

Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta
Oddelek za slovanske jezike in književnosti

**VLOGA IN POMEN USTVARJALNEGA PISANJA PRI POUKU KNJIŽEVNOSTI V
OSNOVNI ŠOLI**

Doktorska disertacija

mag. Milena BLAŽIĆ

Mentorica: izr. prof. dr. Boža KRAKAR VOGEL

Ljubljana, 2000

Posvetilo

Doktorsko disertacijo posvečam svoji mami Mari BLAŽIĆ.

Zahvala

Iskreno se zahvaljujem mentorici dr. Boži Krakar Vogel, izr. prof., dr. Francetu Žagarju, izr. prof., dr. Igorju Saksidi, doc. in svoji družini za spodbude.

Kazalo

KAZALO.....	3
KLJUČNE BESEDE.....	4
POVZETEK.....	4
KEY WORDS.....	6
ABSTRACT.....	6
UVOD.....	8
1. DEL – TRADICIONALNO IN KOGNITIVNO POJMOVANJE PISANJA.....	9
KOGNITIVNO POJMOVANJE PISNEGA PROCESA.....	14
BLOK URA, PROJEKTNO PISANJE.....	16
LINDA FLOWER IN JOHN HAYES – NAJBOLJ ZNAČILNA PREDSTAVNIKA KOGNITIVNEGA POJMOVANJA PISNEGA PROCESA.....	22
CARL BEREITER IN MARLENE SCARDAMALIA – NANIZOVALNI IN PRETVORBNI PISNI MODEL.....	43
RAZVOJ USTVARJALNIH SPOSOBNOSTI UČENCEV.....	69
J. PAUL GUILFORD IN RAZVOJ DIVERGENTNEGA MIŠLJENJA.....	72
E. PAUL TORRANCE IN USTVARJALNI RAZVOJ OTROK.....	78
POVZETEK.....	88
2. DEL – ZGODOVINSKI ORIS – OD SPISJA, PROSTEGA SPISJA, ŠOLSKIH BESEDILNIH VRST DO USTVARJALNIH BESEDIL.....	89
PRVO OBDOBJE IN ZAČETKI SPISJA NA SLOVENSKEM – MAJAR IN PRAPROTNIK.....	90
DRUGO OBDOBJE TER “NOVI POUK SPISJA” – BEZJAK, LICHTENWALLNER IN ČITANKE.....	100
TRETJE OBDOBJE “NOVO POUČEVANJE SPISJA” – ŠILIH, TRDINA, SILVESTER.....	144
ČETIRTO OBDOBJE: ŠOLSKO USTVARJALNO PISANJE – ŽAGAR, KRAKAR-VOGEL.....	169
TIPOLOGIJA VAJ IN ANALIZA NASLOVOV PROSTIH SPISOV OD LETA 1849–2000.....	176
POVZETEK.....	192
3. DEL – TEORETIČNA IZHODIŠČA USTVARJALNEGA PISANJA.....	194
RAZVOJ BRALNIH IN PISNIH INTERESOV OTROK V PREDŠOLSKEM OBDOBJU IN UČENCEV V OSNOVNI ŠOLI,.....	194
DIVERGENTNO MIŠLJENJE, USTVARJALNI RAZVOJ OTROKA IN LASTNOSTI BESEDNO-USTVARJALNIH UČENCEV.....	203
NAČRTOVANJE UČNE URE, VLOGA MOTIVACIJE IN TIPI MOTIVACIJE PRI POUKU KNJIŽEVNOSTI.....	207
PISANJE IN PISNO SPOROČANJE V DEVETLETKI.....	222
TEORETIČNA IN DIDAKTIČNA IZHODIŠČA OPISNEGA OCENJEVANJA.....	236
PREDLOG AVTORSKEGA MODELA KOT DODATEK K PREDLOGU UČNEGA NAČRTA ZA SLOVENŠČINO ZA DEVETLETKO.....	250
POVZETEK.....	290
POVZETEK DISERTACIJE VLOGA IN POMEN USTVARJALNEGA PISANJA PRI POUKU KNJIŽEVNOSTI V OSNOVNI ŠOLI.....	291
VIRI.....	295
LITERATURA.....	302
KONČNE OPOMBE.....	311
DODATEK 1 – NASLOVI PROSTIH SPISOV OD 1849–2000 (KRONOLOŠKO).....	322
DODATEK 2 – NASLOVI PROSTIH SPISOV OD 1849–2000 (ABECEDNO).....	393

Ključne besede

besedilotorije; nanizovalni model; pisne sposobnosti; pisne strategije; pisni proces; poimenovanje; pouk književnosti; poustvarjalno pisanje; pretvorbni model; prosti spisi; tvorjenje; upovedovanje; ustvarjalno mišljenje; ustvarjalno pisanje.

Povzetek

Disertacija *Vloga in pomen ustvarjalnega pisanja pri pouku književnosti v osnovni šoli* v prvem, teoretičnem delu predstavlja sodobno kognitivno teorijo, za katero je pisanje proces, ki je ravno toliko pomemben kot besedilo (Flowerjeva in Hayes; Bereiter in Scardamalia), tradicionalno pojmovanje pisanja je bilo osredotočeno le na izdelek pisanja – besedilo (tekst). Kognitivni pisni model sestavljajo trije deli: 1. pisni dejavniki (pisna naloga: tema, naslovnik, navodila in nastajajoče besedilo); 2. dolgoročni spomin pisca (poznavanje teme, naslovnika in pisnih vzorcev) in 3. faze tvorjenja (načrtovanje: produciranje, organiziranje, postavljanje ciljev; pretvarjanje in pregledovanje: branje in vrednotenje). Ob tem sta predstavljena še dva pisna modela: enostavnejši nanizovalni in zahtevnejši pretvorbni model. K pisnemu modelu sodi še poznavanje pisnih strategij za izboljšanje pisnega procesa. V prvem delu disertacije se naslanjamo na teorijo divergentnega mišljenja (Guilford in Torrance), ki prek definicije pojma ustvarjalnosti in lastnosti divergentnega mišljenja ter značilnosti ustvarjalnih oseb obravnava tudi različne metode za spodbujanje ustvarjalnosti.

Drugi del disertacije predstavlja zgodovinski pregled teorij šolskega prostega spisja od leta 1850 do danes s pomembnimi štirimi prelomnicami. (I) Najprej sta začetnika spisja Majar (1850) in nadaljevalec Praprotnik. (II) Drugo obdobje zaznamujeta Bezjak in Lichtenwallner (1908), ki se zavzemata za *“novi in ne več stari pouk spisja”*. K temu obdobju prištevamo še jezikovne vadnice Bezjaka in Schreinerja; čitanke Bajca; Rupla, Sovreta in Kolariča. (III) Tretje obdobje predstavlja Šilih (1955), ki poskuša prevrednotiti poučevanje *“z novim in ne več starim načinom poučevanja spisja”*. To obdobje nadaljujeta v petdesetih letih še Trdinova (1955 – 1964) in Silvester (1959 ali 60). Potem sledi čas, ko je bilo pisanje v šolah osredotočeno le na izdelek pisanja in na jezikovno pravilnost prostih spisov. (IV) V osemdesetih in devetdesetih letih se začnejo t. i. *kreativne delavnice*, spodbujene ne le z vplivom ameriških šol, ampak tudi z razvojem šolstva, didaktike materinega jezika in

književnosti, večje demokratizacije pouka in novega pojmovanja otroka. To je privedlo do delitve na pisateljske in pesniške delavnice na eni in šolsko ustvarjalno pisanje na drugi strani. Ob koncu dvajsetega stoletja se začnejo uveljavljati sodobne teorije pisanja.

V tretjem delu disertacije predlagam avtorski model poučevanja pisanja, ki temelji na slovenski tradiciji in praksi prostega spisja ter dopolnjuje *Predlog učnega načrta za slovenščino v devetletki*. Značilnost modela je skladnost z učnim načrtom in njegova nadgradnja – šolsko pisanje je didaktično pojmovan proces, ki mora upoštevati dejavnike pisanja, dolgoročni spomin učenca pisca in faze tvorjenja. Pisno ustvarjalnost učencev spodbujamo z metodami ustvarjalnega mišljenja v fazi načrtovanja, razvijanjem pisnih strategij v fazi pretvarjanja in izboljševanjem v fazi pregledovanja. Gre za kognitivni pisni model, ki razvija pisne sposobnosti z besedilotvornimi metodami prek enostavnejše nanizovalne strategije do zahtevnejše *pretvorbne strategije*.

Dodatek disertaciji so naslovi prostih spisov od 1849 do 2000, ki so motivno-tematsko in oblikovno-strukturno analizirani v drugem delu naloge ter tako kot tudi naloga sama – odpirajo možnosti za nadaljnje raziskovanje.

Key Words

text creation, knowledge telling model; writing abilities; writing process; naming; teaching literature; re-creative writing; knowledge transforming model; composition; creation; put into sentence; creative thinking; creative writing.

Abstract

The thesis presents the meaning and role of creative writing in teaching literature in elementary school. The first theoretical part discusses contemporary cognitive theory in which writing itself is a process as important as the text. Since the traditional conception of writing was centered on the result of the writing process – the text. The cognitive writing model is composed of three parts: 1. task environment; 2. the writers' long term memory and 3. writing process. In addition two writing models are discussed: the simpler knowledge telling and the more complex knowledge-transforming model. Knowledge of writing strategies for improving the writing process is a part of the writing model. The first part of the thesis is based on the theory of divergent thinking which encompasses the definition of creativity, characteristics of divergent thinking and creative individuals and methods of stimulating creativity.

The second part of the thesis presents a historical overview of theories of written compositions in school commencing from the year 1850 to the present time, including four important turning points (I) originators of composition writing Majar (1850) and in continuation Praprotnik. (II) The second period marked by Bezjak and Lichtenwallner (1908) strive to promote, a new, no longer the old teaching of writing. Originating from this period are also textbooks by Bezjak and Schreiner, reading – books by Bajec, Rupel, Sovre and Kolarič. (III) The third period is represented by Šilih (1955), who tries to re-evaluate teaching, new, no longer the old manner of teaching composition writing. This period is carried into the 1950's by Trdina (1955–1964) and Silvester (1959 – 1960) and is followed by a time in which writing in schools emphasizes on the text – product of writing and linguistic correctness of written compositions. (IV) The 1980's and 1990's mark the beginning of creative workshops simulated not only by the influence of American schools but also by the development of the educational system, mother – tongue didactics and literature, a greater democratization of teaching and a new conception of the child. This has led to a division between poetry prose

workshops on one hand and creative writing in school on the other. The end of the twentieth century marks the emergence of contemporary theories of writing.

In the third part of the thesis the author proposes a model of teaching writing based on Slovene tradition and practice of written compositions and at the same time supplements the proposition of the curriculum of the Slovene language for the nine year elementary school. The proposed model is congruent with the above mentioned curriculum and is at the same time it's supplement. School writing is conceptualized as a didactic process that must take into account the task environment, the writer's long – term memory and the writing process. Student creative writing in the planning phase with developing writing strategies in the translating phase and improvement in the reviewing phase. The model is a cognitive writing model that seeks to develop writing skills with text creation methods through the simple knowledge telling strategy up to the more advanced knowledge transforming strategy.

Additions to the thesis are titles of written compositions dating from 1849 to 2000. These titles are thematically and structurally analyzed in the second part of the thesis and like the work itself indicate further research possibilities.

Uvod

Motivi za obravnavo tematike v disertaciji *Vloga in pomen ustvarjalnega pisanja pri pouku književnosti v osnovni šoli* so nastali na osnovi znanstvenih spoznanj na področju ustvarjalnega pisanja, vpogleda v zgodovinski razvoj in na podlagi dejstva, da je ustvarjalno pisanje prisotno po slovenskih osnovnih šolah. Disertacija obsega tri tematske sklope, ki so metodološko obravnavani na tri različne načine. V prvem delu je uporabljen sinhron pristop, na osnovi katerega je izvedena primerjalna analiza in kritičen pretres reprezentativnih virov s področja teorije pisanja. V drugem delu je uporabljen diahron pristop: zgodovinski oris razvoja (prostega) spisja od začetkov (1850) do danes (2000), kjer so podane temeljne ugotovitve in stalnice v stopetdesetletni zgodovini prostega spisja s poudarkom na štirih prelomnih trenutkih. V tretjem delu je uporabljen aplikativni avtorski pristop in oblikovan predlog modela šolskega ustvarjalnega pisanja pri pouku književnosti v osnovni šoli. Ta model je definiran, teoretično utemeljen v funkcionalnih in izobraževalnih ciljih, predstavljene so poimenovalne, upovedovalne in besedilotvorne metode za razvijanje sposobnosti ustvarjalnega pisanja pri književnem pouku, s čimer se nadgrajuje predlog učnega načrta za slovenščino v novi devetletki. Disertacija želi spodbuditi in utrditi vlogo ustvarjalnega pisanja in ga umestiti v pouk književnosti in v učni načrt. Disertacija odpira nekaj vprašanj zlasti pri avtorskem modelu, ki bodo predmet nadaljnjih raziskav.

V disertaciji je pisanje definirano kot pretvarjanje zamišljenega v pisno besedilo. Učenci pri tvorjenju šolskih besedil (poustvarjalno in ustvarjalno pisanje) postanejo učenci pisci. V disertaciji dajem enakovreden pomen pisnem procesu in pisnemu izdelku (besedilu). Branje književnih besedil v skladu s komunikacijskim modelom poučevanja književnosti pojmem kot poustvarjalnosti komplementarno dejavnost. Menim, da pri učencih piscih ob primerni motivaciji in upoštevanju značilnosti pisnega procesa lahko uspešno razvijamo ustvarjalno šolsko pisanje.

1. del – Tradicionalno in kognitivno pojmovanje pisanja

Pisanje je ena izmed sporazumevalnih dejavnosti, ki se zavestno razvija pri pouku slovensščine. Dejavnost pisanja in pisnega sporočanja smo v stopetdesetletni zgodovini slovenskega prostega spisja različno imenovali in pojmovali: *spisi, spisje, spisne naloge, pisne naloge, spisovne naloge, prosti spisi, nevezana besedila, pisno izražanje, pisno sporočanje, kreativno pisanje, samostojna besedila, šolski spisi, ustvarjalni spisi, ustvarjalna besedila ipd.* O tem sta se izoblikovala v zgodovini dva poglobljena pogleda.

Na začetku prvega dela bom predstavila razvoj tradicionalnega in kognitivnega pojmovanja pisanja. Znanstvena osnova disertacije sta kognitivna modela Flowerjeve in Hayesa ter Bereiterja in Scardamalie. Na koncu pa bo predstavljen ustvarjalni razvoj otroka z Guilfordovo in Torranceovo teorijo divergentnega mišljenja.

Tradicionalno pojmovanje pisanja

Tradicionalno pojmovanje razume pisanje učencev – prosto spisje – kot izdelek. Ta pristop je uporabljala starejša didaktika slovenskega jezika in književnosti. V spisih se je upoštevalo in iskalo le jezikovno pravilnost in vsebinsko ustreznost (glede na naslov). Učitelji, ki so zagovorniki tega pristopa, vztrajajo pri pisanju po vzorcu (iz književnosti), ki ga učenci čim bolj natančno posnemajo ne glede na pedagoško-psihološko primernost motivno-tematskega vidika. Učitelji so 'proste' spise ocenjevali v skladu s svojimi pričakovanji, prvimi vtisi, po lastnem pisnem okusu, ocenjevali so ustreznost vsebine (glede na naslov) in jezikovne napake. Tradicionalni pristop je imel jezikovne napake za odločujoč dejavnik pri ocenjevanju spisov, kar je v praksi pogosto zožilo na iskanje napak. Proste spise oziroma spise, delno vezane na vsebino književnega besedila (ustvarjalne in poustvarjalne obnove), so učitelji ocenjevali kot preizkuse književnega in jezikovnega znanja, ne pa kot izvirno besedilo.

V osemdesetih, še bolj pa v devetdesetih letih, je tudi v Sloveniji prišlo do premikov, ki so posledica novega pojmovanja poučevanja, učenja, učenca, mladostnika, šole, izobraževanja. Prišlo je do sodobnega – kognitivnega pojmovanja na področju didaktike slovenskega jezika in književnosti – s tem tudi ustvarjalnega pisanja. Pri oblikovanju tega pojmovanja sta pomembna dva vpliva: prvič, vpliv ameriških šol kreativnega pisanja, ki je

vplival predvsem na skupino mladih avtorjev v krogu revije Literatura, na pojav literarnih delavnic in kasneje tudi na prakso v šolah; drugič, vpliv razširjene t. i. kognitivne teorije, ki pojmuje pisanje kot spoznavni proces s posameznimi fazami (pred pisanjem, med pisanjem in po pisanju) in podfazami (krožnega ali odprtega značaja), katere je mogoče z različnimi tehnikami in metodami izboljševati in razvijati. To so cilji šolskega ustvarjalnega pisanja, kot so predstavljeni v *Predloga učnega načrta za slovenščino v devetletni osnovni šoli*. Ne gre za spodbujanje mladih piscev, kot nekateri zmotno mislijo, temveč za razvijanje književnih sposobnosti.

Pisanje in pisno sporočanje učinkuje na več načinov: pri učencih piscih razvija in izboljšuje pisne sposobnosti z nalogami in vajami. Hkrati razvija recepcijske sposobnosti (poslušanje in branje besedil), sporočanje sposobnosti (govorjenje in predvsem pisanje) ter metakognitivno znanje o pisnem procesu in fazah pisanja (pred pisanjem, med pisanjem in faza po pisanju).

Sodobna didaktika književnosti in ustvarjalnega pisanja pričakuje od učiteljev poznavanje in upoštevanje pisnega procesa ter nudi pomoč učencu v vseh fazah tvorjenja besedil. Pri pisanju besedil je zelo pomembna faza načrtovanja; tu je cilj poučevanja – z upoštevanjem didaktičnih načel postopnosti in sistematičnosti – učence naučiti uporabljati pisne strategije in izvajati vaje, ki so hkrati motivacija za pisanje in senzibilizacija za tematiko besedila. Poudarimo namen oziroma cilj pisanja (npr. doživljajski spis, domišljijski spis, pravljica, domišljijki opis, nadaljevanje zgodbe), ki naj ga učenci napišejo v podnaslovu spisa. Učitelj spodbuja in vodi pogovor o temi in spodbuja zavestno izbiro jezikovnih sredstev. Pisanje je krožni proces (nikakor ne linearni proces), ki ne poteka v predvidljivem zaporedju, učenec se pri pisanju besedila vrača na prejšnje faze, te se lahko prekrivajo, dopolnjujejo ali celo izključujejo. Kljub temu, da učenci ustvarjalno pišejo tudi doma, je njihov pisni proces, posebej v šoli, obremenjen s stresi, ki so povezani z objektivnimi (neznanje, ocene, napake, čas) in subjektivnimi dejavniki (nezainteresiranost, slabo počutje, neprimernost teme). Pisanje je tesno povezano s poukom književnosti (razvijanjem književnih oziroma bralnih in pisnih sposobnosti), jezika (razvijanje receptivnih (poslušanje in branje) in sporočanje sposobnosti (govorjenje in pisanje), ter z ugotovitvami spoznavne in pedagoške psihologije.

Ustvarjalno pisanje je spoznavno-ustvarjalna dejavnost, dostopna analizi in opazovanju, zaradi tega je predmet znanstvenega preučevanja in didaktične uporabe v šolah. Ustvarjalno

branje in pisanje naj poučujejo učitelji, ki imajo razvite književne sposobnosti. Šolsko ustvarjalno pisanje je proces, ki ga je moč spodbujati in razvijati. Tu veljata dve didaktični načeli: postopnost in sistematičnost. Ključni premik didaktike književnosti in ustvarjalnega pisanja je sprememba pogleda na pisanje, ki se ne usmerja več na iskanje napak in dokazovanje neznanja v besedilu (produktu pisanja, sestavku, izdelku), ampak se osredotoča na sistematično in postopno razvijanje pisnega procesa. Pri razreševanju problematike t. i. slabega pisanja učencev moramo najprej odpraviti vzrok. Slabše pisanje učencev je posledica neprimerne didaktike spisja (1.) psihološke neprimernosti tematike (*npr.: Na pokopališču, Pri mrliču, Šoje proti fašistom. Šola je moj drugi dom*); (2.) nepoznavanja značilnosti pisnega procesa (ni motivacije in strategij pred pisanjem) in (3.) neustvarjalnega branja literarnih besedil (podčrtovanje stavčnih členov v leposlovnih besedilih).

V angloameriški strokovni javnosti so l. 1950 ustanovili skupino NCTE (National Council of Teaching English), ki se je začela ukvarjati s poučevanjem pisanja – z nalogo, kako izboljšati proste spise oz. pisanje. L. 1963 je izšla knjiga *Research in Written Composition* (R. Braddcoack, R. A. Lloyd – Jones), ki še ni prinesla pomembnejših novih spoznanj o pisanju in izboljšanju pisanja. L. 1971 je Janet Emig izdala poročilo raziskave z naslovom *The Composing Processes of Twelfth-Grade*, v kateri je spraševala učence, ki so se izkazali kot dobri pisci, o tem, kako tvorijo besedila in jih je tudi opazovala med pisanjem. Dognala je, da je pisni proces sestavljen iz številnih med seboj povezanih dejavnosti, da na pisanje vpliva veliko dejavnikov, da so učenci bolj motivirani za pisanje, če sami izberejo temo.

Na tem utemeljene nove pristope k poučevanju pisanja v Sloveniji je zaslediti v osemdesetih letih v krogu revije piscev in sodelavcev revije *Literatura*, v kateri so objavljali prevode iz angloameriške literature in ustanovili z rubriko *Kreativno pisanje*. Teorija kreativnega pisanja v ZDA v šestdesetih letih je izražala tendence tamkajšnje družbe in sprožile t. i. gibanje izpovednega pisanja (expressive writing), ki je poudarjalo iskrenost, odkritost, spontanost in izvirnost.¹ V ZDA pisateljske delavnice in fakultete za kreativno pisanje v institucionalni obliki obstajajo že šestdeset let. Spodbujajo in razvijajo pojmovanje kreativnega pisanja v smislu čustvenega 'samoodkrivanja' oziroma 'samoizražanja', izražanja ali samoizpovedovanja skozi jezik. Pomembni tehniki, ki sta se uveljavili tudi drugod, sta prosto pisanje (freewriting) in možganska nevihta (brainstorming). Bistvena značilnost tega gibanja je bil nov pogled na pisanje, saj v središču pozornosti ni bil več izdelek pisanja, ampak pisec. Cilj je bil piščevo samoizražanje, samoodkrivanje in izpovedovanje, kar je bilo povezano z

ameriškim odnosom do psihoanalize in psihoterapije. K tovrstnemu pisanju sodi pisanje dnevnikov, izpovedi, črtic in krajših književnih vrst. Pozitivna značilnost tega pisanja je zahteva, da naj se vzpostavi nov odnos med slovnico in besedilom, oziroma da se v besedilih poudari vsebina napisanega in ne jezikovna pravilnost. Iz tega sklepamo, da ekspresivisti – zagovornikov izpovednega pisanja – poudarjajo pomen osebnega razvoja pisca besedila. V ZDA so se prvine kreativnega pisanja začele razvijati v šoli 1880 leta, poučevali so ga pisatelji in pesniki. Vse do danes ameriške fakultete, ki se ukvarjajo z vzgojo in izobraževanjem glasbenih, likovnih, igralskih idr. talentov, očitajo šolam kreativnega pisanja, da so premalo zahtevne in da premalo poudarjajo tehniko urjenja, ki je nujna, npr. pri učenju glasbenega inštrumenta.

Peter Elbow velja za izumitelja tehnike prostega pisanja, '*freewriting*'. Pozitivna stran te metode brez nadzora je spodbujanje pisnega procesa, ne da bi tega sproti popravljali ali prekinjali ustvarjalni proces s kritičnimi posegi. Nadgradnja tehnike prostega pisanja je 'looping', kar pomeni neprekinjeno in neposredno pisanje brez posegov v pisni proces, predvsem brez nadzora. Temu sledi branje napisanega in izbor najpomembnejše ideje, '*center of gravity sentence*'. V Sloveniji se je metoda prostega pisanja oprijela le v književnih ali kreativnih delavnicah za pisatelje in pesnike začetnike kot ena izmed poglobitvenih metod samoizpovedovanja, »*izliva čustev na papir*« (L. Kovačič), uporabljalo se jo je tudi v psihoterapevtske namene (B. Gradišnik). Izpovedno ali ekspresivno pisanje, »pisanje iz sebe« je predvsem čustveno in spontano pisanje, ki ga razumemo kot kritičen odziv na tradicionalno pojmovanje pisanja, ki je ožilo možnosti osebnega izražanja in izpovedovanja piscev.

V poznih sedemdesetih in zgodnjih osemdesetih letih so se učitelji v šolah začeli zavedati, kako pomembno je tudi prosto pisanje oziroma 'vodeno' prosto pisanje, npr. pisanje obnov po dispozicijah, odgovori na vprašanja, opisovanje v obliki odgovorov na vprašanja. Postopoma so v osnovno šolo, da bi bogatili besedišče, začeli uvajati t. i. 'free' tehnike oz. metode prostega pisanja, najpogosteje v fazi načrtovanja v obliki tematskih asociogramov. Pisanje obnov književnih besedil in njihova analiza je imela za poglobitveni cilj še vedno jezikovno in vsebinsko pravilnost ter je služila oz. bila podrejena jezikovnim ciljem. Podobne cilje kot obnova so imeli tudi vezani spisi oziroma narek, samonareki in prepisi, glavni kriterij je bil jezikovna pravilnost.

Novo pojmovanje ne poudarja več jezikovna pravilnost, ampak se osredotoča na poučevanje pisnega procesa in pisnih strategij. Nastalo je kot posledica okoliščin in potrebe časa, novega pojmovanja šolstva in funkcionalne pismenosti ter nenazadnje pisanja interpretativnih in razpravljalnih esejev v srednjih šolah, pa tudi kot posledica problemov ocenjevanja na maturi. Spremembe v učnih načrtih zahtevajo večjo samostojnost učencev pri pisanju, manjšo nadzorovanost s strani učitelja, pa tudi pisanje raznovrstnejših besedilnih vrst z različnimi sporočevalskimi nameni. V osemdesetih letih je v Sloveniji prevladovalo t. i. pisanje po modelu. Učitelj je za zgled prebral besedilo in učenci so pisali v skladu z učiteljevimi pričakovanji. *Metoda vzorca in izdelka*, lahko jo poimenujemo tudi pogojno pisanje (*stimulus – response*), je logično nadaljevanje na književnih besedilih utemeljenega pouka jezika. To pisanje je imelo za cilj osredotočenje učenca na primerno obliko, zgradbo in pravilnost napisanega.

Pisanje je spoznavna in ustvarjalna dejavnost, ne pa preprost prevod misli v besede in izliv čustev na papir. Tudi če pišemo neumetnostno besedilo in le naštevamo dejstva, moramo izbirati besede in se odločati, katera najbolj izraža namen ali cilj našega pisanja. Pisanje je tudi ustvarjalna dejavnost, ker zahteva učenčevo posebno videnje in doživljanje dogodka, preoblikovanje misli, čustev in osmišljanje izkušenj, besedila in dogodka. Namen pisanja ni samo izražanje, ampak tudi razumevanje napisanega. Velikokrat so učenci pred pisanjem zmedeni in zbegani ter dvomijo v svoje pisne sposobnosti. Dokler ne končajo pisanja, redko vedo, kaj natanko bodo napisali, kar pomeni, da gredo skozi krožni proces faz tvorjenja. Velikokrat imajo več idej, kaj bi želeli napisati, včasih pa jim manjka otvoritvena ali začetna poved, ki sproži asociativno ustvarjanje. Ko nadaljujejo pisanje, se rado zgodi, da ostanejo brez navdiha ali pa šele med procesom odkrivajo nove zamisli in hkrati se prvotne ideje izkažejo za neustrezne. Čim dlje tvorijo, tem bolj jim je jasno, katere ideje so bolj, katere manj pomembne, namen ali cilj pisanja postane bolj jasn in razumljiv. Pisni proces je proces odkrivanja, ponovnega branja in ponovnega pisanja. Učenci tvorijo ali upovedujejo zamisli, popravljajo ideje, popravljajo besedilo – dokler si ne rečejo: to je približno tisto, kar sem želel/a povedati. Pisanje je tesno povezano s procesom odkrivanja – odkrivamo, kaj pravzaprav želimo povedati; odkrivamo skladnost upovedanega z zamišljenim besedilom. Pisanje je družbeno pogojena dejavnost (kaj mislimo in kaj želimo povedati v določeni situaciji, okoliščinah), pisanje je tudi način pisnega sporazumevanja z ljudmi.

Vsak posameznik odkriva ideje na svoj način. Nekatere pisne strategije in besedilotvorne metode – npr. kako začeti pisati – so skupne: odkrivamo, kakšen je odnos učenca do teme, njegovo mnenje, stališče. Vsak tip pisanja ima svoj namen ali cilj, značilnosti in navodila. Učencem je pomembno predstaviti različne pisne strategije in besedilotvorne metode, sami pa naj, odvisno od teme in besedilne vrste, odkrijejo, katera pisna strategija in besedilotvorna metoda je tokrat najbolj primerna ali gre mogoče za kombinacijo različnih strategij in metod. Ni potrebno uporabiti vseh strategij in metod hkrati, ampak le tiste, ki spodbujajo ustvarjalno mišljenje. Namen ali cilj uporabe pisnih strategij je, da *ne ovirajo pisanja*, ampak spodbujajo in razvijajo pisni proces. Pogostnost pisanja, metode pisanja, okoliščine pisanja in namen pisanja vplivajo na razvijanje pisnih sposobnosti. Drugače povedano: pogostnost pisanja, kraj, čas in namen – veliko prispevajo k odnosu učencev do pisanja in so povezani s kakovostjo njihovega pisanja, npr. s tem ali so zunanje ali notranje motivirani, ali imajo razvite pisne navade in ali so strpni do lastnih jezikovnih napak med fazo pretvarjanja, dobre pisne navade ustvarjajo primerno ozračje in spodbudo. Vzpostaviti je treba pozitiven odnos do pisanja, sprejeti temo kot izziv, ne pa kot oviro, ni smotno kritizirati v samem procesu pisanja ali biti samokritičen že v osrednji pisni fazi tvorjenja – v fazi pretvarjanja zamisli v pisno besedilo; skratka, biti kritičen je smotno šele po fazi ustvarjalnosti.

Kognitivno pojmovanje pisnega procesa

Kognitivno pisanje, za razliko od tradicionalnega pojmovanja temelji na spoznavnem pojmovanju pisanja kot miselnega procesa, ki se ga da razvijati. V angloameriški strokovni literaturi je izšlo veliko raziskav pisnega procesa odraslih piscev in učencev piscev. V vseh so prišli do podobnih ugotovitev, in sicer, da ni pomembna ne starost pisca niti kdo piše, temveč je pisni proces za vse pisce enak, razen za učence v fazi začetnega opismenjevanja. Vsi pisci upoštevajo faze tvorjenja (načrtovanje, pretvarjanje in pregledovanje), toda to počnejo podzavestno ali zavestno in v poljubnem vrstnem redu. Nekateri pisci takoj začnejo pisati in sproti popravljajo napisano besedilo, drugi najprej napišejo in potem popravljajo.

Temeljno spoznanje različnih teorij pisanja je, da imajo sposobnejši pisci razvitih več pisnih strategij, med katerimi izbirajo, zato bolje vodijo svoje pisanje. Učenci morajo imeti fazo začetnega opismenjevanja avtomatizirano, pisanje mora potekati samodejno, pisavo je potrebno ponotranjiti in preseči osnovne skrbi (začetnice, ločila, lepa pisava) oziroma avtomatizirati pisni proces do določene mere. Šele po avtomatizaciji tehnike pisanja ali nižjih

pisnih dejavnosti so sposobni zavestno usmerjati svojo pozornost na višje pisne dejavnosti, npr. na tematiko in izbor besed ter besedilno vrsto. Pisci začetniki ali učenci v fazi začetnega opismenjevanja uporabljajo pisni proces tako kot odrasli, toda njihove dejavnosti so netekoče, se zatikajo, so bolj ovirane, ker so nekatere njihove osnovne sposobnosti še nerazvite, npr. tehnika pisanja, pravopis, zlogovanje, ločila, pisava. Zato ne morejo imeti razvitejših višjih pisnih dejavnosti. Učenci pisci v opismenjevalni fazi pisanja se zelo zavedajo površinskih značilnosti tj. videza napisanega besedila. To jih pretirano skrbi in ovira njihove pisne dejavnosti, tako da je pozornost preusmerjena z vsebine napisanega na videz napisanega besedila. Ob razmišljanju o pravopisu (itd.) pozabijo na zamisli, pozabijo, kar so hoteli napisati, da bi priklicali svoje misli, imajo še premalo razvite pisne strategije (asociogrami, ključne besede, miselni vzorec ...), predvsem pa nimajo načrta, na katerega bi se miselno navezali in oprli.

Kognitivisti so prišli do spoznanja, pomembnega za poučevanje pisanja, da je potrebno več pozornosti posvetiti samemu pisnem procesu in fazam tvorjenja besedila. Če učencem v fazi načrtovanja pomagamo ter ga z različnimi pisnimi strategijami spodbujamo v fazah tvorjenja besedila, bomo spodbudili sam pisni proces in obenem tudi izboljšali pisni izdelek – besedilo. Pisni proces ne poteka linearno v zaporednih fazah, ampak rekurzivno (povratno) in se ponavlja. Učenčovo pozornost lahko zavestno usmerjamo v vsako izmed treh faz tvorjenja: pri učencih piscih razvijamo različne pisne strategije v fazi načrtovanja, različne strategije za izboljšanje njihovega besedila v fazi pregledovanja z uzaveščanjem procesa ali poznavanjem samega pisnega procesa in njegovih bistvenih, ne prepodrobnih značilnosti. Vemo tudi, da kljub temu, da učenci uporabljajo različne pisne strategije v vseh treh fazah tvorjenja, še vedno lahko slabo pišejo. Tisto, kar naredi razliko med dobrim in slabim pisnim izdelkom, ni pisanje samo, ampak razmišljanje ob pisanju v fazah tvorjenja, ob uporabi pisnih strategij.

Pomen pisanja je izredno velik, pisanje prispeva k razvoju osebnosti in lastni vrednosti². Pisni proces temelji na raziskavah kognitivne psihologije, ki izhajajo iz spoznanj Piageta, Vigotskega in Brunnerja. Kognitivisti poudarjajo razvoj mišljenja v pisnem procesu. Prva dva raziskovalca sta bila James Britton in Janet Emig, sledita še Donald Graves in Donald Murray. Najbolj znana sta kognitivna psihologa Linda Flower in John Hayes, ki sta znanstveno-empirično raziskovala pisni proces ter od sedemdesetih let dalje razvijala svojo teorijo. Tradicionalno pojmovanje pisanja, ki je bilo do takrat v veljavi, je omogočalo le pisanje spisa, ki ima status osnutka, ne pa do konca izdelanega besedila. Pisanje je bilo

enosmerno – brez naslovnika, brez odgovora in povratne informacije učencu. Poudarek je bil na jezikovni pravilnosti, pravopisu in lepopisu. Pisanje je bilo tudi sredstvo za umirjanje učencev. Učitelj je učencem dal pisno nalogo – da določeno besedo ali poved napišejo po desetkrat ali stokrat. Če sam ni disciplinsko obvladal razreda, je kot metodo za umirjanje učencev (za)ukazal pisanje spisa.

Preglednica: Primerjava med tradicionalnim in sodobnim pojmovanjem pisanja

	Tradicionalno pojmovanje – pisanje kot produkt	Sodobno pojmovanje – pisanje kot proces
Pisni dejavniki		
Okoliščine pisanja		
Avtorstvo	Majhno zavedanje avtorstva, pisanje za učitelja	Učenec predstavlja pisca
Naslovnik	Učitelj	Pravi ali ciljni naslovnik
Kraj	Šola	Šola ali dom
Čas	Določen čas, manj kot eno šolsko uro	Blok ura, projektno pisanje
Namen pisanja	Neposredno pisanje ali izražanje	Posredno pisanje ali pisanje z razmišljanjem
Tema	Učitelj določi temo Splošna tema Tema oddaljena od učencev ali perspektiva odraslega	Učenci izberejo temo Konkretizacija teme Tema blizu otrokovemu doživljajskemu in domišljijškemu svetu ali perspektiva učenca
Besedni jezik jezikovna pravilnost	Pričakovani so spisi brez napak	Učenec sam ali s sošolcem pregleduje besedilo in popravlja napake ter ureja besedilo
Prenosnik	Vidni	Vidni
Besedilo (izdelek sporočanja)	Prva inačica je končni izdelek	Tri stopnje besedila: načrt besedila osnutek (zapis) besedila

		pregled besedila
Ocenjevanje	Številčno ocenjevanje (brez povratne informacije)	Opisno ocenjevanje pisnega procesa in izdelka pisanja Samovrednotenje Vrednotenje sošolcev
Navodila	Kratka navodila ali brez navodil	Tematsko znanje Procesno znanje
Poudarek	Izdelek pisanja — besedilo	Pisni proces (pisni proces in pisni izdelek sta si enakovredna)
Sodelovanje	Brez sodelovanja	Pisanje v parih, skupinah, razredno pisanje
Vloga učitelja	Navodila in ocenjevanje	Povratna informacija Opisna ocena sporočila
Vrste sporazumevanja	Enosmerno sporazumevanje Učenec → učitelj	Dvosmerno sporazumevanje Učenec pisec ↔ (s)prejemniki

Razmerje med jezikom in mišljenjem je bil eden izmed glavnih interesov psiholingvistike od začetka sedemdesetih let. Temeljni premik pojmovanja spisja in premik osredotočenosti s pisca in izdelka pisanja na pisni proces je pospešil nadaljnje kognitivne raziskave in preučevanje. Funkcionalni in glavni cilj poučevanja pisanja kot pisnega procesa je izboljšanje spisa, in sicer tako, da spodbujamo in razvijamo sam proces. Kognitivisti so raziskovali njegove dejavnike, dolgoročni spomin in faze tvorjenja ter pojmovali pisanje kot reševanje nalog (Flower in Hayes). To je odvisno od poznavanja tematike in pisnega procesa. Bereiter in Scardamalia sta pozneje odkrila, da na kakovost napisanega učinkuje tudi poznavanje namena in okoliščin pisanja. Raziskovalci so se usmerili tudi na posamezne pisne faze: pred pisanjem, med njim in po njem, kar sta Flowerjeva in Hayes povezala tudi z razvijanjem pisnega procesa v treh različnih fazah tvorjenja besedila. Zaradi priznavanja treh faz pisanja, so precej pozornosti pri poučevanju posvetili tudi razvoju pisnih strategij v fazi načrtovanja, kot so: možganska nevihta, prosto pisanje, skiciranje, razširjanje, razvrščanje, naštevanje ipd.

Kognitivisti so podrobno in sistematično opazovali 'pisce' pri pisnem procesu in fazah tvorjenja (*case study research*), nato so jih opisali, poimenovali in razvrstili v kognitivni model. Uporabljali so metodo pisanja naglas (*think-aloud methodology*), kjer so si zapisovali glasne misli piscev, beležili njihove glasne misli, jih klasificirali, sistematizirali in prišli do pomembnih spoznanj. Ugotovili so, da pisni proces ne poteka premočrtno, ampak povratno oziroma krožno in da je odprt proces. To pomeni, da se v fazah tvorjenja — načrtovanje, pretvarjanje, pregledovanje — vračamo na že napisano in popravljamo nastajajoče besedilo; ponovno beremo, preverjamo, dodajamo, nadaljujemo pisanje itn. Linda Flower in John Hayes³ pojmuteta pisni proces kot spoznavni proces. Ugotovila sta, da je pisanje vodeno oziroma usmerjeno s cilji, zato mora obstajati namen pisanja, in da je pisni proces sestavljen iz številnih podfaz. Sposobnejši pisci najdejo oziroma si ustvarijo osebne cilje. Prvi cilji so globalni ali splošni. Tisto, kar učenec pisec želi doseči, je uresničitev teh ciljev. Drugi cilji so lokalni ali delni. Flowerjeva in Hayes navajata primer, npr. učenec pisec želi najti pravo besedo za določeno misel. Globalni cilj je v tem primeru napisati besedilo v celoti, lokalni ali delni cilj je najti bolj primerno besedo za konkretno misel. Bolj razviti pisci imajo bolj domišljen tudi zaključek besedila celo pred začetkom pisanja, čeprav med procesom tudi spreminjajo cilje in načrte. Za pisni proces so pomembni tudi t. i. pisni dejavniki in osebni cilji pisca. Ti so povezani s poznavanjem naslovnika, predvsem pa z okoliščinami pisanja — s pogoji, pod katerimi kdo piše. Na osebne cilje pisca vpliva naslovnik, besedni jezik in organizacija besedila. Odrasli pisci si postavijo več različnih ciljev kot začetniki, ki se bolj sklicujejo na naslovnikove značilnosti, ki jih lahko celo ovirajo. Poleg tega ni njihov cilj, da bi jih naslovnik razumel. Bolj izkušeni pisci si postavijo tudi nove cilje, ki se pojavijo šele v samih faza tvorjenja. Zato opustijo začetne cilje ali pa združijo določene cilje, ki so se razjasnili v samih fazah tvorjenja. V času tradicionalnega poučevanja pisanja so si učenci postavili splošni cilj za osebni cilj, zato so pisali v skladu z učiteljevimi pričakovanji. Le redki so si postavili svoje lastne cilje. Tradicionalno pisanje zato imenujemo tudi enosmerno pisanje ali enosmerno sporočanje oziroma sporazumevanje. Odrasli pisci si postavijo več osebnih ciljev, ki so zanesljiv pokazatelj razmišljajočega pisnega procesa. Piscini začetniki oziroma učenci v začetni ali opismenjevalni fazi pogosto sprašujejo učitelja o pisni nalogi, ker potrebujejo bolj podrobno opredelitev ali konkretizacijo teme. Le-ta jim omogoča vzpostaviti osebni odnos med splošno temo, konkretizirano v besedilu. Učenci pisci želijo vedeti, kaj se od njih pričakuje. V skladu s svojimi pisnimi sposobnostmi si učenec postavi — podzavestno ali zavestno — osebne cilje, ki mu olajšajo pisanje.

Na osnovi teh ugotovitev Flowerjeva in Hayes predlagata poučevanje pisnega procesa kot metode reševanja problemov. S takšnim načinom učitelj vodi učence skozi niz dejavnosti. Predlagata, naj si: prvič - učenec sam postavi cilje pisanja, tako bo bolj notranje motiviran, in drugič - naj si učenec izdela načrt uresničevanja ciljev z uporabo podciljev, ki jih imenujeta vodila. Zato predlagata tri **pisne strategije** za izboljšanje pisanja v prvi fazi tvorjenja – fazi načrtovanja. To so: 1. zapis glavnih misli v obliki tematskega jedra – zapis kot pomensko drevo ali miselni vzorec; 2. predvidevanje možnih ovir pri pisanju; 3. osredotočenje pisca na naslovnika. Drugače povedano, pisati s ciljem, da bi nas naslovnik razumel ali upoštevati sociocentrično, ne pa egocentrično pisanje. Faze tvorjenja po njihnih ugotovitvah nadzoruje *monitor*.⁴ Vendar pojma nista podrobneje razložila, zato se pojavi kar nekaj vprašanj. Je to naučena lastnost ali notranja značilnost? Vloga monitorja je, da presoja, kaj je primerno in kdaj je dovolj napisano, zato je pojem monitor v knjigi Uvod v besediloslovje preveden kot *prag zadostnosti*.⁵

Čeprav so njihni predlogi za razvoj pisnih strategij načrtovani za dijake in študente, so uporabni tudi za učence – pisce začetnike. Ugotovitve kognitivistov imajo neposreden vpliv na poučevanje pisanja. Poleg značilnosti pisnega procesa je potrebno upoštevati tudi razredno dinamiko in individualne učne sloge, npr. nekateri učenci najprej načrtujejo, šele potem pišejo osnutke na konceptne listke. Nekateri tvorijo besedilo brez vnaprejšnjega načrtovanja; 'vidijo' besede, povedi, odstavke, vsebino. Pri pisnih je potrebno razvijati metakognicijo: zavest o samem pisnem procesu – procesno znanje; znanje o temi ali vsebini – tematsko znanje in upoštevati dejavnike pisanja. Poznavanje faz tvorjenja in pisnih strategij je potrebno, in sicer zato, da s pisnimi strategijami – v fazi načrtovanja – prikličemo in povečamo znanje. V fazi pretvarjanja – upovedovanja – učenec razmišlja in razvija besedni zaklad. V fazi pregledovanja se pokaže povezanost med pisanjem in branjem – učenec bi moral svoje besedilo znati prebrati najprej kot učenec pisec in preveriti, kako napisano besedilo izraža njegovo zamišljeno besedilo. Drugo branje pisca naj bo branje s stališča bralca ali naslovnika.

Na vodilna je vplivalo na vodilna kognitivista na tem področju, Lindo Flower in Johna Hayesa je vplivalo razmerje med jezikom in mišljenjem. Poskušala sta opisati kateri spoznavni procesi so dejavni pri pisnem procesu. Zato sta uporabila že prej omenjeni eksperimentalni postopek, imenovan *glasno razmišljanje*. Anketiranci so bili postavljeni v prostor s snemalno napravo (avdio-kasetofon). Imeli so določeno pisno nalogo z navodili, naj glasno razmišljajo in povedo vse svoje (notranje) misli na glas. Raziskovalci so na video

snemali anketirance pri pisanju in si zapisovali vse dejavnike, ki so vplivali na pisni proces: okoliščine (pisca, naslovnika, kraj, čas), namen, temo, pisni jezik, vidni ali pisni prenosnik in besedilo, faze pisanja in pisne strategije, ki so jih pisci pri tem uporabljali. Opazovali so njihove nebesedne prvine pisanja: zvočne (govor, intonacijo, glasnost, premore, barvo glasu) in vidne (t. i. nebesedna komunikacija: kretnje, mimiko, izražanje s telesom, položaj v razredu) ter besedne prvine sporočanja ali pisanja – tj. napisano besedilo. Vse to so natančno spremljali in podrobno beležili. Po končanem pisanju so vse 'glasne misli' z avdio in video rekorderja prepisali v obliko protokola oz. opisa postopka. Nato so najprej združili vse podatke o enem pisnem procesu – enega anketiranca – potem pa vse različne zapise o vseh piscih. Flowerjeva in Hayes sta zbrala ogromno materiala, npr. za eno stran napisanega besedila sta imela približno dvajset strani zapisa protokola. Pisni proces pri različnih anketirancih sta pozneje razčlenila in posplošila. Tako sta prišla do določenih zakonitosti pri pisnem procesu, ki sta jih poimenovala, sistematizirala in klasificirala v kognitivno teorijo pisnega procesa. Poimenovala sta jo *kognitivni model pisnega procesa*. Pisni model sta razdelila na tri dele: prvega sestavljajo (1.) pisni dejavniki; (2.) dolgoročni spomin in (3.) faze tvorjenja.

Med pisne dejavnike sodijo pisna naloga, tema, naslovnik, navodila in nastajajoče besedilo. Osebni cilji pisca so povezani s pisnimi dejavniki: najpomembnejši je naslovnik, ki je določena oz. konkretna oseba; sledi dolgoročni spomin, ki je povezan z znanjem pisca; pomembne so še faze tvorjenja in organizacija pisnega procesa. Flowerjeva in Hayes sta odkrila, da sposobnejši pisci uporabljajo več različnih pisnih strategij. Začetniki upoštevajo naslovnika, a ne v zadostni meri, saj si ne postavijo cilja, da bi jih naslovnik tudi razumel. Sposobnejši pisci naredijo oboje – upoštevajo naslovnika in si postavijo za cilj naslovnikovo razumevanje – torej upoštevajo okoliščine pisanja in naslovnika. Dobri pisci si postavijo več osebnih ciljev, ki jim bolj sledijo kot pisci začetniki. Flowerjeva in Hayes sta ugotovila, da dobri pisci *rešijo* številne pisne probleme (zlasti probleme izražanja), medtem ko se začetniki 'izgubijo'. To pomeni, da se dobri pisci bolj zavedajo osmišljenosti pisnega procesa. S postavljanjem osebnih ciljev torej učenec pisec postane notranje motiviran za reševanje pisnih problemov oz. pisnih nalog. Slabši pisci slabše tvorijo, ker nimajo osebnega cilja in se ne čutijo osebno povezane s pisnim procesom. Besedilo tvorijo le tako, da so zunanje motivirani, npr. z oceno. Vendar zunanji elementi ne osmislijo notranjega pisnega procesa, zato se učenci velikokrat čutijo potisnjene v pisanje oziroma prisiljene. Če npr. dajemo presplošno tematiko, čutijo pomanjkanje notranje motivacije, saj ne najdejo osebne stične

točke med splošnim in osebnim ciljem. Ker niso konkretno in osebno povezani s tematiko, dobijo slabšo oceno, čeprav so njihove pisne sposobnosti razvite.

Učenec pisec se mora osredotočiti na naslovnika in ne nase – pisca; z drugimi besedami povedano: gre za prestop iz egocentričnega k sociocentričnemu pisanju (*Graves, Flower*). To je seveda težko doseči pri začetnikih ali učencih piscih v začetni fazi opismenjevanja. Učenci, ki so na konkretni stopnji mišljenja (*Piaget*) in v začetni fazi pisanja, se ne morejo oddaljiti in preusmeriti stališč lastnega pisanja. Iz svojega egocentričnega pogleda ne morejo preiti na objektivni sociocentrični pogled bralca. Za ta preskok potrebujejo razvite sposobnosti pojmovnega mišljenja, ki pa se še niso razvile. Tudi če učenci pregledujejo svoje spise takoj ali teden dni po pisanju, niso sposobni preusmeriti svojega gledišča, saj še vedno nimajo razvitih potrebnih kognitivnih sposobnosti. Pregledovanje in popravljanje besedil sošolcem je dosti bolj učinkovito, kajti učenci lažje najdejo pravopisne in slovnične napake v spisih vrstnikov kot pa v lastnih besedilih. Razvojno gledano učenci začetniki nimajo razvitih sposobnosti, da bi na lastno pisanje gledali s stališča naslovnika. Vendar je to spremembo bralne perspektive mogoče postopno in izkušnjsko spodbujati in razvijati pri učencih piscih. Sposobnejši pisci popravljajo besedilo z namenom oziroma ciljem, da uskladijo napisano besedilo z zamišljenim ali načrtovanim besedilom, torej uresničen cilj z nameravanim ciljem pisanja. Tretja faza tvorjenja – pregledovanje, s podfazami – *branje, vrednotenje, urejanjem in popravljanje* – je zahtevna dejavnost, ki mora biti podprta s sposobnostmi učenčevega abstraktnega mišljenja. Prvič mora primerjati zamišljeno in napisano besedila, drugič mora poznati pisne strategije za popravljanje besedila, in tretjič mora uporabljati znanje za popravljanje pisnega izdelka.

Pisce začetnike ovirajo pri popravljanju tri stvari. Prva je pregled in primerjava zamišljenega in napisanega besedila; potrebno je odkriti neskladnosti v besedilu. Mlajši učenci – začetniki v besedilu preberejo zamišljeno, ne pa dejansko besedilo. To jih ovira pri popravljanju in usklajevanju napisanega z zamišljenim besedilom, saj zahteva od učencev razvite višje miselne procese – analizo. Druga ovira pri popravljanju je ugotavljanje vrste problema ali napake. Učenec najde problem ali neskladnost v besedilu, vendar določanje in ugotavljanje neskladnosti oziroma napake zahteva tudi prepoznavanje vrste problema. Učenec pisec začetnik se običajno osredotoči na površinske probleme in nižje miselne procese (*znanje, uporaba, razumevanje*) ter na iskanje jezikovnih napak: velike in male začetnice, videz črk, obliko črk ali ločila. Sposobnejši učenec se že usmeri na izbiro besed in

upovedovanje. Tretja ovira pri popravljanju besedila je izbor primerne pisne strategije za reševanje problemov, kar je najzahtevnejša in hkrati najvišja stopnja pri popravljanju besedil, vendar vodi h kakovostnemu pisnemu procesu.

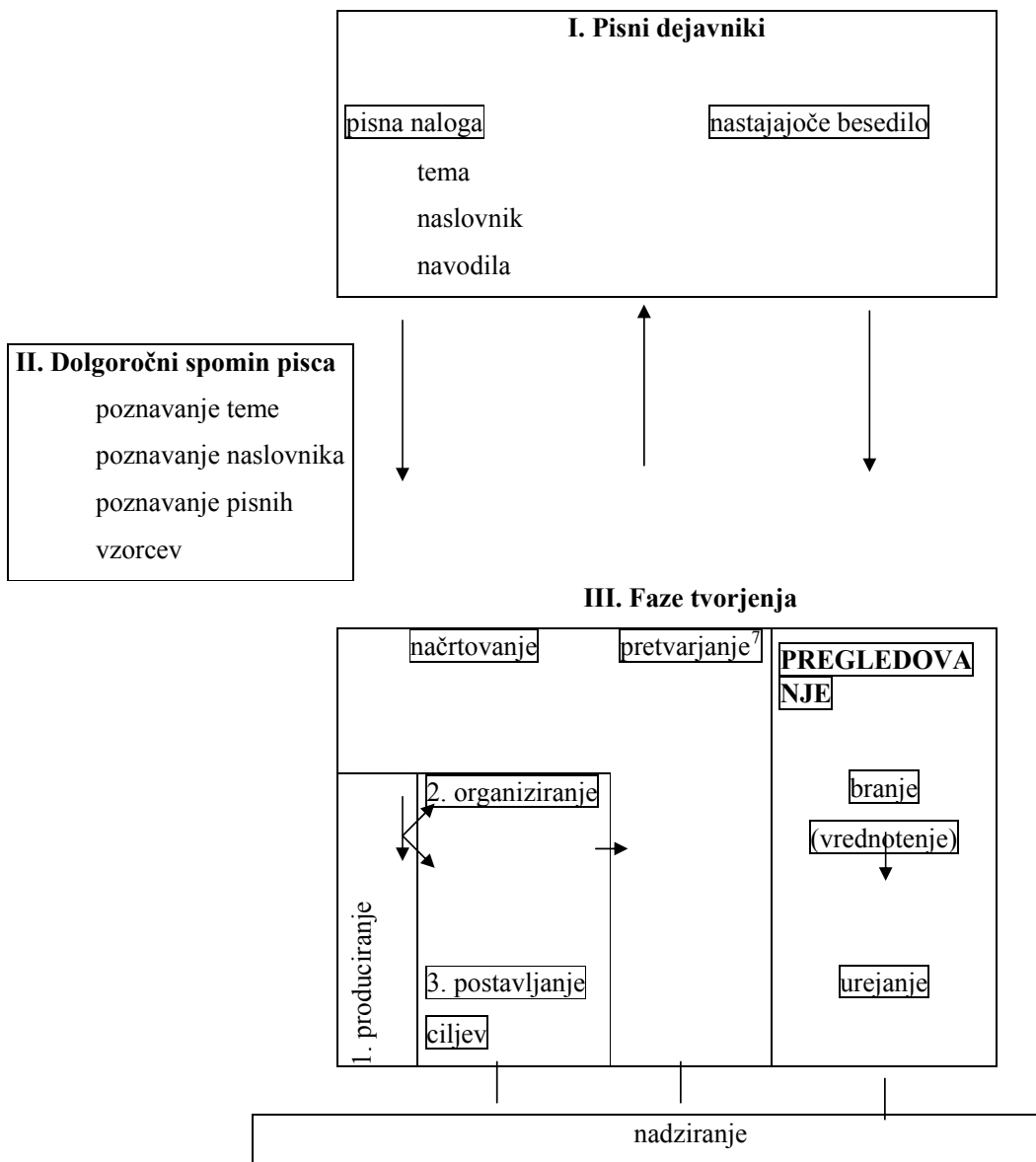
Linda Flower in John Hayes – najbolj značilna predstavnika kognitivnega pojmovanja pisnega procesa⁶

Številni raziskovalci so ugotovili pomembnost pisnega procesa, vendar so se z njim sistematično začeli ukvarjati šele v sedemdesetih letih (Emig, 1971; Britton, 1975; Graves, 1981). Med najpomembnejše raziskovalce pisnega procesa uvrščamo Flowerjevo in Hayesa (1980; 1983) ter Bereiterja in Scardamalia (1980, 1982, 1987). Kognitivni psihologi so razvili tehniko, ki so jo poimenovali *analiza protokola oziroma postopka*, in je primerna metoda za opazovanje spoznavnih procesov pri pisanju. Čeprav je analiza protokola učinkovita in produktivna pri raziskovanju procesov, predvsem pri t. i. reševanju nalog, je zelo uporabna tudi pri preučevanju pisanja. Flowerjeva in Hayes sta definirala *analizo protokola kot opis niza dejavnosti v določenem času, v katerem je učenec pisec dejaven*. Zanimali so ju ne le odgovori testirancev, ampak tudi nebesedne in besedne dejavnosti ob pisanju, npr. risanje, skiciranje, razmišljanje, spraševanje ipd. Metoda *glasnega razmišljanja* »*thinking aloud*« pomeni, da so anketirance zaprosili, naj na glas povedo vse, kar jim pride na misel ob pisanju, pa čeprav se jim bo zdelo še tako nepomembno. Zapis poteka pisnega procesa jim je bil v pomoč pri razumevanja širokega spektra dejavnosti: od enostavnega reševanja nalog pri opicah, do igranja šaha pri ljudeh. Zavedata se pomanjkljivosti analize protokola, ker o mnogih procesih, ki se pojavijo pri pisanju, anketiranci niso mogli poročati. Naloga kognitivnih psihologov je bila analizirati protokol in upoštevati vse, četudi nepopolne podatke protokola anketirancev. Analizo protokola sta slikovito opisala, češ "da je podobna zasledovanju delfina, ki se prikaže na površju, le ko pride po zrak, potem se globoko in tiho potopi v vodo za dlje časa". Zasledovanje delfina je slikovita prispodoba za zasledovanje misli. Prednost kognitivne metode je v večjem vpogledu v pisni proces, dosti manj nam je dostopno v končnem izdelku.

Kot glavne značilnosti kognitivnega pisnega modela sta navedla naslednje ugotovitve: za pisni model so pomembne ne le tri faze tvorjenja s podfazami, ampak tudi organizacija teh faz. Ugotovila sta tudi individualne razlike v splošni fazi pregledovanja, ki govorijo o osebnem stilu popravljanja pisca. Pisni model Linda Flower in Johna Hayesja je trenutno

najbolj priznan kognitivni model pisanja. Raziskovala sta tudi povezanost pisanja in mišljenja ter prišla do pomembnih teoretičnih ugotovitev. Pisanje pojmuje kot model, sestavljen iz niza dejavnosti, ki puščajo oziroma dajejo učencu piscu veliko (ustvarjalne) svobode v vseh fazah procesa, npr. izbor vsebine, besed, časov ipd. Raziskovanje pisnega procesa daje tudi raziskovalcu svobodo, od izbire raziskovalnih metod do zornega kota opazovanja. Flowerjeva in Hayes sta se v svojem raziskovanju osredotočila na analizo pisnega protokola in na potek pisnih dejavnosti. Izkazale so se štiri značilnosti pisnega procesa oziroma tipičnega obnašanja piscev med procesom. Njune teze so naslednje: *pisni proces je miselni proces, na katerega vplivajo (1.) dejavniki pisanja in (2.) dolgoročni spomin pisca. Sestavljen je (3.) iz treh faz tvorjenja in podfaz. Pisanje je (4.) ciljno vodeno in spodbuja odkrivanje novih ciljev.* Pisanje besedil je primerneje definirati kot niz različnih procesov ali faz, ki jih mora učenec pisec organizirati.

ZGRADBA MODELA PISNEGA PROCESA

Flowerjeva in Hayes sta dejavnike pisanja razložila kot sestavine, ki vplivajo na proces pisanja, vendar so zunaj pisca. Na pisni proces vplivajo: prvič: pisni dejavniki: najprej pisna naloga (tema), naslovnik z navodili ter nastajajoče besedilo. Niso pomembni splošni pisni problemi, ki so postavljeni pred pisca, ampak konkretni oziroma tisti, s katerimi se bo učenec pisec dejansko srečal pri nastajajočem besedilu. Drugič: dolgoročni spomin piscev (ponotranjeno znanje), ki vključuje poznavanje: teme, naslovnika in besedilnih vrst (zgradbo

besedilne vrste). Pri pisanju ni pomembno tisto, kar bi učenec pisec znal napisati (kratkoročno znanje), ampak tisto, kar zna in kar je sposoben dejansko napisati oziroma njegovo znanje iz dolgoročnega spomina. Tretjič: faze tvorjenja so tretja prvina, ki vpliva na pisni proces. Domnevata, da pisci vedo veliko o številnih temah: avtomobilih, zgodovini, poznajo različne naslovnike od otrok do odraslih – vse to je spravljen v dolgoročnem spominu. Tu so shranjeni tudi pisni vzorci besedilne vrste, četudi le v obliki novinarskih vprašanj: kdo, kaj, kje, kdaj, zakaj. Faze tvorjenja^{8, 9} so osrednji del pisnega procesa oziroma procesa razmišljanja v kognitivno pojmovnem pisnem modelu. Faza načrtovanja s podfazama produciranje in organiziranje vsebine z določenim namenom oz. s cilji in pisnimi strategijami. Načrtovanje je zanj zelo široka dejavnost, ki upošteva dejavnike pisanja: pisno nalogo (temo, naslovnika in navodila) in nastajajoče besedilo. Flowerjeva in Hayes trdita, da izbor različnih pisnih strategij v pisnem procesu pomembno vpliva na kakovost pisanja nastajajočega besedila. Načrtovanju sledi pretvarjanje zamisli v pisno obliko in pregledovanje osnutka besedila.

I.

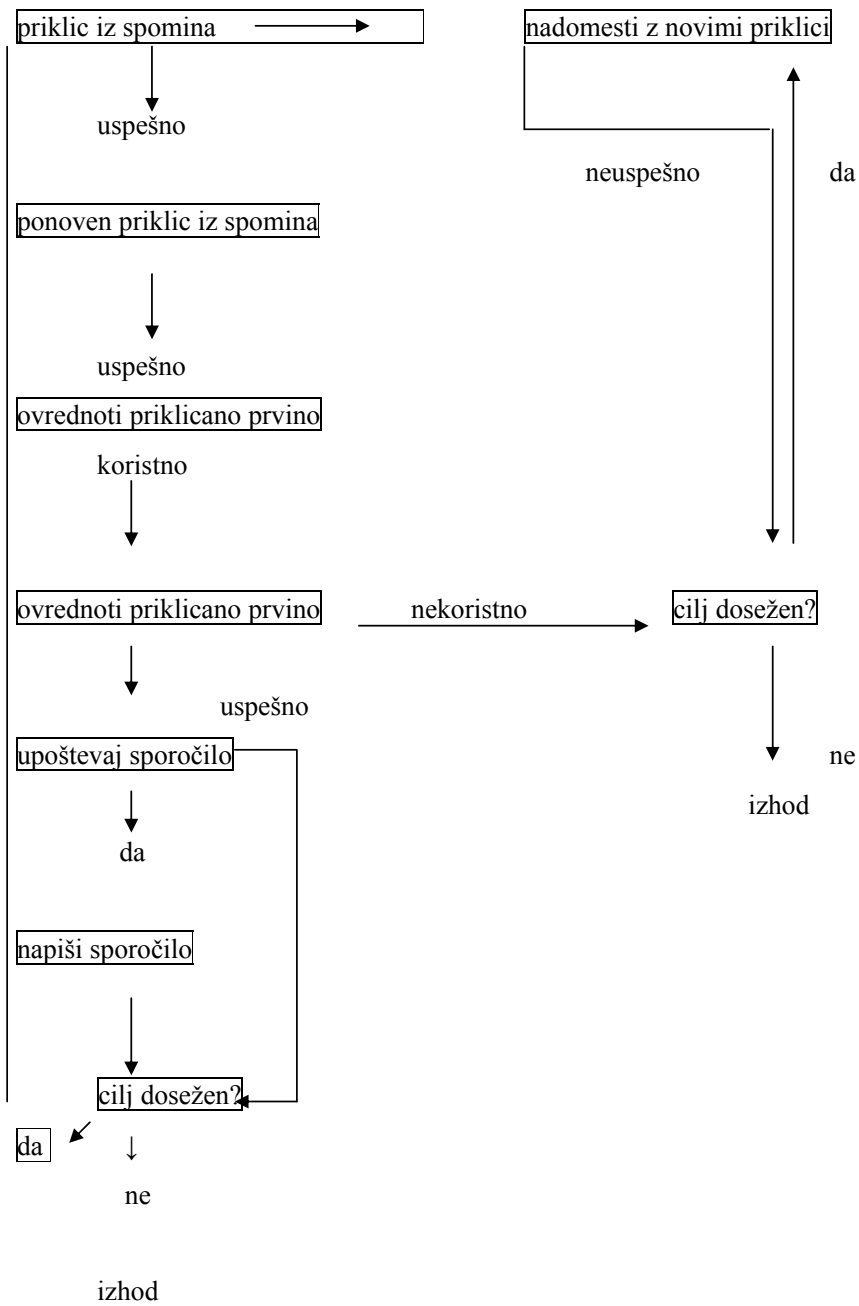
Prva faza tvorjenja je načrtovanje, ki lahko sproži cel niz miselnih dejavnosti, še preden učenec pisec napiše črko na papir. Pomembno je vedeti, da je načrtovanje v procesu vseskozi prisotno, vendar ni prevladujoče. Avtorja menita, da ni nujno, da ima učenec pisec domišljen in napisan načrt pred pisanjem. Načrt je lahko tudi vizualna slika ali ga sestavljajo nebesedne prvine pisanja: risbe, preglednice, asociogrami, miselni vzorci. Črke so različne velikosti, barve in oblike, tudi narisane ali naslikane. V fazi načrtovanja učenec pisec upošteva informacije in faze pred pisanjem oziroma si pred fazo pretvarjanja priključuje informacije iz dolgoročnega spomina (tema, naslovnik, pisni vzorci). Učenec pisec si s fazo načrtovanja pomaga tako, da si ustvari pisni načrt in si razbremeni spomin. Na osnovi načrta priključuje zamisel in si zastavi osebne cilje, ki vodijo k uresničevanju splošnega cilja, to je napisano besedilo. Načrt lahko delno priključemo iz dolgoročnega spomina ali pa oblikujemo novega.

Prva faza tvorjenja je torej faza načrtovanja, njena prva podfaza pa je produciranje, ki ima pomembno vlogo pri pisnem procesu. Priključuje oz. producira namreč informacije shranjene v dolgoročnem spominu, in hkrati načrtuje. Kriterij, s katerim končamo iskalno verigo informacij (produkcije), je pomemben zato, da se učenec pisec ne izgubi v neskončnih asociativnih povezavah. Merilo, ki sta ga izbrala Flowerjeva in Hayes, je *kriterij primernosti* – priključena informacija (npr. izbor določene besede) mora ustrezati temi, naslovniku in

pisnemu vzorcu. Po njunih izsledkih so najbolj vztrajni pisci *trikrat* priklicali temo, primerno namenu ali cilju pisanja. Ko je tema ali vsebina priklicana s pomočjo podfaze produciranja, pride do faze pretvarjanja, tj. ubesedovanja ali upovedovanja misli v pisni jezik.

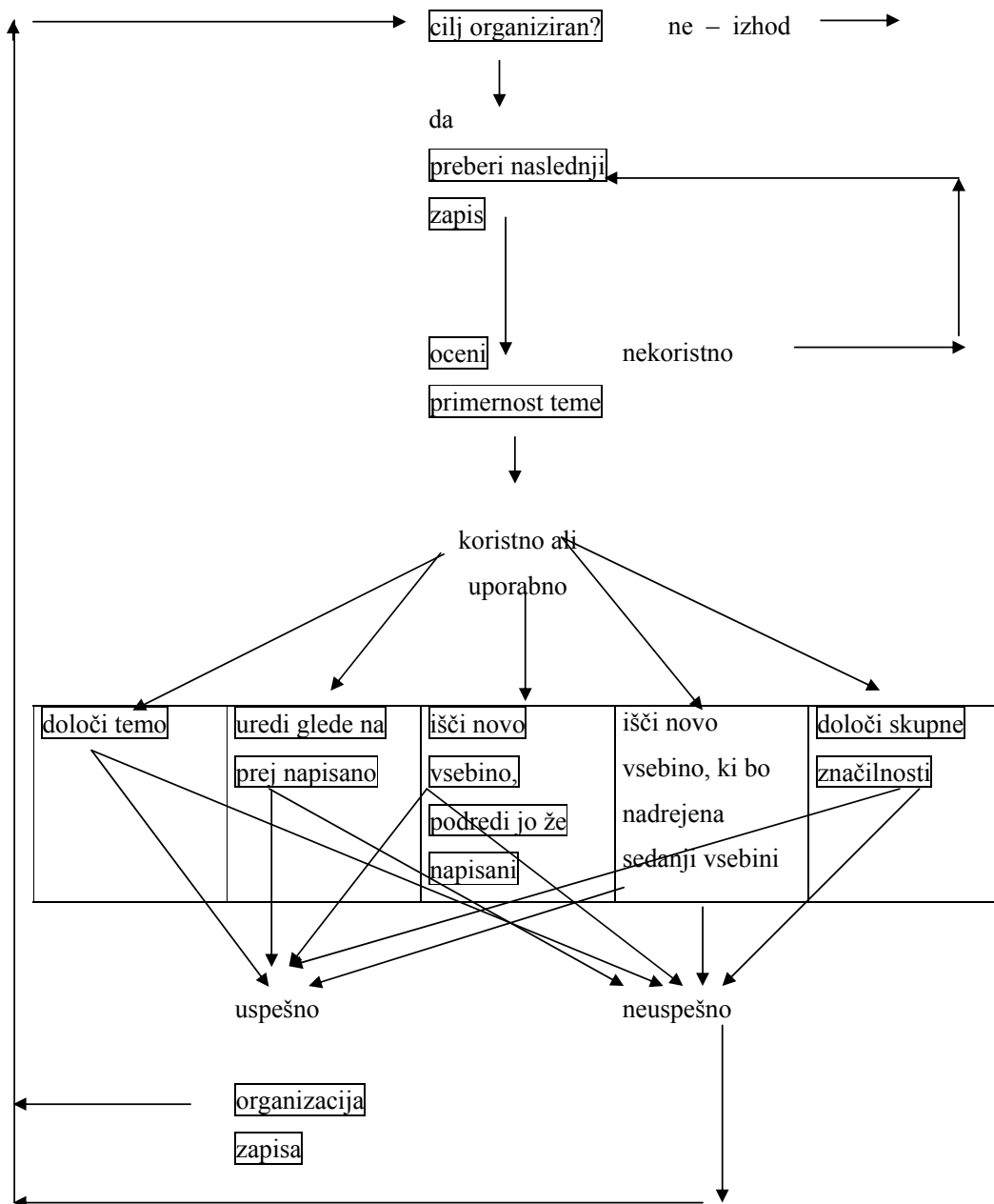
ZGRADBA MODELA PISNEGA PROCESA – PODFAZA PRODUCIRANJA IDEJ

Podfaza produciranja idej

Faza načrtovanja ima tudi drugo podfazo, ki se imenuje organizacija. Njena vloga je izbor ali organizacija najbolj primernih informacij, priklicanih v podfazi produciranja, in usklajevanje le-teh s pisnimi vzorci. Načrt mora biti zgrajen po (1) kronološkem kriteriju (sosledje časov: začetek, sredina, konec) ali (2) hierarhično – po pomembnosti (od najbolj pomembnega do najmanj pomembnega gradiva), lahko pa upošteva oba kriterija hkrati (3). Tretja podfaza načrtovanja je postavljanje ciljev. Ta faza je vseskozi zelo pomembna, fleksibilna in ima vlogo kačipota, vodila ali smerokaza v pisnem modelu in fazah tvorjenja, ker uravnava pisni proces.

ZGRADBA MODELA PISNEGA PROCESA – PODFAZA ORGANIZACIJE

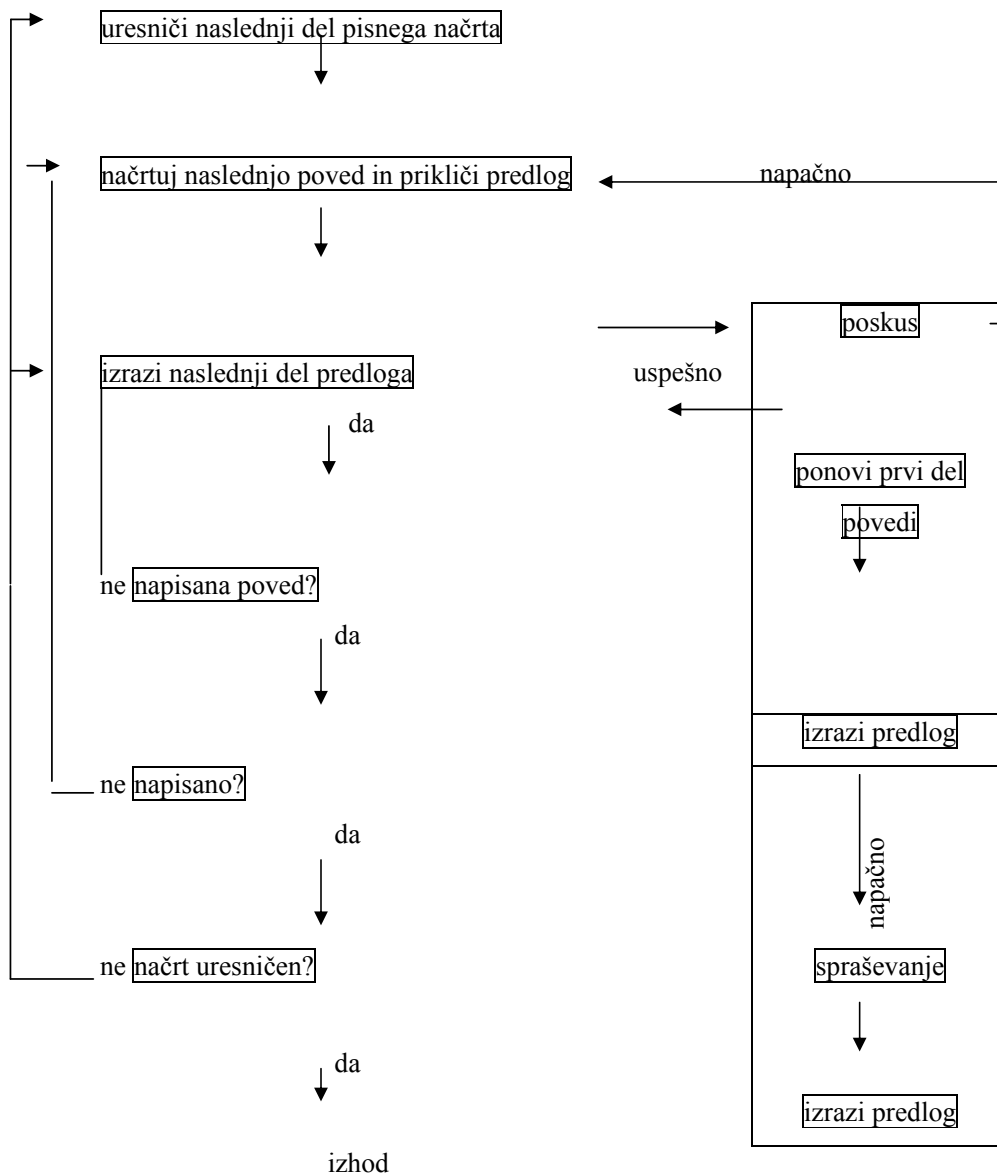
II.

Druga faza tvorjenja je faza pretvarjanja zamisli v konkretno obliko besedila – ubesediljenje zamišljenega besedila v pisno besedilo. Prehod pisca iz faze načrtovanja v fazo pretvarjanja

ne pomeni, da ima učenec pisec že izoblikovan ali jasen namen pisanja, ki ga preprosto ubesedi. Faza pretvarjanja je prenos ali prevod zamisli iz notranjega govornega oziroma slikovnega jezika v zunanji pisni jezik; iz miselne predstave v drugo obliko – grafično predstavo oziroma pisni jezik. Faza pretvarjanja povzroča številne probleme in ovire ter zahteva od pisca, da razvije, pojasni, popravi in uskladi osebne cilje s splošnimi. Zaradi tega se pisci pogosto vrnejo iz faze pretvarjanja v fazo načrtovanja. Pogosto se ti procesi ali faze tudi izmenično menjavajo iz minute v minuto, zato sta tudi Flowerjeva in Hayes definirala pisni proces kot *odprt ali povraten proces*. Proces pretvarjanja usmerja pisni načrt in prenese misli v pisno obliko z jezikovnimi sredstvi ter ga usklajuje z informacijami v dolgoročnem spominu pisca. Flowerjeva in Hayes domnevata, da podfaza produciranja priklične informacije iz spomina ter jih usklajuje z informacijami o temi in naslovniku (tema, naslovnik, navodila). Vsaka že priklicana informacija je uporabljena pri novem priklicu iz spomina, ki se dogajajo po asociativni metodi, npr. v obliki tematskih asociogramov. Ta asociativna veriga (asociativno veriženje) je pretrgana vsakič, ko je priklic neuspešen ali priklicana beseda neprimerna dejavnikom pisanja in kontekstu nastajajočega besedila. Pretvarjanje je proces sinteze in prevod idej v pisni jezik, ki je lahko večkrat oviran z analitičnim procesom organiziranja, ki lahko pisca vodi k novemu načrtovanju, pretvarjanju in pregledovanju.

Vloga osrednje pisne faze – faze pretvarjanja je – *ustvarjanje* – preoblikovanje priklicanih informacij iz spomina pod vodstvom pisnega načrta v sprejemljiv pisni jezik. Flowerjeva in Hayes domnevata, da je gradivo v spominu shranjeno v obliki miselnih asociacij. Tam se nahajajo pojmi, zveze in pisni vzorci v obliki mrež ali slik, katerih se učenec pisec zaveda ali ne oziroma jih lahko poimenuje ali pa tudi ne. Pisanje besedila v fazi pretvarjanja ima dve značilnosti: prva značilnost je pisanje v obliki celih povedi, druga značilnost pa je povezana s samospraševanjem in nadzorovanjem poteka pisanja (monitoring) in nastajajočega besedila. Takrat se učenec pisec sprašuje: »*Kako lahko to povem!*«

ZGRADBA MODELA PISNEGA PROCESA – ZGRADBA FAZE PRETVARJANJA

III.

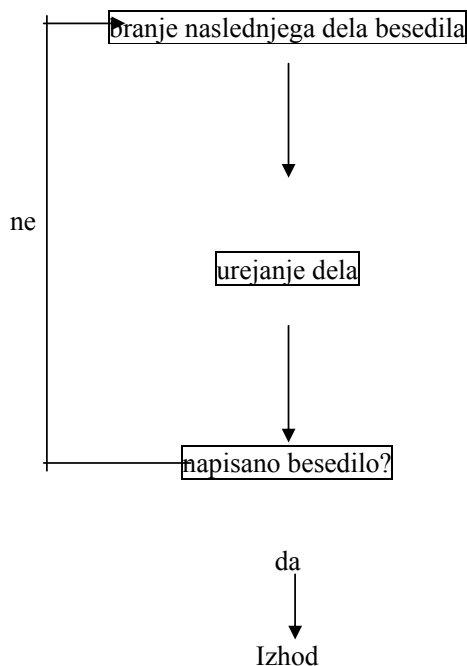
Cilj tretje faze pregledovanja je *ocenjevanje napisanega*. V tej fazi učenec pisec primerja zamišljeno in napisano besedilo – kaj je napisano in kaj je bilo načrtovano. Če je ocena (samo)pregledovanja negativna, se faza pregledovanja pogosto spremeni v podfazo

popravljanja. Nasprotno pa ne velja. Nekaj pregledovanja je nedvomno spontanega – nastopi sredi druge faze tvorjenja (pretvarjanja) ali v tretji fazi tvorjenja tj. na koncu pisanja osnutka. Npr. učenec pisec se lahko odloči in odmisli vse druge dejavnosti ter se osredotoči le na podfazo ocenjevanja. Del faze pregledovanja je sprotna in spontana dejavnost, npr. ko se pojavi napaka ali neustrezna beseda, kar pa zmoti in ovira faze tvorjenja. V fazi pregledovanja s podfazama branja in urejanja je izboljšanje – učenec pisec izboljšuje kakovost besedila, nastalega v fazi pretvarjanja. Odkrivanje in popraviljanje pomanjkljivosti v besedilu teče na treh ravneh: jezikovna pravilnost, jasnost pomena ter ocenjevanje besedila: koliko je uresničilo avtorjev namen oz. cilj. Vloga *faze pregledovanja* je izboljšati kakovost napisanega besedila, zato vsebuje dva podprocesa oziroma dve podfazi: branje in urejanje. Faza pregledovanja oziroma podfaza urejanja besedila ima za cilj pregledati vse, kar je učenec pisec ubesedil, ali z branjem, pisanjem ali govorjenjem. Namen podfaze urejanja je odkrivanje in popraviljanje motečih prvin – pisna pravilnost in nenatančnost pomena – ter ocenjevanje napisanega besedila glede na postavljene cilje. To ocenjevanje se odraža v razmišljanju »*ali bo to dejstvo prepričljivo*« in »*ali sem uresničil vse dele načrta*«. Flowerjeva in Hayes domnevata, da podfaza urejanja temelji na vzročno-posledičnem modelu: vzrok je *domneva*, ugibanje; sklepanje o napaki ali neustreznosti izraza, iz česar sledi posledica: izboljšava nejasnega dela besedila. Učenec pisec tvori nove predloge za izboljšavo na osnovi (a) domneve: poskuša najti primerno metodo ali način urejanja besedila, npr. pisanje celih povedi ali zapisovanje beležk. Drugo je (b) občutek za jezikovno pravilnost, ki odkriva jezikovne napake, nepravilen pravopis in zgrešen kontekst. Ko se ta dva pogoja (a in b) soočita, se samodejno sproži postopek za popraviljanje napak.

Faza pregledovanja lahko v nekaterih primerih ponovno sproži vse faze tvorjenja in tako proces postane povraten oziroma je odprt. Pri branju in urejanju osnutka je pomembno, da učenec pisec spozna, da bralec nima na razpolago istih informacij kot učenec pisec, da bi razumel besedilo. Da bi popravili to napako, je potrebno lastno besedilo brati s stališča bralca. Dostikrat se zgodi, da faza urejanja ponovno sproži vse faze tvorjenja. Flowerjeva in Hayes domnevata, da se urejanje – podfaza pregledovanja – samodejno sproži. Razlikujeta med fazo pregledovanja in podfazo urejanja, ki sta zanj dva različna pisna postopka. Podfaza urejanja se samodejno sproži kot kratko dejanje, ki zmoti ostale pisne faze in podfaze. Faza pregledovanja ni sprotna dejavnost ali podproces, ampak je tista dejavnost, ko si učenec pisec vzame čas in sistematično pregleduje in izboljšuje besedilo po zaključeni drugi fazi tvorjenja

oziroma po fazi pretvarjanja¹⁰ zamisli v pisni jezik. Načrtno se pojavlja po fazi pretvarjanja, spontano pa kot motnja ali ovira v fazi tvorjenja.

ZGRADBA MODELA PRISNEGA PROCESA – ZGRADBA FAZE PREGLEDOVANJA

Pri definiranju vloge monitorja sta Flowerjeva in Hayes ostala nejasna. Sklepamo, da je monitor nadzornik pisnega procesa, ki odloča, kdaj preiti iz ene faze v drugo, npr. kdaj učenec pisec producira dovolj idej in kdaj prestopi v fazo pretvarjanja. Monitor deluje pri posameznikih različno. Nekateri pisci preskočijo fazo načrtovanja in preidejo v fazo pretvarjanja takoj, ko je mogoče pisati na papir, toda nekateri bodo začeli pisati šele po fazi načrtovanja. Učenec pisec, ki piše kratko besedilo (pismo), ne načrtuje ali pa zelo malo načrtuje. Toda tisti, ki tvorijo daljše besedilo (filozofski esej), lahko načrtujejo mesece, preden napišejo eno samo besedo. Sklepamo, da ima monitor vlogo *metakognicije*, kar sta bolj natančno definirala Bereiter in Scardamalia, ki izhajata iz enakih teoretičnih predpostavk in kognitivnega pojmovanja pisanja kot Flowerjeva in Hayes. Kljub nejasnostim monitorja sta poskušala definirati njegov pomen ter ga razčleniti na tri temeljne vloge, ki ga ima v pisnem procesu oziroma v fazah tvorjenja:

1. monitor vodi podfazi produciranja (*production*) in urejanja (*editing*), ki lahko prekinjata faze in podfaze tvorjenja ter prevzmeta glavno vlogo – celo nad postavljenimi cilji;

2. vloga monitorja je tudi, da upošteva navdih in vztrajnost pisca, kar sooblikuje ciljno vodenje pisnega procesa;
3. individualne razlike v postavitvi ciljev odražajo pomembne osebne razlike v slogu pisanja.

Flowerjeva in Hayes navajata tudi štiri različne načine ali sloge pisanja:

- Prvi način: učenec pisec poskuša napisati dovršeno prvo poved in nato ji sledi z nadaljnjimi itn.
- Drugi način: misli so že upovedene, ko učencu piscu spontano pridejo nove zamisli, ki jih bo načrtno pregledal pozneje, torej v tretji fazi – pregledovanja.
- Tretji način: učenec pisec poskuša sproti pisati popoln osnutek, torej je osnutek besedila hkrati končna inačica besedila.
- Četrti način: pisanje v eni sapi ali v enem zamahu – učenec načrtuje in piše osnutek brez pregledovanja.

Prav nazadnje sta ugotovila, da podfaza prve pisne faze produciranja deluje drugače, če so cilji postavljeni, in drugače, če niso. Kadar so cilji postavljeni, se proces produciranja samodejno sproži. Tako vsakemu poskusu produciranja sledi naslednji poskus, dokler zamisel in upovedovanje nista usklajena. Kadar pa konkretni cilji niso postavljeni ali jih sploh ni, vsakemu poskusu produciranja sledi vrnitev k fazam, določenim s splošnimi cilji. Iz prej povedanega vemo, da faze tvorjenja, usmerjane s splošnimi ali globalnimi cilji, niso tako učinkovito vodene in uresničene, kot če jih usmerjajo konkretni ali osebni cilji pisca. Pisni proces z vsemi tremi fazami tvorjenja in petimi podfazami je zelo prepleten. Ne pojavlja se v zaporednih fazah od (1) faze načrtovanja (podfaza: (a) produciranje, (b) organiziranje in (c) postavljanje ciljev) preko (2) pretvarjanja do (3) pregledovanja (s podfazami: (a) branje – vrednotenje in (b) urejanje). V fazi pregledovanja besedila učenec pisec lahko odkrije nepovezanost povedi, zato se samodejno sprožita fazi načrtovanja in pretvarjanja misli v povedi, ki jih vstavi kot novo poved v že nastajajoče besedilo.

Pisni proces oziroma faze tvorjenja so usmerjene s cilji: potrebno je misliti na naslovnika. Osrednji del faz tvorjenja je uresničevanje splošnih (upoštevanje naslovnika, pisno izražanje idej) in osebnih ciljev, ki *vodijo faze tvorjenja*. Kakovost in količina osebnih ciljev pisca sta povezani z njegovimi sposobnostmi. Ti dajo učencu piscu povratno informacijo, da ima nastajajoče besedilo kljub nedokončanosti in neurejenosti določeno logiko in je vsebinsko smiselno, celo ko se učencu piscu zdijo njegove pisne izkušnje nezadostne. Pisanje spodbuja

iskanje, postavljanje in uresničevanje novih ciljev ali podciljev. Učenec pisec si v nastajajočem besedilu spontano postavlja nove cilje od začetka do konca pisnega procesa, kar lahko pripelje tudi do sprememb. Pisni dejavniki, posebej pa pisna naloga (tema, naslovnik, navodila), sprožijo nastajanje novih ciljev v nastajajočem besedilu. Novi cilji pisanja so odvisni tudi od omenjenih pisnih dejavnikov in dolgoročnega spomina oziroma pridobljenega znanja iz prejšnjih pisnih (književnih) izkušenj. Čeprav je pisanje usmerjeno s cilji, ni nujno omejeno na vodenje z začetnimi cilji. Učenec pisec si lahko postavi nove ali prejšnje preoblikuje, da postanejo jasnejši in usklajeni z nastajajočim besedilom in cilji, ki jih narekuje kontekst besedila. Pomemben dejavnik v fazah tvorjenja je sposobnost pisca, da uskladi začetne in nove cilje s kontekstom besedila.

Iz kognitivnega pisnega modela Flowerjeve in Hayesa je razvidno, da je pisanje odprt spoznavni proces in da je pred začetkom pisnega procesa potrebno določeno splošno (dolgoročno) in konkretno znanje učenca – poznavanje teme, naslovnika in pisnih vzorcev – in poznavanje pisnih dejavnikov; poznavanje pisne naloge (tema, naslovnik in navodila) ter upoštevanje nastajajočega besedila. Šele po tem se sprožijo omenjene *tri faze tvorjenja*. Ni nujno, da potekajo le-te v načrtovanem zaporedju. Učenec pisec se tudi v tretji fazi (pregledovanja) vrača na prvo fazo ali ponovno načrtovanje ipd. Prva faza je faza načrtovanja oziroma razmišljanja s podfazami, kjer je najpomembnejše produciranje idej in njihovo organiziranje ter postavljanje t. i. notranjih ciljev pisanja vsakega pisca. Druga je faza pretvarjanja iz notranjega v zunanji pisni jezik; tretja pa faza pregledovanja s podfazami – branjem (vrednotenjem) in urejanjem (popravljanjem) besedila.

V disertaciji je predstavljena zgradba modela pisnega procesa in *vse faze tvorjenja* (načrtovanje, pretvarjanje in pregledovanje), ki jih notranje nadzira pisec. Kot smo že nekajkrat omenili, Flowerjeva in Hayes nista natančno razložila, kaj pravzaprav pomeni nadziranje (*monitoring*), vendar po tehtnem študiju in analizi njune metode glasnega razmišljanja domnevamo, da vsak učenec pisec kot tudi učenec v osnovni šoli *podzavestno* ve, kdaj je približno dovolj načrtoval, pisal (pretvarjal misli v pisanje) in pregledoval besedilo. Nadziranje je pravzaprav nekakšen samonadzor pisca nad pisnim procesom. Monitoring razumemo tudi kot proces premišljanja o lastnem razmišljanju med pisanjem in se nanaša na nadziranje lastnega spoznavnega procesa, ki raste z razvojem pisca.¹¹ Monitoring lahko razumemo tudi kot *metakognicijo in združevanje spoznavnega procesa in faz tvorjenja*. To je neke vrste izvršilni nadzor vseh kognitivnih stopenj pisanja: od načrtovanja,

pretvarjanja do pregledovanja. Metakognicija oziroma monitor je zelo pomembna lastnost pri razvijanju kognitivnih dejavnosti¹² ter metodah poučevanja in učenja. Pomembno je, da se tudi posamezniki zavedajo svojega razmišljanja in miselnih procesov. Zaradi spoznavnega razvoja otroka in v skladu s Piagetovo teorijo je smiselno pričakovati od učencev, da imajo razvite metakognitivne sposobnosti za pregledovanje, branje in urejanje svojega besedila. To zahteva razvito abstraktno mišljenje okrog dvanajstega leta, kar pomeni, da je smiselno te sposobnosti razvijati in privzgjajati na ravni razumevanja in rabe tudi na ravni konkretnega mišljenja.

Flowerjeva in Hayes sta raziskovala tudi razgibanost pisnega procesa. Njun pisni model je sestavljen iz treh prvih: *pisnih dejavnikov, dolgoročnega spomina in faz tvorjenja*. Faze tvorjenja delita na tri faze: (1) načrtovanje, (2) pretvarjanje in (3) urejanje. V skladu s širšim pojmovanjem sta pri pisnem procesu poudarila dve točki. Prvič: pisni proces je predstavljen kot dejavnost spretnega usklajevanja oziroma organiziranja številnih sočasnih ovir, kar je v nasprotju s tradicionalnim pojmovanjem pisanja kot linearnega procesa in zaporednih faz, ki vodijo h končnemu izdelku. Drugič: svetujeta najbolj učinkovito strategijo za usklajevanje številnih dejavnosti; to je načrtovanje. Z načrtovanjem si učenec pisec zmanjša miselne ovire, zmanjša si število hkratnih zahtev, usmerjenih na zavestno pozornost. Načrtovanje tudi proizvaja zalogo ciljev, ki usklajujejo številne zahteve hkrati. Flowerjeva in Hayes ne zagovarjata modela pisanja, ki je osredotočen na *izdelek*, ampak na *proces*. Socialna vrednost faze načrtovanja oziroma faze pred pisanjem je v pojmovanju procesa razmišljanja kot sestavnega in legitimnega dela faz tvorjenja. Učenec pisec je mislec, ki je postavljen pred reševanje številnih miselnih problemov.

V poglavju o ovirah pri pisanju pravita, da se najprej pojavijo zavore, ki nastanejo v povezavi s cilji. Sledijo iz pisnih dejavnikov postavljena navodila, ki povratno vplivajo na postavljanje ciljev. Ovire ne vplivajo samo na temo ali vsebino, ampak tudi na način pisanja. Težave, ki ovirajo pisni proces, sta Flowerjeva in Hayes razdelila v tri skupine: prvič – problem vključevanja znanja, drugič – jezikovna pravilnost napisanega besedila in tretjič – pisni problemi, ki obdajajo pisanje. Znanje je vir, ne ovira; za pisanje je potrebno znanje, vendar mora biti to znanje oziroma njegova uporaba vsebinsko smiselno vključena v sobesedilo. Ko učenec dobi pisno nalogo, pogosto izbira iz spomina in množine neorganiziranega znanja, ki ga poskuša vsebinsko smiselno, povezano in zaokroženo upovediti. Flowerjeva in Hayes sta opazovala razgibanost faz tvorjenja in jih zaobjela v shemo. Ugotovila sta, da na proces

pisanja najbolj vplivajo naslednji dejavniki: motivacija, pritisk, ocene, osebno zadovoljstvo in kakovost nastajajočega besedila. Priklic znanja iz dolgoročnega spomina učenca pisca in primerno upovedovanje zamisli je zelo zahtevna naloga. Zato tudi pravita, da so poetični nasveti, kot npr. »*Poglej v svoje srce in napiši.*« velikokrat zanimivi in pri nekaterih spodbudni. Toda poetični recept izpovednega ali čustvenega sloga pisanja ne zagotavlja, da bo učenec pisec našel "v srcu" oziroma v čustvih že upovedane misli. Dodamo lahko, da tovrstne metode, ki temeljijo na čustvenem pojmovanju pisanja "*pisanja iz srca*", "*izliv čustev na papir*", "*če bom kaj popravil /a v pesmi, bom pokvaril /a pesem*"; "*srce narekuje; roka piše*", niso izjave zrelih piscev, ampak so izjave piscev začetnikov. Nanje premočno vplivajo čustva, ki zameglijo branje lastnih besedil zlasti s stališča bralca. Ne moremo pa zanikati motivacijske vloge in pomena čustvenih sestavin pri pisanju in fazah tvorjenja, ki so močan motivacijskih vzgib.

Veliko primerov je, v katerih pisni ali besedni jezik ovira pisce, da bi primerno in kakovostno izrazili svoje misli. Za pisce začetnike tehnika pisanja, jezikovna pravilnost; slovnične zahteve in skladnja tako močno vplivajo na čas in pozornost, da jim ostane premalo pozornosti za tvorjenje. Celo bolj sposobni pisci se srečujejo z neizogibnimi jezikovnimi problemi, npr. poved, ki je jezikovno pravilna, je lahko pomensko nepravilna ali celo izkrivi pomen. Pri upovedovanju se učenec pisec sreča z vsemi temi problemi naenkrat. Flowerjeva in Hayes sta se pri svojih raziskavah srečala s pisci, ki so imeli veliko znanja, vendar ga niso znali primerno pisno izraziti. Izraziti (ustno misel) misli v besedilo (v pisno misel) je zelo zahtevna naloga. Flowerjeva in Hayes povzemata poglavje o pisnih ovirah z ugotovitvijo, da pisci morajo: poznati jezikovna pravila pisnega jezika, znati sami voditi in usklajevati dolg in prepleten pisni proces, ki se ga da naučiti.

V poglavju o problemih pisnega izražanja pravita, da katerokoli temo učenec pisec izbere, jo mora vedno vsebinsko smiselno prilagajati pisnim dejavnikom: pisni nalogi (navodilom, naslovniku – stvarnemu ali izmišljenemu) in nastajajočemu besedilu. Učenec pisec mora preoblikovati zunajbesedilno temo v znotrajbesedilno vsebino. Učenec pisec mora rešiti konkretne pisne probleme oziroma probleme pretvarjanja ali "pretopitve" teme v pisni jezik, torej v smiselno vsebino. Za mnoge pisce, posebej za začetnike, ali tiste, ki kljub šolanju ostanejo na stopnji začetnika, je to prezahtevno. Flowerjeva in Hayes menita, da ni nujno probleme upovedovanja reševati šele na koncu oziroma v tretji fazi tvorjenja, in sicer teoretično gledano lahko pisni problemi vodijo celoten pisni proces.

V nadaljevanju govorita o pomembnem delu pisnega procesa ali o ravnanju z ovirami, s katerimi se srečujejo vsi pisci.¹³ Menita, da je veliko zahtev hkrati postavljenih pred pisca. Bolj izkušeni pisci zaradi poznavanja pisnih strategij lažje povežejo informacije iz spomina (tema, naslovnik, pisni vzorci) v vsebinsko smiselno, povezano in zaokroženo besedilno celoto. Idealno bi bilo, če bi bila vsaka avtorjeva beseda oziroma način upovedovanja takoj dovršen, primerno izražen, vsebinsko smiselno vključen v besedilo ter pisno učinkovit. Na žalost se ta ideal redko uresniči zaradi različnih dejavnikov, med drugim tudi zaradi omejenega obsega našega kratkoročnega spomina ali nepoznavanja pisnega procesa. Zato sta Flowerjeva in Hayes izdelala nekaj pisnih strategij za premišljeno ravnanje pri srečanju z ovirami v pisnem procesu. Pisne strategije so načrtovani načini vodenja pisnega procesa za nižanje miselnega pritiska na kratkoročni spomin in zavestno pozornost, ki hkrati ovirata pisca.

Prva strategija pravi: načrtno pustiti ovire ob strani. Npr. v fazah tvorjenja lahko učenec pisec načrtno odmisli naslovnika in se tudi zavestno lahko odloči, da ne bo mislil na povezanost odstavkov v določeni fazi tvorjenja. To pomeni, da se bo soočil z določenimi pisnimi problemi po tem, ko bo besedilo oziroma osnutek besedila napisal v celoti. Ta strategija je učinkovita za mlajše pisce predvsem začetnike. Če povzamemo: ta strategija pomeni, naj se učenec pisec najprej posveti ustvarjalnemu procesu – sintezi, potem šele fazi pregledovanja – analizi.

Druga strategija je razdelitev večjih pisnih problemov na manjše. Hevristična metoda Flowerjeve in Hayes (metoda samostojnega raziskovanja in pridobivanja novih spoznanj) ter postopek invencije temeljita na načelu razdelitve večjega pisnega problema (a) na manjše probleme in (b) načrtno osredotočenje na manjšo nalogo ali le na del naloge. Ob tem ne smemo zamenjevati razdeljevanja pisnih nalog s pojmovanjem treh faz tvorjenja v pisnem procesu. Miselne dejavnosti, kot so produciranje ali urejanje, lahko naredimo neodvisno, toda znotraj faz tvorjenja se pojavljajo prepletene. Razdeljevanje večjih problemov na manjše in potem reševanje manjših problemov je učinkovita strategija.

Tretja strategija je izbrati prednostne naloge ali postavitev vrstnega reda uresničevanja ciljev. Pisanje je sestavljena in prepletена dejavnost in ni vedno odvisna le od zavestnih odločitev. Veliko čustvenih dejavnikov ter prvin oblikuje prednosti red pri pisanju in določa nalogo. V

šolski praksi se besedna zveza '*slabo pisanje*' uporablja za pisanje, ko učenec zapiše prvo besedo, ki mu pride na misel. Namesto da bi se bolj potrudil pri izboru besed in poiskal najboljši način, kako neko zamisel upovediti, se učenec zadovolji s prvo idejo. Učenec pisec pogosto kombinira to strategijo s strategijo delitve večjih pisnih problemov na manjše in pozneje v fazi pregledovanja oziroma pri popravljanju poskuša izboljšati prve zamisli in izbor besed oz. osnutek sam. Najprej moramo karkoli napisati, da sploh imamo kaj popravljati. Na pisca začetnika moramo zmanjšati pritisk in strah pred napisanim, zato ga bolj osredotočimo na prave (pisne) probleme, ne pa na strahove pred oceno, omejenim časom ali pred zapisanim.

Četrta strategija je ponotranjanje pisnega postopka, ki tako postane samodejen in samousmerjevalen postopek. Eden izmed načinov zmanjšanja miselnih pritiskov je odvisen od procedure, ki naj bo ponotranjena, da ne obremeni učenčevega kratkoročnega spomina. Npr. izkušeni pisci običajno posvetijo malo zavestne pozornosti za tipkanje, pisanje slovnično pravih povedi, upoštevanje značilnosti besedilne vrste. Te zahteve lahko zasujejo neizkušene pisce v toliki meri, da prenehajo pisati. Visoko zahtevne pisne naloge lahko pojmem kot pisno izkušnost, če ima učenec pisec vzorec besedilne vrste (pisno shemo) v spominu, ki jo lahko priključijo. Priklic pisnih vzorcev iz spomina je učinkovita strategija, če je podzavestno dejanje, da ne potrebuje zavestne pozornosti, ki jo učenec pisec potrebuje za upovedovanje.

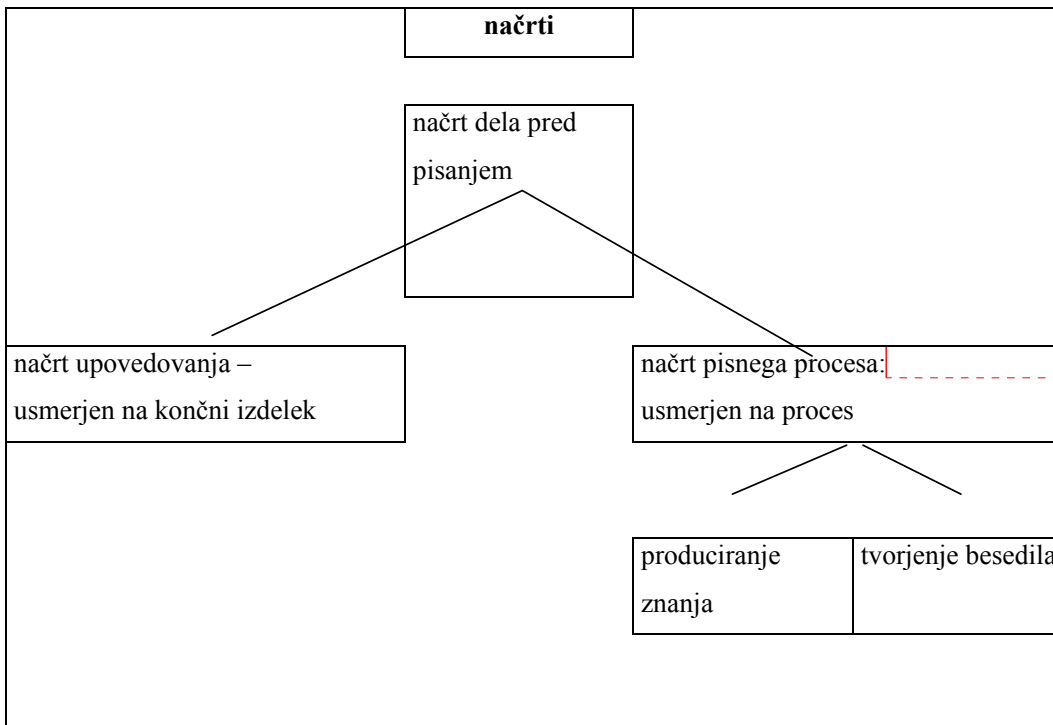
Peta strategija je načrtovanje, ki je pomembna strategija pri vseh vrstah pisnih nalog oziroma pri reševanju pisnih problemov. Pojmujeta ga kot upovedovanje ključnih misli, odmišljanje podrobnosti in povezovanje po podobnosti. Pisna strategija skiciranja ključnih besed je neke vrste pomanjšan model za predlagano strategijo. Načrt daje učencu piscu možnost, da vstavi nove besede, dodaja nove prvine ali jih prečrta. Učenec pisec, posebej pa začetnik mora uporabljati osnovne značilnosti abstraktnega mišljenja in v tej fazi odmisлити podrobnosti. Načrt zmanjša velike pisne probleme (napisati vsebinsko smiselno, povezano in zaključeno besedilo) na manjše probleme (napisati čim več idej), ki jih je v tej fazi lažje pisati in razrešiti. Načrtovanje je podobno skiciranju, ko se učenec pisec osredotoči na bistveno, razvršča ključne besede po pomembnosti ali kronologiji in šele pozneje rešuje pisne probleme. Načrtovanje ima še eno pomembno značilnost – *je priučljivo*, čeprav moramo imeti ves čas pred očmi, da se proces načrtovanja spreminja tudi med fazami tvorjenja.

Flowerjeva in Hayes sta razvrstila pisno načrtovanje na tri osnovne načine, ki so razvrščeni po pomembnosti in povezani drug z drugim, zato sta naredila taksonomijo pisnih načrtov.

Prvi načrt je t. i. načrt dela pred pisanjem, ko pisci načrtujejo reševanje pisnih problemov, ki jih imenujeta načrt dela (*to do*). Ta je bistven za predstavitev pisne dejavnosti kot odziv na pisne dejavnike, ki vključujejo pisno nalogo (tema, naslovnik, navodila) in nastajajoče besedilo. Če avtorji ne naredijo načrta ali če imajo presplošen načrt, običajno posvetijo premalo časa temi ali naslovniku v fazah tvorjenja. Zaradi tega tvorijo besedila, osredotočena na pisca in manj na bralca. Načrt dela naredi pisanje lažje in poenostavi pisni proces ter faze tvorjenja, saj usmerja in vodi pisce. Flowerjeva in Hayes se sklicujeta na ugotovitve Bereiterja in Scardamalie, ki pravita, da je pomembno usmeriti piščevo razmišljanje na bralca oziroma imeti naslovnik v mislih, in pisati tako, da bo naslovnik razumel napisano besedilo. Če želimo razviti učenčeve pisne sposobnosti, je najbolj učinkovita metoda pisanje tematskih besedil, ki temeljijo na znanju ali poznavanju, imajo stvaren namen in konkretnega ali določenega naslovnik (ne učitelja).

Drugi načrt je načrt upovedovanja (*to compose*) – razgradnja teme, ki ima namen ali cilj izraziti nekaj konkretnega. Pisci običajno naredijo dva delna načrta k besedilotvornemu načrtu. Prvi jim je že znan; to je t. i. osnovnošolski načrt ali pisanje po dispozicijah (*outlining*); drugi delni načrt je pravzaprav vsebinski. Načrt upovedovanja lahko napišemo na različne načine, od hitrega zapisovanja, skiciranja, upovedovanja, naštevanja itn. Načrt upovedovanja je bistven za stopenjski model pisanja, od prvega osnutka prek popravljenih inačic do končnega izdelka besedila in je usmerjen na izdelek, zato so ga v šolah na veliko uporabljali.

Tretji načrt je – načrt faz tvorjenja (*to say*), ki temelji na pisnem procesu. Nekateri pisni načrti pomagajo producirati ideje ali kot so temu rekli v klasični retoriki – invencija. Flowerjeva in Hayes za svoj hevristični način predlagata učenje pisnih strategij (prosto pisanje in skiciranje), ki vodijo pisce skozi vse tri pisne faze tvorjenja. Načrt tvorjenja je usmerjen na proces in gradi na znanju in poznavanju pisnega procesa.

Komentar [B1]:

Pisanje pojmem kot proces, zato ga obravnavam kot dejavnost, ki jo je mogoče spodbujati in razvijati, pod pogojem, da jo sistematično, pedagoško, didaktično in strokovno poučujemo. Novo pojmovanje pisanja se je premaknilo s področja iskanja napak in dokazovanja neznanja v spisih na razvijanje pisnega procesa. Slabo pisanje učencev po šolah je pravzaprav posledica neprimerne poučevanja pisanja. Pogosto so zahtevali psihološko neprimerno tematiko, učencev niso seznanili z značilnostmi pisnega procesa, pa tudi so površno brali književna besedila. Ko izboljšamo omenjene predpogoje in jih razvijemo, se bo pisni proces učencev tudi zboljšal.

Poučevanje pisanja in pisnega sporočanja je razvojni proces, ki se osredotoči na prednosti in pomanjkljivosti faz tvorjenja. Z izboljšanjem posameznih sestavin pisnega procesa se bo izboljšal tudi sam pisni izdelek. Pojmovanje pisanja kot procesa pomaga učencem, da se učijo pisanja kot poklicni avtorji, da si izberejo temo, besedilno vrsto, naslovnika in da pišejo iz lastnih izkušenj in stališč. Pojmovanje pisanja kot procesa zahteva, da učitelj ponudi učencem večjo odgovornost za učenje pisanja in zavest o avtorstvu. Učenci lahko soodločajo o izbiri teme, besedilne vrste, naslovnika in medsebojno sodelujejo, ko pišejo.

Flowerjeva in Hayes sta nadaljevala z raziskavami in sta svoj kognitivni model pisnega procesa nadgradila v sociokognitivni model. Bolj kot v začetku osemdesetih let sta v nadaljevanju začela upoštevati družbene in delno ustvarjalne dejavnike pisanja. V članku iz l. 1984 pišeta, da učenec pisec v pisnem procesu uporablja *notranje predstave in zunanje sestavine*, ki mu pomagajo ustvariti večpomensko besedilo.¹⁴ Spominske predstave pisca in izkušnje priključijo določene pisne vzorce (zgradbo besedilnih vrst); iz katerih potem tvori nove besedilne podobe. Produkt pisanja (besedilo) je sinteza, ki je nastala na osnovi upoštevanja pisnih dejavnikov; priklincev iz spomina in faz tvorjenja pisanja v rekurzivnem in odprtem pisnem procesu.

Carl Bereiter in Marlene Scardamalia – nanizovalni in pretvorbni pisni model¹⁵

Bereiter in Scardamalia¹⁶ sta nadaljevala kognitivne raziskave in uporabljala isto metodo – *thinking aloud protocols* – podobno kot teoretični model Flowerjeve in Hayesa, vendar sta si zastavila drugačna vprašanja. To ju je vodilo do drugačnih raziskav, spoznanj, izsledkov in prineslo večjo didaktično uporabnost. Razlika med obema kognitivnima raziskavama je v tem, da sta se Flowerjeva in Hayes bolj osredotočila na povezavo pisanja in mišljenja, Bereiter in Scardamalia pa sta raziskovala niz miselnih dejavnosti, ki potekajo ob pisnem procesu. V svojih raziskavah sta analizirala pisanje učencev začetnikov in pisanje učencev v višjih razredih, nista pa razčlenjevala pisnega procesa pri odraslih tako kot Flowerjeva in Hayes. Raziskovala sta miselne procese, ki se pojavljajo ob kognitivnem pojmovanju pisanja. To so: postavitve ciljev, načrtovanje, priključitev iz spomina, reševanje pisnih problemov, ocenjevanje in ugotovitve. Po njunem mnenju je razlika med izkušenimi pisci in začetniki pri nadzorovanju procesa pisanja. Prvi vodijo pisni proces z intuitivnim poznavanjem teorije in znanjem, drugi se pustijo voditi procesu. Pisanje definirata kot pisanje besedil z namenom branja, kar se sicer razlikuje od pisnega cilja pri Flowerjevi in Hayesu, kje je bil cilj uresničitev pisnega procesa v celoti. Pisanje delita na dve vrsti in po tem sta tudi znana v znanstvenih krogih: na (I.) prvi model t. i. *naravno pisanje* (*natural writing*) – nanizovalni model, ki ga vodijo *spontane asociacije* (asociativne verige, prosto pisanje, »what next« ali kaj zdaj, tok zavesti), – in (II.) drugi model t. i. *problemsko pisanje* (*problematic writing*) – pretvorbni model – pisni proces, ki ga vodi učenec pisec sam in njegova *ustvarjalnost*. Učenec pisec si postavi začetni načrt in pisni vzorec, primeren nalogi (besedilno vrsto). Prvi pisni model pojmuje pisanje kot naravno nalogo, ki ima določene težave, toda model jih

rešuje tako, da vzame čim več prvin iz že obstoječih miselnih struktur in zmanjša število novih ter hkrati večjih problemov, ki se morajo razrešiti v pisnem procesu. Drugi model pojmuje pisanje kot zelo kompleksno dejavnost, ki je povezana s pisnimi sposobnostmi pisca. Nižji pisni problemi na nižji miselni ravni pri nanizovalnem modelu zamenjajo novi pisni problemi na višji miselni ravni pri pretvorbni modelu. Zastavila sta si vprašanje, *zakaj sploh izbrati težji model?* Trdita, da dosti ljudi vedno piše na nižji – spontani ravni, toda tisti, ki želijo dobro pisati oziroma doseči višjo kakovostno stopnjo, uporabljajo višji model. Nižji in višji nivo pisanja (spontani in problemski) sta primerjala z ljudskim in šolanim pevcem, z navadnim in kritičkim branjem, z govorcem in retorikom itn. Povzela sta, da je glavna razlika med spontanimi sposobnostmi in razvitimi sposobnostmi. Razlika med spontanim in naučenim pisanjem, ki je nadgradnja spontanega ali osnovnega modela, je v kakovosti. Oba delata isto, le da tisti pisci, ki uporabljajo drugi model, tvorijo na višji in boljši način.

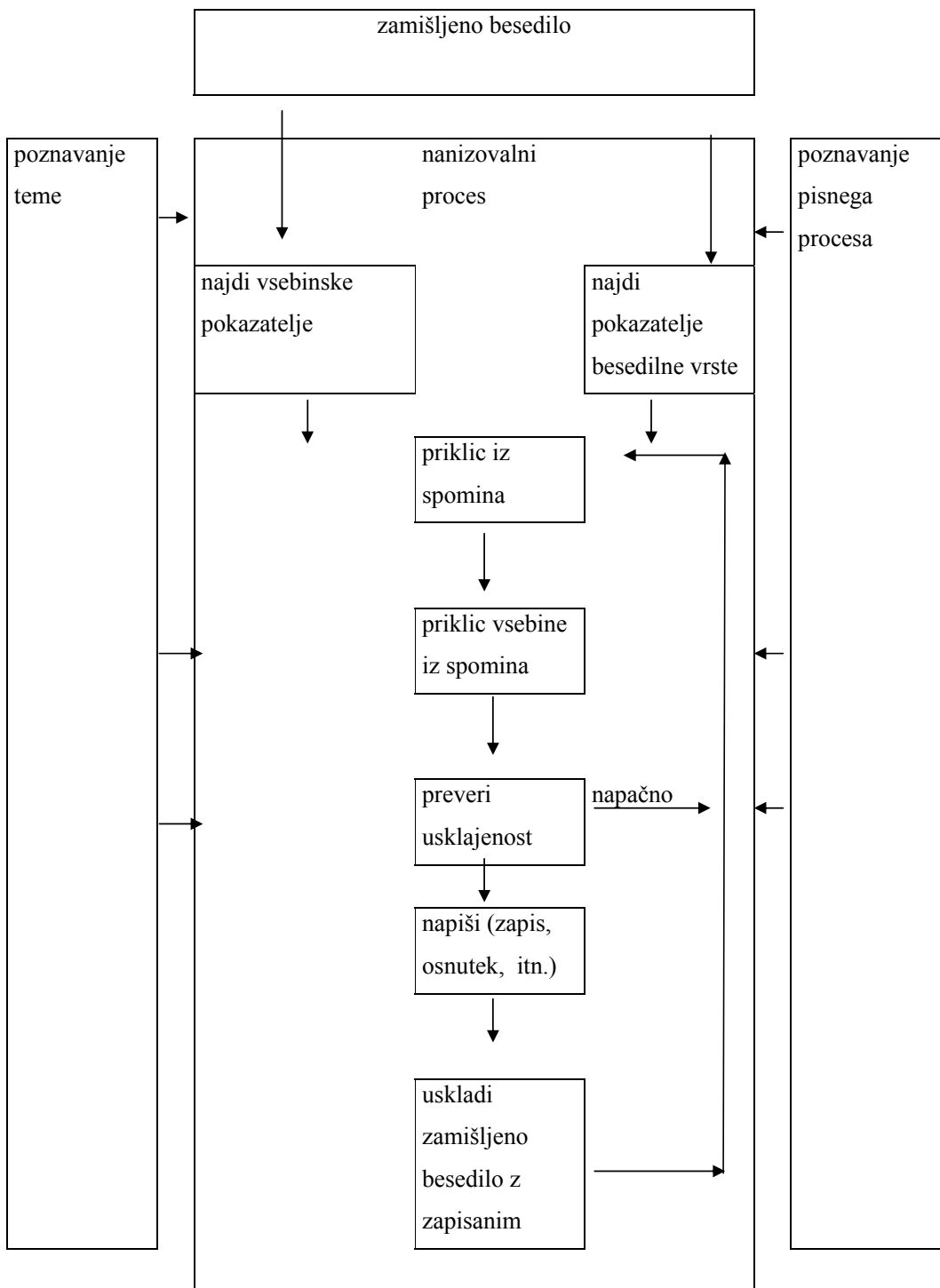
Bereiter in Scardamalia sta v knjigi, ki sta jo začela oblikovati že leta 1976 *Psychology of Written Composition (1987)*, izvedla okrog sto dvajset raziskav o obeh modelih pisanja. Z izsledki raziskav sta utemeljila oba kognitivna modela in njune posamezne dele. Pri definiranju prvega osnovnega modela, ki smo ga prevedli kot nanizovalni model¹⁷, izhajata iz vzorca govornega jezika in zanj pravita, da se ta strategija naslanja na govorjeni jezik. Pri pisanju ni nebesednih prvin, ki dajo govoru takojšnjo povratno informacijo o sporočilu (zvočne nebesedne prvine govora: vrste intonacije, glasnost, hitrost, premori, register, barva glasu, ali vidne: kretnje, mimika, izražanje s telesom, položaj v razredu.¹⁸ Učenci tvorijo v nanizovalnem modelu tako kot, govorijo, vendar brez nebesednih prvin govora (zvočnih in vidnih). Ko tvorijo, se učenci srečajo s pisnimi problemi in razmišljajo o problemih ter načinu upovedovanja teme:

- kaj in kako povedati;
- kako pisati razumljivo;
- kako napisati vsebinsko smiselno; povezano in zaključeno besedilo;
- kako izbirati (besede), primerne naslovniku, ki ni prisoten.

Pisci nanizovalnega modela tvorijo v smislu toka zavesti, podobno kot govorijo. Pišejo besedilo na osnovi informacij, priklicanih iz spomina in povezanih s temo, vendar ne gre za vsebinsko povezano besedilo, ampak za asociativno nanizano snov v zvezi s tematiko. To bo potrebno šele pretvoriti v vsebinsko smiselno, povezano in zaokroženo besedilo s sredstvi

pisnega ali besednega jezika. Če učenci pisci tisto, kar jim pride spontano na misel, v nepredelani obliki napišejo, kot jim je prišla ideja na misel, je to običajno nedomišljeno pisanje.

SCARDAMALIA, BEREITER: ZGRADBA NANIZOVALNEGA MODELA (*KNOWLEDGE – TELLING MODEL*)

Pretvorbna strategija zahteva premišljeno pisanje in predelavo surove snovi v ustvarjalnem procesu. Ugotovila sta, da mlajši pisci potrebujejo zelo malo časa za začetek pisanja (od dve in pol do dvajset minut), toda odrasli pisci potrebujejo od šest do osemindeset minut, da začnejo pisati. Poleg merjenja časa do začetka pisanja – čas zorenja zamisli – sta empirično ugotavljala čas načrtovanja pri mlajših piscih in odraslih. Ugotovila sta, da mlajši pisci manj načrtujejo, kar sta tudi predvidevala, odrasli pa seveda več. Empirični izsledki so podkrepili njuno domnevo, da mlajši pisci sledijo pisanju nanizovalnega modela.¹⁹ Pri naslednji empirični raziskavi sta uporabila podoben model glasnega razmišljanja – *thinking aloud protocol*. Prišla sta do podobnih ugotovitev kot Flowerjeva in Hayes: da se mlajši pisci manj zavedajo pisnega procesa kot odrasli, kar sta kvantitativno izmerila po številu besed oz. misli med pisnim procesom. Načrtovanje pojmujeata kot abstraktno fazo, zato so dosežki učencev nižji kot dosežki odraslih, čeprav mlajši učenci tudi načrtujejo, vendar na konkretni ravni. Njihovo načrtovanje je bolj podobno vaji pisanja ali risanja (nebesedne prvine pisanja: risanje, likovni miselni vzorci, preglednice, asociogrami ipd.). Raziskovala sta tudi proces *revizije* – ponovnega pregleda besedila – ki mu sposobnejši pisci posvečajo največ pozornosti. Ugotovila sta, da se mlajši pisci oziroma učenci začetniki bolj izogibajo pregledovanju in popravljanju napisanega in se omejujejo le na kozmetično raven ali videz napisanega, manj na popravljanje ali izboljšanje.

Bereiter in Scardamalia uvrščata oba pisna modela, ki temeljita na kognitivnem pojmovanju, med t. i. *algoritmične in deskriptivne modele pisanja* (str. 13–17). Ugotovila sta, da ljudje lahko hkrati posvečamo pozornost le omejenemu številu dejavnosti. Nižji miselni procesi (pravopis, lepopis, postavljanje ločil) zahtevajo od začetnikov veliko zavestne pozornosti. Skoraj vso pozornost začetniku odvzame tehnika pisanja, potemtakem manj pozornosti ali skoraj nič pozornosti ne ostane za višje miselne procese, ki se pojavijo, ko začetnik ponotranji tehniko pisanja kot podzavestno dejanje. To lahko doseže s prakso in šele potem ima večji obseg proste pozornosti za višje miselne procese.

Bereiter in Scardamalia navajata Sternberga (1980), ki v teoriji inteligence imenuje naslednje prvine kot metakomponente pisanja: *cilje, načrte, strategije, znanje v zvezi z nalogo* ipd. (str. 97) Pravita, da je pisanje medsebojno delovanje teh metakomponent, kar sta ugotovila tudi Flowerjeva in Hayes z uporabo metode glasnega razmišljanja (*thinking aloud protocols*), Bereiter in Scardamalia pa v empiričnih raziskavah. Pisna sposobnost rabe nove pisne strategije je delno odvisna od tega, kar so učenci sposobni imeti v mislih, ko tvorijo. To je odvisno tudi od tega, koliko informacij ohranijo v kratkoročnem spominu med pisnim procesom. Veliko dejavnikov in drugih misli se pisec, posebej mlajšim, vsiljuje v zavest. Pomembno je učinkovito usmerjanje lastne pozornosti k novim pisnim dejavnikom.

V preizkusu tehnike pisanja, ki sta ga izvedla Bereiter in Scardamalia, so učenci tretjega razreda (v ZDA) pisali počasi, s težavo, nekateri so celo risali črke, ne pa jih pisali, glaskovali (polglasno črkovali in zlogovali), kar ju je pripeljalo do naslednjih ugotovitev. Prvič: tehnika pisanja (začetno opismenjevanje) vzame učencem vso pozornost, kar jih odvrne od drugih pisnih dejavnikov, kot je npr. načrtovanje vsebine. Drugič: počasna tehnika pisanja ustvari probleme s kratkoročnim spominjanjem – ne le s spominjanjem tekočih besed in zamisli, ampak tudi problemov in višjih miselnih procesov ter invencije. Učencu se misli hitro porajajo, vendar še hitreje izginejo. Misel je hitrejša kot tehnika pisanja pri učencih v začetni opismenjevalni fazi, učenci pa imajo tudi krhko ali kratkoročno pozornost.

Pri bolj izkušenih piscih je tehnika pisanja podzavestna, ponotranjena in tekoča, tako da problemi ustvarjanja niso povezani s problemi pravopisa, lepopisa in osnovne jezikovne pravilnosti. Učenec bo pisal tekoče le, če pozna temo oziroma ima procesno znanje – če obvlada pisni proces. Toda pojavijo se novi pisni problemi, namreč kako bo učenec pisec upovedil znanje. Vodenje pogovora in upovedovanje je pri ustnem sporočanju bolj usklajeno,

predvsem zaradi dvosmernosti sporazumevanja, zaradi nebesednih – zvočnih in vidnih – prvin govora.²⁰ Pisanje in pisno sporočanje se razlikuje od ustnega sporočanja; npr. pisanje ni tako togo časovno omejeno, tudi ni takojšnjega odziva socialnega okolja, ki ocenjuje ali vrednoti. Ključni problem tekočega govornega sporazumevanje je v časovni organizaciji podprocesov. Še preden se začnejo učiti pisati in pisno sporočati, imajo učenci že zelo razvite govorne sposobnosti, zato se njihovo pisanje navezuje na besedilne vzorce, ki so jih pridobili s poslušanjem (govora in branja oz. pripovedovanja) in govorjenjem (tvorjenje sporočil). Njihovo pisanje temelji na spontanem govornem izražanju in se navezuje na nanizovalni model, ki je podoben govornem modelu.

Bereiter in Scardamalia predlagata, da se proces pisanja ne pojmuje kot celota, ampak svetujeta, da smatramo pisni proces kot proces, ki upošteva ustvarjalne dejavnike bolj kot neke vrste spremenljivke. Moramo jih upoštevati in ovrednotiti kot odnos med metakomponentami in besedilom. Pisni proces je proces, v katerem se miselne slike nenehno vzpostavljajo, obnavljajo, razvrščajo ali izgubljajo (str. 131). Izvirne ideje ne čakajo na uporabo varno spravljene v spominu. Trije dejavniki vplivajo na dinamičnost pisnega procesa:

1. načrtovanje na vseh ravneh pisanja, od nižjih – tehnike pisanja – do višje ravni – namena ali cilja pisanja;
2. Bereiter in Scardamalia ne pojmujeta začetnega opismenjevanja kot motenje višjih miselnih procesov pri pisanju, ampak menita, da opismenjevanje zahteva le večkratno obnavljanje in priklic vsebinskega in procesnega znanja iz spomina in višje miselne procese;
3. usklajevanje nižjih in višjih miselnih procesov – pri obeh pisnih modelih so miselne dejavnosti ves čas potrebne. Poleg tega je potrebno večje skladno delovanje nižjih in višjih miselnih procesov, ki so jih sposobni tudi desetletni učenci pri nanizovalnem modelu. Čeprav kaže nanizovalni model poenostavljen pisni proces, vseeno lahko zmanjša miselne napore, potrebne pri pisanju za upovedovanju teme v vsebino.

Bereiter in Scardamalia podajata naslednji uporaben nasvet: učenčevo ustno in pisno sporočanje sta si različna po obsegu ustnega in pisnega besedila.²¹ Ustno besedilo se izraža vsebinsko in je povedno bolj obsežno, kar so značilnosti govora. Pisna besedila uporabljajo bolj višje miselne procese na ravni upovedovanja z namenom tvoriti vsebinsko smiselno, povezano in zaključeno besedilo. Oba tipa besedil – ustno in pisno besedilo – sta

pomembna in imata svoje mesto v učnem načrtu. Pisanje in pisna besedila imajo pomembno vlogo in mesto, zato Bereiter in Scardamalia predlagata uvajanje t. i. *govorjenih besedil*, ne kot ustno sporočanje – pogovor ali razgovor, ampak kot *samostojno vrsto besedil*, ki imajo podobne lastnosti in cilje kot pisna. Zavzemata se, da bi uvajali *govorjena besedila*, ne le za tiste učence, ki še niso začetno opismenjeni, ampak kot dejavnost, s katero bi vsi učenci uresničevali naslednje cilje: razvoj fluentnosti, ustnega besedilotvorja in spontanega izražanja.

Bereiter in Scardamalia trdita, da prevelik poudarek in številne pisne zahteve, usmerjene na učenčevo pozornost (pravopis, postavljanje ločil, izbor besed, namen, organizacija, upoštevanje naslovnika itn.), ustvarjajo napačno predstavo o zahtevnosti naloge. Tisto, kar je bistveno, je istočasna pozornost na vse te zahteve. Pisni proces je sestavljen iz številnih podprocesov ali faz in enostavno bi jih bilo uresničiti, če bi si sledili v načrtovanem in predvidljivem zaporedju. Tisto, kar naredi pisni proces kompleksen, je hkratna soodvisnost teh sestavin, ki zahtevajo istočasno uskladitev pisnih dejavnikov (str. 133). V nadaljevanju sta se Bereiter in Scardamalia vprašala, kako kompleksen je pisni proces ter na koliko dejavnikov hkrati lahko misli učenec. Sklicujeta se na Georga Millerja (1956, str. 133), ki je empirično izračunal, da je povprečno število dejavnikov, na katere oseba lahko hkrati misli ali jih upošteva – sedem. Tudi sodobne teorije pravijo, da imajo višji miselni procesi omejen osrednji procesor, kar pomeni, da lahko v določenem trenutku le določeno število (le nekaj več kot sedem) miselnih operacij deluje hkrati. Omejenost človeškega mišljenja, da razreši številne probleme in hkrati uredi številne podatke, postavlja pisca pred vprašanje, katere spremenljivke naj upošteva, saj je vse to odločilno za pisanje. Zato se sprašujeta o možnosti poučevanja pisanja. Ali določeni učenci lahko tvorijo le na način nanizovalnega modela zaradi omejenih mentalnih sposobnosti? Ugotovila sta, da osnovne pisne naloge od učencev zahtevajo polovico njihovega razpoložljivega spomina. Pod običajnimi pogoji imajo ljudje polovico prostih miselnih sposobnosti, da jih uporabijo za višje pisne sposobnosti, npr. pretvarjanje besedil (str. 153). Pisci začetniki bodo pridobili z učenjem zahtevnejših pisnih strategij (Flower, Hayes). Začetniki najbolj potrebujejo pomoč pri učenju uporabnih pisnih strategij, da lahko uporabijo svoje še neizkoriščene miselne zmogljivosti in si tako razvijejo svoje pisne sposobnosti (str. 153). Bereiter in Scardamalia sta do podobnih ugotovitev prišla tudi pri uporabi in razvoju bralnih strategij in bralnem razumevanju.

Bereiter in Scardamalia sta nadalje ugotovila, da tisti učenci, ki hkrati usklajujejo dve ideji, uporabljajo nanizovalni model, tisti, ki usklajujejo najmanj štiri ideje, pa pretvorbni model. Zanimivo je, da sta kot izboljšanje nanizovalnega modela svetovala naslednje: prvič, vaje dopolnjevanja povedi s ciljem usklajevanja skladskega pomena; drugič, uporabo procesnega znanja z načrtovanjem pisnega procesa. Nanizovalni model, ki je bolj razširjen v šolah in je neke vrste 'model šolskega pisanja' podpira pasivno znanje (str. 177). Nanizovalni model samo poznanji miselno vsebino. Učenci, ki pri pisanju uporabljajo nanizovalno strategijo, niso nedelavni učenci, uporabljajo pač le strategijo, ki jo edino poznajo, in to z najboljšimi nameni. Učenci se ne izogibajo pisanja po pretvorbni strategiji – preprosto nimajo razvitega tega modela. Nanizovalni model ni zavestna strategija je spontano pisanje. Pisci začetniki jo uporabljajo, ker jo poznajo in ker deluje (z uporabo nanizovalnega modela lahko pišejo). Toda daljnoročno je to seveda kratkoročna rešitev, ki se je učenci ne zavedajo, zato je vloga učiteljev, da vodijo učence in pri njih razvijajo sposobnost uporabe pretvorbne modela preko rabe nanizovalnega.

Učenci razredne stopnje osnovne šole uporabljajo fazo načrtovanja kot *ločeno fazo* tvorjenja besedila. Pri učencih piscih na začetku šolanja težko ločimo miselno dejavnost v fazi načrtovanja od faze pretvarjanja, težko posebej izločimo fazo načrtovanja, ki se z razvojem pisanja in pisnega sporočanja razvija. Bereiter in Scardamalia pravita, da je načrtovanje bistvena lastnost in znak prehoda od nanizovalnega v pretvorbni model. V fazi načrtovanja izkušeni pisci organizirajo vsebino, ki postane sredstvo za uresničevanje ciljev in pisnih strategij. Pisni načrt ni del besedila, ampak je del pisnega procesa – predvsem faz tvorjenja. Odrasli pisci lahko imajo načrt le v mislih brez zapisa. Načrt v mislih obstaja na drugi pojmovni ravni in ima drugačno vsebino. Vsebuje namen, rabo pisnih strategij, prednostne naloge, različne izbirne možnosti, vrednotenje in utemeljitev. V primerjavi z besedilom ima načrt prednosti, pa tudi pomanjkljivosti. Velike spremembe v načrtu se vidijo kot majhne spremembe v besedilu in nasprotno. Načrt predstavlja prvine, ki so napisane v besednem in nebesednem jeziku (risba, preglednica, likovni asociogram ...). Za razliko od besedila lahko učenec pisec v njem do-piše besede, do-misli, do-polni itn. Lahko se določene ideje pojavijo v besedilu, ki jih v načrtu ni in nasprotno. Izkušeni pisci lahko prehajajo iz faze tvorjenja v fazo načrtovanja, saj se medsebojno dopolnjujeta.

Komentar [B2]: Anekdota: Ibsen je dejal: "Dramo imam narejeno, moram jo samo še napisati!"

Po njuni raziskavi je potek pisanja pri učencih piscih naslednji: najprej učenci zavestno pozornost usmerijo na takojšnje upovedovanje. Splošni cilj, splošno znanje, poznavanje

pisanja – vsi ti dejavniki vplivajo na učenca. To sta zaznala že pri metodi glasnega razmišljanja, toda gre za podzavesten vpliv, kot npr. naše poznavanje skladnje pri ustnem sporočanju. Načrt je za Bereiterja in Scardamalia miselno kazalo vsebine (str. 211). Faza načrtovanja je zelo pomembna, ker si v njej učenci postavijo cilje, izberejo pisno strategijo za doseganje ciljev, zmanjšajo ovire in razmišljajo o pisanju. Za izboljšanje pisnega procesa v šoli svetujeta uporabo različnih učnih oblik pri pisanju (samostojno, v dvojicah, v skupinah, razredno pisanje), vse to pa s ciljem medsebojnega načrtovanja in jasnejšega spoznavanja lastnih idej. Z razvojem pisnega procesa in pisnih sposobnosti učenci postajajo vse manj odvisni od zunanje motivacije za organizacijo in upovedovanje misli. Sorazmerno s tem se večja stopnja notranje motivacije, na katero vpliva samozavest, zaupanje v svoje sposobnosti in primerno tematsko in procesno znanje – skratka, da so pisno usposobljeni. Namesto sledenja splošnim ciljem si postavljajo lastne cilje, ker imajo bolj razvite in ponotranjene pisne sposobnosti.

Bereiter in Scardamalia ugotavljata, da imajo mlajši učenci dva večja problema pri upovedovanju ali besedilotvorju. Prvi je (1) smiselnost – napisati vsebinsko smiselno besedilo, in drugi je (2) sovisnost – napisati besedilo, ki bo logično in slovnično povezano z modelom pisnega procesa. Osebne izkušnje učencev, ki so osnova besedilotvorja, so povezano organizirane v dolgoročnem spominu. V primerjavi s kratkoročnim tematskim znanjem, ki ga bo učenec priklical iz spomina, so te informacije slabše povezane. Pomen načrtovanja je zelo pomemben – učenec pisec tvori bolj povezano besedilo, posebej če temelji na osebni izkušnji ali čustvenem doživetju (str. 214).

Največja razlika med nanizovalnim in pretvorbni modelom je v tem, da učenec najprej uporabi primerne pisne strategije za reševanje problemov. Dejstvo, da se učenec sooča s problemi oz. da jih rešuje v svojem besedilu – bodisi s tematskimi problemi bodisi s problemi upovedovanja – je dokaz reševanja problemov in rabe pretvorbne strategije. Razlika med nanizovalnim in pretvorbni modelom je tudi v ponotranjenosti procesa oziroma v samodejnosti povratne informacije. Bereiter in Scardamalia pojmujeta (str. 246) nanizovalni model tudi kot proces, ki je neposredno usmerjen k produciranju, brez načrtovanja. Dejstvo, da učenec ob pregledovanju lastnega besedila v njem nekaj spremeni, je že znamenje rabe problemskega pisanja. Tudi manjši popravki so pokazatelj razmišljanja. Tako si učenci pridobivajo značilnosti rabe zahtevnejšega modela, ki zahteva razmišljanje. Pomembno je, da učenec takoj poroča o popravkih, svojem pisanju, spoznanju o napakah, razmišljanju in

načinu pisanja, ki vodijo k uresničevanju namena pisanja. Takšne učenčeve komentarje o lastnem pisanju – metakognicijo – je potrebno resno upoštevati kot znak učenčevega vpogleda v lastni miselni oziroma pisni proces. Tudi če učenec ne spremeni besedila, je to dokaz sposobnosti samoopazovanja spoznavnega ali pisnega procesa.

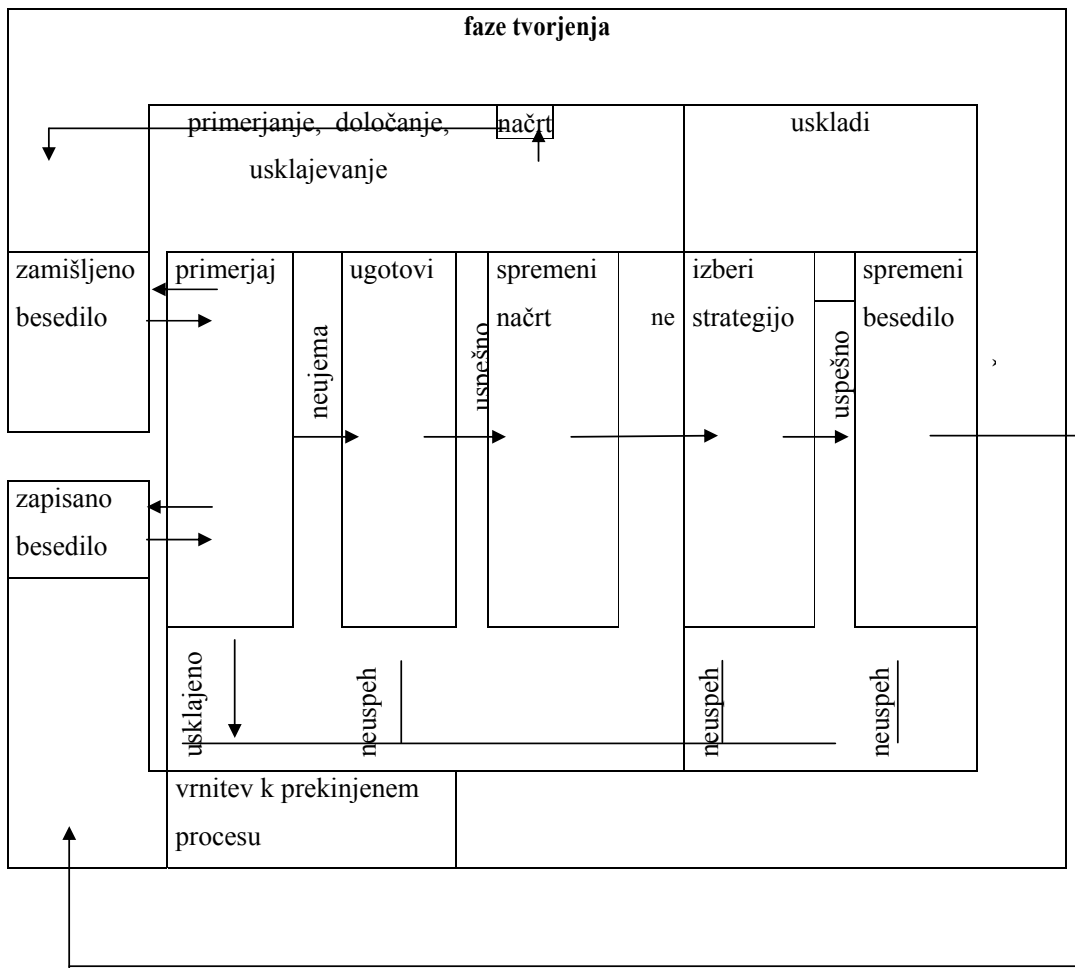
Bereiter in Scardamalia nadaljujeta, da pri razvijanju zahtevnejše pretvorbne strategije kratkoročno ni mogoče pričakovati razvoja spoznavnega procesa, ki je potreben na prehodu od spontane do problemske strategije. Le postopno poučevanje pisnega procesa in izkušnjsko učenje je dolgoročno smiselno in uspešno. Nekatere didaktične vaje, ki razvijajo uporabo pretvorbne strategije, so jima vzele manj kot eno šolsko uro, drugače sta postopno razvijala pretvorbne strategije polovico šolskega leta. Bereiter in Scardamalia navajata štiri dejavnike, ki pospešujejo prehod od nanizovalne do pretvorbne strategije. To so naslednje sposobnosti samouravnavanja: (1) vrednotenje, (2) urejanje – spoznavanje in popravljanje, (3) razvit miselni proces in (4) učenčeve metakognitivne sposobnosti.

Razvijanje sposobnosti samouravnavanja (samoorganizacije) se nanaša na razvoj pisnih strategij za uresničitev namena pisanja. Primer za to je npr. začeti besedilo s pripovedno tehniko “in medias res” – sredi dogodkov, brez postavitve književnih oseb, ki poveča radovednost bralca. Za razvoj samourejanja (samoorganizacije) svetujeta dva načina: prvi je stalna zunanja pomoč pri pisnem procesu (str. 253) z namenom, da se zmanjšajo težave pri pisanju. Drugi način je konkretizacija ciljev z uporabo dodatnih ciljev oziroma bolj konkretnih, kot so tradicionalni šolski cilji, ki se navadno postavljajo pri pisanju besedil. Glavne metode za razvijanje pisnega procesa so, da pri učencih piscih dosledno razvijamo fazi načrtovanja in pregledovanja. Pri učencih piscih lahko razvijamo tudi miselne operacije, kot npr.: primerjanje, spoznavanje, izbiranje strategije pregledovanja in produciranje ter izbora novih besed. Oblikovanje navodil za urejanje (oblikovanje ustaljenega načina), ki ne zahtevajo prevelikega miselnega napora, npr. pregledovanje. Štiri miselne operacije pri pregledovanju so sklop dejavnosti, ko odkrijemo neskladnost med napisanim besedilom in zamišljenim besedilom. Zato sta Bereiter in Scardamalia navedla proces (*primerjaj, določi, uskladi*). S spodbujanjem teh pisnih strategij lahko pri učencih piscih razvijamo uporabo ustaljene strategije za pregledovanje besedila. Načrtovanje zunanje podpore ali učenje strategij zmanjša informacijsko-procesne težave, ki ovirajo miselni ali pisni proces. Z razvijanjem primernih strategij za pregledovanje besedila – primerjanje in določanje – zmanjšamo izbor jezikovnih sredstev, tako da se sprašujemo, ali so besede iz širšega izbora

primerne in ali primerno upovedujejo tisto zamisel, ki jo je hotel učenec pisec izraziti. Lahko zmanjšamo tudi število iskanih prvin že v načrtu pregledovanja pred končnim izborom (besedilo pustimo nespremenjeno, brisanje, zamenjava besede, nadomeščanje cele povedi ...). V fazi načrtovanja lahko zmanjšamo pisne in vsebinske ovire do izdelave končnega besedila. Te izbrane operacije lahko razvijamo z zunanjo pomočjo, npr. s seznamami za preverjanje ali s primeri vprašanj, ki se nanašajo na najpogostejše pomanjkljivosti v besedilu (ločila, zapis besed, uvod, jedro, zaključek, naslov, podnaslov ipd.).

Konkretizacija ciljev – pri nanizovalnem modelu učenci težijo k temu, da spontano povedo, naštejejo vse, kar vedo o temi, ne da bi si vnaprej postavili namen ali cilj pisanja. Bereiter in Scardamalia sta uporabila metodo konkretizacije ciljev. Če učenec ne razume namena ali cilja pisanja, povedanega z abstraktnimi pojmi, potem je potrebno poiskati konkreten namen ali cilj, ki ga bo učenec razumel. Tisto, kar potrebujemo pri pisni nalogi, je jasen, konkreten in uresničljiv cilj, ki bo priklical iste miselne dejavnosti, kot bi jih abstraktni, splošni cilj. To metodo – konkretizacije ciljev – sta ponazorila z naslednjimi primerom: *na začetku pisne naloge so cilji splošni*, npr. napisati dobro zgodbo, napisati pravljico, nadaljevati besedilo ..., kar pomeni, da cilj ni individualiziran niti določen. Posameznik ne najde povezave med splošnim ciljem in seboj. Splošni cilj ne postane osebna 'last' učenca, nima osebnih značilnosti, v katerih bi 'se učenec našel' in asociativno povezal. Na začetku pisanja so cilji učenca najprej splošni, proti koncu besedila so bolj individualizirani, izoblikovani in jasni. Primer vaje za konkretizacijo ciljev je dopolnjevanje povedi. Ta vaja se Scardamalii in Bereiterju zdi primerna tudi kot vaja za razvoj sposobnosti pisanja različnih besedilnih vrst. Konkretizacija ciljev je tudi primerna za razvoj procesa mišljenja, ki je nujna sestavina pretvorbne procesa. Oba funkcionalna cilja – razvoj faze pregledovanja in konkretizacija ciljev – se uporabljata skupaj.

RAZVOJ SPOSOBNOSTI VREDNOTENJA, SPOZNAVANJA IN USKLAJEVANJA

Bereiter in Scardamalia sta v shemi prikazala proces vrednotenja in pregledovanja, ki vključuje produkcijo jezika, vrednotenje, preiščene odločitve (kaj izbrisati, kaj ponovno napisati) in izvršilni pregled celotnega procesa. Med pisnim procesom sta dve vrsti miselnih predstav oz. slik, ki sta vgrajeni in shranjeni v dolgoročni spomin. Prva je napisano besedilo in druga je zamišljeno besedilo, ki vsebuje celotno besedilo, ne le dejansko napisano. Faze primerjanja – določanja – usklajevanja se sproži z zaznavanjem neskladnosti med zamišljenim in napisanim besedilom (str. 266).

Nadalje ugotavljata, da *faza primerjanja – določanja – usklajevanja* hkrati pomeni prekinitev ali oviranje ostalih faz tvorjenja. Ko učenec primerja napisano in zamišljeno besedilo, mu pozornost spontano preide na podfazo ugotavljanja. V dolgoročnem spominu išče pisne vzorce besedil in morebitni razlog za najdeno neskladnost med zamišljenim in napisanim besedilom. Možna rešitev za fazo ugotavljanja je izbor drugega cilja ali druge besedilne vrste. Bereiter in Scardamalia sta poenostavila proces primerjanja – določanja – usklajevanja, ki bi lahko bil bolj zahteven, z nasveti za premagovanje ovir. Faza izboljševanja ima dve sestavini: izbiro strategije (splošni način spreminjanja izbranega besedila, kot, npr. spreminjanje besed, črtanje in dodajanje novih besed). Učenec pisec lahko izbere možnost, da tudi pusti besedilo tako, kot je napisal, in preneha s fazami vrednotenja in pregledovanja. Toda če je izbral to fazo (ki vsebuje tudi strategijo spreminjanja besedila), se bo učenec premaknil na fazo iskanja sprememb. V spreminjanju besedila vidimo, da je učenec pisec uporabil to strategijo. To dejanje pelje k nadaljnjemu spreminjanju napisanega besedila in novemu primerjanju, ki vodi v novi krog primerjanja – določanja – usklajevanja (*compare – diagnose – operate*). Proces je krožen (ciklični), dokler se ne popravijo neskladnosti ali napake, ki so prekinile faze tvorjenja in pisni proces.

Krožne faze pisnega procesa: primerjanje – določanje – usklajevanje so pravzaprav podproces, ki se lahko sprožijo tudi prej kot v zaključni fazi tvorjenja, tj. pregledovanja besedila. Učenci zelo malo popravljajo, če pa popravljajo, so to malenkostni popravki, bolj povezani z videzom besedila in manj s pomenom napisanega. Učenci ne berejo svojega besedila s stališča bralca, zato tudi ne morejo popraviti veliko. To je eden izmed vzrokov za nezmožnost popravljanja lastnega besedila. Lahko so tudi naslednji vzroki, npr. učenec nima sposobnosti abstraktnega mišljenja in zato ne more primerjati med zamišljenim in napisanim besedilom. Zaradi tega tudi ne more izbrati strategije za sprožanje procesa primerjanja – določanja – usklajevanja, ker nima dovolj razvitih miselnih sposobnosti za pregledovanje

besedila. Učenci lahko imajo razvite sposobnosti za uresničenje procesa primerjanja – določanja – usklajevanja, toda ne znajo si pomagati, ko ta faza zmoti in celo prekine celoten pisni proces. Bereiter in Scardamalia menita, da se lahko podproces sproži in ponavlja tudi spontano, vendar je za izboljšanje pisnega procesa in ozaveščanje bolj primerno, da ga pisci zavestno uporabljajo in da se izvaja na ustaljeni način kot del pisnega procesa v zadnji fazi tvorjenja (str. 282).

V praksi sta Bereiter in Scardamalia učencem dajala t. i. seznam vprašanj (diagnostične karte), ki je učencem pomagal razviti sposobnosti primerjanja zamišljenega in napisanega besedila; ugotavljanje neskladnosti med besediloma in iskanje primerne strategije (str. 291).

Primeri vprašanj s seznama (diagnostične karte):

- Bralci ne bodo vedeli, zakaj je ta del pomemben.
- Bralci tega ne bodo verjeli.
- Bralcev ta del ne bo zanimal.
- Bralci ne bodo razumeli, kaj mislim.
- Bralcem bo zanimiv ta del.
- To je dobro napisano.
- To je koristna poved.
- To bi lahko povedal/a bolj jasno.
- Oddalžil/a sem se od bistva.
- Tudi jaz sem zmeden/a. Ne vem, kaj sem hotel/a povedati.
- To se ne sliši ali bere dobro.

Primeri vprašanj za razvijanje sposobnosti ugotavljanja skladnosti:

- Bralec je to že prebral.
- Bralec bo to idejo težko resno upošteval.
- Ideja je nerodno (u)povedena.
- Ideja ni celovito izražena.
- Nepovezano – ideja ni povezana z ostalim besedilom.
- Nezadostna utemeljitev.
- Učenec pisec ne upošteva drugih stališč
- Povedano je težko verjetno.
- Preveč idej.

Primer ne pojasni ideje v zadostni meri.

Ta del besedila ni povezan s preostalim besedilom.

Težko je povedati, kaj je bistveno.

Primeri vprašanj za izbiro strategije usklajevanja – primer navodil:

Mislim, da bom tako pustil /a.

Bolje bi bilo, če bi dopisal primer.

Bolje bi bilo, če bi izpustil ta del.

Bolje je, da prečrtam to poved in jo napišem drugače.

Bolje bi bilo, da več napišem.

Bolje bi bilo, da spremenim besedo.

V raziskavi, ki ocenjuje razvoj nacionalnega izobraževanja (1977), sta Bereiter in Scardamalia primerjala učence 4. in 8. razreda in tako prišla do empiričnih rezultatov, ki so potrdili njuno domnevo. V njej sta dokazala, da je pri učencih pisnih mogoče razviti sposobnosti pregledovanja s temi strategijami. Pregledovanje je analitičen proces, pri katerem učenci rajši sprejemajo skupinska navodila za popravljanje kot pa posamezna. Gre za razmeroma presenetljivo ugotovitev, ki vendar govori o izboljšavi splošnega procesa vrednotenja in pregledovanja, ne pa za posamezne popravke. Bistvo faze pregledovanja je v nizu analitičnih dejavnosti, ki se začnejo s spoznanjem ali z ugotovitvijo, da je napisano besedilo neskladno z zamišljenim besedilom. Zato se faza premakne k fazi ugotavljanja vira težav ali neskladnosti in se nadaljuje z upoštevanjem možnih izboljšav. Na tej točki lahko ugotovimo, da sta se Bereiter in Scardamalia začela približevati razmišljanju o uvajanju urejevalnika besedila z računalnikom, ki bi učencem pomagal v določenih fazah tvorjenja, še posebno v teh²².

Komentar [B3]: Tukaj lahko prepoznamo tudi fazi filološke kritike: konjekturo (domnevo) in emendacijo (izboljšavo)

Cilj Bereiterja in Scardamalie je premik od nanizovalnega do pretvorbnega modela in strategije. Ugotovitev, da je odkrivanje problemov, ki spodbujajo spreminjanje neustrezne ideje, zelo drugačna od produciranja vsebine. Faza odkrivanja problemov je usmerjena nazaj, medtem ko je faza produciranja vsebine usmerjena naprej. Ugotovila sta, da učenci na splošno pri fazi pregledovanja rajši preklopijo ali prestopijo v fazo t. i. iskanja novih besed in dopolnjujejo besedilo, kot pa ugotavljajo napako in jo popravijo.

Za učence začetnike, ki ne morejo preskočiti z egocentričnega v sociocentrično branje, sta sestavila enostaven vprašalnik kot pripomoček, ki jim omogoča zunanje gledanje na lastno

produkcijo – metakognicijo (str. 84). Ugotovila sta, da je zavesten pristop (analiza) bolj pomemben pri fazi preverjanja kot pri fazi tvorjenja (sinteza). Če učenec spontano zamenja besedo s prvo naslednjo, ki mu pride na misel, potem je faza popravljanja šibka. Faza pregledovanja besedila zahteva od učenca zavesten, razmišljajoč in problemski pristop, ne pa spontano in sprotno popravljanje, ki ga ne smemo zamenjati s fazo pregledovanja in popravljanja. Učenci potrebujejo jezikovno znanje in več različnih predlogov (str. 87), da si prikličejo znanje in usmerijo prenos z ene faze v drugo (od pregledovanja k produciranju) brez oviranja glavnega pisnega procesa. Učenec tako zavestno usmerja svojo pozornost, ne da bi pozabil bistvene ideje. Pisni proces je istočasen proces, ker učenec med pisanjem svojo pozornost usmerja na različne prvine (pravopis, ločila, izbor besed, namen, organizacija, naslovnik itn.) ali kot lahko tudi rečemo, da je pisni proces sestavljen proces, pri katerem nekateri podproces ali faze potekajo sočasno. Zaradi novih raziskovalnih spoznanj sta Bereiter in Scardamalia razširila osnovno definicijo pisanja (*Tvorjenje besedil je proces, v katerem se tvorijo miselne slike*). Dopolnjena definicija se glasi: Tvorjenje besedil je proces, v katerem se mentalne slike nenehno preoblikujejo (str. 131).

Bereiter in Scardamalia sta razvoj pisanja od spontanega do problemskega modela povezala z govornim jezikom. Učenci v obdobju začetnega opismenjevanja najprej razvijejo pisno strategijo, ki je podobna govorni. Poimenovala sta jo nanizovalna strategija, ki je premočrten proces, v katerem učenec pisec našteva misli o vsebini. Iz spomina postopoma prikliče znanje, ki ga sproži naslov oziroma vprašanje: *'kaj zdaj?'* – *'kaj še povedati?'* Spis učenca je bolj naštevanje ali odgovor na naslov oz. vprašanje. Učenec izgubi občutek za celotno besedilo, ker se osredotoči le na naštevanje misli. Tudi znanje pisca o temi in besedilni vrsti ostane kot rezultat pisanja nespremenjeno. Učenec pisec se v pisnem procesu ne nauči ničesar novega in ne pride do novih spoznanj ne o vsebini ne o procesu pisanja. Zrelejši, bolj izkušeni pisci razvijejo bolj interaktivno strategijo pisanja, ki jo imenujeta pretvorbna strategija. Ugotovila sta – do podobnih ugotovitev sta prišla tudi Flowerjeva in Hayes – da ti pisci vidijo pisni problem drugače in si postavijo lastne cilje. V njunem modelu se procesno in tematsko ali vsebinsko znanje razvija skozi proces in s pisnimi izkušnjami. Napisano besedilo na papirju je drugačno od zamišljenega, drugače povedano. To, kar je učenec pisec napisal, je drugačno od tistega, kar je mislil napisati. Učinek pretvorbnega modela je v ustvarjalnem preoblikovanju prvotnih zamisli, da spremeni znanje pisca o tematiki in pisnem procesu. Po njunem mnenju pisne sposobnosti, potrebne za pretvorbni model, učenec doseže z razvitim abstraktnim

mišljenjem. Vrednost izsledkov njune teorije je v didaktični uporabi, ki neposredno vpliva na poučevanje pisanja.

Podala sta nekaj predlogov za poučevanje pisanja oz. kako razviti pretvorbni model preko nanizovalnega modela, npr. učenci razvijajo pisno strategijo ob zgodbi, kateri poznajo le začetek ali konec. Cilj vaje je spodbujanje uporabe pretvorbnega modela tako, da je učenec pisec postavljen v okoliščine, ko mora drugače razmišljati. Ob tvorjenju besedila z metodo dopolnjevanja se mora prilagajati. Po njunem mnenju tvorjenje besedil z metodo dopolnjevanja najbolj spodbuja razvoj z nižjih na višje pisne spretnosti. Poleg omenjenega predloga sta navedla še nekaj nasvetov za izboljšanje nanizovalnega načina in uporabo problemskega ali bolj zahtevnega načina pisanja v razredu. To sta *metoda dopolnjevanja povedi in tvorjenje besedil* na osnovi danih besed (npr. karte z danimi besedami). Pisanje je zahteven proces in potrebuje čas in trud (vajo). Učenci si morajo vzeti za pisanje potreben čas, le tako bodo pridobili potrebne pisne izkušnje. Pri pisanju besedil poudarimo naslovnika (naj se učenci zavedajo naslovnika), nato naj si izberejo cilj pisanja in naj se v fazi pisanja posvetijo vsebini, ne pa zunanjemu videzu napisanega. Prezahtevno in hkrati didaktično napačno je od učencev zahtevati, da v drugi fazi pisnega procesa – fazi pretvarjanja – pazijo na pisavo – lepopis in da ne črtajo. *Črtanje in popravljanje sta dokaz razmišljanja in ustvarjanja, ne pa malomarnost*. Svetujeta razumno razdelitev pisnih dejavnosti, ne pa tvoriti vse naenkrat. Učenci lahko enkrat tvorijo le začetek besedila, drugič imajo začetek in tvorijo osrednji del, tretjič tvorijo le zaključek besedila, in sicer tako, da prvi dan načrtujejo (prva faza tvorjenja), drugi dan tvorijo (druga faza tvorjenja), tretji dan besedilo pregledujejo (tretja faza).

Učitelj naj napravi didaktične pripomočke, npr. karte z določenimi besedami, ki naj jih učenci smiselno uporabijo v svojem besedilu. Ob tem naj opazuje učenčev pisni proces v vseh treh fazah. V osnovi tega naj učenci razčlenijo pomanjkljivosti ali probleme v pisnem procesu in naj v skladu z opazovanjem in ugotovitvami načrtujejo individualna navodila ter izboljšave pisnega procesa. Pri poučevanju pisanja je potrebno narediti nekaj konkretnih primerov, ob katerih bodo učenci spoznali, da pisanje ni skrivnostno početje²³ in da pisati dobro ne pomeni pisati brez napak. Kot dokaz, da je pisanje razvojna in procesna dejavnost, učencem pokažemo faksimile pisateljev ali pesnikov, lahko pa tudi primerjajo vsebino istega spisa, npr. s pravopisnimi in slovničnimi napakami, nato pa brez njih. Ob tem bodo prišli do spoznanja, da besedila pridobijo tako, da so pravilno jezikovno napisana, vendar popravljanje

besedila sodi v tretjo fazo tvorjenja, in ne v drugo. Napredovanje v pisanju je počasno, vendar je razvoj pisnega procesa mogoč; ravno tako pisanje prostih spisov ni testiranje. Pisanje pojmem kot razvojno dejavnost, tudi če besedila učencev niso izboljšana ali so trenutno šibko napisana. Pisanje prostih spisov je vrsta raziskovanja in pomeni tudi eksperimentiranje s procesom (z vsebino in besedilno vrsto). Cilj pisnih vaj, ki jih predlagata Bereiter in Scardamalia, je razvijanje pozitivnega odnosa do pisnega procesa in pisnih izdelkov.

Pisanje v pravem pomenu se začne po fazi začetnega opismenjevanja in avtomatizaciji nižjih aktivnosti (opismenjenost, tehnika pisanja), ko je učenec miselno sposoben hkrati misliti na dva ali tri cilje. Obe izpolnjeni zahtevi peljeta k uresničevanju višjih ciljev, ki so osrednji problem.²⁴ Pisanje je zahtevna dejavnost za učence, saj morajo producirati ideje, jih postaviti v smiselni red in zaporedje. Smiselno pisati je težko, ker učencu hkrati prihajajo na misel neštete ideje, zato pozabi na prejšnje. Poleg tega mora upoštevati nižje pisne spretnosti: pravilno pisavo, velike začetnice, ločila, zlasti slovnica je velik izziv in neredko glavni problem za začetnika. Vse to ga ovira pri pisanju. Njihov vpliv zmanjša tako, da se zavestno odloči, da bo besedilo popravljal šele, ko ga bo napisal. Beležke (asociogram, miselni vzorec) učencem pomagajo, saj jim razbremenijo ali osvežijo spomin. Dokler učenec ni opismenjen, je težko govoriti o pisnih besedilih, v tem času lahko tvori t. i. govornjena besedila. Šele ko nižje pisne dejavnosti preidejo iz kratkoročnega v dolgoročni spomin ali šele ko učenec avtomatizira tehniko pisanja, šele takrat se lahko posveti vsebini in takrat lažje upošteva dejavnike pisanja.

Recimo, da ima učenec za temo oddaljeno tematiko: najprej mora priklicati informacije iz dolgoročnega spomina, povezane s temo. Npr. *Zakaj imam rad/a jesen?* O tem se učenci nikoli prostovoljno ne pogovarjajo. Zahtevno in težko je pisati na neživljenjske teme, o katerih učenec samoiniciativno ne razmišlja (*Zakaj imam rad/a jesen*). Če piše na oddaljeno temo, mora priklicati znanje iz različnih delov spomina. Zato so nekatere prvine – besede in povedi – v besedilu napisane po metodi asociacij. Učenec jih napiše tako, kot mu pridejo na misel, ne glede na to, ali so vsebinsko smiselno povezane z naslovom oziroma s tematiko ali ne, kaj ti pri pisanju nima povratne informacije kot pri govorjenju, ki bi mu vsaj v začetnem obdobju olajšala pisanja. Edina povratna informacija je njegov lastni (subjektivni) odziv pisca. Ko piše, je v popolnoma drugačni – enosmerni situaciji. Pri govorjenju so okoliščine sporočanja drugačne: naslovnik, je prisoten in lahko z vprašanji, komentarji, pogosto tudi posredno vpliva na nove cilje in dvosmerno sporazumevanje. Pisna naloga pa nima

takojšnjega odziva v fazah tvorjenja. Bereiter in Scardamalia (1984) sta uporabo nanizovalnega modela pojasnila kot značilno strategijo učenca, kadar je potrebno pisati zahtevnejše besedilo, kot ga je učenec sposoben. Ta pisni model poenostavi pisanje tako, da učenec izpolni le en cilj v predpisanem času.

Posledica neprimerne tematike, npr. *Zakaj imam rad/a jesen?*, je tudi izguba notranje povezanosti s tematiko. Nekateri učenci (McCutchen, Perfetti, 1982) tvorijo kratka poenostavljena besedila kot odgovor na tematiko, zastavljeno v naslovu. Učenci višjih razredov tvorijo bogatejše spise, ker ustvarijo notranjo vsebinsko povezavo in ker so sposobni imeti v mislih oboje: tematiko, posredovano v naslovu, in povezanost z drugimi povedmi. Ker imajo večji spomin, lažje tvorijo smiselno besedilo, ne pa t. i. *'nakupovalne sezname'*. S pisnimi izkušnjami in vajami v pisnem sporočanju učenci razvijajo pisno strategijo obvladovanja več ciljev. Scardamalia in Bereiter sta posebej za učence v fazi začetnega opismenjevanja svetovala, naj upoštevajo in povežejo dva do tri cilje hkrati, češ da to izboljša njihovo sposobnost pisanja. Ko učenec napreduje z večšino pisanja, napreduje tudi njegov razvoj pisne strategije. Ta naprednejša strategija temelji na notranji usklajenosti med tistim, kar hoče avtor povedati (zamišljeno besedilo), in tistim, kar je upovedano (napisano besedilo).

Uporabo pretvorbne strategije lahko pospešimo tudi z načrtovanim povečanjem časa za razmišljanje v fazi načrtovanja. Čas pred pretvarjanjem zamisli v napisano besedilo je pomemben za odločanje o vsebini in načrtu tvorjenja. Tisti učenci, ki se odzivajo z nanizovalno strategijo, začnejo pisati takoj, ko prejmejo naslov (vprašanje). Nasprotno pa naprednejši pisci, ki imajo več časa za načrtovanje besedila, začnejo pozneje pisati in uporabljati pretvorbno strategijo. Čas za razmišljanje odraža tudi miselno ali pisno zrelost učenca, in sicer tako, da uskladi svoje pisanje s pisnimi dejavniki. Pretvorbni model uporabljajo poklicni pisatelji in odrasli, ki imajo večjo bazo znanja ter so notranje motivirani za pisanje. Pretvorbna strategija se začne s postavljanjem kognitivnih ciljev (analizo problema in postavitev ciljev, ki bodo izrazili zamisli pisca) in podciljev (odprt in prepleten proces med poznavanjem vsebine in poznavanjem pisnih strategij, ki jih uporabljajo, da bi pretvorili zamišljeno besedilo v napisano besedilo).

Raba pretvorbnega modela zahteva več časa za premišljevanje in zorenje zamisli v fazah načrtovanja in pretvarjanja zamisli v smiselno celoto. Tovrstno pisanje bi lahko imenovali

tudi pisanje s premislekom ali posredno pisanje. Učenci – pisci začetniki, ki začnejo pisati takoj, kažejo le spontan in nedomišljen odziv na naslov. Pisci z razvitejšimi pisnimi sposobnostmi potrebujejo več časa za razmišljanje in pisanje načrtujejo, posebej če gre za zahtevnejšo besedilno vrsto, npr. esej. Zaradi zahtev po pravopisno in slovnično pravilnem spisu (osnutku) je pisni proces pri številnih učencih pisnih počasnejši. Med pisanjem v fazi tvorjenja se bolj posvečajo videzu spisa in pravilnemu zapisu (velike in male začetnice, ločila, lj, nj ...), manj pa vsebini, zato izgubijo nit pisanja in pozabijo, kaj so hoteli napisati. Ne gre za zanemarjanje pravopisne in slovnične pravilnosti besedil, ampak le za vrstni red dejavnosti. Tovrstne zahteve, ki potrebujejo uporabo kritičnega mišljenja (analiza), naj bodo premišljeno postavljene po fazi pretvarjanja oziroma ustvarjanja (sinteza), ne pa pred to fazo ali med njo. *Vzporednost ustvarjalnega in logičnega mišljenja* bolj škoduje ustvarjalnemu mišljenju pri mlajših pisnih, ker analitično mišljenje v tej fazi ovira ustvarjalnost. Zato je bolj smiselno že na začetku šolskega pisanja postaviti zaporedje faz tvorjenja in z njimi seznaniti učence. Vendar ne smemo zamenjevati sprotnega in spontanega popravljanja v fazi pretvarjanja od končnega, in načrtnega popravljanja v fazi pregledovanja v zadnji fazi tvorjenja. Sposobnost samopopravljanja se z leti in izkušnjami izboljšuje. Ko učenec najde problem (napako) in ugotovi vrsto napake (npr. ločila, velike in male začetnice, ipd.), jo je šele sposoben tudi popraviti.

Kakšne nasvete za izboljšanje sposobnosti pisanja priporočata? Učenci naj pišejo vsak dan, npr. dnevnik, kratka sporočila, pisma, nakupovalne sezname, vabila, reklame, obvestila, ne le ustvarjalna besedila. Učitelj naj zagotovi pet minut pouka za pisanje, učenci naj napišejo, kaj so tisti dan delali. Razen tega naj bo razred bogat s pisnim in likovnim gradivom ter pripomočki za pisanje. Učitelj in učenci naj se pogovarjajo, kaj so videli, slišali, duhali, česar so se dotaknili, okušali. Potrebno se je pogovarjati tudi o pisnih izkušnjah in idejah za besedila. Pisanje je lažje organizirati, če imamo v razredu t. i. *pisni kotiček* (pisala, liste, knjige, prijetno svetlobo, udobno pohištvo, instrumentalno glasbo). Pomembno se je pogovarjati o prebranih besedilih sošolcev, vrstnikov, o pozitivnih lastnostih besedil, o izboljšavah in spremembah. Šolska darila naj bodo v zvezi s pisanjem: pisala, zvezki, listi, radirke, različne barve, slovarji, dnevnik. Medsebojno in medrazredno dopisovanje je tudi način motivacije. Naj se tudi preizkusijo v pisanju različnih besedilnih vrst, npr.: prošnje, vabila, zahvale, sporočila, informacije itn., ne le v pisanju prostih spisov.

Bereiter in Scardamalia (1987) sta pojmovala pisanje kot sredstvo sporazumevanja, ki je sestavljeno iz (I.) nižjih – temeljnih in (II.) višjih kognitivnih strategij. Med prve uvrščata: besedni pravopis, slovnico in slog, med druge pa učenje upovedovanja zamisli. Na osnovi tega sta tudi ugotovila, da ima pisanje dva cilja. Prvi cilji so t. i. samostojni cilji, s katerim želi učenec pisec posredovati sporočilo, drugi pa so pisni cilji upovedovanja misli. V nadaljevanju sta tudi ločila pisne cilje na nižje in višje, kar izhaja iz razdelitve strategij. Med nižje sta uvrstila: *besedni pravopis, izbor besed, zgradbo, oblikovanje in povezanost povedi, obseg pisanja in postavljanje ločil*. Med višje pisne cilje uvrščata: *načrtovanje vsebine in zgradbe besedila, skladnost načrta in besedila, povezanost celotnega besedila, slovnično in logično povezanost delov besedila, preverjanje doslednosti trditev, zagotavljanje skladnosti pomena in njegovo vlogo v besedilu*. V besedilu mora biti zagotovljeno tudi mesto za uresničevanje samostojnih in pisnih ciljev.

Bereiter in Scardamalia sta najbolj znana kot nadaljevalca kognitivnega modela pisanja, ki sta ga strnila v dve bistveni strategiji – nanizovalno in pretvorbno. Za nanizovalni model sta ugotovila, da je zanj značilno spontano pisanje (pisanje brez spreminjanja), najpogosteje pa ga uporabljajo pisci začetniki, ki enostavno rešijo pisni problem tako, da impulzivno tvorijo besedilo. Hkrati pa zavračajo postavljanje višjih pisnih ciljev, ker imajo kratkoročni spomin, obremenjen s tehniko pisanja. Šele ko tehniko pisanja ponotranjijo in ko postane del dolgoročnega spomina, se lahko osredotočijo in začnejo reflektivno pisati ter uporabljati problemski ali pretvorbni model.

Značilnosti nanizovalnega modela, ki ga uporabljajo pisci začetniki, so:

- vsebinska povezanost (ne pa smiselnost): povedi so povezane po tematiki, ne pa vsebinsko smiselno med seboj;
- besedilna vrsta: učenec ima pisni vzorec zgradbe besedilne vrste v dolgoročnem spominu, ki ga priključuje, vendar ni nujno, da gre za ustrezen vzorec, kjer sta smiselno in dopolnjujoče povezani vsebina in besedilna vrsta,
- premajhno upoštevanje naslovnika: čeprav učenec upoveduje vsebino primerno naslovu in besedilni vrsti, ni nujno, da snuje vsebino tako, da ima v mislih naslovnika (Flower-Hayes).

Značilnosti pretvorbnega modela, ki ga uporabljajo pisci z bolj razvitimi pisnimi sposobnostmi, so:

- ideje in cilji, ki se pojavljajo kot spremenljivke;
- ideje in cilji, ki se jasniijo med samim pisnim procesom,
- razumevanje, prizadevanje in metakognicija.

To strategijo uporabljajo izkušeni pisci, ki se učijo s poglobljanjem v pisni proces. Ta se sproži z delovanjem višjih pisnih ciljev. Pomembno je, da postavimo učenca v pisne okoliščine, kjer mora upoštevati dejavnike pisanja in uporabiti metodo reševanja problemov, ki usmerja pisanje v pretvorbni, ne pa v nanizovalni model.

Največje razlike med pisci nanizovalnega in pretvorbnega modela so naslednje:

Samoopazovanje pisca je skladno z izbiro zahtevnosti modela. Za pisce začetnike, ki uporabljajo nanizovalni model, je osnovna dejavnost priklic informacij na določeno temo in spontano pisanje o vseh razpoložljivih, ne pa tudi o pretvorjenih zamislih. Za uporabnike pretvorbnega modela je ključno pretvarjanje informacij in reflektivno pisanje izbranih zamisli.

Metoda glasnega razmišljanja, ki jo uporabljajo pisci začetniki, kaže na pisanje, ki ni vodeno s postavljenimi cilji, načrtovanjem in razreševanjem problemov. Pisci v pretvorbni modelu so v analizah njihovih zapisov pokazali visoko stopnjo osebnih ali individualnih ciljev, ozaveščeno načrtovanje in prilagajanje ciljev nastajajočemu besedilu.

Začetek pisanja: pisci začetniki pričnejo takoj spontano pisati. Njihovo pisanje je impulzivno, medtem ko bolj izkušeni pisci uporabljajo pretvorbni model, dlje časa načrtujejo in se pisanja lotijo reflektivno.

Pregledovanje in popravljanje: pisci, ki tvorijo v nanizovalni modelu, se izogibajo tema dejavnostima. Če se že lotijo pregledovanja in popravljanja, ga zožijo bolj na spremembe (zunanjega) videza napisanega besedila. Uporabniki pretvorbnega modela odkrijejo probleme in jih razjasnijo v fazi pregledovanja. Pisci nanizovalnega modela pri fazi pregledovanja rajši v spomin priključijo dodatno vsebino, kot da bi se ukvarjali s popravljanjem. Kljub temu pa je smiselno razvijati pretvorbno strategijo pri učencih piscih, ki tvorijo v nanizovalni modelu.

Bralno razumevanje: pisci začetniki, uporabniki nanizovalnega modela, imajo manj razvite bralne sposobnosti in bolj razvite le nižje kognitivne sposobnosti. Poleg tega težko spremenijo perspektivo branja, svojega besedila niso sposobni brati s stališča naslovnika. Pisci drugega modela imajo bolj razvite tudi bralne sposobnosti in so zmožni brati lastno besedilo s stališča bralca.

Kakovostno pisanje, ki ga pisci dosežejo prek prehodne uporabe nanizovalnega do končne uporabe pretvorbne modela, je za Scardamalia in Bereiterja priučljivo, vsaj od začetka opismenjevalnega obdobja pa do konca šolanja. Kvalitativne razlike so povezane z razlikami v jezikovnih sposobnostih, besednjaku, splošni razgledanosti ter z znanjem o tematiki in sposobnostmi upovedovanja. Pisne izkušnje pri učencih piscih postopno razvijajo sposobnost pisanja od pisanja v stalnih oblikah sporočanja prek jezikovno pravih do oblikovno zaključenih besedil. Rešitev vidita tudi v spreminjanju osnovnega – nanizovalnega modela, zato predlagata t. i. hevristično iskanje (samostojno pridobivanje novih spoznanj). Pretvorbni model vodi iskanje pisnih rešitev problemov, ki jih sproži hevristično ali samostojno iskanje novih (pisnih) rešitev.

Poučevanje pisanja je nevhvaležna naloga, saj nalaga učitelju veliko dela in popravljanja spisov z malo pozitivnega učinka. Nove raziskave pisnega procesa so se začele okrog leta 1970 in so povzročile tudi spremembe pri poučevanju. Najbolj uspešna noviteta je bila vaja preoblikovanja povedi s ciljem tekočega pisanja povedi (O'Hara, 1973) in nova metoda pisanja z raziskovanjem in razvijanjem idej pred pisanjem (Young in dr., 1970). Novejše raziskave poskušajo spremeniti lastnosti šolskega pisanja. Zato spodbujajo učence, da tvorijo govorna besedila, še preden znajo brati. Ustno tvorjenje, izmišljanje lastnega besednega pravopisa (Clay, 1975), spodbujanje prostega pisanja (*free writing*) – vse te dejavnosti imajo za cilj urjenje v tvorjenju besedil. Pomembno vlogo pri tem ima spodbujanje (Crowhurst, 1979, Graves, 1983). Pozneje so za opismenjevanje uvajali računalnike in urejevalnike besedila (Quinsaat, Levin, Boruta, Newman, 1983), kar je za mlajše izredna motivacija. Pretvorbna strategija je cilj poučevanja in učenja, kar je to tudi šolski cilj.

Bereiter in Scardamalia kot kognitivista menita, da je glavna razlika med nanizovalnim in pretvorbni modelom v preudarnosti. Preudarno pisanje pojmuje kot postavitev in uresničevanje kognitivnih ciljev, kot so učenje, raziskovanje, reševanje, razumevanje, definiranje ipd., nanizovalni model je pisni postopek, ki spontano priključuje znanje iz spomina. Po njunem mnenju nanizovalni model nima metakognitivnih sestavin, ker temelji na priklicu iz spomina, na čustvih in zunanjem vodenju. Učenčeva spontanost in sproščenost sta motivacijska dejavnika pri kognitivnem procesu, nista pa cilj pisanja. Za pretvorbno strategijo potrebujejo učenci razvito pojmovno mišljenje. Pri učencih piscih na konkretni ravni mišljenja lahko spodbujamo le delne prvine pretvorbne strategije.

Pretvorbni model je preudarno pisanje, zato dajeta tudi nekaj nasvetov za tovrstni način poučevanja pisanja.

1. Učenec in učitelj se morata zavedati širine pisnega procesa. Pisanje ni preprosto pisanje besed na papir, ampak je sestavljeno iz ciljev, pisnega problema (naslova), presojanja, načrtovanja, zaporedja ciljev in odločanja. Cilj poučevanja pisnega procesa je, da učenci tvorijo in samostojno vodijo cel proces.
2. Razmišljanje, ki je vzporedno pisnemu procesu, učitelj spodbuja tako, da pokaže različne načine reševanja problemov in strategije načrtovanja, ki se ga učenci ne zavedajo. Zelo uporabno je opazovanje in samoopazovanje pisnega procesa in pogovarjanje o miselnih naporih ob tem.
3. Potrebno je razvijati višje pisne sposobnosti tako, da učenci raziskujejo lastne pisne strategije in znanje. Ravno tako je primerno, da si učenci medsebojno pomagajo pri uresničevanju teh ciljev.
4. Čeprav učenci potrebujejo spodbudne in primerne pisne dejavnike, potrebujejo tudi pisne izkušnje in miselne napore, ki so sestavni del pretvorbne strategije. Nujno jih moramo seznaniti z dejstvom, da ni potrebno napisati vsega, česar se spomnijo – čeprav je to najlažje. Pomembno je izbrati primerne misli in jih upovedati – pretvoriti v zapis.
5. Pomoč učencem pri pisnem procesu pomeni pravzaprav poenostavitev ustaljenega načina pisanja in uvajanje zunanje podpore. To pomeni, da učence seznanimo s pisnim procesom, pisnimi dejavnostmi in fazami tvorjenja. Učenec naj po svojih sposobnosti prispeva k razumevanju cilja pisanja, značilnosti pisnega procesa, ki se ga učijo. Brez tega razumevanja bodo videti kot sprejemniki s površinskim (površnim) pogledom na obsežen proces pretvarjanja misli.

Svojo obsežno teorijo utemeljujeta z naslednjim: *učenci bodo z vpogledom v splošni, predvsem pa v lastni pisni proces postali tvorni dejavniki in ne le neprizadevni sprejemniki. Pretvorbna strategija je pomembna miselna dejavnost, ki lahko učencem pomaga, da postanejo bolj dejavni pisci na vseh področjih.*

Razvoj ustvarjalnih sposobnosti učencev²⁵

Ustvarjalnost (ali sopomenka kreativnost) je beseda, ki večino ljudi spomni na umetnike, na redke – mogoče celo izbrane – posameznike, na navdih, izvirnost, domišljijo in podobne pojme. Obstajajo številne definicije ustvarjalnosti, od splošnih: kreativnost je lastnost, značilnost kreativnega²⁶, ustvarjati je s svojo dejavnostjo na umetniškem področju delati, da kaj nastane;²⁷, do specifičnih, npr. *ustvarjanje je podzavesten proces* (Posner, 1973), *srečno naključje* (de Bono, 1968), *uporaba ustvarjalnih tehnik* –, npr. brainstorming (Osborn, 1957, Parnes, 1962), *oblikovanje okoliščin* (izbor primerne časa in kraja za delo – Ferster, 1970), *notranja spodbuda* (Amabile in Hennessey, 1988).²⁸ Ne bomo se ukvarjali s podrobnim razlaganjem in etimologijo pojma ustvarjalnost, s temi primeri le ponazarjamo razsežnosti te problematike, ki med številnimi definicijami ne premore skupne in splošno sprejete. V člankih in knjigah Torrance govori o ustvarjalnosti kot človekovi lastnosti, ki je še vedno nepriznana v družbi in ni vključena v šolski sistem, tako kot je na primer inteligenca.

O neenotni definiciji nadarjenosti ter o razlikovanju med nadarjenostjo, talentom in ustvarjalnostjo – kreativnostjo govori tudi *Koncept Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli*, ki razlikuje med mogoče in izkazano nadarjenostjo.²⁹ Nadarjenost je pojmovana kot splošna intelektualna sposobnost, talent pa je specifična vrsta nadarjenosti za določeno področje. Samo ustvarjalnost pojmem kot dejansko lastnost, ki ni sposobnost le nadarjenih in talentiranih učencev, ampak je sposobnost vseh učencev v osnovni šoli, ki jo izkazujejo s sodelovanjem v (poustvarjalnem in ustvarjalnem) procesu in z dosežki tega procesa.

Pojmovanje ustvarjalnosti je težko zožiti na definicijo v eni povedi, vendar za pojmovanje v disertaciji predlagam naslednjo definicijo:

Ustvarjalnost je miselni proces ustvarjanja novih idej ali poustvarjanje nove celote iz že obstoječih idej. Ustvarjalno pisanje je miselni pisni proces pisnega izražanja zamisli v (novih) besedilih ali iz že obstoječih sestavin poustvarjanje vsebinsko smiselnega, povezanega in zaokroženega besedila.³⁰

Razsežnosti ustvarjalnosti so začele zanimati raziskovalce v petdesetih in šestdesetih letih dvajsetega stoletja. Znanstveniki, ki so pred tem preučevali ustvarjalnost, so se bolj

osredotočali na izdelke ustvarjalnega procesa, značilnosti ustvarjalcev in okoliščine ustvarjanja. Tako kot vsi otroci niso enako inteligentni, tudi niso vsi enako ustvarjalni. Splošno razširjeno mnenje je, da smo vsi ustvarjalni, le da se razlikujemo po stopnji – nekateri so manj, nekateri pa bolj ustvarjalni. Znanstveniki se ne morejo zediniti, ali je bistvo ustvarjalnosti reševanje ali odkrivanje problemov. Menimo, da je skrčenje pojmovanja ustvarjalnosti le na eno razsežnost absolutno preozka. Nedvomno je, da je v nekaterih obdobjih ustvarjalnosti pri otrocih bolj v ospredju reševanje problemov, v drugem, zrelejšem, pa tudi odkrivanje problemov. Pri preučevanju ustvarjalnosti se znanstveniki v svojih raziskavah osredotočijo na ustvarjalno osebo, izdelek ali proces. Za šolsko uporabo je najbolj primerno pojmovanje ustvarjalnosti kot procesa – kot razvijanje in produciranje izvirnih idej, ki so osnova za izražanje ustvarjalnih sposobnosti in s tem za razvijanje ustvarjalnega procesa. Pri razumevanju ustvarjalnega procesa je pomembno Guilfordovo pojmovanje in razlikovanje med konvergentnim in divergentnim mišljenjem. Naloge ali rešitve, ki so divergentnega ali odprtega značaja, zahtevajo tehniko reševanja problemov z naštevanjem številnih možnosti, le redke med njimi bodo izvirne, kakovostne in primerne. Konvergentne ali zaprte naloge pa potrebujejo drugačno metodo reševanja, ker obstaja za vsako vprašanje le en pravičen odgovor.

Osebnostne lastnosti, ki jih lahko spodbujamo in razvijamo pri slovenščini oziroma pri pouku književnosti v osnovni šoli se nanašajo predvsem na miselno-spoznavno področje oz. na razvijanje divergentnega mišljenja (fluentnost, fleksibilnost, originalnost in elaboracija), na razvijanje logičnega mišljenja (analiza, abstrahiranje, posploševanje, sklepanje), domišljije, opazovanja, spomina in smisla za humor.³¹ Na učno-storilnostnem ali izobraževalnem področju razvijamo splošno (in književno) razgledanost, bogatenje besedišča, branje z razumevanjem, izražanje v različnih književnih zvrsteh in vrstah, pri motivaciji pa prizadevanje in uresničevanje, radovednost, raznolikost interesov, vztrajnost pri nalogah, zadovoljstvo ob ustvarjanju; na socialno-čustvenem področju: nekonformizem, izrazit občutek za pravičnost, sposobnost vživljanja.³²

Vlogo in pomen ustvarjalnega pisanja pri pouku književnosti v osnovni šoli lahko pojmujejo tudi kot razvijanje sedmih tipov inteligence³³:

- interpersonalne sposobnosti (medosebno sodelovanje): sposobnost besednega in nebesednega sporočanja, sodelovanje, sposobnost razumevanja in prevzemanja zornega kota drugih, medsebojno delo, razvijanje sposobnosti za identifikacijo, delo v

- skupinah;
- intrapersonalne sposobnosti (samoopazovanje in samoizražanje): osredotočenje na spomin in razmišljanje, pozornost, metakognicijo (tj. razmišljanje o mišljenju), izražanje sebe, zavedanje sebe, drugačno razumevanje sebe, višji miselni procesi in sklepanje;
 - verbalne jezikovne sposobnosti (sposobnosti upovedovanja): razvijanje štirih sporazumevalnih dejavnosti, predvsem sporočanja oziroma pisanja kot dvosmernega sporazumevanja, učenci tvorijo poustvarjalna in ustvarjalna besedila, razvijanje možnosti izražanja besedilne stvarnosti;
 - vizualne sposobnosti (sposobnosti predstavljanja): dejavna domišljija, izmišljanje miselnih slik, risanje domišljijskočutnih predstav književnega prostora, pisno izražanje videnja književnih oseb;
 - glasbeno–ritmične – zvočne sposobnosti (občutljivost in občutek za zvočnost besednega in nebesednega jezika), prepoznavanje in ustvarjanje zvočnih prvin (jezika: rime, aliteracije, asonance, onomatopeje), zaznavanje značilnosti zvočnega izraza;
 - logičnomatematične sposobnosti: analiza, abstrahiranje, posploševanje, sposobnost sklepanja;
 - gibalne ali kinestetične sposobnosti: sposobnosti nebesednega izražanja, razvijanje dramatizacij in improvizacij.

Sami učenci v osnovni šoli pojmujejo ustvarjalnost kot nekaj spontanega, nikakor pa ne kot plod truda in dela (38 %). Po izsledkih tujih raziskav in po empiričnih ugotovitvah v naši šolski praksi manjše število učencev meni, da so ustvarjalni že, če vadijo (18 %). Največ učencev (62 %) meni, da so brez kakršnihkoli prizadevanj ustvarjalni, brez truda. Le maloštevilni učenci (11 %) si zapisujejo svoje ideje, misli, vodijo dnevnike, zasebno tvorijo pesmi ali besedila, izpisujejo si zanimive misli iz knjig.³⁴ Zato lahko razumemo priljubljenost nekaterih tehnik za razvijanje ustvarjalnega mišljenja v naši šolski praksi, predvsem možganske nevihte (brainstorming).

Naslednji dejavniki so pomembni pri razvoju ustvarjalnega mišljenja v šoli, tj. sproščeno vzdušje, ki ni anarhično niti avtoritativno, ampak brez ocenjevanja in pritrjevanja le pravilnim odgovorom.³⁵ V procesu izobraževanja in socializacije v šolskem obdobju se učenci oddaljijo od nekonformizma, značilnega za predšolsko obdobje, h konformizmu; sposobnost izvirnosti se od predšolskega do šolskega obdobja prepolovi.³⁶ Pomembni

dejavniki, ki spodbudno vplivajo na ustvarjalnost, so poleg sproščenega vzdušja tudi vpliv spodbudnega razrednega okolja. Ta učencu dovoli raziskovanje in domišljjsko igro brez neprimernih ovir, prav tako učenec vključuje svoje zamisli v pouk (književnosti). Naslednja spodbuda je sprejemanje učenčevih nenavadnih zamisli brez ocenjevanja, nato uporabljanje metod ustvarjalnega mišljenja pri celotnem učnem procesu in vsakodnevnih dejavnostih. Potrebno je dati učencem dovolj časa za raziskovanje vseh možnosti, od razčlenjevanja popularnih do visoko zahtevnih problemov ter večje poudarjanje razvoja ustvarjalnega procesa, ne le spodbujanje ustvarjalnega izdelka. Skratka, učitelji lahko spodbujajo in razvijajo ustvarjalnost pri učencih piscih s poudarjanjem produciranja in izražanja idej v sproščenem ozračju brez ocenjevanja in z razvijanjem divergentnega ter konvergentnega mišljenja.

J. Paul Guilford in razvoj divergentnega mišljenja³⁷

Guilford navaja nekaj načel, kako lahko izboljšamo ustvarjalno mišljenje v šoli.

1. Okolje – Guilford se pri tej trditvi sklicuje na ugotovitve Alexa F. Osborna in E. Paula Torrancea, ki sta ugotovila, da več ustvarjalcev prihaja z dežele kot iz mesta in iz disharmoničnih družin. Domnevata zato, ker so se že v zgodnjem otroštvu morali srečati in reševati zahtevne interpersonalne probleme, ki so jih bolj pripravili na ustvarjalno izkoriščanje lastnih sposobnosti.
2. Motivacija je izrednega pomena, saj brez njenega vpliva ustvarjalne sposobnosti ne morejo biti uresničene. Ustvarjalna osebnost je spodbujena tudi z lastno radovednostjo in večjo občutljivostjo za probleme in njihovo reševanje.
3. Znanje ali baza podatkov, ki omogoča uresničevanje ustvarjalnih sposobnosti, v šolskem obdobju spodbuja radovednost.
4. Prilagodljivost – nasproti togosti ali neprilagodljivosti. Ustvarjalen učenec je prilagodljiva osebnost: Guilford razlikuje med t. i. spontano ali nemotivirano in adaptivno ali motivirano oziroma spodbujeno prilagodljivostjo.
5. Skupinsko razmišljanje in reševanje problemov v fazi preparacije ali priprave, ki učinkuje tudi s t. i. sociopsihološkim pojavom šolskega spodbujanja. Ko učenci vidijo sošolce, ki se pripravljajo na predstavitev iste naloge, se navzamejo delavnosti in delajo hitreje ter bolje, kot bi sicer. Skupinska oblika učenja ima tudi svoje pomanjkljivosti, npr. prevladujoče posameznike, ki prevzamejo reševanje naloge. Ustvarjalni posamezniki včasih rajši delajo individualno, ker v tej učni obliki delajo najboljše, ne pa v parih ali

skupinah, kar pomeni, da v šolski praksi in pri poučevanju književnosti izbiramo in združujemo različne oblike dela. Torrance je ugotovil, da podobno ali enako ustvarjalni učenci pri reševanju ustvarjalnih nalog boljše ustvarjalno sodelujejo kot pa učenci, med katerimi so večje razlike. V skupini z različno razvitimi sposobnosti je nevarnost prevladovanja bolj sposobnega ali manj motiviranega učenca.

6. Kritičnost ali negativno ocenjevanje pomeni, da je učence strah napačno odgovoriti, ker se bojijo zasmeha. Ameriške raziskave so pokazale, da so bili dosežki učencev, ki so jih kritizirali v fazi ustvarjanja, nižji kot pri tistih učencih piscih, ki niso bili deležni kritike. Učenci imajo potrebo, da so tudi kritični, ne le ustvarjalni, vendar zaporedje faz daje prednost ustvarjalni fazi in sintezi, šele nato kritični oziroma analitični fazi. Guilford je naštel nekaj takšnih značilnih izjav, ki negativno vplivajo na ustvarjalnost: *Ne bo delovalo, Nikoli tega še nismo delali, Pustimo to času, Vodstvo ne bo za to, Ne bodi smešen, To je proti naši usmeritvi ...* (str. 110).
7. Obnašanje in čustva – Guilford je potrdil splošno ugotovitev, da imajo ustvarjalni moški nekaj ženskih značilnosti, in da imajo bolj ustvarjalne ženske ravno tako nekaj več moških značilnosti kot povprečje (str. 110). Svoje razmišljanje je strnil v ugotovitev, da so ustvarjalni otroci drugačni v različnih smereh in da naše kulture spodbujajo otroke, in sicer tako, da pri njih razvijajo ustaljene vloge spolov, ne pa raznolikih sposobnosti.

V nadaljevanju se Guilford posveti dejavnikom in metodam, ki spodbudno vplivajo na razvijanje divergentnega mišljenja, in sicer:

1. radovednost je gonilna sila ustvarjalnosti, ki je pravzaprav spontana notranja motivacija posameznika, ki ga spodbuja k vedno novemu iskanju;
2. razširjanje problema – nekatere osebe se izognejo reševanju problemov tako, da ga prezgodaj zožijo, reševanje problemov je včasih bolje gledati z malo večje razdalje, kar nam omogoča nov pogled na problem;
3. delitev problema na manjše probleme – da bi lažje rešili problem, ga je potrebno določiti in definirati, potem pa ga razdeliti na manjše enote, ki so prej rešljive;
4. zastavljanje vprašanj – metoda, ki je uporabna ves čas pri tehniki reševanja problemov, je nenehno spraševanje, bolj primerna je za radovedne otroke, ki so po naravi bolj vedoželjni, zastavljanje vprašanj se nanaša na različne ravni reševanja problemov (začetek reševanja, iskanje različnih idej za rešitev in vrednotenje različnih rešitev);

5. brez ocenjevanja – ta postopek je pomemben pri tehniki »brainstorming«, ki zahteva ločevanje faz za ustvarjanje (sinteza) in vrednotenje (analiza), cilj te tehnike je doseganje velikega števila različnih odgovorov, kar je primerna osnova (kvantitativnost) za izvirne ideje (kakovost), izsledki raziskav pravijo, da vse izvirnejše ideje potrebujejo daljši čas za premislek;
6. večja prizadevnost – za iskanje novih idej se moramo truditi in si prizadevati. Ustaljen potek je naslednji: v začetni fazi je število idej najvišje, potem sčasoma pada. Guilford pravi, da lahko v prvi minuti naštejemo deset idej, v drugi štiri ideje, v naslednjih osmih minutah pa le eno idejo na minuto (str. 113). Sklicuje se na Parnesa, ki je empirično ugotovil, da je druga polovica faze skoraj za polovico boljša, skratka, bolj kakovostne ideje se pojavijo šele v drugem delu;
7. nizanje prilastkov (naštevaje značilnosti) – cilj te metode je naštevaje značilnosti (*attribute listing*) prvin, ki naredijo to, da že znano prvino vidimo v novih razmerjih ali z različnih, celo nenavadnih ali včasih nesmiselnih zornih kotov, za ilustracijo naj navedemo znano nalogo: *na koliko različnih načinov bi lahko uporabili opeko*;
8. naključno povezovanje (iskanje povezav) – formula te metodo je: *Kako lahko povežem X in Y?* (str. 114) – kot morebitno metodo Guilford navaja iskanje povezav, vendar gre za spodbujeno iskanje povezav med dvema prvinama, ki dejansko nista povezani oziroma njune povezave doslej niso bile znane. Guilford navaja primere iskanja hibridnih vrst rastlin oziroma križancev, v bistvu gre za vajo iskanja oddaljenih povezav ali oddaljenega skupnega imenovalca, ki se občasno izkaže tudi kot uspešno;
9. *brainstorming* – "možganska nevihta" – najbolj razširjena in uporabljena je Osbornova metoda *brainstorming*. Najpogosteje se uporablja kot skupinska učna oblika, čeprav jo lahko individualiziramo. Guilford se sklicuje na ugotovitve Torranceve empirične raziskave, ki je dokazal, da je najbolj učinkovita pri izboljšanju tehnike reševanja problemov (str. 114). Tudi zato, ker združuje nekaj drugih prvin, npr.: brez kritiziranja, *prosti tek* (prosto razmišljanje), glavni cilj je število idej (kvantiteta). V tej fazi je kakovost postranskega pomena, ugotovljeno je, da je metoda najbolj učinkovita, če je število udeležencev okrog dvanajst in v času trideset do petinštirideset minut;
10. oblikovanje 'zamisli ali naslovov' (morfološka analiza – *morphological analysis*³⁸) je učinkovita metoda pri individualni obliki dela, ki je verjetno najbolj primerna za znanstvena odkritja, gre za t. i. tridimenzionalno (ali celo štiridimenzionalno) mišljenje;

Komentar [B4]:
ČAS V MINUTAH

... [1]

11. zorenje idej pri produciranju idej pridemo do spoznanja, da je na zavestni ravni potrebno prenehati s fazo produciranja in navidezno odložiti rešitev problema, gre za zavestno preusmeritev pozornosti na druge dejavnosti, da pride do izraza čas zorenja ali kristalizacija zamisli, hkrati pa se ohrani zunanja prikritost in notranja povezanost, cilj je rešitev navidezno odloženega problema;
12. sproščenost (dnevno sanjarjenje – *daydreaming*), Guilford je odkril, da sproščenost pozitivno vpliva na večjo produkcijo idej. "*Dnevno sanjarjenje*" pomeni navidezno sproščeno, vendar pa prisotno razmišljanje, saj ustvarjanje v napetih okoliščinah ovira ustvarjalnost. Pomembno in potrebno je znati si samodejno vzeti premor, naučiti se pozneje reševati probleme. V navideznem odlogu reševanja problemov ideje zorijo, navidezna nedejavnost je pravzaprav faza zorenja idej in čakanje, da se ideja razjasni;
13. kriteriji za vrednotenje – večina naštetih metod je posvečena iskanju rešitve problema. Vrednotenje pa pomeni presojanje ali izbiranje med številnimi in različnimi idejami. Delno vrednotenje lahko spremlja celotno fazo reševanja problemov. Toda vrednotenje celote se pojavi v sklepni fazi iskanja s preverjanjem različnih rešitev. Smiselno je tudi sestaviti seznam zahtev in jim dodati kriterije, ki jih je treba upoštevati.

V poglavju o preoblikovanju (transformaciji) kot metodi za razvijanje ustvarjalnega mišljenja, je Guilford naštel metode Alexa F. Osborna (1963) (str. 119), ki zahtevajo vsebinsko preobrazbo preoblikovanja spremembe:

1. predelava (adaptacija) – sposojanje idej iz drugega konteksta s predelavo in prilagajanjem novem kontekstu;
2. preoblikovanje (modifikacija) – cilj procesa preoblikovanja je izboljšanje ideje;
3. nadomeščanje (substitucija) – zamenjava – zamenjava določenih prvin z drugimi prvinami;
4. večanje (maksimiranje) – dodajanje, množenje ali razširjanje nečesa;
5. manjšanje (minimalizacija) – pomanjševanje;
6. preurejanje (*rearrange*) – predrujanje, pretvorba;
7. "narobe svet" (*upside down*) – preobrat, obračanje stvari – na glavo postavljen, narobe, nasprotno;
8. združevanje (kombinacija) – vrsta zelo razširjenega ustvarjalnega postopka.

Omenjene metode za razvijanje ustvarjalnih sposobnosti imajo dva cilja: prvič, izboljšanje ustvarjalnih rešitev in drugič, razvoj sposobnosti preoblikovanja. Guilford pravi, da je pomembno ne le semantične (verbalne ali besedne) vsebine prilagajati isti vsebini, ampak tudi drugim vsebinam – simboličnim in figuralnim ali vizualnim, npr. ilustracija besedila je tipična vaja prevoda semantične v vizualno vsebino.

V dvajsetem stoletju obstajajo številne teorije o fazah ustvarjalnega procesa, najbolj znana med njimi je teorija Grahama Wallisa (1926), ki deli ustvarjalni proces na štiri faze³⁹:

- preparacija (definicija naloge, opazovanje, razmišljanje, faza pripravljavanja gradiva ali priklic informacij na določeno tematiko, v tej fazi tvorec definira problem, postavi cilje, preparacija lahko traja poljubno časa, kar je odvisno od zahtevnosti naloge in problema),
- inkubacija (zorenje pripravljene gradiva, zavestni odmik od problema je hkrati podzavestno zorenje tematike, inkubacija lahko traja poljubno časa, kar je odvisno od zastavljenega problema ali naloge),
- iluminacija (razsvetlitev, vpogled ali uvid v problem ali nalogo),
- verifikacija (preverjanje, preizkus, zadnja faza v ustvarjalnem procesu, ki ne poteka v premočrtnem zaporedju, ampak se posamezne faze prekrivajo, dopolnjujejo ter združujejo).

Komentar [B5]: Obstajata dve različni poimenovanji faze iluminacije, prva je poimenovana AHA, gre za medmet, ki izraža zadovoljstvo pri domisleku, dognanju, najdenju; druga je evreka, poimenovanje nastalo po znani Arhimedovi besedi ob iznajdbi odkritja, v pomeni našel sem, rešeno je.

Do leta 1965, ko se je v psihologiji pojavila teorija sposobnosti J. P. Guilforda, so psihologi merili vse sposobnosti s testi inteligentnosti, ki niso ustrezali merjenju specifičnih – ustvarjalnih sposobnosti. Divergentno mišljenje lahko definiramo kot sposobnost ustvarjanja številnih in izvernih rešitev problemov in nalog. Guilford je do znanstvenih spoznanj prišel na podlagi empiričnih izsledkov in ugotovil, da testi inteligence rešujejo le t. i. zaprte probleme, ki zahtevajo le eno rešitev ali en odgovor na vprašanje. Guilford je mišljenje razdelil na dva temeljna načina mišljenja – konvergentno in divergentno. Konvergentno mišljenje je tisto s katerim rešujemo *zaprte probleme* ali *zaprta vprašanja*, ki imajo le *eno možno rešitev*, en sam način reševanja; podoben način mišljenja zahteva logično-matematično mišljenje.

Divergentno mišljenje dopušča in celo zahteva več rešitev problema. Guilford je s svojimi sodelavci prišel do spoznanja, da pri reševanju divergentnih vprašanj ali odprtih nalog ne pomaga konvergentno mišljenje. Sestavil je nove teste, ki merijo ustvarjalne sposobnosti – bistvo testov so t. i. *odprti problemi* ali *odprta vprašanja*, ki zahtevajo tudi *večsmerne rešitve* ali odgovore. Guilfordove teste divergentnega mišljenja so psihologi poimenovali teste

ustvarjalnosti ali teste ustvarjalnega mišljenja, čeprav so v svetu bolj znani Torranceovi testi⁴⁰. Nekateri strokovnjaki posplošujejo, češ da potrebujemo za reševanje divergentnih problemov ali vprašanj le sposobnosti divergentnega, ne pa tudi konvergentnega mišljenja, kar je nenatančno in ozko, kajti za razvoj ustvarjalnosti uporabljamo najprej divergentno mišljenje, šele nato so dobrodošle tudi konvergentne rešitve, ki pa ne smejo prevladati. Za razvoj ustvarjalnega mišljenja so nujne še osebne lastnosti učencev, npr. motivacija za delo, tolerantnost do dvosmiselnosti, nekonformizem, vedoželjnost idr., ki ob ustreznih pogojih lahko pripeljejo do ustvarjalnih dosežkov.

Guilford⁴¹ pravi, da med dejavnike, ki vplivajo na ustvarjalnost, sodijo naslednje sposobnosti:

- občutljivost do problemov;
- število idej;
- prožnost (fleksibilnost) ali prilagodljivost;
- izvirnost, izvirnost zamisli ali idej;
- sposobnost sinteze;
- analitične sposobnosti,
- redefinicija, sposobnost ponovne definicije;
- sposobnost hkratnega ravnanja s številnimi idejami;
- sposobnost vrednotenja.

Guilford je definiral divergentno mišljenje kot večsmerno mišljenje, ki je sestavljeno iz naslednjih sposobnosti: fluentnost (tekoče govorjenje, zgovornost), prilagodljivost (fleksibilnost), izvirnost (originalnost) in izdelava (elaboracija). *Fluentnost* je pojmoval kot sposobnost odkrivanja velikega števila rešitev, zato jo je razdelil še na štiri sestavine: fluentnost besed, idej, asociacij in izražanja, ki ustrezajo izbranim merilom. Fluentnost besed je sposobnost naštevanja (ustnega ali pisnega) besed, fluentnost idej je sposobnost odkrivanja številnih zamisli za rešitev zastavljenega problema, fluentnost asociacij je sposobnost naštevanja besed z enakim ali podobnim pomenom, ki so povezane, fluentnost izražanja je sposobnost odkrivanja primerne oblike izražanja za zamišljene rešitve. *Fleksibilnost* je zmožnost odkrivanja različnih, a hkrati primernih oziroma smiselnih idej, pri fleksibilnosti za razliko od fluentnosti upoštevamo kriterij kakovosti – smiselnosti, ne kriterij kvantitete kot pri fluentnosti. Guilford razlikuje spontano in adaptivno fleksibilnosti, prva je nemotivirana prilagodljivost, ki je odvisna od značilnosti posameznika, ki se spontano odzove in

samoiniciativno prilagaja pogojem. Adaptivna fleksibilnost je motivirana prilagodljivost, ki jo navodila izrecno zahtevajo in poudarjajo. *Originalnost* je sposobnost odkrivanja in produciranja novih, nenavadnih in domiselnih idej ali rešitev, ki so redke, a duhovite in asociativno oddaljene. Originalnost presojamo po dveh kriterijih – redkosti in primernosti oziroma ustreznosti ali primernosti danim kriterijem. *Elaboracija* je izdelava oziroma sposobnost izdelave, tj. izpopolnjevanje načrta dela ali ubeseditev s podrobnostmi. V testih ustvarjalnosti se elaboracija ugotavlja z določanjem števila in primernosti rešitev, s katerimi je učenec pisno izrazil ali upovedil svojo idejo. Pri razvoju ustvarjalnih sposobnosti se divergentno in konvergentno mišljenje dopolnjujeta, ne pa izključujeta.

E. Paul Torrance in ustvarjalni razvoj otrok

Z razvojem konvergentnih in divergentnih sposobnosti se je ukvarjal tudi ameriški psiholog J. P. Torrance, ki je empirično proučeval razvoj sposobnosti divergentnega mišljenja.⁴² V longitudinalni raziskavi oziroma študiji, ki proučuje razvoj divergentnega mišljenja otrok v daljšem obdobju, je prišel do zanimivih in koristnih spoznanj. Ugotovil je, da se pospešen razvoj divergentnih sposobnosti – fluentnosti idej, fleksibilnosti in originalnosti – začne med tretjim in četrtem letom otrokove starosti, v petem letu pa pride do padca teh sposobnosti. Po prvem padcu ali prvi krizi ustvarjalnih sposobnosti pride do ponovnega razvoja ustvarjalnih sposobnosti, ki traja do tretjega razreda (ameriške) osnovne šole. V četrtem razredu pa se ponovno pojavi kriza, tokrat v bolj izraziti obliki, saj pride do padca vseh ustvarjalnih sposobnosti. Fluentnost idej in fleksibilnost začneta čez čas, nekje v petem razredu, spet naraščati, originalnost pa v šestem razredu. Po kratkem padcu v sedmem razredu razvoj ustvarjalnih sposobnosti začne spet naraščati in doseže višek v enajstem razredu ameriških šol. Vsa spoznanja so merodajna za ameriški šolski sistem in kulturo, na osnovi katerih je Torrance definiriral *tri kritična obdobja* v razvoju ustvarjalnih sposobnosti: prvo je okrog petega leta starosti, drugo in najtežje obdobje je okrog devetega leta starosti, tretje okrog trinajstega leta, četrto krizno obdobje je nekje okrog sedemnajstega leta starosti. Po zadnjem kritičnem obdobju sledi razvoj ustvarjalnih sposobnosti, vendar ne tako intenziven kot prej, in traja do zrelosti.

Obstaja povezanost med kritičnimi obdobji v razvoju otrokovih ustvarjalnih sposobnosti in pomembnimi prelomnicami v otrokovem življenju. V ameriški družbi začne otrok pri petih letih obiskovati pripravljalni oddelek za šolo (*kindergarten*), pri devetih letih pride do prehoda

iz elementarnih razredov osnovne šole (razredna stopnja) na srednjo šolo (predmetna stopnja). Pri dvanajstih oziroma trinajstih letih otrok prestopi iz osnovne šole v srednjo šolo (oziroma srednjo šolo druge stopnje). Vse te spremembe, prehodi in menjave zahtevajo od otroka dodatno prilagajanje, kar vzročno-posledično povzroči zastoj in celo padec v razvoju ustvarjalnih sposobnosti. Otrok porabi vse razpoložljive sposobnosti ali energijo za prilagajanje novim okoliščinam, ne pa za razvoj ustvarjalnih sposobnosti. Omenjena spoznanja so veljavna za ameriški šolski sistem in kulturo, v drugih kulturah je krivulja razvoja in padca ustvarjalnih sposobnosti drugačna. Razvoj ustvarjalnih sposobnosti je tesno povezan s prilagajanjem v spremenjenih okoliščinah v življenju otrok – učencev, zato v slovenskih osnovnih šolah ta krizna obdobja sledijo v povprečju dve leti pozneje kot v ameriških šolah. V novi devetletni osnovni šoli bodo krizna obdobja, leto pozneje, kar pa bo pokazal šele čas.

Pri merjenju izvornosti je Torrance ugotovil, da so kritična obdobja pri razvoju ustvarjalnosti *kulturno in razvojno pogojena*. Rezultati raziskave so potrdili povezanost oziroma soodvisnost ustvarjalnosti, kulturnega okolja in razvojnih sprememb, ki so vezane na ameriško družbo. Lestvice tudi ne smemo dobesedno upoštevati; znotraj Torranceovih ugotovitev in na osnovi opažanj v naši šolski praksi lahko potrdimo Torranceovo lestvico z dveletnim zamikom in s poudarkom, da so mogoča individualna odstopanja. Tudi v naši šolski praksi lahko ugotovimo padec ustvarjalnih sposobnosti pri pomembnih razvojnih spremembah, npr. pri prehodu iz predšolskega v šolsko obdobje, okrog šestega – sedmega leta, pri prehodu z razredne na predmetno stopnjo v osnovni šoli, okrog enajstega – dvanajstega leta, takrat je kriza največja, kar sovpada tudi s Piagetovimi ugotovitvami o prehodu s konkretnega na abstraktno mišljenje, pa tudi razvojno je to čas prehoda iz otroštva v puberteto. Prilagoditev in prehod iz osnovne šole na srednjo šolo, je v naši kulturi okrog petnajstega leta prehod iz srednje na visoko šolo, je okrog osemnajstega leta. Mladostnik doseže nekje v tretjem razredu srednje šole višek ustvarjalnih sposobnosti. Torrance je razložil kritična obdobja s pomembnimi spremembami v razvoju učenca in značilnostmi kulturnega okolja, predvsem z različnimi prestopi iz ene šolske stopnje na drugo, tedaj se otroci nenehno prilagajajo novim socialnim zahtevam in konformizmu.

Ko je ugotovil padec ustvarjalnih sposobnosti v četrtem razredu osnovne šole, je z dodatnimi metodami poskušal ta padec zaustaviti. Poskusil je tudi z dodatno motivacijo in uspelo mu je z dodatnimi metodami preseči težave oziroma zaustaviti padec ustvarjalnih sposobnosti pri

učencih piscih.⁴³ Po raziskavi in spodbujanju ustvarjalnih sposobnosti v četrtem razredu so testi pokazali ohranjanje ravni nebesedne ustvarjalnosti, medtem ko je kontrolna skupina kazala padec, celo izgubo ustvarjalnosti. Učenci kontrolne skupine so zavračali šolo, učenci eksperimentalne skupine pa dosti manj. Raziskava je torej dokazala, da so netradicionalne metode ustvarjalnega učenja vzpodbudile večji razvoj ustvarjalnih sposobnosti. Učenci v eksperimentalni skupini so imeli ustvarjalen pouk radi, prav tako nekonvencionalne zadolžitve in znanstvene naloge.

V članku o vzrokih za padec ustvarjalnega mišljenja v četrtem razredu osnovne šole je Torrance⁴⁴ izvedel raziskavo o razvoju ustvarjalnih sposobnosti na sedmih kulturah: ZDA – izbrana populacija, ZDA – manjšinska populacija, Zahodna Avstralija, zahodna Samoa, Zahodna Nemčija, Norveška in Indija. Postavil je domnevo, ki jo je v longitudinalni študiji tudi dokazal: da je padec ustvarjalnih sposobnosti v tesni povezavi z razvojnimi spremembami. Podatke je zbiral z besednimi in nebesednimi testi ustvarjalnosti (*Ustvarjalno mislimo z besedami* in *Ustvarjalno mislimo s slikami*) med učenci, izbranimi kot "idealni učenci". Testiral je petsto do tisoč učencev od prvega do šestega razreda iz sedmih držav, z opombo, da učenci v ZDA stopijo v šolo s petimi leti (kindergarten grade). Medkulturna raziskava je odkrila krize v razvoju ustvarjalnega mišljenja pri večini kultur, kar je povezal z razvojnimi spremembami in socialnimi zahtevami. Ravno v četrtem razredu se je pri Torranceovi raziskavi pokazal upad ustvarjalnosti in povečanje konformizma, kar je očitno vzročno povezano.

Torrance je v raziskavi iz leta 1967⁴⁵ predstavil program ustvarjalnega estetskega pristopa, s katerim je poskušal preprečiti izgubo imaginacije in ustvarjalnih sposobnosti. Z njim je želel premagati prvo kritično obdobje pri razvoju ustvarjalnih sposobnosti okrog petega leta ali v vrtcu. V program je bilo vključenih štiriindvajset petletnih učencev v eksperimentalno in devetintrideset učencev v kontrolno skupino iste starosti. Z različnimi testi (trije testi in šest podtestov) je ugotovil, da so otroci eksperimentalne skupine izboljšali svoje rezultati na post-testih v primerjavi s kontrolno skupino. Njegova sklepna ugotovitev je naslednja: z ustvarjalnimi metodami je mogoče preprečiti padec ustvarjalnih sposobnosti in prvo ustvarjalno krizo pri petletnih otrocih. Do skoraj enakih ugotovitev je prišel tudi pri učencih piscih v četrtem razredu, kar le potrjuje njegovo domnevo, da je padec ustvarjalnih sposobnosti povezan s ključnimi premiki in prilagajanjem v življenju otroka. Ti otroku zmanjšajo ali celo izničijo razpoložljive sposobnosti za prilagajanje, socializacijo in razvojne

spremembe, tako da mu ne ostane časa in sproščenosti, ki sta pogoja za razvoj ustvarjalnega mišljenja.

V raziskavi, ki je preverjala ugotovitve Torranceove študije o napovedi ustvarjalnih dosežkov pri odraslih⁴⁶, sta si Yama in Yu Wen zastavila nalogo retestirati Torranceovo longitudinalno študijo (od leta 1958 do leta 1981) in pri tem iskala najbolj zanesljive kazalce za ustvarjalne dosežke odraslih. Zato sta empirično ugotavljala povezanost naslednjih dejavnikov z ustvarjalnostjo: dosežki na testih ustvarjalnosti, predstava bodočega poklica, inteligenčni količnik in vloga mentorja. Ne da bi se spuščali v podrobno analizo ugotovitev, bi le povzeli bistvene izsledke. Raziskava je potrdila prvotne ugotovitve, da so Torranceovi testi ustvarjalnega mišljenja (*TTCT – Torrance Tests of Creative Thinking*) najboljši napovedovalec ustvarjalnih dosežkov tudi pri odraslih. Drugi in tretji pokazatelj sta si enakovredna pri napovedovanju ustvarjalnih dosežkov odraslih, to sta predstava bodočega poklica in inteligenčni količnik. Tudi četrti značilnost je pomembna – vloga mentorja pri razvoju ustvarjalnih sposobnosti, vendar ni odločilna. Vsi ti dejavniki so pokazatelji uresničenih ustvarjalnih dosežkov v odrasli dobi, niso pa njihov vzrok.

Torrance pravi, da je njegova glavna metoda pri vajah v uzaveščanju in definiranju problema, ki vključuje: reševanje problemov v skupini in tekmovanje, simuliranje ali posnemanje situacije in iger, sociodrama in igra vlog, ustvarjalne dramatizacije in zastavljanje vprašanj. V raziskavi, ki so jo preverili s *testi (Future Problem-Solving Program* (str. 15)), so učence najbolj zanimali problemi mej med človeškim znanjem in izkušnjami. Torrance je empirično ugotovil, da je najboljši napovedovalec ustvarjalnih dosežkov na testih – izvornost (str. 43), zato je v svojih longitudinalnih raziskavah veliko pozornosti posvetil testiranju, merjenju in ponovnem testiranju ustvarjalnih sposobnosti, predvsem bistveni značilnosti divergentnega mišljenja – izvornosti. Glavni kriterij v Torranceovih testih ustvarjalnega mišljenja je statistična redkost izvornih odgovorov, ki se je pojavila v skupini nad petsto oseb. Torrance je že v navodilih spodbujal testirance, naj naštejejo odgovore ali rešitve, ki jih nihče ne bi naštel, tudi nenavadne in neobičajne rešitve, zgodbe z nenavadnim in presenetljivim načrtom, pesmi, šale ipd. s presenetljivim zaključkom, naj uporabijo čim bolj izvirne rešitve ipd.

Bistven kriterij, ki kaže na razvite ustvarjalne sposobnosti, je torej izvornost, ki jo je dokazal s testi nebesednega in besednega izražanja. Po njegovem mnenju ima oseba, ki tvori več odgovorov, tudi večjo možnost, da najde izviren odgovor. Torrance, ki je razvil teorijo o

razvoju ustvarjalnih sposobnosti pri otrocih, si je prizadeval, da bi metodološko preprečil padec ustvarjalnih sposobnosti v četrtem razredu osnovne šole, kar je dosegel z uvajanjem ustvarjalnega mišljenja v učni načrt, npr. uporaba sodobnih učnih sredstev, inventivne metode, zemljepisne raziskave, spodbujanje domišljije, uvajanje različnih metod ustvarjalnega mišljenja pri znanstvenih odkritjih.

Komentar [B6]: . Forth grade slump.

Po njegovih ugotovitvah lahko razvijamo izvirnost z naslednjimi metodami: prva je (1.) naštevane različnih odgovorov. Torranceove ugotovitve so podobne Guilfordovim – v desetminutni fazi naštevanja izvirnih idej je v prvih petih minutah manj izvirnih odgovorov kot v zadnjih petih minutah. Razlog je v motivaciji, povečani občutljivosti za problem in daljšem času, čeprav je tudi čas desetih minut prekratek za izvirne odgovore. Druga metoda je (2.) igranje z večpomenkami ali spremenljivkami – igranje z različnimi idejami in združevanje teh idej. Tretja je tehtno ali (3.) preiščeno ukvarjanje s problemi – izvirno mišljenje zahteva vključevanje miselnih in čustvenih dejavnikov in se ne bo sprožilo, če je oseba prepričana, da je problem nepomemben in vsakdanji. Včasih je potrebno problem osmisliti, uporabiti različne pristope za večjo pomembnost problema, npr. pisanje (javnih) pisem, govorni nastopi, izdelava plakatov, dramatizacije in igre vlog, načrtovanje dejavnosti, spreminjanje okoliščin in organiziranje sprememb. Torrance pravi, da je pri izvirnosti bolj kot pri fluentnosti pomembna udeležba čustvenih dejavnikov. Četrta metoda je postavitev (4.) izvirnosti mišljenja kot vrednote. Torrance navaja, da je testiral učence, ki jih je nagrajeval za fluentnost in izvirnost. Ugotovil je, da nagrajevanje pospeši razvoj izvirnih rešitev, na fluentnost samo pa ne vpliva bistveno. Navaja tudi, da so učenci postali nedejavni oziroma so se navadili na odgovarjanje z DA ali NE (konformizem) in tako izgubili vsak motiv za iskanje novih rešitev.

Torrance navaja primere vaj, ki razvijajo izvirno mišljenje, npr.: *Kaj bi se zgodilo, če bi bilo protizakonito peti? Kaj bi se zgodilo, če ne bi nosili čevljev? Kaj bi se zgodilo, če bi vsi bili avtomobili rdeči? Kaj bi se zgodilo, če bi ovce imele krila? Kaj bi se zgodilo, če bi deževalo vsako nedeljo?* Cilj naslednje vaje je izogniti se ponavljajočih se vzorcev in upreti se inerciji mišljenja v stalnih besednih zvezah, npr.: *srečen kot..., nor kot..., zvit kot..., raven kot..., črn kot...* Cilj naslednje vaje je izvirno poimenovanje oziroma dajanje naslovov besedilom (pesmim, zgodbam, risbam), hkrati je tudi vaja v razvijanje izvirnega mišljenja, vaja za izvirno poimenovanje, npr.: *kombinacija posteljnega grelca in čajnika, tridelni svečnik v podobi Jimmyja Carterja, krema za sončenje, primerna tudi kot namaz za hamburgerje,*

kombinacija telefona in brivskega aparata, zobna ščetka, ki ima na obeh straneh ščetine itn. (str. 48–49).

Torrance navaja, da je tudi sposobnost poudarjanja bistva zelo pomembna za razvoj ustvarjalnega mišljenja, vendar doslej ni bila deležna velike pozornosti. Za razvijanje te sposobnosti predlaga preproste vaje, kot so, npr. *enobesedno poimenovanje predmetov in naslavljanje, večbesedno dajanje naslovov ali opisno poimenovanje, domišljjski opisni naslov ter abstrakten, vendar primeren naslov*. Torranceu se zdi smiselno razvijati tudi elaboracijo ali izdelavo, ki je številni raziskovalci ne upoštevajo zadosti, vendar se mu zdi pomembna, ker meni, da nobenega izmed ustvarjalnih dosežkov ne moremo upoštevati, dokler ni izdelan. Vedno se pojavi odpor pri sprejemanju novosti in novih idej vseh vrst, saj vsaka nova ideja potrebuje veliko časa, vaje ter truda za uresničitev in priznanje. Zato našteje nekaj vaj za razvijanje sposobnosti elaboracije ali izdelave (branja):

- vizualizacija izdelka;
- pretvarjanje ali dramatizacija;
- igra vlog;
- vidna, slušna, gibalna izkušnja;
- domišljjsko dopolnjevanje;
- premori med branjem;
- premori s poudarjanjem pomena v, npr. nerešena skrivnost v zgodbi, berilu ali drugem gradivu;
- branje z uporabo vidnih, slušnih, vohalnih ipd. prvin;
- poudarjanje pomena v pesmi, zgodbi, književni osebi, namenu pisca;
- uporaba nekaterih dejavnosti predlaganih ali opisanih v bralnem besedilu.

Torrance navaja E. de Bona (str. 71) in njegova spoznanja v zvezi z razvijanjem sposobnosti (pisne izdelave) elaboracije ali izdelave, kot so preverjanje rešitev, uporaba seznama navodil za načrtovanje, primerjava uresničenih nalog in rešitev. Na koncu navede nekaj vaj, ki razvijajo sposobnosti elaboracije ali izdelave, npr.: Napisati domišljjsko zgodbo na enega izmed naslednjih naslovov; Čim bolje opisati glavno književno osebo in napisati zgodbo o eni izmed naslednjih dogodivščin – *Leteča opica, Tihi lev, Trgovec, ki noče prodajati, Učitelj, ki ne more govoriti ...* (str. 71–72).

Torrance pravi, da je splošno sprejeto mnenje o psihološki odprtosti največja značilnost ustvarjalnih osebnosti. Po njegovem mnenju večina oseb, postavljenih pred problem ali nalogo, začne takoj reševati problem. To je značilnost impulzivnega obnašanja in prenapljenega odgovora. Ustvarjalna oseba bi si morala vzeti čas, prvič za razumevanje ali spoznavanje problema, drugič za razmišljanje o pomembnih dejavnikih, ki vplivajo na problem, in tretjič za premišljevanje o drugih možnostih in rešitvah. Številni znanstveniki s področja psihologije ustvarjalnosti imajo različno mnenje o sočasnosti ustvarjalnega in kritičnega mišljenja ali o deležu čustvenih in domišljjskih prvin ter spoznavnih in razumskih sestavin pri ustvarjalnem mišljenju (str. 74). Lastnost ustvarjalne osebnosti je *odprtost* v različnih sporazumevalnih razmerjih: otrok – starši, učenec – učitelj itn. Torrance je zagovornik odprtosti in reflektivnega pristopa k reševanju ustvarjalnih problemov. Trdi, da je pri reševanju ustvarjalnih nalog pomembno preučiti problem, vzeti si čas za premislek in premisliti o rešitvah, nikakor ni dovolj, če se osredotočimo le na eno rešitev. Iz tega izhaja zavesten poskus učenca, da na vsak način preseže inercijo mišljenja in s tem takojšnji zaključek ali prezgodnji konec. Ob tem svetuje tudi nekaj praktičnih vaj, ki spodbujajo reflektivno mišljenje oziroma zavirajo prehitro sklepanje. Med prvi nasvet sodi zagotovo zahteva po večji sproščenosti, manjši časovni omejenosti, odsotnost ocenjevanja, večjem številu vaj ipd. Nazadnje svetuje uporabo de Bonove sheme za kakovostnejše reševanje problemov: (1.) spodbujanje otrokovih prizadevanj, (2.) pojasnjevanje, kaj je mogoče narediti, kaj je otrok že naredil in kaj bi lahko še naredil v smeri reševanja problema, (3.) ovrednotenje lastnih prizadevanj v skladu z merili ali vrsto naloge, (4.) razširjanje rešitve problema s preoblikovanjem, dodajanjem novih prvin, izdelavo in nadaljnjimi načrti. Torrance citira de Bonovo shemo, ki spodbuja čas za razmišljanje oziroma reflektivnost (str. 81):

- upoštevati vse dejavnike;
- poiskati posledice;
- jasno postaviti cilje;
- ovrednotiti prednosti;
- najti vse možne rešitve.

Kot primer vaje navaja dopolnjevanje primerjav (stalnih besednih zvez), npr.: *mehak kot...*, *počasen kot...*, *suh kot ...*, *resen kot ...* itn., s ciljem, da učenci ne odgovarjajo prehitro in naj ne napišejo stalne besede, ki že dopolnjuje primere, ampak da si izmislijo izvirne, slikovite in pestre primerjave. Za uresničevanje ustvarjalnih sposobnosti je po Torranceu pomembno zavedanje čustev in izražanja. Čustva pomagajo k večji poglobljenosti in poistovetenju s

problemom ali z besedilom, spodbujajo domišljjsko dejavnost, omogočajo poglobljeno razumevanje književnih oseb ter omogočajo celosten odziv na reševanje problemov. Torrance navaja tudi *vaje za* razvijanje čustvenega življenja in izražanja, npr. asociacije na določeno besedo (okno, vrata, čevlji, hrib, pilot, računalnik, pes, mravlja, nebotičnik, tiger ipd.) (str. 97–98). Meni, da je postavljanje idej v kontekst zelo pomembno pri razreševanju ustvarjalnih problemov, ne pa obravnavanje primerov izven konteksta (tematski pristop) in v interdisciplinarnem kontekstu, ter futurologizacija ali predvidevanja o prihodnosti (*Kakšen bo svet leta 2025* ipd.). Sposobnost sinteze in kombinacije je izredno pomembna, nekateri znanstveniki, po Torranceu (str. 116–117) pravijo, da je ustvarjalno delo neke vrste "magična sinteza". Torrance povzema (str. 120), da je za spodbujanje sinteze in kombinacije potrebno: prvič: narediti znane stvari za neznanе in drugič nasprotno; narediti neznanе stvari za znane. Cilj teh procesov je spremeniti stališče in s tem preseči inercijo mišljenja ter uzreti stvari iz novega zornega kota. Vizualizacija ali likovna upodobitev je velika spodbuda pri uresničevanju ustvarjalnih sposobnosti, zato celo svetuje vizualizacijo pred obravnavo snovi, med njo in po njej. Cilj tovrstnih vaj je povečati pričakovanja in predvidevanja učencev, spodbuditi radovednost, uporabiti imaginacijo, osmisliti nalogo in povečati motivacija.

Torrance ugotavlja, da se je zelo pomembno zabavati ob ustvarjanju in čimbolj uporabljati domišljijo. Celo navaja primere iz književnosti, npr. ljudske pravljice in ljudske pesmi, ki so zelo primerne za razvijanje ustvarjalnih sposobnosti otrok in spodbujajo otroke k ustvarjalnemu reševanju problemov. Trdi, da je včerajšnja znanstvena fantastika postala današnja resničnost (str. 138), tu mislimo predvsem na dosežke v vesolju. Pri uporabi domišljije se je potrebno poglobiti v proces branja in hkrati uporabiti različne metode za razvijanje ustvarjalnega mišljenja, npr. predvidevanje vsebine, napovedovanje dogodkov, domišljjsko-čutna predstava (vizualizacija) oseb, kraja in časa, domišljija, iskanje novih razmerij (kombinacija), vnašanje manjkajočih prvin v besedilo ipd. Zato navaja nekaj metod za razvijanje igrivega pristopa in za razvijanje domišljije, npr.:

- branje, kot da je besedilna stvarnost realnost – pojmovanje besedilne stvarnosti kot dejanskosti;
- doživeto branje s ponazarjanjem (nebesednih prvin) čustev, zvokov, mimike, gibov ipd.,
- vstop učencev v književni svet – vključevanje učencev v književno dogajanje, čustva, razmišljanje, slike,

- istovetenje ali igra vlog – učenec se vživi v vlogo pisca ali književne osebe in sošolcem pojasnjuje oziroma razlaga posamezne prvine v književnem besedilu;
- doživeto ali interpretativno branje s posnemanjem gibanja, zvokov ali obraznih izrazov – cilj je globlje podoživljanje književne vsebine (dramatizacija);
- poustvarjanje – pisanje domišljjskih besedil na osnovi književnih besedil,
- časovni stroj – tehnika časovnega stroja lahko prenese učenca v preteklost ali prihodnost, kar mu omogoči lažje vživetje v drug čas in prostor.

V poglavju o igri vlog (str. 144–145) Torrance pravi, da so *vaje v dramatizaciji* uporabne pri domišljjskem ustvarjanju in hkrati igrivem pristopu, dramatizacija pomeni tudi spodbujanje razmišljanja, razreševanje problemov in uporabo imaginacije. K dramatizaciji Torrance prišteva tudi *uporabo lutk* kot spodbudo za postavljanje vprašanj in razvijanje sposobnosti risanja. V poglavju o domišljiji spregovori tudi o znanstveni fantastiki in pisanju, znanstvena fantastika se mu zdi tisto področje, ki zanima nadarjene učence in tiste, ki jih zanimajo problemi prihodnosti in odkrivanje mej med doživljajskim in domišljjskim svetom, futurologija (vesolje, podvodni svet, vesoljska prevozna sredstva in življenje v naseljih prihodnosti, novi dosežki tehnike, sončna energija, računalniki, vozila ...).

Videnje stvari iz nenavadne, drugačne ali нове perspektive je zelo pomembno, zato izvajamo vaje za razvijanje sposobnosti vizualizacije – domišljjskočutne predstavljalnosti, ki se združujejo z vajami vizualizacije. Kot izvorna stališča s testov ustvarjalnosti je Torrance navedel še nekaj primerov: *videz ptičjega gnezda od spodaj, dno podplata, pogled sladoleda s tal* ipd. Zato tudi navaja vaje za razvijanje nenavadne vizualne perspektive: ogled živalskega vrta – (p)ogled živalskega vrta s perspektive živali itn. (str. 165–166). Vizualizacija tudi z notranje strani je pomembna lastnost, ki jo je potrebno razvijati zaradi ustvarjalnega mišljenja. Omenja tudi humor kot eno pomembnejših postavk pri razvijanju ustvarjalnega mišljenja. *Pogled v prihodnost* (str. 193) navaja celo vrsto vaj, ki spodbujajo tovrstno razmišljanje s tehnikami mišljenja (*what – would – happen – if, just-suppose*) *Kaj si se zgodilo, če bi..., Predstavljaljaj si...*

Za drugačno pojmovanje ustvarjalnega mišljenja sta veliko prispevala omenjena psihologa Guilford in Torrance, ki sta poleg teoretičnih spoznanj prispevala tudi k praktičnemu razširjanju in popularnosti pojma ustvarjalnost.

Povzetek

Pisanje lahko pojmujeemo tudi kot odkrivanje in reševanje problemov ter upoštevamo, da je učenec pisec tudi ustvarjalni mislec in tvorec besedila. Kognitivne teorije ustvarjalnosti povezujejo mišljenje in pisanje in kažejo tudi, kako je lahko učenec pisec hkrati oviran in spodbujan, kritičen in ustvarjalni. Pisanje je *spoznavna dejavnost*, ki jo nekateri učenci uresničujejo z velikimi napori. Večina piscev uporablja hevristično metodo – metodo samostojnega odkrivanja in reševanja problemov. Pisanje je analitični proces, ki zahteva vrednotenje in reševanje problemov, a najprej je *sinteza oz. ustvarjalni proces*. Analiza in sinteza kot spoznavna in ustvarjalna procesa nista protislovna, ampak sta dela krožnega pisnega procesa in faz tvorjenja. Učenec pisec se pri pisanju sreča z velikim številom idej in rešitev, med katerimi je potrebno izbrati le nekatere. Zato je analiza njen komplementarni del in sooblikovalna sila, brez katere bi sinteza preplavila pisce s številnimi, vendar neselektiranimi idejami. Pisanje zahteva upoštevanje ciljev, načrtovanje in poznavanje pisnih vzorcev. Pisanje je spoznavna dejavnost, ki ne more biti realizirana, če ni napisana oz. če ni besedilo fizično napisano (govorjena in pisna besedila). Vsako pisanje ima nove prvine, npr. produciranje idej, povedi, besedil, ki niso bile nikoli prej napisane. Večina pisanja je namenskega, ustreza določenim zahtevam, dejavnikom pisanja in naslovniku. Nekatera besedila učencev imajo tudi izvirne prvine, kar je stranski, vendar zaželen cilj poučevanja pisanja. Pisna naloga se začne s pisnimi dejavniki, ki so *zunanji*, npr. tema, besedilo iz berila, pisna navodila in nadaljuje z *notranjimi*, to so faze tvorjenja. Pisanje, ki je kognitiven in kreativen proces, spremljajo tudi subjektivne in objektivne ovire, kot so kratkoročni ali dolgoročni spomin, upovedovanje, poznavanje jezika, kar vse oblikuje učenčev pisno nalogo. Kognitivno pojmovanje pisanja poudarja pisca kot združevalca miselnega in ustvarjalnega procesa.

2. del – Zgodovinski oris – od spisja, prostega spisja, šolskih besedilnih vrst do ustvarjalnih besedil

V stopetdesetletni zgodovini spisja so se vaje za razvijanje pisnih sposobnosti pojavljale pod različnimi imeni in v različnih oblikah. Kljub neenotni, včasih celo nejasni tipologiji besedilnih vrst sem poskušala naloge in vaje sistematizirati oz. načrtno urediti v enoten sistem po skupnih načelih ter jih smiselno razvrstiti v skupine in podskupine. Presenetljivo je, da so si tipi vaj v stoletju in pol trajajoči zgodovini didaktike spisja zelo podobni. Zato sem najprej pri vseh avtorjih iskala tipe vaj za razvijanje poimenovalnih, upovedovalnih in besedilotvornih sposobnosti. Nato me je pri avtorjih zanimalo tudi, po katerih besedilotvornih metodah so učenci tvorili besedila. Nazadnje sem omenila, če so avtorji spisovnikov, jezikovnih vadnic in čitank posvečali pozornost pisnem procesu in fazam tvorjenja.

Opazila sem, da se je delež domišljjskih vaj v osemdesetih in devetdesetih letih dvajsetega stoletja izjemno povečal. V zadnjih dveh desetletjih ni več tako močne navezave na tematiko okolja (narave in družbe), kot je bilo praviloma prvih sto let. Motivno-tematsko je v zadnjih dveh desetletjih dvajsetega stoletja otrok oz. učenec postal subjekt, na njegov prosti čas, igro, doživljanje, pogled na svet ter igrače pa se ne gleda več s stališča odraslega. Gledišče odraslih je prevladovalo v prostih spisih, kar vidimo iz nekaj značilnih naslovov: *Mladost je norost*, *Ob koncu osmega razreda*, *Slovo od mladosti*, *Spomini na mladost*, *Slovo*, *Memento mori* ipd. Prav ta premik je temeljna značilnost razvoja spisja. Sam proces pisanja se vedno natančneje analizira in s tem se širijo faze pisanja ter se selijo poudarki – vsaki dobi oz. avtorju se zdi kakšna faza pomembnejša. Metode pisanja sčasoma zapuščajo realnost in se vedno bolj približujejo domišljiji. Sledijo vrste spisja, ki od čistega realnega opisa prehajajo v vedno bolj svobodne in med seboj prepletajoče se književne oblike. Vsak avtor prinaša v slovenski prostor novosti ali pa vsaj težnje naprednejšega dela učiteljev. Ta razvoj sem po omenjenih kriterij opisala v drugem delu disertacije.

Obdobje od leta 1850 do leta 2000 sem razdelila na štiri obdobja v razvoju spisov, ker so se pokazali avtorji spisovnikov, vadnic, čitank ali didaktik kot prelomnice. Za začetek prvega obdobja sem uvrstila Majarja kot začetnika spisja, ker gre za prvi objavljeni vir na tematiko spisja. Vsi ostali avtorji, po katerih sem razdelila obdobja, so s svojimi novimi idejami zaznamovali prenehanje prejšnjega in začetek novega obdobja.

Prvo obdobje in začetki spisja na Slovenskem – Majar in Praprotnik

1850 – Matija Majar in prvi spisovnik – Spisovnik za Slovence

Na Slovenskem obstaja dolga, neprekinjena tradicija na področju spisja in prostega spisja, vendar ni dovolj poznana.⁴⁷ Po dosegljivih podatkih je bila prva tiskana knjiga s področja spisov *Spisovnik za Slovence* Matije Majarja iz l. 1850, ki je izšla v Celovcu. Prvi del knjige je posvečen pravopisu (*O pravopisanju – Kako mladino u pravopisanju podučevati, Pravopisna pravila, Načrkovavni sostavki slovenski*), drugi del govori o spisih oz. *O spisovanju*.

V prvem poglavju prvega dela knjige z naslovom *Vlastnosti sloga slavenskega* Majar Slovencem svetuje, naj bo njihov slovenski slog lahko razumljiv – ne zavit, ampak jedrnat, ne zapleten, vendar nabrušen in naj ne bo napihnjen. Učenec pisec⁴⁸ naj, ko piše, misli po slovensko (ne po nemško), naj ne uporablja preveč samostalnikov, pri imenih naj uporablja prava, običajna imena in ne prenesenih pomenov, prav tako naj navaja povsod slovenske naslove, pozdravljanje, tikanje ali vikanje. Ravno tako naj navajajo slovanske primere iz bajeslovja (ne nemških, rimskih, grških, ne tujih vzorov) in naj piše v kratkih povedih – nikakor ne umetno zapletenih – in naj uporablja slovanske, narodu znane primere (izreke, pregovore, rekla). V kratkem poglavju *Kako podučevati mladino u spisovanju* Majar na poldrugi strani v kratkih navodilih predstavi glavne didaktične smernice.

Majar takole predstavi začetek spisja: *»Kadar učenci in učenke že dosti dobro in berzo pišejo, se morajo začeti učiti tudi spisovati. Ta nauk je kratkočasen in verlo podučljiv za mladino, posebno ako učitelj ima k temu veselje, in zna lepo prikladno razlagati in poučevati«* (str. 18). Že leta 1850 je Majar poudaril vlogo učitelja, ki naj bo tudi sam motiviran, pedagoško in didaktično usposobljen. *»Da se mladina ložeje nauči spisovati mora učitelj:«* (str. 18)

- motivirati učence – *»učencem in učenkam k spisovanju veselje storiti, rekoč: Ako človek sam nekaj spisati zna, je krasno, verlo koristno, nekteremu prav potrebno...«* (str. 18);
- praktično ali izkušensko poučevati – *»Podučevati več po primerih, kot po pravilih, povedati pravila ob priložnostih«* (str. 18);

- upoštevati znana pedagoška načela in postopnost pouk – od »ložjega in napredovati k težjemu, tako rekoč po stopnjah« (str. 19),
- napovedati potek ure in cilje – pri vsaki vaji učitelj razloži potek in cilj vaje, se pogovarjal, učitelj zastavlja vprašanja (podvprašanja) (str. 19);
- spodbujati učence – če učenci pozabijo, jih učitelj spomni, popravi nepravilnosti, tako da se učencem zdi, kot da so si vse sami izmislili – lahko si izmislijo svoje primere za vaje (ne le tistih v knjigi) – karkoli učenci napišejo doma ali v »učilišču, mora vse učitelj prej z njimi sestaviti, tako da že na pamet vedo, kar imajo napisati« (str. 19);
- učiti misliti, ne pa le reproducirati – »Mora učitelj zlasti marljivo paziti, da uči mladino misliti, ne pak samo po mehaniško slovo k slovu pritikovati in nekako stavke kerpati, on mora mladino učiti in vaditi ...« (str. 19).

V Majarjevi knjigi *Spisovnik za Slovence* je navedenih deset tipov vaj »Vadbe u spisovanju«, funkcionalni cilj vaj je razvijanje poimenovalne in upovedovalne sposobnosti, pri čimer poudarja bogatenje besednega zaklada.

VAJA

PRIMERI

Kaka je? (oseba) Ali iz cesar je?
(stvar)

Nož je ojster. Kovač je močen. Črnilo je černo.

K čemu je? (oseba ali stvar)

Cedilo: Skozi cedilo se mleko precedi.

Korito: Iz korita živina pije

Okno: Okno je, da pride svetloba v hišo.

Kaj dela? (oseba ali stvar)

Senosek: Senosek seče.

Vertnar: Vertnar vert obdeluje.

Ura: Ura bije, kovlje.

Kako more biti? (oseba ali stvar)

Jabelko – miza – ptica – knjiga (povedati in zapisati VEČ)

Jabelko: zrelo, nezrelo, rudeče, rumenkasto, zeleno ali pisano, veliko, malo ...

Knjiga: velika, mala, draga, vezana, nevezana, kratkočasna, smešna ...

K čemu more biti?

Voda – moka – slama – les – železo – gojzdi –

	<i>pes – ovca – konj</i>
	<i>Vodo: pijemo, ž njo kuhamo, se š njo umivamo, perilo peremo, ogenj gasimo ...</i>
<i>Kaj more vse delati? Ali kaj se more vse š njo zgoditi?</i>	<i>Bučelice – ptičice ... Bučelice: letajo, sladko sterd nabirajo, se rojijo, Ptičice: se izvali, čuti, živi, raste, se gible, je, pije, skaklja, kadar se postara cerkne ...</i>
<i>Iz katerih delov obstoji?</i>	<i>Deli drevesa so: koren, babka, panj, verh, veje, betve, listje, cvet, sadje ... Sadonosna drevesa: jablana, hruška, črešnja, višnja, sliva, ternolica, leskovec ... Poljedeljsko orodje: voz, koš, oralo, motika, vile, kosa, serp, lopata ...</i>
<i>Zapisati, u čem sta dve osobi ali stvari si podobni, u čem si različni?</i>	<i>Okno in ogledalo: obadva iz stekla, obdana z okvirjem, oboje se pri steklarjih na prodajo dobi ... Jajce in oreh: jajce je podolgovato, okroglo, oblo, oreh tudi, jajce ima luščino in notri nekaj za jesti ... Pes in mačka: oba slišita med hišno, domačo živino, kosmat život, pes laja, mačke se prilizujejo, zraven pa praska ...</i>
<i>Razložiti, kaj pomeni neka poslovica</i>	<i>Kdor neima v glavi, mora u petah imeti. Od malovrednega dolžnika tudi kozo brez mleka. Dolgej boleznj konec motika.</i>
<i>Spisati kratke pripovedke – povedati in zapisati kratke pripovedke.</i>	<i>Ukradeni konj Orehovo jederce Svinski tat Nespametne ovce Moder sodnik</i>

Iz navedenih primerov vidimo, da je funkcionalni cilj vaj v Majarjevem Spisovniku za Slovence usmerjen na razvijanje besednega zaklada, poimenovalnih sposobnosti in prek teh

razvijanje upovedovalnih sposobnosti. Prvih *sedem* izmed desetih vaj ima za cilj razvijanje poimenovalnih sposobnosti: lastnosti osebe, sestavnih delov predmetov, naprave in njenega delovanja, nizanje asociacij (lastnosti) na izbrano besedo (predmetov), poimenovanje bitij ali predmetov ali prostorov ali pojmov in njihove vloge. Cilj *osme* vaje je opis oseb ali živali ali predmeta z ugotavljanjem podobnosti in razlik. *Deveta* vaja nadgrajuje prejšnjo in ima za cilj razlagati navedene pregovore s pojasnjevanjem njihovega pomena. *Deseta* vaja je najzahtevnejša, saj zasledimo upoštevanje didaktičnega načela postopnosti in vaje za razvijanje besedilotvornih sposobnosti – tvorjenje obnov po spominu in zgledu kratkih poučnih književnih besedil. Učenci tvorijo obnovo, ki jo v prvi fazi ustno potem v drugi fazi pa pisno obnovijo. Obnova ima status vzporednega besedila, čeprav gre tudi za metodo posnemanja.

Drugi del Majarjevega Spisovnika je namenjen izpolnjevanju in sestavljanju uradnih listin, kar danes imenujemo funkcionalna pismenost (spisje za vsakdanjo rabo oziroma praktično spisje). Vse to je zajeto v poglavju *O spisovanju listov – poslovni spisi, praktični spisi (plačilni listi, ženitbena pisma, oporoška, prositba, domovnica ...)*, z naslovi: *Kako liste spisovati, Kako mora biti vnanja oblika listov* ter praktični del knjige: *Vadba v spisovanju listov*.

Majar je začetnik spisja v slovenščini in njegova knjiga je prvi objavljen spisovnik in kot tak zasluži posebno pozornost. Njegova vrednost je tudi v didaktičnih napotkih učitelju in različnih tipih vaj. Teoretično in praktično je omogočil Praprotniku nadaljevanje in nadgradnjo različnih tipov vaj.

1852, 1866, 1873, 1881, 1887 – Andrej Praprotnik in uveljavljanje slovenskega jezika

Andrej Praprotnik je med leti 1875 in 1887 izdal kar pet knjig, od Spisja za slovensko mladino do Spisja v ljudski šoli. Če primerjamo prvo in peto izdajo, lahko ugotovimo, da je vsako naslednjo avtor izboljšal, dodajal ter razširjal »spisne vaje«. Njegove knjige nimajo teoretičnega uvoda, sestavljene so iz dveh delov: prvi del sestavljajo spisne vaje (prosti spisi), drugi del listi ali pisma (funkcionalna pismenost): nakaznice, odpovedni listi, oporoške, vabila itn. Praprotnik je za razliko od Majarja metodično drugače sestavil svoje vaje. Najprej je podal veliko vaj s številnimi primeri in rešitvami, na koncu pa dodal vaje oz. napotke za

tvorjenja vaj, npr.: *Napiši, kaj dela mizar, kovač, tesar [...] ali: Katera iz med teh-le živali – žvergoli, razgreta, muka, kruli, bleketa, mekeče, laja, mijavka*. Praprotnik je od začetnega Majarjevega spisovnika razvijal vaje, ki so se počasi oddaljevale od osnovnih, npr.: naštevanja samostalnikov, glagolov in pridevnikov, zasledimo celo vaje za onomatopoetske glagole. Praprotnik upošteva tudi znana pedagoška načela Jana Amosa Komenskega, ki so očitno bila dostopna sredi XIX. stoletja: od znanega k neznanemu, od enostavnega k sestavljenemu, od konkretnega k abstraktnemu, od bližnjega k daljnemu in za posamezne opise navede tudi primere spisov oz. opisov.

V prvem delu četrte izdaje 1881 (ki jo nespremenjeno objavi 1887 kot peto izdajo) je več različnih vaj, npr.: od poimenovalnih in upovedovalnih vaj do vaj v besedilotvorju: poimenovanje, opisi, basni in povesti, vezani govor v nevezani besedi, razlaga pregovorov, pravopisne vaje in **razlage**.

Komentar [B7]: Stran: 4

(I) S prvim tipom vaj (*imenovanje*) učenci razvijajo poimenovalne sposobnosti in si bogatijo si besedni zaklad s poimenovanjem bitij ali predmetov ali prostorov ali pojmov ... iz preprostih opisov ali definicij »*imenujejo se osebe ali reči: kdo je v učilnici: učitelj, učenci, poslušalci ...*« ipd. Učenci besedam iščejo podpomenke (*oblačila: srajca, hlače, životnik ...*, *orodja: kolovrat, motovilo, trlica ...*, *imenuj ptiče, ribe, črvice ...*), nadpomenke (*pav, kremenica, živo srebro ...*), protipomenke (*kaj je belo, kaj je črno*), navedejo čim več pomenov večpomenke in jih ponazorijo v povedi ali besedni zvezi (str. 45–46) »*Napisujejo se, kako se kaka beseda različno govori*«: *pero — Pišemo z jeklenim ali gosjim peresom. Ura ima pero. Ključevo pero odpira ključavnico. Nekateri stoli in blazine imajo peresa. Voz se ziblje na peresih. Deček ima peresa za klobukom. Ptica se pozna po perji. Bog že ve, komu perje lomi. Razloži te-le besede: petelin, maček, kos, drevo, mesec, kup, kositi, kopati, pihati, goniti, tišati*. Učenci poimenujejo predmete ali živali iz preprostih opisov: *kaj ropota, kaj zvenči, kaj rožlja, kateri ptiči pojo, kateri se selijo, kateri plavajo*. Učenci razvijajo poimenovalne sposobnosti, in sicer poimenujejo lastnosti, dejanja ter delovanje oseb ali predmetov: *kakšen je deček: pobožen, krotak, priden, ubogljiv, poslušen ...*, *kaj dela učitelj: poučuje, pripoveduje, kaže, piše, števili, moli, hvali, poje, graja ...*, *kaj dela učenec: pazi, bere, piše, števili, risa, poje, moli, zapomnuje, molči ...*, *čemu je knjiga: za branje, za zabavo, učenje ...*, *kaj piše učenec: nalogo, list, pismo*. Učenec razloži (prehod od poimenovalnih do upovedovalnih vaj) pomen besede s preprosto definicijo, navede nadpomenko in osnovne razločevalne lastnosti: *kaj je škrjanec, kokoš, ovca, srebro, demant, vijolica*. Pri Praprotniku

so opazne tudi vaje za razvijanje sposobnosti čutnega zaznavanja, opazovanja in izražanja: *kakšno je jutro, kaj ogreva sonce, kaj razsvetljuje luna, kako diši vijolca, kako lazi polž, kako poje slavec*. V teh vajah lahko zasledimo rahlo poetizacijo in odmik od pragmatičnih (uporabnih, koristnih) tem.

(II) Z drugim tipom vaj učenci razvijajo upovedovalno sposobnost, tako da tvorijo krajša zapisana besedila – opise – povezana s temami spoznavanja okolja. Prva vrsta je opis na osnovi odgovorov na vprašanja: *česa se veseliš, komu je pobožen otrok ljub, o čem otroci pripovedujejo, o čem molči...* Med temi vprašanji zasledimo tudi vprašanja, ki so že delno ustvarjalna, čeprav so povezana s temami spoznavanja okolja (*Kam se zvečer sonce pomika? Kam se skriva? Kakšno je nebo?...*). Pri Praprotniku zasledimo stopnjevanje zahtevnosti vaj – od poimenovalnih do upovedovalnih vaj, tako da učenci tvorijo drugo vrsto opisa po načrtu (*sobe, cerkve, ježa, sviloprejk, lipe...*). Tvorijo tudi tretjo vrsto opisa – opis z ugotavljanjem podobnosti in razlik (*vas in mesto, rež in pšenica, Kranjska in Koroška...*). Sledi četrta vrsta opisa, ki je zelo pogost v devetnajstem stoletju – opis postopka (*kako se sir ali kruh ali maslo dela...*), peta vrsta – opis dogodka (*Povedi in napiši, kako so učenci cesarjev rojstni dan praznoval, Povedi in napiši, kako je huda ura ali nevihta ravsajala, kako so učenci svojega učitelja k pogrebu spremili. ...*).

Praprotnikove vaje za razvijanje sposobnosti **upovedovanja** so naslednje: učenci navedejo pregovore, pojasnijo njihov pomen in napišejo razlago – »*Razlagajo se pregovori (poslovice) in izreki*«, »*Razlagaj pregovor*«: *Ako te jedro mika, zgrizi lupino!, Ni piškovega oreha vreden, Denar ima polzek rep. ...* Najpogostejše vaje so zagotovo vaje za razlago nastanka pojava ali stanja – »*Razklada se kaj*«: napiši, kaj koristijo in škodujejo vetrovi; napiši, kaj komu koristi, če zgodaj *ustaja*; napiši, zakaj moramo svojo domovino ljubiti; napiši in povej, zakaj je zadovoljnost polovica srečnega življenja.

(III) S tretjim tipom vaj učenci razvijajo besedilotvorne sposobnosti, npr. basni in povesti, pravljice z različnimi metodami tvorjenja besedil. Najpogostejša metoda je tvorjenje besedil po vprašanjih, npr. Lisica in krokar, tvorijo pripovedko o Dravi, Savi in Soči, sestavljajo basni in povesti. Druga metoda tvorjenja je tvorjenje po spominu – in pisanje obnove – »*Preberi večkrat katero sledečih basni, povesti ali pravljic, povej jo in potem jo zapiši*« (*Osel in koza, Modra miška, Medved in lisica, Milosrčna deklica ...*). Tretja metoda je tvorjenje besedil po zgledu in s posnemanjem – po prebranem ali napisanem zgledu tvorijo podobna, t. i.

 Komentar [B8]: Razlik a med vajami za upovedovanje in besedilotvorje je naslednja, upovedovalne vaje so tiste vaje, ki so napisane kot povedi, ki kratko definirajo, komentirajo, obnovijo, ocenijo, opišejo, poročajo, razložijo pomen določene besede, besedne zveze in pregovora, in niso besedilo v pravem pomenu besede. Upovedovalne vaje temeljijo na neumetnostnih besedilnih vrstah (obvestila, opisi, pripovedi, razlage in utemeljevanja). Besedilo pojmuje kot vsebinsko smiselno, povezano in zaključeno celoto. Kot besedila pojmuje tiste šolske besedilne vrste, ki korelirajo z umetnostnimi besedili, npr. pravljica, basen, pesem ipd.

vzporedna besedila; učenci posnemajo zunanjo oblikovanost in vsebino besedila: *Napiši pravljico o divjem možu!*, *Napiši kako pravljico o vilah!*, *Napiši kako pravljico o Rojenicah!* (str. 41). Naslednji primer tvorjenja je enak — po zgledu in s posnemanjem tvorijo podobno ali vzporedno besedilo, posnemajo zunanjo oblikovanost in vsebino besedila »*spiši po vzgledu te povesti drugo*«. Četrta metoda je najpogostejša, gre za tvorjenje vzporednih besedil po zgledu in z zamenjavo — oseb: *Napiši pravljico o povodnem ali vodenem možu!*, zgledu in z zamenjavo (oseb, bitij, ključnih besed) domišljjski življenjepis (str. 41): »*Napiši, kaj šivanka sama o sebi pripoveduje!*, *Napiši, kaj bankovec sam o sebi pripoveduje!*« Naslednji primer je primer mešane besedilotvorne vaje tvorjenja vzporednega besedila po zgledu, s posnemanjem in z zamenjavo oseb ali likov (str. 41) »*izpreminjajo in posnemajo se basni, povesti ali pravljice*«, npr. *Vinska trta in krompir (korun)*: »*Povedi in zapiši ravno to basen tudi o demantu in premogu, o biseru in opeki, o zlatu in železu*« (str. 42). Nekajkrat je zaslediti vajo iz besedilotvorja po zgledu in z zamenjavo pripovedovalca: »*zapiši to povest tako, kakor bi jo Minka ali Urša pripovedovala*«, »*izpremeni to povest tako, kakor bi jo kdo drugi o teh deklah pripovedoval*«. Peta metoda besedilotvorja je tvorjenje po zgledu in s priredbo: »*Vezani govor napiše se v nevezanaj besedi*«, »*napiši te-le pesmi v nevezanem govoru*«, *Spominjaj se smrti (Memento mori) (Fr. Prešeren)*, *Ubežni kralj (F. Levstik)*, *Vršac (V. Vodnik)*.

Komentar [B9]: Vzporedna besedila so tista vrsta učenčevih besedila, ki nastanejo z metodo tvorjenja besedil ob zgledu (književna besedila) in z zamenjavo (književnih oseb ali časa in prostora ali dogajanja ali pripovedovalca ali bistvenih prvih v književnem besedilu).

Prvič se je po do sedaj dosegljivih virih pojavilo zapisano (leta 1866!), da mora učenec »basen iz poezije zapisati po svoje«, leta 1873 se ta vaja ponovi in istega leta doda še dve zanimivi vaji: pri upovedovalnih vajah doda vajo »združuje in strinja se več stavkov«, a pri besedilotvornih vajah, poleg omenjene »prebrati basen v verzih in jo napisati po svoje«, doda »Preberi pesmico in jo napiši prosto.« V Spisju v ljudski šoli iz leta 1881 (četrti izdaja) opazimo pri poimenovalnih vajah že izdelano metodologijo poimenovalnih vaj — poimenovanje oseb ali predmetov ali lastnosti ali dejanj. Pri upovedovalnih vajah tvorijo povedi — učenci upovedujejo po metodah — po vprašanjih, po načrtu, po spominu. V besedilotvornem — tretjem delu poglavja o spisih je jasno razvidno besedilotvorje, sicer poustvarjalnih ali vzporednih besedil, in sicer: tvorjenje na osnovi vprašanj, načrtov, spomina (obnova iz berila), preoblikovanje ali posebitve (šivanka ali bankovec pripoveduje o sebi), posnemanje (posnemanje basni, povesti, pravljic), spreminjanje ali zamenjave (književnih oseb) in priredbe (vezani govor se napiše v nevezani besedi).

Drugi del Praprotnikovih knjig je posvečen, kot smo že omenili, praktičnim spisom: vabila, nasveti, opravičila, odgovori – pisma, tretji del pa »opravilnim listom in spisom«: naročila, izgovornice, prošnje, zapisnik, pobotnica, hranilni list, oporoška ...).

Majar je začetnik slovenskega spisja, Praprotnik pa prizadeven nadaljevalec tradicije spisja, ki je izdal pet knjig s tega področja, jih tudi izboljšal in nadgradil s tremi osnovnimi tipi vaj (poimenovalne, upovedovalne in besedilotvorne), s številnimi besedilotvornimi metodami. Iz njegovih knjig je razvidno, da gre za izjemnega pedagoga, ki je temeljito in z upoštevanjem okoliščin v drugi polovici 19. stoletja tudi pogumno uveljavljal slovenščino z raznolikimi vajami.⁴⁹

1901 – Navodila za poduk v spisji za ljudske šole (1896)

Knjigo je sestavil Stalni črnomeljski odbor (2. natis), ki je tudi izdajatelj, spisi so iz konferenčnih nalog leta 1896. Očitno gre za obvezne naloge – spise, ki bi jim danes rekli šolske naloge. Knjiga na začetku prinaša učni načrt, v katerem je učna snov razdeljena za posamezne kategorije ljudskih šol. To daje knjigi še posebno vrednost. Slovenščina je obravnavana kot drugi obvezni učni jezik, vaje so razdeljene od prvega do četrtega razreda. Iz učnega načrta vidimo upoštevanje didaktičnega načela postopnosti: od poimenovalnih prek upovedovalnih do besedilotvornih vaj.

Komentar [B10]: Stran: 5

Najpogostejše so vaje za razvijanje poimenovalnih sposobnosti, s katerimi si učenci bogatijo besedni zaklad (besedno polje), učenci, npr. iščejo podpomenke besedam: *dom: stariši, rodbina, družina, šola: šolsko orodje, šolska oprava, šolska soba, cerkev ..., domače živali ..., ribe ..., kovine*. Naloge in spisi oziroma »izdelki« učencev so podpisani z imeni in priimki učencev, kar je svojevrstna novost v poučevanju spisja. S podpisovanjem učenec, ki doslej ni bil naveden z imenom in priimkom, stopi iz anonimnosti, kar pomeni dvoje: prvi napredek je zavedanje avtorstva, in drugi, da otrok postaja osebek v učnem procesu. To je tudi začetek postopnega priznavanja otrok kot oseb, kot nosilcev pravic in dolžnosti, kot subjektov v šolskem kontekstu. Njihovo izpovedovanje doživljanja otroštva postaja posebna kategorija.

Prvi razred: Za učence prvega razreda je značilno začetno opismenjevanje in predvaje kot uvod k spisovnemu pouku. Predvsem so to vaje za prepisovanje besed in kratkih povedi na tablice. Funkcionalni cilj vaj je torej opismenjevanje, čitljivost in pravopisna pravilnost. Ne

smemo pa prezreti dejstva, da se je tudi tehnologija pisanja spremenila in da so učenci najprej pisali s kamenčkom ali kreda na uokvirjene manjše plošče, tj. skrilaste tablice, šele pozneje so začeli pisati v zvezke.

Drugi razred: Kot v prvem razredu je najpomembnejša sposobnost razvijanja poimenovalnih sposobnosti in s tem razvijanje besednega zaklada (z upoštevanjem načela postopnosti): vaje za imenovanje oseb ali predmetov ali prostorov ali pojmov ali lastnosti ali dejanj ali ... *Imenujte in napišite osebe, katere so v domači hiši! Kdo je priden, kdo pobožen, kdo ubogljiv, kdo snažen?* Učenci iščejo protipomenke: *Kdo je mlad, kdo je star?* (nasprotja) *Kaj je sladko, grenko, kislo, slano, trpko, plitvo, globoko, mrzlo, toplo, mehko, trdo?* (vaje za senzibilizacijo čutov) *Kdo ropoče, kaj rožlja, kaj zvoni, kaj šumi?* Učenci iščejo poimenovanja za vršilce dejanja in onomatopoejske glagole: *Kaj bobna, kaj grmi, kaj buči, kaj cvrči, kaj šumi?*

Tretji razred: Učenci začnejo razvijati upovedovalne in besedilotvorne sposobnosti.

Upovedovalne sposobnosti razvijajo tako, da tvorijo povedi, Pri poimenovalnih vajah (naštevanja) definirajo, odgovarjajo na vprašanja in naštevajo dele posameznih predmetov.

Upovedovalno sposobnost razvijajo tako, da si bogatijo besedni zaklad in pisno razložijo pregovore, pojasnijo njihov pomen in napišejo, v katerih položajih ali primerih bi jih uporabili, npr.: *Roka roko umiva. Stara navada železna srajca* (primer »izdelka«). Razvijajo upovedovalno sposobnost tako, da določajo in razložijo prvotni in preneseni pomen dani stalni besedni zvezi ter jo ponazorijo v rabi »Razložite sledeče podobe«: *Kamen na srcu imeti. Trn v peti biti. Prazno slamo mlatiti. Sliši travo rasti. Hlače nositi. »Povej na drug način«: Rad molim. (Molitev mi je ljuba. Srečen sem, da utegnem moliti. Molitev mi je veselje. Prijatelj sem molitve. Molitev mi je pri srcu); Rad delam.*

Učenci tvorijo krajša zapisana besedila po naslednjih besedilotvornih metodah: razvijajo sposobnost tvorjenja besedil — basni in povesti — z vprašanji, tako da pišejo opis ob upoštevanju podobnosti in razlik: *Primerjajte psa in volka po sledečih vprašanjih! Povejte, v čem se razlikuje pes od žabe po sledečih vprašanjih;* po zgledu in z zamenjavo nekaterih besed: »Primerjajte po primerjavi«: *jablan in smreka hruško in bor!* Učenci tvorijo opis in primerjavo po zgledu in s posnemanjem (po podobnosti, razliki in po podobnosti in razliki obenem). *Primerjaj mizo s stolom po sličnosti! Primerjaj solnce in luno po sličnosti! Povejte, v čem se razlikuje poletje od zime!*

Komentar [B11]: Pomembno je omeniti, da je poleg razvijanja poimenovalnih, upovedovalnih in besedilotvornih sposobnosti in bogatenja besednega zaklada funkcionalni cilj vseh vaj bil tudi razvijanje pravorečne in pravopisne sposobnosti. Tega posebej ne omenjam, ker se mi zdi samoumevno, da sta cilja razvijanje pravočerja in pravopisa vsebovana cilja vseh obravnavanih virov.

Četrty razred: Učenci tvorijo krajša pisna besedila — basni, povesti, popisi, primerjave, životospis — po besedilotvorni metodi tvorjenja, najprej po ključnih ali danih besedah, ki predstavljajo miselni vzorec: *Napišite basen »Žabi« po 33. berilu, Po sledečem načrtu: Poletje – suša – žabici – vodnjak – nasvet mlajše – spomin starejše – sklep – rešitev – nauk. Napišite basen »Sraka in golob« po 36. berilu, Po sledečem načrtu: Obisk – opravljanje srake – odgovor golobčka – nauk.* Učenci tvorijo besedilo po spominu (*na pamet*) – *obnova*. Napišite s svojimi besedami po 140. berilu basen »Sraka in mlade!« (str. 41). Napišite prosto po 159. berilu basen »Jablan in smreka!« (str. 41). Napišite basen o lisici in krokarju po sledečih vprašanjih. Napišite basen sraka in pavovo perje po vprašanjih ... Napišite povest »mladi škorec« po sledečih vprašanjih (str. 34). Napišite povest »Prazen strah« po vprašanjih (str. 35). Tvorjenje po zgledu in pisanje vzporednega besedila: *Napišite po povesti »Bog je pravičen« drugo povest!* Zelo pogosta in razmeroma priljubljena je vaja poustvarjalnega besedilotvorja, in sicer tako, da učenci ob književnobesedilnem zgledu in z zamenjavo tvorijo svoje vzporedno besedilo. Nekaj primerov besedilotvorja po zgledu in z zamenjavo književnih oseb: *Napišite basen o vrabcu in petelinu po basni »sraka in pavovo perje« – Namesto srake si mislite vrabca in namesto pavov in pavjega perja petelina in petelinovo perje.* Drugi primer tvorjenja po zgledu in z zamenjavo književnih oseb je naslednji: *Napišite basen o mački in psu po basni »Lisica in krokar!« Namesto krokarja si mislite mačko na strehi, namesto lisice pa psa. Namesto sira si mislite klobaso. Namesto mladeniča si mislite deklico, kateri so morali roko odrezati, ker se je bila hudo z vrelo vodo poparila. S to roko je bila udarila svojo mater* (str. 35). Poglavitne besedilotvorne metode so tri: tvorjenje po spominu (basni, pripovedke, opisi, primerjave, življenjepisi), po vprašanjih (basni, pripovedke, opisi) in po zgledu z zamenjavo (basni, pripovedke). Omeniti velja zanimivost, ki jo lahko razumemo tudi kot počasno napovedovanje ustvarjalnosti, npr. vaja »različno izražanje misli« v vseh razredih. Tudi v knjigi imamo tri stopnje razvijanja sposobnosti učencev, na poimenovalni, upovedovalni in besedilotvorni ravni, in sicer po že znanih metodah, vendar lahko zasledimo, da lahko učenec »prosto« napiše basen in se pod svoje spise podpisuje.

Komentar [B12]: Čeprav avtorji poimenujejo te vaje – »Napišite basen ... po sledečem načrtu«, menim, da gre bolj za metodo ključnih ali danih besed, ki so neke vrste tudi načrt, vendar, ker gre za posamezne besede, ne pa načrt v obliki navodil ali napotkov, napisanih v celih povedih.

Komentar [B13]: Omenila bi, da sem ob analizi naslovov prostih spisov od leta 1850 do leta 2000 zasledila izredno veliko moraliziranja, predvsem verskega in nacionalnega, kar ponazarja tudi naslednji primer: *Napišite basen o mački in psu po basni »Lisica in krokar!« Namesto krokarja si mislite mačko na strehi, namesto lisice pa psa. Namesto sira si mislite klobaso. Namesto mladeniča si mislite deklico, kateri so morali roko odrezati, ker se je bila hudo z vrelo vodo poparila. S to roko je bila udarila svojo mater.*

V nadaljevanju knjige v razdelku Razdelitve učne tvarine iz 'spisja' so naslednji (poslovni) spisi: pismo, dopisnica, zalepka, poštna nakaznica, receptis, računi, konti, potrdilo, pogodba, uloge, spričevala (zlasti poslom), pooblastila, testament.

Značilnost knjige je njena didaktična oblikovanost. Najprej so navodila za delo, sledijo naloge in na koncu vsake enote primeri učenčevega besedila, »izdelki«. Poudarek knjige je na učnem načrtu in podpisanih besedilih učencev, ki so si podobna in pisana v skladu s pričakovanjem odraslih. Vrednost knjige je, poleg podpisanih besedil učencev, tudi naslednja: *Navodila za poduk v spisju* uveljavljajo besedilotvorne metode tvorjenja po vprašanjih, zgledu in z zamenjavo (ključnih) besed, pozneje tudi z zamenjavo oseb, s čimer je mogoče vnašati nove prvine in tvoriti vzporedna besedila.⁵⁰

Drugo obdobje ter “novi pouk spisja” – Bezjak, Lichtenwallner in čitanke

1906 – Janko Bezjak in prva specialna slovenska didaktika

Janko Bezjak je napisal obsežno, poglobljeno knjigo in prvo slovensko didaktiko o spisju *Posebno ukoslovje slovenskega učnega jezika v ljudski šoli*, Ljubljana 1906.⁵¹ Za zgodovino spisovne tematike je pomemben, zato ga bom podrobneje obravnavala. Zanimivo je, da Bezjak pri tvorjenju spisov prvo mesto pri pisanju pripisuje domišljiji »*O izobrazbi domišljije*«, kajti domišljija pomembno vpliva na spomin, abstraktno mišljenje in oživljanje suhoparnih dejstev:

»Domišljija je, kakor vemo, sposobnost duše, iz starih predstav tvarjati nove, ki se je ujemajo z istinitostjo. Njena važnost, ki jo često cenijo še premalo, je prevelika. Domišljija podpira spomin, ga često dopolnjuje in utrjuje pomnenje, zlasti abstraktnih pojmov, ki jih s konkretnimi slikami dela nazorne, domišljija podpira mišljenje – Goethe jo je imenoval »Vorschule des Denkens« – ker z nazornimi slikami pospešuje razumevanje in oživlja sicer suhoparno duševno dejavnost, domišljija močno vpliva na naše čustvovanje in hotenje. [...] Ali ni naša domišljija najimennitnejša buditeljica, kadar hočemo doseči kaj velikega, kaj posebnega? Domišljija je naposled lahko vir najčistejšega in najvišjega veselja, ker nas usposablja, uživati proizvode raznih umetnosti, ki se tudi porajajo iz nje.«

(str. 41–42)

Zavzemanje za vzgojo domišljije pri pouku je davnega leta 1906 prijetno presenečenje, češ da jo je potrebno primerno gojiti, saj tudi jezikovni pouk pospešuje vlogo domišljije. Vpliv domišljije je viden tudi v besedilih beril (čitank), kjer imajo posebno mesto pravljice. Pri

pouku slovenskega učnega jezika ima torej prvo mesto domišljija in učiteljevo živo, razumno in navdušujoče pripovedovanje, čemur sledi, po Bezjakovem mnenju sledi pouk poezije. Pri pouku književnosti se je posvetil tudi učiteljevemu pripovedovanju, ki naj bo »glasno, počasi, izrazito, lepo in prepričevalno! – dalje razlagaj dobro, in sicer v besednem in stvarnem oziru: čim bolj umejo, tem lažje deluje na njihovo domišljija, s katero si morajo čitane prizore, okoliščine, osebe, dogodke, dejavnosti predstavljati.« Obenem pravi, da ni nevarnosti, da bi se domišljija v šoli razvila v preveliki meri, in, kolikor nam je znano, je prvi spregovoril o ustvarjalnem svetu učencev, češ da imajo nekateri to sposobnost prirojeno ali privzgojeno. »V šoli ni lahko te nevarnosti, da bi se fantazija gojila v preveliki meri, vendar mora učitelj vedno paziti, da se učenci ne vdajajo neki nezdravi sanjivosti, da ne plavajo preveč v nekem ustvarjalnem svetu, zlasti ne tisti, ki že imajo večjo prirojeno mero fantazije ali ki se je pri njih doma gojila brezmejno« (str. 41–42).

V nadaljevanju spregovori o namenu spisja in pravi, da je za didaktiko spisja oz. »spisovno metodiko« temeljnega pomena postavljanje ciljev pisanja — spisovnega smotra. Po dotedanji didaktiki je bil cilji pisanja učence pripeljati do »pravilnega pismenega izražanja«, kar se Bezjaku zdi preveč splošno in hkrati nedoločeno. Zanj je cilj poučevanja spisja predvsem praktičen, torej ga moramo presojati s stališča uporabnosti, znanja in sposobnosti učencev.

Bezjak loči cilje na materialne, vzgojne in formalno izobraževalne. Med prve cilje spisja in pisnih (spisovnih) vaj sodijo: samostojnost, jezikovna pravilnost in prostost zapisa. Nato razloži pojem samostojnosti, ki mu pravzaprav pomeni obnovo, samostojen izbor misli in pisno izražanje teh misli. Bezjak razloži tudi cilj spisja, t. i. jezikovno pravilnost in preprostost. Jezikovna pravilnost pomeni pravilnost oblike in vsebine ter prostost in primernost izražanja mišljenju navadnega, v ljudski šoli izobraženega človeka. Vzgojni in formalno izobraževalni cilji spisja so torej v duševnem naporu, da učenec pravilno zapisuje misli. Za to je potrebna učenčeva zbranost in miselni red, saj je spisje plod vaje in sredstvo za vzgojo moralnih čustev. Poleg vzgoje moralnih čustev razvija spisje pri učencih pisnih sposobnosti logičnega mišljenja, »spisje je šola logike«. Vidimo torej, da Bezjak pri pisanju spisja upošteva divergentne (domišljijske) in konvergentne (logične) sposobnosti učencev.

V poglavju *O izboru in razvrstitvi tvarine za spisje* navaja tematiko (*učivo za spisje*) po različnih kriterijih: (str. 80–115). Prvič s stališča psihološke primernosti, znanja in zanimivosti — kjer tvorijo besedila, povezana s temami spoznavanja okolja (*doživetja otrok*

doma, v šoli, na poti, v družini, šoli, na igrišču, izprehajališčih, potovanjih ... opazovanje živali, rastlin, narave, ljudi ...) in s stališča vzgojno-izobraževalnih ciljev – kjer prevladuje t. i. etiškoestetiška vsebina glede na cerkveno in posvetno zgodovino. »*Intelektualno vrednost imajo opisi, ki zajemajo snov iz realnega pouka, pa tudi drugi spisi, katerim morajo učenci dajati lastno obliko ali pa tudi lastno vsebino in obliko: tu morajo tvarjati, urejati in sestavljati stavke*« (str. 82). Drugič s stališča uporabnosti (pisanje spisov praktične vsebine: pisma, pravilni sestavki), tretjič s stališča individualnosti (zavest, življenjski nazor in mišljenje, vrednote, potrebe, so pri raznih otrocih različne ... Zlasti pa se razločujejo dečki in deklice med seboj ... (str. 82–83). Četrtrič s stališča pisnih sposobnosti (str. 84). Otroški jezik še ni tako razvit kakor jezik odraslega človeka, ki je že mnogo videl in izkusil, mnogo čital in govoril in pisal, otroški besedni zaklad je še omejen, otroško izražanje preprosto in nerodno. Bezjak ugotovi, da je pri učencih pisnih sposobnost pisanja omejena z sposobnostmi izražanja.

Pri oblikovanju naslovov postavi nekaj kriterijev za izbiro naslovov ali tem. Prvi kriterij je določenost in zamejenost teme: »*Učitelj marveč glej, da učenec stopa bolj globoko nego široko, da intenzivno misli in dela!*« Ob tem navaja nekaj primerov preširokih ali presplošnih naslovov: *Toplota, Gozd, Kranjske gore in reke, Rudolf Habsburški, Cesar, Železo, Hrast*. Drugi kriterije je konkretnost teme⁵², zato navaja nekaj primerov splošne snovi: *Pes, Mačka, Ovca, Krava, Bol, Govedo, Lisica, Črešnja, Jablan, Vrt, Gozd, Polje, Vas, Mesto...* Kot primere konkretnih tem pa naslednje naslove: *Naš Koder, Naša Dimka, Lipa pred šolo, Šolski vrt, Naš domači vrt, Očetov travnik, Sosedov gozd, Moje cvetlice, Moja čitanka, Moj najljubši prostorček, Glavni oltar naše cerkve, Kako smo obhajali vstajenje Kristusovo, Naš božični večer, Naš majniški izlet, Kako se razveseljujemo na paši, Kaj mi je prinesel sv. Miklavž, Kako smo se učili risati trobentice, Kaj smo se danes učili (v obliki pisma bolnemu tovarišu)* – snov iz življenja učencev. Z njihovega stališča in na osnovi njihovega znanja. Tretji kriterij je izbira naslovov v vprašalni obliki, takšni naslovi se mu zdijo zanimivi in spodbudni, npr. *Kako sem preživel svoje velike počitnice, Zakaj mi tako ugaja gozd, Kako si naredim klopotec, Zakaj imenujemo žolno gozdnega tesarja, Voda najkoristnejša tekočina, Jablan dobra gospodinja, Bezek jako koristno drevo, Blejsko jezero najlepše jezero na Slovenskem*.

O besedilnih vrstah, tj. spisovnih oblikah, predpisanih po učnih načrtih Bezjak, predlaga pisne oblike, primerne ljudski šoli. To so prvič: pripovedne snovi različnih vrst (povesti, basni, pravljice, pripovedke), drugič opisi (opisi reči, stvari, naravnih prikazni, dogodkov itd.),

tretjič pisma in opravilni ali poslovni sestavki (pobotnice, računi, izpričevala (svedočbe), naznanila, potrdila, prošnje, zadolžnice, preproste pogodbe in oporoke) ter četrtič poštni obrazci (dopisnice, zalepke, poštna nakaznice, poštna spremnice ali brez povzetja in s povzetjem ali brzojavke, vozne liste, brzovozne liste). O razdelitvi spisovnih oblik na šolske stopnje (oziroma šolska leta) (str. 90–92 pravi, da na prvi stopnji (prvo in drugo šolsko leto) ni pravega spisja, so zgolj pisne predvaje, ki imajo značaj slovniških in pravopisnih vaj. Snov za te vaje so iz nazornega nauka, iz čitanke, pa tudi že iz otroškega življenja, ki služi v drugem šolskem letu kot učna snov iz nazornega nauka oziroma pouka, pri katerem se učencem stvarno, jasno prikažejo obravnavane stvari. V tretjem šolskem letu se pišejo pripovedne oblike, vzete iz čitanke iz otroškega življenja! Proti koncu tretjega leta pa poskušajo že z majhnimi pismi.... Po Bezjakovem mnenju se pravo spisje začne šele na srednji stopnji, in sicer v četrtem šolskem letu, kjer se nadaljuje s pripovedno snovjo, ki se pogloblja in razširja. Pripovedujejo zgodovinske dogodke, zlasti pa lastna doživetja, in tudi pisma.

Bezjak razmišlja tudi o starejših didaktikih — metodikih, ki so začeli pisanje — spisje z opisi, ker so nekateri učitelji v Bezjakovem času trdili, da je opis lažji od povesti. Bezjaku se zdi, da je učencem lažje pisati opise, zato pravi: *»pri povesti učencu ni treba iskati nič drugega nego le stilizacijo misli: vsebino in sestavo dobijo iz povesti same, ki jo čita ali sliši pripovedovati. Več pa ko mora v začetku spisja dodajati iz lastnega, težje izvršuje spise, manj ko mu je napanjati duševne moči, laže in rajši piše.«* Zdi se mu samo po sebi umevno, da so povesti lažje in da je moramo staviti na začetek spisovnega pouka. Ob povestih se učenci uče kompozicije ... V petem šolskem letu prevladujejo spisi različnih vrst, pripovedna snov in pisma (str. 92). Na višji stopnji (6., 7., 8. šolsko leto) naj šolski učenci spisujejo vse razne vrste spisja ter naj se *»predvsem vadijo v sestavljanju pisem na gospodo in višje osebe, raznih opravilnih ali poslovnih sestavkov in poštnih obrazcev!«*⁵³

Bezjak piše tudi o načelih pouka pisanja, ki so teoretično usmerjeni na učenca, v praksi pa lahko na osnovi prebranih spisov le domnevam, da žal ne tako, kot bi pričakovali glede na teoretično raven. Povzemimo pomembnejša načela. Glavno načelo je: teme za spisje vzeti iz doživljajev in dejavnosti učencev, saj le-tako spodbujamo njihovo radovednost in motivacijo za pisanje. Temu sledijo načela pouka pisanja — naj učitelj pri spisju uporablja lastna doživetja in dogodke šolskih otrok! Nahajališča te spisovne snovi so tako: šola, dom, cerkev, vas, narava. Obračajmo njih pozornost na zanimive reči in stvari zunaj šole! Zlasti zbudimo

njihovo zanimanje za šolsko in domačo okolico, za njeno zgodovino, za njene prebivalce! Uporabljajmo radovednost⁵⁴ učencev in njihovo hrepenenje po poučevanju! Zajemajmo torej spisovno snov iz šolskega pouka! Bezjak nadalje daje za zgled nazorni nauk, potem *realistiški* pouk (danes bi rekli spoznavanje narave in družbe) in branje (čtivo).

Posvetil se je tudi poučevanju pisanja pri t. i. kombiniranem pouku, ki je zdaj pri nas samo še v manjših vaseh, in pravi, da naj pri spisju – kadar mu je namreč odmerjena samo prva polovica ure *direktnega pouka* – učitelj prvi del posveti uvodni fazi oz. tematski pripravi, v drugi polovici naj jo učenci napišejo – izvršujejo ... Občasno lahko učitelj izbere za oba oddelka ali razreda isto nalogo. V tem primeru se pogovarja z vsemi učenci o temi, nato izvršijo učenci višjega oddelka nalogo sami – učitelj jim ne pomaga več – učenci nižjega oddelka pa »*spišejo nalogo pod njegovim direktnim vodstvom. Mlajši učenci naj zraven poslušajo, ker se pri tem nauče marsikaj, ali naj prepisejo nalogo v zvezke, ako jo je učitelj prej z njimi rešil samo ustno. Čestokrat se da isto snov v eni uri tudi uporabljati za dve različni nalogi: učenci spodnjega oddelka izvršijo nalogo kot povest, gornjega kot opis*« (– pišejo v spisovne vadnice). Pri tem se Bezjak sklicuje na prej omenjeno zbirko nalog za ljudsko šolo.

Ko ugotavlja glavne vzroke slabega napredka pri spisju, Bezjak pravi, da kakovost naloge ni odvisna od njene »*zunanje ali mehaniške pravilnosti, marveč od notranje samostojnosti*«, ki kaže na učenčevo individualnost. Prvič, »*vse napake v upodabljanju spisov in vse pomanjkljivosti pravega napredka izvirajo iz tega, ker učitelj predolgo vodi učence na svoji vrvi, ker jih ne navaja samostojnega delovanja, ker jim predolgo in preveč prežvekuje vse misli, ki jih naj zapisujejo. [...] v samolastni produkciji leži največja slast, kako za odraslega umetnika in pisatelja tako za šolarčka, ki šele obeta nekaj biti umetnik ali pisatelj in če tudi ne, ki naj se vsaj o svoji možnosti razvija v plodonosen ud človeške družbe.*« Drugič, »*...učitelj prenatalčno pripravlja učence na spise. Izvečine so še dandanes spisi do najvišje stopnje vaja v spominu. Nikjer in nikoli ne sme učenec prinašati svojih misli, ampak to naj venomer zapisuje, kar je slišal stokrat, kar je učitelj iz njega razvijal po neprestanih razvijajočih vprašanjih. [...] Kako naj pridejo tem potem do samostojnosti, ko pa ne vedo nič o kompoziciji spisov, ki se jih niso nikoli učili sestavljati?*« Tretjič, »*...doslej ali je zaviralo pravi napredek, ker so učenci morali obravnavati oddaljeno snov, ki jim je bila tuja po baziranju, mišljenju in čuvstvovanju in zadnjič [...] preveč se gleda na korektnost in popolnost zunanje oblike, premalo na vsebino.*« Bezjak razmišlja tudi o izboljševanju pisanja

spisja, zato našteje nekaj načel: učitelj naj ne bo prestrog zaradi zunanje oblike.⁵⁵ Četrtrič, tematika spisja naj bo motivno-tematsko iz »*duševnega obzorja učencev*«. Nenazadnje se Bezjak zavzema tudi za druge besedilotvorne metode, ne le za metodo tvorjenja besedil z vprašanji; učenci naj ne bodo navajeni, le odgovarjati na zastavljena vprašanja! In še petič – Bezjak se zavzema za samostojnost učencev pri pisanju »*samostojnih sestavkov*« (str. 268).

Ko razmišlja o kompoziciji ali zgradbi spisa, se sklicuje na Schiesslovo načelo stilistične razvojne teorije, ki pravi, da mora biti vsako stilistiško predstavljanje ali upodabljanje uresničevanje končnega cilja, po svojem sestavu »*pa popoln razvitek misli o določenem predmetu in se zavedati konkretnega cilja*«. Bezjak nadaljuje, da so pri pisanju spisja – opisa do sedaj tvorili besedila le po metodi tvorjenja z zgledi in po načrtu (stalne razporedbe), zato svetuje drug način pisanja (izvrševanja). Učitelj (i)zbira z učenci misli o določenem spisovnem predmetu brez vsakega smotra in načrta; kar komu pride na misel, to pove. Temu bi danes preprosto rekli svobodno povezovanje ali uporaba metode »brainstorming«. Vidimo, da Bezjak upošteva pisanje kot proces, zato tudi loči fazo načrtovanja, v kateri uporabljajo metodo povezovanja, ki je hkrati sestavljanje načrta ali miselnega ogrodja za naslednjo fazo, torej za samo pisanje (izvrševanje) besedila–fazo pretvarjanja. Zamisli iz predpisne faze učenci sproti zabeležijo in iz njih sestavijo spis (str. 269). Bezjak je zagovornik pisnih faz, zato trdi, da če se učenec ni učil po metodično urejenih vajah, ne bo nikoli znal pravilno napisati niti najmanjšega spisa. V šolski praksi je bilo od priprave spisov odvisno, kako je šolska naloga uspela.⁵⁶

O pojasnjevanju naloge, pravi, da mora imeti naloga določen naslov – učenec ne sme ugibati, kaj in koliko naj napiše o zadani temi, ampak mu moramo »*odstraniti vse pomisleke, negotovosti ter nejasnosti, preden smemo stopati dalje: tema spisa naj bo učencem jasna in nedvomna, ravno tako tudi cilji spisja*«. Kako naj učenec uresniči pisne cilje? Po Bezjaku mora poznati in razlikovati, kot bi rekli danes dejavnike sporočanja: najprej okoliščine in namen pisanja – namen in cilj pripovedi, opisa, pisma, razprave – ter nato uskladiti obseg in vsebino z naslovom. Bezjak navaja primer spisa oz. naloge: *Kako sem preživel svoje velike počitnice?* Ob tem primeru vidimo, da je pri didaktiki spisja upošteval dejavnike sporočanja oziroma pisanja. Učenec naj se vpraša o namenu pripovedovanja (čemu), o naslovniku (komu), o obsegu in vsebini (kaj povedati), o besedilni vrsti (kakšna oblika – opisovalna povest, pismo) in o fazah tvorjenja: »*Pot, po kateri mu je hoditi*«. ⁵⁷

Bezjak razmišlja tudi o fazah pisanja, ki jih poimenuje *O razporedbi ali dispoziciji* in *Kako je izvajati razporedbo*. Po uvodnem delu, v katerem je učitelj z učenci razgradil temo in motiviral učence za pisanje ter hkrati spodbudil priključitev informacij iz dolgoročnega spomina (*zbujati misli*), sledi temeljno spoznanje, da je potrebno narediti načrt pisanja. Bezjak učence spodbuja, da hkrati upoštevajo značilnosti besedilne vrste in zaključenost besedil.

»Dispozicijo najbolje sestavimo, če pomislimo, da bodi spis razvitek, ki se primerno začne, neprestano napreduje ter naposled primerno završi«. Faze pisanja so naslednje: »Začni upodabljanje pisanja spisa s primernim uvodom, ki se ji javi kot začetni razvoj, nadaljuj ga korakoma, da ali pripoveduješ po časovni vrsti ali opisuješ po krajevni zaporednosti ali stopaš od manj važnega k važnejšemu ali narobe ali do nižjega k višjemu ali narobe ali da zapisuješ, kar najprej zanima čitatelje, kar potem in tako naprej: to je nadaljujoči razvoj, naposled skleni spis s pripravno končno mislijo, ki se javi kot končujoči razvoj!« (str. 271).

Bezjak svetuje tvorjenje. Mišljeno je predvsem načrtovanje besedil po vprašanih »razvojnih vprašanih«, ob katerih učenec upošteva dejavnike pisanje: konkreten naslov (vsebino spisa), predmet in cilj, posameznosti ter sploh posebnosti določenega primera. Pri realističnem pouku seveda lahko uporabljamo *gotove stilistiške obrazce* – pisne vzorce, s katerimi se že predpisana zaporednost misli. Cilj spisa in učinek, ki naj ga z njim dosežemo, je poučni namen: »često izpreminjajo take že naprej prikrojene razporedbe, take šablonske načrte«. Pri teh vzorcih ali zgledih se Bezjak sklicuje na naravoslovne metode (naravo in družbo).

Razmišlja tudi o načrtu tridelnega spisa: začetni razvoj (začetna ali uvodna misel, »uvod ... iz nje podaja daljni razvoj spisa in da z njo pisatelj zbujajo bralčevo zanimanje«), uvod je odvisen od konkretnega spisa. Nadaljujoč razvoj (»zrna«), razrešitev naloge, doseganje »popolne pojasnitve naslovnega vprašanja, misli izvirajo druga iz druge, nastopi vzročna zveza ali vzročnost« (str. 274). Končujoč razvoj spisa (sklep, končna misel, posledica ali nauk pri povestih, pismo s prošnjo, željo, opominom, razprava z učinkom ali posledico). »Sklep bodi kratek kakor začetek ter podaj spisu naraven, potreben konec, da se pojavi v celem proizvodu neka popolnost!«

V prvi fazi tvorjenja – načrtovanju – ki jo Bezjak poimenuje razvrščanje pisne snovi, naj bo učenec pozoren na tri stališča. Prvo je objektivno stališče, ki je potrebno pri naslednjih spisih: *pri povestih* – časovna zaporednost, *pri opisih* – krajevna zaporednost, enako velja tudi za zemljepisne in naravoslovne naloge, *pri primerjavah* – po enakosti in sorodnostih ter po razlikah in nasprotjih, in *pri razpravah* – razne logiške okolnosti. Subjektivno stališče – snov

lahko urejamo »po lastnem zanimanju, lastni volji, lastnem nagibu pri pismih in drugih spisih« ter tretje stališče – upoštevanje naslovnika – naslovnikovo stališče »oziraje na čitatelja«. Načrt lahko napišemo različno: z besedami in besednimi zvezami (besednimi skupki), s povedmi, s kratkimi glavnimi pripovednimi ali vprašalnimi povedmi (le namig), z vprašalnimi povedmi; zlasti vprašalna oblika pospešuje samostojno delovanje učencev. Pisanje načrta samo s posameznimi besedami se Bezjaku ne zdi primerno. Skratka, potrebno je tudi v načrtu oblikovati misli, ne le zaznamke.

Drugi fazi tvorjenja se Bezjak neposredno ne posveti. Domnevam, da tudi zato, ker se je osredotočil na fazo načrtovanja in pregledovanja. Posredno pa tudi razmišlja o osrednji fazi, vendar ne v eksplicitni obliki, ki jo imenuje oblikovanje misli.

V tretji fazi tvorjenja – tretji del kompozicije – učenec odgovarja na zastavljena vprašanja, se pisno čim natančneje izraža (upodablja), pazi na stilistične »potrebščine in pojave« ter pravilno izražene povedi. Poleg tega definira besedila po vsebinski smiselnosti (logiško združeni), povezanosti (lep razvoj spisa do konca) in zaključenost (pravi sklep, ki zaokroža spis, govori o logiški zaporednosti in o stilizaciji). Bezjak poudarja, naj se izogibajo enoličnosti stavkovne skladnje (!); »izražaj svoje misli jasno in določno!«, torej ne pišimo predolgih stavkov ter ne »tvarjajmo preveč sestavljenih podredij!« Po njegovem mnenju je prva napaka slovenskega pisanja, da »glagole devamo vedno le stavku na konec, kakor bi ne smeli druge stati«. Bezjak govori tudi *O besednem redu* in postavljanju t. i. naslonk – enklitik, s podnaslovi: Pleonazem in tautologija, Ne rabi neprimernih ali celo nedostojnih in nespodobnih izrazov!, skratka, »Izogibaj se neokretnih izrazov ali skladov: tvoj slog bodi preprost in lahko umljiv!«, »Izogiblji se germanizmov!« in »Pazi na razliko med dovršniki in nedovršniki!«

Bezjak govori o t. i. spisovnem čuvstvu⁵⁵, kar bi danes imenovali občutek za spisje. Zanj pravi, da se ga učenec ne more naučiti iz pravil. Spisovno čustvo definira kot čustvo, ki si ga učenec pridobi za pravilnost (občutka za spise, pisanje). Razvijanje sposobnosti poslušanja je cilj, ki jo Bezjak imenuje »vaja ušes [...] pri upodabljanju naj si učenci čitajo na glas [...] da prepuščajo ušesu razsodbo.« Stilistiški vzorci za oblikovanje občutka za spise oziroma t. i. spisovnega čuvstva so primerna metoda demonstracije. Besedilne vrste, ki so zgled za tvorjenje različnih spisov (pismena pripoved, opis, pisma), so tudi zgled za branje. Bezjak se zavzema za tvorjenje besedil ob zgledih in s posnemanjem, tako učenci »spoznavajo zgradbo

besedila, logiško zaporednost in zavisnost misli, obseg spisa ter njegove dele« Oblika mora ustrezati vsebini, zato naj učitelj potem, »*ko so se že trudili nekateri učenci, proti koncu realistiške ure sam dotični predmet na vzorni način opiše.*« Bezjak se zavzema tudi za branje dobrih spisov učencev kot zgledov. Zanimivo je, da ne podpira metode tvorjenja besedil z vprašanji (upodabljajočo-razvijajočo metodo jezikovnega pouka), saj meni, da je potrebno učence navajati na prosto govorjenje in se zavzema za metodo tvorjenja besedil z zgledi (dati vzorce v poslušanje in za gledanje) ali kot zapiše »*natančno in mnogokratno poslušanje in naziranje stilistiških vzorcev*«. Tako se torej Bezjak zavzema za načelo, po katerem naj (zgledni) pisni vzorci postanejo del učenčevega dolgoročnega spomina.

Učenci naj bi začeli pisati prave spise šele v četrtem šolskem letu. Meni, da so takrat učenci že ponotranjili ali avtomatizirali fazo začetnega opismenjevanja. Vse do te stopnje so dejansko predvaje kot priprave za pravo za spisje. Cilji predvaj so naslednji: doseči spretnost v izražanju, gotovost v rabi jezikovnih oblik, pravopisno znanje in vaje v pisnem izražanju. Bezjak loči predvaje na ustne in pisne, prve poimenuje tudi govorne vaje, ki so temelj pisnega izražanja. V prvem, drugem in tretjem šolskem letu je potrebno pri nazornem pouku veliko govoriti, ker je težko hkrati paziti na vsebino in obliko (kar velja zlasti za začetnike). Bezjak se v začetnem obdobju zavzema za dobesečne obnove; »*ponavljanje čitanega in pojasnjenega čtiva v začetku doslovno ponavljanje*«. V tretjem šolskem letu naj se učence uče »*obliko čitanih beril izpreminjati*«, logiško urejati vrsto misli, delati kratke obnove, kar pomeni ločiti bistvene in važne dele berila od nevažnih in nebistvenih), bogatiti besedni zaklad – besede, izrazi, rekla. »*Učenci povzamejo vse nove besede in vsa nova rekla, katera jim je prineslo novo berilo! Nato naj jih zapišejo v vadnice ter z njimi tvorijo stavke! V spisovnih nalogah – to mora učitelj dosledno zahtevati – naj potem uporabljajo nove izraze in rekla ter domača rekla (str. 290).*« Uporaba pridobljenega znanja se polnosti izkaže šele v četrtem letniku.

Pri pisnih predvajah je potrebno učence »*dovesti do sigurnosti v elementarnem pravopisu in v lepem pisanju*«. Nato ponovi že nekajkrat izrečeno misel: »*Naloga učitelja je učence navajati pisno upovedati (ustno izražene) misli. Prvotne poskuse teh predvaj učitelj naslanjaj na nazorni nauk! Začeti mu je s kratkimi, preprostimi stavki. Zraven tega naj tudi zapisujejo kratke stavke iz lastnega življenja in naj očrtavajo vsebino čitanih povestic z nekoliko kratkimi stavki!*«. Bezjak napiše nekaj primerov – metoda tvorjenja besedil po opisu na osnovi opazovanja, spomina – obnove, spomina o lastnih doživetjih, domišljije: *Kaj počnem danes v*

šoli? Kdaj se spet pojdemo kopat? Kako bode v nedeljo v cerkvi? Kaj bomo jeli v nedeljo? Kaj bom videl (videla) na izprehodu? Zapis (2–3 stavke o svojih vsakodnevnih opravkih – Zapišite, kaj delate vsako jutro...). Pripoved o svojem življenju (naposled začno pripovedovati majhne dogodke iz lastnega življenja v obliki povestic, v drugem šolskem letu o lastnih dogodbicah, v tretjem šolskem letu o zadnji nedelji, o šolski maši, o domačem dogodku) (str. 293).

»Namen predvaj je zbuditi zanimanje za spise in uporabljati njih veselje do pripovedovanja lastnih dogodiljajev Nič naj nas ne straši, da še njih pravopis ni pravilen, da je njihovo izražanje okorno, da je to, kar proizvajajo, jako pomanjkljivo. Ne gre za dovršenost in popolnost oblike in tudi ne vsebine, ampak zato, da sploh nekaj zapisujejo in tako spoznavajo, da jim je mogoče svoje dožitke tudi zapisovati, jih pismeno ohranjati ali drugim sporočiti (str. 295).«

Bezjak pravi, da so včasih metodiki priporočali »spisovne predvaje, ki so bile same reprodukcije, nove priporočene vaje pa so že produkcije lastnega mišljenja učencev in v tem leži njih velik pomen«. Bezjak se zavzema tudi za spodbujanje učencev pri pisanju. »Seveda mora učitelj te produkcije v začetku čez mero hvaliti, da učenci ne izgube poguma.« Kljub vsem didaktičnim ugotovitvam ne smemo pozabiti tudi na tehniko pisanja, »učenci zapisujejo na tablico, ki se z nje zopet in zopet zbrisuje, kar je bil napisal, ali pa piše na lističe, ki jih učitelj pobira ter doma pregleduje« (str. 295-296). Zanimive so Bezjakove ugotovitve, ko pravi, da je otroška pozornost vsa obrnjena na vsebino in ne na obliko, da torej niti ne pomni oblike. Bezjak je z opazovanjem prišel do pomembnih ugotovitev, npr. da učenci v začetni pisni fazi, tj. v fazi tvorjenja »poluglasno izgovarjajo svoje misli«⁵⁶, temu bi rekli glasno pisanje; »v šolski sobi se sliši šomotanje. To nič ne škoduje, to je celo dobro, učitelj ga le vzdržuj v pravi meri, da ne postaja glasna«. Prvi del predpisnih vaj so vaje v prepisovanju znanega čtiva, drugi del »kratki in preprosti diktati stavkov iz čtiva in zadnja točka pismenih predvaj obsega zapisovanje memorovanih pesmic ali prozaiških beril«. Zavzema se za vsakodnevno pisanje in vzgajanje pisnih navad, zato pravi, da »noben dan ne premini brez majhnega spisa in vsak predmet, ki je za tako postopanje primeren, se uporabljaj v to svrho!«

Bezjak namreč govori o štirih stopnjah spisja. Prva stopnja spisja, so t. i. predhodne vaje, oziroma za predvajami sledijo vaje in lastne produkcije v 3. in 4. šolskem letu, nato pa v 4. šolskem letu daljše povesti.

Med prvo fazo tvorjenja uvršča predvaje in načrt oziroma razgraditev teme po 'razporedbi', kar pomeni, da učenci najprej ponovijo znano povest oz. besedilo, lahko poiščejo drug »primeren napisa in naredijo ponovno razporedbo«. Tvorijo besedilo na osnovi načrta v štirih dispozicijskih točkah:

1. učiteljeva poved;
2. preobrazba zapisane povedi — nadomeščanje besed z istopomenskimi rekli oziroma izrazi: pisanje na tablo, vaje v *stilistiških izpremembah* napisanega odstavka;
3. pisanje spisa v ročne zvezke — tu ni merilo število spisov za njegovo spisovno znanje, ampak učenčeva samodelavnost in spretnost,
4. »... naj se učitelj takoj od prve ure bori proti mehaniškemu nanizovanju povedi brez notranje zveze, proti napačnim družitvam, proti enoličnosti in enoterosti!«⁵⁷

O drugi spisovni stopnji — v drugi fazi tvorjenja — omenja naslednje možnosti:

Pri prvi učenci ponove znano spisovno snov ali znano povest ali odstavek »iz *realistiškega pouka*« ali pripovedujejo dogodek iz lastnega življenja, ki so ga doživeli v domačem ali šolskem krogu, ali opišejo kak znan predmet. *Razporedba*: glavni deli spisa se poiščejo ter napišejo kot posamezne točke v obliki kratkih vprašalnih povedi. Učenci povedo vsebino vsake točke v nekaj povedih, ki obsegajo bistvene misli ter pomembne stranske dogodke. Ti stavki se sprti pišejo na tablo: eden izmed učencev narekuje, drugi piše. Lahko napišejo variacijo vsakega stavka. Napišejo v svoje jezikovne vadnice spis, ki se je zbrisal s table, vsak tako, kakor si ga je zapomnil. Bežjak loči dve vrsti pouka — direktni in indirektni, prvi mu pomeni »*tvorjenje*« oziroma zapisovanje narekovanih vzornih povedi, drugi pa tvorjenje besedil po spominu. Učitelj pregleda spise doma in jih popravlja.

Druga možnost: učenci si sami izberejo snov za pripovedovanje: najbolje bo, da izberejo dogodek, ki so ga sami doživeli, ter ga pisno pripovedujejo na posameznih listih. »*Da se jim delo olajša, naj jim učitelj naznani že nekoliko dni pred spisovno uro, o čem naj premišlujejo, oziroma kaj naj si izberejo, in naj se vadijo v ustnem pripovedovanju! Branje spisov na glas in kritikovanje*«, kjer boljši učenci popravljajo spise (slabšim) in nasprotno, da slabši pri boljših spisih opazijo, v čem so boljši in kako je prav pisati. Potrebno je še pregledati spise doma. Sledi izbor najboljših nalog, branje na glas in prepisovanje vzornih nalog — cilj: mehaniška pravilnost, zunanja oblika in pravi sestav spisa. Učitelj narekuje vzorno nalogo po odstranjevanju napak v prave spisovnice. Sledi pregled narekovanih nalog in poprava. Prvi

spis, ki so ga pisali, je: *samolastna produkcija učencev*, drugi spis (narek) je vzorec. Predvsem je pri tej možnosti pomembno popravljanje.

Tretja spisovna stopnja se nanaša na 6. šolsko leto. Učitelj poda le splošna navodila in glavne točke, učenci naj (samostojno) pišejo in se izražajo, da »končno prav rešijo spis«. Ko je učitelj nalogo določil in pojasnil, iščejo pod učiteljevim vodstvom razporedbe. Nato upodabljajo spis čisto sami. Spise spisujejo v konceptne zvezke, doma si jihčitajo na glas, kajti tako lažje opazijo napake. Nato izberejo in pregledajo ter presodijo nekatere koncepte (iskanje napak: vsebinske, slovnične, pravopisne, oblikovne in stilistične). Učenci berejo svoje elaborate – izdelke (str. 307), »sošolci ocenjujejo, hvalijo, grajajo, popravljajo kakor na prejšnji stopnji, učitelj vodi ter nadzoruje. Prepišejo tako popravljene naloge v snažni zvezek. Na tej in tudi naslednji stopnji si smejo čestokrat izbrati sami spisovno snov, katero naj potem skušajo čisto samostojno upodobiti« (str. 308).

Na četrti spisovni stopnji skupno iščejo (ter najdejo) razporedbo, toda spis »izvršijo čisto sami, takoj ga sprti pišejo v snažne zvezke. Učenci poskušajo upodabljati spise, ki se o njih v šoli ni nič govorilo niti pripravljalo: sami si morajo sestavljati načrt, sami komponovati, sami stilizovati spise.« Snov zajemajo iz »praktičnega življenja«, kar obsega pisma, kratka poročila in druge opravilne sestavke. Bezjak priporoča pisanje načrta na posebne liste ali v jezikovne zvezke, a spise v »snažne« zvezke – zvezke za čistopis. Pri tem ponovi: prvič – pisanje v šoli, branje – vaditi uho, drugič – branje dobrih spisov sošolcev v razredu, in tretjič – napovedati temo vnaprej (lastni doživljaji, pisma ...).

V poglavjih *O spisovni korekturi* in *O popravljanju spisov* Bezjak piše, da obstajajo različna mnenja o popravljanju napak. Nekateri menijo, naj učitelj sam popravlja napake in napiše pravilno namesto napačnih besed, kajti učenec še ne more vedeti, kaj je napačno in tako tudi ne ve, kako bi popravil napako. Drugi menijo, naj učitelj le zaznamuje napake s črtami in znamenji. Napake deli na pisne, jezikovne in stilistične. Pravi, da je potrebno učencem razvijati občutek za stilistiko, kompozicijo in estetiko. Zanimiva je njegova trditev, da so učiteljevi popravki brez didaktične vrednosti, kar utemeljuje s tem, da kljub popravkom učenci še naprej delajo iste napake. Ta trditev nasprotuje njegovemu načelu, ki zagovarja nujnost in neizogibnost poprave pisnih nalog. Poprava je didaktično nedvomno poučna, vendar le, kadar jo metodično pravilno uresničujemo in temi primerno poudarjamo njeno vzgojno vrednost. Bezjak primerja popravljanje spisov z zdravljenjem človeka, češ da je boljše

preprečevati kot zdraviti. Zato je treba popraviljanje spisov metodično pravilno izpeljati: »*Ne preobširnih nalog, rajši manjše, a te dobro. Ne površno izdelovanje nalog [...], naj si upodabljajo stavek za stavkom – naj preiščljajo*«⁵⁸. Preden začno pisati, je potreben pogovor z učenci, zlasti »*o pisavi tistih besed in oblik, ki je njih pisava težja ali manj navadna*«. Posebne vaje v pravopisu pospešujejo pravilnost pisave in »*zabranjujejo*« preveliko število pravopisnih napak. Tu priporoča t. i. pravopisne slovarčke po abecedi ... (primer Levčev Pravopis). Če učenci v šoli sami tvorijo spis, naj jim bo med *spisovanjem* dovoljeno vpraševati, kako naj pišejo to ali ono besedo, ki je še niso vajeni in ki jim ni dodobra znana. Prav tako naj se spodbuja tudi pri drugih panogah jezikovnega pouka prosto pripovedovanje in slovniške vaje, ker se tako krepi stilistiška pravilnost spisov. Bezjak govori o *različnih stopnjah* popraviljanja spisov: prva poprava je na začetni stopnji, kjer je skupna šolska poprava, na srednji spisovni stopnji sta skupna šolska in domača poprava; na višji stopnji kjer je le ena, in to posamezna domača poprava.

V poglavju *O skupni šolski korekturi* predlaga naslednje: na prvi spisovni stopnji – poprava – vzorci se zapišejo na šolsko tablo. Na drugi spisovni stopnji, enako kot na prvi. Na tretji stopnji se še nadaljuje – učenci sodelujejo pri popravi; in na četrti stopnji – domača korektura. Posebno poglavje *O posamezni ali domači korekturi* je temu namenjeno. »*Učitelj vestno in natančno pregleduje spisovne naloge učencev ter jim tako bodi dober zgled. Strog glede vnanje oblike (pozitivne redi, posebej ocene za obliko, ki znižajo skupno oceno)*«. Na četrti stopnji učitelj le označuje napravljene napake. Teh je po Bezjaku troje: pravopisne, slovniške in stilistiške. Če učitelj domneva, da učenec ne more sam popraviti te ali one napake, ker nima dovolj znanja ali razsodnosti, takrat popravi sam. »*Učitelj ne bodi prestrog pri korekturi ter si ne delaj sam težav; mnogo hvalimo, grajamo malo ... da preveč ne izbegavamo 'malih stilistov' in stopnjujmo polagoma svoje zahteve.*« Učitelj naj si v posebno beležko zapisuje splošne napake, značilne za ves razred: napačne logične zveze, napačno združevanje povedi, napačno rabo besed in rekel, napačen besedni red, pretirama enoličnost, ponavljanje istih besed. »*Učitelj naj preiščljuje o vzrokih, iz katerih izvirajo napake [...]. Ko vrne zvezke [...] naj govori o skupnih napakah [...] pred razdeljevanjem zvezkov. Učitelj naj ima jezikovne vaje, ki podpirajo spisovno pravilnost [...] za odpravljanje tipičnih napak*« (str. 317). Temu se da pomagati s pisanjem narekov z namenom odpraviti tipične napake. Poprava tipičnih napak in tistih, ki jih učenec ne zna sam popraviti, naj se dogaja v šoli. »*Ko se je poprava dognala, narekuje eden izmed učencev in vsi pišejo popravljene, oziroma pravilne besede v svoje jezikovne vadnice ali konceptne ali tudi v snažne zvezke in sicer za nalogo, ne*

na robu« (str. 317). Posamezni učenci naj svoje napake popravijo doma v spisovnico: pravopisna napaka – naj zapišejo samo pravilno besedo, slovniška napaka – mora prepisati tisto skupino besed, ki je za razumevanje besednega zaklada potrebna, za stilistiške napake »ne zadošča le odstranjati krive izraze, kriva rekla ali krive podobe ter jih nadomeščati s pravimi. Tu se gre marveč za to, da v učencih piscih zbudimo pravo naziranje: stilistiške napake izvirajo namreč večinoma iz napačnega naziranja« (str. 318). Navada nekaterih učiteljev, da tako črtajo, podčrtavajo ter popravljajo, da je »... več rdečila nego črnila – to je pedagoška pregreha«; učenec se je potrudil, zato previdno črtajte. Učitelj naj popravo učencev pregleda še enkrat. Glavno pri korekturi je (z)bistriti učenčev pogled za razločevanje pravega in napačnega ter za stilistiško pravilnost, nikakor pa ni cilj doseči čisto pravilen spis, kajti »... spisja se učenci ne nauče nikoli, če upodablajo le malo spisov ter jih popravljajo dotlej, dokler niso dovršeni. Nauče pa se ga le tedaj, če mnogo poslušajo, vidijo, opazujejo, mnogo, mnogo pišejo in upodablajo« (str. 320).

Sledi poglavje *O posameznih vrstah spisja*. Pripovedna snov je razporejena tako – pripovedni spisi: basni, pravljice, pripovedke in povestice iz lastnega, domačega in javnega, zlasti zgodovinskega življenja ter epske pesmi.

1. Na začetni stopnji v 3. in 4. šolskem letu naj učenci pripovedujejo basni, pravljice pripovedke in povestice iz domačega, lastnega ter šolskega življenja, pozneje tudi zgodovino in javne dogodke, zunanja oblika se mu zdi pomembna.
2. Ponavljalne povesti – naj pisno ponavljajo, kar so čitali ali kar jim je pripovedoval učitelj.
3. Izpreminjalne povesti – Bezjak se zavzema za tvorjenje (poustvarjalnih) besedil na osnovi:
 - prvič – spomina (pripovedne in ponavljalne povesti, slednje so obnove). Bezjak nadaljuje in pravi, naj učenci tvorijo besedila;
 - drugič – s priredbo – spreminjanje snovi in naslovnika;
 - tretjič – s preoblikovanjem – krajšanje in razširjanje,
 - četrtrič – s spreminjanjem ali z zamenjavo:
 - a) pripovedovalca – kakor da bi vsak doživel sam,
 - b) naslovnika,
 - c) spreminjajo okoliščine kraja, časa, da si izmišljajo druge razmere itd. (izpreminjalne povesti).

»Vzemimo povest o lakomnem psu, ki kos mesa nesoč, zagleda v vodi svojo podobo ter hlastne iz lakomnosti po tistem kosu, ki ga vidi v vodi, in tako izgubi še svojega! To učenec lahko pripoveduje o domačem psu ali kakor da je sam videl to prigodo, tudi pes sam lahko pripoveduje drugemu, kaj se mu je pripetilo. Tako nastane iz povesti basen« (str. 321).

4. Nove povesti po pripovednih vzorcih – to metodo bi poimenovali tvorjenje po zgledu s posnemanjem besedilne zgradbe in tvorjenje vzporednega – poustvarjalnega besedila. »Teme naj zajemajo snov iz lastnih dožitkov, iz domačih in šolskih dogodljajev.«

O metodiškem postopanju – didaktika spisja – je naslednje poglavje. Vsaka povest ima namreč že po svojem značaju »pojem razvitka v sebi, vsa dejstva so med sabo vzročno združena: vzrok in posledica tvarjata nepretrgano verigo vsake povesti, ki ju imenujemo tudi logiko dejstev« (str. 321). »Drugič pragmatiška dispozicija – razčlemba, pretek dogodbe, trojni moment: najbližji učinek povoda, nadaljnje učinke in odločilni moment, ki je povod koncu ali izidu.« Temu sledi pripovedna razporedba, ki vsebuje: »[1.] Povod, [2.] Pretek prvi moment, daljni momenti, odločilni momenti in [3.] Izid (konec).« Te tri momente zapiše še takole: 1. Pojasnitev naloge; 2. Izvajanje dispozicije in 3. Izvršitev (str. 322). To poglavje močno prodre v samo strukturo spisa in s svojo železno »klasično« logiko določa dramaturgijo vsebine.

O opisu in O bistvu in značilnostih opisa piše, da ne moremo opisovati abstraktnih predmetov. Prehod na »prave opise« predstavljajo pripovedni opisi ali opisovalne povesti: opisi dogodkov, veselic, godov, slovesnosti, sploh kakega slavja. Razlika med razpravami in opisi v 5. šolskem letu so t. i. opisovalne povesti (str. 326). Snov za opis naj bo konkretna: učenci naj opisujejo predmete, ki so jih videli, gledali in opazovali z lastnimi očmi. »Nikoli naj ne opišejo kaj takega, o čimer so le s// morda le čitali, česar niso videli nikoli. Nikoli naj je skušajo opisovati splošnih imen, občih pojmov, kakor: miza, lipa, procesija o Telovem, marveč: naša šolska miza, lipa na šolskem vrtu ali pred našo šolo, pred našo cerkvijo, naša procesija o Telovem.« Tak opis bo živ in učencem na tej stopnji primeren. Prav tako naj ne rabimo šablonskih razporedb, »da je potrebno s snovjo učencem bliže prihajati«, da ga mora zanimati (str. 326). Temeljna naloga je pisati o konkretnem, zato moramo z opisom dotično stvar pojasniti ter postaviti pred našo dušo, da si jo lahko predstavljamo, o njej moramo

povedati, kar je pomembnega in zanimivega. Bezjak meni, da je te pogoje mogoče izpolniti le, če pišemo o stvareh, ki jih dobro poznamo. Nadaljuje s poglavjema *O metodiškem postopanju – O metodah opisovanja*, kjer pravi, da je potrebno imeti t. i. miselni red, s čimer označuje načrt opisa, ki se začne od splošnega k posebnemu in gre še dalje k individualnemu. Posebno je treba paziti na »menjavo izrazov in stavkovnih skladov ter na logiško vez, da slog ne postaja enakomeren ter nelep in naloga ne kolobocija brez notranje vezi nakopičenih stavkov«. S poglavjem *O primerjatvah* zaključujemo pregled Bezjakove knjige. »Primerjatev je mnogo težja od opisov«, in se sicer naslanja na opis, vendar,« svetuje Bezjak, »naj najprej poiščemo enakosti potem različnosti«. Pri pisanju pisem in poslovnih sestavkih ali dopisov nadaljuje, da je »pismo za življenje tolikega pomena, da ga ne dosega noben drug spis« (str. 332).

Na koncu moramo razrešiti še vprašanje, za kakšne spise sploh gre. Te vrste pisov, o katerih govori Bezjak, ne moremo uvrstiti med ustvarjalne spise, saj iz povedanega razberemo posege in popravo ne le trojnih napak (slovničnih, pravopisnih, stilističnih), ampak tudi posege v vsebino in zlasti v obliko, celo več: oboje je precej natančno določeno, zato bi take spise danes razvrstili med – poustvarjalne.

1908 – Matija Lichtenwallner in Prosto spisje v ljudski šoli

Matija Lichtenwallner je l. 1908 ob izidu knjige *Prosto spisje v ljudski šoli* imel za seboj že kar lepo tradicijo pisanja in zbiranja prostih spisov. Njegova knjiga je velik napredek v primerjavi s prejšnjim stoletjem, saj že v naslovu vsebuje novost. Do takrat so vse knjige obravnavale spise in spisje – njegova knjiga pa se loteva prostega spisja. Prejšnje knjige – spisovniki – so se ob obravnavi obrtnega, vezanega spisja le dotaknile prostega oz. nevezanega spisja. Lichtenwallnerjeva knjiga je zato velik premik in nedvomno posledica sprememb v šolstvu – »osvoboditi naše šolstvo vseh duhomornih spon«, tendenc dvajsetega stoletja – »Umetniška vzgoja v šoli« ter novega razmišljanja o jezikovnem pouku. Knjiga je tudi oblikovana drugače, v celoti je posvečena *prostemu spisju* in ima obsežen teoretični uvod.

V tem Uvodu avtor govori o »velikanskem prevratu«: *umiku starega novemu, osvoboditvi našega šolstva vseh duhomornih spon* (str. 3), o umetniški vzgoji v šoli, jezikovnem pouku, ki da je odločilnega pomena. Po njegovem mnenju je »spisje najvažnejša panoga jezikovnega

pouka«. Dotedanji spisovni pouk je bil neuspešen zaradi neprimernih metod, ki ne ustrezajo mišljenju učenca v ljudski šoli, za kar krivi učitelje. Lichtenwallner spregovori tudi o dotedanjih smereh pri spisovnem pouku in njihovih pomanjkljivostih. V poglavju o spisovnem slovstvu govori o obnovah beril ali povesti. Lichtenwallner se je zavzemal za načrtovanje pred pisanjem (pismenim upodabljanjem), kar pomeni, da naj bo v fazi načrtovanja podana vsebina in oblika. Pri 'starem' pouku tvorjenje spisov (razvijanje spisov) »v resnici (to) ni bilo učenčevo samomišljenje, ampak učiteljevo. Učitelj je izbral snov iz realij (pouka narave, zemljepisa in zgodovine, poiskal primerne misli, sestavil besedilo, izprašal ali izvabil iz otrok svoje misli oz. stavke, vadal, sestavljal, ponavljal, da so stavki postali 'duševna last učencev'. [...] Zapis začetne ali značilne besede poedinih stavkov na šolsko tablo. Učenci so napisali te memorizirane, razvrščene stavke kot 'spis' v svoje zvezke« (str. 4).

Novi pouk je po Lichtenwallnerjevem mnenju nastal pod vplivom Maksa Schiessla in njegove knjige *Stilistična razvojna teorija in nova načela spisovnega pouka*. Učitelj naj motivira učence za pisanje — učenci z njegovimi navodili najprej sami načrtujejo besedilo, nato sledi »vprašajoče meditacije« (str. 5). Pri *vprašajoči meditaciji* je najpomembnejši cilj⁵⁹, od česar je odvisna vsa pisna dejavnost. Po Lichtenwallnerju obstajajo tri razvojne metodične stopnje spisovnega pouka, skratka, razmišljal je o razvoju pisnih sposobnosti pri učencih piscih, in to prvi pri nas dotlej. Prva stopnja je stopnja čiste reprodukcije (3. šolsko leto), druga stopnja je navajanje h kompoziciji, pri čimer verjetno misli na besedilno zgradbo oziroma značilnosti zgradbe besedilne vrste in faze tvorjenja (4., 5. 6. in 7. šolsko leto), in tretja stopnja je pisanje prostih spisov (8. šolsko leto).

Na kratko bi povzela H. Schillerjevo knjigo *Spisje v materinščini*, ki jo Lichtenwallner tudi citira, v kateri je poučevanje pisanja še vedno po »starih načelih«, ki sicer vsebuje novost: na začetku pisanja je učitelj določal vsebino in obliko z boljšimi učenci. Tisto, kar je pri Schillerju pomembno, so vaje v besedilnotvorju z metodo tvorjenja po zgledu in spreminjanja, tj. »preobrazba razvite vsebine«, učenci nadomeščajo posamezne besede s sopomenkami. Glavna besedilnotvorna metoda je tvorjenje po zgledu in s posnemanjem, in to — z zvestim posnemanjem. Pri vajah, kjer so možne upovedovalne metode tvorjenja povedi po zgledu in s spreminjanjem: »izpreminjanje stavkovne skladnje (dva stavka v en stavek, iz enega stavka dva, glavni v odvisni, in nasprotno, spreminjanje besednega reda...) vse se piše nad 'dotičnim' temeljnim stavkom«. Učenci so potem »vadili vse napisane izpremembe, da znajo

vsi povedati eno ali več variacij«, nato so pobrisali tablo in potem »prosto« napisali v svoje zvezke. Seveda prevladuje reševanje pravopisnih vprašanj, kajti pisati 'prosto' v tem primeru pomeni tvorjenje besedil po zgledu s posnemanjem in po spominu.

Lichtenwallner navaja tudi knjigo E. Lüttgeja *Der stilistische Anschauungsunterricht, 1903, 1904*, ki izrecno poudarja jezikovno obliko. Vendar omenja tudi spisovni pouk na srednji stopnji in tvorjenje besedil »izključno iz čitanke« in po zgledu »dovršenih vzorcev«: književnih besedil in pesmi iz beril. V tej knjigi najdemo še pomembne vaje upovedovanja (1.) z nadomeščanjem »poedinih izrazov in rekel z drugimi«, sledijo (2.) vaje upovedovanja in spreminjanja stavkov in (3.) vaje upovedovanja z združevanjem povedi. Besedila tvorijo na osnovi zgleда in po spominu, »čitanje in pripovedovanje z besedami« ter tvorjenje po zgledu in s spreminjanjem oz. »spremembami stavkov v povzetek«.

V poglavju *Prosto pot za prosto spisje* Lichtenwallner pravi, naj spisovni pouk temelji na produktivnem (ustvarjalnem) delu, ne pa na tvorjenju besedil po spominu (memoriranju), kar je bil doslej napačen pedagoški in didaktični pristop. »Spisovni pouk za učitelje in učence [...] je postal neusahljiv vir veselja do produktivnega dela« (str. 10), ker se prosto spisje začne že od tretjega šolskega leta. Prvo in drugo šolsko leto sta namenjeni »preventivnim« vajam, ki učence pripravljajo na prosto spisje v 3. šolskem letu. Lichtenwallner se zavzema za izkušnjsko pisanje, odprtost tematike, razvojno pojmovanje pisanja kot procesa »gojiti prosto spisje, izbira snovi pri prostem spisju (odprtost pouka), razvijanje spisja – potem šele obrodi sadove. ... Razvijati zaznavanje učencev (vse čute), bogatenje doživljanja učencev – tudi izven šole, pustiti prosto pot tudi domišljiji« (str. 10). Pouk, poln življenja, je po njegovem mnenju glavni pogoj dobrih uspehov pri pisanju prostih spisov. »Ves pouk bodi torej prepojen s pristnim pravim življenjem!« (str. 11). Pri učencih piscih je potrebno zbuditi veselje do lastnega ustvarjanja (*samotvornosti*), do lastnega proizvajanja. Obnove (str. 13): »... obnavljanje raznih pripovednih sestavkov v spisovnem pouku pač ni nič drugega nego to, kar je kopiranje v risarskem pouku«. Zanimivo je, da se Lichtenwallnerju teme iz realij ne zdijo primerne za pisanje prostih spisov, »so vaje v napisovanju, niso prosti spisi, so pismene reprodukcije. Prosti spisi so produktivni«. Zavzema se tudi za motivno-tematsko bližino snovi iz domačega ali šolskega življenja: doživeti dogodki, opazovanje, snov iz duševnega obzorja učencev, snov iz vsakdanjega življenja. Eden izmed glavnih ciljev (smotrov) je »gojitev ter razvijanje osebnosti«. Zanimivo je, da Lichtenwallner zahteva, naj učenci ne pišejo o

tematiki, do katere nimajo osebnega odnosa, ker je to neustvarjalno delo: »ne pisati o snovi, do katere nimajo osebnega odnosa je neproduktivno delo«.

O posebni prostosti pri izboru tem za pisanje besedil. Učenci naj si sami izbirajo spisovno snov tudi zunaj okvira (naslova). Lichtenwallnerju je »napačno«, če vsi učenci pišejo na isto temo. Njegove ideje so izredno napredne za začetek dvajsetega stoletja (1908). Med drugim zahteva še, naj učitelj napove temo nekaj dni prej, da se učenci pripravijo. Gre za miselno pripravo in priklic informacij na napovedano temo. Učenci lahko zapisujejo tudi ljudske pravljice, pripovedke in povesti, ki niso bile natisnjene. Npr.: tema »Od včeraj«. Vsak učenec se mora kolikor mogoče hitro spomniti dogodka, *dožitka*, vtiska od prejšnjega dne ter si ga mora bliskoma nazorno predstaviti. Nihče ne sme modrovati ali dolgo premišljevati, ampak vsakdo mora tak lahek, lep domišljaj ravno tako hitro prosto napisati. Pisati se ne sme »sirovo, podlo, nizkotno«. Zavzema se proti trivialnosti v prostih spisih, zato je smiselno brati trivialne in izvirne proste spise. Gre za motivacijo z branjem učenčevih besedil, zato je potrebno pedagoško izkoristiti branje – »zadnjih deset minut ure posvetiti branju«.

O spisovni temi določa jasen vidik in se zavzema za konkretizacijo teme, kjer se učencem ne sme dajati splošne teme, npr. *Pomlad*, ampak *Pomlad v našem sadosniku*, *Pomlad na našem travniku*, hkrati pa mora imeti učenec osebni odnos do teme. Nadaljuje, da je potrebno temo določiti in konkretizirati: »tesno omejena, majhno, zaokroženo omiselje, da sili učenca, zamisli se bolj na globoko, nego ustiti se na dolgo in široko«. Primer take splošne teme in iz nje izpeljane konkretne teme: *Pes* → *Naš domač pes*, *Vrt* → *Naš vrt*, ali: zunanja jezikovna oblika (kot indirektno vprašanje): *Kako smo včeraj zvečer lovili kresnice*, *Naš hudi pav* ter podobne teme.

V poglavju o *Metodičnem razpravljanju* prostih spisov teoretično ne omenja, vendar praktično upošteva fazo načrtovanja, ko pravi o motivaciji učencev, naj bo »v zabavnem, ne pa v strogem šolskem tonu«; jasno je, da se s tem zavzema za sproščeno ozračje in razpoloženje. Lichtenwallner se zavzema tudi za diferenciacijo in individualizacijo pri pouku, saj naj imajo učenci prostost pri izbiri spisovnih tem in spisovnih oblik: »Prva in najvažnejša zapoved spisovnega pouka se torej glasi: Ne pripravljaj nikoli spisovne oblike, ampak pusti, da otrok svojo snov upodablja po svoje! Nikdar ne vsiljuj otroku svoje oblike, ampak prizadevaj si vglobiti se v njegovo otroško obliko«. Učitelj se ne sme bati, da bi učencem ostala stalna lastnost (infantilnost) otroški način izražanja, zato ker je šolski pouk

»napredujoč, zlasti prirodoznanstvo«. »Učitelj naj v učencih neguje njegovo individualnost in izvirnost ter subjektivno gledanje.« V poglavju o prostih spisih, ki so *najdražji doneski k otroški psihologiji*, razlaga razmerje med otroškimi spisi in otroško psihologijo. Spisi učencev so učitelju vir spoznanja otroka, družine in razmer. Omenimo še zanimivo Lichtenwallnerjevo opombo: »Vsak razred ima jako nadarjene, manj nadarjene in slabo nadarjene učenec.« (str. 25).

V poglavju o *Teoriji in didaktiki spisja* Lichtenwallner svetuje branje (dobrih in slabih) spisov za motivacijo učencem, med pisanjem ali v fazah tvorjenja naj bodo dovoljeni pogovori med učenci, prav tako lahko učenci pogledajo v zvezek zaradi »medsebojne vzpodbude, ne pa prepisovanja«, s čimer mislimo na osrednjo fazo tvorjenja – fazo pretvarjanja zasmisli v pisno besedilo. Učitelj naj napove temo vnaprej, hkrati pa lahko učenci pišejo tudi iz lastnega nagiba, »tekmujemo« v pisanju spisov (doma) s prostovoljnimi prispevki – »prostovoljni doneski«. Lichtenwallner se zavzema, da bi proste spise pisali vsakih štirinajst dni (dvajset spisov na učenca na leto), kar je dvakrat več kot prej. »V katerih slučajih se more in tudi mora pri pismenem upodabljanju oblika sama ob sebi učiti« – načne temo o učenju oblike (forme). Prosti spisi naj se z vso resnobo in brezpogojno negujejo od prvega do zadnjega šolskega leta. Pisma ali listi »bi se morali učiti kot oblika«, skratka, to so formalne vaje (str. 26).

O korekturi prostih spisov navaja: »Preden se spisi prepišejo v snažne zvezke (čistopis) naj jih učenci pregledajo in popravijo«. S tem tudi dejansko Lichtenwallner praktično razdeli tvorjenje na tri faze. V tretji fazi učenci pregledajo in popravijo svoje spise. Pri pisanju je bila vsebina glavna stvar (pri pismih pa oblika, zato pismo ni spis). Lichtenwallner je pri svojem pojmovanju pisanja sodoben, njegovo poučevanje je usmerjeno na učenca, glavni cilj mu je samostojnost učencev: »učenec sam pogleda in popravi napake. Učenci si izmenjajo zvezke ali v skupini ter si popravljajo zvezke« (individualno ali skupinsko delo). Lichtenwallner se sprašuje, ali je potrebno v spisih ocenjevati (»razredovati«) samo vsebino ali tudi jezik. Sam sodi v skupino, ki trdi, da učenci izgubijo »pogum do lastnega proizvajanja zaradi zaznamovanja jezikovnih napak«, zato vrednoti samo vsebino in opusti zaznamovanje napak. Lichtenwallner se zavzema za konstruktivno vrednotenje: »hvaležno sprejemati« te spise, vloga učitelja je, da pedagoško ravna in se spodbudno izreče o spisju. »Pri slabo nadarjenih učencih npravnost iščemo ter hvalimo dobra mesta, da te reveže izpodbujamo, jačimo ter duševno dvigamo« (str. 30).

Ko vrednoti vsebino in jezik, mu je jasno, da prednost vsebine pred popraviljanjem jezikovnih napak pomeni tudi dva načina popraviljanja. Prvi: napake, ki jih učenec zna popraviti sam, naj učitelj le označi (nikakor naj jih ne popravi); drugi: učitelj naj popravi le napake, ki jih učenec ne bi (bo) znal popraviti. Zanimivo je tudi naslednje razmišljanje, da na učence negativno vpliva »*osorna zavrnitev, graja in kritika*«. Učenci želijo, da učitelj temeljito pregleda njihove spise kot tudi jezikovne napake. Lichtenwallner razlikuje: pravopisne (zaznamovati jih in popraviti), slovnične (zaznamovati jih in popraviti) in stilistične napake (zapisati si jih v posebno beležnico). Nato vpelje posebno beležnico za splošne, skupne in posamezne napake, s čimer nadaljuje Bezjakove nasvete. Za odpravljanje jezikovnih napak svetuje govorne vaje. Vrednotenje spisov mora po Lichtenwallnerju temeljiti na vsebini. Učitelj naj pri vrednotenju prostih spisov ravna pedagoško: najprej naj začne dobronamerno o vsebini, nato naj za zgled in motivacijo preberejo izvorni spis, ob tem pa naj poudari kakšno posebnost v spisu: reklo, izraz itd. »*Učiteljev pedagoški takt dela čudeže*.« (str. 34) Nato priporoča predvsem kot motivacijo branje dobrih spisov po izboru učencev. Projekt, ki ga je Lichtenwallner izvajal s svojimi učenci, je trajal dve leti, in pravi, da so njegovi učenci veliko spisov pisali »*iz lastnega nagiba*«.

V drugem — praktičnem delu knjige — piše o temah za naslove šolskih spisov, ki so jih Lichtenwallnerjevi učenci pisali med letih 1907–1908. V nemškem jeziku so izšle knjige s prostimi spisi ljudskošolskih učencev, medtem ko tega v slovenskem spisovnem slovstvu ni bilo. Drobcena izjema se je zgodila 1904, ko je F. Ilešič objavil spis neke učenke. Lichtenwallner je želel izdati podobno knjigo v slovenščini, kajti tudi slovenski otroci so »*zmožni napisati take spise*«. Ta projekt je imel precej nasprotnikov, ki niso verjeli v sposobnosti slovenskih otrok. Vendar je izvedel projekt, ki je trajal dve leti — v četrtem in petem šolskem letu je osemdeset učencev pisalo v času od novembra 1907 do julija 1908 proste spise. Štirideset učencev prvega oddelka četrtega letnika je napisalo 360 spisov in štirideset učencev petega letnika 396 spisov v devetih mesecih, kar je dalo skupaj 756 raznovrstnih spisov. Po pregledu in premisleku je Lichtenwallner naredil izboljšave in v naslednjih letih predlagal nove teme za spise za četrto šolsko leto (od novembra do avgusta, 24 spisov) in za peto šolsko leto (od novembra do avgusta, 31 spisov). Lichtenwallner upošteva razvojni vidik in napredovanje učencev v »*izurjenosti*« in pravi, da so učenci proti koncu petega šolskega leta sposobni samostojno napisati povest, pravljico ali basen (str. 153).

Teme za pisanja spisov — spisovne teme — je delil po mesecih, od novembra do julija. Poglejmo si nekaj naslovov: *Drobne ptičice pozimi, Jesen v gozdu, Lastovke pri nas, Moja najljubša žival, Moje sanje, Moji zvončki, Prvi pomladanski dan, Zvončki na našem vrtu ipd.* Med nenavadnimi naslovi bi poudarila naslednje: *Gosenice na našem sadnem drevju, Kaj naši voli po zimi delajo, Kako nam je Bog zopet poslal dež, Kako rabijo v Zgornji Sveti Kunigundi presmečev les, Kako smo se igrali vojake, Kje in kako sem našel ježa, Kopati se je zdravo in prijetno!, Otrok v smrtni nevarnosti, Pri mrliču, Prvikrat na Bledu, Včeraj sem bila pri šivilji, Zrakoplov v Rušah.* Tudi z današnjega stališča so nekateri naslovi izvirni: *Drago solnčece! Ljubljeno solnčece! Moj pogovor s solnčecem, Če gledamo zvezdnato nebo, Kako sva s sestro lovila kresnice, Lepo je zvezdnato nebo, Moj pogovor s šmarnico na vrtu, Naša črešnja v beli obleki, Nekaj o ledenih »ročah« na knjih, Ogenj v tovarni vžigalic, Deklica in vile, Pri povodnem možu, O zakletem gradu, Deklica in usmiljena grofica, Cvetko in Mira pri vilah idr.* Pri naslovih Lichtenwallner navaja ponavadi tri primere spisov: najbolj nadarjenih učencev, srednje nadarjenih in slabo nadarjenih učencev.

Lichtenwallner se zavzema za pisanje spisov tako, da učitelj vodi pisanje od spominskih spisov do prostih kompozicij. Po njegovem mnenju so doživljajski spisi (spominski spisi) bolj primerni za četrto šolsko leto. Za peto šolsko leto so bolj primerne proste kompozicije: povest, pravljica, basen. Lichtenwallner se zavzema za diferenciacijo in individualizacijo pri pouku in upošteva ustvarjalne značilnosti učencev, predvsem tistih, ki so literarno nadarjeni. »Pustimo torej otrokom, ki radi komponirajo, ki imajo bujnejšo domišljijo, to veselje in dajmo jim tu in tam priliko, potovati v ljubljeno deželo domišljije!«... »Učence tretjega in četrtega šolskega leta pripravljamo na proste kompozicije tako, da si zapisujejo svoje lastne, resnične doživljaje v obliki povestic, za zgled jim lahko preberemo nekaj tipičnih spisov te vrste« (str. 153). Lichtenwallner v ta namen priredi naslove prostih spisov: *Franček in ptička, Olgica in pomlad, Deček in lipa.* Iz navedenega sklepamo, da so učenci tvorili besedila po različnih metodah (tvorjenja), kar smo že omenili. Naštejmo jih še enkrat: 1. po zgledu, 2. po spominu in 3. izvirno tvorjenje »potovati v ljubljeno deželo domišljije«.

O *prostem spisju* na višji stopnji navaja Lichtenwallner splošne opazke: branje — »naj marljivo zbirajo zlata zrnca proze in poezije, da jih vpletajo v svoje sestavke na primernih mestih. [...] pozneje bodo samostojni tudi v tem oziru« (str. 159). Pri tem upošteva znana pedagoška načela: od konkretnega k abstraktnemu, od subjektivnega k objektivnemu in od nevezanega k vezanemu spisju, kar je pač naravni in zadnji »cilj spisovnega pouka v ljudski

šoli«. Nižja stopnja je za opismenjevanje (1., 2. in 3. šolsko leto). Srednja stopnja je zato, da učenec piše o tem, kar hoče – prosto spisje (4. in 5.), in višja stopnja, da učenec piše, kar učitelj hoče (6., 7. in 8.). Za pisanje prostih spisov je potrebna *več kot ena šolska ura*. Če damo splošno temo, npr. *Naš šolski izlet iz Ruš v Maribor*, imajo učenci možnost izbrati ter si v okviru tega »omisljijo« primerno temo.

Nekaj o izboru spisovnih tem za višjo stopnjo posebej navaja avtor nekaj pomembnih napotkov: za višjo stopnjo mora učitelj paziti, da teme niso trivialne, ampak »*lokalno* – *zgodovinske: patriotične slavnosti, zgodovinski spomini (povodnji, požari, gradba nove ceste ...), tisto, kar registrirajo naši časopisi. Na višji stopnji učiti mladega človeka, da se navadi, svoje dožitke in svoja opazovanja ne le subjektivno upodablja, ampak se tudi izražati o njih popolnoma objektivno*« (str. 164). To imenuje spisovna umetnost.

Nedvomno je zanimiva pripomba o razmerju med prostim spisjem in slovnico: »... *slovnica nima z bistvom prostega spisja prav nobenega stika, kajti otrok more svoje misli izražati edino le po svojem lastnem jezikovnem čuti in po svojih lastnih jezikovnih zakonih*« (str. 167). V tej misli je izražena najočitnejša razlika med prejšnjimi avtorji in Lichtenwallnerjem ter njegov drugačen, a hkrati obziren pristop do razmerja med vsebino in slovnico: »... *spis je vsebinsko izvrsten, glede oblike nedostaten, kar je namen pouka pisanja. Cilj vsega ostalega jezikovnega pouka je negovanje jezikovnega čuta, torej naj učenec 'pili' obliko*« (op.: slovnico, pravopis). V nadaljevanju pravi, naj za odpravljanje napak učitelj redno uvaja govorne vaje, kar priporoča že Bezjak v svojem *Ukoslovju* iz l. 1906: »... *prvi in glavni cilj govornih vaj je – odstranitev napak: pravopisnih, slovničnih in stilističnih*«. Vendar Lichtenwallner dodaja, da je potrebno učencem razvijati intenziven jezikovni čut, da se zavedajo pravih jezikovnih oblik – drugače je slovniški pouk »*goli verbalizem*« (str. 168). Tudi redno branje in razpravljanje o tipičnih spisih boljših učencev je nujno in potrebno, kajti »*zavedati se nam je treba vedno le tega, da pri spisovnem pouku oblika ni cilj, ampak le sredstvo*«. Za odpravljanje stilističnih napak je predlagal izvajanje stilističnih vaj ob pisanju prostih spisov, ki naj se uvajajo redno, posebej intenzivno na srednji stopnji. Menil je, da je tudi popravljanje spisa primerna motivacija, ko na tablo napišejo prosti spis slabšega učenca.

Recenzent Henrik Schreiner se strinja z njim in pravi, da je nižja stopnja (1.–3. šolsko leto) primerna za izvajanje predvaj za spisje. Srednja stopnja (4.–5. šolsko leto) je ustrezna za pisanje prostega spisja na tematiko resničnih dogodkov in doživljajev ter za oblikovne vaje.

Višja stopnja (6.–8. šolsko leto) je primerna za pisanje prostega spisja, vendar na tematiko iz realij (prirodopis, zemljepis in zgodovina), aktualnih in resničnih doživljajev, pa tudi za pisanje oblikovnih vaj.

Prehod od spominskih spisov do prostih kompozicij je pomembna stopnja pri poučevanju pisanja. Zato je spominjanje temelj spominskih spisov, ki koreninijo v mislih, čustvih ali učencem bližjih temah. Snov je naravna, spomini osebni in razjasnjujejo bližnje razmerje do izbrane osebe. V 5. letu šolanja se že uvajajo proste kompozicije: povest, pravljica, basen in zelo pomembni »majhni pesniški poskusi«. »Med otroci [...] so bolj iznajdljivi tisti, ki tiči v njih več 'tvoriteljne sile' nego v ostalih njihovih tovariših. No, če je pa temu tako, zakaj bi se pri spisovnem pouku takim otrokom ne dajalo prilik, ustvarjati v gori označeni smeri nekaj popolnoma samostojnega, izvirnega? Pustimo torej otrokom, ki radi komponirajo, ki imajo bujnejšo domišljijo, to veselje in dajmo jim tu i tam priliko, potovati v ljubljeno deželo domišljije!« (str. 153). V 3. in 4. šolskem letu pripravljajo proste kompozicije (str. 153).

Primerni naslovi se mu zdijo: *Lojzika in jagode, Tonček in potoček, Deček in lipa, Deklica in cvetoči mak ...* »Učencem je zdaj le treba, snov s pomočjo svoje domišljije samostojno iznajti, ne da bi jo doživeli, in prehod do prostih kompozicij je izvršen« (str. 155). Priporoča pisanje dveh do treh prostih kompozicij v 5. letu oz. letniku.

Pri *prostem spisju na višji stopnji* naj vpliva učitelj na način izražanja učencev. V spisih naj ne bo trivialnih izrazov in misli. Za zgled naj bodo mojstri materinega jezika in dobre knjige. Povzetek njegovih misli, da naj bodo spisovne teme iz življenja in da naj na srednji stopnji piše učenec, kar hoče, na višji stopnji pa, kar hoče učitelj, nas preseneti. Gre za protislovje, o katerem smo že nekaj napisali? Ali gre morda za napako? Lichtenwallner izrecno napiše cilje poučevanja pisanja: »... cilji spisovnega pouka v ljudski šoli: od konkretnega do abstraktnega, od subjektivnega do objektivnega, od nevezanega do vezanega.« O vezanem spisu smo že nekaj povedali. Očitno gre za velik napredek pri upoštevanju domišljije in »prostosti«, vendar še vedno ne v pomenu, ki velja danes. Še vedno obvelja strogost oblike, ki je končni cilj — vendar je faza domišljanja sproščena in v primerjavi z dosedanjim pristopom velik napredek. Za pisanje imajo na voljo več kot eno uro, kar velja zlasti na višji stopnji. Vsak učenec si znotraj skupne oziroma splošne teme izbere posamezno ali konkretizirano temo, čemur pravi »proste roke« (str. 163). Daje prednost lokalno-zgodovinski tematiki: patriotične slavnosti, zgodovinski spomini, suša, povodnji, zgradba ceste, mostu ipd., kar »registrirajo časopisi«.

Iz povedanega spoznamo, da Lichtenwallner poda nekaj novih utemeljenih opomb glede razmerja med prostim spisjem ter slovnico, kot, npr.: » ... slovnica nima z bistvom prostega spisja prav nobenega stika...« (str. 167). »Spis glede vsebine izvrsten, glede oblike nedostaten, nerabljev« (str. 167), je njegovo temeljno vodilo pri ocenjevanju. Naslednji zanimiv termin je *jezikovni čut* in njegovo '*piljenje*', ki se nanaša predvsem na slovnične oblike. Namen govornih vaj je jasen: trajno odstraniti napake. Intenzivno negovanje jezikovnega čuta pripravi učenca, da se zaveda pravih jezikovnih oblik, kjer je pomemben smisel, drugače gre le za '*goli verbalizem*' pouka. Izhodiščna trditev pa je — da » *pri poučevanju pisanja oblika ni cilj, ampak le sredstvo*«. Zato je potrebno vsebini posvetiti več časa, npr.: slabši spis napisati na tablo »*učenci v tistem trenutku čutijo in vsled tega tudi uvidijo potrebo stilističnih izprememb*«. Tako Lichtenwallner uvede novo metodo tvorjenja besedil ob zgledih (slabih besedilih sošolcev) in s preoblikovanjem »*v svrhu preobrazbe spisov učencev*«. Tudi za današnji čas so številne Bežjakove, predvsem pa Lichtenwallnerjeve ideje napredne in pomembne, posebej če upoštevamo okoliščine in čas nastanka.

1909 – Ivan Magerl in Zbirka prostih spisnih nalog učencev

V Zbirki prostih spisnih nalog učencev krškega in litijskega okraja je Ivan Magerl zbral in uredil zanimivo zbirko z izvornim dodatkom. Zbral je različne spisne naloge in pri tem upošteval: 1. uvajanje nove metode »*racionalno postopanje v spisnem pouku*«, in 2. pripravljajanje učencev na srednji stopnji za pisanje (samostojnih) prostih nalog, (1.) *branje otroških spisov kot motivacija drugim učencem* – kar je prva posebnost te knjige. Gre namreč za spremembo naslovnika – naslovnik oz. bralci so sošolci. Predlaga, naj, ko učencu vrnemo spis, čim več sošolcev prebere njegov spis, da se razvije tekmovanje, »*kdo bo originalneje izvršil svoj spis*«. Knjiga je nastala na priporočilo učiteljstvu, naj pošljejo odboru Pedagoškega društva spisne naloge; in res je 30 učiteljev poslalo okoli 500 spisnih nalog. Urednik je popravil le večje slovniške in pravopisne napake, slog otrok je ostal nespremenjen, beremo v uvodu.

Nekaj primerov naslovov prostih spisov: *Počitnice, Prvi sneg, Pomlad, Nevihta, Naš pes, Moja mačka, Moji zajčki ..., Moj domači kraj, Moj prvi šolski dan, Moja prva nesreča, Smrt moje sestrice*; Nekaj zanimivih naslovov: *Potovanje k severnemu večnemu ledu, Kaj bi bil rad? Česa si najbolj želim?* Zanimivost Zbirke prostih spisnih nalog je dodatek, v katerem

urednik uvaja še dve inovaciji: (2.) učenci lahko ilustrirajo svoje spisne naloge in (3.) učenci pišejo ob sliki, ki naj bo brez naslova. V tretji inovaciji najdemo metodo tvorjenja besedil po načrtu ali dispoziciji ter drugih spodbudah, v tem primeru – slikah. Magerl nadalje piše, kako učence veseli pisanje takšnih nalog. Tako so podani štirje primeri slik in po nekaj primerov pisnih nalog ob teh slikah.

Zanimiva in izvirna zbirka dopolnjuje Lichtenwallnerjeva načela in utemeljuje nove smeri pri poučevanju spisja, pri katerem imajo učenci več svobode. Zasedimo tudi medpredmetno povezovanje v smislu ilustracij spisov in pisanja ob ilustracijah. Vse to potrjuje nove smernice tudi v šolstvu in novo pojmovanje otroka v družbi.

1909 – Janko Polak in Druga zbirka prostih pisnih nalog

V knjigi *Druga zbirka prostih pisnih nalog učencev krškega in litijskega okraja (ponavljalna šola)* je J. Polak uredil to zbirko in napisal zelo kratek predgovor. V njem govori o ciljnih te zbirke: – zato, da spozna dušo dečkov in deklic te šole, – tovrstne zbirke niso pomožne šolske knjige niti narekovalna knjiga, ampak so »silhuetne študije«. Novost knjige so kriteriji, po katerih je Polak razdelil spise. Prvi kriterij je delitev je na spole: spisi za dečke in spisi za deklice, drugi kriterij kraj dogajanja in tretji deli spise po vsebini, ki je lahko etična, realna ali praktična. Nekaj primerov prostih spisnih nalog za dečke in deklice:

PROSTE SPISNE NALOGE	Dečki	Deklice
etične vsebine (red, snaga, ljubezen do bližnjega) za dečke (30) in deklice (40)	Zakaj se učimo? Pitje in kajenje krajša nam življenje! Kako bi gospodaril, ako bi bil posestnik? Ko so prišli vojaki Moja bodočnost	Pridnost je največje bogastvo Naša kuhinja Ako bi bila gospodinja Kako pri nas peremo? Kaj spravlja pridna gospodinja v jeseni?

realne vsebine za dečke (21) in deklice (10)	O živinoreji Ko smo prodali junca Poročilo prijatelju o letini V pravilno narejenem svinjskem hlevu Kaj dobrega je storila cesarica Marija Terezija?	Kako hranijo naša mati maščobo? Kako se pridobi platno? Kako krmimo pri nas kure?
praktične vsebine za dečke (28) in deklice (17)	Prošnja za oprostitev orožne vaje Izpričevalo hlapcu Oporoka	Kaj znam skuhati? Moja prva peka Kakšna zelišča naj nabiramo za zimo?

Obe zbirki imata skromna teoretična uvoda, vendar je zanimiva njuna funkcionalno-vsebinska klasifikacija oz. razvrstitev, posebej pri Polaku, ko gre za razdeljevanje tematike po spolih in po vsebini (etična, realna in praktična). Obe knjigi pa sta zgodovinsko zelo pomembni, saj gre za najstarejši zbirki spisov učencev v slovenščini. Posamezne spise in pesmi učencev lahko najdemo tudi v rokopisni izdaji ali natisnjene v t. i. mladinskih revijah in dijaških listih (Sprotuletna vijolica idr.).

1903–1931 – HENRIK SCHREINER, JANKO BEZJAK IN SLOVENSKE JEZIKOVNE VADNICE

Drugi del disertacije razpravlja o zgodovini spisja na Slovenskem od leta 1850. V ta del sodijo spisovniki in berila ali čitanke. Zlasti slednje se povezujejo s spisjem posredno, vendar se večina nalog spisja nanaša na v njih objavljena besedila. Nenazadnje so to knjige, ki se tudi teoretično, didaktično in praktično ukvarjajo s spisjem. Zato so po tehtnem premisleku tudi te uvrščene v disertacijo, kajti pregled jezikovnih vadnic in različnih slovnice od leta 1850 v svojih poglavjih in odlomkih obravnava problematiko spisja. Prva taka knjiga je Schreiner-Bezjakova *Slovenska jezikovna vadnica* z zanimivimi vajami, ki upravičujejo uvrstitev v zgodovinski pregled. Pri vseh slovniceh in jezikovnih vadnicah v poglavju o besedoslovju (pomeni besed, vrste besed, odnosi med besedami, frazeologija in domače ter prevzete besede) in besedotvorju (besedotvorne vrste: izpeljanka, sestavljenka, zloženka, sklop in

mešana tvorba) zlahka najdemo vaje s prvinami ustvarjalnosti. Te vaje so nam tudi vodilo pri analizi.

Slovenska jezikovna vadnica (za tesno združeni poduk) v slovnici, pravopisju in spisju je izhajala od 1903 do 1931 v petih zvezkih, ki so doživeli več ponatisov, nekateri celo pet. Avtorja Schreiner in Bezjak v prvi knjigi definirata, kaj je to berilo in kaj spis ter nadaljujeta z vajami, ki so podobne Praprotnikovim. Prvi je tip vaje za razvijanje poimenovalne sposobnosti in bogatenje besednega zaklada.

- Najprej (1.) so navedeni naslednji primeri: – *kaj osebe delajo, npr.: krojač, dekla, hlapec, prosjak, kovač, učitelj, učenec, deklica itd. Krojač šiva obleko [...]. – kaj stvari delajo, učenci iščejo nadpomenke besedam, npr.: pes, krava, golob, mačka, petelin, ovca, drevo, vijolica, trava, roža, voda, solnce itd. – kaj reči delajo, imena reči, npr.: ura, zvon, nož, streha, luč, voz.*
- Temu slede (2.) vaje za pridevnike: – *kakšne so osebe, stvari, reči, ena lastnost, dve ali več soglasnih lastnosti in dve nasprotni lastnosti, npr.: brat, učenec, hlapec, dete, deklica ...: bolan, marljiv, močen, veselo, pobožna itd., – krava, maček, konj, lipa, klasje, voda ...: bela, kradljiv, hiter, zelena, rumeno, čista ..., – tabla, pero, nož, zvezek, miza, suknja ...: črna, novo, oster, čist, okrogla, lepa ipd., – kratki opisi po lastnostih »Odgovori tem-le vprašanjem: Kakšen je učenec? (mlad, marljiv, pazljiv, pokoren) Kakšna je deklica? (velik, prijazen, poslušen, pobožen) Kakšna je črešnja? (rdeč, krogel, sladek)«*

Drugi tip so vaje za razvijanje upovedovalnih sposobnosti, in sicer:

- Učenci odgovarjajo na učiteljeva (pisna) vprašanja o spoznavanju okolja: *Kakšna je hiša? (velika, majhna) Kakšna je goba? (suha, mokra).*
- Učenci tvorijo povedi na osnovi danih besed: *Napravi stavke iz teh-le besed: Otrok – starec (mlad, star) Noč – dan (temen, jasen) Leto – ura (dolga, kratek) Opiši hlev! Rabi te-le besede: Opiši tudi gos! Zapiši stavke o mački, o miši, o zajcu itn. (str. 7).*
- Tvorijo povedi na osnovi vprašanj, tako da s preprosto definicijo razlagajo pomen besede – navedejo nadpomenko in osnovne razločevalne lastnosti: *kaj so osebe, stvari in reči (kratki spisi): Moj brat je vojak. Tone je pastir. Roža je cvetica. – Enako napravijo tudi s podpomenkami: šolsko orodje: kreda, goba, knjiga, zvezek, kamenček, svinčnik, pero, tablica. – Sledi upovedovanje: Lopata je vrtno orodje. Lopata je poljsko orodje. – Lopata je vrtno in poljsko orodje.*

- Tvorijo povedi na osnovi posnemanja in danih besed: *Napravi slične stavke s temi-le besedami: Miza (hišna in kuhinjska oprava) Svetilka (domače in kuhinjsko orodje). Napiši pet imen (podpomenk) rokodelcev, pijač, jestvin, cvetic, ptičev, moških krstnih imen, ženskih krstnih imen, domačih živali! (str. 8). Pazi: Krstna imena se pišejo z veliko začetnico.*
- Vaje za glagole: — kaj osebe, stvari ali reči delajo oz. se z njimi dogaja.

V drugem delu knjige, ki se imenuje *vadnica*, so vaje dosledno oblikovane po tem načelu: od *poimenovalnih* prek *upovedovalnih* do *besedilotvornih* vaj.

V tem sklopu je prvi tip vaj za razvijanje poimenovalnih sposobnosti, čemur bi danes rekli vaje za fluentnost besed, asociacij, idej in izražanj:

- učenci pisno naštevajo po deset samostalnikov, ki pomenijo osebe, stvari ali reči (podpomenke): — na polju — v hiši — trgi — gore — reke;
- vaje za besedotvorje: iz samostalnikov moškega spola napravi samostalnike ženskega spola, npr.: mesar — mesarica, vrtnar — vrtnarica, pisatelj — itd.;
- raba besed v stavkih, kar bi danes imenovali vaje za adaptivno fleksibilnost;
- učenci tvorijo — pomanjševalnice (1903), pomanjševalnice postanejo večpomenke): *zvonec — zvonček, sin — sinek, hrast — hrastič, vrtec — vrtič, nožek — nožič itd. Namesto črtice napiši pomanjševalnico: Majhen ptič je — . Majhen tovariš je — . Majhen obraz je — . Majhna hiša je — . Majhna žival je — . Itd. Vajo je mogoče tudi obrniti: glavica, strešica, ročica, ipd. Namesto črtice napiši pomanjševalnico: Majhno krilo — . Majhno gnezdo je — . Itd. — kaj je: kolesce, peresce, srčece ipd.;*
- nekaj podobnega so tudi ljubkovalnice: mamica, sestrice, angelček. Itd.

Drugi tip sestavljajo vaje za razvijanje upovedovalnih sposobnosti:

- tvorjenje povedi na osnovi ključnih ali danih besed »Tvorijo stavke iz teh-le besed! Vijolica (cvetica);
- upovedovanje na osnovi vprašanj: »Popiši cerkev po teh-le vprašanjih!«;
- dodajanje primernih pridevnikov samostalnikom: Cvetice in njih barve (roža, vijolica, tulipan, lilija, šmarnica, narcis, lipovka (španski bezeg), rožmarin, klinček — bel, moder, rdeč, vijoličast, pisan, rumen).
- stopnjevanje pridevnikov — primerjaj oseb, stvari ali reči: Koza, ovca, krava (koristen). Voda, sneg, led (mrzel). Ljudmila, Tončika, Marica (pobožen);
- besedotvorje: zid — zidati, šum — šumeti, črn — črneti, bled — bledeti;

- tvorjenke (besedne družine – nes –): donesti, odnesti, iznesti, nanesti, prinesiti, prenesti, ponesti ... ;
- primeri: kupiti, žagati, brati, voliti, kopati ... (s predponami: do, od, iz, na, ob, pri, pre, po, raz, z, za);
- odgovori na vprašanja: *Moj domači kraj. Kako se imenuje ... Koliko hiš ... Kako se imenuje voda.*
- stopnjevanje pridevnikov: hraber (konj, tiger, lev), ljubezniv (brat, sestra, sestra), veličasten (mesec, solnce, zvezdnato nebo).
- podobnosti, v čem sta si podobna: vas in trg, trg in mesto, cerkev in šola, svinja in ovca ipd.

Učenci tvorijo besedila (življenjepis) po spominih: »*Pripoveduj sam o sebi, kar ti je znano iz tvoje življenja Iz mojega življenja*« (jezikovna vadnica – Spisje, str. 57). V delu knjige, ki je posvečen spisju zasledimo inovativno vajo, tj. pisanje zgodbe z dvema različnima zaključkoma. Učencu je podan zgled s povzetkom, ki ga je potrebno tvoriti z metodami preoblikovanja in dopolnjevanja besedila:

Od včeraj pogrešaš svoj žepni nožek. Mogoče bi bilo, da si ga pri njem pozabil. Prosiš ga, naj pogleda v vrtno utico. Če ga najde tam ali drugje, naj bode tako dober in ti ga kar pošlje, ker ga nujno potrebuješ. Naj ti ne zameri, da mu delaš nepriliko.

Prvi odgovor:

Prijatelj ti naznanja, da je vesel, ker je našel nožek. Ni mu bilo treba dolgo iskati. Bil je res v utici, a padel je bil pod mizo. Pošilja ti ga v priloženi škatlici.

Drugi odgovor:

Prijatelju je zelo žal, da ti ne more dati ugodnega poročila. On in njegov brat sta preiskala utico in vse prostore, kjer ste se včeraj bavili, a nožka nista mogla najti. Morebiti se pa ipak še najde kje doma.

V četrti jezikovni vadnici (str. 35) v poglavju o spisju avtorja naštejeta nekaj različnih metod tvorjenja besedil, ki se pojavijo prvič po do sedaj dostopnih virih. Prva novost je metoda dopolnjevanja. Učenci razvijajo sposobnosti tvorjenja besedil z dopolnjevanjem po zgledu.

- Avtorja sta navedla nekaj različnih začetnih povedi, učenci napišejo nadaljevanje.

- Druga vaja je tvorjenje besedil tudi z dopolnjevanjem, in sicer tako, da so učencem dane zaključne povedi in učenci tako tvorijo besedilo do danega zaključka.
- Tretja vaja je dopolnjevanje osrednjega dela besedila — učenci imajo za zgled okvirno pripoved — dopisujejo jedro besedila.

Posebna vaja dopolnjevanja je tvorjenje besedil z zamenjevanjem ali spreminjanjem — učenci vzporedno besedilo spremenijo tako, da zamenjajo pripovedovalca (s stališča dimnikarčka) in prilagodijo ali spremenijo kraj dogajanja oziroma književni prostor.

Poglejmo primer: učenec ima možnost tvorjenja z dopolnjevanjem besedila z izbiranjem med različnimi začetki in zaključki. Na razpolago so trije različni začetki besedila — dopolniti je treba jedro besedila in izbrati med dvema različnima koncema.

»Piši svoji sestrici, ki je v Mariboru v šoli, dogodbico o dimnikarčku, kakor da se je zgodila pred našo šolo!«		
Prvi začetek	Drugi začetek	Tretji začetek
začni tako-le: <i>Včeraj popoldne po šoli se je pred našo hišo zgodilo nekaj, kar Te bode gotovo zanimalo. Zato Ti hočem ves prizor kratko opisati ...</i>	ali: <i>Včeraj po šoli sem videl, kako so moje součenke dobre. Čuj, kako je bilo!</i>	ali: <i>Včeraj po šoli bi se bila gotovo z nami veselila, ko bi bila pri nas. Naj ti povem, kaj se je zgodilo!« ...</i>
Prvi konec	Drugi konec	
konec: <i>Piši tudi Ti meni, ako se pri Vas pripeti kaj zanimivega. Pozdrav ...</i>	Ali: <i>Bog Te obvarij! Piši kmalu, kako se kaj imaš, svojemu zvestemu bratu I. I.</i>	

V istem poglavju zasledimo tudi znano metodo tvorjenja po vprašanjih. Zanimiv je motivno-tematsko vidik — pretekle kulture *Rimljani v naših pokrajinah: 1. Kdaj so navalili R. v naše kraje? Kako daleč je segala njih oblast? 2. Rimske pokrajine v naših krajih (Karnia, Norik,*

Panonija) in njih oskrbniki 3. Ustanavljanje novih mest 4. Prebivalci novih mest 5. Domačini 6. Česa so se domačini naučili od Rimljanov?

V peti jezikovni vadnici je poglavje o besednih družinah (besedne rodovine – besedoslovje). Tvori stavke z naslednjimi izpeljankami glagola – *nesti-*: *nositi, donesti, donašati, iznesti, iznositi, nanositi* [...] Tvori stavke z naslednjimi izpeljankami besedne rodovine glagola – *tožiti*: *tožiti, toževati, iztožiti, zatožiti* [...] Porabi naslednje besede v stavkih (str. 55). *Pisati, pisan, pisanica, pisanka, pisar, pisarček, pisarski* [...] *Dati, davkar, davčen, zadavkati, dodati, izdati, razdati, zadati* ...

Sedmi del jezikovne vadnice je posvečen spisju oziroma besedilotvorju in je razdeljen na različne besedilne vrste. Prva besedilna vrsta so pripovedni spisi, ki jih učenci (1.) tvorijo po spominu – to so kratke obnove književnih besedil iz beril ali takratnih čitank. (2.) Učenci tvorijo besedila na osnovi zgleda in s preoblikovanjem razširijo krajši spis. Pri pisanju prostih spisov je metoda tvorjenja še vedno po spominu, čeprav je poudarek na besedni zvezi – prosti spisi, kar je jasno razvidno iz naslovov: *Na božji poti, Mati (oče, brat, sestra), Pri mojem prijatelju, Lastovice so tu, Kaj se mi je snoči sanjal*. (3.) Naslednja besedila tvorijo učenci po zgledu in na temelju vprašanj; tip besedil je opis – *Vile (pravljica bitja): Kdo in kakšne so bile vile (obleka, lasje, petje, ples), Ob čem so živele, Kako so se vedle proti ljudem, Njih zakladi in nedolžni otroci, Vile in kmetje, Vile in junaki Zakaj so vile pobegnile z Gorjancev itd.* Nekaj značilnih naslovov spisov zgoraj omenjenih metod: *Moj dom, Naša cerkev, Domača vas, Naš zimski večer, ko prideš iz šole, Dolgi večeri, Večerja, Pri topli peči, Kaj delaš ti, brat, sestra? Kaj oče, mati, hlapci, dekle? Ali kaj pripovedujejo? Čitate? (Kaj?) Sosedovi pridejo v vas, Kdaj greste spat? Izlet na Cerkniško jezero*. Poleg omenjenih metod tvorjenja so pri drugih besedilnih vrstah (primerjavi, oznakah, razpravah) uporabljali metode tvorjenja besedil (4.) na osnovi posnemanja. Navedimo še tu nekaj značilnih naslovov: – za primerjanje: najprej je naveden primer za živali (*gos in raco*), potem naloga: *Izvrši slično te le primerjatve: Petelin in puran, Volk in lisica, Severni jelen in domače govedo, Divja roža (šipek) in vrtnica, Zlato in železo, Šola in cerkev: odličen prostor, zunanost, ljudi, »Šola in cerkev sta sestrici dve, nobena brez druge hoditi ne sme.« (Slomšek) (str. 65, notranost ...);* – za označevanje: *Kravelj – Kakšen je bil K. po telesu, Dokaži, da je bil zelo reven, dobra duša, a tudi ponosen in praznoveren, Zakaj so mu ljudje rekli, da je neumen ali vsaj prismojen (str. 66), Naš cesar Franc Jožef I.*

Ostale metode tvorjenja besedil so kombinirane po spominu, posnemanju, z zamenjavo ali spreminjanjem, vendar v skladu z učiteljevimi pričakovanji. Temu slede takile naslovi razpravic: *Kako iz vinarjev postajajo krone, Ali se izplača, štediti z bornimi vinarji, [...] Zakaj ljubimo svojo domovino, Vse mine, Morje, Žganje jih pogubi več nego kuga, glad in me, Vid je krasen dar nebeški.*

Na koncu knjig so prijateljski, vljudnostni in drugi zasebni list kot so npr.: *Zahvali se svojemu prijatelju, nekdanjemu sošolcu, za knjige, ki ti jih je posodil in ki mu jih obenem vračaš! (Katera ti je najbolj ugajala? Zakaj? Tudi ti mu rad ustrežeš, če se poda prilika.), Zahvali se za pesmarico, ki ti jo je bil posodil prijatelj! Napiši tudi nadpise tem listom!, čestitaj prijatelju, ki je dobro prebil sprejemno izkušnjo za vstop v kako višjo (srednjo, obrtno) šolo, učiteljišče itn. Poslovni listi (ponudni, poizvedovalni, opominski, pritožni, brzojavni). Različni poslovni listi (naznanila, računi, vozni list, zaveznica, dolžna pisma in odpovedi).*

Čeprav že naslov Jezikovna vadnica pove, da je namen teh knjig urjenje in ne ustvarjanje, prinesejo te vadnice nekaj pomembnih inovacij v slovenski prostor, zato so korak dalje k ustvarjalnemu pisanju, predvsem imajo podrobno izdelane vaje za razvijanje poimenovalnih, upovedovalnih in besedilotvornih sposobnosti. Slednje vnašajo tudi novosti pri metodi tvorjenja besedil z dopolnjevanjem, ko učenci lahko tudi izbirajo med različnimi začetki ali zaključki besedila po zgledu.

1914, 1921, 1923, 1932, 1938 – JOSIP BRINAR IN SLOVENSKA SLOVNICA ZA OBČNE LJUDSKE ŠOLE

Cesarsko-kraljeva zaloga šolskih knjig na Dunaju je l. 1914 izdala *Slovensko slovnico za občne ljudske šole* (v treh stopnjah) Josipa Brinarja, ki vsebuje vaje iz slovnice, pravopisa in spisja za nižjo šolo. V večini do sedaj obravnavanih spisovnikih, čitankah in zbirkah so t. i. predvaje za spisje (str. 36–40), *ustne in pismene vaje v izražanju v zvezi z nazornim naukom in branjem*. Čeprav nikjer ni izrecno poudarjeno, razen pri Bezjaku, v teh vajah prepoznamo prvo didaktično fazo, tj. motivacijo učencev za uro književnosti ali prvo fazo tvorjenja – načrtovanje. Josip Brinar v vseh svojih slovnica, recimo tisti iz 1923, objavi t. i. *ponavljalne* vaje.

- To so vaje za razvijanje poimenovalnih sposobnosti učencev. *Vaja: Napišite po deset samostalnikov, ki pomenijo A) osebe B) živali C) reči ali stvari In po pet samostalnikov, ki pomenijo A) lastnosti B) dejanja.*
- Pri naslednjih poimenovalnih vajah učenec besedam išče podpomenke. *Vaja: Napišite po deset lastnih imen, in sicer A) krstnih imen B) rodbinskih imen C) imen mest, trgov in vasi C) imen gor, vod in po pet imen dežel in narodov.*
- Učenci razvijajo poimenovalne sposobnosti tako, da napišejo čim več pomenov iste besede. *Vaja: Ugotovite v tehle stavkih razne pomene besede »oko« (oči): Oči več vidijo od očesa. Bolnik ima vdrtje in medle oči. Nekateri imajo bistro oko kot srna, drugi pa debele oči kakor vol (rak). Kurja očesa. Rakova oka (imajo zdravilno moč). Mačje oči...*

Učenci razvijajo upovedovalne sposobnosti tako, da napišejo čim več pomenov večpomenke in jih ponazorijo v povedi uporabljajo metodo dela po zgledu in s posnemanjem. *Vaja: Tvorite na sličen način stavke, v katerih bodo imeli raznovrsten pomen samostalniki: roka, noga, srce, uho, glava!, vaja: Vpletite v stavke tele prisprodebe (stalne besedne zveze): Človek: star kakor zemlja (greh), ošaben kakor petelin na gnoju, reven kakor jara miš, moker kot miš [...] Molči kakor riba – vpije kakor ptič v precepu, zna več ko hruške peči [...], npr.: Po stezi prikrevlja berač, star kakor zemlja (str. 122). Vaja: pojasnite na zgledih, kaj pomenijo tale rekla: Mačka k salu za varuha postaviti. V burjo govoriti. Kaj imaš za bregom.*

Besedilotvorne sposobnosti so najpogosteje razvijali po spominu, kar lahko razberemo iz naslednjih naslovov: *Ali je naša šolska soba velika ali majhna? Koliko oken ima? Kje stoji tabla? Pripovedujte, kaj delate v šoli! Šolska soba. Pripovedujte, kako gradijo hišo! Pripovedujte, kako napravi krojač obleko!, Naše šolsko poslopje (Pripovedujte o vaši današnji poti v šolo!), Naša domača hiša (Pripovedujte, kako gradijo hišo). Podobno velja tudi za naslednje naslove — Pri raznih rokodelcih: Pri krojači. Kaj krojač dela: blago kupovati, meriti, rezati in prikrojiti, šivati, pomeriti, likati. Razne stvari: metrska mera, šivanka, nit, škarje, naprstnik, likalnik, sukno, platno, tkanina, svila, hlače, telovnik, suknja, površnik, plašč, uniforma ... (Pri črevljarju, Pri mizarju, V kovačnici, Kakšni so rokodelci?), Pripovedujte, kako se naredi miza! Primer širše teme, ki združuje več različnih naslovov oz. podnaslovov, ki imajo funkcijo dispozicij in gre za tvorjenje po načrtu ali dispozicijah: Na kmetih (Na dvorišču, Naš novi Sivec, Sosedov konj, Naša mačica, Mačka v pregovoru, Naš golobnjak, S čim nam koristijo domače živali?), na domačem vrtu (Greda tulipanov, Kako smo jedli jabolko? Škorec, Gostje na našem vrtu), na polju in travniku (Katere živali ste videli*

na zadnjem izprehodu, *Kako sva z deklo krompir kopala, Pri koscih, Kaj ste se zadnjič igrali s pastirji?*); *V gozdu (Srna, Gozdni prebivalci)*. Temu sledi še navodilo — *Napiši kratke stavke!* Motivno-tematsko so se besedila navezovala zlasti na teme iz spoznavanja okolja (narave) in književnih besedil: *Povesti (Vztrajna mravlja, Žaba in vol, Popotnik in lipa)*.

V poglavju z naslovom *Pismo* (str. 40) se tvorijo besedila na osnovi zgleda s posnemanjem in z zamenjavo (naslovnika). Npr.: *A) Prepišite to pismo! B) Napišite to pismo na pamet! C) Napišite slično pismo materi!*

Zanimivo je, da so učenci pri tvorjenju besedil po spominu (obnove iz beril ali čitank) tvorili zamenjavo ali s spreminjanjem pripovedovalca: primer književnega besedila *Lesena skleda*
 A) Kako bi starček pripovedoval to povest sam o sebi? B) Kako bi pripovedoval spokorjeni sin? C) Nadomestite v povesti označene besede z drugimi primernimi besedami, kakor: obnemogel, star (namesto: prileten). Naj navedemo še primer tvorjenja besedila po zgledu in z zamenjavo besed: *Zveličar in plevice. Pripovedujte to povest tako, da nadomestite nekatere izraze z besedami, ki stoje v oklepajih!* Naslednji tip tvorjenja je metoda priredbe ali predelave dogajalnega časa. Ne gre za spremembo dogajalnega časa in postavitev zgodbe v preteklost ali prihodnost, ampak za: *Pripovedujte vse v preteklem času razen dobesednega govora! Primer: Ribica in pastirčka.* Naslednji primer je tvorjenje besedil na osnovi zgleda in z zamenjavo ali s spreminjanjem. Primer je književno besedilo: *Pika na »I«* A) *Janko pripoveduje o samem sebi B) Mati pripoveduje.* Variacija priredbe ali predelave sledi: C) *Pripovedujte isto vsebino z drugimi besedami!* V isto skupino vaj sodijo primeri pesemskega besedila, ki se ga predela v drugo književno zvrst – prozo, npr.: *Mutec Osojski*, metoda priredbe ali predelave na osnovi načrta: A) *Pripovedujte vsebino pesmi po zgornjem načrtu!* Na osnovi zgleda z zamenjavo ali s spreminjanjem: B) *Kako bi opat pripovedoval to zgodbo?* C) *Kako bi pripovedoval kak samostanski brat?* In upovedovalna vaja – iskanje primerne naslova, to je vaja preoblikovanja ali krajšanja besedila na temo, izraženo v naslovu: Č) *Poiščite povesti drug primeren naslov!* Še vedno je zelo priljubljena metoda tvorjenja besedil po vprašanjih. Pri vseh teh različnih metodah tvorjenja besedil opazimo rahljanje tradicionalnih oblik poučevanja in s tem večjo odprtost pouka, kar pomeni več možnosti za ustvarjalno izražanje učencev.

Najbolj priljubljena besedilotvorna metoda je tvorjenje po zgledu in po spominu, preoblikovanje (krajšanje besedila) in posnemanje: *Pripovedujte ustmeno in pismeno po*

zgornjih zgledih razne pravljice, pripovedke in zanimive dogodke iz vašega domačega kraja. Najpogostejše besedilne vrste so še vedno obnove, opisi, primerjave, prosti spisi. Beseda prosto se v tem kontekstu nanaša bolj na vsebino (prosti spisi o lastnih doživljajih in lastnih opazovanjih) kot na način izražanja in izbor besed. To vidimo v metodi tvorjenja po načrtu ali dispozicijah, ki se prekriva z metodo tvorjenja po vprašanjih: *jeseni: 1. Kako se mi v novem razredu dopade 2. Najlepši dan v minulih počitnicah 3. Kako smo se igrali na paši 4. V trgatvi pri I. 5. Moja šolska pot 6. Poslovilne besede pticam selivkam; pozimi: Kako krmimo ptičke, Kako se drsamo, Na sankah, Pust v naši vasi; spomladi: Moj prvi šopek cvetic, Prvi zvonček, Pomlad na našem vrtu, Izprehod v gozd; poleti: Kako sem nabiral jagode, Šolski izlet v ..., Čebela pripoveduje o svojem potovanju, Moji načrti ob sklepu šolskega leta itd. Spet ugotavljamo motivno-tematsko navezanost na spoznavanje narave. Učenci tvorijo »prosta besedila« na osnovi načrta ali dispozicije: *I. Razčlenitev (uvod, jedro, konec). Zgled razčlenitve: Naše veselje pozimi. I. uvod: zima se nam zdi dolgočasna, ako jo primerjamo z drugimi letnimi časi. II. jedro: zima nam pa vkljub temu prinaša obilo veselja ... III. konec: tudi zima, dasi je na videz pusta, nam prinaša obilo veselja. 1. vaja: napišite po, berilih v Čitankah razčlenitve, po katerih so spisani dotični sestavki (str. 124–125).**

2. Pripovedni spisi. 2. vaja: A) obnovite na kratko Valjavčevo povest »Lesena skleda« po tejle razčlenitvi (uvod, jedro, konec), B) obnovite to povest tako, da spreobrnjeni sin sam pripoveduje o dogodku! Učenci tudi razvijajo besedilotvorne sposobnosti tako, da tvorijo besedila (opise) po zgledu (*Naša župna cerkev (zgled ...)*). *Vaja: opišite po zgornjem zgledu: A) svojo domačo cerkev, B) cerkev podružnico, opišite sosedovega psa Sultana, vašega petelina, vašo Dimko (kravo); (opišite vinski trs, mesto, trg ...).*

V poznejših izdajah je Josip Brinar ustvarjalnosti učencev namenil več prostora v poglavju o spisju s podnaslovom *Lastna opazovanja in lastni doživljaji* (str. 128–129). Učenci v teh primerih tvorijo »povsem proste spise« na osnovi načrta ali dispozicije (*Spišite naslednje povsem proste spise: 1. Najveselejši (najžalostnejši) dan minulih počitnic, Ptice se poslavljajo, Prvi sneg, Moja najljubša zabava pozimi, Lastovice so tu, Na kresni večer, Imena ulic v Celju (Ljubljani ...) in naši pisatelji, Na božji poti pri ... , Katera knjiga (povest) mi najbolj ugaja in zakaj, Moje želje ob koncu šolskega leta, Prve pomladanske cvetlice, Naša cvetoča češnja, Kako pomagam doma na polju (v hiši), Moj najljubši kotic doma*).

V poglavju o pisanju pisem učenci pišejo pisma po metodi tvorjenja po zgledu in z dopolnjevanjem besedila — dopisovanje osrednjega dela z določenim uvodom in zaključkom

(Primer: *Predragi starši! ... Vaša hvaležna hčerka*); tvorjenje po zgledu in spominu (*Napišite to pismo na pamet!*), tvorjenje po zgledu s posnemanjem (*Napišite slično voščilo stricu (botru, teti)!*, *Voščilo bratu*, *Odgovor na voščilo*, *Prošnja prijatelju*, *Odgovor na prošnjo*, *Vabilo prijatelju*, *Prošnja zdravniku*, *Dopisnica prijatelju*, *Razglednica*).

Tako kot je že postala tradicionalna navada v spisovnikih, ki so imeli na koncu knjige različna (neumetnostna) besedila, imajo tudi Brinarjeve knjige na koncu vzorce pisem — zasebna in poslovna (trgovska) pisma (str. 129–133), poslovni sestavki: ponudba, naročilo in račun, nakaznica, spremni in prejemni list in kot zadnjo vajo oporoko.

Značilnost slovnice in jezikovnih vadnic je naslednja: imajo kakovostne vaje za postopno razvijanje poimenovalnih, upovedovalnih in besedilotvornih lastnosti. Vendar izhajajo iz neumetnostnih besedil. Po tem se razlikujejo od čitank, ki jim za razvoj učenčevih pisnih sposobnosti služijo umetnostna ali književna besedila.

1931, 1932 – Anton Bajec, Mirko Rupel, Anton Sovre, Jakob Šolar, 1935 – Rudolf Kolarič in slovenske čitanke

Slovensko čitanko in slovnico za prvi razred srednjih in sorodnih šol so sestavili Bajec, Rupel, Sovre in Šolar, pri tretji knjigi se jim je pridružil še Kolarič. Zanimivost knjige je njena didaktična oblikovanost književnih besedil: 1. avtor, 2. naslov, 3. besedilo, 4. besede, 5. misli in 6.: vaja 1, vaja 2 ali vaja 3. Od tipa besedila je odvisno, ali so pod književnim besedilom navedene neznane ali manj znane besede in misli (vprašanja o tekstu, analiza, obnova, primerjave). Književnim besedilom so dodane vaje, ki pa so odvisne od tega, ali je besedilo odprtega ali zaprtega tipa, ali če dovoli poustvarjalno in ustvarjalno reševanje problemov. Primer odprtega besedila je narodna pravljica *O beli kači* (str. 7). Čitanka v tem primeru vsebuje vaje za poustvarjalno in ustvarjalno pisanje — davno pred Giannijem Rodarijem, uveljaviteljem in popularizatorjem tehnike nadaljevanja pravljič ali zgodb, zasledimo v tej čitanki vaje, ki jih je izumil on. Po končani pravljici *O beli kači* sledi: *1. vaja: Nadaljuj pripovedko: Bogastvo zaslepi družino; Drugi rod pozabi na skromnost, usmiljenje in delo, Kačo hočejo ubiti, kronica izgine: ujme, nesreče, obubožanje; 2. vaja: Da si ti dobil zlato kronico, kaj bi z njo?* Po analizi *Slovenske čitanke in slovnice* lahko ugotavljam, da so v njej opazne vaje za poustvarjalno pisanje (nadaljevanje književnega besedila) in vaje za

ustvarjalno pisanje (izvirno pisanje učencev ter vključevanje učenca kot bralca in kasneje kot pisca v besedilo).

V čitankah najdemo naslednje besedilotvorne metode:

- tvorjenje po zgledu in z zamenjavo (književnih oseb) ali s spreminjanjem (bistvene prvine) (str. 13): *J. Trdina: Škrat in drvar: vaja 1: Pretvori pravljico tako, da postaviš namesto drvarja lovca, ki se polakomi zlata, ko pa hoče v krčmi plačati zapitek, se mu usuje iz mošnje suho bukovo listje;*
- po zgledu in z zamenjavo ali s spreminjanjem: primer: *O. Župančič: Zlata ptička* (str. 115–116); *vaja: Pripoveduj zgodbo v izpremenjeni obliki tako, da bo namesto zlate ptičke vila, namesto v pesmi omenjenih želja pa tri druge želje! Primer: F. Milčinski: Laž in njen ženin; vaja: Pripoveduj zgodbo, toda z drugačnimi lažmi! Nariši kratkonogi zakonski par!* (str. 121).

Čitanka prinaša tudi novosti: prva in poglavitna novost so t. i. *vaja 1, vaja 2 (in vaja 3)* — *vaja 1* se ponavadi nanaša na poustvarjanje ob književnem besedilu — zgledu, *vaji 2 in 3* sta ustvarjalni ali izvirni vaji — asociativno oddaljeni od zgleda. Druga novost je vizualizacija — domišljijiskočutno predstavljanje — risanje (*F. Milčinski: Laž in njen ženin — Nariši kratkonogi zakonski par!, Nariši škrata po gornjem opisu!*), ilustriranje besedil je vnašal že Magerl.

Motivno-tematsko se vaje nanašajo na doživljajski svet otrok, tvorjenje besedil je po zgledu iz čitank (*primer: D. Gorinšek: Zvončki, vaja: Popiši, kako je bilo, ko si nabiral prve zvončke!* (str. 58), *primer: I. Dolenc: Po zraku iz Zemuna v Zagreb* (str. 89-91) *Vaja: Popiši kako svojo zanimivo vožnjo z avtomobilom ali vlakom!, Primer: L. N. Tolstoj: Starejši brat* (str. 123-124), *vaja 1: Moji prepirčki in jezice, vaja 2: Kako se vede, kadar ti je česa žal, pa te je sram prositi odpuščanja?*). Kot zanimivost bi omenila, da se v naslovu prostih spisov pojavi redka beseda igrača (*Primer: F. Levstik: Cvilimožek* (str. 136), *vaja: Popiši katero svojih otroških igrač!*). Zanimivo je tudi tvorjenje besedil po zgledu, vendar je precej drugačno, ker je usmerjeno na spremembo stališča ali perspektive (*primer: M. Kyber: Veliki trenotek* (str. 125-126), *misli: Kako je v kletki zaprti ptici, ki je vajena prostosti? Kako je ptici v svobodi po dolgih letih sužnosti? Kakšen je človek, ki zapira ptico v kletko?*).

Leta 1881 se prvič pojavijo vaje za proste spise, vezane na domišljijo, in to so pripovedi poosebljenega predmeta ali živali ali bitja ali rastline ipd. iz otrokovega doživljajskega sveta, vezane na teme iz spoznavanja narave (*A. Praprotnik: Bankovec pripoveduje o sebi, Šivanka pripoveduje o sebi*).

– Primer izvirne vaje – metoda tvorjenja v Čitanki je na osnovi zgleда (*F. Erjavec: Palček in orel – vaja: Palček ptičji družbi v gostilni »Pod leskovo vejo« o svojem zastonjarskem poletu v letalu »Štrk III A«; nakana, polet, v sončnih višinah, razkrinkan, pred ptičjim sodom. (str. 20)*).

– Drugi primer izvirne domišljjske vaje je tudi tvorjen po zgledu (*O. Župančič: Indija Koromandija – vaja: Popiši deveto deželo, kakršno si sam predstavljaš! Hiše iz sladkega kruhka, plotovi iz klobas, pečeni golobje v zraku, pujski z noži in vilicami v hrbtu, potoki mleka in vina itd. Kako dolgo meniš, da bi bil ti zadovoljen v tej zemlji brezdelja?*). V tem primeru lahko povzamemo didaktično oblikovanost ure (domišljjskega) besedila, ki se tudi tvori po zgledu in na osnovi načrta ali dispozicij ali vprašanj, ki so hkrati motivacija in senzibilizacija za tovrstno pisanje. Na koncu vaje zasledimo tudi moraliziranje, in sicer kot vprašanje *Kako dolgo meniš, da bi bil ti zadovoljen v tej zemlji brezdelja?*

– Učenci tvorijo tudi besedila po zgledu in z zamenjavo ali s spremembo (pripovedovalca): (str. 20): *Palček pripoveduje* (str. 66-69); *R. Kipling: O sloniču mladiču. Vaja: Slonič opisuje svoje sedemdnevno potovanje do reke (pragozd, nevarni sovražniki kakor tiger in lev, mravlje, komarji, močvirje, lovci, zamorsko selišče, lakota itd.)*.

– Primer kombinirane besedilotvorne vaje je tvorjenje domišljjskega besedila po zgledu in z zamenjavo ali s spremembo (književne osebe oziroma pripovedovalca – poosebljenega predmeta) (*F. S. Finžgar: Življenje in smrt knjige* (str. 127-136), *vaja: Šolska knjiga pripoveduje svoje zgodbe*).

Pri domišljjskih besedilih (pripovedi poosebljenih bitij ali predmetov ali živali ali rastlin itn.) je vsebovan, vendar ni izražen cilj pisanja, asociativna oddaljenost učenčevega besedila od zgleда. Omenjeni naslovi sami po sebi motivacijsko (Indija Koromandija) in čustveno (pripovedi: palčka, slonič, knjiga) vplivajo na učence, kar avtorji spontano podkrepijo z vizualizacijo ali domišljjskočutnim predstavljanjem in risanjem književnih oseb ter časa in kraja dogajanja. Naslednji primer za tvorjenje domišljjskih besedil – tvorjenje po zgledu (*J. Swift: Med pedenj– možički*) je primer vsebovanega, a ne izraženega cilja pri pisanju asociativno oddaljenega besedila. Že sam naslov je tako konkretiziran, da prisili učence, da

spremenijo način mišljenja in pripovedovalca – zorni kot *pripovedi pedenj-možička, ki piše domov* – torej v domišljjski svet, ki vzporedno obstaja z doživljajskim svetom učenca, torej gre za strukturo fantastične pripovedi, ki se dogaja na dveh ravneh oz. dimenzijah (str. 152–156): *vaja 1: Misli si, da pridejo pedenj-možički k nam in poročajo v pismu domov o naših živalih, rastlinah, gorah – o naši šoli, vasi, mestu itd. Napiši tako poročilo!*

Iz sestave čitanke je tudi jasno, da je za pisanje ali ustvarjanje učencev pomembno znanje, zato so v čitanki bolj razvijali besedilotvorne, manj pa upovedovalne sposobnosti. Med slednje sodi naslednja vaja za razvijanje upovedovalnih sposobnosti – učenci navajajo stalne besedne zveze in pregovore ter jih uporabljajo v povedi ter tako s pisno rabo pojasnili njihov pomen (str. 71): *Živali v rečenicah Junaki so pogumni kakor levi, močni kakor medvedje, bojzljivec pa beži pred lastno senco kakor zajec, četudi je drugače počasen kot polž. Vaja: Nabiraj še drugačne primere in si jih zapisuj!*

Čitanka je kakovosten napredek v razvoju prostih spisov učencev. V tem primeru lahko govorimo o konkretnem razvijanju poustvarjalnih in ustvarjalnih sposobnosti učencev na osnovi zgledov iz književnih besedil. Pisanje poustvarjalnih besedil na osnovi vaj v Čitankah, da je učenčevo besedilo vzporedno književnemu besedilu, uresničuje nenapisan temeljni cilj sodobne književne didaktike – komunikacijo z leposlovjem že med leti 1931–1935.

1939, 1940 – ANTON GASPARI, RUDOLF PEČJAK, ALBERT ŽERJAV IN SLOVENSKA SLOVSTVENA ČITANKA

V *Slovenski slovstveni čitanki* (Naši vodniki) za 3. r. meščanskih šol (Ljubljana, 1939) je malo primerov vaj, kar je razumljivo glede na čas nastanka, vendar bi navedla primer tvorjenja besedil po zgledu: *F. Levstik: Kmečko znamenje* (str. 186) in z zamenjavo ali s spreminjanjem (književnih oseb): *Opiši zgornje znamenje tako, da boš postavil v znamenje druge svetnike, npr. sv. Petra, sv. Miklavža, sv. Jerneja*. V čitanki, ki je izšla 1940, je tudi zelo malo vaj, ki so napravljene po metodi tvorjenja besedil po zgledu (*L. Tolstoj: Košnja* (str. 35–37)) in po spominu (*Opiši kako skupno delo*). Naslednja vaje je zanimiva, saj gre za metodo tvorjenja po dramskem zgledu (*N. Gogolj: Revizor* (str. 74–82)) in po spominu, s tem da so motivno-tematsko bližje otrokovemu doživljajskemu svetu. Še ena novost je in po dosedanjih virih je to prva vaja iz dramske književne zvrsti: *Slaba vest* (prizorček iz življenja v razredu. Že prej omenjene vaje, kot so prvoosebne pripovedi posebljenih predmetov ali živali ali rastlin ali izmišljenih bitij, postajajo stalnica, primer tvorjenja je po zgledu: *J.*

Murn Aleksandrov (str. 111): *Pesem o ajdi* je izhodišče vaje *Ajdovo zrno pripoveduje*. To je primer kombiniranega tvorjenja: po zgledu in s preoblikovanjem iz ravni dogajanja (doživljajske) na drugo raven (domišljijisko).

1947, 1949, 1950 – France Fink, Alfonz Kopriva, Albert Žerjal – čitanka in vadnice

V knjigah po drugi svetovni vojni vidimo padec pri razvijanju ustvarjalnih in besedilotvornih sposobnosti učencev.⁶³ V prvem povojnem obdobju so bile čitanke, berila, slovnice in šolske knjige usmerjene na praktične spise. Kljub težkim povojnim razmeram zasledimo v *Slovenski slovstveni čitanki* in vadnicah nekaj vaj, ki še vedno tvorijo besedila po zgledu, s posnemanjem in na osnovi vprašanj (str. 109): *Na podoben vprašalni način opiši druge živali in rastline! A) Naša krava, naš teliček, mlade gosi, race, pur; .B) Kaj vem o zvončku, vijolici, zlatici? C) Cvetoča češnja na vrtu (hruška, marelica); D) Lipa sredi naše vasi.* V *Slovenski jezikovni vadnici*⁶⁴ so počasi uvajali novo tematsko področje, čeprav motivno-tematsko prevladujejo teme iz spoznavanja narave. To so teme iz otrokovega doživljajskega sveta (*Pripoveduj dogodek, ki si ga doživel A) na poti v šolo B) pri prostovoljnem delu C) pri igri ali telovadbi Č) pri ličkanju koruze ali kje drugje* (str. 207).

Poleg stalnice prvoosebnega pripovedovanja personificiranega predmeta (*Bankovec pripoveduje, Šivanka pripoveduje, Ajdovo zrno pripoveduje* itn.) so postale zelo priljubljene vaje prvoosebnega pripovedovanja učenca, ki se identificira s književno osebo iz obravnavanega književnega besedila – zgleđa (1. *Pripoveduj vso zgodbo tako, kakor da bi bil tj boječ Mirko*, 2. *Pripoveduj vso zgodbo v prvi osebi, in sicer v nekoliko razširjeni obliki* (str. 216). Zasledimo tudi vajo dopolnjevanja: *V drugem odstavku napiši gostilničarjev premi govor!* In vaja za razvijanje upovedovalnih in hkrati izvirnih sposobnosti (*Določi primeren naslov za ta spis* (str. 226).

Postopoma se tudi šolski pouk spreminja, vendar v prvem povojnem obdobju še zelo počasi.

Novost je vsekakor pisanje skupnega – razrednega – spisa (npr.: *Dogodek na ledu*).

Zanimivo je, da so spise učencev že prej objavljali, vendar gre spet za novost pri pisanju: učitelj motivira učence tako, da pri pisanju upoštevajo novo skupinsko učno obliko tvorjenja, pri kateri morajo upoštevati nove okoliščine sporočanja – učenec pisec besedila ni en sam, ampak je to cel razred, in naslovnik ni učitelj, ampak so bralci sošolci, vrstniki idr. (npr. revije Ciciban). Motivno-tematsko se besedilo osredotoča na stalno neumetnostno obliko sporočanja – poročilo. Tokrat gre za poročilo o *Prešernovi proslavi na naši šoli*, ki ga tvorijo na osnovi

vprašanj. To so kljub vsemu zanimive novosti, in sicer je njihova vrednost v tem, da postopoma vnašajo nove prvine pri poučevanju književnosti oziroma spisja. Cel razred skupaj piše spis (str. 227): *Sestavite pod učiteljevim vodstvom skupen spis (dopis za Ciciban) o Prešernovi proslavi v vaši šoli po tehle vprašanjih!* (str. 231).

V knjigi zasledimo tudi vaje za razvijanje upovedovalnih sposobnosti, tako da učenci vstavljajo v dani zgled primernejše besede: *Vstavi v vsakem stavku namesto besed v oklepajih primernejši glagol! Zunaj (je) sneg. Včeraj (je bila) huda burja. Pred sosedovo hišo (je) sneženi mož, npr.: Zunaj NALETAVA sneg.* V tej knjigi prvič zasledimo vaje za izboljšanje pisanja, torej vaje za razvijanje upovedovalnih sposobnosti (*Povej drugače in lepše! (Imamo) dobre in slabe prevodnike toplote. Na šolskem vrtu (imamo) grede in gredice. V Sloveniji (imamo) tekoče in stoječe vode, npr. POZNAMO (razlikujemo) dobre in slabe.* (str. 228).

Če po analizi virov in spoznanjih primerjam medvojni in povojni pristop k razvijanju ustvarjalnih sposobnosti učencev, lahko rečem po analizi virov in spoznanjih, da so bile medvojne vaje vsebinsko izredno zanimive in na visoki ravni, poleg tega so bile tehtne ter so domišljeno vnašale prvine ustvarjalnosti, domišljije, vizualizacije in celo prvine znanstvene fantastike. Vaje po drugi svetovni vojni pa so bile vsebinsko sicer manj ustvarjalne, zato pa so bile glede metod bolj pestre in usmerjene k tvorjenju besedil z neumetnostnimi značilnostmi.

Primer vaje, ki tvori besedilo po zgledu in z dopolnjevanjem: *Vstavi manjkajoče podatke v vabilo ter razvrsti naslednje besedilo tako, kot to delamo na vabilih k proslavam in prireditvam! Pionirji osnovne šole v _____ prirede v spomin _____ obletnice _____.*

Naslednja metoda tvorjenja je za razvijanje sposobnosti upovedovanja ob zgledu in z zamenjavo ali s spreminjanjem določenih besed (*Prepiši ves spis tako, da boš preoblikoval vse stavke, ki se začenjajo s »ko«! Popravi naslednje stavke s »ko«! Ko smo se zbrali pred šolo, smo odšli v gozd nabirat bukov žir. Ko smo dospeli v gozd, smo poiskali stare bukve. Ko je Jakec splezal na mlajšo bukev, je začel stepati veje* (str. 232). *Kateri samostalnik se v tem spisu dostikrat ponavlja? (Pes) Kolikokrat? Ali še katera druga beseda? (lajati, ograja). Ali bi mogli včasih besedo »pes« zamenjati s kako drugo sorodno besedo? S katerimi besedami? (mrcina, kosmatinec, pasja dlaka, pesjan, hudoba ...). Ali smemo besedo »pes« popolnoma izločiti iz spisa? (Ne) Zakaj ne? Povej sorodno besedo za besedo »lajati« (tuliti, renčati,*

zavijati). *Ali je lepo, če v stavku prevečkrat ponovimo isto besedo, kadar imamo sorodno?* (str. 244). *Nadomesti besede v oklepajih z lepšim in prikladnejšim izrazom! Na glavi (je imel) zmečkan klobuk. Pri poljskem delu (imamo) motike, lopate in železne grablje. Prepiši gornji spis tako, da boš včasih namesto istih ponavljajočih se besed uporabil zaimke ali prikladne sorodne besede! Naštej po imenu sorodne besede za: – hoditi (iti, korakati, stopati, hiteti, potovati, vrniti se, bližati se, oddaljevati se ...) – praviti ... – videti. Naštej sadje: jabolka, hruške in grozdje po vrstah!* (str. 244–245). Ob vajah upovedovanja so sicer v manjši meri opazne tudi vaje za razvijanje poimenovalnih sposobnosti, učenec niza asociacije na izbrano besedo, poimenuje predmete (prostore, pojme, živali) s sopomenkami.

Že prej sem omenila, da so vaje prvoosebne pripovedovanja poosebljenih predmetov ali živali ali rastlin ali bitij postale stalnica. V omenjeni knjigi so takšne vaje postale ključne za tvorjenje besedil, ki so se učiteljem in učencem zdele najlažje, in po več kot petdesetih letih so še vedno prisotne v šolah. Ko jih danes analiziramo, opazimo, da je bila ta metoda tvorjenja — prvoosebna pripoved poosebljenega predmeta ali živali ali rastlin ali bitij — prelomnica v razlikovanju med doživljajskim in domišljijjskim svetom ter vmesni člen med pisanjem spisov in prostih spisov. Po eni plati so tovrstna domišljijjska besedila zelo blizu učencem, ker gre za 'enostavno' istovetenje z glavno književno osebo, po drugi plati pa gre za cel sklop sprememb in prilagajanj. Prvo je prenos dogajalnega časa in prostora z doživljajske na domišljijjsko raven, kjer veljajo drugačne zakonitosti, kajti dogajanje je odprto — lahko je enodimenzionalno ali dvodimenzionalno ali pa gre za spremembo pripovedovalca in perspektive. Čeprav je bil impliciten, vendar nenapisan, namen tovrstnih besedil — moraliziranje ali vsaj vzgojna vrednost — je bila teoretično in praktično vsaj dana možnost za pisanje ustvarjalnih besedil, asociativno oddaljene od književnega besedila — v vlogi zgleда. Drugo: avtorji beril, čitank, slovnice in tudi učitelji so razpoznali metodo tvorjenja domišljijjskih naslovov in nato tudi sami spreminjali (ali kot to imenujejo: permutacije), skratka, zamenjavali so glavno književno osebo, ki je bila običajno prvoosebni ter hkrati poosebljen pripovedovalec (str. 234–238).

Metoda tvorjenja je po zgledu (*krt* – opis živali) in ob vprašanjih (*Zakaj imenujemo ta spis opis živali? Zakaj ima opis štiri odstavke? Poišči glavne misli v obliki gesel!* (str. 235)). Nadaljevanje vaje na osnovi zgleда je pisanje besedila z naslovom (*Krt pripoveduje: 'Otroci, saj me poznate! Pravite mi krt. Živim in gospodarim pod zemljo ...' Razgovor: Kateri spis o*

krtu ti bolj ugaja? Ali more krt kot žival resnično pripovedovati? Pripoveduj in napiši tako, kakor da bi lastovica sam pripovedovala! Vstavi v tak spis tudi nekaj svojih misli in vtisov! (str. 236); *Lastovka pripoveduje — Lastovka se je že zdavnaj prikupila človeku in njegovemu domu. Povsod jo imajo radi ...; Sestavi spis »Muha pripoveduje« po načrtu: A) včeraj sem begala po smetišču na dvorišču B) priletela sem v kuhinjo in nagajala gospodinji* (str. 237).

Avtorji upoštevajo pisni proces, zato najdemo v navodilih spodbude za načrtovanje pod vodstvom učitelja. Čeprav je pouk tradicionalno usmerjen in osredotočen na učitelja, ugotavljamo postopno rahljanje tradicionalnih sestavin poučevanja. Zagotovo je prvoosebno pripovedovanje posebljenih predmetov ali bitij ali živali ali rastlin napredek v preusmerjanju pouka k sodobnejšim tokovom. *Sestavi načrt za pripovedovanje pod učiteljevim vodstvom!* (str. 238). *Cvetoča črešnja pripoveduje (o čebelah, ljudeh, vetru in dežju). Šolska knjiga pripoveduje (o marljivem ali lenem in zanikrnem učencu). Pes pripoveduje o svojem življenju pri dobrem gospodarju, izgubljen petdinarski kovanec pripoveduj. Star škorenj pripoveduje, Kovaško kladivo pripoveduje o kovaču Jerneju, Traktor pripoveduje, Drevo (sliva) ob mladinski progi pripoveduje* (str. 238). Med vajami za besedilotorje zasledimo upoštevanje okoliščin pisanja – *Enega izmed imenovanih spisov sestavite kot skupni razredni spis z učiteljevo pomočjo! Pisanje razrednih spisov postaja stvarnost (Napišite skupen razredni spis po vprašanjih! Kdaj slavimo praznik dela? Čigav je ta praznik? Spored? Naše priprave?* (str. 238–239).

Pisci spodbujajo senzibilizacijo učencev. Namen je sicer vzgojen, vendar je sam proces motivacije učencev, da se vživijo v oddaljeno situacijo, vreden omembe (vaja: *Poglobi se v mislih in s pomočjo primernih slik A) v rudarjevo delo globoko pod zemljo B) v delavca, ki topi železno rudo v Martinovi peči C) v izumitelja, ki sestavlja nov stroj!*).

Ob koncu poglavja avtorji napišejo nekaj navodil učencem za *pismeno izražanje* (npr.: *Če hočeš opisati kak živ ali neživ predmet, si ga prej dobro oglej (tvorjenje po zgledu ali spodbudah) in ugotovi njegove lastnosti!*), iz katerih je razvidno, da, čeprav izrecno ne poudarjajo pisnega procesa in dejavnikov pisanja, že upoštevajo:

— naslovnika in navodila: *Če ne veš, o čem je treba pisati, prosi učitelja ali učiteljico za navodila in pojasnila! Če si v zadregi, kako je treba pravilno izgovarjati in pisati kako besedo, vprašaj učitelja za svet, ali pa poišči zaželeno besedo v knjigi Slovenski pravopis.*

Po en izvod te knjige mora imeti vsak razred! Učitelj vas bo naučil, kako je treba to koristno knjigo uporabljati;

- dolgoročni spomin učenca, poznavanje tematike: *Naslov in vsebina spisa SE MORATA UJEMATI. Če opisuješ svoje spomine ali doživljaje, ne pripoveduj o vseh, temveč samo o tistih, ki so važnejši in zanimivejši!*,
- poznavanje naslovnika in pisnih vzorcev: *vsak spis ima navadno tri dele: uvod, jedro in sklep. Uvod in sklep spisa bodita kratka. Vsak spis razdelimo navadno na dva ali več odstavkov in*
- faze tvorjenja (*Vadi se v šoli in doma v sestavljanju ter pisanju vezanih in prostih spisov.*) pred pisanjem: *Preden začneš pisati spis, dobro premisli, kaj NASLOV zahteva*) (str. 245–246).

Pri učencih piscih spodbujajo razmišljanje o temi. *Predmete in dogodke opisuj po (1.) osnutku, ki si ga določiš pred pisanjem!, (2.) med pisanjem (Dogodek opisujemo po pomembnosti po vrstnem redu ali v časovnem zaporedju. Piši v lepi, razumljivi, pravilni in čisti slovenščini.) in (3.) po pisanju. (Pri pazljivem branju spisa skušaj sam ugotoviti smiselne in pravopisne napake ter uvažuj učiteljeva navodila).*

Iz prikazanega vidimo, da so avtorji začeli upoštevati faze tvorjenja. Najpomembnejša je faza načrtovanja in upoštevanje pisnih dejavnikov, ki jih sicer imenujejo sestavljanje (in pisanje) spisov, pisanje spisov pa v tem kontekstu pomeni upovedovanje. V izdaji iz leta 1949 učenci tvorijo besedila po zgledu in po spominu (*Ali znaš pripovedovati s svojimi besedami. Primer: Čebelica in golobček, Stane pripoveduje.*)⁶⁰. V izdaji iz leta 1950⁶¹ najdemo vajo, ki se redko pojavi, predvsem zaradi narave književne zvrsti – dramatike, kjer gre za primer tvorjenja po zgledu (*v: C. Golar: Na sprehodu s Cankarjem*) in z zamenjevanjem ali spreminjanjem ter priredbo ali predelavo za dvogovor, ki naj bo uprizorjen (*Uprizorite dvogovor (Cankar in deček) in ga nato z učiteljevo pomočjo napišite v zvezek.*). Ostale vaje iz tega obdobja so, kot smo že omenili, vsebinsko skromne, a glede metod tvorjenja besedil zelo pestre. Kot je značilno za čitanke, se vse izdaja knjig končajo s poslovnimi spisi.

Tretje obdobje “novo poučevanje spisja”– Šilih, Trdina, Silvester

1955 – Gustav Šilih – Metodika slovenskega jezikovnega pouka in usmerjenost na besedilo

Po Šilihovem mnenju pravopis vodi učence k *pismenemu prikazovanju govora*. Našteje pet glavnih oblik: *prepis, zapis, zapis po nareku, zapis prvega osnutka in spis*. Šilih je prvi, ki je tudi definiral šolske besedilne vrste oziroma spise.

Prepis je dobesedna grafična obnova nekega tiskanega ali napisanega besedila. Zapis je pismeni prikaz nekega besedila po spominu. Zapis po nareku je prikaz govorjenega in slišanega besedila. Zapis prvega osnutka je prvi samostojni pismeni prikaz notranjega in včasih tudi glasnega govorjenja. Spis je oblikovan pismeni prikaz. Najvažnejši, najpopolnejši in najtežji pa je med njimi spis (str. 91).

V poglavju o *Pomenu in izobraževalni vrednosti spisja* Šilih v sestavi slovenskega jezikovnega pouka spisju (spisovnem pouku) pripiše najvišje mesto, kajti to je učiteljeva najvišja učno-vzgojna naloga. Meni, da s spisjem ne presojava samo učnih sposobnosti učenca, ampak tudi storilnost in izobrazbeno raven. Šilih pravi, da je izpitno spisje že od nekdaj merilo, ki soodloča, ali je neki učenec sposoben za prestop v višji razred ali v novo šolo. Spisju v osnovni šoli daje posebno mesto, ker pravi, da spisje uvaja učence v delo, ki se pozneje neprestano pogloblja, širi in izpopolnjuje. V nadaljevanju se posveti vlogi učitelja, ki mora biti »*stilistično vzgojen, sposoben za jedrnato jezikovno oblikovanje, poučen o jezikovno-oblikovalni zmogljivosti učencev in izurjen v metodičnem posredovanju in urjenju gradiva*«. Vloga učitelja je tudi priprava učencev predvsem pri ustnem izražanju, kajti pri vsakem učnem predmetu gre za razumevanje in oblikovanje jezika. Spisje ima največji pomen, ker pripravlja učence za praktično življenje, jih jezikovno izobražuje, razvija njihove duševne funkcije, *neti njihovo ustvarjalnost*, oblikuje njihov estetski čut in jih moralno vzgaja.

Ker je Šilihova *Metodika slovenskega jezikovnega pouka* nastajala v petdesetih letih dvajsetega stoletja in ker je Šilih didaktik, je jasno, da uporablja strokovno terminologijo in se jasno izraža tudi o funkcionalnih ciljeh spisja. »*Izmed duševnih funkcij razvija spisje zlasti zaznavanje, mišljenje in domišljijo*.« Po Bezjaku in Lichtenwallnerju je Šilih prvi didaktik, ki izrecno omenja domišljijo kot oblikovalno silo pri pisanju spisja ter pravi, da so za dober spis potrebni »*domisleki in neka, čeprav preprosta izvirnost, zato razvija spisje ustvarjalnost*«. »*Pisanje spisov navaja učence k miselni disciplini in k resnemu pojmovanju spisov kot prikazov, namenjenih skupnosti*« (str. 92). Šilih implicitno pojmuje pisanje kot proces in

upošteva (vendar ne izrecno) dejavnike pisanja: zaznavanje, mišljenje in domišljijo, saj je po njegovem za pisanje potrebna miselna disciplina. Naj navedem še zanimivost – Šilih omeni naslovnika, sicer z drugimi besedami, češ da so spisi »namenjeni skupnosti«. Pod skupnostjo misli, da je namen spisja tudi predstavitev ali branje sošolcem. Hkrati pa ponovi, da je že sto let spisje dragocen učiteljev vir spoznanja (str. 92).

V poglavju o vezanem in prostem spisju Šilih govori o dveh načinih spisovnega pouka (str. 92): prvič – učence učitelji »vodijo od prvotne vezanosti k postopno vedno večji sproščenosti«, drugič – »od prvotne sproščenosti k postopno vedno večji vezanosti«. V prvem delu definicije je Šilihova misel jasna, v drugem delu pa je možnih več razlag. Vendar je najverjetneje, da se »... od prvotne sproščenosti k postopno vedno večji vezanosti« nanaša na vedno večjo zahtevnost. Šilih govori o metodiki vezanega in prostega spisja. Izraza se mu ne zdita posebno dobro izbrana, kajti težko je reči, kateri spis je popolnoma vezan in kateri popolnoma prost. Strinja se z ugotovitvijo, da »tudi v najbolj prostem spisju veže pisca snov (tema) in neredko še oblika (npr. pismo) in v najbolj vezanem spisju (npr. obnovi) lahko učenec pisec močno sprost svojo domišljijo in spremeni tudi obliko«. Zato je primerneje »govoriti o starem in novem spisju«. Staro spisje je prevladovalo na šolah do začetka tega stoletja in je bilo močno vezano, dokler ni Matija Lichtenwallner s knjigo »Prosto spisje v ljudski šoli« pouka pisanja posodobil. V obravnavani knjigi Lichtenwallner govori o starem in novem pouku že leta 1908 ali 1909. Že Lichtenwallnerju je stari pouk utemeljen na vezanem spisju, novi pouk pa uvaja novosti. Toda ti dve oznaki sta za Šiliha nekaj drugega – od leta 1908 do leta 1955 je t. i. novi pouk postal stari pouk, ker so se okoliščine, čas, vrednote, kultura in šolstvo spremenili. Zato je Šilih čutil dolžnost, da Lichtenwallnerjeve metode spremeni v gibanje za t. i. novo spisje. V bolj ali manj prikriti obliki se je koncept tradicionalnega pojmovanja starega spisja ohranil do danes. Novo spisje, kot ga poimenuje Šilih, poudarja nevezanost, toda to je bilo pravzaprav ozko pojmovano v primerjavi z novim poukom Lichtenwallnerja, ki je usmerjen na proces, Šilih pa se zavzema za končni izdelek in je osredotočen na produkt. Prosto spisje je nastalo deloma iz odpora proti premočni vezanosti učencev, deloma pod vplivom otroške psihologije, umetnostne pedagogike in delovne šole. Šilih ugotavlja, da staro spisje postavlja učitelja v središče učne dejavnosti, vendar tudi novo spisje potrjuje vodilno mesto učitelja. Iz tega sklepamo, da tudi novo spisje ni verjelo v učenčevo ustvarjalnost, kakor tudi prejšnja pojmovanja niso. Učitelj je določil temo in jo razvijal po svojih zamislih, tako da je spis v resnici njegovo delo. Učenci so prevzemali

njegove povedi, si jih zapomnili in jih zapisali. Zaradi tega so si vsi spisi v razredu podobni in neosebni.

Šilih navaja primer spisa z naslovom *Jesen*. V vsebinskem pogledu trdi, da staro spisje učencev ni motiviralo za to temo, s čimer seveda misli na vsebino. V oblikovnem pogledu je bila učiteljeva glavna skrb preprečiti napake, posebej seveda pravopisne. Dvom v ustvarjalnost spisov potrjujejo naslednja Šilihova izvajanja. Pravi, da se je dolgo ohranilo ocenjevanje števila pravopisnih napak kot pri starem spisju, toda ta značilnost, meni Šilih, ni posebno moteča, saj so »*vsii spisi enaki in se torej lahko vse pravopisne napake obdelajo že vnaprej*«. Očitno se je tega problema zavedal, kajti nadaljuje, da je bil poglobitveni cilj starega spisja voditi učence od stroge vezanosti (prepisovanja vzornih sestavkov, dopolnjevanja nepopolnih stavkov, pisanja po vprašanjih ali točkah itd.) k vedno večji prostosti. Poleg tega se pritožuje, da »*predhodna spisovna dresura tako zamori ustvarjalnost, da učenci z večjo svobodo na višji stopnji ne znajo nič pametnega početi*«. Koncept starega spisja je že pred pisanjem oviral učence in njihovo ustvarjalnost. Toda Šilih vso pozornost posveti tretji fazi tvorjenja – pregledovanju, kar spet kaže na napačno pojmovanje ustvarjalnosti. Čeprav postavlja v središče učne dejavnosti učenca, priznava njegovo ustvarjalnost na besedni ravni in jo spodbuja. Ta spodbuda pa je v praksi poudarjala pregledovanje in popravljanje.

Po Šilihu učenčevi spisi niso namenjeni učitelju ali kakemu namišljenemu bralcu, danes bi temu rekli naslovniku, ampak učencu piscu samemu ter njegovemu razrednemu kolektivu. Tudi ne nastajajo z dolgočasnim razvijanjem, ampak so otrokove samostojne storitve, ki izražajo njegovo individualnost in so življenjske ter notranje resnične. Vsebinsko prinašajo tudi vednosti, toda le, kolikor jih je učenec zares sprejel in doživljal. Pravopisnih napak je v teh spisih mnogo več, ker niso v podrobnostih vnaprej pripravljeni, jasno pa pokažejo, kje so učenci šibki in kje je potrebno še nadaljnje urjenje. Novo spisje tako vodi od prvotne prostosti k postopni vezanosti. Učenci se seznanjajo z različnimi vrstami spisov, ki postajajo tudi daljši in težji, in z njihovimi posebnimi zahtevami. Ustvarjalnost se ne duši, »*podreja se novim in višjim vidikom. Spisovni pouk po načinu novega spisja je prijeten in zanimiv učencem in učitelju, zato so tudi njegovi uspehi mnogo boljši*« (str. 93). Na teoretični ravni so Šilihove ugotovitve napredne, vendar so se na ravni uresničevanja učitelji bolj osredotočili na produkt, v katerem so iskali in popravljali pravopisne napake, kar je bilo tudi temeljno merilo ocenjevanja.

Vežanost in prostost sta v spisovnem pouku dve metodični načeli, od katerih ima vsako svojo upravičenost v določenih mejah. Po Šilih je vsak spis prost, če izvira iz doživljanja pisca in če je plod samostojnega oblikovanja. Prav tako pa je tudi vezan, kolikor se mora učenec pisec ozirati na vsebinske in oblikovne posebnosti sestavka. Poučevanje spisja mora upoštevati jezikovni razvoj in doživljajski svet učencev. Oboje je odvisno od razvojne stopnje in z njo pogojene zmogljivosti ter od domačijskega okolja, v katerem učenci žive in je na vsaki šoli nekoliko drugačne. Spisovni pouk mora sprostiti jezikovno ustvarjalnost otrok, a jo hkrati podrejati jezikovni pravilnosti. Zaradi tega temelji pisno (pismeno) izražanje na oblikovanju ustnega govora, toda učenci morajo spoznati in upoštevati posebne zahteve pisnega izražanja. Učitelj naj vodi učence od prvotne sproščenosti k postopni vežanosti. Metodično težišče spisovnega pouka v osnovni šoli torej ne sme biti preveč podrobno pripravljane spisov, da bi učence zavajal k posnemanju in k nesamostojnosti:

» ... ker pa učenci na elementarni stopnji sicer že znajo govoriti, ne obvladajo pa še spisovne tehnike, so potrebne posebne vaje, ki jih usposabljaajo za vedno boljše pismeno izražanje. Doživljajski spis kot najbolj prosta oblika spisja je dragocen, vendar ga ne sme učitelj izključno gojiti. Taka enostranost prezgodaj in premočno podpira razmišljanje o samem sebi ter vzgaja nervozne, gizdave in čustveno hladne ljudi, ki jim je lastni jaz najzanimivejši pojav na svetu. Razen tega je iz razlogov npravstvene vzgoje potrebno, da učenci obravnavajo snovi, ki niso neposredno povezane z doživljanjem in za katere sprva niso navdušeni. Le tako se naučijo premagovati ovire in pripovedovati po določenih vidikih. Spisi učencev ne smejo biti sami sebi namen, ampak naj izvirajo iz težnje mladih piscev, da jezikovno izrazijo, kar jim polni dušo in kar bi hoteli ohraniti ali sporočiti tudi drugim. [...] Spisovni pouk je treba skrbno planirati, deloma zaradi spreminjajoče se psihične in jezikovne zmogljivosti učencev, deloma zaradi postopnosti, ki vodi učence od lažjega k težjemu in od preprostega k sestavljenemu« (str. 93).

V teoretičnem delu pomeni »planiranje spisja« (str. 94–96) smiselno načrtovanje pouka in uvajanju spisja v osnovno šolo. Meni, da je treba upoštevati dva dejavnika: (1.) pravilno usmeritev učencev in (2.) (realna) pričakovanja v skladu z njihovo razvojno stopnjo. Šilih poimenuje učenca tvorec ali mladi učenec pisec, ki piše za ljudi. Omenja »ljudi, ki ga bodo brali (učitelj, součenci, starši)«. Iz pojmovanja »ljudi, ki ga bodo brali«, sodimo, da Šilih upošteva tudi bralca ali naslovnika. Odmev na spise je močna spodbuda učencem, zato

sklepamo, da Šilih implicitno začenja pojmovati pisanje kot dvosmerno sporazumevanje. Prav tako je Šilih prvi, ki omenja pisni razvoj učenca:

»Učenec v prvih šolskih letih ne more stvarno poročati [...] poročil ali opisov in drugih prikazov stvarnosti še ne zmore [...] polagoma ga pripravljati [...] celostno doživljanje se diferencira šele v 4. šolskem letu [...] takrat šele težje naloge. Poglavje o psiholoških osnovah jezikovnega pouka dokazuje, da tudi besed še ne zna zavestno izbirati in da zaradi svojega nazornega, predmetno se izživljajočega mišljenja uporablja paratakso ('in', 'potem') [...] Hipotakso zasledimo šele ob koncu 8. r. Okoli 10. življenjskega leta prvi večji vzpon [...] večje bogastvo besedišča, večji mnogovrstnosti sintaktičnih oblik in pomnožitvi pridevnikov ob sočasnem pojemanju prislovov. [...] učenec na elementarni stopnji v svojem izražanju rad pretirava, se pozneje (v dobi kritičnega realizma med 9. in 12. življenjskim letom) ta težnja bolj in bolj izgublja« (str. 94).

Šilih didaktično načrtuje poučevanje spisja in zato loči stopnje pisanja.

- Prva je t. i. predstopnja spisja s *stavčnotehničnimi vajami* v prvem razredu, ko učenci prepisujejo cele povedi. Glavni cilj je pravilni besedni red ter pozneje oblikovanje povedi oz. samostojno določanje besednega reda in samostojen zapis.
- Predstopnja spisja in *stavčnotehničnih vaj* so v drugem in tretjem razredu vaje s kratкими povedmi – smiselnimi in zaokroženimi. Šilih govori tudi o »protokolu opazovanih dejanj«, pojavov, dejavnosti, skupno opazovanje delnega dogodka in govorno izražanje. Glavni cilj predstopnje spisja in teh vaj je navaditi učence na miselni red (povezovanje povedi v smiselno zaokrožene jezikovne celote).
- Pravi prosti spisi se začnejo že v tretjem razredu s skupnim začetkom sestavka, potem s samostojnim nadaljevanjem.
- Prevladovanje prostega spisja je v četrtem razredu — primerne teme za proste spise so doživljaji, doživetja, opazovanja, lastne izkušnje učencev, dojemanje in razlaganje slik, domišljije in iz učnega gradiva »učiva« (str. 96), pisanje vezanega in poslovnega spisja (vprašalne pole, tiskovine, obrazci, opravičila, poslovna pisma, potrdila, vabila ...).

Nadaljuje z vrstami spisov in pravi, da je prvi (1.) doživljajski spis najbolj preprosta oblika spisja. Značilnost omenjene besedilne vrste je prilagajanje otrokovemu razvoju.

Najpogostejše teme so doživljanje doma: *Mleko je skipelo, Kako pomagam materi, Moja najljubša igra ...* Doživljanje iz šolskega življenja: *Na poti v šolo, Med odmorom, Dobil*

sem dobro oceno. Doživljaji v posameznih letnih časih: Prvi sneg, Gradili smo sneženega moža, Na ledu ... Doživljaji z rastlinami in živalmi: Naša češnja, Kako smo nabirali maline, V hlevu ... Doživljaje z ljudmi in njihovim delom: Naš združni dom, V trgovini, Dobil sem novo obleko ... Šilih se zavzema za delitev okvirne teme na delne teme. »... učenec, naj si izbere tisto, ki mu ustreza, učitelj naj bi tudi pisal.« Spisi se zbirajo v mapi in naj se opremijo z ilustracijami in razglednicami in tako bodo lep spomin in spodbuda.

Druga vrsta spisa je (2.) opazovalni spis, ki je podoben in temelji v doživljajskem svetu, ki učence tematsko zanima, vendar ga je treba oblikovno prilagoditi razvojni stopnji učencev. Za pisanje tovrstnih spisov, ki so zahtevnejši od doživljajskih, je potrebno natančnejše opazovanje in večja objektivnost. Cilj te besedilne vrste je vzgoja k stvarnosti, *odvrčanje mladih piscev od frazarjenja*, iskanje najustreznejših izrazov. Učenci po Šilihovem mnenju radi pišejo opazovalne spise, ki ima tudi svoje podzvrsti: tolmačenje slik (opis, izmišljanje zgodbe, čustva, oživljanje slike z domišljijo, povezava z učivom).

Tretja vrsta je (3.) domišljijski spis, ob katerem pravi, da ni ostre meje med prvimi tremi vrstami (tolmačenje slik je hkrati dejavnost domišljije). V domišljijemskem spisu učenec pisec preoblikuje objektivno stvarnost. Poosebljanje neživih predmetov: *kapljica vode pripoveduje svoje prigode, klobuk svoje spomine. Počlovečenje* (antropomorfizacija) *rastline in živali: lastovka opisuje svoje potovanje v južne kraje, zajec govori o svojih stiskah ...* Izražajo svoje želje: kaj bom počel, ko bom velik. Po svoje obnavljajo pravljice, pripovedke in druge zgodbe. Cilj je razvoj domišljije in mišljenja, ki »*utegne pa škodovati, če je pretirano*«. Pri pisanju domišljijških spisov, v katerih se prepletajo resnični in izmišljeni dogodki, Šilih svetuje previdnost.

Četrta vrsta je na učno snov ali na (4.) učivo vezani spis (poustvarjalni spis). Ti spisi obravnavajo samodejno pridobljeno in prisvojeno učno snov iz beril, zgodovine, zemljepisa, prirodopisa ali prirodoslovja. Snov teh predmetov učenci pripovedujejo po svoje, ne da bi se vezali na prvotno dispozicijo ali na besedišče. »*'Vezan' spis – na učivo vezan spis ima vse značilnosti prostega spisa, če so učenci učno snov doživljali in če je razgibala njihovo mišljenje in čuvstvovanje*« (str. 98). Težave nastopijo takrat, ko se učenci oklepajo znanega vrstnega reda in naučenih povedi. Vrsta spisa vezanega na učno snov je dobra stilistična vaja in hkrati sredstvo preverjanja. Ravno tukaj je prelomnica, ko učitelji takšne spise uporabljajo z drugimi cilji, predvsem kot teste znanja in pravopisno preverjanje, tako da so se spisi oddaljili od svojega prvotnega cilja – samostojnega pisanja.

Peta vrsta spisa je (5.) poslovni spis, ki je vezana z vrst spisa, a je zelo potreben iz praktičnih in vzgojnih razlogov.

Šilih loči *vrste spisja* od osnovnih oblik spisja (stalne oblike sporočanja) in navaja (str. 98) štiri glavne oblike spisja, ki se sicer pojavljajo v različnih oblikah in vsaka ima svoje slogovne posebnosti.

Prva oblika je (1.) zgodba ali pripoved, ki je preprosta jezikovna umetniška oblika, sestavljena je iz jedra, ki predstavlja resničen (verjeten) ali izmišljen (neverjeten) dogodek. Z zgodbo misli Šilih na pripoved, zato včasih med oblikovne značilnosti pripovedi umešča tudi vsebinske značilnosti. Pravi namreč, da so zgodbe navadno realistične, domišljajske, pustolovske ali fantastične zgodbe, pravljice, pripovedke, basni ipd. Zgodba je glavna spisovna oblika v osnovni šoli, tudi na višji stopnji, učencem je prijetna v drugem in tretjem razredu, ker se v njej prepleta naivno pripovedovanje, resničnost in domišljija. Učenec lahko tudi manjši dogodek oziroma doživljaj spremeni v pripoved. Namen zgodbe je, da hoče zabavati, je osebno poudarjena, po obsegu večkrat razvlečena.

Poročilo (2.) je druga osnovna oblika, ki je sicer podobna pripovedi, le da prikazuje potek nekega dogajanja. Šilih jo definira, ko da pravi, da poročilo ugotavlja opazovana dejstva, brez osebnega stališča, cilj pa je da se učenci naučijo uporabljati to jedrnatost in natančno obliko. *Opis* se mu zdi neke vrste poročilo, jezik opisa je hladen, suhoparen, objektivni. *Obnova* je tudi poročilo, lahko je ustna ali pisna, didaktična vrednost obnove, ne kateri menijo, da hromi ustvarjalnost, *prosta obnova in prosto preoblikovanje zgodbe* uvršča Šilih v območje *domišljajskega spisa*.

Tretja oblika spisja je (3.) oris, ki ga definira kot prikaz stvarnega stanja (podobno opisu). Oris ugotavlja opazovana dejstva, ki notranje prevzamejo pisca in odražajo njegov odnos, jezik orisa je drugačen, uporablja pesniška izrazna sredstva, ker želi pritegniti bralca.

Četrta oblika je (4.) razmotrivanje, to je oblika spisa, ki prikazuje misli. Pri razmotrivanju (razmišljanje) gre za načelo oblikovanja od nezavestnega k zavestnemu (str. 100). Šilihu se zdi primerno urjenje sloga tako, da isto temo napišemo v različnih oblikah; danes bi temu rekli vaje v slogu, npr.: *Gozd pozimi* – zahteva oris, medtem ko tema: *Kako je potekla telovadna ura* – zahteva stvarno poročilo. Šilih se dotakne še ene zanimivosti, in to so teme, neprimerne za učence, ker učitelji ne upoštevajo razvojne stopnje učencev. Kot

primer takšne teme je naslov *Na pokopališču*, ki ne ustreza doživljajskemu območju otrok, zato učenci o tej temi ne morejo pisati.

Šilih pravi, da so možne tudi t. i. (5.) *mešane oblike*. Pri zastavljanju tem naj bo učitelj pozoren, da postavi spodbudno temo, ki pa ni ne preširoka in ne preozka. Če je tema presplošna, je smotno, da učitelj razčleni nalogo, če pa preozka, naj jo smiselno razširiti.

Poučevanje spisja je s Šilihom dobilo nov poudarek, ki se ga tudi sam zaveda. Pravi, da »*Novejša metodika spisovnega pouka prenaša težišče metodičnega dela od nekdanjega pripravljanja na popravljane in piljenje spisov, dodaja pa še mnogovrstne vaje, ki naj bi učence usposabljalne za vedno boljše pismeno izražanje*« (str. 101). Iz povedanega je razvidno, da je Šilih načrtoval smiseln razvoj spisja in mu dal drugačen poudarek — končni izdelek. Sčasoma so učitelji vzeli *popravljane in piljenje spisov* dobesedno, in to je bilo skoraj petdeset let namen in cilj poučevanja pisanja. Kljub temu ne gre Šilihu odrekati njegovih zaslug, in sicer:

1. Najprej ustno urjenje do tretjega razreda osnovne šole, kjer Šilih ustno pripovedovanje in oblikovanje »govorjenih spisov« (str. 101) smatra za predhodnico pisnih sestavkov. Vendar učitelj ne sme začeti prezgodaj s pisnim izražanjem, da se učenci pravopisno ne zanemarjajo. Urjenje opazovanja, domišljije in mišljenja z vajami razvijajo tri dejavnosti: opazovanje, domišljijo in povezovanje izkušenj v vednosti. Primerne so *vaje v prostem asociiranju* — igre asociacij, razvijanje sposobnosti živahnega predstavljanja.
2. Posebne slogovne vaje — vaje za razvijanje poimenovalnih sposobnosti (vaje v zbiranju in urejanju besed) — bogatenje besednega zaklada, naštevanje (zbiranje) besed (samostalnikov, glagolov in pridevnikov) in razvrščanje (urejevanje) besed. Naslednje vaje razvijajo upovedovalne sposobnosti z dopolnjevanjem (ustavljalne vaje) — vstavljanje novih besed v besedilo, nadomeščanje besed z boljšimi, vrednost: odločanje po skrbnem razmišljanju. Vaje v upovedovanju — *spreminjanje slabega besednega reda, izpuščanje nepotrebnih besed, premagovanje razblinjenosti, nadomeščanje neustreznih odvisnikov z ustreznimi, doslednost časov, ne začenjati stavkov z istimi besedami*.
3. Vaje v vezanju *stavkov* (za mlajše učence, *preprosti kratki stavki in povezovanje, proste stavke v zložene stavke, vaje v krčenju in širjenju stavkov in sestavkov*). Torej gre za

vaje za razvijanje upovedovalnih in besedilotvornih sposobnosti z metodo dopolnjevanja.

4. Slogovni vzorci (v starem spisju so se precej rabili, danes se uporabljajo zelo redko, deloma le v višjih razredih). Predvsem so to primerni zgledi, ki spodbujajo učence s svojim slogom in vrednostjo. Vzorci (in vzori) so najboljši pisatelji. Ravno tako so zanimivi dobri spisi učencev, pri katerih je potrebna skupna obravnava in ugotavljanje. To so vaje za razvijanje besedilotvornih sposobnosti z metodo posnemanja.
5. Branje dobre proze bogati pasivno besedišče, ustno in pisno razpravljanje o prebranih delih, pripovedovanje vsebine, izrekanje sodb in zastavljanje vprašanj.

Presojanja in popravljanje spisov – Šilih deli poprave na tri vrste: prva je učiteljeva poprava (z razpredelnico), druga je razredna in tretja lastna poprava, zato je napravil tudi shemo:

Tekoča številka	Ime učenca	Napake				
		glede na vsebino	glede na vrstni red	glede na slovnico	glede na pravopis	glede na slog

Pomembno je še naslednje – v poglavju o kolektivnem in izvenšolskem spisju govori Šilih o t. i. spisovnih mapah⁶², ki so razdeljene po različnih merilih. Vsak razred bi imel svojo mapo, v katero bi vsak učenec vložil izvod spisa na isto temo (zgodba o neki rastlini, poročilo o skupnem izletu ...), v mapo lahko vstavijo tudi ilustrirane spise iste vrste (zgodbe o živalih). Šilih je didaktik, zaradi tega načrtno uvaja raznolike učne oblike in predlaga t. i. razredno ali skupno pisanje daljše povesti ali igre (delitev na poglavja, ilustriranje, mapa). Njegove ideje so sodobne, npr.: učenci lahko tvorijo spise tudi v izvenšolskem času, lahko si dopisujejo z drugimi šolami, lahko objavijo razredni list (šolski list), stenski časopis, pišejo v mladinske liste, učenci nižjih razredov si lahko dopisujejo z drugo šolo.

Najzanimivejši je Šilihov *učni postopek pri spisovnem pouku*, kjer je potrebno upoštevati vrsto in obliko spisja. Temeljni je učni postopek pri doživljajskem spisu, kajti nanj se

navezuje učni postopek pri opazovalnem in domišljijemskem spisu, pri spisu, vezanem na učno snov, poslovnem spisju in obnovi.

Učni postopek pri doživljajskem spisu

Uvodni razgovor (priklic skupnega doživljaja), določanje okvirne teme in skupna razčlenitev (Naš gozd v jeseni, Nabiral sem gobe ...), izbor ožje teme, razmišljanje o temi in sestavljanje spisa na listič (1a)⁶⁹

Skupno oblikovanje spisa, slovniške, pravopisne in slogovne pobude

Zapis na lističe (1b) v šoli

Učitelj pregleda, popravi, oceni sestavke, obravnava in poprava v šoli

Prepis osnutka doma v delovnik (2) in prepis v šoli v spisovni zvezek (3)

Iz učnega postopka vidimo, da Šilih upošteva pisni proces v celoti, pisne dejavnike (tema, navodila, naslovnika sicer ne), dolgoročni spomin pisca (poznavanje teme in pisnih vzorcev, brez upoštevanja naslovnika) in faze tvorjenja (načrtovanje, pretvarjanje, pregledovanje). Jasno je, da je poudarek na izdelku in tretji fazi tvorjenja – pregledovanju (branje in urejanje), ki ga vodi učitelj. Poučevanje pisanja je osredotočeno na preprečevanje napak, kar spoznavamo po tem, da so učenci en sam spis pisali trikrat. Prvič so sestavili spis in zapisali osnutek na lističe, drugič so prepisali osnutek v delovnik in tretjič v spisovni zvezek.⁷⁰

Primer skicne priprave za obravnavanje spisa (str. 112)

Metodična enota:	spis o plohi
Razred:	četrti
Učni cilj:	tehnika doživljajskega spisa
Vzgojni cilj:	vglabljanje v skupen doživljaj
Učna metoda:	razvijanje in prikazovanje
Učna pomagala:	šolska tabla

Uvodni razgovor – navezuje se na slučajni skupni doživljaj

Ustno izražanje učencev – vsak učenec pripoveduje po svoje

Določanje teme: To je bila ploha

Pripovedovanje doživljaja učencev v celoti

Jezikovna opozorila (pregled in zapis na tablo)

Zapis spisa na liste (1): ista tema, različen doživljaj

Učitelj pregleda koncepte

Nadomeščanje pravopisnih napak s pravilnimi oblikami pri slabših učencih piscih, pri boljših
le označitev napak na robu

Izpisovanje tipičnih napak (učitelj)

Primerjava pregledanih sestavkov in izbor najboljših in najslabših

Razredna obravnava spisov v šoli

Branje enega dobrega in enega slabega spisa (učenci ugotavljajo in utemeljujejo razlike)

Na osnovi preglednice učitelj povzame poprave in oblikovanje spisa

Poprava napak učencev, pomaga učitelj in razredni kolektiv

Izvedba (slovniških, pravopisnih in drugih) vaj z učenci

Popravljeni sestavek vpišejo učenci doma v delovnik (2) in v šoli v spisovnico (3)

Poučevanje spisa je očitno didaktično usmerjeno – pouk pisanja je usmerjen na produkt – končno besedilo, predvsem na popravljanje in »piljenje« napak, manj pozornosti pa posveča načrtovanju, ki ga uvede v skupinski dejavnosti. Čeprav teoretično govori o samostojnosti in ustvarjalnosti učencev, praktično iz učnih postopkov pri doživljajskem spisu in iz skicne priprave ugotavljam, da je pouk usmerjen na učitelja. Potek šolske ure je tudi bil osredotočen na preprečevanje pravopisnih napak, izpisovanje tipičnih napak, razredne obravnave v smislu popravljanja napak (slovničnih, pravopisnih in drugih) ter prepisu spisa brez napak. Spis oz. osnutek se je popravljal ali prepisoval tako dolgo, da je bil brez napak. Kljub teoretični naprednosti pri izvajanju opazimo, da je pozornost na izdelku in ne na ustvarjanju le-tega. Čeprav gre za razlikovanje med teoretičnimi načini in praktičnim uresničevanjem, moramo Šilihu pripisati velike zasluge pri poučevanju pisanja.⁶³

195/64, 1961, 1963/64 – Silva Trdina in literarnoteoretična usmerjenost spisovnega pouka

Silva Trdina v člankih *Obravnava spisja v osnovni in srednji šoli, Ali še dajemo domače vaje?* in knjigi *Besedna umetnost II. del* obravnava spisje. Po njenem mnenju so za prvi razred primerne ustne priprave za spisje, med katere uvršča *vsako govorjenje, učenje na pamet, nabiranje izrazov, stalnih rekel in pregovorov, pisne vaje za spisje (pismene priprave): prepisovanje, diktat, pismeni opis, razčlemba in obnova*.⁷¹ Meni tudi, da je četrti razred primeren za pisanje pravega spisja. Trdinova izhaja iz literarnoteoretičnega izhodišča, zato sta za njeno pojmovanje spisja najbolj primerni vrsti spisja analiza (razčlemba) in obnova. Trdina spodbuja t. i. *obnove višje stopnje (nedolgočasne obnove)*, ki jih deli na dve vrsti: prvič: *izpreminjalne obnove (samostojno spisje): samostojno oblikovanje, izmišljanje vedno novih načinov obnavljanja, pripovedovanje zgodbe v skrbni obliki* in drugič: *z lastno domišljijo razširjene obnove, postavitev zgodbe v drug kraj, v drugo dobo, pripovedovanje v tretji osebi, prvi osebi, obnova kot pismo, dramatisirana igrice, nato uprizoritev*. Pri obnovah višje stopnje (izpreminjalnih in razširjenih) Trdinova svetuje, da se ocenjuje jezik in slog, vsebina in ideja. Iz povedanega sledi, da se zavzema za tvorjenje besedil ob zgledu (književna besedila), tvorjenje po spominu (obnove), vendar obnove višje vrste in novejša metode tvorjenja besedil, npr. metoda tvorjenja ob zgledu in z zamenjavo ali s spreminjanjem, priredbo ali predelavo v drugo književno zvrst in vrsto. Ob tem pa navaja najvažnejše lastnosti dobrega jezikovnega sloga pri spisovnem pouku od 1. razreda dalje: slovnična pravilnost, besedna čistost, besedna točnost, besedna uglajenost, jasnost izraza, jedrnatost, naravnost, ustreznost.

Pouk slovenskega jezika – spisovni pouk se začne s pripravami – ustne in pisne priprave (neustvarjalna besedila in faza načrtovanja), nadaljuje z izpreminjalnimi obnovami (poustvarjalna besedila) in vodi k pravim prostim spisom (ustvarjalnim besedilom). Najpomembnejša prvina spisovnega pouka se ji zdi izbor naslovov prostih spisov. Pri oblikovanju naslovov naj bo snov znana in domača, pri čemer poudarja, da je bolj kot snov pomemben način pisanja. Ob tem omeni neprimerne naslove, pri katerih učenci bolj »izlivajo čustva«, kot pa pišejo. Trdinova povezuje pisanje in razmišljanje, ki ga spodbuja že sam naslov. Zato so lahko naslovi spisov neposrečeni naslovi, ki so v zvezi z domom in družino: *Moj rojstni kraj, Moj dom*. Naslovi tudi ne smejo biti težki naslovi – *aktivna karakteristika*:

Moja mamica (podnaslov: *Spomini iz bolezni, Spomin iz prvih otroških let*), *Moj oče* (podnaslov: *Spomin iz okupacije, Tudi moj oče je član delovnega ljudstva*). Posrečeni spisi (temelj = poročilo): *Poročilo o Prešernovi proslavi, o športni tekmi, o sprejemnem izpitu, o pionirskem nastopu, o filmski ali gledališki predstavi, na višji stopnji: o seminarskem delu, o stanju mladinske organizacije, o delovni akciji, o brigadi, o gledališki ali filmski sezoni ...* Učenci radi pišejo o spomnih: *Moja najljubša igrača, Kako sem se učil plavanja, smučanja, Spomin na prvi razred, na osnovno šolo, na nižjo gimnazijo, Moja najljubša žival ...* Priljubljena snov je nedvomno šola: *označitev vzgojiteljev in tovarišev, prikaz učne ure, šolskega odmora, razrednega kolektiva, dneva izpita, privlačne izvenšolske zaposlitve: domače delo, čtivo, delovanje v organizaciji, v pevskem zboru, v športnem društvu.* Posebno pozornost Trdinova posveča besedilni vrsti — lastni življenjepis — učenci naj ga tvorijo po načrtu (točkah), pozneje sledi svobodnejša zgradba, v višjih razredih je bistvena razlika med poslovnim (CV) in literarnim življenjepisom, celotni življenjepis, spomini ali memoari (str. 207).

Silva Trdina omeni tudi »veselje do fantaziranja«, ki se ji zdi »koristen nagon«, zato je potrebno spodbujati fantaziranje pri spisju in mu pomagati do izraza, ne pa ga zatirati. Učenci se vesele naslova: *Star čevelj pripoveduje zgodbo svojega življenja, Učna knjiga govori o svoji preteklosti.* Spisi, ki merijo na prihodnost⁶⁵, so tudi zelo zaželeni: *Kaj hočem postati, Čez deset let, Iz potnega dnevnika v letu 1916* ipd., vse te literarne teme (ob avtorjih) ali naloge lahko poimenujemo ustvarjalne.

Prvine spisovnega pouka so: naslov, način izrekanja naslova, motivacija učencev (razpoloženje) — predpriprava profesorjev; naslova ne smemo napovedati (ker se dijaki živčno pripravljajo ob pomoči staršev in sorodnikov ..., na višji stopnji pomagajo tudi 'plačani pomagači') (str. 208). Poljubne teme se ji ne zdijo primerne, ker je samostojen izbor težak in med učenci ni veliko originalnih želja. Pisanje na isto temo se ji zdi pravičnejše in ga lažje ocenjuje. Navodila (nauk) so tvoren del spisovnega pouka tako na nižji kot na višji stopnji in morajo biti dana tik pred začetkom pisanja. Ob vsaki nalogi je nujno sistematično ter leto za letom opozarjati na primerno vsebino in lepo obliko, hkrati je potrebno *izluščiti* osnovno idejo. Trdinova opozarja, da se nekateri učenci ne domislijo takoj, zato jih spodbuja tako, da z nekaj besedami pove, o čem pisati v uvodu, jedru in zaključku. O zgradbi spisa pravi, da je potrebno v uvodu vzbuditi zanimanje, jedro je glavni in najdaljši del spisja, najvažnejše misli, opis osrednjega dogodka, zaključek naj bo kratek, učinkovit; končni

poudarek spisa naj zaokroži posebno lepo izražena misel. Pri vrednotenju pravi, da je treba pohvaliti originalne zasnove – običajno gre za nadarjene učence – povprečnim in manj nadarjenim učencem pa posvetiti spodbudne besede, dovoliti spraševanje, ker to omogoča večje razumevanje. Učencem moramo na njihova vprašanja odgovarjati jasno in ljubeznivo. Slabo je, če profesor sedi za katedrom, dela svoje delo ... in se za razred, ko piše, ne zmeni – tako učitelj z dejanji omalovažuje spisto uro, zato se ni čuditi, da jo dijaki ravno tako.

Trdinova govori tudi o »neugodnem vplivu« učitelja, ki je stražniško strog, za njo je pisanje spisa »neke vrste ustvarjanje«, [zato] ne poveljevati: *'Začnite! Ne ganite se mi več! Molčite!'* Zbuditi zaupanje do dela pri učencih.; npr. *'Zdaj me pa zelo zanima, kaj boste napisali. Najprej malo premislite in potem šele začnite in v razredu naj vlada popoln mir, da ne motite drug drugega. Torej – dobro srečo!'*« (str. 209). Te besede potrjuje, da Trdinova spodbuja tudi razmišljanje pri pisanju in sproščeno vzdušje v razredu. »*Profesor, s svojim negovorjenjem med pisanjem, naj zbudi pri učencih občutek važnega molka, ki je potreben ob najbolj svečanem opravilu.*« Med nalogo (pisanjem) naj vlada popolna tišina. Proti koncu naloge dijake mirno in ljubeznivo opozorimo: *Zdaj je najbolje, da počasi zaključite! Preberite še enkrat nalogo in popravite še kaka ločila! Vidimo, da upošteva faze tvorjenja: faza načrtovanja je priprava, faza pretvarjanja je samo pisanje, faza preverjanja je poprava.* Najpomembnejši del obravnave spisja je poprava. Nagrada za popravo (prvi dan po spisju) so »*veseli in hvaležni dijaki*«; druga nagrada je ugotovitev, da je uspeh poprave očit. Tako kot pri Šilihu se tudi pri Trdini postopoma uveljavlja pisanje kot dvosmerno sporazumevanje, in sicer tako, da je velik poudarek na učiteljevi popravi, vendar gre za premik.

Pri ocenjevanju in popravljanju navaja tri merila: 1. vsebina (vsebinsko dober spis): vsebinska ustreznost spisa naslovu, zanimivost spisa, razumljivost, 2. oblika (oblikovno dober spis): brez slovniških napak, brez stilističnih pomanjkljivosti, zunanja zgradba (odstavki), čitljivo in lepo napisan in 3. ideja (odvisna od dijakove globine: naučiti dijake resneje dojemati življenje, iskati smoter in znati to posredovati drugim). Iz tretjega merila je razvidno, da pri poučevanju spisja upošteva tudi naslovnika.

Pomudi se tudi pri neprimernih opazkah učiteljev: *Ločila! Vejice! Pisava! Razvlečeno! Nelogično!*, kaj ti dijak se bo nanje najvljudneje odzval. Primerne opazke bi bile: »*Vaša naloga mi je dokaz, da življenja ne jemljete površno. To vam narekuje lepi izraz. Samo vejic pa še ne znate postavljati. Potrudite se do prihodnje naloge to svojo napako popraviti.*« V

današnjem kontekstu bi rekli, da se Trdinova zavzema za opisno ocenjevanje učenčevih besedil, za spodbujanje ustvarjalnosti in obziren odnos do pravopisa. Učiteljev komentar bo dijak večkrat prebral, zato so primerne spodbudne opombe, dijak se bo potrudil in tudi napredoval bo. »*Vesela sem vašega napredka. Vidite, da se da z voljo vse doseči. Zadnjič Vam je manjkalo 13 vejic, danes samo šest. Ne odnehajte, trudite se še dalje!*« (str. 210). Še bolj zavirajoče znajo biti opombe, ki se nanašajo na idejne strani. Dijaki so pri tem še bolj občutljivi, vendar je potrebno tudi te omeniti: zgrešena moralna gledanja, napačen dijakov odnos do staršev, profesorjev, znanosti, umetnosti, športa, političnih razmer itd.

Podobno kot Šilih tudi Trdinova veliko pozornosti posveti uri poprave. Vendar pri tem meni, da je za kolektivne napake in negativen uspeh lahko kriv tudi neustrezno izbran ali slabo razložen naslov, neprimerno izbran dan, raztresenost dijakov. Najprej je treba učence spodbuditi, potem šele očitati in obravnavati napake. Vidimo, da upošteva objektivne in subjektivne dejavnike pri pisanju besedil, in da krivde za neuspeh nikakor ne pripisuje le učencem, ampak omenja neprimerno poučevanje pisanja. Pisne naloge opisno ocenjuje s tremi merili: vsebina, oblika in ideja. Vse pripombe je treba dobrohotno utemeljiti, in to s primeri, nikakor ne smemo ironizirati. Probleme je treba reševati z diskusijo. Kritika dijakovega lastnega dela je zanj najboljša motivacija, vendar naj ne bo ura moralnega pouka, ampak učenje za življenje ter pogovor o vsebinski in idejni strani naloge, a hkrati tudi razgovor o jeziku. Humornost je pri popravljanju spisov dobrodošla, nikakor naj ne bomo dolgočasni. Obravnava napak oz. poprava spisov naj omeni 3–5 najpogostejših napake. Dijaki, naj si pišejo v zvezke »točke« (opozorila glede napak). Ne smemo pozabiti na branje spisov najboljših dijakov (str. 213): zaradi posnemanja dobrih spisov, smotrne debate, iskanja vrlin v spisih in iskanja pomanjkljivosti. Zavzema se za izkušnjsko učenje in pravi, da je spis, ki je vzorno prebran in smotrno obravnavan, boljši kot ves teoretski pouk o spisju, kar lahko potrdi vsak učitelj. Zato predlaga skupno ali individualno obravnavo spisja.

Silva Trdina v knjigi *Besedna umetnost II. – Literarna teorija* – na koncu vsakega obravnavanega poglavja doda navodila in vaje za utrditev snovi. Zasedimo lahko razvijanje sposobnosti ustvarjalnega mišljenja na poimenovalni, upovedovalni in besedilotvorni ravni. V prvem poglavju o *Nauku o slogu ali stilistiki* Trdinova v navodilih sistematično našteje vaje za utrditev: (0.) uvodnih poglavij, (1.) slovniške pravilnosti, (2.) besedne čistosti, (3.) besedne natančnosti, (4.) besedne uglajenosti, (5.) jasnosti izražanja, (6.) jedrnatosti, (7.) lahkotnosti izražanja, (8.) naravnosti, (9.) ustreznosti, (10.) tropov, (11.) figur in (12.) za utrditev

zaključnih poglavij. Razvoj besedne ustvarjalnosti najdemo predvsem v vajah za utrjevanje tropov in figur. V naslednjem poglavju o *Nauku o osnovah meroslovja ali metriki* so vaje, ki nimajo funkcionalnega cilja razvijanja ustvarjalnosti, ampak gre za pridobivanje književnega znanja. V tretjem, obširnem poglavju z naslovom *Nauk o vrstah in oblikah besedne umetnosti ali poetike* se loti sistematične obravnave književnoteoretičnih pojmov, o katerih zastavi naloge in vaje.

Vse do sedaj obravnavane knjige s področja spisja so ga obravnavale v spisovnikih, slovnica in berilih oziroma čitankah. Razvoj besedne ustvarjalnosti se je v doslej obravnavanih knjigah uresničeval skozi funkcionalne cilje, v obravnavani knjigi se pokaže, da se ustvarjalnost razvija tudi z uresničevanjem izobraževalnih ciljev. Trdina z literarnoteoretičnega stališča obravnava leposlovje, liriko, epiko, dramatiko in retoriko, kar ima svoje dobre strani (preglednost, logičnost, teoretsko utemeljenost) in slabosti (predvidljivost, ukalupljanje ustvarjalnega procesa, oblikovna togost). Vendar moramo upoštevati cilj knjige, ki ji je ustvarjalnost le eden izmed ciljev; glavni cilj je izobraževalni – pridobivanje književnega (literarnoteoretičnega) znanja.

Prvič v dosegljivih virih lahko najdemo tudi besedne igre, ki imajo za cilj igro z besedami.

Tako razvijamo učencem poleg logičnega mišljenja tudi poimenovalne sposobnosti:

- Poiščite, koliko samostalnikov je skritih v besedah: košarka, povratek, koleraba, garderoba, obrekovanje, itd.
- Poiščite sami kake šarade, logogriffe, anagrame in palindrome!
- Skušajte k naslednjim besedam čim hitreje poiskati sopomenke ali protipomenke.
- Vaje za razvijanje sposobnosti upovedovanja: razložite naslednje aforizme, poizkusite sami napraviti kak aforizem, npr. o domu, o materinski ljubezni, o delu ...
- Izmislite si sami nekaj ugank, npr. o živalih (netopir, pikapolonica, rak, mačka, mravlja); povejte z drugimi besedami; poiščite sami kake izvirne primere (npr. Življenje je kakor ogenj, peče, a čisti.).

Poleg metod za razvijanje ustvarjalnega mišljenja Trdinova z vajami razvija funkcionalne cilje književnega pouka: pridobivanje in utrjevanje znanja (branje književnih besedil), primerjanje in način ljudske pesmi in ugotavljanje podobnosti in razlik!

- (1.) Uporablja znano besedilotvorno metodo – tvorjenje besedila po zgledu z dopolnjevanjem ali nadaljevanjem. *Izmislite si še sami kakšno kitico! Napišite pravljico po lastni fantaziji in upoštevajte pri delu stalne pravljичne značilnosti!*
- (2.) Naslednja metoda tvorjenje s ključnimi ali danimi besedami oziroma povedmi – učenci tvorijo basen z moralo: *Osel gre samo enkrat na led, Vrana vrani ne izkljuje oči, Kadar mačke ni doma, miši plešejo.* Sestavite spise po sledečih pregovorih: *Dober je domek, če ga tudi ni več kot za en bobek, Prave prijatelje izkušamo le v nesreči, Kakor si boš postlal, tako boš spal, Ni vse zlato, kar se sveti.*
- (3.) Najpogosteje uporablja metodo tvorjenja po zgledu in spominu (*Napišite po spominu kako znano ljudsko pesem in nato primerjajte zapise! Obnovite vse znane zgodbe o Kralju Matjažu!*). »*Opišite spomin na kak ljudski običaj, npr.: Kako smo jurjevali, Kako smo kresovali, Kako smo pustovali. Pripovedujte o kakem ljudskem običaju iz vašega kraja, npr.: Na svatbi, Na semnju, Na sedmini. Pripovedka iz mojega domačega kraja (spis) Posvetite eno uro pripovedovanju krajevnih pripovedk iz vaših domačih krajev! Pripovedujte znane basni! Napišite si 'pravljичno uro'! Vsakdo izmed nastopajočih naj pripoveduje tisto pravljico, ki mu je najbolj všeč. Obnovite po spominu anekdoto iz življenja kakega učenjaka, slikarja, glasbenika, pisatelja, kake druge zgodovinske osebnosti. Napišite po spominu kake anekdote iz dijaškega življenja! Spomin s počitnic (idila) na planinah, Pri morju, Na kmetih.*«
Ker Trdinova razvija ustvarjalno mišljenje z literarnoteoretičnega stališča, so pri njej vaje dramatizacije in uprizarjanja stalnica, čeprav so bile do takrat zelo redke.
- (4.) Metoda tvorjenja po zgledu in priredbo oziroma predelavo v drugo književno zvrst ali vrsto – dramatizirajte in uprizorite: a) *Ezopovo bajko Hermes in drvar! b) Milčinskega pravljico Gospod in hruška!* Dramatizirajte kak ljudski običaj iz vašega domačega kraja! Opišite vtise, ki ste jih imeli ob filmski predelavi kakega lit. dela!
Redka metoda tvorjenja je priredba oziroma predelava besedila v drugo književno vrsto: »*Poskušajte obdelati katero izmed sledečih tem kot humoresko! Naš razredni kolektiv, Razpoloženje ob semestru, Pri treningu, Na taborjenju. Poiščite v Jurčičevi humoreski Kozlovska sodba v Višnji gori sredstva, ki avtor z njimi vzbuja humor! Določite eno uro za pripovedovanje humoresk. Poskušajte obdelati katero izmed sledečih tem kot črtico! Ob slovesu, Takrat sem občutila krivico, Takrat me je bilo sram.*«

Ne le da učenci tvorijo po različnih metodah, ampak tudi primerjajo besedilotvorne postopke pri različnih avtorjih v berilu: kako isto snov obravnavajo različni pesniki: izdelajte sledeče in podobne teme, npr.: Jenko in Gregorčič.

Razvijanje besedilotvorne sposobnosti: za utrditev dramatike je Trdinova predlagala v naslednje vaje:

Napišite spis: *Prvič na gledaliških deskah, V drami, V operi, Razvoj gledališča v mojem domačem kraju, Katero gledališko delo mi je doslej najbolj ugajalo in zakaj*. Označite osebe iz drame! napišite nekaj dramskih prizorov: Na vlaku, V glavnem odmoru. Napišite spis s posebno mislijo na oznako tragičnega in komičnega! Poizkusite zaigrati nemo sceno!

1. Pridete domov. Na mizi zagledate pismo. Iz njega izveste: a) da je nekdo umrl, b) da je nekdo na smrt bolan, c) da gre komu zdravje na bolje, č) da vas bo nekdo obiskal.
2. Na sprehodu ste. Nenadoma zaslišite a) oddaljeno zvonjenje, b) žvižg sirene, c) hudo detonacijo. Poizkusite sami zaigrati dvogovor. Po vojni se srečata fant in dekle: a) fant je v bitki izgubil roko in o tem domov še ni poročal, b) dekle se je medtem poročilo z drugim. Poizkusite sami zaigrati posamezne prizore ali celo igro, ki ste jo v šoli obravnavali!

Prav tako obravnava tvorjenje besedil po zgledu in spominu z možnostjo preoblikovanja, priredbe ali predelave in zamenjave ali spreminjanja: Napravite po kaki noveli (npr. Levstik, Pigmalion) prosto, skrčeno, razširjeno in spremenjeno obnovo! Vaje za razvijanje predstavljanja: Koliko ilustracij bi bilo po vaši sodbi potrebnih, če bi hoteli natančno v podobah izraziti romantično (Bürger, Lenora), realistično (Aškerc, Mejnik) in moderno (Gestrin, Pesem o prepelici) balado? Napišite naslove k slikam! Če kdo zna, naj jih pa res nariše! Narišite dramski trikotnik o prebrani drami! Omeni tudi tvorjenje besedil po načrtu: Opis potopisa: *Slovo od doma. Na vlaku. Novi kraji – novi ljudje. Neznani običaji. Potniki na ladji. Zanimivo srečanje. Spet domov ...* Nato najdemo vaje za razvijanje divergentnega mišljenja – fluentnosti in fleksibilnosti: *Poizkusite govoriti najprej eno minuto, nato dve, tri ali več o sledečih in podobnih temah: Moje letošnje počitnice, Tovarišem ob začetku šolskega leta, Tovarišu razredniku ali tovarišici razredničarki ob koncu šolskega leta, K dnevu republike, K prazniku dela, Katera knjiga (film, glasbeno delo, likovna umetnina) mi je bila doslej najbolj všeč in zakaj, Katero razvedrilo mi je najljubše in zakaj, Najboljši govor, ki sem ga kdaj slišal(a), O zadnji kulturni prireditvi, O mladinskem zborovanju, O športni tekmi, Na Silvestrovo, Ob novem letu.*

Trdinova o spisju piše še v tretji enoti, in to v članku *Ali še dajemo domače vaje*⁶⁶ iz leta 1963/4. Takrat razmišlja, da so domače vaje »... najuspešnejše sredstvo za utrditev v šoli pridobljenega znanja, najučinkovitejša vzgoja k samostojnemu rednemu opraviilu in za učenje dijakov najlažji način učenja«. Učna ura naj se začne s pregledom domačih vaj in skupno korekturo. Pregledajo naj se še individualne rešitve in literarne teme. Včasih je potrebna ustna obnova. Kako dolge naj bodo domače vaje, je eno temeljnih vprašanj, ki prodre v srž strategije pridobivanja znanja. »Vrednosti napisanega dela ne merimo na metre, ampak jo tehtamo po vsebini.« »In kdaj je domača vaja pretežka? Kadar je dijak ne zna napisati sam!«? (str. 140).

Pri prostih spisih so učencem potrebna natančna navodila (uvod, jedro, zaključek, glavna ideja, dispozicijske točke, prebrati celoten *vzglede*) (str. 141). Obnovo definira kot književno nalogo in zahteva, da domača vaja ne sme biti nesmiselna, kajti cilji domačih vaj temeljijo na načelu postopnosti – nikakor vse hkrati. Ti cilji so: utrjevanje pridobljene snovi (slovnično, literarnoteoretsko, literarnozgodovinsko in estetskokritično), navajanje na samostojno in redno delo, utrjevanje v jeziku, slogovna uglajenost, bogatenje besednega zaklada, razbistritev duha, urjenje v logičnem mišljenju, razširjanje znanja iz vseh strok, poglabljanje lastnih etičnih nazorov.

Kako slovniški pouk z vajami približamo vsakdanjemu življenju? S kakšnimi vajami najlaže navadimo dijake prostih spisov? Učitelji se težko lotevajo prostih spisov, saj jim je težko iskati naslove in dajati navodila. Običajno iščejo presplošne in pretežke teme, zato se učenec muči z vsebino – vsebina naj bo lahka in prijetna. Učenci imajo dovolj posla z zgradbo, slogom in jezikom, kajti cilj ni vzgoja pisateljev in znanstvenikov, cilj je »tudi *podpovprečno nadarjenega učenca naučiti lahkotnega in pravilnega izražanja, logičnega povezovanja in iskrenega izpovedovanja*«. Glede teme – naj pišejo o stvareh, ki so jim pri srcu (str. 145). Avtobiografija je najbližja in je neizčrpen vir snovi za pisanje. Vzbuditi moramo dijakovo iskrenost, širiti njegov spomin, pokazati možnosti, kako naj se je loti – pokazati metodo ali z zgledom (npr.: J. Trdina: Spomini).

Na koncu povzemimo: Trdinova se je zavzemala za manj togo pojmovanje spisja, pozornost je posvečala motivaciji učencev in tvorjenju besedil na osnovi zgledov. Po njenem mnenju se sposobnost pisanja lahko tudi razvija oz. učenci pisci se je lahko priučijo. Za zgled uporabimo

književna besedila, pa tudi besedila sošolcev. Poudarja pomen učiteljevih navodil za pisanje. Navodila za domače vaje so pomembna, zato je potrebno napisati naslov domače vaje, podnaslov v oklepaju, datum (dijaki bodo to posnemali: naslov, podnaslov, datum), ilustracijo naloge, označevati domače naloge z zaporednimi številkami ter seveda pregledovati zvezke domačih vaj. Na koncu povzame svoje misli v sklep: kakor se edino z govorjenjem naučimo govoriti, z branjem brati, tako se seveda tudi s pisanjem naučimo pisati (str. 148) – torej se zavzema za izkušnjsko učenje.

1959/60 – MARTIN SILVESTER IN LITERARNOZGODOVINSKA USMERITEV

O spisju, vendar ne v osnovni šoli, ampak o spisju v srednji šoli razmišlja Martin Silvester. Čeprav njegovi članki ne obravnavajo osnovne šole, so v disertacijo uvrščeni zaradi teoretičnega in didaktičnega razmišljanja o spisju v šoli nasploh. Naslov njegovega članka v nadaljevanjih je *Slovenske naloge v srednji šoli*, kjer v poglavju z naslovom *Popravljanje in ocenjevanje* svetuje popravljanje vseh napak z rdečilom, naj velja le pravilno napisana oblika.⁶⁷

Potrebno bi bilo popravljati naslednje napake:

- jezikovne napake: besedne, stavčne, nepravilen spol, sklon, število, oseba, nepravilna raba časov, naklonov, načinov;
- sintaktične napake: *elipse, kontaminacije, anakoluti, eksegeze, perseveracije (napačne zveze)*;
- pravopisne napake: ločila, velike začetnice, naglasna znamenja, zlogovanje;
- stilne napake: posamezne besede, izrazi, fraze, stavki, tujke, popačenke, starinske besede, narečni izrazi, robate in prostaške besede ...;
- kompozicijske napake, vsebinske napake (vsebina ne ustreza naslovu, napačni podatki ...);
- idejne napake: zgrešena moralna gledanja, napačen odnos do staršev, šole, profesorjev, do dela, do znanosti in umetnosti, do političnih razmer, do družbe in življenja nasploh;
- zunanj oblikovne napake (pisava, rob, odstavki, razmik, datum, pike, nemarnosti) (str. 76).

Po popravi si izpišemo značilne napake, ki jih obravnavamo z razredom. Popravna znamenja so enaka kot pri korekturi tiska. Nekaj splošnih napotkov za ocenjevanje nalog: podana naj bo

realna ocena, branje nalog pred ocenjevanjem (vživetje), naloge enega razreda 'nepretrgoma' popraviti – v enem zamahu in hkrati. Ocenjujemo: (1.) vsebino – ustreznost naslovu, zanimivost, razumljivost, ni preskopa in suhoparna, vsebinsko bogata, izvirna in v idejnem pogledu v redu, (2.) jezik in pravopis – slovnične in pravopisne napake, (3.) stil in kompozicijo – lepo, jasno, slikovito, jedrnato izražanje, spretno podane in logične povezane misli brez ponavljanj in preskokov), (4.) zunanjo obliko naloge – pisava: lepa, čitljiva, snažna, nikakor pa nemarna in površna.

Vsekakor je zanimivo, da omeni učiteljevo soodgovornost: »Učitelj z ocenjevanjem naloge ocenjuje tudi svoje delo« (str. 77). Poda naslednjo metodo ocenjevanja, ki je zelo podobna današnjemu opisnemu ocenjevanju: ocena po prvem vtisu naj bo zapisana s svinčnikom, če smo v dvomih, dajemo dve oceni (ali + –), sledi še enkratno branje, nato primerjava ocen in šele potem dokončna ocena: ocena z dodanimi opombami učitelja »*kratka utemeljitev ocene, z nekaj besedami*«. Motivacija naj bo: jedrnata, jasna in precizna – v višjih razredih obširnejša. Podrobna in popolna ocena (z opombami) naj vsebuje: splošen pogled na uspeh, opozorilo na pomanjkljivosti, pohvala dobrih odstavkov, spodbuda in nasvet – kako bolje pisati, poudariti, zakaj je ocena kljub odlikam slabša ali negativna, ocena v pripisani opombi je »*nekaka majhna recenzija*« (str. 78), zaključne besede naj bodo spodbudne in ljubeznive – nikakor ne smejo biti porazne, da ne jemljejo poguma. Silvester se zavzema za ocenjevanje jezikovnih in vsebinskih značilnosti spisov ter predlaga ocenjevalno tablico:

5	91-100%
4	76-90%
3	61-75%
2	50-60%
1	1-49%

Pametno je upoštevati naslednja pravila: obravnava naloge z razredom, prvi dan po pisanju prinesiti poprave, kajti ure poprave so najdragocenejše – takrat so dijaki sprejemljivi ter dovzetni za nauke in napotke, poznati moramo namen poprave, saj je ura poprave – ura utrjevanja slovničnega in pravopisnega znanja. Poprava naj poteka takole:

- priprava – splošno mnenje o uspehu naloge, poprava vsebinske in idejne plati, stila in kompozicije, jezika, pravopisa in zunanje oblike;
- splošne napake – skupna poprava;

- individualne napake – posamezna poprava, kjer se moramo izogibati poraznih pripomb;
- skupna poprava – vsebine nalog, stilna poprava, jezikovna in pravopisna poprava, popravljati napake ob analizi in razlagi, bistveno se piše na tablo (dijaki pišejo v zvezke);
- branje značilnih nalog (boljših in slabših) – spoznavanje, kako sestavljati nalogo, prijemi ..., ob branju dijaki kritično presojuje naloge. »Branje nalog kakega domišljavca in zanikrneža, da mu bo to v moralni poduk, drugi ga ne bodo hoteli posnemati« (str. 81).
Branje naj se osredotoči na najbolj značilne odlomke in lepe stavke ter *izvirne* misli.

Sama organizacija ure naj bo naslednja: 1. kolektivna obravnava splošnih napak, 2. razdelitev zvezkov po abecednem redu (ne po višini ocen), 3. individualna pisna poprava, 4. poprava: na robu, v celoti ..., 5. domača poprava – poprava naloge, 6. vestno pregledati popravo, če *»dijak ni zadovoljen z oceno, naj vljudno in kulturno prosi profesorja za pojasnilo in utemeljitev ocene«*.

Tematika spisja oz. vsebinska stran šolskih nalog se nanaša na idejno, moralno in estetsko vzgojo. Pregledu tematike in izbiri, ki naj bo po Silvestrovem mnenju stvar profesorja, naj sledi formulacija naslova. Izbira naslova naj se nanaša na znano snov iz šole ali iz življenjskih izkušenj, temu sledi opis doživetij, črpanje iz opažanj, obnova ali uporaba obravnavane snovi – po možnosti aktualna in sodobna tema, izvenšolske aktivnosti, zanimanja dijakov, izogibati se moramo zastarelosti in izumetničenosti, sodobna življenjska tematika, kar pomeni odsev socialistične stvarnosti. Tema naj bo avtentična – v soglasju z razvojem dijakov, naj ustreza duševnemu razvoju dijakov (sposobnost samoopazovanja, smisel za analizo, potreba po uveljavljanju in samostojnosti, izrazne možnosti, mlade izkušnje in posebna zanimanja, intelektualni nivo). Poznavanje psihologije zanj ni pomembno oz. nujno. Formuliranje naslovov naj zbudi zanimanje dijakov, ki naj imajo možnost uporabiti znanje. Naslov naj bo jasn, brez dvoumja, konkreten (o čem naj piše dijak), strog v formulaciji, kajti ob nejasnem naslovu dijaki zaidejo in ne odgovorijo nanj, na nekonkreten naslov dijaki presplošno pišejo, na preobširen naslov pišejo slabo, nepopolno, nedokončano ali preveč fragmentarno. Pri izboru teme moramo upoštevati skopo odmerjen čas – 45 minut. V tem času je potrebno razmisliti o temi, si napraviti načrt ter ga uresničiti. Slaba kompozicija je posledica slabo formuliranega ali preširoko postavljenega naslova. Zaključimo lahko, da Silvester upošteva faze tvorjenje, predvsem načrtovanje in konkretizacijo teme.

Trdinova je literarnoteoretično usmerjena, Silvester pa literarnozgodovinsko. Na kaj vse naj bi bil učitelj pozoren pri ocenjevanju literarnih nalog ali literarnih tem, katerih pomembnost vidi Silvester kot »*nekakšne kontrolne naloge*«, lahko razdelimo na tri dele: (1.) vsebina, (2.) stil in smiselnost, (3.) razgledanost. Učenec v literarnozgodovinskih nalogah izkaže (1.) obvladovanje snovi, občutenje in dojetje vrednosti, pomen dobe, pisatelja in dela, razumevanje razvoja književnosti, poznavanje literarnih smeri, razvoja pisatelja in njegovega ustvarjanja. (2.) Povezovanje posameznih dejstev in izvirnost prijema (samostojne rešitve zastavljenih vprašanj – tvorjenje besedil po zastavljenih vprašanjih) sodijo že v stil in smiselnost naloge. (3.) Samostojnost podajanja in (pregledi čez širšo snov) osebni odnos do snovi (ne le slepe obnove), poznavanje snovi, sodba dijaka o snovi, uporaba literarnih terminov in teoretskih postavk (izobraževalni cilj) pa govore o dijakovi razgledanosti in načitanosti.

Sprašuje se o primernosti uvajanja *literarnih tem*. Pisanje o delu in pisateljih načelno ni zapleteno, težje je s pregledi literarnih obdobj. Kako preveriti literarnoteoretsko znanje, je cilj literarnih tem. Tema ne sme biti preobširna, kajti ob preobširni temi dijaki *frazarijo*, nepopolno odgovarjajo in slabo povezujejo dele naloge. Zato je potrebna omejitev teme. Poda še razvrstitev literarnih tem, ki zahtevajo:

- označitev obdobja,
- označitev literarnega ustvarjalca,
- vsebinsko, idejno in oblikovno označitev literarnega dela,
- oznako književnih oseb (oseb) v literarnem delu,
- obravnavo kompozicije, umetniške tehnike, stila in jezika,
- pregled in analizo sodb ali kritik o učencu piscu in njegovem delu,
- primerjalne naloge,
- literarnoteoretske teme,
- razmišljanje ali razpravljanje o kakšnem pregovoru ali izreku ob kakšnem literarnem delu.

Napol proste teme so po Silvestru – kritično poročilo o delu v seminarju, literarnem krožku, gledališki predstavi, filmskemu delu, o obisku, rojstnem kraju pisatelja, približanje literarne teme sodobnosti, fantazijske naloge v zvezi z literarnimi ustvarjalci, proste naloge ali naloge splošnega tipa. Te niso v direktni povezavi z obravnavo literarnozgodovinske snovi, vendar kažejo odnos do narave in življenja, odnos do domovine in družbe, do različnih življenjskih vprašanj. Pomembnost teh nalog je zlasti zaradi idejno politične in moralne vzgoje, zato je

potrebno paziti na preišljeno izbran naslov, primernost duševni stopnji razreda, splošno zanimivost in privlačnost. Tema naj ne bo preširoka, ne nejasna ali premalo konkretna. Potrebno je postaviti naslov po prosti izbiri (str. 107) ali zastaviti več naslovov. Silvester navaja neodločenost dijakov ob izbiri, čeprav imajo proste naloge prednost pred ozko določenimi temami. Tematika za proste (odprte ali splošne) naloge je neizčrpna. Silvester loči naslednje vsebinske skupine ali vrste:

- dom, šola (dijakovo življenje v družini, v šoli, zunaj šole, ekskurzije, izleti);
- domovina, naravna vprašanja, delo, družba, socialna vprašanja, gospodarstvo, politična problematika,
- narava, človekov odnos do narave, šport, razvedrilo,
- znanost, tehnika;
- umetnost nasploh;
- filozofske ali razmišljajoče.

Oblika in zgradba je del, v katerem Silvester predpiše oblike pri šolskih nalogah. Za višje razrede osnovne šole: opis, oris, označitev, dvogovor, tretji in četrti razred gimnazije: razmišljanje in razpravljanje. Osnovne oblike ali literarne prvine v srednji šoli: oris, označitev, razpravljanje (načrt za razpravo), esej. Upoštevanje razvojne stopnje obsega naslednje: upoštevati razvojno stopnjo dijaka, znana tematika, izbor naslovov za šolsko nalogo, primernost tematike duševnemu razvoju dijakov, poznavanje mladinske psihologije, ne pretežke ne prelahke šolske naloge (kar se veže na nepoznavanje mladinske psihologije). Opazi tudi, da dijaki v srednji šoli – od petnajstega do devetnajstega leta – neenakomerno dozorevajo, zato se je bolje osredotočiti na psihološke procese v tem obdobju odraščanja: opazovanje, domišljija, čustvena razgibanost, razmišljanje, telesni, miselni in čustveni razvoj. Izbira naslovov naj sledi čustveni razgibanosti, domišljiji, dijakovemu opazovanju sebe in drugih, vzgoji, zanimanju za izvenšolsko življenje. Tako se pogloblja zanimanje za lastno življenje, življenje drugih ljudi in življenje sploh – za smisel in cilje v življenju, kar se najbolj kaže v tretjem in četrtem letniku.

Praktični literarnozgodovinski pristop Silvestra poda zanimivo razdelitev tem in novih naslovov. Uvaja nov čas, čas socializma in njegove vrednote – skratka, modernizira pouk. Vendar sta temelj ocenjevanja spisov in merila za ocene podrejena funkcionalnemu cilju –

preverjanju znanju, čeprav rahlo upošteva ustvarjalnost, značilnosti učencev in »fantazijske naloge«.

Četrto obdobje: šolsko ustvarjalno pisanje – Žagar, Krakar-Vogel

1992 – France Žagar in Šolske besedilne vrste

V slovenskem prostoru se je s šolskimi besedilnimi vrstami v zadnjih desetletjih ukvarjal France Žagar zlasti v knjigi *Šolske besedilne vrste*⁶⁸. Spraševal se je o poimenovanju besedil ali skupin besedil s skupnimi lastnostmi, ki jih učenci tvorijo v šoli. Navaja nekaj različnih poimenovanj, poleg nemškega *Textsorten* tudi Toporišičeva poimenovanja: *vrste besedil*, *stalne oblike besedil*, *stalne oblike sporočanja in žanri*⁶⁹. Žagar meni, da je po več različnih izrazov, npr. zvrst, vrsta, tip ali žanr, potrebnih zato, ker se teži k hierarhičnemu razlikovanju skupin besedil. Dodatno zmedo v slovensko izrazje vnaša različno razumevanje odnosov med besedama zvrst in vrsta: eni štejejo zvrst za širši pojem, vrsto pa za ožji, drugi pa ravno nasprotno (Kmecl, Kos). Žagar se je odločil za prvo pojmovanje. Določanje meril za razlikovanje med posameznimi vrstami je razjasnil po Toporišičevi *Slovenska slovnica* (1984), kjer so ta merila predstavljena zelo izčrpno: funkcijska zvrstnost (leposlovje, znanost, publicistika, praktično sporazumevanje), dolžina besedila, razčlenjenost (razdeljenost na poglavja, podpoglavja, skupine odstavkov in odstavke razlikovanje pomembnih in manj pomembnih delov, izbor besed, zvezanost besedila, tem idr. V knjigi *Slovenska zvrstna besedila*⁷⁰ in *Slovenska slovnica* (1984) so besedilne vrste pojmovane preozko, zlasti za šolsko uporabo, zato Žagar meni, da so poleg funkcijskih zvrsti za klasifikacijo besedilnih vrst pomembni tudi sporočevalni postopki oziroma način, kako so teme obravnavane in iz katerega zornega kota oz. perspektive obdelane. Za zgled navaja Toporišičevo in Dularjevo poimenovanje, s katerima si delno pomaga, vendar na koncu sam sestavi preglednico šolskih besedilnih tipov.⁷¹

Pisanje v šoli že od leta 1850 poimenujejo *spisje*, zato postavi Žagar za glavno šolsko besedilno vrsto v osnovni šoli spis (sopomenka: prosti spis). Učenci osnovne šole spoznavajo in osvajajo več različnih vrst spisov, najpogosteje pa so pisali doživljajski in domišljijski spis, potem obnovo, opis, oris, oznako, poročilo, razlago, razpravo, referat, intervju, pismo idr. Vloga učitelja pri poučevanju spisja je, da daje okvirna navodila učencem v zvezi z oblikovanjem besedil, po pisanju pa sporoča, kako so pri tem uspeli in jim posredovati oceno.

Tako se privajajo na pisanje različnih vrst spisov, ki se jih postopoma učijo razlikovati in združevati. Iz povedanega je jasno, da Žagar kognitivno pojmuje pisanje kot priučljivo dejavnost, hkrati loči faze tvorjenja na fazo pred pisanjem, ko učitelj poda okvirna navodila, fazo, ko učenci tvorijo, in fazo po pisanju, ko učitelj posreduje učencem oceno (str. 91).

Žagar govori o vzorcih besedilnih vrst za učence razredne stopnje osnovne šole in pravi, da so učenci prvega in drugega razreda postavljeni med igro in začetno opismenjevanje — učenje branja in pisanja. Žagar upošteva tudi razvojne značilnosti otrok — predvsem potrebo po igri — zato najprej našteje didaktične jezikovne igre, primerne za delo v prvem in drugem razredu, cilj pa je razvijanje poimenovalnih in upovedovalnih sposobnosti. To so igre z besedami in povedmi, premetanke in besede v besedah, besede z isto začetnico, risanje z besedami, otroška vprašanja, otroški odgovori, miselni vzorci in napisi na risbah ali v obliki risb (str. 99). Za učence tretjega in četrtega razreda predlaga spoznavanje in učenje pisanja — sestavljanja štirih glavnih besedilnih tipov:

3. in 4. razred	osebno podano	stvarno podano
dogodek	pripoved	poročilo
stvar	oris	opis

Poda definicijo besedila, ki jo povzame po W. Dresslerju: »Besedilo je jezikovna enota, narejena po pravilih določenega jezika in glede na namen, ki ga ima govorec in učenec pisec, ki to enoto sporoča naslovniku« (str. 99). Po načinu, kako je tema (predmet sporočanja) izbrana in na kakšen način obdelana, razlikujemo več vrst besedil. Že učenci tretjega in četrtega razreda osnovne šole teoretično spoznavajo in se učijo v praksi sestavljati besedila.

Za učence predmetne stopnje so primerne naslednje besedilne vrste: *doživljajski spisi, zgodbe ob slikah, zgodbe na podlagi spodbujevalnih besed, nadaljevanje začelih zgodb, domišljajski spisi, obnove in predelave, poročilo in opis poteka ter orisi in opisi.*

Žagar je tudi definiral šolske besedilne vrste, primerne za učence višjih razredov osnovne šole, in sicer:

– doživljajski spis (pripovedovanje zanimivega, še neznanega, nenavadnega doživljaja);

- domišljjski spis je podoben doživljajskemu, samo da v njem ne popisujemo tega, kar se je zares zgodilo, ampak to, kar si želimo, si zamišljamo, ustvarjamo s svojo predstavno močjo. V domišljiji se lahko spreminjamo v rastline ali živali, se povečujemo ali pomanjšujemo, delamo čudovite izume, potujemo z vesoljskimi plovili, podoživljamo preteklost ali snujemo prihodnost;
- obnova (besedilna vrsta, narejena po pripovedovanem, prebranem besedilu ali filmu, podrobna obnova, kratka vsebina ali skržitev (pisni povzetek), razširjenje in raznovrstne predelave, parodija, travestija in pastiš),
- poročilo – isti dogodek se lahko predstavi na različne načine: v obliki pripovedi (doživljajski spis) ali v obliki poročila. Pri pripovedi so v ospredju osebni vtisi, pri poročilu pa stvarna dejstva. Enkrat gre za razodevanje, izpovedovanje, zabavanje, drugič za prijavljanje, uradno ugotavljanje, obveščanje;
- pripoved (osebni vtisi, napeto, stopnjevano prikazovanje, izrazno bogat jezik);
- poročilo (dejstva, stvarno, neosebno prikazovanje), natančno izražanje;
- oris (čustveno in izrazno močan spis ali del obsežnejšega besedila. V njem so v ospredju vtisi, ki jih naredi kaka stvar, prostor ali pokrajina. Pri sestavljanju orisa morajo biti izbrane prave besede in dobro zadet ton celotnega spisa. Oris šteje za umetniško besedilo);
- opis (opis je stvaren prikaz predmeta, rastline, živali, osebe, slike, prostora, pokrajine ali opravila), opis predmeta, opis poteka;
- oznaka (oznaka je besedilo ali del besedila, v katerem je prikazano, kako se določen človek razlikuje od drugih ljudi);
- referat je besedilo o določeni strokovni temi, podano ustno. Ni namenjen bralcu, ampak poslušalcu. Za pozornost poslušalca se je treba potegovati s tehtno vsebino, pregledno urejenostjo gradiva in ustreznim načinom podajanja, strokovni referat (strokovni posvet), šolski referat (govorna vaja);
- razprava je ustna izmenjava mnenj (diskusija) ali pisno besedilo, ki strokovno obravnava in rešuje kakšno še nerešeno vprašanje;
- pismo je pisno sporočilo, ki ga odpošiljatelj pošlje po pošti določenemu prejemniku (naslovniku);
- intervju je javnosti namenjen dvogovor med poročevalcem in znano osebnostjo, po vsebini: tematski (družbena tema) in osebni (človek, vreden pozornosti), intervju je priljubljena oblika sporočanja.

Žagar se je največ ukvarjal s šolskimi besedilnimi vrstami in je tudi pri oblikovanju naslovov predvsem upošteval *doživetja* (*Praznično kosilo, Prvi ples, Vožnja z letalom ...*) in *domišljijo* učencev, ki se kaže zlasti v posebitvah predmetov (*Črke v mojem zvezku so oživele, Stekleni možiček, Govoreča lisica ...*). Uvaja tudi predvaje za pisanje domišljjskih spisov, v katerih učence spodbuja, jih senzibilizira za pisanja in priključuje znanje na določeno tematiko, glede na metodo tvorjenja besedil, npr. opis slike, pogovor o danih besedah ipd. Žagar v knjigi Šolske besedilne vrste (str. 92) navaja te vaje: poimenovalne vaje (igre z besedami: premetanke in besede v besedah, besede z isto začetnico). Zanimivo je, da uvaja vaje »risanje z besedami« ali slikopisne vaje, ki so primerne za učence v začetni fazi opismenjevanja, in upovedovalne vaje (otroška vprašanja – otroški odgovori).

Najpogostejše besedilne metode pri Žagarju so:

- dopolnjevanje – nadaljevanje začetih zgodb, zamenjava začetka ali konca zgodbe;
- ključne ali dane besede (klet – tema – strah) in druge spodbude, Žagar jih imenuje spodbujevalne besede, med druge spodbude sodi tvorjenje besedil – zgodbe ob slikah;
- po spominu – obnove, ki jih tvorijo po zgledu književnih besedil, in sicer podrobne, skržene;
- z zamenjavo pripovedovalca;
- s preoblikovanjem – dodajanjem nove osebe;
- priredbe ali predelave.

V poglavju o nasvetih za oblikovanje besedilnih vrst v višjih razredih osnovne šole Žagar upošteva pri pisanju učinek besedila na poslušalca – torej naslovnika, zato učencem tudi svetuje upoštevanje naslovnika. Torej upošteva tudi pisne dejavnike (temo, naslovnika in navodila). Žagarja uvrščam med tradicionalno in sodobno pojmovanje, saj lahko ugotovimo, da je vezni člen med obema pojmovanjema. Ohranil je tradicionalnost spisja glede značilnosti besedilnih vrst, glede vsebine pa se je precej približal sodobnemu pojmovanju in je tvorno prispeval k nastajanju bolj strpnega odnosa učiteljev do besedil učencev in k posodabljanju pojmovanja besedilnih vrst. Tudi pri opisnem ocenjevanju in vrednotenju spisja je združeval oba pristopa – tradicionalnega in sodobnega. Pri oblikovanju naslovov ustvarjalnih besedil v različnih knjigah in jezikovnih vadnicah je domiselno združeval perspektivo strokovnjaka in interese učenca.

Boža Krakar Vogel in ustvarjalno pisanje kot nadstandard pri pouku književnosti

V doktorski disertaciji z naslovom *Novejši slovenski pogledi na pouk književnosti v srednji šoli*⁷² je Boža Krakar Vogel preučila pet časovnih obdobj. (I.) prvo od 1955/56–1965 – obdobje intenzivnih začetnih prizadevanj. (II.) drugo 1966–1975/76 – obdobje poglobljanja novih vsebinskih spoznanj. (III.) tretje 1976/77–1980/81 – obdobje priprav in uvajanja usmerjenega izobraževanja. (IV.) četrto 1981/82–1985/86 – restavracija literarnovednega utemeljenega pouka književnosti in (V.) peto 1986/87–1991/92 – širjenje sodobnih pogledov na pouk književnosti. V tem obdobju je analizirala gradivo in raziskala pouk književnosti v srednji šoli. Podrobneje je razčlenila poglede na glavne taksonomske kategorije in izhodišča za izbiro vsebin in metod, predvsem literarnozgodovinsko, literarnoteoretično znanje, književne sposobnosti, zlasti bralno in književno kulturo. O ustvarjalnem pisanju v teh petih obdobjih ni bilo veliko zapisov, zato jih je analizirala skupaj z bralnimi sposobnostmi v sklopu književnih sposobnosti.

Krakarjeva navaja temeljni cilj pouka književnosti – komunikacija z leposlovjem (branje in pisanje) oz. razvijanje književnih sposobnosti (dejavnosti, lastnosti za uspešno komunikacijo z leposlovjem) – branje in ustvarjalno pisanje, ki naj bo izkustveno. V nadaljevanju definira sposobnost ustvarjalnega (kreativnega) pisanja (str. 84): *»To sposobnost razumemo kot sposobnost za pisanje literarnih in polliterarnih besedil (lirskih, epskih, dramskih in esejev, potopisov, dnevnikov itn.)«*⁷³. Razvijanje sposobnosti ustvarjalnega pisanja je pri definiranju temeljnega smotra – komunikacije z leposlovjem – opredelila kot nadstandard, torej kot cilj, za *»katerega ne pričakujemo, da se bo uresničil splošno in obvezujoče kot motiviranje za branje leposlovja, pač pa v posebnih okoliščinah, s posebno motivacijo in kot nadgradnja standardnega pouka – pa vendar vključen tudi v ta pouk, ne pa popolnoma prezrt.«*⁷⁴

Seznanjena je, da poučevanje ustvarjalnega pisanja v literarni zgodovini ni novost. Omenja pisanje verzifikacij v francoskih literarnih salonih in razširjenost tovrstnih tečajev na fakultetah v ZDA, Veliki Britaniji in drugod, bodisi v okviru rednega pouka bodisi pri seminarjih. Prav zunajšolske interesne oblike dela so se za pouk ustvarjalnega pisanja uveljavile v osemdesetih in na začetku devetdesetih let in spodbudile niz publikacij.⁷⁵ Iz objavljenega gradiva Krakarjeva izlušči dva temeljna namena kreativnega pisanja: prvi je *»psihoterapevtsko odstranjevanje notranjih zavor v stanjih duševne napetosti in motenj, drugi*

pa je pisanje samo: vzbujanje samozavesti pri pisateljskem začetniku (*»Študenta moram pripraviti, da odrine od sebe strah pred starimi pravili pisanja, ki so mu preprečevale dejavnost«* (Julia Bates)⁷⁶ ter poučevanje pisateljskih tehnik za tvorjenje besedil. Omenila bi, da oba namena sovpadata s sodobnimi gibanji po svetu, ki prenašajo poudarek pisanja z napisanega besedila na proces, čeprav je bil pred tem nekaj časa usmerjen na pisca. Po svetu so se razširile različne inačice pisanja usmerjenega na avtorja, njegove zavore, terapevtsko pisanje *»iz sebe«* – kar je angloameriški vpliv gibanja izpovednega pisanja (Julia Bates, Richard Jackson) s ciljem samoizražanja pisca, ob tem pa razvijajo različne metode kreativnega pisanja, npr. prosto pisanje, samodejno pisanje in metodo možganske nevihte. V tem smislu lahko razumemo kreativno pisanje tudi kot reakcijo na tradicionalno pojmovanje pisanja, ki je togo omejevalo pisce in zašlo v skrajnost, da je učenec pisec lahko kdorkoli, da za pisanje ni potrebno niti znanje niti sposobnosti, ampak je pomembno *»izliti čustva na papir«*, saj *»srce narekuje, roka piše«*. Očitno je to odziv na pretirano poljubnost kreativnih delavnic po svetu in usmeritev na pisni proces, kot se ga da naučiti in razviti.

Omenja različne metode dela v pisateljskih delavnicah Lojzeta Kovačiča, Branka Gradišnika, Julie Bates, Richarda Jacksona in pravi, da ti postopki uresničujejo tudi pisateljske ali psihoterapevtske namene kreativnega pisanja. Že v disertaciji loči literarne delavnice od šolskega ustvarjalnega pisanja, ki nima namena šolati pisateljev. Šolsko ustvarjalno pisanje omogoča učencem tvorjenje umetnostnega ali polumetnostnega besedila kot izražanje pisnih izkušenj. Za cilj pa ima spoznavanje literarnih postopkov ter lažje prepoznavanje in vrednotenje, ne le v literaturi, ampak tudi v drugih umetniških delih. Ob metodah tvorjenja ustvarjalnih besedil se učenec bolj zaveda zahtevnosti oblikovanja umetnostnih besedil in jih zato bolj ceni, pogloblja torej pozitiven odnos do književnosti – književno kulturo in hkrati razširja tudi jezikovne sposobnosti. Za razvijanje ustvarjalnega pisanja obstajajo različni načini motivacije in razvijanje metod za tvorjenje besedil, ki so povezani z metodami za tvorjenje besedil. Te razvija jezikovna didaktika: (a.) analitično-sintetična metoda, pri kateri se nova besedila tvorijo na podlagi branja književnih besedil ali (b.) metoda tvorjenja po zgledu in z dopolnjevanjem besedil ter tvorjenje izvirnih besedil. Krakarjeva se v disertaciji ukvarja s poukom književnosti in delno z ustvarjalnim pisanjem, zato analizira obdobje od leta 1955 do 1990 s ciljem, da ugotovi, v kolikšni meri je ustvarjalno pisanje kot cilj uvrščeno v teoretično osnovo pouka književnosti in kaj se jim zdi za tako pisanje potrebno.

V obdobju med 1955/56–1965, ki ga poimenuje *obdobje intenzivnih začetnih prizadevanj* (str. 120), navaja zamisli o razvijanju sposobnosti ustvarjalnega pisanja, ki jih je našla v člankih M. Silvestra, ko piše o »*fantazijskih nalogah v zvezi z literarnimi ustvarjalci in njihovim delom (Na obisku pri Trubarju ...)*« (str. 107) in S. Trdinove (1957), ki v Besedni umetnosti II. navaja izredno veliko vaj za razvijanje sposobnosti ustvarjalnega pisanja (1963 ali 64), ki razlaga, kako lahko dijaki tvorijo različne vrste besedil, tako da pred tem kot zgled obravnavajo določeno vrsto besedil izpod peresa znanih avtorjev (npr. *Pišejo avtobiografijo po zgledu Trdinovih Spominov*). Namen takih nalog je utrjevanje šolske snovi, urjenje v jeziku in slogu, bistrenje duha itd. Sposobnosti književnega branja, povezanega z ustvarjalnim pisanjem, se avtorji v tem času zavedajo kot pomembnih taksonomskih kategorij didaktične strukture pouka književnosti in razmišljajo o številnih določilih teh sposobnosti, čeprav se ne poglobljajo v notranjo strukturo in zato ne dajejo učinkovite teoretične podlage za operativizacijo. Na kratko: zaradi pomanjkanja poznavanja teorije so tudi nasveti bolj praktično izkušenski. Kljub temu je učitelj iz teh člankov lahko spoznal, da v šoli o književnosti ni potrebno samo predavati, ampak z dijaki tudi čimveč brati in se o prebranem pogovarjati, izražati vtise ter dijake motivirati za poglobljeno razumevanje sporočila in oblike tudi s pisanjem različnih besedil (str. 120–121). V analizi pogledov na pouk književnosti med leti 1976/77–1980/ 81, 1980/ 81–1985/86 in 1985/86–1991/92 Krakarjeva ugotavlja, da so sposobnosti ustvarjalnega pisanja deležne še manjše pozornosti kot v prvem obdobju.

Ob koncu pravi, da je v sodobni književni didaktiki kot del pouka književnosti upoštevano tudi razvijanje sposobnosti za *ustvarjalno pisanje*, ki ga razumemo kot možnost za poglobljanje komunikacije z leposlovjem. V začetku devetdesetih letih je učitelj v publikacijah našel teoretična načela in praktične zglede za konkretno delo. Krakarjeva posebej poudari prizadevanja M. Silvestra (1959 ali 60) in S. Trdinove (1963 ali 63), ki sta že v obdobju med 1955/56–1965 razmišljala o pisanju »fantazijskih nalog« (M. Silvester) ter o metodični možnosti pisanja fantazijskih besedil po vzorcu, nastalem ob analizi literarne predloge (S. Trdina), kar smo že omenile v prejšnjem odstavku. O ciljih ustvarjalnega pisanja (npr. uzaveščanje in preizkušanje pisateljskih postopkov za boljše sprejemanje literarnih del) in o metodah zanj (šolski interpretaciji, sintetično-analitični metodi pisanja besedil) na teoretični in praktični ravni so razmišljali v književni didaktiki (V. Cuderman, 1991, B. Krakar-Vogel, 1991) v samostojni obliki pisateljskih delavnic (npr. Šola kreativnega pisanja, 1990, L. Kovačič, 1991) in kreativnega pisanja M. Blažič, 1992.

Ne glede na takratno popularnost ustvarjalnega pisanja Krakarjeva meni, da je potrebno spodbujati in razvijati ustvarjalno pisanje tudi pri rednem pouku književnosti s primernimi metodami književne didaktike. Za vnašanje prvin ustvarjalnega pisanja v redni pouk je potrebno medpredmetno povezovanje z jezikoslovjem, psihologijo spoznavanja in ustvarjanja. Pri tem povezovanju, ugotavlja Krakarjeva, avtorji novejšje tradicije književne didaktike niso posebno prizadevni. Morda je tudi tu odgovor, zakaj ustvarjalno pisanje ni prodrlo globlje v zavest kot eden izmed funkcionalnih ciljev pouka književnosti takrat. Ugotovila je, da tradicija književne didaktike daje kakovostna in uporabna načela za razvijanje literarnozgodovinskega znanja, manj pa za razvijanje književnih sposobnosti in še manj za spoznavanje literarne teorije. Na začetku devetdesetih let so se okoliščine v šolstvu spremenile, pripravljena je prenova osnovnošolskega sistema iz osemletne v devetletno šolo. Izšel je Predlog učnega načrta za slovenščino za devetletko. Slednji utemelji pri pouku književnosti temeljni cilj pouka književnosti – komunikacijo z leposlovjem, ki se uresničuje z razvijanjem književnih sposobnosti (branja in ustvarjalnega pisanja) in ob podpori funkcionalnega (z izkustveno metodo pridobljenega) književnega znanja⁸⁴

Tipologija vaj in analiza naslovov prostih spisov od leta 1849–2000

Pri poučevanju pisanja so učitelji že od začetkov upoštevali, najprej spontano, potem pa že zavestno – vodeni pisni proces – pisanje naj poteka po načrtu ali dispoziciji ali vprašanjih ali točkah. Učenci so najprej napisali osnutek, ki so ga potem prepisali v zvezke doma ali v šoli. Učitelji so upoštevali predvsem fazo po pisanju besedila. Pregledovanje besedila se je osredotočalo na pravopisno popravljanje spisa, ki je postalo samo sebi namen. Tako je vsebina postala nepomembna, saj je bil glavni cilj popravljanje, še celo več – preprečevanje napak. Preveč so se ukvarjali s končnim besedilom in popravljanjem. Večkrat so učitelji pod spis učencem zapisali, da »vsebina ne ustreza naslovu«, kar je pravzaprav pomenilo, da vsebina ne ustreza pričakovanjem.⁸⁵

- (1.) Učenci so razpoznali učiteljeva pričakovanja, zato so pisali v skladu s temi pričakovanji in daleč od svojih sposobnosti. To je tudi eden izmed razlogov, zakaj je bilo pisanje spisa dolgo časa nepriljubljeno.
- (2.) Naslednji razlog je pojmovanja prostih spisov kot testov znanja ali preverjanje pravopisa.
- (3.) Tretji razlog je nesorazmerno poudarjanje končnega izdelka, ki ne upošteva značilnosti pisnega procesa.

(4.) Četrty razlog je neprimerna didaktična strukturiranost ure pisanja.

(5.) Peti razlog je motivno-tematska neprimernost naslovov za učence in neupoštevanje razvojnih interesov.

Čeprav avtorji od nastanka prvega spisovnika leta 1850 niso poznali pojma ustvarjalnosti in njegovih značilnosti, so postopoma, spontano in metodično utemeljeno načrtovali vaje. Vaje, ki so se najpogosteje pojavljale v sto petdesetletni tradiciji slovenskega spisja in so tudi v današnjem času podobno didaktično načrtovane, so uresničevale funkcionalne cilje in poleg sposobnosti logičnega mišljenja, pravorečnih in pravopisnih sposobnosti razvijale tudi naslednje:

Razvijanje sposobnosti	Funkcionalni cilji	Dejavnost učencev
Poimenovanja	razvijanje poimenovalne sposobnosti bogatenje besednega zaklada razvijanje sposobnosti ustvarjalnega mišljenja (fluentnosti: besed, idej, asociacij in izražanja, besedotvorne izvirnosti)	učenec določi prvotni in preneseni pomen dani stalni besedni zvezi učenec določi stilno vrednost sopomenkam (nevtralnno ali zaznamovano) učenec išče besedam protipomenke, sopomenke, nadpomenke in podpomenke učenec poimenuje bitja ali predmete ali prostore ali pojme učenec po analogiji tvori manjšalnice ali ljubkovalnice učenec niza asociacije na izbrano besedo učenec napiše čim več pomenov iste besede učenec iz preprostih definicij prepozna bitja ali predmete ali prostore ali pojme ... in jih poimenuje (tudi s sopomenkami) učenec ob danem korenu navaja besede iste besedne družine
upovedovanja	razvijanje upovedovalne	učenec določi prvotni in preneseni pomen

	<p>sposobnosti</p> <p>razvijanje sposobnosti</p> <p>ustvarjalnega mišljenja</p> <p>(fleksibilnosti: spontane in adaptivne, elaboracije)</p>	<p>dani stalni besedni zvezi ter ju ponazori v rabi</p> <p>učenec napiše čim več pomenov iste besede in jih ponazori v povedi</p> <p>učenec navede čim več pomenov večpomenke in jih ponazori v povedi</p> <p>učenec navede nekaj stalnih besednih zvez, uporabi jih v povedi</p> <p>učenec navede pregovore, pojasni njihov pomen in napiše, v katerih položajih bi jih uporabil</p> <p>učenec opiše bitja ali predmete</p> <p>učenec opiše konkretni dogodek</p> <p>učenec razloži pomen besede s preprosto definicijo (navede nadpomenko in osnovne razločevalne lastnosti)</p>
besedilovtorja	<p>razvijanje besedilovtorne sposobnosti</p> <p>razvijanje poustvarjalnega pisanja (ob zgledih)</p> <p>razvijanje ustvarjalnega pisanje</p>	<p>učenec piše besedila (povezana s temami spoznavanja okolja)</p> <p>učenec piše naslednja besedila: definicija, komentar, obnova, ocena, opis, poročilo, pripoved, razlaga, razmišljanje, življenjepis.</p> <p>učenec piše ustvarjalna in poustvajalna besedila ob zgledih</p> <ul style="list-style-type: none"> po spominu (obnove) po načrtu ali dispoziciji po ključnih ali danih besedah po vprašanjih z zamenjavo ali s spreminjanjem priredba ali predelava preoblikovanje posnemanje dopolnjevanje

Najpogostejše so vaje za poimenovanje predmetnosti, lastnosti, dogodkov in okoliščin; v središču vaj so naslednje besedne vrste: samostalniške in pridevniške besede ter glagoli. S temi vajami so bogatili besedišče in razvijali govorne in pisne sposobnosti in spoznavno vlogo. Vaje poimenovanja so najpogostejše v predpisni ali uvodni fazi – ne predstavljajo samostojne pisne dejavnosti (razen v prvih letih šolanja), temveč so sestavina pisne dejavnosti oz. uvodne faze ali vaje načrtovanja.

Cilj poimenovalnih vaj so:

- bogatenje besedišča,
- usvajanje besedoslovja (pomeni besed, vrste besed, odnosi med besedami, frazeologija ter domače in prevzete besede),
- uzaveščanje pomenskega razmerja med besedami (protipomenke, nadpomenke, podpomenke, sopomenke in večpomenke),
- opazovanje vloge in pomena besed v besedilu,
- spoznavanje besednih vrst,
- izbor jezikovnih sredstev (primerne besedišča),
- uzaveščanje poimenovanja glede na okoliščine sporočanja (izražanje z glagolom, izražanje predmetnosti, poimenovanje v sobesedilu),
- izražanje razmerja do predmetnosti (in naslovnika),
- prepoznavanje, primerjanje, razvrščanje in definiranje glavnih besednih vrst na ravni uporabe.

Funkcionalni cilj poimenovalnih vaj je, da učenci spoznajo, da z besedami poimenujemo predmete, ki jih uvrščamo v množice po skupnih bistvenih značilnostih (nadpomenke, podpomenke, večpomenke, sopomenke in protipomenke) in ločujemo bistvene lastnosti od nebistvenih. Učenci uzaveščajo merila razvrščanja, predmete primerjajo in jih razlikujejo po obliki, barvi, teži, razsežnosti, funkciji – razvrščanje po besedotvornem ali besedoslovnem merilu. Predmetnost zaznavajo z različnimi čutili in poimenujejo čutno-zaznavne lastnosti (vid, tip, sluh, okus, vonj). Določajo dvojne lastnosti in jih poimenujejo s pridevniki nasprotnega pomena (dolg – kratek, mlad – star, prijazen – neprijazen idr.). Primerjalne lastnosti stopnjujejo in uzaveščajo stopnjevanje pridevnikov ter njihovo slogovno vrednost.

Razmišljajo o večpomenkah in njihovi vlogi v sobesedilu ter o lastnostih, ki omogočajo večnamenski pomen: *hrbet, krilo, pero, pisan, rokav, vile, zala ipd.*

Cilj upovedovalnih vaj je razvijanje sposobnosti upovedovanja ter ponazarjanje poimenovalnih vaj v povedih. Učenci uzaveščajo razmerja med predmeti in jih izražajo. Opisujejo procese in stanja, dogajanje, zaznavanje, spreminjanje, obstajanje ali razmerje do njih (npr. narava v letnih časih: *drevo spomladi ozeleni, cveti, jeseni rodi, raste, se suši* itn). Opazujejo časovna in vzročno-posledična razmerja med dogodki in jih izražajo. Opisujejo zaporedje dogodkov doma, v šoli, zaporedje dogodkov pri preprostih (vsakdanjih) dejavnostih (npr. *pri umivanju zob*), vzročna in posledična razmerja. Sposobnost natančnega opazovanja ter ustreznega opisovanja opazovanega pojava je pomembna sestavina pisnih nalog in osnova za zahtevnejše oblike pisnega sporočanja. Vaje pisnega sporočanja v 19. stoletju (tudi danes) so predvsem temeljile na opisovanju (*Želod in buča, Krap, Naša mačica, Naša cerkev, Miklavžev večer...*) in razlaganju (*Obiranje hmelja, Kako smo sejali oves, Kako smo se kepali...*), bolj zahtevnih oblik pisnega sporočanja ni bilo veliko. Nekateri učitelji so se preveč toga oklepali učnega načrta, drugi so učni načrt nadgrajevali z lastnimi didaktičnimi inovacijami in se motivno-tematsko bolj osredotočali na učenca in njegov doživljajski in domišljjski svet.

Cilj besedilotvornih vaj je razvijanje sposobnosti tvorjenja poustvarjalnih besedil na osnovi zgledov književnih besedil iz beril ali čitank z metodami za tvorjenje besedil (z dopolnjevanjem, na osnovi ključnih ali danih besed, po načrtu ali dispoziciji, s posnemanjem, s preoblikovanjem, s priredbo ali predelavo, po spominu, z vprašanji, z zamenjavo ali s spremembo in z združevanjem). Učenci berejo – basni, povesti in pripovedke v 19. st., čitanko v prvi polovici dvajsetega stoletja, danes književna besedila – pri tem opazujejo, načrtujejo, opazovano razčlenjujejo in upovedujejo po analitično-sintetični metodi. Opisovanje ne poteka samo v besedni obliki, spremlja ga lahko vizualno gradivo (slikopis, ilustracije, strip) in igra vlog (dramatizacija). Včasih učenci nimajo potrebnega besedišča, zato v fazi načrtovanja tvorijo besedne povezave, besedne igre, s čimer jih napotimo tudi k iskanju – kako naj si pomagajo. V tej fazi zbirajo besede v skupine, pomagajo si s knjigami, slovarji, leksikoni. Učenci so opisovali in opisujejo predmete, živali, rastline, osebe, dejavnosti (igre z žogo ...), delovne postopke (priprava jedi, domišljjskih receptov ..., zaporedje in trajanje dejavnosti), orodja, poskuse itn. To je besedilna vrsta, ki so

jo najpogosteje pisali, a je prisotna tudi danes. Učenci se urijo v obnavljanju vsebine, skržene obnove ali povzetku in ustvarjalnem preoblikovanju vsebine in oblike besedila.

Analiza naslovov prostih spisov od leta 1849-2000

Po analizi naslovov, ki so se pojavljali v spisovnikih, slovnica, čitankah, časopisih, revijah in šolskih zvezkih od leta 1849 do 2000, sem ugotovila nekaj stalnic, ki se pojavljajo v naslovih, priloženih v dodatku.⁷⁷

- (1.) Večina le-teh je bila zastavljena v obliki nominalnih naslovov, usmerjenih na opis in pisanih v t. i. *nominalnem stilu*, ki je temeljil na uporabi samostalniških (*Avtobus, Jesen, Moj maček, Osel in koza, Ura...*) in pridevniških besed (*Uboga muca, Najlepši dan, Mala snežinka...*).
- (2.) Drugi tip so pripovedni naslovi – usmerjeni na zgodbo – *glagolski (verbalni) stil* – prozno besedilo (*Dogodek s počitnic, Najlepši počitniški dan, Potovanje v vesolje, Pripoved starega čevlja*), ki sporoča potek dogajanja.
- (3.) Tretji tip naslovov so razlagalni – usmerjeni na razlago – pisanje s ciljem, da postane komu kaj jasno, razumljivo (*Kako zavijemo knjigo, Kako sušimo sadje doma, Kako smo delali sneženega moža, Kako smo se kepali ...*).
- (4.) Četrty tip naslov so vprašalni – usmerjeni na odgovor – pisno izražen naslov, s katerim se (učitelj) obrne na (učenca) z namenom, da bi kaj izvedel od njega (*Kdo me je učil prvih psmic, Kaj mi je Mici povedala, Česa se najbolj spominjam, Kakšen sem bil kot otrok, Kateri šolski dan v tednu mi je najljubši, Kdaj postane ljubezen napačna, Kako sem porabila sto din, Zakaj imam rada jesen ...*).
- (5.) Peti tip naslovov so naslovi v obliki pregovorov (*Kjer osel leži, tam dlako pusti; Kdor visoko leta, nizko pade; Rana ura – zlata ura ...*), s katerimi so v prisposodobah izražene življenjske izkušnje.

Deset najpogostejših besed v naslovih prostih spisov

- Prva najpogostejša beseda, ki se pojavlja v naslovih, je zaimek *moj*; z njim je izražena svojina učenca (*Moje kolo*), gledano z njegovega stališča (*Moja pot v šolo*), splošna pripadnost (*Moj domači kraj*), razmerje med učencem in okolico (*Moja šola*), sorodstvo (*Moj oče, Moja mama*), družbeno razmerje do učenca (*Moj katehet*) in čustven odnos (*Moja muca in zajček*).

- Druga beseda je predlog v za izražanje mesta, prostora, usmerjenosti učenčevega dejanja (*Jesen v gozdu, V osmem, V novi učilnici, V Mariboru, V trgovini, V šoli, V razredu, Potovanje v veselje, Izlet v naravo, V nedeljo*).
- Tretja beseda je veznik in za vezanje dveh sorodnih pojmov v pomensko enoto (*Jelen in jazbec, Lev in lisica, Lovec in volk, Mamica in cvetoča češnja, Mati in hči, Mlada koza in volk, Oče in sin, Otrok in zvonček, Pes in mačka ...*).
- Četrta beseda je prislov kako, ki izraža vprašanje o načinu, razlogu in okoliščinah, zaradi katerih nastopi dejanje. Naslov v obliki vprašanja ima namen dobiti odgovor na vprašanje, zato imajo tudi spisi bolj vlogo naštevanja in nizanja dejstev, manj pa spisa (*Kako je gospodinjlil oče, Kako je pri nas doma, Kako nabiram zvončke, Kako pomagam materi, Kako se peče kruh, Kako smo pekli palačinke, Kako smo pokopali našega župana, Kako smo se igrali vojake, Kako smo se sankali, Kako vstajamo*).
- Peta najpogostejša beseda je predlog na za izražanje cilja, prehoda, prenosa v drug položaj, mesto, drugačno stanje (*Na izletu, Na morju, Na poti domov, Na poti v šolo, Na sedmini, Na Silvestrovo, Na smučanju, Na sveti večer, Na travniku, Češnja na vrtu je spregovorila*).
- Šesta beseda je predlog pri za izražanje kraja, odnosa do koga, stika s kom, za izražanje bivanja, obstajanja v določeni skupnosti, okolju, za izražanje udeležbe, dejavnosti pri čem (*Pri čebelarju, Pri koscih, Pri modelarskem krožku, Pri mojem prijatelju, Pri nas doma, Pri prijatelju, Pri prijateljici, Pri starem očetu, Pri stari mami, Pri zobozdravniku*).
- Sedma beseda je nedoločnik biti v vlogi pomožnega glagola v sedanjiku v tretji osebi ednine je, ki izraža učenčevo navzočnost v stvarnosti, lastnost ali stanje učenca (*Mati je bila bolna, Bilo me je strah, Knjiga je moja prijateljica, Tudi v meni je dobro in zlo, Muco je povozil avto, Tudi pri noni je lepo, Kdaj me je bilo strah, Kdo je omikan, Kakšen je sedaj naš vrt, Blaž je prišel v šolo v krilu*).
- Osma beseda je nedoločnik biti v vlogi pomožnega glagola v pretekliku v prvi osebi ednine sem; kaže navzočnost v stvarnosti, v prostoru in času, bivanje in dejanje učenca (*Pobiral sem krompir, Prestrašil sem se, Ko sem bila še majhna, Kako sem likala, Kako sem potoval, Kako sem premagal sošolca, Kako sem si zlomil nogo, Sem vrabec, Sem ekokokoš, Sem zajček*).
- Deveta beseda je samostalnik šola, ki se velikokrat pojavlja kot ustanova, v pogovornem smislu tudi kot pouk ali proces v tej ustanovi (*Moja pot v šolo, Na poti v šolo, Ko še nisem hodila v šolo, V pastirski šoli, Ko prideš iz šole, Naše šolsko poslopje, Šola in cerkev, Kaj počnem danes v šoli, Kaj smo se danes učili v šoli, Lipa na šolskem vrtu*).

– Deseta beseda je samostalnik dom, ki pomeni prostor, hišo, kjer učenec živi, od koder izhaja, družino, ki ji pripada, posestvo ali domovino (*Pri nas doma, Sveti večer pri nas doma, Sam doma, Ljubo doma, kdor ga ima, Doma na paši, Dom, Doma sem srečna, Naša domačija, Naš domači vrt, Kaj delam zimskega dne doma*).

Motivno-tematske in oblikovne značilnosti – stalnice v naslovih prostih spisov od leta 1850–2000

Poglavitna tema in motiv v spisih od leta 1850 do danes ni otrokov doživljajski svet in igra, kot je primer v sodobni slovenski in svetovni mladinski književnosti in kot bi pričakovali, ampak (1.) narava, naravni pojavi, živali in letni časi, predvsem živali v naravnem okolju in z naravno funkcijo (*S čim nam koristijo domače živali, Prve lastovke, Pri nas imamo kolone, Pozimi, Naša krava Šeka, Naša goveja živina, Kako smo vpregli psa, Jesen, Jablana, Cvetoča češnja ...*). Naslednja tematika je (2.) otrokov ali učenčev doživljajski svet, otroštvo (*Spomini na otroštvo, Bolni otrok, Dober otrok, Bogoljubni otrok, Otrok v smrtni nevarnosti, Otrok se joče, Kakšen sem bil kot otrok, Upoštevajte otroke, V učilnici begunskih otrok, Otroško veselje*).

Prvo tiskano omembo »igračke« v slovenskem jeziku je zapisal že Trubar 1575. leta v Catehismu s dveima islagama »...*zatiga volo so ty Papeshniki St. Niclausha, kanimu Bogu postavili, de ima te boge bogate storiti, Satu she sdai ty nemci na nega gud tim Otrokom na vezher pod nih skledice oli Baretice lizhako Iegrazho polagaio, Inu te Otroke pregovore, tu je nim St. Niclaush dal.*«⁷⁸ Druga pisna omemba je iz leta 1688 v slovarju Matije Kastelca »*punzhiza, s katerimi se ty mladi otrozi ygrajo.*«⁷⁹ Tretja zelo zgodnja omemba je iz leta 1712, ko je Hipolit Novomeški v slovarju omenil besedo »*punzhiza ... s'katerim se otrozi ygrajo. pupa*«. ⁸⁰ Iz navedenih zapisov vidimo, da so bile besede igrača, punčka zelo zgodaj omenjene v slovenščini, že prav na začetku naše pismenosti. Vendar so bile v devetnajstem stoletju besede igra, igrače redke v naslovih prostih spisov: *Moja najljubša igrača, Moje otroštvo, Moje igrače, Moje kolo, Moja psička, Otrok se igra, Kako se igra namizni tenis, Zlomljena igrača pripoveduje, Moja najljubša igrača, Igre na cesti*. Tudi v prvi polovici dvajsetega stoletja so igre in igrače skromno omenjali, bolj pogosto se pričneta pojavljati, ko se v drugi polovici dvajsetega stoletja spremeni pojmovanje otrok, odnos do otrok in s tem tudi do igre in igrač.

Tematika odraščanja, vrstništva, prijateljstva je prisotna v naslovih prostih spisov (*Smeh v šolskih klopeh, Spuščali smo milne mehurčke, Moja 'enajsta šola', Prijateljstvo, Moj prijatelj Piki, Moji prijatelji, Pri prijateljici, V nesreči spoznaš prijatelja, Moja najboljša prijateljica, Moj najboljši prijatelj*), dom, družina: *Moja družina, Moja mami, Moj oče, Moja babica, Moja sestrice, Pri nas doma, Moja mamica, Ko je gospodinjal oče, Varoval sem bratca, Sestrina ljubezen*). Analiza naslovov prostih spisov nas vodi do ugotovitve, da družinskega življenja v drugi polovici devetnajstega stoletja praktično ni oz. se ne priznava – družine se kot skupnosti začne zavedati šele na začetku dvajsetega stoletja (*Peč – središče družabnega življenja – 1918–1920*). Šele nato pride na vrsto otrok in njegov prostor v družini in domu. Otrok ima doma najprej le kotiček (*Moj najljubši kotiček doma – 1914–1931*), do lastne sobe mine kar nekaj časa (*Moja soba – 1990*). Individualnost otrok temeljito spremeni skupne družinske dogodke. Na osnovi naslovov lahko rečem, da se je podoba otroka od pastirja do otroka s preveč igračami in svojo sobo razvijala postopoma skoraj sto let.

Presenetljivo je, da sodobnost (svet sodobne tehnike, značilnosti sodobnega časa, različne kulture) ni pogosta tematika, čeprav bi domnevali nasprotno. Pravzaprav je zelo malo, čeprav da sodi med pomembnejše učenčeve bralne in tudi pisne interese (*Opišite šolski toplomer, Če se pokvari televizor, Čistili smo okolje, Kaj vse zna narediti robot, Moj svinčnik je postal raketa, Vožnja z vlakom, Z letalom v Beograd, Zrakoplov v Rušah*), do posledic sodobnega razvoja (*Muco je povozil avto, Velika nesreča na železnici, Avtomobilska nesreča, Prometna nesreča, Nesreča na cesti, Letalska nesreča ...*).

Vzgojnost ali svarilnost v naslovih je ostala skoraj nespremenjena. Lahko rečem, da se stalna besedna zveza »nesreča nikoli ne počiva«, in z njo povezana tematika kot stalnica pojavlja v vseh obdobjih od leta 1849 do 2000. Med t. i. vzgojne ali svarilne naslove sodita tudi naslova *Duh na podstrešju – 1871–1876 in Bavbav na vasi 1895–1905* prek naslednjih naslovov: *Nepokorna Jerica – 1852, Boljši je hranjeno jajce, kakor snedel vol – 1858–1870, Življenje je trpljenje – 1868*, do *Strah ima velike oči – 1986–1893* in *Nočni strah na podstrešju ali v kleti – 1998*.

Zanimivo je, da se tudi tematika zgodovinskega časa ne odraža pogosto (*Naš cesar Franc Jožef, Proslava cesarjevega jubileja na naši šoli, Tovariš Tito na Dolenjskem, Šoje proti*

fašistom, Strahopetni Nemci, Raje je umrl, kakor da bi izdajal, Prošnja za sprejem v občinsko zvezo, Pripravili smo torbice za vietnamske otroke, Dan priključitve, Dan naše armade ...).

Domišljjski svet in nenavadna stvarnost kot pustolovščina – se pojavljata kot tematika že leta 1881 (*Šivanka pripoveduje, Bankovec pripoveduje*) in od tedaj sta stalno prisotni. Menim, da so učitelji odkrili vzorec tvorjenja naslovov, ki je učencem dopuščal, da pišejo »po svoje« (*Ajdovo zrno pripoveduje, Pripoved starega čevlja, Pripoved lestenca, Mravlja pripoveduje, Krt pripoveduje, Lastovica pripoveduje*). Bolj domiselni so naslednji naslovi, ki so presegli prvotni vzorec poosebljene živali ali rastline ali predmeta in so že v naslovu združili doživljajski in domišljjski svet, kar je zahtevalo zgradbo sodobne pravljice, ki se prične v doživljajskem svetu, nadaljuje v jedru v domišljjskem svetu in zaključi v doživljajskem svetu (*Poroka mojega brata z gozdno vilo, Potovanje skozi čas, Pravljično mesto, Protisnežna juha, Stopil sem skozi čarobno zrcalo, Šli smo se detektive, V deželi palčkov, V deželi risank, V Indiji Koromandiji*).

Tematika dogodivščin in skrivnosti se tudi pojavlja, vendar ne tako izrazito, kot kažejo interesi mladega bralca (*Skrivnostni vrt, Skrivnost zelene jame, Moj skrivni kotiček, Cvetoča češnja mi je zaupala skrivnost, Šli smo se detektive, Moj nepozabni trenutek, O lastnih dogodkih, Dogodek iz otroških let, Dogodek na ledu, Moja prva pustolovščina*). Tematika narobe sveta izvira že iz ljudske pesmi, vendar ni tako prisotna, kot bi domnevali, pojavlja se predvsem okrog prvega aprila in pusta (*Narobe dan, Narobe pravljica, Narobe svet, Narobe šola, Torba me je nesla v šolo, Učenci so učitelji, Učitelji kot moji učenci, Kaj vesoljček Bim pripoveduje o Zemljanih, Kako bi bilo, če bi bila mama ata in ata mama*).

Tematika domišljjskega sveta narave ali živali ali predmetov ali izmišljen svet je tista tematika, ki je od leta 1881 odprla pot za domišljjsko tematiko nasploh (*Ajdovo zrno pripoveduje, Bankovec pripoveduje, Lastovka pripoveduje, Požrešna radirka, Prometni znak pripoveduje, Snežinka pripoveduje, Stari mlin pripoveduje, Stonoga si kupuje čevlje, Šivanka pripoveduje, Žabji pogovor*), čeprav se je v stodvajsetletni zgodovini pojavila tudi kot nesmiselna. Učitelji namreč večkrat poenostavijo vajo in poosebijo tudi absurdne predmete ali bitja ali živali ali naravne pojave). Primer neprimerne poosebitve ali spremembe je naslov, npr. *Iz mene so naredili omaro* ipd. Priljubljena tematika pisanja besedil je na osnovi zgledov (književnih besedil). Ob začetkih slovenskega spisja od leta 1850 so bili ti zgledi krajši, npr. pregovori, basni (*Osel in koza, Pes in petelin, Mlada koza in volk ...*), povesti

(*Lagati ne, Nepokorna Jerica, Medvedova koža ...*) s poučnim naukom iz tradicije in izročilnosti (*Brez dela ni jela, Dober je domek, če ga je za en bobek, Glad je najboljši kuhar, Jabolko ne pade daleč od drevesa, Kadar mačke ni doma, Ptico spoznaj po perju, Rana ura – zlata ura, Roka roko umiva, Sreča je opoteča, Življenje je trpljenje*). Leta 1866 se pri Praprotniku pojavi vaja tvorjenja po zgledu. Basen (v verzih) napiši »po svoje«, nato se leta 1872 se pojavi vaja *Zapiši to pesmico s svojimi besedami brez stihov*⁸¹, 1873 zasledimo pri Praprotniku *Preberi basen (v verzih) in jo napiši po svoje*, ali *Preberi pesmico in jo napiši prosto*. Napisati nekaj po svoje je od leta 1866 ustvarilo tisto minimalno možnost, da so učenci lahko samostojno pisali in tvorili vzporedna ali poustvarjalna besedila ob zgledu književnega besedila. Tako so počasi nastajali pogoji za ustvarjalno pisanje učencev.

Strukturno–oblikovne značilnosti naslovov od leta 1849–2000

Večina naslovov neposredno ali posredno predstavlja individualno glavno književno osebo – otroka (učenca), čeprav nastopajo tudi druge književne osebe, predvsem iz narave (živali ali rastline): *Kako smo se igrali na paši, Medved in lisica, Mi med seboj, Molitev slepega dekleta, Po zvončke za mamo, Polh na obisku, Pomoč srnjačku, V bolnici, V čebelarskem muzeju, V moji domači vasi*. Čeprav se v drugi polovici devetnajstega stoletja pogosto pojavlja t. i. kolektivni junak (*Vsi smo ubogi grešniki – 1858–70, Knjige, naši najzvestejši prijatelji – 1871–76, Zakaj imamo v nedeljo lepšo obleko? Zakaj smo siromaki? – 1889–98*, se vendar prostor individualnosti večja (*Moji uri se je zmešalo – 1993, Uh, kako me je bilo strah – 1993*), da ob koncu dvajsetega stoletja so naslovi v množini skoraj redkost (*Naš športni dan – 1995–98*), *Šli smo se detektive – 1993, Naše živali – 1995–97, Smejali smo se – 1995–99*). Stranske književne osebe – odrasli (mama, oče, učitelj, stric, teta, dedek, babica ...) so tiste, ki pogosto nastopajo, vendar nimajo dejavne vloge, ampak ostajajo na dogajalnem robu. Zanimivo je, da imajo živali ali rastline ali narava ali izmišljena bitja večji dostop do sveta otrok kot v svet odraslih, mogoče zato, ker je med otrokom in živaljo ali naravo bolj pristen stik kot med otrokom in odraslim; drugi razlog se kaže v odnosu odraslih do otrok, ki je izrazito pokroviteljski in moralizatorski.

Dogajalni prostor v naslovih je raznoliko vezan na vas, vaško okolje, pašo, pot do šole, šele pozneje se prenese delno v mesto, vendar je ostaja nekje v idilični brezčasnosti: *Cvetoča češnja na naši njivi, Mejni prehod Škofije, Na pašniku, Na pokopališču, Na poti v šolo, Na*

taborjenju, Pri nas doma, Prvikrat na Bledu, V gozdu, Vaška lipa. Ob analizi naslovov prostih spisov lahko rečem, da se je dogajalni prostor prenesel z zunanjega dogajalnega prostora (*vas, šola, pašnik, travnik, gozd*) na notranji ali subjektivni prostor – v otrokovo notranjost (*Jaz, Moje sanje, Moje želje, Bilo me je strah, Sam doma, Moja prva ljubezen*) in domišljjski prostor (*pravljica dežela, čudežna dežela, vesolje ...*).

Dogajalni čas, izražen v naslovih, je sicer povezan s ključnimi prazniki, vendar je tudi nedoločen oziroma brezčasen, lahko je katerikoli dan – *Na božični praznik, Na cvetno nedeljo, Prvi maj, Prvi dan v šoli, Prišla je pomlad, Spomini na šolo v naravi, Spomin s počitnic, Pustni torek, Dan Svetega rešnjega telesa* ali določen *Četrtega julija 1848*.

Dogajalni prostor in čas sta oblikovana podobno kot v pravljicah – večinoma nedoločena, s tem pa univerzalna. Ta razlog je razumljiv in sprejemljiv za devetnajsto stoletje. Ob koncu dvajsetega stoletja in v času elektronskih medijev pa priporočamo vsaj približno določen čas in prostor predvsem na predmetni stopnji osnovne šole ali v tretjem triletju devetletke.

Ravni dogajanja – dogajanje najpogosteje poteka na eni ravni. Za domišljjsko raven so naslednji primeri: *Ajdovo zrno pripoveduje, Bankovec pripoveduje, Šivanka pripoveduje.* Naslovi na doživljajski in domišljjski ravni so: *Bil /a sem riba, Potoval sem v preteklost, Potovanje v prihodnost, Potovanje z oblakom, Pozabil sem čarobne besede, V pravljici deželi, Zbudil /a sem se kot kužek.*

Pripovedovalec – večinoma je v naslovih prostih spisov je večinoma stališče odraslega, ki pa ni nevtrarno, ampak je zaznamovano z moraliziranjem (*Brez potrebe ne prašaj, Angelji – otročji prijatelji, Bodi bogoljuben in priden, Prva kazen, Kako smo grabili listje, Športni dan, vesel je dan, Pri zobozdravniku ...*). Pristen otrokov zorni kot je pravzaprav zelo redek: *Odraslih ne razumem, Otroška država, Upoštevajte otroke.* Čeprav na besedni ravni pričakujejo otrokov zorni kot, imajo učitelji določena pričakovanja na tematiko: *Jaz in metulček, Moja najljubša žival, Moja najljubša igrača, Moja prva nesreča, Česa si najbolj želim, Vrtnar bom, Kaj bom, ko bom velik /a.* Otrokov zorni kot je pogosto le navidezen, saj na vnaprej določena neposredna ali posredna vprašanja v naslovih učitelji pričakujejo določene odgovore: *Bodi bogoljuben in priden, Kdor se ponižuje, bo povišan, Pomagala sem starki, Pomagajmo ostarelim, Pogovor z ovčko, Pri nas doma ...*). Nekateri naslovi so delno nevtralni: *Moj očka, Moj prijatelj, Moja butarica, Moja mati, Moja najljubša igrača, Moja najljubša knjiga, Moja pot v šolo, Moja prva nesreča, Moje počitnice, Naša najljubša žival.*

Nedvomno je zorni kot naslovov je zorni kot odraslih (*Kedaj osivijo naši lasje (1890), Dva sorodnika preveč, Kri rešuje življenje, Memento mori, Shujševalna kura, Slovo od mladosti, Šoje proti fašistom, Uši, Vse mine, Vseh mrtvih dan, Zdravilo zoper plešo, Dobili smo pismo iz Moskve, Šoje proti fašistom, Če otrok ni tak, kot želijo starš, Mi in naši zmazki...*).

V devetnajstem stoletju je v naslovih prostih spisov viden izrazit moralni nauk – verski moralizem (*Brez potrebe ne prašaj, Delaj in moli, Moja dolžnost, Naša cerkev, Ravnaj se po pametnih in omikanih ljudeh, Delaj in moli, Molitev mi je ljuba, Delo za cerkev, Fara ima vse farane pod svojim zvonom, Bogoljubni otrok*).

Vidni so stereotipi in ustaljeni ter ponavljajoči se obrazci glede spolov (*Jaz kuharica, Kako sem likala, Kako sem pletla jopico, Kako so moja mati pekli kruh, Ko bom imela otroke, Ko je gospodinjal oče, Moj bodoči, Oče se vrnejo, Pismo očetu, Prošnja za oprostitev vojaških vaj*). Veliko naslovov je presplošnih (*Jesen, Koline, Krt, Kruh, Pomlad, Poplava, Potres, Požar, Praznovanje, Zima*), učenec je zbežan in postavljen v položaj, ko se ne more, hkrati pa se mora odločiti in pisati. Stilna vrednost naslovov – zaznamovanost je prisotna v večini naslovov, ki niso nevtralnou povedani, ampak prikrito ali neprikrito vplivajo na čustva, mišljenje in pisanje učencev (*Avtomobilska nesreča, Bil sem bolan, Bilo me je strah, Bolezen v naši hiši, Cigan je cigan, Materi sem izmaknil, Moja bolezen, Prisluškovala sem, Razočarala sem mater, Storila sem krivico, Zlagal sem se*).

Pojmovanje otroka in položaj otroka sta se spremenila, vendar je otrok še vedno pojmovan kot pomanjšan odrasel. Naslov naj bi zbujali nežna, prijetna čustva (*Moja muca, Moj najlepši dan, Ob mavrici ni dolgčas, Sonce me je poljubilo ...*). Otroštvo in odraščanje sta prikazana idealizirano – boljše in lepše, kot obdobja brez problemov, idilično. V naslovih napoveduje opis mirnega, zadovoljnega življenja, povezanega z naravo, ki izraža mir in ubranost (*Slast v naravi 1871*). Vendar vemo, da je bilo otroštvo in odraščanje med leti 1849–2000 vse prej kot idilično, čeprav spisi v devetnajstem stoletju poudarjajo predvsem idiliko kmečkega življenja (*Kako se na polju dela, Kako luščimo po večerih bučno seme, Kako se kruh peče, Mati in otroci pri večerji ...*), stvarnost pa je bila drugačna (*Prva kazen, Lačni otrok, Moj prvi greh, Ogled mučilnice, Tekmovanje v umivanju zob, Pri nas doma, Čistili smo okolje, Otrok kljubuje ...*). Veliko spisov ima le navidez »prosti« naslov, v resnici pa praktični namen (*Prošnja za sprejem v gospodinjsko šolo, Prošnja do prijatelja, Prošnja za oprostitev orožnih vaj ...*). Družbeni in družinski odnosi se jasno vidijo v oblikovanju naslovov, ki kažejo

odnosa do odraslih, tudi onikanje staršev (*Životopis našega prisvitlega cesarja Franca Jožefa I., Moja mati so zboleli, Stric gredo na mlin, Oče so bolni ...*), do ljubkovalnih poimenovanj, ki so bili v devetnajstem stoletju le za izražanje čustev do narave ali živali ali rastlin (*drevesce* (1858), *prepeličica* (1871), *bučelica, golobček, zvezdice, mucka, zajček, račke ...*), manj pa za otročičke (1895), za očeta in mamo. Ko postaneta mati → mami in oče → oči, tudi družinski odnosi postanejo manj formalni in bolj sproščeni od onikanja (*Mati so bolni, Oče so bolni*) prek (*Moja mati, Moj oče*) sledi (*Moja mama, Moj oči, Moj atek*) do (*Moja mamica, Moj očka*). Otroci v devetnajstem stoletju so ali *bolni* ali *dobri* (1871), otrok v devetnajstem stoletju je učenec (*šola, cerkev*) – ali pomožna delovna sila (*na paši, pašniku*), ki *delo ali moli*. Otrok ob koncu dvajsetega stoletja pa *Princ za en dan* (1998–99) in *Sam /a doma* (1996–98).

Družbeno-ekonomski položaj se jasno izraža v naslovih (*Zakaj smo siromaki – 1888*) preko otroka, ki je pastir, vendar začne ob tem koristiti dobivati prosti čas in prisluhne naravi (*Kaj pripoveduje potoček pastirju – 1909*). Sledijo prve omembe besed igra, igrače (*Kaj ste se zadnjič igrali s pastirji – 1903, Kako smo se igrali s pirhi, Kako smo se igrali v gozdu, Kako smo se igrali na paši, Kako smo se igrali na sosedovem vrtu – 1906, Kako se naše mačke igrajo, Naša mlada mačka pri igri, Kako smo se igrali vojake – 1908*), nato pa igrače v naslovih prostih spisov, vendar šele v začetku dvajsetega stoletja; kraj omembe igre je *pašnik*, otrok pa je *pastir*. Otrok dobi prvo igračo v naslovih prostih spisov šele po prvi svetovni vojni (*Opis moje najljubše igrače – 1914–1938, Opiši svojo najljubšo igračo – 1921, Kako sem se nekoč v pesku igral – 1929–1933, Moje otroške igrače, Popiši katero od svojih otroških igrač 1931*). Igrače in igra se ponovno pojavijo po drugi svetovni vojni, čeprav le kot igra živali; otrok takoj po vojni ni imel ne časa ne igrač za igro (*Dva psička v igri, Dve mački v igri – 1945, Pri igri – 1947*). V petdesetih letih pa se družbeno-ekonomski položaj toliko izboljša, da imajo otroci že igrače in lahko že izbirajo (*Moja najljubša igrača – 1952*). Kasneje igrače in igra dobijo status stalnice v naslovih prostih spisov. V šestdesetih letih igrače že opisujejo (*Moj medvedek*), igre s pašnika se prenesejo v mestno okolje (*Prvikrat v mestu – 1906*), tudi družine se preseljujejo z vasi v mestu (*Preselili smo se v mesto – 1963*), zato (*Igre na cesti – 1968*) v sedemdesetih letih igre zgubijo status in postanejo nezanimive (*Dolgočasne igre – 1972*) ter dobijo negativen prizvok (*Razbiti kozarec ni igrača – 1972*). Ob zaposlenosti staršev otroci dobijo poseben prostor za igranje, s tem igra postane statusni simbol (*Cesta in igrišče, Doživljaj z našega igrišča – 1980*), igrač je že preveč (*Moja*

najljubša igrača – 1980, *Kaj se najrajši igram* – 1983). Otrok izgubi pravico do spontane igre, saj igra dobi status učenja skozi igro (*Spoznavanje prometa skozi igro* – 1983). Igre se razlikujejo (*Počitniške igre* – 1983), v devetdesetih letih pa nastane potrošništvo (*Igrače* – 1990), a otrok se želi igrati spontano (*Igrajmo se zimo* – 1990). Še vedno ima najljubšo igračo (*Moja najljubša igrača* – 1990); obzorje se razširi in otrok postane zvedav (*Olimpijske igre* – 1992) ter začne zdravo življenje (*Kako se igra namizni tenis ali košarka* – 1992). Igrače postajajo nezanimive, ker začnejo prvenstvo pridobivati mediji. V naslovih se vidi nostalgичna perspektiva odraslih za preteklimi časi in lastnim otroštvom (*Ko sem bil /a majhna, Življenje na vasi, Zakaj imam rad /a jesen, Polomljena igrača pripoveduje* – 1992).

Nostalgija kot stališče odraslih je vidna še v teh naslovih prostih spisov (*Zdravilo zoper plešo, Prišla je pomlad, Slovo od mladosti, Ali bi lahko obrnili kolo časa nazaj, Češnja na vrtu je spregovorila, Gremo skupaj v hribe, Selivke smo se vrnile, Prišla je jesen, Z vztrajnostjo veliko dosežeš, Kako je nastala ptičja družina, Moj domači kraj itn.*). Po sproščenosti (*Sproščena igra* – 1992) začnejo dobivati veljavo druge igre (*Igrajmo se z besedami* – 1992), pomembno postane število iger, vrsta iger in tekmovalnost (*Igra, ki jo igram najbolje* – 1994), igra dobi status miselne igre (*Igrajmo se z besedami* – 1992, *Učim se igrati šah* – 1994), igra postane organizirana dejavnost (*Kako so fantje pripravljali igrišče* – 1998).

Prvine humorja in duhovitosti so se, sicer v manjši obliki pojavljale tudi v drugi polovici devetnajstega stoletja (*Smeh nad smeh* – 1958–1870, *Županov maček v škripcu* – 1871–1876, *Kako je cesar Ferdinand I. mojemu dedu cmoke pojedel, Bavbav na vasi* – 1895–1905). Sledi tematika narobe sveta (*Narobe šola, Narobe svet, Narobe dan* – 1986–93), prvoaprilske smešnice (*Prvoaprilska laž, Prvoaprilska šala* – 1986–1993), pust (*Pustovanje v mojem kraju* – 1990–1995) in opis najbolj smešnih dogodkov (*Moj najbolj smešen dogodek* – 1955, *Smeh v šolskih klopih* – 1982–89 in *Smeh skozi solze* – 1972–76). Otroci so od leta 1850 prvič pisali o sreči leta 1868 z naslovom *Sreča je opoteča*, sledi *Neustrašna sreča* (*Sreča* – 1890, 1901), *Sreča v nesreči* – 1908), *Svoboda je naša največja sreča* – 1945, do niza nesreč v šestdesetih, sedemdesetih in osemdesetih letih (*Avtomobilska nesreča, Prometna nesreča, Letalska nesreča, Nesreča pri delu, Grenka sreča* – 1970–80), *Sreča v nesreči* (1980–90), *Nasmehnila se mi je sreča* (1982–83), do spraševanja (*Kaj je to sreča* – 1988–90; *Nesreča* – 1990, *Moja sreča* – 1990–99) in samospraševanje ter iskanje osebne sreče (*Kaj je zame sreča?* – 1995–96).

Iz zbirke naslovov prostih spisov ugotavljamo, da je otrok zelo veliko delal v šoli in doma, da ni imel prostega časa, da so se v prvi polovici dvajsetega stoletja lahko »igrale« le mlade živali (muce, račke), da ni bilo časa za igro in igrače, saj se zelo pozno pojavijo v naslovih. Razvoj otroka in pojmovanje o njem je odvisno od časa, ko je bil prisoten v spisju. Za začetek je opisoval »*Moja pot v šolo*«, »*Na poti v šolo*«, »*Na pašniku*«, »*Kako se kosi*«, »*Kako se maslo dela*« itn. Čeprav današnji otrok živi v obdobju elektronike, medijev, računalnika, medmrežja, še vedno ne piše o stvareh, ki ga zanimajo; bralni interesi otrok niso zastopani v naslovih prostih spisov, ki jih ponavadi zastavljajo odrasli. Vrednote v spisih so bolj povezane z vrednotami odraslih, v tem primeru učiteljev, ki v naslovih izražajo svoje interese če pa izražajo navidezne interese otrok (*Moja muca, Moja igrača, Moja družina ...*) je zorni kot pričakovan. Po okvirni oceni so teme prostih spisov, ki so izražene v naslovih, zapoznele za eno generacijo, kar nam potrjuje nostalgичno izraženi naslovi. Učenci v šoli še vedno pišejo o *zajčkih in poti v šoli, o zobozdravniku, športnem dnevu* in v presplošnih naslovih *Jesen, Potres, Bor in smreka...*, čeprav doma sedijo ure in ure pred televizorjem, igrajo računalniške igrice, berejo časopise in živijo v realnem svetu, kjer so vojne, socialne stiske, prometne nesreče, odkrivanje vesolja, smrt, bolezen, ločitve, aids, mamila ... Ta sestavni del vsakodnevnega življenja, postane tabu tematika, ko jo prenesemo v naslove prostih spisov.

Sodobni svet se v naslovih prostih spisov učencev ne odraža. Sodobnost zamuja tematiko spisja vsaj za dvajset do trideset let. Naslove namreč postavlja generacija učiteljev iz svojega zornega kota in svojega otroštva, ki ni v skladu s položajem sodobnih otrok. Zato se še danes zgodi, da učitelj postavi neprimeren naslov (*Bitumen na cesti, Blišč in beda ličenja, Cigan je cigan, Dva sorodnika preveč, Iz mene so naredili omaro, Janezov stric je po poklicu obešalnik, Kako smo v vinogradu lovili polha, ko smo obirali jabolka, Ko smo klali, Pri zobozdravniku, Šoje proti fašistom*). Vse to je daleč od bralnih in pisnih interesov učencev. Ugotavljamo, da obstaja neskladje med bralnim in pisnim interesom učencev in bralnim ter pisnim okusom učiteljev, kar se izraža tako, da je pisanje nepriljubljena dejavnost, a počasi se to pojmovanje spreminja.

Iz kratke motivno-tematske in strukturno-oblikovne analize naslovov prostih spisov od leta 1849 do 2000 smo ugotovili nekaj stalnic, ki se pojavljajo v naslovih. Določilnice v naslovih so jasno pokazale razvoj pojmovanja otroka in otroštva od druge polovice devetnajstega stoletja, ko so bili otroci delavci doma in na kmetiji, prek prve polovice dvajsetega stoletja, ko

je družba začela odkrivati pomen in vrednost otroštva in je otrok postal pomočnik pri delu doma, do konca dvajsetega stoletja, ko so otroci postali središče družinskega in družbenega življenja in je njihovo 'delo' postala šola in igrače elektronska zabava.

Povzetek

Čeprav bi prvine prostega spisja lahko našli v Pesniški šoli (1779–1781) v krogu revije Pisanice in Alojzijeviške pesniška šole (1848–1849), na začetek slovenskega prostega spisja postavljamo Matijo Majarja in njegovo knjigo *Spisovnik za Slovence*. Pomemben avtor, ki je njegovo delo nadaljeval, je nedvomno pedagog Andrej Praprotnik s svojimi petimi izdajami spisja oz. prostega spisja v času od 1852. do 1887. leta. O spisju in prostem spisju so na Slovenskem razpravljali v treh različnih vrstah knjig: prve knjige so bili t. i. *spisovniki*, druge *jezikovne vadnice* in tretje *čitanke*. Skupna značilnost vseh knjig s področja spisja je bilo opismenjevanje učencev. Prvi del spisovnikov Praprotnika (pa tudi Majarja) se je nanašal na vaje – to so bile vaje za razvijanje poimenovalnih sposobnosti in obvladovanje osnovnih besednih vrst (samostalnice in pridevnike ter glagol), kar se je kasneje razširilo tudi na pisanje po ključnih besedah, pisanje po analogiji, pisanje s spremembo glavnih oseb, pisanje z dvema različnima zaključkoma ali s spremembo pripovedovalca, spisovnik pa je vseboval tudi vaje »personificirani predmeti pripovedujejo« ter vaje iz besedoslovja in besedotvorja. Drugi del spisovnikov je bil namenjen praktičnim vrstam spisja (pobotnica, zadolžnica, oporoka ipd.).

Leta 1906 je izšla Bezjakova knjiga, prva slovenska didaktika, ki se sistematično ukvarja s poučevanjem spisja. Največji premik od spisovnikov k teoriji in didaktiki prostega spisja pa predstavlja knjiga Matije Lichtenwallnerja iz leta 1908, ki je še danes zanimiva. Vodil je projekt dveletnega pisanja spisov v 4. in 5. razredu ljudske šole. Pouk je bil povezan s temami spoznavanja narave, kar je stalnica v tradiciji prostega spisja. Lichtenwallner je predlagal nekaj manj kot osemsto naslovov prostih spisov, ki so še danes, skoraj sto let po nastanku knjige, prisotni v osnovnih šolah (*Lastovke pri nas*, *Moja najljubša žival*, *Moja šolska pot*, *Pomlad v gozdu*, *Zvončki na našem vrtu ...*). Nekateri naslovi so še za današnji čas izvirni, npr.: *Naša črešnja v beli obleki*, *Nekaj o ledenih 'ročah' na oknih*, *O zakletem gradu*, *Pri povodnem možu*, *Kako sva s sestro lovili kresnice* ipd. Nekaj naslovov je takšnih, ki so v današnjem času težko razumljivi vendar sociološko zelo nazorni: *Kaj naši voli delajo po zimi*, *Bukov les spomladi*, *Pri mrliču* idr. Vrednost njegove knjige predstavlja uvod, ki je napisan

teoretsko in didaktično primerno in je zagotovo pripomogel k novemu pojmovanju didaktike spisja. V uvodu se Lichtenwallner zavzema za ločeno pisanje prostih (nevezanih) in vezanih spisov ter za ocenjevanje vsebine pri nevezanih spisih – naj vsebina prevlada nad jezikovnimi napakami pri ocenjevanju prostih spisov. Po njegovem mnenju so ob spisih primerne predpisne vaje za odpravljanje jezikovnih napak.

Med prvo in drugo svetovno vojno so izhajale Bezjakove in Schreinerjeve jezikovne vadnice, ki so se ukvarja le s spisjem, sicer s stališča neumetnostnih besedil, vendar so dajale veliko zgledov za poimenovalne, upovedovalne in besedilotvorne vaje. Posebno pozornost zasluži čitanka in slovnica avtorjev Bajca, Rupla, Sovreta in Šolarja, v tretji knjigi pa je soavtor še Kolarič. Čitanka je sestavljena podobno kot današnja slovenska berila v osnovnih šolah. Vaje so sestavni del didaktičnega instrumentarija besedilne enote, kar pomeni, da odlomkom iz berila oziroma besedilu sledijo poustvarjalne in ustvarjalne vaje, za katere včasih ne moremo verjeti, da so napisane pred sedemdesetimi leti, saj presenetijo s svojo domiselnostjo. Tisto, kar je dragoceno, je kakovostna povezanost čitanke z umetnostnimi besedili in poudarjanje poustvarjalnega pisanja v šoli.

Po drugi svetovni vojni so na tem področju delali in prispevali veliko novega ljudje z različnih področij. Naj omenimo le najpomembnejše, ki so zaznamovali tretje obdobje: slavisti – Silva Trdina, Berta Golob. Prehod od tretjega k četrtemu obdobju so zaznamovali tudi pisatelji in pesniki – Lojze Kovačič, Branko Gradišnik, Marjan Tomšič, Jože Snoj, Boris A. Novak, mentorji – Miha Mohor, Benjamin Gracar, pisatelji okrog revije Literatura: Aleš Debeljak, Igor Bratož, Andrej Blatnik ..., učitelji-mentorji – Slavica Bragato, Neva Pahor, Nataša Skrt Leban, Dragica Motik, Branka Knez, vzgojitelji-praktiki, knjižničarji – Tilka Jamnik, in didaktiki – France Žagar, Boža Krakar-Vogel, Vida Udovič Medved, Metka Kordigel, Igor Saksida.

3. del — Teoretična izhodišča ustvarjalnega pisanja

O pisanju in o vzgibih za pisanje poznamo nekaj splošnih mitov, ki s samim pisanjem, kot ga pojmuje danes, nimajo kaj dosti skupnega. Nekaj mitov najdemo že v antiki. Takrat je namreč na splošno veljalo, da se pesniki rodijo, da jih bogovi ali muze navdahnejo, da jih krilati konj Pegaz prenese iz doživljajskega v domišljjski svet ipd. V latinščini se je še dolgo obdržal termin »*poeta nascitur*«, ki izhaja iz Platonovih dialogov. Aristotel se strinja z »*rojenostjo*« pesnikov, vendar je za pisanje potrebna veščina ali spretnost. Ti dve pojmovanji se skozi dvatisočpetstoletno tradicijo prepletata: *rojenost* je še najbližja današnjemu talentu, za *veščino ali spretnost* (gr. *tehne*) pa neredko slišimo izraz tehnika (pisanja). *Nadarjenost* danes razumemo kot splošno prirojeno oz. potencialno lastnost; *talent* kot specifično vrsto nadarjenosti in *ustvarjalnost* kot dejavnost oziroma kot izraženo lastnost. Cilj šolskega ustvarjalnega pisanja ni razvijati nadstandardnih lastnosti učencev v smislu »pesniških delavnic«, ampak razvijati občutljivost za besedno ustvarjalnost na ravni recepcije in produkcije. Potrebno je razvijati ne le dejavnosti sprejemanja, ampak tudi dejavnosti sporočanja — govorjenja, predvsem pa dejavnosti pisnega tvorjenja besedil. Bistvo komunikacijskega modela pouka književnosti je ustvarjalna dialoškost in komplementarnost branja in poustvarjalnosti. Seveda vsako pisanje in pisno sporočanje, ki vključuje branje in bralno razumevanje, še ne uresničuje ciljev ustvarjalnega pisanja. Razlike med »dobrim« in »slabim« pisanjem ne dela sam pisni proces in navodila zanj, ampak drugačna filozofija pisanja. Pisni proces je ravno tako pomemben kot pisni izdelek, kajti branje in poustvarjalno pisanje sta komplementarna procesa.

Razvoj bralnih in pisnih interesov otrok v predšolskem obdobju in učencev v osnovni šoli^{82, 83}

Od rojstva do 2. leta starosti otroka ne razločimo igranja od učenja; vendar je to čas za prvo spoznavanje otroka in knjige kot naravnega, zabavnega dela vsakodnevnega življenja. Otroci se učijo obračati (debelejše) liste v smeri od leve proti desni, 'besede' začnejo dobivati pomen. Otrok ni nikoli premajhen za to, da bi dobil knjigo za darilo, čeprav mu knjiga v tem obdobju pomeni igro in zabavo. Za to obdobje so primerne t. i. igralne knjige — knjige za dejavno

komunikacijo (prepogibanke, knjige z luknjo, z vrvicami, zavihki, z glasbo itn.). Te knjige imajo prepoznavne pisane ilustracije, risbe ali slike in spodbujajo 'pogovor' ob knjigah. Besedilo je zelo kratko, jasno, z besedami ali brez besed, ki jim otrok lahko sledi. Knjige z dolgim besedilom niso primerne za otroke, kajti ob predolgem branju lahko izgubijo interes; če je knjiga dolga, jo rajši pripovedujemo in priredimo besedni zaklad razvojni stopnji otroka. Primerne so t. i. 'fotografske' ali prepoznavne ilustracije znanih oseb, živali in predmetov iz vsakodnevnega doživljajskega sveta in življenja otroka. Izberimo velike slikanice, s pisanimi, vendar enostavnimi — nikakor ne kičastimi — ilustracijami, ki so motivno-tematsko blizu otrokovemu doživljajskemu svetu. Le tako bo otrok povezal knjigo s svojim izkustvenim svetom. Primerne so knjige s trdimi (pralnimi) platnicami, z zaobljenimi robovi, pa tudi knjige v različnih formatih, od majhnih do velikih. Pomembno je, da otrok lahko sam obrača strani, smiselno pa je brati knjige različnih velikosti. Otrok ima rad knjigo, ki jo izkustveno lahko tipa, grize, se z njo kopa, igra; kljub temu da gre za neznačilen odnos do knjige, je knjiga, daljnoročno gledano, primerna didaktična igrača za otroke.

V obdobju od 2. do 4. leta dobi otrok 'prvo pravo' knjigo s tanjšimi platnicami in motivno-tematskim besedilom iz vsakdanjega življenja. Otrok rad posluša večkrat isto besedilo, da poteši radovednost; razbremeni si spomin, saj že pozna vsebino, zato se lažje osredotoči na nove prvine. Znano besedilo torej posluša večkrat, vendar iz različnih zornih kotov. Tako si ne zapomni le zgodbe, temveč tudi detajle, besede, pomen besed in se postopoma uči; zanj so zanimive tudi zvočne knjige, multimedijske knjige. V tem obdobju otroku beremo besedila in ga spodbujamo, da sam nadaljuje zgodbe, povedi, verze, rime. Na njemu primeren način se pogovarjamo o ilustracijah, naslovnici, naslovu, o prebranem. Beremo mu slikopise in stripe⁸⁴. Po branju naj si tudi sam 'prebere' ali prelista slikanico. Za to obdobje so primerne pisane, raznobarvne ilustracije, knjige o barvah, o abecedi (abecedniki); knjige s številkami (1 — 10), z živalmi, z motivi iz vsakodnevnega življenja (dom, družina, vrtec, okolje, igrišče, trgovina ipd.). Gre za vmesno fazo med knjigami za majhne otroke (igralnimi) in klasičnimi slikanicami. Primerne so knjige s kratkimi pesmicami (izštevanke, uspavanke, rimanice, »nonsens« verzi) in motivi iz otrokovega doživljajskega sveta (otrok, domača žival) in sveta igrač (ljubkovalne igrače, igra, prosti čas, igrišče). Tudi otrok se sam preizkuša v ustvarjanju 'ustnih besedil' z naštevanjem, dodajanjem rim, »nonsens« besedami. To je tudi primeren čas za začetek pogovora o knjigah, ilustracijah, dogodkih, junakih ipd. ter za bralni oz. knjižnični kot, ki naj ima potrebnost za risanje, pisanje in branje. Otrok se spontano nauči pesmice na pamet, tako si uri spomin in zbranost. Spodbujajmo ga, da nam 'bere' – pripoveduje; to je

sestavni del procesa učenja. V tem obdobju so primerne 'nadaljevanke', knjige s priljubljenimi junaki, ki otroka neposredno poučujejo (barve, črke, številke, dnevni opravki, ura ipd.)

V času od 4. do 6. leta knjige bogatijo čustveni, domišljjski in intelektualni svet otrok, zabavajo ga in učijo. Branja ali pripovedovanja za lahko noč ne more nadomestiti avdio- ali videokaseta, lahko pa včasih ublaži odsotnost staršev. *Pravljica* za lahko noč je priložnost za zблиževanje z otrokom in čas za umiritev pred spanjem, le-tega ne bi smeli zamuditi. Nekatere otroke zanimajo črke in številke, zato samodejno začnejo posnemati branje in pisanje. Torej ga spodbujajmo k 'ustnemu pisanju', naj nam pripoveduje svoje zgodbe. Dragoceno bi bilo, če bi si starši ali vzgojitelji zapisovali (pisno, ali na avdio- oz. videokaseto) otrokove zgodbe, pesmi, pravljice. Zbirajmo otrokove ilustracije, naj napiše oz. nariše svojo knjigo in zapišimo njegove komentarje h knjigam in risbam. Otrokove izdelke obvezno datirajmo in če se le da, naj se 'podpiše'. Poleg pravljic otrokom beremo *pesmi* (uspavanke, rajalne pesmi, nagajivke, izštevance, gibalne igre in uganke) zaradi ritma in rime, le-te jim razvijajo občutek za vezano besedo, ki jo otrok tudi sam spontano ustvarja. Spodbujajmo otroke za učenje rim in pesmic na pamet. Ko skupaj beremo na glas, naj s prstom sledijo branju. Izbirajmo knjige s humorjem in jih berimo, ne samo zvečer, temveč vsakokrat, ko se ponudi priložnost. Ponudimo otroku možnost, da si sam izbere knjigo, ki jo želi, kupujmo knjige z njim, pogovarjajmo se o knjigah; naj se usede v knjižni kotiček in pogleda, prelista knjige. V tem obdobju je primeren čas za obisk knjižnic, knjigarn, lutkovnih predstav ipd. Otroci imajo radi enostavne, vendar ne poenostavljene zgodbe; takšne berejo in 'tvorijo'. Njihove lastne zgodbe so razgibane, prevladuje glagolski stil (dogodivščine, pripoved, ne pa opis). Primerne knjige za branje so tiste, v katerih je glavni junak otrok ali poosebljen književni lik – tudi v njegovih zgodbah nastopajo takšni osebe. Zorni kot pripovedi je stališče nedolžnega, poštenega in pogumnega otroka. Knjige, ki jih ima rad, so knjige z vedro vsebino in srečnim koncem. Izberimo poučne, vendar ne pridigarske knjige. Otroci imajo radi, da se del besedila ponavlja tako kot v ljudskih pravljicah. Zakon ponavljanja stopnjuje napetost, hkrati razbremeni spomin in potrди otroka v njegovih predvidevanjih in pričakovanjih. Takšne knjige so napisane v črno-beli tehniki, s poučnim in vedrim zaključkom.

Med 6. in 8. letom otrok vstopi v šolo in postane učenec in samostojen bralec, zato potrebuje veliko vaje, da ponotranji branje, ki naj postane zabavno. V tem času so razlike med posameznimi učenci in njihovim branjem velike (od začetnega bralca do učencev, ki doživljajo obdobje bralne mrzlice in 'požirajo' knjige.). Tisti, ki so usvojili bralno tehniko,

radi berejo, tisti pa, ki še niso ponotranjili bralnega procesa, berejo neradi. Ne silimo otrok k branju. Branje naj bo vedno zabavno. Zato tistim, ki neradi berejo, ponudimo križanke, slikopise, rebase, dopolnjevanke, revije, atlase, stripe; didaktične igre. Otrok naj se na igriv način spozna z besedami. Upoštevajmo učenčev individualni bralni in pisni interes (vesolje, živali, Egipt, knjige o živalih, baletu, čarovnicah ipd.). Še vedno so priljubljene knjige z ilustracijami, besedilo je napisano z velikimi ali malimi tiskanimi črkami.

Če otroku beremo daljše knjige, najprej sami preberimo knjigo, potem pa berimo posamezna poglavja skupaj. Če otrok sam bere, kljub temu ohranimo vez z njim in mu ravno tako (vsaj) zvečer berimo. Pri otrocih se začnejo postopoma pojavljati različni bralni in pisni interesi: *domišljajske zgodbe, vesolje, miti, legende ali živalske zgodbe*. Čas v začetnih razredih osnovne šole je primeren tudi za nakup t. i. poljudnoznanstvene literature (leksikoni, antologije, slovarji ...); tako naučimo otroke uporabljati poljudnoznanstvene knjige (kazalo, abecedno iskanje). Branje naj bi bilo vedno pogojeno s pozitivno izkušnjo, zato mednje uvrščamo tudi branje reklam, napisov po ulicah, v izložbah; branje jedilnikov, cenikov, TV-programov, teleteksta, medmrežja, branje o hobijih ipd.

Čas od 8. do 10. leta je čas, ko imajo učenci že razvite bralne in pisne interese, ki se razlikujejo od bralnih in pisnih interesov učiteljev in staršev. Navajajmo jih na obisk knjigarn in knjižnic, saj jih že večina tekoče bere daljše knjige (E. Blyton, R. Dahl, T. Brezina, B. Novak ...). Pomen ilustracij je še velik, vendar se postopoma zmanjšuje; poveča se zanimanje za *zgodbo, pustolovščino, dogodivščino, potovanja, skrivnosti, čudeže, znanstveno fantastiko*. Otrok potrebuje knjige, ki mu razširjajo obzorja, bogatijo znanje, spodbujajo domišljijo, ustvarjalnost in ga čustveno prevzamejo ter ga hkrati poučujejo. Učenci že uporabljajo medije (TV, računalnik, medmrežje), računalniške igre, za zabavo ali kot vir informacij. V tem obdobju so primerne knjige (romani) z daljšimi poglavji ali knjige v nadaljevanjih. Pomagajmo učencu izbirati knjige in mu svetovati. Najbolj koristno je ustno priporočilo sošolca, pri pouku pa je potrebno brati knjige skupaj in se o prebranem pogovarjati. Poudarek pogovora je na zgodbi, fabuli, dogodivščinah, književnih junakih, ki naj bodo podobne starosti kot učenec (izstopajoči posameznik: pošten, pogumen, sposoben). Učenec bere raznolike knjige: od trivialnih (Enid Blyton) do kanoniziranih književnih del (Astrid Lindgren). Spodbujamo ga k uporabi različnih poljudnoznanstvenih knjig (atlasi, leksikoni, slovarji, enciklopedije ipd.), ker imajo sliko ali ilustracijo s kratkim naslovom in besedilno razlago. Učenec bo na začetku listal, potem gledal ilustracije, bral naslove in podnaslove, nato

pa bo začel brati razlage v drobnem tisku — torej spontano in postopno. V tem obdobju radi berejo stripe, revije, časopise z zabavno vsebino.

V obdobju predpubertete, od 10. do 12. leta, si učenci sami izbirajo knjige. Le-te so postale pomemben vir informacij (od poljudnoznanstvenih do informacij o medčloveških odnosih). Teme, ki zanimajo mlade bralce, so *pustolovščine*, *dogodivščine*, *potovanja* (neznane dežele, preteklost, prihodnost, potovanje okoli sveta), *skrivnosti*, *čudeži*, *raziskovanje*, *odkrivanje*. Zato nekateri berejo detektivske in pustolovske knjige o daljnih deželah in skrivnostni preteklosti (piramide, faraoni, potopljene ladje, iskanje izgubljenega zaklada, potovanje v prihodnost ali preteklost ipd.). Zelo pomembne so knjige z duhovito in humoristično vsebino, pa tudi knjižni ovitek je postal odločujoč pri izbiri knjig. Nekateri v tem obdobju preberejo t. i. klasična dela mladinske književnosti (A. Lindgren, R. Dahl, E. Kästner, K. Nöstlinger, M. Ende, S. Townsend itn.), medtem ko drugi ne. Kratek sinopsis knjig, značilnih za to obdobje, je: 1. odhod od doma, 2. dogodivščina, 3. varna vrnitev domov. Zanimivo je, da spontano uporabljajo to shemo tudi pri ustvarjanju lastnih besedil. Knjige postajajo kompozicijsko bolj zahtevne, lahko so dvodimenzionalne: realni in irealni oz. doživljajski in domišljjski svet. Struktura dvodimenzionalnih pripovedi je naslednja: začetek in konec sta postavljena v doživljajski, jedro pa v domišljjski svet ali nasprotno — lahko obstajata oba svetova vzporedno (doživljajski in domišljjski). Učenci radi berejo knjige, po katerih so posneti filmi (Pika Nogavička). Nekateri so ob tem razočarani, saj so si glavne junake predstavljali drugače, zato se je upravičeno pogovoriti o značilnostih – podobnostih in razlikah — obeh medijev. Številne učence v tem obdobju zanima le *poljudnoznanstvena literatura*: slovarji, enciklopedije, atlasi, leksikoni, ki so bogato opremljeni z ilustracijami, risbami, fotografijami in kratko razlago. Mnogi učenci berejo revije, v katerih iščejo nasvete, tolažbo, recepte za probleme odraščanja (mozolji, debelost, zaljubljenost, slabe ocene ipd.).

V času od 12. do 15. leta se mladi bralec pripravlja na vstop v življenje odraslih, zato ga zanima *problematika odraščanja*, *odnosi med generacijami* (otroci-starši), *ljubezen*, *nova romantika*, *problemi ožjega in širšega okolja*. O tem tudi rad piše poustvarjalna in ustvarjalna besedila. Nekateri berejo knjige za odrasle in t. i. trivialno literaturo. Knjige za to prehodno obdobje ne smejo izgledati 'otroške', saj to žali čustva mladostnika. Mladega bralca zanimajo tudi revije o modi, vzornikih, športnikih, zvezdah, slavnih osebah; ter t. i. neumetnostna besedila: nasveti, horoskopi, besedila popevk, kar bi lahko v šolah večkrat uporabili, npr. z vajami za prevajanje besedil popevk ipd. Po obdobju bralne mrzlice pride do padca bralnih

interesov. Veliko učencev okrog 12. leta neha brati; tisti pa, ki berejo, imajo različne bralne interese. Ločijo se deški in dekliški bralni interesi, kar je v skladu z značilnostmi razvojno-psihološkega obdobja, v katerem so. Dečki berejo (če berejo) *stripe, detektivke, kriminalke, grozljivke, znanstvenofantastične zgodbe*. Deklice pa berejo knjige z *romantično vsebino in glavno junakinjo* (revno lepo mlado dekle, brez krivde krivo). Tematike, ki zanimajo mlade, so: *odraščanje, ljubezen, konflikti med starši in otroki, nasilje, družinski odnosi, mesto, cigarete, alkohol, mamila, kontracepcija* ipd.

Preglednica: Bralni razvoj⁸⁵

Starostni razpon	Literarna obdobja	Značilnosti bralnega razvoja
od 4. ali 5. do 8. ali 9. leta	Pravljično obdobje	<ul style="list-style-type: none"> – obdobje ljudskih, klasičnih in sodobnih pravljic – obdobje kratkih, ritmičnih in rimanih pesmic – obdobje personificiranih književnih oseb – nekritičen, subjektiven bralec – odgovarja na osnovna vprašanja (kdo, kdaj, komu, kje ...) – v osnovni šoli odmik od pravljic – okrog 9. leta – obdobje bralne mrzlice
od 9. ali 10. do 12. ali 13. leta	Realistično obdobje	<ul style="list-style-type: none"> – realistično obdobje – »robinzonovo« obdobje – obdobje pustolovščin, odkritij

od 12. ali 13.-15. ali 16. (17. ali 18.) leta	Prehodno obdobje	<ul style="list-style-type: none"> – obdobje mladostništva – obdobje uporništva – obdobje vzornikov – iskanje resnice – zgodovinski romani (črno-bela tehnika) – zgodbe o junakih in junakinjah – potreba po namišljenem prijatelju – obdobje velikih pričakovanj – obdobje revij: moda, obleka, fotozgodbe, horoskopi, nasveti ... – teme: ljubezen, uporništvo, odraščanje, čustva, generacijski spor, tabu teme ipd. – miti in legende

V preglednici je predstavljena shema razvoja mladega bralca in njegovih različnih obdobj, ki so le okvirna in jih ustrezno prilagodimo dejanskim razmeram v določenem razredu, kjer obstajajo razlike med posameznimi učenci. Izredno velik je predvsem vpliv medijev, kar vpliva tudi na bralni razvoj.

Preglednica: Pisni razvoj⁸⁶

leta	Pisna obdobja	Značilnosti pisnega razvoja
4 – 6	Preparacija – Prilagodljivo obdobje	<ul style="list-style-type: none"> – začetno opismenjevanje – učenje osnov pisanja – obdobje čečkanja – obdobje pravopisa – orientacija na papirju: od leve proti desni, od zgoraj navzdol – pisanje na ravni črk in besed

7 – 9	Konsolidacija – Obdobje utrjevanja	<ul style="list-style-type: none"> – utrjevanje pisanja – opiranje na govorni jezik – fragmetnarno pisanje – nerad piše v dvojicah – potrebuje učiteljevo potrdilo – egocentrično pisanje – pisanje na ravni besed in povedi
10 – 12	Diferenciacija – Obdobje različnega pisanja	<ul style="list-style-type: none"> – avtomatizacija pisanja – tehnika pisanja ne zavzame vse pozornosti – rad piše v dvojicah – potrebuje opisno oceno (upoštevata opisno oceno) – egocentrično pisanje in prehod k sociocentričnemu – pisanje na ravni povedi in besedil
13 – 15	Integracija – Obdobje celovitega pisanja	<ul style="list-style-type: none"> – sposobnost kontrole ustnega in pisnega sporočanja – izbiranje različnih jezikovnih sredstev za različne namene – notranja motivacija za pisanje – sociocentrično pisanje – pisanje na ravni besedil in sobesedil – iskanje osebnega sloga

Preglednica pisnega razvoja je le shematska in govori o pisnem razvoju od otroka do mladostnika, pri čemer so individualne razlike med obdobji in znotraj enega obdobja velike. Če povzamemo zgornje ugotovitve o razvoju branja in pisanja, ki jih pojmuje v skladu s Piagetovo teorijo kognitivnega razvoja, so za učence osnove šole značilne naslednje lastnosti:

1. Poosebitev — Učenci v prvih dveh oz. treh razredih osnovne šole radi *personificirajo realnost*, kar pomeni, da transponirajo strukturo mišljenja. Učitelji naj spodbujajo učenčevo spontano potrebo in sposobnost po posebitvah, vendar smo pri opazovanju šolskega pouka in analizi naslovov prostih spisov v slovenskih osnovnih šolah opazili tudi pretiravanje v tej smeri — učitelji zastavijo naslove, ki naj bi spodbudili otrokovo domišljijo, vendar so obrabljeni in plehki. Naslov sam po sebi ni zadostna spodbuda in je včasih neprimerno izbran

in preveč splošen (*Bila sem lastovka, Zvonček pripoveduje, Sem zajček, Pogovor s sneženim možem, Sem zadnji rumen list ...*).

2. Egocentrizem – Značilnosti pisanja in pisnega sporočanja učencev na razredni stopnji osnovne šole je *egocentrizem* na konkretni stopnji mišljenja (nekje do 5. r. OŠ). Učenci še niso zmožni niti sprememb pripovedne perspektive. Zato uvajamo kognitivne in ustvarjalne naloge v decentriranju s spremembo perspektive pripovedovanja, npr. iz prvoosebnega v tretjeosebnega pripovedovalca ob didaktičnih načelih primernosti in postopnosti.

3. V začetku obdobja formalnega mišljenja se odnos med emocionalnimi in racionalnimi prvini vidi v tem, da ne razlikujejo objektivnega in subjektivnega stališča do tematike oz. vsebine. Učenec loči umetnostno od neumetnostnega besedila po intuiciji na doživljajsko – izkušenjskem področju. V lastnem besedilu ne uresničuje zavestne razlike, ker piše po lastnem interesu in je izredno čustveno udeležen pri opisovanju. Učenec spontano uživa v minljivih, vendar prijetnih trenutkih ob ustvarjanju. V svojih besedilih izraža celotno doživljajsko-spoznavni odnos do teme — ne z izborom besed niti z izborom detajlov, temveč predvsem s prevlado čustvenega odnosa nad razumskim. Učenec še nima življenjskih in jezikovnih izkušenj za zavestno ločevanje teh dveh stališč.

4. Osnovnošolci imajo (po našem opazovanju pouka) zlasti v drugem in tretjem triletju potrebo po imaginarnem (namišljenem) prijatelju, zato radi pišejo dnevnike in pesmi, skratka radi ustvarjajo, ker se tako tudi samouresničujejo. To pojmovanje — ustvarjanje kot samouresničevanje — temelji na teoriji osebnosti E. Fromma⁸⁷, ki je ustvarjalnosti dodelil pomembno vlogo. Potrebe vsakega človeka je razdelil na prave in neprave. Med prave uvrščamo potrebo po medsebojni povezanosti, pripadnosti, identiteti, orientaciji v svetu in ustvarjalnosti. Ustvarjalen posameznik je za E. Fromma človek, ki želi s tvorno oz. ustvarjalno usmeritvijo presegati obstoječo danost. Če to teorijo prenesemo na našo razvojno stopnjo, ugotovimo, da je v šolah veliko učencev, ki radi ustvarjajo in delajo, so izvorni ter imajo smisel pa tudi potrebo po drugačnosti. Dejstvo je, da bi bilo bolj vzgojno in koristno, če bi se mladostniki izražali z ustvarjalnostjo, ne pa z brezvoljnostjo. Učenje z ustvarjanjem kot samouresničevanje učencev deluje podobno kot ustvarjanje pri odraslem in izvira iz notranje potrebe po samouresničevanju, samopotrditvi in samoizražanju oz. teži k uresničevanju njegovih notranjih potreb in dejanskih sposobnosti. Med dejavnike, ki prispevajo k ugodnemu šolskemu ozračju, sodijo:

- spodbude v šolskem in domačem okolju;
- osebnostne lastnosti učencev (notranja motiviranost, vedoželjnost, nekonformizem, splošna inteligentnost in ustvarjalnost);
- primernost časa in prostora (razumna časovna omejitev, primerna učilnica s priročno knjižnico, računalnik, medmrežje, multimedija ipd.).

Izvirne rešitve in izvirna besedila imajo daljšo dobo zorenja. Za bolj oddaljene in hkrati domiselne odgovore potrebuje učenec več časa, zato imejmo pri pisnem sporočanju v šoli na razpolago celo šolsko uro za pisanje — po primerni motivaciji in uporabi pisnih strategij. Prvi odgovori na vprašanja, ki se jih spomnimo, so ponavadi običajni in asociativno blizu vprašanju. Ustvarjalni učitelj, ki daje učencem občutek psihološke svobode in varnosti, spodbuja ustvarjalno učenje, pomaga učencu pri premagovanju ustvarjalnih kriz, uvaja različne šolske (in domače) naloge z upoštevanjem individualnih razlik, spodbuja improvizacije, dramatizacije, igranje vlog s predhodno pripravo ali brez nje. Učilnica naj bo opremljena s knjigami, računalnikom, posterji, stenski časopisi ipd., kar spodbudno vpliva na sproščeno in tvorno ozračje v razredu. Poslušanje instrumentalne glasbe (npr. Mozarta) med ustvarjanjem se je nešteto krat doslej izkazalo kot spodbuden dejavnik.

Divergentno mišljenje, ustvarjalni razvoj otroka in lastnosti besedno-ustvarjalnih učencev

V psihologiji se je pojavila Guilfordova⁸⁸ in Torranceova teorija⁸⁹ pojmovanja ustvarjalnosti, ki je dokazala, da testi inteligence merijo le eno vrsto sposobnosti in niso primerni za ocenjevanje ostalih vrst (predvsem ustvarjalnih) sposobnosti. Guilford je mentalne sposobnosti, ki jih testi inteligence ne merijo, razdelil na pet miselnih operacij. Za nas sta bistvena delno konvergentno, predvsem pa divergentno mišljenje. Konvergentno mišljenje (istosmerno, usmerjeno k eni rešitvi, stekajoče se v isto točko) je značilno za merjenje inteligenčnih sposobnosti; tovrstni testi so zaprti — eno vprašanje, ena rešitev. Divergentno mišljenje (raznosmerno, različno mišljenje, odprto, v več točk usmerjeno mišljenje) meri ustvarjalne sposobnosti; testi ustvarjalnega mišljenja so odprtega tipa — eno vprašanje, več možnih, hkrati pa 'pravilnih' odgovorov ali rešitev. V skladu s spoznanji Guilfordove teorije in Torranceovimi testi za merjenje ustvarjalnosti je večina ustvarjalnih nalog, sestavljenih v skladu s testi ustvarjalnega mišljenja. Tudi konvergentne vaje so koristne, če le niso

prevladujoče in namenjene same sebi. Naloge ustvarjalnega tipa pa podpirajo naloge neustvarjalnega tipa, s čimer učenec pridobiva določeno osnovno znanje, ki ga mora imeti za književnost, npr. literarno-teoretične pojme, osnovne bio- in bibliografske podatke o delu in avtorju. Ti mu bodo nedvomno koristili kratkoročno, daljnoročno pa pri splošni razgledanosti in književni vzgoji nasploh.

Naslednja preglednica o ustvarjalnem razvoju otrok⁹⁰ naj bo učiteljem v pomoč pri poznavanju ustvarjalnosti učencev v določenem obdobju, zlasti pri učencih *piscih sedmega razreda* osnovne šole. Preglednica je sestavljena na temelju ameriških izsledkov raziskav, vendar je po teoretičnih spoznanjih in didaktičnih izkušnjah prilagojena razmeram v našem šolskem sistemu in kulturi. Učitelju naj bo le v pomoč, torej naj določene prvine v preglednici upošteva le kot znamenja lastnosti, ki se individualno razlikujejo od učenca do učenca. Za razvijanje ustvarjalnih sposobnosti je najbolj pomembno t. i. divergentno mišljenje, ki ga definiramo kot odprt način mišljenja. Ta dopušča več različnih in hkrati pravilnih rešitev. Ustvarjalnost imamo lahko za odprto, raznosmerno, raznoliko, različno mišljenje. Metodično in vsebinsko se razlikuje od konvergentnega mišljenja, ki ga definiramo kot zaprto, enosmerno, v eno samo rešitev usmerjeno mišljenje.⁹¹

Besedno ustvarjalni učenci imajo bolj razvito besedišče, tvorijo daljše povedi s podredji in priredji, uporabljajo več kakovostnih pridevnikov. Besedno ustvarjalni učenci tudi lažje in hitreje tvorijo nove besede, besedne zveze in besedila. Nove, nenavadne ideje v njihovem ustnem ali pisnem sporočanju niso plod naključja, ampak dokaz ustvarjalnega posameznika. Ustvarjalen učenec je vedoželjen, zanimajo ga številne teme, predvsem tiste, ki pestro nadgrajujejo učni načrt in so povezane z zunajšolskimi dejavnostmi. Takšni učenci zaradi večje občutljivosti za književna besedila v določenem besedilu zaznajo več plasti in tudi več berejo, čeprav bralni interes učencev po petem razredu osnovne šole začne upadati. Razlogi za to so v različnih bralnih interesih od dvanajstega leta dalje, neživljenjskem pristopu šole ter neupoštevanju različnih bralnih okusov.⁹² Poudarek književnega pouka naj bo v spoznavanju besedil, ki so razvojno in recepcijsko primerna za učence, kar z gotovostjo lahko trdimo za izbrana besedila ustvarjalnega branja.

Za razvijanje bralnih in pisnih ustvarjalnih sposobnosti učencev je treba postopno in načrtno razvijati drugačnost mišljenja in kritičnost. Presegati je potrebno običajne rešitve, spodbujati in razvijati smisel za spontano prilagajanje, spodbujati samostojnost in delo v skupinah.

Nadalje moramo razvijati občutljivost za probleme, razvijati zmožnost vživljanja tudi v nedoživete situacije (pri analizi književnega besedila ali pri pisanju domišljjskega spisa). Učenčeve pobude moramo spoštovati ter iskati nove rešitve — besedilo beremo iz novega zornega kota. Povečevati moramo osnovno znanje, iskati oddaljene povezave, postavljati vprašanja v zvezi z besedilom in ne le iskati odgovorov na že zastavljena učiteljeva vprašanja. Besedno ustvarjalnost razvijamo, ko spodbujamo splošno intelektualno ustvarjalnost. Postopno in načrtno razvijamo splošno znanje, besedno ustvarjalnost z besednimi in besedilnimi nalogami, besedišče, spomin, ustvarjalno domišljijo in pozitivna pričakovanja do učencev (visoka, ne pa nedosegljiva pričakovanja). Besedno ustvarjalnost razvijamo s splošnimi in posebnimi igrami za razvijanje fluentnosti besed, idej, asociacij in izražanja. Vaje za fluentnost bogatijo besedni zaklad; ko iz vaj za fluentnost tvorimo smiselna besedila, smo že pri vajah za adaptivno fleksibilnost — s tvorjenjem besedil iz določenih besed spodbujamo prenos besed iz pasivnega v aktivno besedišče.

Ustvarjalno branje in pisanje kot obliki učenja z ustvarjanjem razvijata sposobnosti sprejemanja in pisnega sporočanja. Razvijanje sposobnosti ustvarjalnega pisanja je eden izmed funkcionalnih ciljev pouka književnosti, ki jih postavlja sodobna književna didaktika. Cilj učenja z ustvarjanjem je transfer znanja — prenos od pasivnega sprejemanja besedil v tvorno obliko pisnega sporočanja — z metodami izkustvenega učenja. Metode učenja z ustvarjanjem so enake kot metode dela pri splošni didaktiki:

- metoda govora (enogovorna metoda): opis, poročanje, pripoved, razlaga – enosmerno sporazumevanje;
- metoda razgovora (dvogovorna metoda) – dvosmerno sporazumevanje;
- metoda prikaza;
- metoda dela z besedilom (s književnim besedilom in književnoteoretičnim gradivom);
- metoda pisnih izdelkov (pisno sporočanje);
- metoda vodenja (učitelj kot mentor).

Način utrjevanja književne snovi in književnoteoretičnih izrazov je vsebinsko raznolik in v smeri pouka, usmerjenega k učencu, kar pomeni, da poučevanje in učenje prehajata od:

- sprejemanja k tvorjenju;
- enosmernega k dvosmernem sporazumevanju;
- bralca k učencu piscu;
- poustvarjanja k ustvarjanju.

V novem učnem načrtu za slovenščino sta branje in pisanje pomembni sporazumevalni dejavnosti, hkrati pa funkcionalna in izobraževalna cilja pouka, ki ju lahko razvijamo po načelih postopnosti in sistematičnosti v učnem procesu. Učinkovitost lahko učitelj preprosto ugotovi s pisanjem poustvarjalnega ali ustvarjalnega besedila z istim naslovom ob začetku in koncu šolskega leta – npr. septembra in junija naj učenci tvorijo prosti spis ali ustvarjalno besedilo z istim naslovom in naj izmerijo povprečen besedni zaklad (število vseh besed, število povedi in število različnih besed).

Vaje za razvijanje ustvarjalnega mišljenja na osnovi Guilfordove teorije o divergentnem mišljenju:

	Divergentno mišljenje	Na ravni besed	Na ravni povedi	Na ravni besedil
kvantiteta	Fluentnost besed	naštevanje čim večjega števila besed		
	Fluentnost idej in izražanja		naštevanje čim večjega števila idej	naštevanje čim večjega števila idej za nadaljevanje besedila
	Fluentnost asociacij	naštevanje čim večjega števila besednih asociacij		
kvaliteta	Adaptivna fleksibilnost		tvorjenje smiselnih povedi iz ključnih ali danih besed	tvorjenje smiselnega besedila na osnovi ključnih / danih besed

redkost in primernost	Originalnost	tvorjenje novih besede za poimenovanja	tvorjenje izvirnega nadaljevanja danih povedi	tvorjenje poustvarjalnih besedil na osnovi zgledov (dopolnjevanje, ključne besede, načrt, posnemanje, preoblikovanje, priredba, spomin (obnova), vprašanje, zamenjava in združevanje)
	Poimenovalna izvirnost			
	Povedna izvirnost			
	Besedilotvorna izvirnost			
	Elaboracija	dodajanje besed v besedilo	dodajanje povedi v besedilo	tvorjenje besedil na osnovi ključnih besed / dispozicij / vprašanj / drugih spodbud / na osnovi neumetnostnega besedila

Načrtovanje učne ure, vloga motivacije in tipi motivacije pri pouku književnosti

V teoretičnem poglavju o kognitivnem pisnem modelu Flowerjeva in Hayes poudarjata, da je pisanje usmerjeno ali vodeno s cilji in da so učenci pri pisanju bolj motivirani, če si sami izberejo temo ali naslov besedila. Ta poudarek zasledimo tudi v razširjeni inačici tega modela pri Scardamalii in Bereiterju. Nikakor ne zadošča, da si učenci sami oblikujejo in izberejo naslov, upoštevati moramo še načelo psihološko-pedagoške primernosti tematike razvojni stopnji učenca. Med tovrstno tematiko sodijo teme, ki v učenčevih besedilih postanejo vsebine:

- otrokov doživljajski svet (otročstvo, igra, igrače, odraščanje, vrstništvo, prijatelji, družina; svet živali in narave);
- otrokov domišljjski svet (stvarnost in nenavadna stvarnost kot pustolovščina, dogodivščina, skrivnost; domišljjski svet narave in živali);
- književna besedila (tradicija in izročilnost).

S stališča razvojne in pedagoške psihologije izhodiščna tematika sovпада s splošnim razvojem otroka. Pri tem opazimo povezanost *Piagetove* teorije od egocentrizma do sociocentrizma in *Maslowe* teorije o potrebah in teorije samouresničevanja. V besedilih učencev piscev razberemo povezanost otrokovega razvoja s tematiko pouka književnosti. Skozi besede (pogostost izražanja) se najprej izraža otrok kot osebnost ali individuum, nadalje za otrokov odnos do okolja v katerem živi. Pri opazovanju slovenske šolskega vsakdana sem ugotovila, da se postopno zmanjšuje egocentričnost (na razredni stopnji) in krepi sociocentričnost (na predmetni stopnji) tudi v otrokovem govoru.

Shemo šolske interpretacije književnega besedila predstavljamo kot preglednico, na osnovi katere učitelj poučuje književnost. Primerjamo lahko slovensko in angleško shemo ter morebitno uporabo ene ali druge oz. katerekoli novonastale sheme. Sheme naj bodo le okvir, ki prilagodljivemu učitelju omogoča nove pristope, učencem pa možnost različnih interpretacij. Metode poučevanja naj bodo različne, učitelj naj upošteva značilnost književnih besedil in dialoškost kot glavno načelo komunikacijskega poučevanja književnosti.

Didaktična shema pouka književnosti v Sloveniji ⁹³

	FAZE ŠOLSKE INTERPRETACIJE (SISTEM)
--	-------------------------------------

UVODNA FAZA	<p>UVODNO SEZNANJANJE S KNJIŽEVNIM BESEDILOM (uvodna faza)</p> <p>MOTIVACIJA (besedna: doživljajsko-izkušenska, čustvena, domišljajska, predstavna, besedna, problemska; nebesedna: likovna, glasbena, gibalna)</p> <p>NAJAVA BESEDILA IN NJEGOVA LOKALIZACIJA (ponovitev književnega znanja: o: avtorju, besedilu, prevajalcu, ilustratorju; postavitve književnega dela v kraj, čas, kulturo)</p> <p>PREMOR PRED BRANJEM (priprava na branje, osredotočenje na branje, usmeritev pozornosti)</p> <p>INTERPRETATIVNO BRANJE IN DOŽIVLJANJE BESEDILA (učenci poslušajo interpretativno branje ali pripovedovanje besedila: učiteljevo, na avdio-, videokaseti, TV ali multimedijsko.)</p> <p>PREMOR PO BRANJU (urejanje vtisov, čas za premislek o besedilu)</p> <p>IZRAŽANJE DOŽIVETIJ (besedno, nebesedno izražanje vtisov)</p>
OSREDNJA FAZA	<p>ŠOLSKA ANALIZA KNJIŽEVNEGA BESEDILA (osrednja faza)</p> <ul style="list-style-type: none"> – (prepoznavanje, razčlenjevanje in poimenovanje sestavin književnega besedila) – usmerjeno tiho branje s svinčnikom (podčrtavanje, beleženje) – razlaga neznanih besed (kontekstualna in strukturalistična metoda) <p>GLASNO BRANJE, BRANJE PO VLOGAH</p> <ul style="list-style-type: none"> – analiza tematoloških sestavin: snov, tema, ideja, motiv – zgradba: književni liki, čas, prostor, dogajanje, pripovedovalec – slog: slogovni postopki, književna vrsta, zvrst – druga besedila, avtor, doba, stilna smer
SKLEPNA FAZA	<p>SKLEPNI POSTOPKI PRI INTERPRETACIJI (sklepna faza)</p> <p>SINTEZA (povzemanje, povzetek, obnova, razlaga, strnjevanje; povzemanje z analizo pridobljenih spoznanj)</p> <p>VREDNOTENJE IN PRIMERJANJE (podajanje mnenja o vrednosti književnega besedila, idej, avtorstvu z utemeljevanjem; medbesedilno primerjanje, aktualizacija besedila)</p> <p>NOVE NALOGE (pisanje poustvarjalnih in ustvarjalnih besedil, igre vlog, ilustriranje besedila)</p>

Didaktična shema poučevanja mladinske književnosti v Angliji⁹⁴

Komunikacijski model učenja M. Bentona predstavljamo učiteljem kot pomoč in kot povezavo med slovenskim in angleškim modelom. Učitelj lahko komunikacijsko shemo, ki temelji na izkušnjskem učenju in sprejemanju pesemskih besedil, sam prilagodi razredu in konkretnim ciljem ustvarjalnega pouka.

PREDRAZUMEVANJE (uvodni del)	<p>PRIPRAVLJANJE KONTEKSTA ZA SPREJEMANJE BESEDILA (<i>frontalno</i>)</p> <ul style="list-style-type: none"> – podatki o besedilu in avtorju – branje in sprejemanje besedila <p>PRVO SREČANJE Z BESEDILOM (<i>frontalno</i>)</p> <ul style="list-style-type: none"> – pripravljalne naloge: branje (tiho, glasno, po odlomkih) – individualno branje besedila <p>IZRAŽANJE LASTNIH DOŽIVETIJ (<i>individualno</i>)</p> <ul style="list-style-type: none"> – asociacije na besedilo (<i>individualno</i>), beleženje vtisov, 'dnevnik' branja – ubeseditev in izražanje osebnih doživetij (<i>individualno</i>) <p>RAZMIŠLJANJE O LASTNIH VTISIH (<i>metakognicija</i>)</p> <ul style="list-style-type: none"> – pisno izražanje vtisov in ideje (<i>skupinsko delo ali delo v dvojicah</i>) – samovrednotenje lastnih vtisov <p>IZRAŽANJE LASTNIH VTISOV (<i>individualno, v dvojicah, v skupinah, razredno</i>)</p> <ul style="list-style-type: none"> – individualno ubesedovanje in razlaganje vtisov v dnevniku branja – izražanje in primerjanje vtisov v dvojicah – izražanje in primerjanje vtisov v skupinah
RAZUMEVANJE (osrednji del)	<p>PREDSTAVLJANJE (<i>individualno, v dvojicah, skupinsko</i>)</p> <ul style="list-style-type: none"> – ustvarjalna udeležba z lastnimi besedili in projekti (glasba, likovni pouk, dramatizacija) – ponovno branje in bralne vaje z besedilom (celotno besedilo ali odlomek) <p>INDIVIDUALNI ODZIVI NA BESEDILO (pesmi, ustvarjalno sprejemanje besedila na spoznavni in čustveni ravni)</p> <ul style="list-style-type: none"> – formalno pisanje ali kritični odzivi na besedilo <p>PONOVNO BRANJE KNJIŽEVNEGA BESEDILA</p>

Pri načrtovanju in uresničevanju učne ure (»blok ure«) književnosti domačega branja v šoli naj bo učitelj pozoren na faze (uvodna, osrednja, sklepna faza) in okvirno minutažo, nastalo

na osnovi opazovanja slovenske šolske prakse v osnovni šoli, ki je namenjena določenim fazam.

Učni cilji (»blok«) ure: Učitelj naj upošteva operativne oz. funkcionalne in izobraževalne cilje iz učnega načrta za slovenščino, učne metode naj prilagodi razrednemu vzdušju in sposobnostim učencev. Pri učnih oblikah naj upošteva učne sloge učencev in njihove želje (samostojno delo, delo v dvojicah ali skupinsko delo). Od učnih sredstev naj uporabljajo berila, delovne zvezke, knjige za šolsko in domače branje, SSKJ, leksikone, vizualno gradivo, računalnik, medmrežje, multimedijo. Tip ure ustvarjalnega pisanja je mešani tip ure, v ospredju je pridobivanje novega znanja.

Faze	Ena šolska ura književnega pouka v šoli	Dve šolski uri (<i>blok ura</i>) književnega pouka	Pisanje kot projektno delo
uvodna faza	10 – 15 ⁹⁵ minut uvod z motivacijo	20 – 30 minut motivacija za branje in pisanje	<i>prvi dan:</i> načrtovanje zamišljenega besedila
osrednja faza	20 – 25 minut branje in pisanje	40 – 50 minut ustvarjalno branje in pisanje	<i>drugi dan:</i> pretvarjanje zamišljenega v pisno besedilo
sklepna faza	10 – 15 minut predstavitev napisanega	20 – 25 minut predstavitev po/ustvarjalnih besedil	<i>tretji dan:</i> pregledovanje zapisanega besedila

Motivacija pomeni spodbujanje učencev pri pouku, kar vsebuje tudi *razvijanje učenčeve občutljivosti za določeno tematiko*. Učitelj naj prilagodi tipe motivacije tematiki besedila in učencem. Odvisno od časa, ki ga imamo na razpolago, lahko uporabimo t. i. tristopenjsko motivacijo, pri čemer upoštevamo didaktično načelo postopnosti in sistematičnosti. Lahko začnemo z doživljajsko-spoznavno, nadaljujemo z domišljijско in zaključimo z besedno motivacijo. Naloga učitelja je tematsko in pedagoško motivirati učenca v uvodni fazi ure književnosti; poleg tega je potrebno sproti, za vsak etapni cilj uporabljati vsaj motivacijska vprašanja in naloge ob posameznih fazah ali stopnjah pouka. Naj omenimo, da se je težko in

obenem nepotrebno osredotočiti na t. i. čisti tip motivacije. Vsak tip motivacije ima primesi drugih tipov, tako pride tudi do medpredmetnih povezav.⁹⁶

Najpogostejši tipi motivacije, ki jih uporabljamo pri pouku književnosti in ustvarjalnega pisanja, so naslednji, vendar ob opombi, da čistih tipov motivacije ni. Tipi motivacije pri pouku književnosti so:

- besedna: doživljajsko-izkušenijska, čustvena, domišljajska, predstavna, besedna, problemska;
- nebesedna: likovna, glasbena, gibalna)⁹⁷.

Na osnovi opazovanj nastopov študentov iz književne didaktike bi dodala poleg omenjenih še naslednje tipe motivacije: *ponovitev književnega znanja*⁹⁸, *didaktične besedne igre*: rebus, križanke, premetanke, uganke⁹⁹ ipd. V sodobnem pouku se vse bolj uveljavlja interdisciplinarna (multimedijska) motivacija; avdio- ali videokaseta, film, lutkovna igrice, razstava, (domišljajski) pogovor s pisateljem, pesnikom, ilustratorjem, kar je popestritev učnih metod in oblik dela.

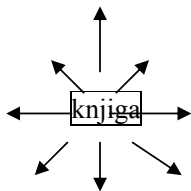
Motivacija pri pouku književnosti in metode ustvarjalnega mišljenja

Uvajanje ustvarjalnega mišljenja pri uvodni fazi književnega pouka — motivaciji — ima cilj razvijati ustvarjalno mišljenje, ki ga spodbujamo s primernimi metodami znanimi iz psihologije ustvarjalnosti. V praksi zelo težko najdemo *čiste tipe motivacije*, saj so velikokrat prepleteni med seboj in se prekrivajo. Pri motivaciji za ustvarjalno pisanje je smotrno, da učenci napišejo dva asociograma. Prvi naj bo vezan na tematiko ali vsebino nastajajočega besedila, drugi pa na besedilno vrsto.

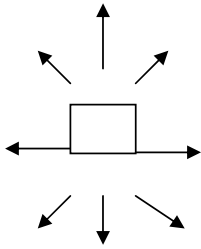
1. Brainstorming metoda ali možganska nevihta¹⁰⁰

Primer tematskega asociograma (besedno polje):

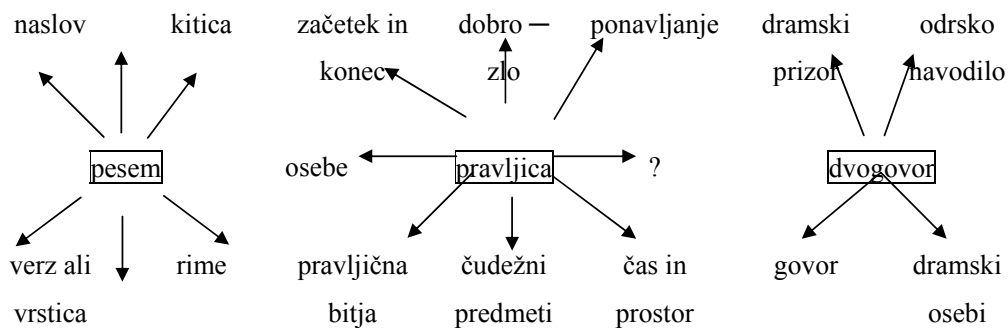
a) Naštevanje čim večjega števila besed na dano besedo (npr.: knjiga):

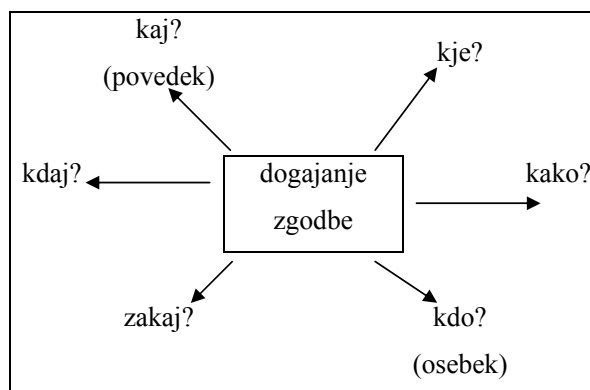
b) Primer atematskega asociograma — naštevanje čim večjega števila besed brez dane ali ključne besede:

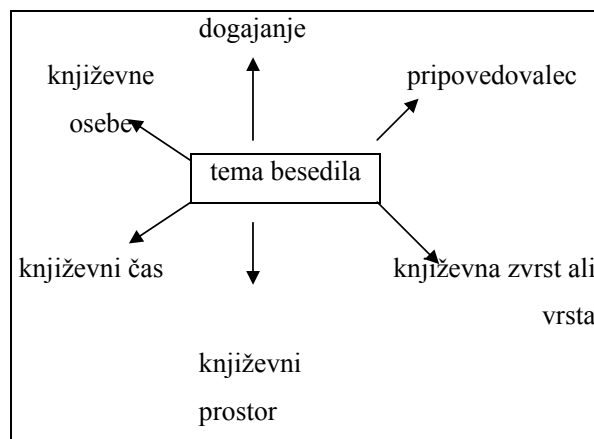
c) Primeri asociogramov za besedilno vrsto (miselni vzorec)

2. Vprašalnice — razvijanje zgodbe s postavljanjem vprašanj (kdo, kaj, kje, kako, zakaj)

3. Zgradba besedila — razvijanje zgodbe z uporabljanjem književnoteoretskih pojmov

4. Nizanje prilastkov

a) Primer liste za naštevanje lastnosti pri poustvarjalnih besedilih

bojevit, -a, -o,	Muca Copatarica Kekec
dobrosrčen, -a, -o,	
duhovit, -a, -o,	
hiter, -a, -o,	
len, -a, -o,	
lep, -a, -o,	
moder, -a, -o,	
pameten, -a, -o,	
pogumen, -a, -o,	
prebrisan, -a, -o,	
prestrašen, -a, -o,	
prevzeten, -a, -o,	

b) Primer dopolnjevanja naslovov (učenci poljubno dopolnijo drugi del naslova)

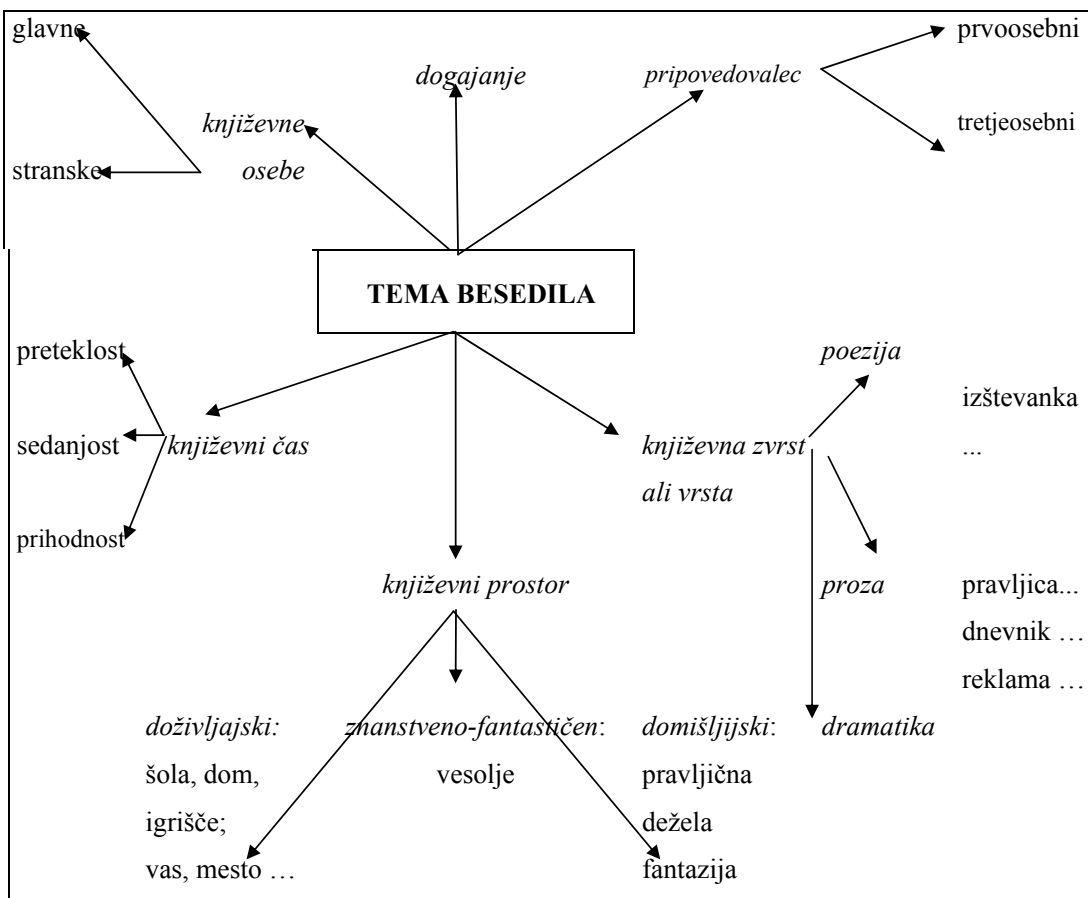
Janko, (in) Metka		
Kekec		

Kralj Matjaž	in	
Martin Krpan		
Muca Copatarica		
Obuti maček		
Pegam, (in) Lamberger		
Pepelka		
Povodni mož		
Rdeča kapica		
Sneguljčica		
Turjaška Rozamunda		

5. Oblikovanje naslovov ali morfološka analiza

Primer liste za naštevaje lastnosti za ustvarjalna besedila (cilj: sestavljanje naslovov, z namenom preseganja inercije mišljenja; učenci poljubno dodajajo nove besede)

po	čokoladni	cesta	do	čarobni	gozd
	dolgočasni	cestica	k / h	čokoladni	grad
	kristalni	jama	mimo	kristalni	kosovirija
	medeni	jezero	nad	medeni	letališče
	mlečni	morje	ob	pomanjšan	letalo
	moknati	pot	po	skrivnostni	pedenjcarstvo
	piškotni	potka	pri	stekleni	podmornica
	skrivni	proga	proti	svetli	raketa
	stekleni	steza	s / z	temni	svetloba
	vodni	ulica	skozi	velikanov	torta
	zvezdni	zrak	v	zvezdni	vesolje

6. Razvijanje teme¹¹⁰

7. Posnemanje

a) Posnemanje zunanje oblikovanosti, sloga, vsebine besedila

b) Naštevanje čim večjega števila rim za pesem izštevanko, npr.: mačka — tačka — račka
kvačka ...

c) Posnemanje zunanje oblikovanosti, sloga in vsebine, npr. haiku:

Število verzov:	Število zlogov:	Teme: letni časi, narava, ljubezen ...
1. verz	5 zlogov	
2. verz	7 zlogov	

3. verz	5 zlogov	
Skupaj 3 vrstice / verzi	Skupaj 17 zlogov	

d) Pisanje (posnemanje) in pisanje besedila v obliki lune, dežja, hiše ...

e) Posnemanje in tvorjenje piktogramov:

<p style="text-align: center;"> s☼nce pra ✓ ilno smr† krOg & ids le✈alo n∇rob∃ OGLEEDALO kl!caj □una □□uni pøłovica ↘ evarnost bolečinaaaaaa </p>

8. Narobe svet (*mundus inversus, upside-down world*)

Napisati besedilo po zgledu ali brez zgleda, v katerem so dejanja, stanje postavljene drugače kot v običajnem svetu; sprememba pozitivnega v negativno in nasprotno;

9. Pogojna vprašanja — zastavljanje pogojnih vprašanj s ciljem drugačnega pisanja, ki temelji na domnevi, da bi bilo drugače: *Kaj bi se zgodilo če bi, ...;*

10. Naključno povezovanje (domišljijski binom, domišljijski trinom)¹⁰¹

a) *Primer domišljjskega binoma*: iz naključno napisanih besed, učenec izbere dve besedi in iz njih poskuša oblikovati domišljjski binom, npr. *Mozart in sviloprejka, Vila in strip, Čokoladni kralj ...*

čokolada		domišljija
detektiv		flavta
glasba		kitara
igrača		kolo
kosovirja		kosovirija
Mozart	(in)	vila
svinčnik		potovanje
računalnik		strip
sviloprejka		vesolje
zlato		prihodnost

b) *Primer domišljjskega trinoma*: iz naključno napisanih besed izbere učenec tri besede in iz njih poskuša oblikovati domišljjski trinom, npr. *Skrivnostni tiskalnik na mostu, Modra predsednica v Egiptu, Zaljubljeni mavrični telefon ...*

letalo	disketa	balon
podmornica	f (črka f)	grad
preteklost	ilustracija	izgubljen, -a, -o
Egipt	izgubljen, -a, -o	mavričen, -a, -o
čarovnik	leteč, -a, -o	minister
kristalen, -a, -o	moder, -a, -o	miška
srebrn, -a, -o	most	predsednica
svetel, -a, -o	preproga	šatulja
zaljubljen, -a, -o	smešen, -a, -o	tiskalnik
skrivnosten, -a, -o	telefon	vrata

Cilj motivacijskih vaj za domišljjski binom in trinom je načrtno iskanje naključij in zastavljanje takšnih besed, ki od učencev zahtevajo prilagajanje besed in besednih zvez ter preseganje predvidljivosti mišljenja oz. inercije mišljenja.

Metode tvorjenja besedil za razvijanje po/ustvarjalnih sposobnosti učencev piscev

Za tvorjenje ustvarjalnih in poustvarjalnih besedil obstajajo različne metode, podobne metodam tvorjenja besedil, ki jih razvija jezikovna didaktika in ki temeljijo na tradiciji slovenskega spisja, in sicer:

Metode tvorjenja besedil	Dejavnost učencev
dopolnjevanje ali nadaljevanje ali izbiranje	Učenec <u>dopolnjuje</u> besedilo, napiše predzgodbo ali del osrednje zgodbe ali zaključek zgodbe ali nadaljevanje besedila. Učenec <u>poustvarja ob zgledu</u> in ob tem nastaja vzporedno besedilo.
ključne ali dane besede ali povedi ali druge spodbude	Učenec na osnovi <u>ključnih ali danih besed</u> ali miselnega vzorca tvori besedilo (tudi: lepljenka). Učenec <u>poustvarja ob zgledu ali brez njega</u> in ob tem nastaja vzporedno besedilo.
načrt ali dispozicija	Učenec na <u>osnovi načrta ali dispozicij</u> tvori besedilo. Učenec <u>poustvarja ob zgledu</u> ; ali ustvarja brez zgleda in ob tem nastaja vzporedno besedilo.
posnemanje	Učenec tvori podobna besedila <u>po zgledu</u> ; posnema slog ali zunanjo oblikovanost ali vsebino besedila. Učenec <u>poustvarja ob zgledu</u> in ob tem nastaja vzporedno besedilo.
preoblikovanje	Učenec tvori novo besedilo <u>na osnovi preoblikovanja</u> (dela), npr. novo besedilno celoto; npr. vnaša nove prvine v znano besedilo; razširja ali krajša besedilo; preoblikuje književne zvrsti ali vrste; iz umetnostnega besedila v neumetnostno in nasprotno; spreminja ključne značilnosti besedila.

	Učenec <u>poustvarja ob zgledu</u> in ob tem nastaja vzporedno besedilo.
<i>priredba ali predelava</i>	Učenec <u>razmišlja o</u> delu besedila ali o besedilu; priredba zahteva od učenca spontano in adaptivno fleksibilnost. — književni zvrsti — dramatizacije pesemskih in proznih besedil; — književne vrste — pravljica, detektivka, basen ...; — priredba ali predelava celotnega besedila. Učenec <u>poustvarja ob zgledu</u> in ob tem nastaja vzporedno besedilo.
<i>spomin</i>	Učenec po spominu tvori <u>obnovo</u> (književnega) besedila: skraćeno ali razširjeno. Učenec <u>poustvarja ob zgledu</u> in ob tem nastaja vzporedno besedilo.
<i>vprašanja</i>	Učenec na osnovi <u>zastavljenih vprašanj</u> in podvprašanj tvori besedilo Učenec <u>poustvarja ob zgledu</u> ali <u>ustvarja brez zгледа</u> in ob tem nastaja vzporedno besedilo.
<i>zamenjave ali spreminjanje</i>	Učenec <u>na osnovi zamenjav</u> (zamenjava ali nadomeščanje književnih oseb / časa in prostora / dogajanja / pripovedovalca / bistvenih prvin) v književnem besedilu tvori besedilo: — posodobitev besedila; — narobe svet — <i>inversus mundus</i> ; — učenec <u>poustvarja ob zgledu</u> in ob tem nastaja vzporedno besedilo.
<i>združevanje ali sestavljanje</i>	Učenec <u>na osnovi združevanj</u> različnih prvin besedila (književnih oseb / časa in prostora / dogajanja / pripovedovalca / bistvenih prvin) tvori novo besedilo (npr. Zmešnjava pravljic) Učenec <u>poustvarja ob zgledu</u> in ob tem nastaja vzporedno besedilo

V komunikacijskem modelu poučevanja književnosti v osnovni šoli učenec sprejema književno besedilo in se ustvarjalno odziva nanj. Prevladujoči metodi pouka sta metoda dela z besedilom in razgovorna metoda. Učenec samostojno (v dvojicah ali skupinah) raziskuje besedilotvorno problematiko in se ustvarjalno odziva nanjo. Besedilotvorne metode zahtevajo razvite kognitivne in ustvarjalne sposobnosti. Če upoštevamo posebno naravo književnih besedil je jasno, da rešitve istega problema niso enake npr. nadaljevanje besedila. Pri tem so

pomembne razvite intelektualne sposobnosti. Navodila za tvorjenje ustvarjalnih besedil naj bodo sestavljena po Bloomovih taksonomskih stopnjah in usmerjena na poglobljeno branje, tj. učenje; učenec se vrača na že prebrano in še enkrat bere z novega zornega kota.

Učenje z ustvarjanjem

Pri razvijanju besedne in hkrati besedilne ustvarjalnosti, posebej pri izvirmih odgovorih — izmišljanje novih poimenovanj — velikokrat pride do besedne šaljivosti, ki sprosti vzdušje v razredu. Novoustvarjene besede si učenci zapišejo v svoj književni kotiček v razredu. Prvine humorja vnesejo vedrino, sproščenost in spontanost ter občutek psihološke varnosti in svobode. Učence spodbujamo k sodelovanju in iskanju domiselnih primerov ter jim povemo, da njihovi izvirmi odgovori ali novoustvarjene besede niso izraz neumnosti, temveč spontan poskus iskanja izvirmih rešitev na zastavljene probleme. Strpnost do večpomenskosti razvijamo pri pouku slovenskega jezika in književnosti ne le pri govornem in pisnem sporočanju ali ustvarjanju, temveč tudi pri branju književnih besedil. Številne dvosmiselnosti najdemo v poeziji, prozi, rekih, pregovorih, aforizmih, reklamah, grafitih in poskušamo skupaj z učenci razložiti njihovo večpomenskost.

Strpnost do kulturnih razlik je eden izmed novejših ciljev v šolah po svetu. Tudi v slovenskih šolah jo poskušamo sistematično zaznavati, razumevati in sprejemati. Za tovrstno ponazoritev in razmišljanje o kulturnih podobnostih in razlikah obstajajo različna književna besedila o otrocih in mladostnikih iz različnih nacionalnih književnosti. Pri ustvarjalnih urah je pomembna tudi improvizacija, t.j. sposobnost hitre in domiselne rešitve zastavljene naloge. Poudarimo, da gre za improvizacijo, kjer so zaželeni nenavadne ideje, rešitve, povezave; pri tem upoštevamo dejstvo, da razvijamo strpnost do drugačnosti.

Redefinicija je sposobnost združevanja znanih prvin v novo domiselno celoto ali besedilo. Je pomembnejša od mehničnega združevanja besed in zgodb, saj iščemo nove pomene in lastnosti celote, ki jih posamezni deli niso imeli. Pri redefiniciji (ponovni definiciji) je pomembno tvorjenje novega besedila iz že znanih elementov; primer vaje za redefinicijo je t. i. zmešnjava pravljic, ko je cilj naloge tvoriti novo besedilo iz že znanih prvin književnih besedil (Martin Krpan, Peter Klepec in Lepa Vida ...).

Pisanje in pisno sporočanje v devetletki

Učni načrt Slovenščina (predlog) 1998 ustvarjalnega pisanja ne pojmuje enotno. V prvem triletju je napisano, da učenci pisno poustvarjajo in interpretirajo umetnostna besedila. V drugem triletju učenci pišejo neliterarna, polliterarna in literarna besedila. V tretjem triletju učenci razvijajo recepcijske sposobnosti, tako da pišejo poustvarjalna in ustvarjalna besedila, ki vključujejo prvine umetnostnega jezika.

Sposobnost tvorjenja besedil ali spisov je tesno povezana z miselnim in ustvarjalnim razvojem učencev, ki se pri mladostnikih približa strukturi umetnostnega besedila. Med učenci osnovne šole so tudi takšni učenci, ki se bodo spontano dvignili nad povprečno populacijo sošolcev in sošolk. Verjetno je med njimi tudi kakšen bodoči pisatelj oziroma pisateljica, vendar se didaktika književnosti ukvarja z običajno populacijo učencev v osnovni šoli, ki poskušajo skozi pisno ustvarjanje vzpostaviti dejaven stik z leposlovjem in se na svojstven način pisno izražati in izraziti.

Ustvarjalno pisanje je pisna jezikovna dejavnost, ki je ciljno usmerjena k ustvarjalnosti. Avtorstvo pripada otrokom v osnovni šoli od 6. ali 7. do 14. ali 15. leta. Nekateri didaktiki trdijo, da pisna ustvarjalnost otrok ni leposlovna umetnost, toda te oznake ne smemo razumeti kot vrednostno, ampak gre za kronološko oznako. Pisna ustvarjalnost otrok v osnovni šoli ne sodi na področje umetnosti, temveč v kategorijo otroštva, in se ne sme presojati z enakimi kriteriji kot umetnostna besedila, vendar zato ni manj vredna. Le spomnimo se znamenitega Dnevnika Anne Franck.

Otrok kot avtor se je (po dosedanjih virih) pojavil prvič v 17. stoletju (1641); to je bil Francis Hawkins, osemletni deček, s knjigo *Youth Behaviour (Obnašanje mladih)*¹⁰². Druga tiskana knjiga je knjiga enajstletne Mary Shelly *The Discoveries of John Bull in a Trip to Paris (Odkritja Johna Bulla na potovanju v Parizu)*. Najbolj znan je roman devetletne Daisy Ashford iz leta 1919 *The Young Visitors (Mladi obiskovalci)*. Komercialno najbolj uspešen primer otroškega (mladinskega) avtorstva sta mladostnika Jerry Siegel in Joe Shuster z iznajdbo *Supermana*. Najbolj znana je že omenjena Anna Franck z znamenitim dnevnikom iz časa 2. svetovne vojne. Tudi Slovenija ima avtorja, ki je napisal dnevnik v času holokavsta — to je (takrat dvanajstletni) Alojz Preložnik, ki je svoj dragoceni dnevnik pisal od leta 1942-

1944¹⁰³ v koncentracijskem taborišču za otroke in mladino v Nemčiji, in Pepco Medved s spominsko knjigo iz istega časa. Svetovno in politično znan je postal dnevnik Zlate Filipovič; v Sloveniji pa je izšel *Petrin dnevnik* avtorice Petre Samec (1998), dnevnik pogumnega dekleta v boju zoper raka, sledi Nejka Omahen itn.

Otrok ni 'pomanjšan odrasli', ampak je bitje s posebnim življenjem, biološkim, emocionalnim in intelektualnim, s svojo družbeno-zgodovinsko določenostjo, zato se tudi njegovi izdelki (besedila) ne morejo zožiti na 'pomanjšano umetnost'. Splošno razširjeno je mnenje o neumetniških značilnostih otrokovega pisnega ustvarjanja. Jasno je, da je med osnovnošolci mnogo nadarjenih posameznikov, ki jim ustvarjalno pisanje pri pouku književnosti v šoli omogoča razvoj in uveljavljanje. Toda pouk književnosti in ustvarjalnega pisanja ni namenjen redkim posameznikom, temveč vsem učencem v osnovni šoli. S spodbujanjem in razvijanjem ustvarjalne uporabe jezika, s primernimi didaktičnimi metodami, učnimi oblikami in načeli omogočamo uresničitev tega funkcionalnega cilja – razvoja pisanja in pisnega sporočanja na ustvarjalen način.

Sposobnost tvorjenja besedil, ki se pri mladostnikih (tretje triletne) lahko približa celo strukturi umetniškega besedila, je v dinamičnem soodnosu z učencevim razvojem ter z vzgojo in izobraževanjem. Proporcionalno s tehtnostjo sporočila, ki ga hoče učenec izraziti, raste tudi zavesten izbor jezikovnih sredstev oz. ubeseditiv. Med učenci osnovne šole so tudi takšni, ki se bodo spontano in samostojno dvignili nad povprečno populacijo sošolcev, vendar se didaktika književnosti ukvarja predvsem s takšnimi, ki poskušajo skozi pisno ustvarjanje vzpostaviti svojski odnos oz. na svojstven ali samonikel način izraziti svoje misli, čustva, izkušnje in ideje. Ustvarjalna uporaba jezika je eden izmed temeljnih sredstev in ciljev ustvarjalnega pisanja pri pouku književnosti, ki jo spodbujamo ne glede na nadarjenost posameznega učenca.

Ko govorimo o učnem procesu ustvarjalnega pisanja, ni mogoče odmisлити učnega in zunaj učnega procesa, jezikovnih in zunajjezikovnih izkušenj učencev. Organizacijske oblike pouka slovenščine in njenega vključevanja v predmetnik so:

- redni pouk,
- dodatni pouk,
- dopolnilni pouk
- izbirni pouk – izbirni predmet.

Učni načrt za izbirni predmet slovenščina, ki se v sedmem, osmem ali devetem razredu izvaja enkrat tedensko se deli na tri izbirne predmete: *literarni klub*, *šolsko novinarstvo in gledališki klub*. Literarni klub se deli še na *bralni klub* (bralna značka in s knjigo v svet) ter na *leposlovno pisanje* (tekmovanje v znanju materinščine za Cankarjevo priznanje in znanost mladini). Splošni in operativni (funkcionalni in izobraževalni) cilji so povezani z učnim načrtom za devetletko za slovenščino. Središče pouka je redni pouk. Pouk jezika, sporočanja in književnosti je povezan organizacijsko, vsebinsko in didaktično. Vsako predmetno področje ima svoje značilnosti, ki se medsebojno dopolnjujejo.

Splošni cilji pisanja v devetletki

Predlog učnega načrta za slovenščino za devetletko že v splošnih ciljih omenja pisanje. Prvič v smislu motiviranosti za vse štiri sporazumevalne dejavnosti, potem kot pripravljenost za govorjenje in pisanje ter izražanje (misli, čustev, želja, domišljije in ustvarjalnosti). Konkretno o pisanju pravi, da je pisanje medosebna dejavnost, kjer je potrebno upoštevati sogovorca (naslovnika) in govorni ali pisni položaj. Splošni cilji pravijo, da je cilj pisnega jezika sporazumevanje, razmišljanje, ustvarjanje, učenje in zabava. Učenci tudi razvijajo procese tvorjenja pomena in pravilno rabo ustaljenih grafičnih sistemov (prvo triletje), v drugem in tretjem triletju, ko so že opismenjeni, pa razvijajo pozitivno naravnost do ustvarjanja domišljjskih, poldomišljjskih in strokovnih besedil o književnosti ter do vseh vrst ustvarjalnega odziva na prebrano. Kot ustvarjalni odziv na prebrano je v splošnih ciljih mišljena jezikovna igra, posnemanje, preobražanje in pripravlanje gradiva za literarno mapo in literarne prireditve. Splošni cilji v tretjem triletju tudi poudarjajo pomen dejavnih ustvarjalnih postopkov, ki pomagajo ozaveščajo upovedovanje fiktivnih svetov, zato učenci bolj poglobljeno dojemamo estetsko plat branega umetnostnega besedila.

Funkcionalni cilji pisanja in pisnega sporočanja v devetletki

Učenci razvijajo recepcijske sposobnosti tako, da berejo, in sporočajske zmožnosti tako, da pišejo. S pisanjem poustvarjalnih in ustvarjalnih besedil, ki se motivno-tematsko navezujejo na književna besedila, se njihova recepcijska sposobnost pogloblja. Tako se razvijajo tudi *metakognitivne strategije* razmišljanja o samem razmišljanju in samorefleksiji. Tvorijo tudi strokovna in publicistična besedila o literaturi, kjer uporabljajo znanje zunajbesedilnih prvin,

kot so npr. podatki o avtorju, prevajalcu, ilustratorju, avtorju spremne besede; besedilu, zvrsti, književnozgodovinskih dejstvih in pišejo tudi o svojem književnoestetskem doživljanju. Razvijajo sposobnost za identifikacijo in vizualizacijo književnih oseb. Opisujejo zunanost, značaj in ravnanje književnih oseb, na podlagi besedilnih informacij pisno izražajo svoje videnje, tvorijo in ustvarjajo nove književne like po analogiji s književnim besedilom. Sestavijo jih iz oseb, ki so jih spoznali v drugih književnih delih ali v realnem življenju.

Učenci tvorijo pisne sestavke, v katerih podrobno pojasnjujejo *motive*, zakaj mislijo, da književne osebe kaj storijo oz. ne storijo. Tvorijo realistične spise in fantastične sestavke, v katerih spoznavajo različne motive za ravnanje književnih oseb. Pisno pojasnjujejo motive za dejanja književnih oseb, kakor jih je mogoče spoznati iz književnega besedila. Tvorijo nove književne prostore. Prostor svojega domišljjskega sveta opisujejo nazorno in v povezavi s književno osebo ter fabulo. Pisno upovedujejo zaznavanje, doživljanje in videnje književnega prostora: krajino ali detajl v književnem prostoru. Pri tem upoštevajo (ali pa tudi ne) dejstva in podatke, ki izhajajo iz zemljepisnega, zgodovinskega in splošnega znanja, lahko pa ta dejstva nadgradijo s svojo imaginacijo.

Beležijo dogodke, ki se zgodijo v nekem dogajalnem času in naredijo *premico dogajanj*. Ustvarjajo svoje domišljjske svetove, ki se dogajajo v preteklosti, prihodnosti ali sedanjosti. Dogajalni čas v svojih besedilih upovedujejo z omembami okoliščin, dogodkov, navad, predmetov ipd., značilnih za obdobje, in s posrednimi besednimi podatki. Pisno obnavljajo zgodbo književnega besedila, tako da na kratko ali podrobneje opisujejo glavno dogajanje, ki ga prikažejo na plakatu v obliki miselnega vzorca, ravno tako vzročno in posledično zaporedje dogodkov (analitična in sintetična zgradba). Tvorijo domišljjsko pripoved kot logično zaporedje dogodkov, privzemajo vlogo vsevednega pripovedovalca in tvorijo samostojna domišljjska besedila ali poustvarjalno posnemajo prebrano književno besedilo. Učenci v svojih ustvarjalnih izdelkih domiselno prepletajo resničnost in fikcijo. Upoštevajo zakonitosti žanra (opis, recept, seznam, preglednica ...). V ustvarjalnih in poustvarjalnih besedilih vzpostavljajo komično književno perspektivo. Tvorijo pesmi, prozo in dramske forme ter neumetnostna besedila (oglas, recept, seznam, vabilo, intervju idr.) in pri tem upoštevajo določila književne zvrsti in vrste.

Pri poeziji učenci tvorijo učinkovite zvočne nize (onomatopeje) – to imenujemo tudi: *glasovno slikanje*. Tvorijo rime in oblikujejo preproste rimane verzne forme. Učenci po

analogiji tvorijo aliteracije in asonance, ustvarjajo likovno pesem, iz časopisa oblikujejo pesem lepljenko, izmišljajo si nove besede po analogiji ali samostojno ter govorno razlagajo povezave s sporočilnostjo. Pisno tvorijo primere, metafore, poosebitve in stalne okrasne pridevke v povezavi z besedilno sliko in književnim besedilom. Pisno upovedujejo videnje pesemskih besedil, tvorijo nova besedila na ljubezensko temo in pisno izrazijo temo pesmi.

Učenci najpogosteje pisno tvorijo raznolike pripovedne vrste oz. značilnosti prebranih književnih besedil se povezujejo s cilji pisnih nalog. Učenci tvorijo naslednje pripovedne zvrsti: basen, pripovedko in bajko, anekdoto, fragment (realistične mladinske, pustolovske, kriminalne) povesti, črtico. Predlog učnega načrta predvideva pisanje fragmentov ali odlomkov zgodovinskega in znanstvenofantastičnega romana. V skupini sodelujejo pri zapisovanju in zbiranju ustnega izročila (pripovedke, bajke, anekdote, uganke, uspavanke). Tvorijo fantastične zgodbe na osnovi ljudskih in antičnih mitov. Kljub temu da ni neposredno izražena oblika pisanja kolektivne povesti ali podajanke¹⁰⁴, je to možno in zaželeno. Pri poučevanju ustvarjalnega pisanja je poglobljena metoda dela z besedilom, načrtovana je metoda pogovora in predstavitev (predstavitev pisnih izdelkov); ostale učne oblike dela – ki so večinoma prepuščene učiteljem, ki jih izbirajo po lastni presoji glede na razredno vzdušje. Tvorijo fabulativna (pripovedna) pisma in fiktivne dnevniks s posvetilom. Na podlagi časopisne vesti oblikujejo kratke realistične pripovedi, lahko pa na podlagi književnega besedila tvorijo časopisne novice. Tvorijo doživljajsko in spominsko spisje (v obliki črtice). Po pripovedih starejših ubesedujejo njihove resnične zgodbe iz preteklosti. Pisno upovedujejo analogije, posnemajo slog in vrste sporočevalnega postopka.

Poleg naštetih dejavnosti učenci tvorijo nove (dodatne) prigode znanih književnih oseb. Presajajo osebe iz enega književnega dela v zgodbo drugega in jo tako spreminjajo. Povestim in romanom 'dopisujejo' nove predzgodbe, konce ali 'manjkajoča' epizodna poglavja. Krajše književno besedilo preoblikujejo v strip in nasprotno. Ustvarjalni in kritični dialog z besedilom vzpostavljajo tako, da posnemajo njegov jezik in slog, spreminjajo njegovo socialno in funkcijsko zvrstnost ter ga slogovno preoblikujejo. Prestavljajo dogajanje v sodobnost ali v drug prostor, pišejo parodijo ali travestijo. Pri poustvarjalnem in ustvarjalnem pisanju upoštevajo določila pripovednih vrst. Upoštevajo tudi značilnosti pripovedne zgradbe, sloga in sporočevalnega postopka

Predlog učnega načrta za slovenščino predvideva, da učenci tvorijo dramske prizore, npr. tvorijo krajše dramsko besedilo ali komične dramske odlomke. Oblikujejo dramatizacijo pripovednega besedila. Književno besedilo pripravijo za razredno predstavo, lahko posnamejo kratko radijsko igro, ali samo posnemajo slog dramskega besedila. Pišejo scenarij za krajši film oz. televizijsko igro ali jo celo posnamejo z video kamero. Po ogledu predstave ali filma zapišejo svoje doživljanje gledališkega dogodka ter opišejo prvine gledališke izraznosti (oder, zvočna oprema, scena, vzdušje). Pisno primerjajo dramsko ali filmsko besedilo in uprizoritev.

Izobraževalni cilji pisanja in pisnega sporočanja v devetletki

Učni načrt za slovenščino v devetletki pri pouku književnosti definira izobraževalne cilje kot usvajanje temeljnih pojmov književnosti (literarnoteoretični pojmi), ki naj bi jih učenci sprejeli in razumeli (prvo triletnje), uporabljali (drugo triletnje) in znali opisati (tretje triletnje). Učenci pri pisanju torej uporabljajo izraze, znanje dejstev in interpretativne tehnike.

Pisanje je sposobnost tvorjenja smiselnih sporočil, ki so oblikovana v skladu z jezikovnimi pravili, zato se tudi bistveno razlikuje od govora. Med piscem (tvorcem) besedila ali v našem primeru učencem in bralcem ni neposrednega stika. Učenec kot učenec pisec oz. učenec pisec besedila nima povratne informacije, kako besedilo učinkuje na bralca in kako ga razumeva. Tudi bralci učenčevega besedila, npr. sošolci, učitelji, ožja in širša socialna skupnost, so pri razumevanju le-tega odvisni le od besedila in okoliščin in običajno ne moremo dobiti dodatne avtorjeve razlage. Napake, ki so pri govoru 'dovoljene', so pri pisanju nedopustne. Pisanje naj bo domišljeno in bolj urejeno, zato je manj spontano kot govor. Učenec pisec naj ima dovolj časa, da premisli, napiše osnutek ali besedilo, ki naj ga pregleda in dokonča. Z branjem in pisanjem (tvorjenjem) besedil učenci bolj spoznavajo lastnosti pisnega besedila: zgradbo povedi, odstavke in besedilo ter postopoma začnejo razvijati veščine za zgradbo smiselno povezanega pisnega sestavka oz. besedila (vezljivost – kohezija in sovisnost – koherenca) in možnosti ustvarjalnega odziva na vzorčno besedilo. Osredotočimo se na pisni proces in šele nato na besedilo — produkt pisanja (ne več le na produkt pisanja); oba dela pisnega modela sta pomembna.

Besedni zaklad se razvija, utrjuje in bogati z branjem. Poleg tega učenci razvijajo različne interpretacijske strategije, kot so sklepanje o pomenu besede iz sobesedila, o analogijah in sklepanju o pomenu delov, celote in medbesedilne povezanosti. Poleg pridobivanja novega

besedišča učenci s pisanjem (dejavna raba) osvajajo novo besedišče. Nenehne spremembe v šolstvu in svetu nas spodbujajo, da se nenehno izpopolnjujemo in nadgrajujemo svoje znanje ter se prilagajamo novim izzivom v šoli in življenju nasploh. Znanje, ki ga učenci pridobivajo v šoli, in ustvarjalna nadgradnja znanja, sta nujno potrebna za razvijanje in ohranjanje informacij.

Vrste pisnih besedil v devetletki

Predlog učnega načrta za slovenščino v devetletki predvideva tvorjenje raznovrstnih besedilnih vrst, predvsem proznih. V prvem triletju gre za temeljno ločitev dveh vrst pisanja: stvarnega, ki govori o resničnem svetu, in ustvarjalnega pisanja o lastnih domišljjskih svetovih. Ključni pojem upovedovanja domišljjskih svetov je skozi istovetenje učencev z osrednjo književno osebo. V prvem triletju učni načrt predvideva tudi kombinacijo risbe in zapisa (strip). Poustvarjalna besedila niso izrecno omenjena, ampak jih najdemo pod pojmi, kot je (skrčena) obnova. Drugo triletje s ključnim pojmom istovetenja učenca pisca z eno izmed književnih oseb poudarja domišljjsko pisanje (učenci ustvarjajo svoje domišljjske svetove, domišljjskočutne predstave književnih oseb ipd.). V tem triletju se poleg pisanja literarnih (ustvarjalnih) besedil, učenci se urijo v pisanju polliterarnih (poustvarjalnih) besedil. Najpogosteje učenci pišejo vzporedno besedilo ob zgledu z metodami dopolnjevanja, preoblikovanja, priredbe in zamenjave. V tretjem triletju učni načrt deli pisanje učencev na poustvarjalna in ustvarjalna besedila. Učenci pisci se še vedno lahko istovetijo s književno osebo in iz njenega zornega kota upovedujejo zgodbo. Večji delež ima poustvarjalno pisanje, ki učenca postopoma pripravlja na srednjo šolo (interpretativni esej) in uvaja prehod od mladinske k nemladinski književnosti. Poleg navedenih besedilnih vrst, bi predlagala tudi uvajanje drugih, kar je predstavljeno v tipologiji vaj:

Manj ustvarjalna besedila na poimenovalni ravni	Poustvarjalna besedila na upovedovalni ravni ¹⁰⁵	Ustvarjalna ¹⁰⁶ besedila ¹⁰⁷ na besedilotvorni ravni
<ul style="list-style-type: none"> — besedna premetanka — besedna zveza — časovni trak — dogajalna premica — dopolnjevanje povedi ali 	<ul style="list-style-type: none"> — citiranje (misli / definicij / pregovorov) — definicija — dodajanje novih besed v poved 	<ul style="list-style-type: none"> — anketa — časopisna novica — čestitka — dnevnik (doživljajski / domišljjski)

<p>besedila z/brez danih besed</p> <p>– dramatisacija besedila (igra vlog)</p> <p>– družabna igrice</p> <p>– izpis besed / besednih zvez</p> <p>– križanka</p> <p>– lestvica naj</p> <p>– ločevanje in smiselno urejanje (abecedno) pomešanih besedil istega ali različnih avtorja(ev)</p> <p>– miselni vzorec</p> <p>– naslov književnega besedila</p> <p>– naštevanje čim večjega števila idej za naslov besedila / književne osebe / čas / kraj</p> <p>– nov naslov književnega besedila</p> <p>– oznaka književnih oseb</p> <p>– podčrtavanje posebitev poimenovanje (izmišljenih) bitij / predmetov / prostorov / pojmov</p> <p>– poimenovanje naslova</p> <p>– poimenovanje neznanih besed na osnovi razlage</p> <p>– postavljanje vprašanj k rešeni križanki</p> <p>– postavljanje vprašanj odgovorom</p> <p>– povezovanje prvega in</p>	<p>– dopolnjevanje manjkajočih besed v povedi (pridevnikov / samostalnikov / glagolov ipd.)</p> <p>– dopolnjevanje povedi</p> <p>– grafit</p> <p>– improvizacija na osnovi povedi</p> <p>– nadaljevanje povedi</p> <p>– napovedovanje vsebine po naslovu / odlomku / risbah / ilustracijah / zunajbesedilnih prvinah)</p> <p>– naštevanje idej</p> <p>– obnova (strnjena)</p> <p>– opis oseb / časa / kraja iz besedila</p> <p>– pisanje besedil s pomočjo vzorčnih besedil</p> <p>– pisanje dela povedi (začetka / jedra / konca / določen prizor)</p> <p>– povezovanje prvega in drugega dela povedi</p> <p>– pregovor</p> <p>– pretvarjanje pesemskega ali proznega ali dramskega besedila v prozno ali dramsko ali pesemsko besedilo</p> <p>– prevod besedila v drug medij (slikopis / strip /</p>	<p>– dopolnjevanje besedila</p> <p>– dramski prizor</p> <p>– dvogovor (domišljjski)</p> <p>– intervju (domišljjski)</p> <p>– izmišljanje kraja / časa dogodka / ubeseditev</p> <p>– izmišljanje novih besedil iz prvin že znanih besedil</p> <p>– izmišljanje novih oseb / kraja / časa besedila</p> <p>– izmišljanje novih ustvarjalnih pisnih nalog</p> <p>– izvorna besedila na določene naslove</p> <p>– izvorno besedilo</p> <p>– komentar (resničen / domišljjski)</p> <p>– mnenje o knjigi</p> <p>– nasvet</p> <p>– obnova (kratka)</p> <p>– obnova besedila / filma / predstave</p> <p>– ocena besedila / filma / predstave</p> <p>– odgovarjanje z utemeljitvijo</p> <p>– odgovori na vprašanja</p> <p>– opis prostora / poti / zgradbe / kraja ali države ali</p> <p>– opis /oris domišljjskih oseb / kraja / časa</p> <p>– opis dogajanja v naravi / živali / rastline</p>
---	--	---

<p>drugega dela besed / besednih zvez / stalnih besednih zvez / povedi / odstavkov</p> <p>— povezovanje slik s poimenovanji</p> <p>— povzetek besedila (kratek povzetek)</p> <p>— pravilno zapisovanje nepravilno zapisanih stalnih besednih zvez / besednih zvez / povedi</p> <p>— preglednica</p> <p>— preoblikovanje besedila z zamenjevanjem besed s ali z protipomenkami / nadpomenkami / podpomenkami / večpomenkami / sopomenkami / presežniki / glagoli / novimi besedami ipd.</p> <p>— razlaga neznanih besed na osnovi poimenovanja</p> <p>— razširjanje iztočnic v poved</p> <p>— rebus</p> <p>— reševanje križanke</p> <p>— rodovnik (družin / bogov / živali / izmišljenih bitij)</p> <p>— seznam</p> <p>— seznam (dobro jutro v vseh jezikih)</p> <p>— slovar (narečnih /</p>	<p>risba / ilustracija)</p> <p>— pretvarjanje povedi v verz (in nasprotno)</p> <p>— upovedovanje na osnovi danih / ključnih besed</p> <p>— sprememba (vrste povedi / pripovedovalca / časa / kraja ipd.)</p> <p>— uganka</p> <p>— ustvarjalno dokončanje povedi</p> <p>— zamenjevanje določenih besed (pridevniki v presežnike/ sopomenke v protipomenke / nadpomenke v podpomenke ipd.)</p> <p>— seznam (vprašanj)</p> <p>— seznam stvari</p>	<p>— opis oseb / bitij / dogajanja</p> <p>— opravičilo</p> <p>— oznaka književnih oseb</p> <p>-pesem</p> <p>— pisanje besedil (asociativno oddaljenih od vzorčnega besedila)</p> <p>— pisanje besedila po analogiji</p> <p>— pisanje na osnovi podatkov</p> <p>— pismo stvarnim / izmišljenim naslovnikom</p> <p>— posodobitev besedila</p> <p>— posvetilo</p> <p>— pozdravni govor</p> <p>— predavanje</p> <p>— prerokba</p> <p>— prevod (iz pogovornega v knjižni jezik)</p> <p>— prevod (v tuj jezik / in nasprotno)</p> <p>— pripoved o dogodku / o poteku</p> <p>— pripoved o doživetjih / načrtih</p> <p>— razglednica (domišljajska)</p> <p>— razlaga naslovov / misli / občutkov</p> <p>— razlaga nastanka stanja / pojava</p> <p>— razlaga pojma / stalnih besednih zvez / besednih zvez</p>
---	--	---

<p>pogovornih / tujih / starinskih besed)</p> <p>– smiselna delitev pomešanega besedila na enote (besede / povedi / odstavki)</p> <p>– smiselno ločevanje pomešanega besedila na enote (verzji / kitice / odstavki)</p> <p>– smiselno postavljanje ločil in velikih začetnic v besedilu (brez)</p> <p>– urejanje pomešanih besed / povedi / odstavkov v smiselno zaporedje</p>		<p>– razlaga pregovorov</p> <p>– recept (domišljjski)</p> <p>– scenarij filma / igra vlog / dramska predstava</p> <p>– sestavljanje novih neumetnostnih besedil (anketa / oglas / intervju / recept idr.)</p> <p>– slavospev</p> <p>– sprememba besedila</p> <p>– sprememba pripovedne perspektive (humoristična)</p> <p>– sprememba pripovedovalca</p> <p>– sprememba zaključka zgodbe</p> <p>– srečanje s književnimi junaki</p> <p>– strip</p> <p>– turistični prospekt</p> <p>– tvorba kratkega besedila po vzorcu (pisanje voščilnic / stripa)</p> <p>– tvorjenje novih besedil (pesemskih / proznih / dramskih)</p> <p>– uspavanka</p> <p>– ustvarjanje besedila na osnovi danih besed / ključnih besed / otvoritvenih ali povedi</p> <p>– utemeljitev (priznanja)</p> <p>– utemeljitev mnenja</p>
--	--	--

		<ul style="list-style-type: none"> – vabilo (tiskovna konferenca) – vizija prihodnosti – vrednotenje z utemeljitvijo – vtisi o besedilu – zahvala – zapis dela besedila – združevanje različnih besedil (različnih oseb; zmešnjava pravljic) – zgodba (doživljajska / domišljajska) – življenjepisi (lasten / določene osebe / bitij)
--	--	--

Vrste po/ustvarjalnih besedil na osnovi tipologije vaj

KNJIŽEVNE ZVRSTI	POUSTVARJALNA BESEDILA	USTVARJALNA BESEDILA
<i>poezija</i>	<ul style="list-style-type: none"> – dodajanje rim – dodajanje verzov – nadaljevanje pesmi – preoblikovanje dramatike v poezijo – preoblikovanje proze v poezijo – ustvarjalni narek – ustvarjalni prepis 	<ul style="list-style-type: none"> – basen – haiku – izštevanka – kolaž pesem – likovna pesem – »nonsens« pesem – »nonsens« verzi – pesem – lepljenka – pesem – podajanka – prosti verzi – rimanice – pesem – slikopis

<p><i>proza</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> — doživljajski spis — nadaljevanje zgodbe — obnova (razširjena / skrčena / z zamenjavo oseb) — preoblikovanje dramatike v prozo — preoblikovanje poezije v prozo — prozna interpretacija pesmi — razmišljanje — spominski spis — zgodba iz desetih besed 	<ul style="list-style-type: none"> — basen — črtica — detektivska zgodba — domišljajska zgodba — grozljivi spis — kriminalka — podajanka — pravljica (ljudska / klasična / sodobna; metaprvljica — zmešnjava pravljič) — pustolovska zgodba — realistična pripoved — živalska zgodba
<p><i>dramatika</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> — dvogovori — dramtizacija proznega besedila — dramtizacija pesemskega besedila 	<ul style="list-style-type: none"> — basen — dramski fragment — dramski prizor — dvogovori — krajše dramsko besedilo — podajanka — samogovor

<p><i>polliterarne vrste</i>¹⁰⁸ (neumetnostna besedila)</p>	<ul style="list-style-type: none"> — anekdota — dnevnik — horoskop — kritika — mali oglas — navodilo — ocena — opis — oris — opravičilo — pismo — poročilo — potopis — pripoved — prošnja — razlaga — recept — reklama — utemeljitev — vabilo — vremenska napoved — življenjepis 	
<p><i>medpredmetno povezovanje</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> — ilustracija besedila — likovna pesem — opis slik /pripovedovanje ob sliki / nizu slik — reklama — slikopis — strip 	<ul style="list-style-type: none"> — lutkovna igra — musical — TV-igra / -oddaja / intervju / reklame ...

Šolske in domače naloge

Šolske in domače naloge so sestavni del učenja slovenščine in bistvena prvina ustvarjalnega pisanja. Naloge pri slovenščini so obvezne, šolske in domače naloge pri konceptu ustvarjalnega pisanja so po učnem načrtu obvezne, vendar ni nujno napisati vseh nalog, nekatere pa vsekakor, v skladu z diferenciacijo in individualizacijo. Namen šolskih in domačih nalog po/ustvarjalnega pisanja je:

- ustvarjalna nadgradnja književnega znanja in sposobnosti;
- razvijanje strategij samostojnega učenja (branja in pisanja), samostojnosti učencev;
- soodgovornosti za lastno znanje.

Šolske ali domače naloge naj bodo skrbno načrtovane, imajo naj jasne cilje in navodila in naj bodo v skladu z učenčevimi sposobnostmi. Naloge z vajami so diferencirane glede na različne bralne in pisne interese učencev, sposobnosti in učne stile učencev. Šolske ali domače pisne naloge so smiselne in učinkovite, če učenec dobi o njih kakovostno in razumljivo, ne pa stereotipno povratno informacijo oz. opisno oceno, ki jo lahko upošteva.

Za domačo ali šolsko nalogo učenci individualno ali v dvojicah (skupinah) zbirajo, berejo in organizirajo gradivo. Večji del branja književnih besedil je mišljen kot šolska naloga; določeni odlomki, pesemska besedila, povzetki, obnove pa lahko sodijo v redni šolski pouk. Ravno tako del priprave sodi v domači, del pa v šolski redni program. Učitelj ima več dela s predpripravami in z organiziranjem poteka domačih in šolskih dejavnosti oz. samostojnega dela učencev, zato pa ima manj dela v razredu — le spodbuja, usmerja in organizira dejavnost v smislu projektnega dela, mini esejev¹⁰⁹, vodene ali samostojnega domačega branja. Prav tako posveti več časa opisnemu ocenjevanju pisnih sestavkov in predstavitvi individualnih ali razrednih dosežkov.

Naloge učitelja, ki ima bolj mentorsko kot poučevano vlogo, so:

- opazovanje učenčevega razvoja in napredka pri bralnih in pisnih dejavnostih (individualno delo, delo v dvojicah in skupinah; igra vlog, predstavitve, razgovori, individualna dejavnost);
- zapisovanje razvoja in napredka na osnovi vnaprej dogovorjenih kriterijev, znanih tudi učencem;
- zapisovanje vtisov (impresionistični ali subjektivni način zapisovanja);

- priprava učenčeve mape z izdelki (pisanje na učne liste); v njej ima učenec pisec zbrane pisne sestavke, ki omogočajo vpogled in pregled individualnega razvoja;
- samovrednotenje – s to metodo uzaveščamo v učencih cilje pisanja in prevzemanje odgovornosti za lastno napredovanje (branje in pisanje);
- javna predstavitev šolskih ali domačih nalog (znotraj- ali zunajšolska predstavitev).

Teoretična in didaktična izhodišča opisnega ocenjevanja

Pri pouku slovenščine sta možna dva načina ocenjevanja: analitično (razčlenjevalno) in holistično (celostno).¹¹⁰ Opisno ali analitično ocenjevanje od učitelja zahteva vsaj dvakratno branje učenčevega besedila — najprej naj bo branje o vtisu, drugo branje pa naj bo analitično — po določenih kriterijih, s katerimi bi omogočili čim večjo objektivnost pri ocenjevanju.¹¹¹ Takšen način ocenjevanja ima prvine literarnega vrednotenja. Opisno ocenjevanje ima tudi določene funkcije, in sicer: informacija učencu o njegovem pisnem procesu in sestavku, motivacija za nadaljnje pisanje in ugotavljanje ter določanje vsebinskih in jezikovnih pomanjkljivosti.

Opisne ocene imajo dve obliki: sprotni in končni zapis. Pri sprotnih zapisih ali ocenah učitelj napiše komentar ali poda učencu pisno informacijo. Zaželeno je, da so tudi sprotni zapisi strukturirani, čeprav so neformalni. Bistvo sprotnih zapisov, ki jih učitelj ponavadi zapiše v zvezek pod učenčev sestavek, je kratka omemba, ali je učenec dosegel cilj, ki je zapisan v podnaslovu besedila.. Upoštevati moramo, da je razvijanje pisanja in pisnega sporočanja učencev proces, za katerega sta potrebna sistematičen pristop in postopnost. Sprotni zapisi učitelja naj bodo spodbuda učencu, informacija o doseganju ciljev in konkreten nasvet, kako izboljšati določene pomanjkljivosti, ne le vsebinske, ampak tudi jezikovne. Učitelj naj pri vsakem učencu upošteva t. i. individualni kriterij ali okoliščine, kar pomeni, da upoštevamo, ali je učenec ustvarjalen ali ne, ali je bil npr. dalj časa odsoten v šoli, ali piše v zanj tujem jeziku ipd. Končni zapis je zapis dosežkov učenca na vseh sporazumevalnih področjih in se običajno napiše ob zaključku šolskega leta.¹¹² Z njim učitelj izraža doseganje ciljev v celoti za posameznega učenca. Nekateri imenujejo končni zapis tudi holistična ocena.¹¹³

Didaktična izhodišča opisnega ocenjevanja

Sposobnosti pisnega sporočanja preverjamo z besedili, ki jih učenci napišejo predvsem s pomočjo vodenih nalog, to je na osnovi vzorcev in danih besed. Ta besedila naj ne bodo le *osnutki*, ki nastanejo po enkratnem pisanju. Učenci naj imajo možnost svoje sestavke večkrat pregledati, urediti, dopolniti in popraviti. Pisne sestavke pregledamo in zapišemo, kaj je v besedilu dobrega, označimo pa tudi pomanjkljivosti. Besedila lahko pregledajo tudi sošolci. Smotrno je ocenjevanje po kriterijih, ki je objektivnejše od ocenjevanja vtisa oz. impresionističnega načina ocenjevanja, ki je subjektivnejše.

Pri ocenjevanju spisa pri je opaziti razliko med številčnim in opisnim ocenjevanjem besedil; v praksi učitelji napišejo dve oceni, eno za vsebino in drugo za jezikovno-slovnično pravilnost spisa. Didaktika opisnega ocenjevanja priporoča opisno oceno za ocenjevanje ustvarjalnih in poustvarjalnih besedil, sestavljeno iz treh delov, ki so lahko v eni, dveh ali treh povedih:

- *prvi* del ocene se nanaša na doseganje cilja, ki je napisan v podnaslovu (domišljjski spis, pravljica; obnova, nadaljevanje zgodbe, domišljjski intervju; recept idr.);
- *drugi* del ocene se nanaša na konkretiziranje napak (vsebinskih; pravopisnih in slovničnih);
- *trejti* del ocene je spodbuda učencu glede na individualni kriterij: osebni trud, njegovo prizadevanje in okoliščine.

Razmerje med slovnico in ustvarjalnimi besedili je naslednje: v ustvarjalnem besedilu zaznamujemo jezikovne napake (pravopisne in slovnične), ki naj ne znižajo (vsebinske) ocene ustvarjalnega besedila. Pisne strategije in vaje v fazi načrtovanja in fazi pregledovanja posvetimo odpravljanju najpogostejših napak učencev. Naslednjih kriterijev učitelj ne sme upoštevati preveč dobesedno in prav vsega iskati v vseh spisih. Zato učiteljem svetujemo vsaj dvakratno branje spisa: prvo branje za pridobivanje splošnega vtisa o spisu (sinteza), in drugo, poglobljeno branje (analiza). Učitelj naj prilagodi kriterije prevladujočim značilnostim spisa, ne pa spis (vsem) kriterijem.

Kriteriji za vrednotenje poustvarjalnih in ustvarjalnih besedil

KRITERIJI ZA VREDNOTENJE PO/USTVARJALNIH BESEDIL ¹¹⁴
<p>Vtis o vsebinski izvirnosti</p> <ul style="list-style-type: none"> humornost, duhovitost izvirne zamisli nenavadne ideje nepričakovane, duhovite, kakovostne vsebinske rešitve nove ideje odličnost celotnega besedila pestrost misli spodbudne (konstruktivne, neagresivne) vsebinske rešitve vsebinska domiselnost vsebinska izvirnost
<p>Iskanje izvirnih zgradbenih učinkov</p> <ul style="list-style-type: none"> citiranje in komentiranje – medbesedilnost kombiniranje pripovedovanja in dialoga odstavki slogovno motivirana (utemeljena) odstopanja od predpisane besedilne vrste stopnjevanje učinkovit uvod uvod, jedro, zaključek vsebinska povezanost zgradbe vsebinsko motivirana (utemeljena) odstopanja od predpisane besedilne vrste zaključenost besedila
<p>Slogovna izvirnost</p> <ul style="list-style-type: none"> bistroumnost izrazna živost proncljivost različnost besed

raznolikost izražanja redefinicija slikovitost učinkoviti, neklišejski poskusi figurativnega izražanja uporaba znanja (že znanih prvin) pri sestavljanju nove besedilne enote – poustvarjalna besedila ustvarjanje novih besed, besednih zvez, povedi
Individualni kriterij upoštevanje okoliščin, truda, prizadevanja sposobnosti posameznih učencev

Ocenjevanje pisanja (in nasploh) je v prvem triletju opisno, za ocenjevanje pisanja v drugem triletju pa so v učnem načrtu predvidene tri ocene — ena za tvorbo poustvarjalnega besedila in dve oceni za neumetnostna besedila, pri čemer se svetuje tudi preverjanje z ocenami. V tretjem triletju ustvarjalno pisanje vrednotimo opisno, v skladu z navedenimi kriteriji, in po potrebi tudi številčno.¹²⁵

(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
nadvse ali zelo ali izredno ustvarjalen spis	razmeroma ali precej ali sorazmerno ustvarjalno besedilo	niti ustvarjalno, niti neustvarjalno besedilo	razmeroma neustvarjalno besedilo	zelo neustvarjalno besedilo
veliko novih, presenetljivih, domiselnih idej	dosti novih in nenavadnih idej, drugačnih zamisli	nekaj zanimivih ali nenavadnih zamisli	vsebuje že znane ideje in zamisli (le izjemoma nove, najpogosteje navadne ideje)	vse znane, že uporabljene ideje
prvine humorja ali duhovitosti		problemi z upovedovanjem		ni lastnih zamisli
zelo bogato	zanimiva ubese			naštevanje že

besedišče	ubeseditev	nekatero nove	skope obnove	znanih prvin
slikovito izražanje	samosvoje ideje	ideje	problemi z upovedovanjem	vsebinska neizvirnost
	bogato besedišče	sorazmerno razvito besedišče	skromen besedni zaklad	problemi z upovedovanjem
				zelo skromen besedni zaklad

Kriteriji za vrednotenje po/ustvarjalnih besedil¹²⁶

Pri vsebini vrednotimo vsebinsko izvirnost (pomen zapisanega, tehtnost vsebine in izvirnost) in bolj kot pri ustvarjalnih besedilih poudarimo upoštevanje značilnosti predpisane besedilne vrste oz. dela književne vrste (npr. dvogovor). Pri vrednotenju oblike besedila upoštevamo členitev besedila (uvod, jedro, zaključek), učinkovitost in izvirnost uvodnega in sklepnega dela, stopnjevanje osrednjega dela, vsebinsko povezanost in zaključenost besedila.

Pri opisnem vrednotenju sloga smo pozorni na zgradbo povedi, ustreznost, glagolsko ali samostalniško izražanje, raznolikost ali enoličnost, izraznost (izbor besedišča, kakovost besednega pomena, retorična in umetniška besedilna sredstva) in miselno ter vsebinsko povezanost in urejenost. Pri konkretiziranju jezikovnih napak (po potrebi) pri številčnem ocenjevanju in opisnem vrednotenju poustvarjalnega spisa omenimo pravopisno in slovnično nepravilnost, pogostnost in vrsto napak.

Izvirnost – učiteljevo prvo branje ustvarjalnega spisa naj ustvari t. i. splošni vtis o izviranosti, kar lahko ponazorimo z naslednjo lestvico za učitelje, ki je le okvirna, ni pa namenjena učencem. Če bodo učitelji ocenjevali številčno in opisno, naj jim bo naslednja preglednica le okvir za razmerje med številčnim ocenjevanjem in opisnim vrednotenjem, ki naj jo dopolnijo. Učenčeve ustvarjalnosti skorajda ne moremo ocenjevati z oceno, nižjo od tri. Učenec je lahko vsebinsko izviren, se domiselno izraža, lahko je izviren pri ustvarjanju novih besed, besednih

zvez in povedi. Pri vrednotenju vsebine smo pozorni na prvine humornosti in duhovitosti (npr. nove besede, besedne zveze), na izvirne zamisli, nenavadne ideje, nepričakovane, duhovite, kakovostne vsebinske rešitve (v primerjavi z zgledom književnega besedila); nove ideje, ki so asociativno oddaljene od naslova ali zgleda književnega besedila; odličnost celotnega besedila, raznolikost ali pestrost misli, spodbudne (konstruktivne, neagresivne) vsebinske rešitve, vsebinsko domiselnost (domiselna vsebina) in vsebinsko izvirnost.

Iskanje izvirmih zgradbenih učinkov in kriterij kvantitete je pravzaprav merilo, ki se nanaša na bogato učenčevo besedišče. Nekateri zmotno razumejo obseg besedila — češ da dolg spis pomeni dober spis — kar ne drži. Obstaja povezava med bogato razvitim besednim zakladom in ustvarjalnostjo, ne obstaja pa medsebojna povezava med dolgim in 'dobrim' besedilom, ravno nasprotno: lahko se zgodi, da kratka besedila vsebujejo več idej in so bolj ustvarjalna. Obseg besedila pomeni nekaj drugega — učenci pisci, ki želijo izraziti bolj tehtne misli (npr. razmišljanje), potrebujejo zelo razvit besedni zaklad, nekateri pa se izražajo v daljših besedilih in bolj tehtne misli pišejo in izražajo v dolgih povedih. Učitelj dela napako, če napiše *Tvori krajše povedi, da bo manj napak*, ker učenci potrebujejo daljše povedi, da bi izrazili tehtnost svojih misli. Pri besednem zakladu je pomembna različnost besed in dinamičnost (razgibanost, živahnost) besedila ter izražanje v t. i. glagolskem slogu pripovedovanja z uporabo raznolikih besed in s premim govorom. Učence opozorimo na pogosto ponavljanje besed, ki naj jih poskušajo smiselno zamenjati z drugimi besedami. Didaktično upravičena je uporaba besedne igre za motivacijo (vaje besedotvorja in besedoslovja). Pri redefiniciji (ponovni definiciji) upoštevamo nenavadne uporabe besed, književnih oseb, motivov, tem idr. Upoštevamo število nenavadne ali nove uporabe predmetov in nove vloge književnih oseb. Primerna vaja za redefinicijo je npr. 'zmešnjava' pravljic ali izmišljeni dvogovor med Martinom Krpanom in Pedenjpedom, pomeni pa novo prilagodljivost že znanih prvin v novo celoto. Smotrno je učence sistematično in pogosto poučevati o pomenu zgradbe in zaključenosti besedila ter smiselni povezanosti delov besedila v celoto (uvod, jedro, zaključek). Zaključenost besedila je lastnost, ki jo lahko pri učencih piscih postopno in premišljeno razvijamo. Iskanje izvirmih zgradbenih učinkov pomeni pri poustvarjalnih besedilih tudi citiranje – medbesedilnost in komentiranje, združevanje pripovedovanja in dialoga (uporaba premege govora v proznih besedilih), deljenost na odstavke, slogovno motivirana (utemeljena) odstopanja od predpisane besedilne vrste, stopnjevanje dogajanja, učinkovit (zanimiv) uvod, ki pritegne pozornost bralca; upoštevanje tridelnosti zgradbe na uvod, jedro, zaključek, hkrati pa vsebinska povezanost zgradbe in

vsebinsko motivirana (utemeljena) odstopanja od predpisane besedilne vrste in zaključnost besedila.

Slogovna izvirnost in kakovostni kriteriji — Pri tem upoštevamo asociativno oddaljenost besedila od naslova, kar pomeni, da besedilo ni neposredno, temveč le posredno povezano z naslovom. Včasih učitelji ne prepoznajo te lastnosti in napišejo pod spis *Vsebina ne ustreza naslovu*, kar ne pomeni, da te lastnosti ni, lahko pa pomeni, da je učitelj premalo občutljiv, da bi jo prepoznal. Učitelj naj bo pozoren na igrivost in humor, ki sta zanesljiva pokazatelja ustvarjalnosti v prostih spisih. Oblikovanje naslova lahko prepustimo učencem, v razredu se dogovorimo le za okvirno temo, na osnovi katere si učenci izoblikujejo ali konkretizirajo (svojo) temo, si postavijo svoj notranji cilj ali naslov. Ni nujno, da bi bil naslov neposredno povezan z zgodbo, lahko je neposredno razviden iz besedila. Nekateri učenci pa potrebujejo naslov (tema besedila) s podnaslovom (vrsto besedila); v takih primerih naj učitelj sam presodi, ali bo dal le okvirno temo ali nekaj okvirnih naslovov. Smiselno je tudi skupno oblikovanje (1-3 ali 5) naslovov, na osnovi katerih si nekateri učenci izberejo ali ubesedijo svoj naslov. Konstruktivnost (tvornost) je tista lastnost, ki ni zelo povezana s slovenščino, ampak je bolj povezana z ustvarjalnostjo nasploh. Ustvarjalni učenci se bodo potrudili, da bodo določene probleme, vrzeli v besedilu, spore med svojimi književnimi osebami poskušali nenasilno in tvorno rešiti. Zgodilo se bo tudi nasprotno — v spisih učencev bodo včasih izraženi nasilnost, potlačena čustva, želje, strahovi, ki presegajo pristojnost učitelja. Če v spisih odkrijemo takšne znake pretirane agresivnosti ali kakšne izredno osebne izpovedi v spisih učencev, ki presegajo pristojnost učitelja, se obrnimo na šolsko svetovalno službo.

Pri vrednotenju slogovne izvirnosti smo pozorni na bistroumnost (izvirna poimenovanja), izrazno živost (slikovito izražanje, ne ponavljanje istih besed), pronicljivost, različnost besed (bogato besedišče), raznolikost izražanja (različne besedne vrste), redefinicijo (pri poustvarjalnih besedilih na osnovi zglede iz književnih besedil), slikovitost; učinkovite, neklišejske poskuse figurativnega izražanja; uporabo znanja (že znanih prvin) pri sestavljanju nove besedilne enote – poustvarjalna besedila ter ustvarjanje novih besed, besednih zvez, povedi.

Individualni kriterij pomeni, da učitelj upošteva in vrednoti besedila učencev v primerjavi z znanjem, stanjem, trdom in prizadevanjem posameznega učenca, nikakor pa naj ne bi v opisnih ocenah učencev med seboj primerjal. Učitelj naj upošteva okoliščine (bolezen,

morebitno daljšo odsotnost, (ne)ustvarjalnost), hkrati pa trud, prizadevanje in sposobnosti posameznih učencev.

Prednosti in pomanjkljivosti opisnega ocenjevanja

Opisno ocenjevanje, bolj natančno opisno vrednotenje, pomeni vrednotenje pisnega procesa in pisnega sestavka. To pomeni, da vključuje prvino spoznavnega in ustvarjalnega procesa učenca.¹¹⁵ Na začetku in prehodu s številčnega na opisno ocenjevanje so bo učiteljem zdela ta metoda zamudna, vendar je bolj primerna za učence in učitelje. Učitelj naj in v učenčevem besedilu poišče kakšno, čeprav majhno, pozitivno prvino, ki jo pohvali, šele nato opozori na konkretne napake, četudi je učenčev sestavek v celoti neustvarjalen. Učitelji nerealno pričakujejo, da bodo vse jezikovne napake popravili naenkrat in da učenci napak ne bodo več ponavljali. Bolj smiselno je, da učitelj opozori učence na ponavljajoče se napake (tudi v ustvarjalnih besedilih), v naslednjih besedilih pa na druge vrste jezikovnih napak, kar pomeni, da za vsakega posameznega učenca postavi individualni cilj. Večkrat je mogoče zaslediti, da se opisna ocena spremeni v opis učenca, kar ni primerno.

Prednosti opisnih ocen so: tvornost, optimizem, upoštevanje truda, napredka, razvoja, poglobljenost, prizadevnost ipd. Opisno vrednotenje daje primerno povratno informacijo, omogoča primerjavo napredka in razvoja, učitelje in ocenjevalce spodbuja na različne vidike vrednotenja, ki sestavljajo celoto in imajo diagnostično vrednost. Poleg omenjenih prednosti je opisna ocena tudi didaktično in pedagoško uporabna, ker omogoča učiteljem, da opisno ocenjujejo v neposrednem sodelovanju z učenci, kar pospešuje pedagoško vrednost nove metode – analitičnega (razčlenjevalnega) opisnega ocenjevanja. Ocenjevalec lahko primerja tudi lastni didaktični instrumentarij, ko primerja opisne ocene na začetku in na koncu šolskega leta (pri enem ali pri različnih učencih piscih). V komunikacijski povezavi nastajanja ustvarjalnega besedila naj se učitelj pri opisnem vrednotenju usmeri na proces in sestavek (izdelek), ne pa na učenca.

Komentar [B14]:

Negativne značilnosti opisnih ocen: stereotipnost opisnih ocen, moraliziranje, enobesedno izražanje, neutemeljevanje opisne ocene, pretirana pohvalnost, skromno besedišče ocenjevalca ipd. Marsikateri učitelj se ne zaveda, da sta ocenjevanje jezika in jezik ocenjevanja dve različni dejavnosti. Zato učiteljem svetujemo, da izpopolnijo svoje znanje s strokovnimi knjigami in revijami ter izobraževalnimi seminarji s tega področja. Pri opisnem

ocenjevanju naj učitelj izhaja iz cilja besedila (domišljijiski spis, nadaljevanje zgodbe, pravljica, pesem, domišljijiski recept ipd.).

Primeri naslednjih delov opisnih ocen govorijo le o čustvenem, hkrati pa pretiranem, nepristnem učinku besedila na učitelja. Iz omenjenih primerov cilj spisa, dosežki učenca in konkretizacija jezikovnih napak niso razvidni. Učenec ne piše spisa zato, da bi ganil, razveselil ali zadovoljil učitelja. To ni cilj spisa. Učitelj sam ni kriterij vrednotenja, čeprav se mu to posredno zapiše in je izraženo v opisnih ocenah:¹¹⁶

Ganila si me.

Kot sonce se imaš lepo.

Nisi upoštevala mojega navodila.

Razočaral si me.

Razveselil si me.

Zopet si mi polepšal popoldne.

Naslednji zapisi bolj izražajo doseganje ciljev:

Na zanimiv način si nadaljeval detektivko.

Tvoj domišljijiski spis je domiseln.

Začetek in jedro pravljice sta čisto nova, le da si jo prehitro zaključil: In potem sta živela srečno do konca svojih dni.

Sestavil si izvirno zgodbo.

Tvoje ideje v domišljijiski zgodbi so domiselne.

Nekateri učitelji mislijo, da mora biti opisna ocena dolga, kar pa ni nepotrebno. Opisna ocena naj ne bo predolga, vendar ne enobesedna. Lahko je sestavljena iz ene, dveh ali treh povedi.

Učitelj naj prebere svoj zapis opisne ocene zaradi jasnosti, jedrnatosti in preglednosti:

Prva dva odgovora si dobro zapisala, pri drugih dveh (3. in 4.) pa želim, da ugotoviš, kaj jima manjka, in ju dopolniš. Ob listanju strani v tvojem zvezku sem prebrala kar nekaj zanimivih zgodbic. Motilo me je le, da je bilo tu in tam včasih preveč napak.

Napake boš najlažje odpravila, če boš zapisane povedi malo skrajšala, predvsem pa — če boš tisto, kar si zapisala, še enkrat natančno prebrala.

Neprimerno je, da se učitelj v opisnih ocenah spušča na področje, za katero ni pristojen; po novem zakonu o varovanju osebnih podatkov je to nedovoljeno. Nekateri naslovi prostih spisov silijo v takšno neprimerno tematiko, npr. *Dva sorodnika preveč*, *Kako pri nas doma varčujemo*, *Mlajši je ljubljeneček*, *Očeta ne poznam*, *Pri sosedovih se kregajo*, *Pri nas doma*, *Pri nas ni šibe*, *Žlahta je strgana plahta*. Učitelji zapišejo naslednji zapis o 'spisu':

Vse sem zvedela o tvoji družini.

Kje je trgovina, v kateri se tako poceni kupuje?

Lepo je, da imaš mamo tako rada.

Ali oče prihaja le ob četrtekih?

Mojca! Zaupala si mi skrivnost, ki je seveda ne nameravam nikomur izdati. Hvala za zaupanje. Še naprej piši dnevnik, saj je včasih dobro, če se lahko komu zaupamo in si olajšamo dušo. (dobro)

Uporaba dvojine se pri opisnih ocenah sliši bolj kot grožnja in ne poudarja uresničljivosti cilja:

Se bova še pogovorili.

O napakah morava spregovoriti.

Še se bova slišali.

Sprememba filozofije ocenjevanja je pomembna pri novem pojmovanju ocenjevanja: pozornost učitelja naj se preusmeri z iskanja pomanjkljivosti in dokazovanja neznanja na pozitivne značilnosti spisa in iskanje vsaj minimalnega znanja. Pojmovanje pisanja kot procesa od učitelja zahteva opazuje učenčev proces nastajanja, pisanja in pregledovanja spisa, zato naj poskuša najti vsaj nekaj pozitivnih značilnosti. Osredotočimo se na tiste prvine, ki jih učenčevo besedilo ima, ne pa na tiste, ki jih nima. Zato navajamo nekaj neprimernih in splošnih opisnih ocen:

Še vadi!

Še napiši!

Še bolj se potrudi!

Po ugotovitvah bralnega razvoja na področju mladinske književnosti¹²⁹ je znano, da učence v višjih razredih osnovne šole oz. v tretjem triletju najbolj zanima doživljajska tematika, problemska literatura mladostniškega obdobja, ne pa nepristno, olepšano in poetično pojmovanje narave, kot ga pričakujejo učitelji:

Pomlad;

Prvi zvonček;

Sem lastovka;

Zakaj imam rad(a) jesen;

Znanilci pomladi.

V sprotnih zapisih naj učitelj napiše, ali je učenec dosegel cilje. V opisni oceni naj bo zapisano le tisto, kar se nanaša na besedilo, ne pa prvine, ki s spisjem nikakor niso povezane, npr.:

Pri delu si samostojna. Šolske potrebščine in delovni prostor imaš urejen. Zelo si napredovala pri slovenskem jeziku. V zadnjem času tudi zelo veliko bereš. Rada sodeluješ pri vseh dejavnostih.

Pri domačih nalogah rabiš pomoč in dodatno vzpodbudo. Se pri delu zelo trudiš? Po prvem trimesečju si socialno kot osebnostno zelo napredovala. Še vedno rabiš pomoč pri delu. Opazen je zelo velik napredek.

Miren in tih deček si. Ob prihodu v našo šolo si bil premalo samozavesten. Imaš lepo urejene zvezke.

Konkretizacija (jezikovnih) napak in jasen nasvet, kako jih izboljšati, z morebitnimi nazornimi vajami:

Ali veš, katera beseda je pravilna: zvir ali zver?

Katere besede bi lahko uporabil namesto: mafijaši, švercati?

Kateri besedni red je pravilnejši: 1) ne ve še ali 2) še ne ve?

Kateri predlog je primernejši: Prometej je prevaral vladarja ter ukradel ogenj iz gore Olimp ali z gore Olimp?

Katero je pravo ime pošasti: Scila ali Sicila? Lahko pogledaš v slovar ali leksikon.

S prepogosto uporabo klicajev učitelji opisno oceno posredujejo bolj kot opozorilo, manj kot pohvalo. Tudi enobesedne opisne ocene ne vključujejo povratnih informacij o dosežkih učenca. Te naj bi vključevale pohvalo, spodbudo, ugotovitev in individualno postavljene cilje, ki naj bodo jasni, dosegljivi in z vidnimi dosežki:¹¹⁷

Bravo! ali Čestitam! ali Čudovito!

Le tako naprej!

Pridna! Priden!

Še bolj se potrudi!

Ti si prava pisateljica!

Nekateri učitelji se izognejo pisanju opisnih ocen tako, da se metaforično izrazijo s pregovori, kar je zapis brez sporočila:

Danes ni bil dan za tvoje pisanje!

Imaš pisateljsko žilico!

Vadi, da bo vaja naredila mojstra.

Vaja dela mojstra!

Vsak začetek je težak!

Primeri ustrezno napisanih sprotnih opisnih ocen:

Domiselno si opisal bitje iz vesolja.

Izvirno si nadaljevala zgodbo.

Podrobno si obnovil zgodbo.

Primerno si izrazil občutek strahu.

Zanimivo in izčrpno si obnovila zgodbo.

Zelo slikovito si opisal svojega najboljšega prijatelja.

Prvoosebne pripovedi — vživljanje v osebo, književni lik, predmet, naravni pojav, žival ali rastlino motivno-tematsko niso napačne, vendar naj učitelj ne ovrednoti tega, kako se je učenec vživel v vlogo (*Zelo dobro si se vživel v sonce*), temveč kako je napisal besedilo z naslovi, ki so zanimivi, vendar ne samozadostni:

En dan sem Martin Krpan;

Sem oblak;

Sem Prežihov Voranc;

Sem trojanski konj;

Sonce sem ...

Naslednji primeri sprotnih zapisov niso v nikakršni povezavi s slovenskim jezikom in književnostjo ali slovenščino niti s cilji pouka in štirimi sporazumevalnimi dejavnostmi:

Delovni prostor imaš pospravljen.

Nisi najbolj sproščena.

Osebnostno si se razvil.

S tvojim delom sem zadovoljna, si vodljiva in poslušna.

Si mirna in pridna.

Tvoji zvezki so čisti in urejeni.

Za svoje obdobje si preresna in skorajda preobčutljiva učenka.

Sledijo primeri presplošnih in nenatančnih opisnih ocen prostih spisov, ki se ne nanašajo na cilje, vsebino posameznega spisa in podrobnosti v njem, marveč na lastnosti, ki niso povezane niti s ciljem pisanja niti s prizadevanjem učenca; tudi beseda pazi zveni bolj kot svarilo, manj kot nasvet:

Dobro je.

Dobro si zajel vsebino!

Lepo je bilo. Pazi na vejice.

Pazi na napake!

Prav dobro si to napisal.

Tvoja zgodbica je brez napak. Le tako naprej!

Tvoji spisi so odlični.

Primer poetiziranega, hkrati pa neresničnega in neprimernega sporočila učencu:

Prav vesela sem, da si se deklamacije naučil sam in ponosna sem nate, ker si poznal avtorja. Naslednjič pa ti priporočam, da zapreš oči in počasi potuješ po deželi sladkega carstva, da se boš lahko posladkal z lepimi besedami.

Primerni sproti zapisi:

Prav gotovo bi bilo manj napak, če bi pisala krajše povedi.

Lepo si opisal zvonček. Pravilno si uporabil veliko začetnico in ločila. Poglej, kako si zapisal besedo sorodnik.

Maja, lepo si opisala svojo najboljšo prijateljico.

Napisala si zanimivo in obsežno nadaljevanje zgodbe. Zelo si se potrudila. Upoštevala si zgradbo spisa. Pri pisanju si bila skrbna in natančna, pozabila si le na vejice. Vidi se, da veliko bereš.

Napisala si zanimivo zgodbo. Zelo je izvirna, lahko bi jo tudi nadaljevala. Kaj se je potem zgodilo?

Psa si opisal z lepimi povedmi. Tudi jaz bi imela tako prijaznega psa. Ločila pravilno uporabljaš. Le na začetku opisa bi poved lahko skrajšala. Poglej, kako bi bilo lepše zapisano. Vrstni red besed v eni izmed povedi je nepravilen. Poskušaj ga popraviti.

Nekaj manjših pravopisnih napak je še, a te znaš s trudom pri ponovnem pisanju upoštevati.

Ena izmed pomanjkljivosti opisne ocene so ponavljajoči vzorci (*lepo, dobro, priden ali -a*), ki so pogosto brez pomena za posameznega učenca:

Lepo si napisal.

Pridno si napisal ali Pridno si opazoval. ali Pridno si poslušal.

Veseli me, da lepo pišeš.

Zelo lepo si napisal. ali Zelo lepo.

Večkrat lahko v opisnih ocenah preberemo misli, ki spodbujajo stereotipne vloge spolov, le-te so po raziskavah na področju mladinske književnosti po svetu stvar preteklosti, zato takšnih ustaljenih obrazcev ne smemo spodbujati:

Mama: kuha, pere, lika, pomiva, hodi v službo; je utrujena, nas krega, nas ima rada, je lepa ...

Oče: vozi avto, hodi v službo, bere časopis, gleda TV, dela ...

Zakon o varovanju osebnih podatkov zahteva od učiteljev in drugih, da zaščitijo identiteto učenca, zato določena besedila objavijo, posodijo ali pošljejo v nadaljnjo obravnavo le z

začetnicami ali z imenom učenca (brez priimka — za to bi potrebovali soglasje učencev in staršev):

NE — učenci z imenom in priimkom: Jani Novak, Maja Kranjc itn.,

NE — deček M, deklica T...,

DA — Maja, Andrej, Katja, Miha ...

Pri opisnem vrednotenju naj učitelji upoštevajo tudi značilnosti besedilne vrste (ustvarjalne in poustvarjalne), ki naj bo zapisana v podnaslovu ali v navodilih:

časopisna novica, domišljjski dvogovor, domišljjski intervju, domišljjski recept, dopolnjevanje črtice, lestvica NAJ, ljubezensko pismo, mini anketa, mnenje o knjigi, nadaljevanje zgodbe, pustolovska zgodba, seznam potrebščin, seznam stvari, sodobna bajka, sprememba konca zgodbe, turistični prospekt.

Ustvarjalno pisanje je pojmovano kot metoda ustvarjalnega branja književnih besedil, ki uresničuje temeljni cilj pouka književnosti – komunikacijo z leposlovjem. Ko je učenec postavljen v položaj pisca, je bolj dovteten in motiviran za poglobljeno branje, njegova domišljija je spodbujena z doživljanjem in spoznavanjem književnih oseb, dogodkov in besedil iz berila. Skozi faze ustvarjalnega procesa (priprava, zorenje, preblisk in ubeseditev) učenec začuti in se preda ustvarjalnim impulzom. Skratka, je v intenzivnem ozračju, nabitem z mislimi, hkrati je močno doživljajsko in intelektualno motiviran. Izbira jezikovna sredstva in po netradicionalni poti prihaja do uresničevanja funkcionalnega cilja književne didaktike – razvoja književnih oz. bralnih in pisnih sposobnosti. Z ustvarjalnim pisanjem ne razvijamo le bralne, temveč tudi pisno recepcijo književnih besedil.

V poglavju so prikazana teoretična in didaktična izhodišča opisnega ocenjevanja ustvarjalnih besedil, ki jih pojmem kot dvosmerno sporazumevanje, ker so namenjena naslovniku (učitelju ali sošolcem ali vrstnikom ali drugim) za vrednotenje, predstavljanje, objavlanje in pogovarjanje, ne le učiteljevemu številčnemu ocenjevanju. To je bila značilnost enosmerne sporazumevanja in tradicionalnega pojmovanja pisanja, usmerjenega na produkt ali izdelek, kar pa ni v skladu s sodobnim kognitivnim pojmovanjem pisanja kot procesa, ki je osredotočen na sam razvoj procesa in dvosmerno sporazumevanje.

Predlog avtorskega modela kot dodatek k Predlogu učnega načrta za slovenščino za devetletko

Predlog modela pisnega procesa za devetletko¹¹⁸

Predlog modela pisanja je sestavljen na osnovi kognitivnih modelov Flowerjeve in Hayesa ter Bereiterja in Scardamalie. Upošteva slovensko šolsko tradicijo in Žagarjeve *Šolske besedilne vrste* ter sporazumevalni model v Predlogu učnega načrta za slovenščino, prav tako tudi sporazumevalni model jezikovne vzgoje Beštrove in Križajeve. Pisanje pojmem kot naučen proces pretvarjanja misli v besedilo s sredstvi pisnega jezika. Pisanje ni prenos misli, ampak je sredstvo za izražanje misli, zato naj ga v šoli poučujejo in predstavljajo kot pogosto, vsakdanjo in uporabno dejavnost sporočanja. Pisanje namreč učencu piscu omogoča, da pisno izrazi misli. Ob poučevanju pisanja učenec pisec postaja dejavni udeleženec v sporočanju. Poučevanje pisanja kot pisnega procesa pri učencih piscih razvija zavest o lastnem pisnem procesu in fazah tvorjenja. S tem dobi učenec širši vpogled v pisanje, kar mu omogoča distanco pri branju lastnega besedila s stališča bralca, ne pa s stališča pisca, s čimer ima več možnosti pri razvoju lastnega pisnega procesa in besedila.¹¹⁹

Temeljni cilj sodobnega tj. komunikacijskega pouka književnosti je razvijanje učenčevih sposobnosti, da sprejema umetnostna besedila, ob književnih besedilih analizirajo lastna in so jih sposobni tvoriti. Učenci bodo uspešno razvijali svoje pisne sposobnosti, če bo učitelj poskrbel za spodbudne okoliščine, v katerih besedilo nastaja. Poučevanje pisanja v prvem triletju naj bo spontano in delno vodeno, v drugem triletju delno vodeno in samostojno, v tretjem triletju čimbolj samostojno in delno vodeno. Učenčeve pisne sposobnosti razvijamo tako, da učitelj v prvi fazi — motivaciji za pisanje ali fazi načrtovanja — učencem napove, o čem bodo pisali — tema (igrača, praznovanje, potovanje, počitnice ...), in kaj bodo pisali — besedilna vrsta (pravljica, pesem, dvogovor ...). Tako v njih obudi predznanje, izkušnje ter vzbudi določena pričakovanja. Temu sledi voden pogovor o izkušnjah in doživljajih učencev na podoben temo in o poznavanju besedilnih vzorcev, — ki so značilni za določene besedilne vrste. Pogovor o poznavanju tvorjenja besedil naj učitelj ponazorijo in dopolni z gradivom, slikami, miselnimi vzorci. Ob tem pogovoru in priklicu izkušnjskega znanja na določeno tematiko, besedilno vrsto in naslovnika učenci spominsko priključijo tematiko in pisne vzorce, kar napišejo v obliki miselnega vzorca. Pogovor o tematiki in priklic pisnih vzorcev je izhodišče za oblikovanje miselnih vzorcev in iskanje ključnih besed za tematski miselni

vzorec ter za iskanje sopomenske izraze. Pogovor o pisnih izkušnjah hkrati priključuje vzorce besedilnih vrst (pisne vzorce). Zato naj bo poučevanje pisanja v prvem triletju postopno in izkušensko (poslušanje, branja, govorjenje in 'pisanje'), v drugem triletju postopno, izkušensko in spoznavno (sistematično razčlenjevanje zapisanih besedil), v tretjem triletju spoznavno in izkušensko (sistematično tvorjenje pisnih besedil). Uvodna motivacija za pisanje je izkušenski pogovor o tematiki in besedilni vrsti ter priključuje iz dolgoročnega spomina. Sledi lahko ali branje ali pisanje istovrstnih besedil. Učenci naj bi ob zgledih, vzorcih in drugih spodbudah ponotranjili, kar se v istovrstnih besedilih ponavlja: določene prevladujoče značilnosti besedilne vrste (pravljice, pesmi, dvogovora ...).

Poučevanje pisanja je povezano s poučevanjem branja, ena dejavnost spodbuja drugo in pisne dejavnosti so integralni del bralnih dejavnosti. Zato je lahko poustvarjalno pisanje, ki je tvorjenje besedil po zgledu, komunikacija med bralcem in književnim besedilom na osebni način, je pisni »dvogovor« z besedilom in hkrati nova bralna in pisna izkušnja. V procesu poustvarjanja bralec kot sprejemnik in besedilo kot sporočevalec medsebojno učinkujeta; bralec v vlogi pisca pisno izraža dialoški pogled, njegovo pisanje pa je zapis branja in pomeni srečanje ali dialog dveh tvorcev pomenov. Poustvarjalno pisanje je proces poustvarjanja ob književnih besedilih z besedilotvornimi metodami. Za pisanje učenec pisec potrebuje raznovrstno znanje: stvarno znanje, besedilotvorno znanje, jezikovno znanje in poznavanje pisnega procesa. Znanje, ki ga učenci potrebujejo za pisanje besedil – priprava načrta, določanje teme besedila in besedilne vrste, ključne besede, vezane za temo, pretvarjanje zamišljenega besedila v zapisano – lahko pridobijo tudi ob postopnem in sistematičnem razvijanju govornega sporočanja, ob sprejemanju besedil s poslušanjem ali ustnem tvorjenju besedil. V kontekstu kognitivno pojmovanega pisnega procesa definiramo pisanje kot pretvarjanje zamišljenega besedila v zapisano besedilo.

Šolske besedilne vrste so vrste besedil, ki so nastala v šoli in ki jih tvorijo učenci. Ustvarjalna besedila delimo na dve vrsti: **poustvarjalna**, ki so vezana na vsebino in/ali besedilno vrsto ne/umetnostnih besedil, in na **ustvarjalna besedila**, ki imajo prvine umetnostnega jezika in besedil. Ostro mejo med ustvarjalnimi in poustvarjalnimi besedili je težko začrtati, ker skoraj vsa ustvarjalna besedila vsebujejo prvine že napisanih besedil. Hkrati moram poudariti, da ustvarjalna besedila učencev niso umetnostna besedila, ker ni cilj književnega pouka ustvarjanje pisateljev in pesnikov, ampak so šolske besedilne vrste za katere veljajo kriteriji šolskega, ne pa literarnega vrednotenja. Poustvarjalna besedila so učenčeva vzporedna

besedila, ki nastanejo z metodo poustvarjanja ob zgledu in so zvrst ustvarjalnih besedil, saj so vezana na vsebino in besedilno vrsto književnih besedil, od katerih se lahko asociativno oddaljijo. Ustvarjalna besedila so izvorna besedila, ki imajo prvine umetnostnega jezika in umetnostnih besedil, vendar niso vezana na zgled. Ob poustvarjanju na osnovi književnega besedila nastaja vzporedno besedilo učenca, ki je nastalo s poustvarjalnim tvorjenjem ali »dialoškim« branjem ob zgledu z besedilotvornimi metodami. Značilnosti ustvarjalnih besedil so, da podatki niso preverljivi, da govorijo o izmišljenem svetu in nimajo praktičnega namena. Funkcionalni cilj je razvijati ustvarjalnost učencev, pri čemer je vloga vsebinske izvirnosti besedila zelo pomembna.

Pisne sposobnosti učencev razvijamo tako, da večamo njihovo znanje. To dosežemo, če ustno in pisno tvorijo besedila z različnimi temami in v različnih besedilnih vrstah. Najprej da postopno in sistematično razčlenjujejo poslušana ali brana besedila, nato pa tvorijo svoje besedilo na osnovi zгледа in različnih metod besedilotvorja. Pisne strategije so vrsta pisnih sposobnosti, ki učencu piscu pomagajo pri načrtovanju, pretvarjanju in pregledovanju besedila. S poznavanjem in uporabo učenec postopno in sistematično razvija svoje pisne sposobnosti. Učenec pisec je ustvarjalen, kadar je sposoben napisati smiselno, povezano in zaključeno izvirno besedilo. Pisanje v kognitivnem modelu je pojmovano kot dvosmerno sporazumevanje, v katerem učenec pisec sporoča, učitelj ali sošolci ali vrstniki ali drugi sprejemajo in se odzivajo na učenčevo besedilo z opisno oceno, pogovorom, predstavitvijo ali objavo.

Komunikacijski model poučevanja književnosti temelji na sporazumevanju, tj. sprejemanju (branje) in tvorjenju (pisanje) besedil. Branje in poustvarjalno pisanje sta komplementarni dejavnosti tako, kot pisni proces in pisni produkt (besedilo). Pisanje definiram kot pretvarjanje zamišljenega besedila v zapisano besedilo. Pisanje je zavestno dejanje učenca pisca, ki pisno tvori besedilo s sredstvi pisnega jezika. Pisne sposobnosti so tiste sposobnosti za pisanje besedil, ki so sestavljene iz poznavanja pisnega procesa. Pisne strategije so vrsta pisnih sposobnosti, ki učencu piscu pomagajo pri fazah tvorjenja besedila. S poznavanjem in uporabo pisnih strategij učenec pisec postopno in sistematično razvija pisne sposobnosti. Pisni model je vzorec zgradbe pisnega procesa, ki je sestavljen iz pisnih dejavnikov, dolgoročnega spomina pisca in faz tvorjenja. Tvorjenje besedil sestoji iz dveh medosebnih dejanj, ki ju opravljata različni osebi: prva oseba (učenec pisec) in druga oseba (učitelj ali sošolci ali vrstniki).

Pisni model je vzorec zgradbe pisnega procesa, ki je sestavljen iz pisnih dejavnikov, dolgoročnega spomina pisca in faz tvorjenja:

Predlog kognitivnega modela pisnega procesa

Pisni dejavniki	Dejavnosti faze načrtovanja (znanje, razumevanje, uporaba ¹³³)	Dejavnosti faze pretvarjanja (sinteza)	Dejavnosti faze pregledovanje (analiza, vrednotenje)
Upoštevanje pisnih dejavnikov <u>Pisna naloga</u> Tema Naslovnik Navodila Nastajajoče besedilo <u>Dolgoročni spomin pisca</u> Poznavanje teme Poznavanje naslovnika Poznavanje pisnih vzorcev	upoštevanje pisnih dejavnikov upoštevanje pisne naloge upoštevanje teme upoštevanje naslovnika upoštevanje navodil upoštevanje nastajajočega besedila dolgoročni spomin pisca poznavanje teme poznavanje naslovnika poznavanje pisnih vzorcev produciranje idej organiziranje postavitev ciljev	produciranje idej organizacija informacij postavljanje ciljev pretvarjanje zamisli v pisni ali besedni jezik priklic informacij iz spomina priklic pisnih vzorcev iz spomina upovedovanje zamišljenega besedila usklajevanje informacij iz spomina s temo, naslovnikom in besedilno vrsto	pregledovanje osnutka branje osnutka vrednotenje osnutka urejanje osnutka primerjava med zamišljenim in napisanim besedilom ugotavljanje skladnosti usklajevanje zamišljenega in napisanega besedila ¹³⁴

Kognitivni model šolskega pisanja

	Definicije
--	------------

I. Pisni dejavniki	Pisni dejavniki so tisti dejavniki, ki jih učenec pisec upošteva v pisnem modelu.
<p>Okoliščine pisanja</p> <p>učenec pisec (učenec, ki tvori besedilo)</p> <p>naslovnik (učitelj ali sošolci ali vrstniki ali drugi sprejemniki)</p> <p>kraj (šola ali šolsko pisanje ali domače šolsko pisanje)</p> <p>čas (blok ura ali projektno pisanje)</p> <p>Cilj pisanja</p> <p>neposreden način izražanja (uporaba nanizovalne strategije)</p> <p>posreden način izražanja (uporaba pretvorbne strategije)</p> <p>Tema (pisanja)</p> <p>Način izražanja</p> <p>– ustno tvorjenje' → govorjeno besedilo (govorjeno besedilo, igra vlog, dramatizacija)</p> <p>– slikopisno tvorjenje → slikopisno besedilo — besedne in nebesedne prvine (piktogrami, slikopis, strip, ilustracije)</p> <p>– pisno tvorjenje → pisno besedilo</p> <p>pisni jezik → besedne prvine</p> <p>Prenosnik</p> <p>slušni</p> <p>vidni</p> <p>Besedilo</p> <p>izdelek pisnega procesa, ki nastaja pri govornem, slikopisnem in pisnem tvorjenju</p>	<p>Okoliščine pisanja so dejstva, ki vplivajo na potek pisanja.</p> <p>Cilj pisanja je sistematično razvijanje pisanja z usmerjenimi dejavnostmi.</p> <p>Tema pisanja postane vsebina besedila.</p> <p>Način izražanja je način upovedovanja misli.</p> <p>Presnosnik je način prenosa ali pretvarjanja misli v slušno ali vidno podobo.</p> <p>Besedilo je izdelek pisnega procesa</p>
II. Faze tvorjenja	Faze tvorjenja so osrednji del kognitivnega

	pisnega modela.
<p>Dejavnosti v fazi načrtovanja¹²⁰</p> <ul style="list-style-type: none"> upoštevanje pisnih dejavnikov upoštevanje pisne naloge upoštevanje teme upoštevanje naslovnika upoštevanje navodil upoštevanje nastajajočega besedila dolgoročni spomin pisca poznavanje teme poznavanje naslovnika poznavanje pisnih vzorcev produciranje idej organiziranje postavitve ciljev <p>Dejavnosti v fazi pretvarjanja</p> <ul style="list-style-type: none"> pretvarjanje zamisli v pisni jezik priklic informacij iz spomina priklic pisnih vzorcev iz spomina upovedovanje zamišljenega besedila usklajevanje informacij iz spomina s temo, naslovnikom in besedilno vrsto <p>Dejavnosti v fazi pregledovanja</p> <ul style="list-style-type: none"> pregledovanje osnutka branje osnutka vrednotenje osnutka urejanje osnutka primerjava med zamišljenim in napisanim besedilom ugotavljanje skladnosti usklajevanje zamišljenega in napisanega besedila 	<p>Načrtovanje je prva faza tvorjenja besedil, v kateri učenec pisec načrtuje pisanje, tako da izdelava načrt (miselni vzorec, vsebino in besedilno vrsto).</p> <p>Dolgoročni spomin so tiste informacije, ki jih učenec pisec priključuje ob določeni temi, naslovniku in besedilni vrsti.</p> <p>Podfaze faze načrtovanja so produciranje idej, organiziranje in postavitve ciljev.</p> <p>Faza pretvarjanja je osrednji del faz tvorjenja v kateri učenec pisec pretvarja zamisli v pisno besedilo — pisno izražanje misli.</p> <p>Pregledovanje je tretji del faz tvorjenja, v kateri učenec pisec pregleda, bere, vrednoti in ureja osnutek — zapisano besedilo.</p>

<p>III. Uporaba pisnih strategij v fazah tvorjenja</p>	<p>Pisne strategije so vrsta pisnih sposobnosti, ki učencu piscu pomagajo pri fazah tvorjenja besedil. S poznavanjem in uporabo pisnih strategij učenec pisec postopno razvija pisne sposobnosti.</p> <p>Pisanje je naučen proces pretvarjanja misli v zapisano besedilo, ki zahteva podporo in razvoj miselnih sposobnosti.</p>
<p>Načrti¹²¹</p> <ul style="list-style-type: none"> načrt dela načrt upovedovanja ali izražanja načrt faz tvorjenja <p>Pisne strategije v fazi načrtovanja</p> <ul style="list-style-type: none"> asociogram ključne besede možganska nevihta nizanje idej oblikovanje naslovov ali konkretizacija naslovov pomensko drevo razvijanje teme razvijanje zgodbe tematsko jedro <p>Pretvarjanje</p> <ul style="list-style-type: none"> odmisliti ovire razdelitev večjih problemov na manjše postaviti prednostne naloge ponotranjanje pisnega procesa načrtovanje <p>Pregledovanje</p>	<p>Kognitivna teorija pisanja pojmuje pisanje kot proces, sestavljen iz podprocesov, ki je ciljno voden in odprt (rekurziven).</p> <p>Pisne sposobnosti razvijamo tako, da bogatimo stvarno ali književno ali pisno znanje učencev (učenci poslušajo, berejo, ustno in pisno tvorijo besedila z različnimi temami in v različnih besedilnih vrstah (neumetnostna — stvarna in umetnostna — domišljajska besedila), in sicer tako, da postopno in sistematično razčlenjujejo književna besedila, ki se zaključijo s tvorjenjem ob zgledu.</p>

<p>branje (vrednotenje) urejanje primerjanje ugotavljanje usklajevanje zamišljenega z zapisanim besedilom</p>	
<p>IV. Načela uspešnega pisanja</p>	<p>Načela uspešnega pisanja so tista določila, ki usmerjajo pisanje, delujejo tako, da ponotranjimo pisni proces, ki se ga zavestno učimo.</p>
<p>1. Poznavanje teme pisanje, tvorjenje, upovedovanje izvirmih zamisli</p> <p>2. Upoštevanje okoliščin pisanja izbor teme primernost obsega teme vsebinska smiselnost povezanost besedila zaključnost besedila</p> <p>3. Upoštevanje prvin in pravil besednega jezika jezikovna pravilnost vsebinsko smiselne besedotvorne inovacije upoštevanje oz. posnemanje značilne zgradbe izbrane vrste besedila (besedilne vrste) vsebinsko utemeljena odstopanja od besedilne vrste</p> <p>4. Upoštevanje prednosti in pomanjkljivosti (značilnosti) prenosnika pisanje (značilnosti pisnega jezika)</p>	<p>Poznavanje teme</p> <p>Prvine in pravila besednega jezika</p> <p>Besedilne vrste so vrste besedil v katerih prevladujejo tipične značilnosti, ki jih ima učenec shranjene v dolgoročnem spominu kot pisne vzorce.</p> <p>Značilnosti pisnega prenosnika so prevladujoče značilnosti prenosnika, ki je učenec pisec upošteva (govorna ali</p>

<p>dvogovorno pisanje opisno ocenjevanje besedil</p>	<p>slikopisna in zapisana besedila).</p> <p>Dvosmerno pisanje je sodobno pojmovanje pisanja, ko učenec pisec tvori besedilo, bralci (naslovnik ali učitelj ali sošolci ali vrstniki ali drugi sprejemniki) sprejemajo in se odzivajo na besedilo z opisno oceno ali predstavitvijo ali pogovorom ali objavo ipd.</p> <p>Poučevanje pisanja kot procesa (ne pa kot izdelka) razvija pri učencu piscu zavest o lastnem pisnem procesu, in sicer tako, da mu daje večji vpogled v lastno dejavnost (metakognicija) in mu omogoča sociocentrično pisanje (branje lastnega besedila kot bralec) ter uporabo pretvorbne strategije, in ne več egocentrično pisanje (branje lastnega besedila kot učenec pisec) in uporabo nanizovalne strategije.</p>
--	---

Kriteriji delitve in definiranje šolskih besedil

Kriteriji delitve ¹²²	Vrste šolskih besedil ali šolske besedilne vrste
----------------------------------	--

<p>Kriterij ustvarjalnosti vsebovanost izvirnosti</p>	<p>Neustvarjalna besedila</p> <ul style="list-style-type: none"> – besedila, v katerih ni prave ustvarjalnosti, njihov cilj je jezikovna pravilnost (prepis, narek, samonarek) <p>Poustvarjalna besedila ali vzporedna besedila</p> <ul style="list-style-type: none"> – besedila, nastala na osnovi motivacije in zgloda ne/umetnostnega besedila in tvorjena na osnovi besedilotvornih metod <p>Ustvarjalna besedila</p> <ul style="list-style-type: none"> – besedila učencev, ki spontano nastanejo in vsebujejo prvine izvirnosti
<p>Kriterij resničnosti vsebovanost resničnih podatkov</p>	<p>Poustvarjalna besedila</p> <ul style="list-style-type: none"> – podatki, povezani z zgledom – danim ne/umetnostnim besedilom – govorijo o resničnem ali izmišljenem svetu – delno praktičen namen (funkcionalen cilj – poustvarjanje ob zgledih) – izvirnosti besedila je zelo pomembna (funkcionalen cilj – vsebinska, slogovna ali oblikovna izvirnost) <p>Ustvarjalna besedila</p> <ul style="list-style-type: none"> – nepreverljivi podatki – govorijo o izmišljenem svetu – delno praktičen namen (razvijanje ustvarjalnih sposobnosti) – lepota/ estetska vloga besedila je pomembna

<p>Kriterij prenosnika namenjenost določenemu naslovniku (glede prensosnika)</p>	<p>Govorjena besedila</p> <ul style="list-style-type: none"> – slušni prenosnik (ustna oblika) – 'ustno' pisanje ali govornjena besedila – dramatizacije – spontanost, odzivnost, ponavljanje, dopolnjevanje, nejasnost, nejednatost (prvo triletje), prilagodljivost, improvizacija <p>Slikopisna besedila</p> <ul style="list-style-type: none"> – vidni prenosnik – slikopisno pisanje ali slikopisna besedila – piktogrami – slikopis – strip – ilustracije (nebesedna besedila) – slikanica (risano besedilo) – medpredmetna povezanost, dialoškost, dopolnjevanje, domišljjskočutna predstava <p>Zapisana besedila</p> <ul style="list-style-type: none"> – zapisana besedila ali pisna besedila – vidni prenosnik (pisna oblika) – priprava, popravljanje osnutka besedila, uporaba pravopisnih pravil, uporaba nebesednih prvin pisnega jezika (podčrtavanje, različni tipi in velikost pisav, razvrstitev delov besedila na papir ipd.)
--	---

<p>Kriterij namena ali odzivnosti kaj želi učenec pisec doseči z besedilom pri naslovniku</p>	<p>Enogovorna (enosmerno pisanje)</p> <ul style="list-style-type: none"> – zasebno pisanje (osebno pisanje, ki ni namenjeno drugim) – tradicionalno pojmovanje pisanja kot enosmerne dejavnosti, ki je namenjena le učiteljevemu ocenjevanju <p>Dvogovorna (dvosmerno pisanje)</p> <ul style="list-style-type: none"> – učenec pisec predvideva ali pričakuje (ne)posreden odziv naslovnika (sošolci ali vrstniki ali učitelj ali družba) – opisno ocenjevanje – ustno vrednotenje vrstnikov ali sošolcev ali drugih – pogovor ali predstavitev ali objava besedila
<p>Kriterij razodevanja izražanje čustev in mnenja (opisuje, pripoveduje, razlaga, utemeljuje in poziva)</p>	<p>Subjektivna</p> <ul style="list-style-type: none"> – učenec pisec izraža svoje misli, čustva, mnenja, osebno razmerje do vsebine in naslovnika <p>Objektivna</p> <ul style="list-style-type: none"> – učenec pisec objektivno izraža razmerje do vsebine in naslovnika.
<p>Kriterij naslovnika glede na naslovnika (naslovnik besedila je posameznik ali javnost)</p>	<p>Zasebna</p> <ul style="list-style-type: none"> – besedila, namenjena le osebni uporabi (pesmi, pisma, dnevniki, izpovedna besedila ...), naslovnik je učenec pisec sam <p>Šolska</p> <ul style="list-style-type: none"> – besedila, namenjena vrstnikom, sošolcem, učiteljem, šoli, šolski objavi, predstavitvi, pogovoru

<p>Kriterij družbenega razmerja besedilo tvorjeno v ne/enakovrednem družbenem razmerju med sporočevalcem in naslovnikom</p>	<p>Zasebna</p> <ul style="list-style-type: none"> – besedila, tvorjena le za osebno rabo in vpogled (pesmi, pisma, dnevniki, izpovedna besedila...), naslovnik je učenec pisec sam <p>Šolska</p> <ul style="list-style-type: none"> – delno formalna besedila, tvorjena v šolskem razmerju med piscem ali sporočevalcem in naslovnikom
<p>Kriterij okoliščin nastanka (namenjenost posamezniku ali javnosti) in družbenega razmerja (ne/enakost)</p>	<p>Ustvarjalna besedila nastajajo v šoli, zato so šolska besedila</p> <ul style="list-style-type: none"> – namenjena so posamezniku ali učitelju in javnosti ali sošolcem ali vrstnikom ali drugim
<p>Kriterij namena glede na sporočilni namen pisca besedila</p>	<p>Sporočilni namen pisca je tvoriti čim bolj ustvarjalno besedilo na osnovi</p> <p>zgleda književnega besedila in ob neumetnostnih besedilnih vrstah</p>
<p>Kriterij obravnave ali razvoja teme učenec pisec obravnava ali razvija izbrano temo na različne načine</p>	<p>Kriterij razvoja teme je vsebinska, slogovna in zgradbena izvirnost na različne načine (obvestila, opis, pripoved, razlaga, utemeljitev)</p>

Prikazani predlog pisnega modela je nastal na osnovi kognitivnih modelov Flowerjeve in Hayesova ter Scardamalie in Bereiterja, Žagarja ter ob sprejetem učnem načrtu, ki temelji na sporazumevalnem modelu Beštrove in Križajeve ter komunikacijskem modelu poučevanja književnosti v novi devetletki Kordigelove in Saksida. Gre za drugačno pojmovanje pisanja kot procesa, ki ga je potrebno poznavati in na osnovi znanja izkušensko razvijati.

Šolska besedila in opredelitev ustvarjalnega pisanja¹²³

Ustvarjalna besedila učencev niso umetnostna besedila, ampak so šolska besedila (šolske besedilne vrste), ki smo jih poimenovali na osnovi funkcionalnega cilja sodobne književne didaktike. Gre za kronološko oznako učencev piscev besedil, ki so motivirano nastala v šolskem okolju in v določenem časovnem obdobju med 6. in 15. letom. Pisna ustvarjalnost otrok v osnovni šoli, ne sodi na področje književne umetnosti, ampak v kategorijo otroštva, zato se ne presoja z enakimi merili kot umetnostna besedila, vendar zato ni manj vredna.

Pisanje je pretvarjanje zamišljenega besedila v zapisano besedilo.

Poustvarjalno pisanje je pretvarjanje zamišljenega besedila, nastalega ob zgledu (književnega besedila), v zapisano izvirno besedilo.

Ustvarjalno pisanje je pretvarjanje zamišljenega besedila v zapisano izvirno besedilo.

Značilnosti poustvarjalnih besedil so: podatki (dejstva, dogodki) niso preverljivi; govorijo o izmišljenem svetu; imajo (funkcionalen) cilj (vezanost na vsebino književnega besedila in besedilno vrsto; razvijajo ustvarjalnost učencev ob zgledu ali vzorcu ali drugih spodbudah; vloga izvirnosti je zelo pomembna).¹²⁴

Značilnosti ustvarjalnih besedil so: prvine (dejstva, dogodki) niso preverljive; govorijo o izmišljenem svetu; nimajo praktičnega namena; njihov cilj je razvijati ustvarjalnost učencev; vloga izvirnosti je silno pomembna.¹²⁵

Učenci tvorijo šolska besedila, ki jih glede na ustvarjalnost delimo na tri vrste:

1. poustvarjalna besedila, ki so vezana na zgled:
 - vsebino (neumetnostnih ali umetnostnih) besedil ali besedilno vrsto (umetnostna ali neumetnostna);
2. ustvarjalna besedila (izvirna), nevezana na vsebino in vrsto, ki lahko vključujejo prvine:
 - umetnostnega jezika,
 - umetnostnih besedil;
3. neustvarjalna besedila, ki so vsebinsko in oblikovno vezana na zgled, to so narek, samonarek in prepis z vsemi podvrstami, ki pa niso predmet disertacije.

1. Splošni cilji ustvarjalnega pisanja		
Prvo triletje	Drugo triletje	Tretje triletje
<p>Učenci ustno (tudi pisno) tvorijo svoji starosti primerna po/ustvarjalna besedila.</p> <p>Učenci sprva spontano in preko igre, nato pa tudi sistematično vodeno razvijajo pisne sposobnosti.</p> <p>Izbrana besedila spravljajo v literarno mapo in jih pripravljajo za literarne prireditve ter šolske objave.</p>	<p>Učenci ustno in pisno tvorijo svoji starosti primerna po/ustvarjalna besedila.</p> <p>Učenci spontano, nato pa tudi sistematično vodeno razvijajo pisne sposobnosti.</p> <p>Izbrana besedila spravljajo v literarno mapo in jih pripravljajo za literarne prireditve ter šolske objave.</p>	<p>Učenci pisno (tudi ustno) tvorijo svoji starosti primerna po/ustvarjalna besedila.</p> <p>Učenci samostojno in sistematično vodeno razvijajo pisne sposobnosti.</p> <p>Izbrana besedila spravljajo v literarno mapo in jih pripravljajo za literarne prireditve ter šolske objave.</p>

2. Operativni cilji ustvarjalnega pisanja

2.1. Funkcionalni cilji ustvarjalnega pisanja

<p>Učenci razvijajo sposobnosti sprejemanja in tvorjenja umetnostnih besedil, tako da ustno ali pisno tvorijo poustvarjalna in ustvarjalna besedila.</p> <p>Učenci ob zgledu, ponujenih vzorcih in drugih spodbudah ustno ali pisno razvijajo sposobnost poimenovanja.</p> <p>Učenci ob zgledu, ponujenih vzorcih in drugih spodbudah ustno ali pisno razvijajo sposobnost upovedovanja.</p> <p>Učenci ob zgledu, ponujenih vzorcih in drugih spodbudah ustno ali pisno razvijajo sposobnost besedilotvorja.</p> <p>Učenci razvijajo sposobnost po/ustvarjalnega pisanja besedil z besedilotvornimi metodami.</p> <p>Spodbujanje in razvijanje pisnega procesa.</p> <p>Učenci tvorijo po/ustvarjalna besedila (neumetnostna)</p> <p>Učenci tvorijo po/ustvarjalna besedila (umetnostna).</p>	<p>Učenci razvijajo sposobnosti sprejemanja in tvorjenja umetnostnih besedil, tako da ustno ali pisno tvorijo poustvarjalna in ustvarjalna besedila.</p> <p>Učenci ob zgledu, ponujenih vzorcih in drugih spodbudah ustno ali pisno razvijajo sposobnost poimenovanja.</p> <p>Učenci ob zgledu, ponujenih vzorcih in drugih spodbudah ustno ali pisno razvijajo sposobnost upovedovanja.</p> <p>Učenci ob zgledu, ponujenih vzorcih in drugih spodbudah ustno ali pisno razvijajo sposobnost besedilotvorja.</p> <p>Razvijajo sposobnosti tvorjenja besedil z besedilotvornimi metodami</p> <p>Spodbujanje in razvijanje pisnega procesa.</p> <p>Učenci pridobivajo pojme pisnega procesa in faz tvorjenja, in sicer na ravni njihove rabe in razumevanja.</p> <p>Učenci tvorijo po/ustvarjalna besedila (neumetnostna)</p> <p>Učenci tvorijo po/ustvarjalna besedila (umetnostna).</p>	<p>Učenci razvijajo sposobnosti sprejemanja in tvorjenja umetnostnih besedil, tako da ustno ali pisno tvorijo poustvarjalna in ustvarjalna besedila.</p> <p>Učenci ob zgledu, ponujenih vzorcih in drugih spodbudah ustno ali pisno razvijajo sposobnost poimenovanja.</p> <p>Učenci ob zgledu, ponujenih vzorcih in drugih spodbudah ustno ali pisno razvijajo sposobnost upovedovanja.</p> <p>Učenci ob zgledu, ponujenih vzorcih in drugih spodbudah ustno ali pisno razvijajo sposobnost besedilotvorja.</p> <p>Razvijajo sposobnosti tvorjenja besedil z besedilotvornimi metodami.</p> <p>Spodbujanje in razvijanje pisnega procesa.</p> <p>Učenci poznajo in razumejo pisni proces in faze tvorjenja besedil ter pojme pisnega procesa.</p> <p>Učenci tvorijo po/ustvarjalna besedila (neumetnostna).</p> <p>Učenci tvorijo po/ustvarjalna besedila (umetnostna).</p>
--	---	--

2. 2. Izobraževalni cilji ustvarjalnega pisanja		
<p>Učenci pridobivajo pojme za razvijanje poimenovalnih, upovedovalnih in besedilotvornih sposobnosti, in sicer na ravni uporabe.</p> <p>Učenci spoznavajo pojme pisnega procesa in faz tvorjenja, besedilotvornih metod.</p> <p>Učenci sprejemajo in razumevajo pisne izraze za (po)ustvarjalne besedilne vrste.</p>	<p>Učenci pridobivajo pojme za razvijanje poimenovalnih, upovedovalnih in besedilotvornih sposobnosti, in sicer na ravni uporabe in razumevanja.</p> <p>Učenci pridobivajo pojme pisnega procesa in faz tvorjenja, besedilotvornih metod, in sicer na ravni njihove rabe in razumevanja.</p> <p>Učenci razumejo in pravilno uporabljajo izraze za poustvarjalna in ustvarjalna besedila.</p>	<p>Učenci pridobivajo pojme za razvijanje poimenovalnih, upovedovalnih in besedilotvornih sposobnosti, in sicer na ravni uporabe, razumevanja in poimenovanja.</p> <p>Učenci poznajo in razumejo pisni proces in faze tvorjenja besedil ter pojme pisnega procesa in besedilotvornih metod.</p> <p>Učenci poznajo, pravilno uporabljajo in znajo opisati izraze za poustvarjalne in ustvarjalne besedilne vrste.</p>

Razčlenitev funkcionalnih ciljev

2. 1. 1. Učenci razvijajo sposobnosti sprejemanja in tvorjenja umetnostnih besedil, tako da tvorijo po/ustvarjalna besedila.

Učenci sprejemajo in razlikujejo

Učenci razvijajo sposobnost

Učenci razvijajo sposobnost

<p>dve vrsti šolskega pisanja: poustvarjalno in ustvarjalno pisanje.</p> <p>Učenci razvijajo zmožnost za identifikacijo in sodelujejo v dramatizacijah besedil.</p> <p>Učenci razvijajo zmožnost ustnega ali pisnega izražanja doživljajskega in domišljjskega sveta.</p> <p>Učenci sprejemajo in razlikujejo književne zvrsti in vrste: poezijo, prozo, dramatiko.</p>	<p>ustnega in pisnega identificiranja s književno osebo (glavno ali stransko).</p> <p>Učenci pisno izrazijo svojo predstavo književne osebe.</p> <p>Učenci ustno ali pisno razlagajo motive za ravnanje književnih oseb (zakaj kdo kaj stori) in kaj bi se zgodilo, če tega ne bi storil(a).</p> <p>Učenci pisno označijo dogajalni prostor.</p> <p>Učenci pisno označijo dogajalni čas.</p> <p>Učenci pišejo premico dogajanja.</p> <p>Učenci razlikujejo in tvorijo doživljajsko in domišljjsko pisanje (resničnost–fikcija).</p> <p>Učenci pisno upovedujejo besedilo s stališča avtorja ali pripovedovalca ali književne osebe.</p> <p>Učenci razlikujejo in tvorijo (po)ustvarjalne različne književni zvrsti in vrste: poezijo, prozo, dramatiko.</p>	<p>pisnega identificiranja s književno osebo (glavno ali stransko).</p> <p>Učenci pisno izražajo svojo predstavo (opis ali oris) književne osebe (glavne ali stranske).</p> <p>Učenci pisno razlagajo motive književnih oseb (glavnih ali stranskih) in hipotetično pisno razmišljajo o domnevi, kaj bi se zgodilo, če tega ne bi storil(a).</p> <p>Učenci pisno upovedujejo značilnosti književnega prostora (stvaren ali domišljjski).</p> <p>Učenci pisno upovedujejo značilnosti dogajalnega časa.</p> <p>Učenci pisno ali po spominu obnovijo dogajanja (dobesedno ali ustvarjalno).</p> <p>Učenci pisno upovedujejo besedilo s stališča avtorja ali pripovedovalca ali književne osebe (glavne ali stranske).</p> <p>Učenci tvorijo (po)ustvarjalna besedila, v katerih prepletajo</p>
---	---	--

		resničnosti in domišljijo. Učenci uporabijo komično književno perspektivo, razlikujejo in tvorijo književne zvrsti: poezijo, prozo, dramatiko.
--	--	---

2.1.2. Učenci ob zgledu, ponujenih vzorcih in drugih spodbudah razvijajo sposobnost poimenovanja.

Učenci razvijajo sposobnost poimenovanja ali besedotvorno sposobnost. Učenci ob zgledu, ponujenih vzorcih ali drugih spodbudah ustno ali pisno razvijajo sposobnost poimenovanja bitij ali predmetov ali prostorov ali pojmov. Učenci bogatijo besedni zaklad predvsem z vajami iz besedoslovja in besedotvorja.	Učenci razvijajo sposobnost poimenovanja ali besedotvorno sposobnost. Učenci ob zgledu, ponujenih vzorcih ali drugih spodbudah ustno ali pisno razvijajo sposobnost poimenovanja bitij ali predmetov ali prostorov ali pojmov. Učenci bogatijo besedni zaklad predvsem z vajami iz besedoslovja in besedotvorja.	Učenci razvijajo sposobnost poimenovanja ali besedotvorno sposobnost. Učenci ob zgledu, ponujenih vzorcih ali drugih spodbudah ustno ali pisno razvijajo sposobnost poimenovanja bitij ali predmetov ali prostorov ali pojmov. Učenci bogatijo si besedni zaklad predvsem z vajami iz besedoslovja in besedotvorja.
--	--	---

<p>Učenci poimenujejo bitja ali predmete, besedam iščejo sopomenke ali protipomenke.</p> <p>Učenci ob zgledu besedam iščejo člane iste besedne družine.</p> <p>Učenci ob zgledu navedejo različne pomene iste besede.</p> <p>Učenci sodelujejo o pogovoru o stalnih besednih zvezah.</p> <p>Učenci rešujejo križanko (o književnih besedilih).</p>	<p>Učenci poimenujejo bitja ali predmete ali prostore, besedam iščejo sopomenke ali protipomenke ali nadpomenke in podpomenke.</p> <p>Učenci po analogiji tvorijo samostalniške ali pridevniške izpeljanke, sopomenkam določajo stilno vrednost (nevtravno ali zaznamovano).</p> <p>Učenci iščejo člane iste besedne družine, navedejo različne pomene iste besede, navedejo iste ali podobne pomene različnih besed.</p> <p>Učenci rešujejo križanke (o književnih besedilih).</p>	<p>Učenci poimenujejo bitja ali predmete ali prostore ali pojme, besedam iščejo sopomenke ali protipomenke ali nadpomenke ali podpomenke.</p> <p>Učenci navedejo poimenujejo bitja ali predmete ali prostore ali pojme, po analogiji tvorijo samostalniške ali pridevniške izpeljanke, sopomenkam določajo stilno vrednost (nevtravno ali zaznamovano).</p> <p>Učenci iščejo člane iste besedne družine, navedejo različne pomene iste besede.</p> <p>Učenci rešujejo križanke (o književnih besedilih).</p>
--	---	--

2. 1. 3. Učenci ob zgledu, ponujenih vzorcih in drugih spodbudah ustno ali pisno razvijajo sposobnost upovedovanja.¹²⁶

<p>Učenci določijo prvotni in preneseni pomen dani stalni besedni zvezi ter ju ponazorijo v rabi.</p> <p>Učenci napišejo čim več pomenov iste besede in jih</p>	<p>Učenci določijo prvotni in preneseni pomen dani stalni besedni zvezi ter ju ponazorijo v rabi.</p> <p>Učenci napišejo čim več pomenov iste besede in jih</p>	<p>Učenci določijo prvotni in preneseni pomen dani stalni besedni zvezi ter ju ponazorijo v rabi.</p> <p>Učenci napišejo čim več pomenov iste besede in jih</p>
---	---	---

ponazorijo v povedi ali besedni zvezi.	ponazorijo v povedi ali besedni zvezi.	ponazorijo v povedi ali besedni zvezi.
Učenci navedejo čim več pomenov večpomenk in jih ponazorijo v povedi ali besedni zvezi.	Učenci navedejo čim več pomenov večpomenk in jih ponazorijo v povedi ali besedni zvezi.	Učenci navedejo čim več pomenov večpomenk in jih ponazorijo v povedi ali besedni zvezi.
Učenci navedejo nekaj stalnih besednih zvez, uporabijo jih v povedi in pojasnijo njihov namen.	Učenci navedejo nekaj stalnih besednih zvez, uporabijo jih v povedi in pojasnijo njihov namen.	Učenci navedejo nekaj stalnih besednih zvez, uporabijo jih v povedi in besedilu in pojasnijo njihov namen.
Učenci navedejo pregovore, pojasnijo njihov pomen in napiše, v katerih položajih bi jih uporabili.	Učenci navedejo pregovore, pojasnijo njihov pomen in napišejo, v katerih položajih bi jih uporabili.	Učenci navedejo pregovore, pojasnijo njihov pomen in napišejo, v katerih položajih bi jih uporabili.
Učenci razložijo pomen besede s preprosto definicijo (navedejo nadpomenko in osnovne razločevalne lastnosti).	Učenci razložijo pomen besede s preprosto definicijo (navedejo nadpomenko in osnovne razločevalne lastnosti).	Učenci razložijo pomen besede s preprosto definicijo (navedejo nadpomenko in osnovne razločevalne lastnosti).
Učenci opišejo bitja ali predmete.	Učenci opišejo bitja ali predmete.	Učenci opišejo bitja ali predmete.
Učenci opišejo konkretni dogodek.	Učenci opišejo konkretni dogodek.	Učenci opišejo konkretni dogodek.
Učenci s preprosto definicijo razložijo pomen besede (npr. navedejo nadpomenko in osnovne razločevalne lastnosti).	Učenci s preprosto definicijo razložijo pomen besede (npr. navedejo nadpomenko in osnovne razločevalne lastnosti).	Učenci s preprosto definicijo razložijo pomen besede (npr. navede nadpomenko in osnovne razločevalne lastnosti).

2. 1. 4. Učenci ob zgledu, ponujenih vzorcih in drugih spodbudah ustno ali pisno razvijajo sposobnost besedilovtorja.

<p>Učenci ob zgledu ustno ali pisno tvorijo krajše ali preprosto smiselno, sovisno in zaključeno (po)ustvarjalno besedilo z metodami tvorjenja besedil.</p> <p>Sprejemajo in razlikujejo dve vrsti pisanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> – poustvarjalno pisanje o že obstoječih ali ustvarjenih svetovih – doživljajskem in domišljijem: – doživljajsko pisanje o resničnem svetu (doživljajski spis) in – pisanje ob književnih besedilih (obnova, odgovori na vprašanja, dramatizacija, nadaljevanje ...) tvorjenje vzporednih besedil; ter – ustvarjalno – domišljijem pisanje o lastnih izmišljenih svetovih. 	<p>Učenci navedejo pregovore ali stalne besedne zveze ter ju ponazorijo v (pisni) rabi.</p> <p>Učenci ob zgledu ustno ali pisno tvorijo smiselno, sovisno in zaključeno poustvarjalno (na osnovi književnih besedil) in ustvarjalno besedilo (izvirno besedilo).</p> <p>Učenci razlikujejo in se preizkušajo v dveh načinih pisanja:</p> <p>poustvarjalno pisanje o že obstoječih ali ustvarjenih svetovih – doživljajskem in domišljijem:</p> <p>doživljajsko pisanje o resničnem svetu (doživljajski spis) in pisanje ob književnih besedilih (obnova, odgovori na vprašanja, dramatizacija, nadaljevanje ...);</p> <p>ustvarjalno – domišljijem pisanje o lastnih izmišljenih svetovih.</p>	<p>Učenci navedejo pregovore ali stalne besedne zveze ter ju ponazorijo v pisni rabi.</p> <p>Učenci pisno tvorijo daljše smiselno, sovisno in zaključeno poustvarjalno (na osnovi književnih besedil) in ustvarjalno besedilo (izvirno besedilo) z metodami tvorjenja besedil.</p> <p>Učenci razlikujejo, tvorijo in nadgrajujejo dve vrsti pisanja:</p> <p>poustvarjalno pisanje o že obstoječih ali ustvarjenih svetovih – doživljajskem in domišljijem:</p> <p>doživljajsko pisanje o resničnem svetu (doživljajski spis) in pisanje ob književnih besedilih (obnova, odgovori na vprašanja, dramatizacija, nadaljevanje ...);</p> <p>ustvarjalno – domišljijem pisanje o lastnih izmišljenih svetovih.</p>
--	--	--

2. 1. 5. Uresničevanje funkcionalnih ciljev Razvijanja sposobnosti besedilotvorja z besedilotvornimi metodami, s katerimi učenci:

- razvijajo sposobnost za pisanje po/ustvarjalnih besedil;
- razvijajo sposobnost ustvarjalnega mišljenja;
- razvijajo sposobnost načrtovanega prehoda od nanizovalne do pretvorbne strategije.

<p>Dopolnjevanje besedila</p> <p>Učenci dopolnjujejo del besedila, pišejo drugačen zaključek, nadaljujejo besedilo, pišejo predzgodbo, iščejo ključne ali dane besede.</p> <p>Učenci tvorijo besedilo na osnovi ključnih ali danih (iz enega ali več književnih besedil) ali naključno izbranih besed.</p> <p>Načrt</p> <p>Učenci tvorijo besedilo na osnovi (vsebinskega) načrta ali dispozicije.</p> <p>Posnemanje</p> <p>Učenci tvorijo podobno besedilo, vzporedno besedilo, besedilo po zgledu posnemanja.</p> <p>Preoblikovanje</p> <p>Učenci tvorijo novo besedilo, tako da preoblikujejo znano književno besedilo, da vnašajo nove prvine</p>	<p>Dopolnjevanje besedila</p> <p>Učenci dopolnjujejo del besedila, pišejo drugačen zaključek, nadaljujejo besedilo, pišejo predzgodbo, iščejo ključne ali dane besede.</p> <p>Učenci tvorijo besedilo na osnovi ključnih ali danih (iz enega ali več književnih besedil) ali naključno izbranih besed.</p> <p>Načrt</p> <p>Učenci tvorijo besedilo na osnovi (vsebinskega) načrta ali dispozicije.</p> <p>Posnemanje</p> <p>Učenci tvorijo podobno besedilo, vzporedno besedilo, besedilo po zgledu posnemanja.</p> <p>Preoblikovanje</p> <p>Učenci tvorijo novo besedilo, tako da preoblikujejo znano književno besedilo, da vnašajo nove prvine</p>	<p>Dopolnjevanje besedila</p> <p>Učenci dopolnjujejo del besedila, pišejo drugačen zaključek, nadaljujejo besedilo, pišejo predzgodbo, iščejo ključne ali dane besede.</p> <p>Učenci tvorijo besedilo na osnovi ključnih ali danih (iz enega ali več književnih besedil) ali naključno izbranih besed.</p> <p>Načrt</p> <p>Učenci tvorijo besedilo na osnovi (vsebinskega) načrta ali dispozicije.</p> <p>Posnemanje</p> <p>Učenci tvorijo podobno besedilo, vzporedno besedilo, besedilo po zgledu posnemanja.</p> <p>Preoblikovanje</p> <p>Učenci tvorijo novo besedilo, tako da preoblikujejo znano književno besedilo, da vnašajo nove prvine</p>
---	---	---

<p>(književne osebe, drug čas in kraj) ali posodobijo besedilo.</p> <p>Prيرهانجه ali predelava</p> <p>Učenci tvorijo novo besedilo, tako da znano besedilo priredijo ali predelajo, in sicer dramtizirajo besedilo.</p> <p>Spomin ali obnavljanje</p> <p>Učenci tvorijo besedilo, tako da po spominu obnovijo znano besedilo (kratka obnova) in vnašajo nove prvine (razširjena obnova).</p> <p>Vprašanja</p> <p>Učenci na osnovi vprašanj o književnem besedilu tvorijo poustvarjalno besedilo; na osnovi novih spodbudnih ali domišljjskih vprašanj tvorijo ustvarjalno besedilo.</p> <p>Zamenjevanja ali spreminjanja</p> <p>Učenci na osnovi zamenjave (književnih oseb) in nadomeščanja z novimi književnimi osebami tvorijo besedilo.</p> <p>Združevanja</p> <p>Učenci na osnovi združevanja različnih prvin različnih</p>	<p>(književne osebe, drug čas in kraj) ali posodobijo besedilo.</p> <p>Prيرهانجه ali predelava</p> <p>Učenci tvorijo novo besedilo, tako da znano besedilo priredijo ali predelajo, in sicer dramtizirajo besedilo.</p> <p>Spomin ali obnavljanje</p> <p>Učenci tvorijo besedilo, tako da po spominu obnovijo znano besedilo (kratka obnova) in vnašajo nove prvine (razširjena obnova).</p> <p>Vprašanja</p> <p>Učenci na osnovi vprašanj o književnem besedilu tvorijo poustvarjalno besedilo; na osnovi novih spodbudnih ali domišljjskih vprašanj tvorijo ustvarjalno besedilo.</p> <p>Zamenjevanja ali spreminjanja</p> <p>Učenci na osnovi zamenjave (književnih oseb) in nadomeščanja z novimi književnimi osebami tvorijo besedilo.</p> <p>Združevanja</p> <p>Učenci na osnovi združevanja različnih prvin različnih</p>	<p>(književne osebe, drug čas in kraj) ali posodobijo besedilo.</p> <p>Prيرهانجه ali predelava</p> <p>Učenci tvorijo novo besedilo, tako da znano besedilo priredijo ali predelajo, in sicer dramtizirajo besedilo.</p> <p>Spomin ali obnavljanje</p> <p>Učenci tvorijo besedilo, tako da po spominu obnovijo znano besedilo (kratka obnova) in vnašajo nove prvine (razširjena obnova).</p> <p>Vprašanja</p> <p>Učenci na osnovi vprašanj o književnem besedilu tvorijo poustvarjalno besedilo; na osnovi novih spodbudnih ali domišljjskih vprašanj tvorijo ustvarjalno besedilo.</p> <p>Zamenjevanja ali spreminjanja</p> <p>Učenci na osnovi zamenjave (književnih oseb) in nadomeščanja z novimi književnimi osebami tvorijo besedilo.</p> <p>Združevanja</p> <p>Učenci na osnovi združevanja različnih prvin različnih</p>
--	--	--

besedil tvorijo novo besedilo; zmešnjava pravljic; kombinacija ali sestavljanje dveh pravljic ali besedil.	besedil tvorijo novo besedilo; zmešnjava pravljic; kombinacija ali sestavljanje dveh (realističnih) besedil.	besedil tvorijo novo besedilo; zmešnjava pravljic; kombinacija ali sestavljanje dveh besedil iz mladinske in/ali nemladinske književnosti.
--	--	--

2. 1. 6. Uresničevanje funkcionalnih ciljev spodbujanja in razvijanja pisnega procesa

Faza načrtovanja Učenci izdelajo načrt ali miselni vzorec, o čem bodo pisali (naslov ali vsebina in podnaslov ali besedilna vrsta).	Faza načrtovanja Učenci izdelajo dva načrta ali miselna vzorca, tematski miselni vzorec in določijo besedilno vrsto.	Faza načrtovanja Učenci izdelajo dva načrta ali miselna vzorca, tematski miselni vzorec in določijo besedilno vrsto.
Faza pretvarjanja Učenci pretvorijo zamisli v zapisano besedilo.	Faza pretvarjanja Učenci pretvorijo zamisli v zapisano besedilo.	Faza pretvarjanja Učenci pretvorijo zamisli v zapisano besedilo.
Faza pregledovanja Učenci pregledajo besedilo in ga urejajo (popravljajo).	Faza pregledovanja Učenci pregledajo (vrednotijo) besedilo in ga urejajo (popravljajo).	Faza pregledovanja Učenci pregledajo (vrednotijo) besedilo in ga urejajo (popravljajo).

2. 1. 7. Učenci tvorijo po/ustvarjalna (neumetnostna) besedila¹²⁷

čestitka	anketni list	anketni list
dopolnjevanje ali dopolnjevanica	cenik	cenik
obnova	čestitka	čestitka
odgovori na vprašanja	jedilni list	definicija
opis	mali oglas	jedilni list
opravičilo	naročilnica	komentar
pohvala	novica	mali oglas
pozdrav	obnova	naročilnica
pripoved	obrazec	novica
seznam	obvestilo	obnova
vabilo	opis	obrazec
voščilo	opravičilo	obvestilo
zahvala	piktogram	ocena
	pismo	opis

piktogram	poizvednica pozdrav prijavnica pripoved prošnja reklama seznam telefonski imenik tv-program voščilo vozni red zahvala	opravičilo piktogram pismo poizvednica poročilo pozdrav prijavnica pripoved prošnja razlaga razmišljanje reklama seznam telefonski imenik tv-program voščilo vozni red zahvala življenjepis
-----------	--	---

2. 1. 8. Učenci tvorijo po/ustvarjalna (umetnostna) besedila¹²⁸

definicija dopolnjevanje – nadaljevanje dramatizacija dramski prizor dvogovor igra vlog ilustracija je besedilo izštevanka kitica	basen v prozi definicija detektivska povest detektivski roman domišljajska igra vlog domišljajsko besedilo – preteklost domišljajsko besedilo – prihodnost	anekdota bajka basen besedilo – poglavje besedilo v strip črtica dnevniški zapis domišljajski spis domišljajsko besedilo
---	--	--

obnova	domišljjsko besedilo –	dopolnjevanje – epizoda
opis	sedanjost	dopolnjevanje – konec
oznaka	dopolnjevanje – del zgodbe	dopolnjevanje – nove prigode
pesem	dopolnjevanje – nadaljevanje	književnih oseb
poročilo	zgodbe	dopolnjevanje – predzgodba
pravljica	dopolnjevanje – predzgodba	doživljajsko spis
pregovor	dopolnjevanje zgodbe	dramski prizor
pripoved	dramatizacija proze	dramski prizor
listična zgodba	dramsko besedilo	dramski prizor komičen
rime	fantastična pripoved	dramsko besedilo
slikanje z besedami ali	fantastična zgodba	dvogovor slogovni postopki
piktogrami	igra vlog	epska pesem
slikopis	ilustracija pesmi	fabulativna pisma
strip	klasična avtorska pravljica	fantastičen sestavek
verzi	konkretna pesem	fantastična zgodba
vrstica	kriminalna povest	fiktiven dnevnik
zgodba	kriminalni roman	fragmentaren dialog
	likovni asociogram	humoreska
	lirska poezija	igra vlog domišljjska
	ljudska pravljica	izdelki pisni
	narobe pravljica	kitica
	nesmiselna zgodba	komedija
	nonsens poezija	komičen dramski fragment
	obnova	lepljenka pesem
	okvirna zgodba	likovna pesem
	opis	lirska pesem
	oris	ljubezenska pesem
	pesem	miselna pesem
	podajanka	mladinska povest
	posnemanje besedila	novela
	pramenasta zgradba roman	obnova
	pravljica	okvirna pripoved
	pravljica sodobna avtorska	opis

	<p>predlog ali osnutek radijske igre</p> <p>preoblikovanje ali parafraza (s stališča pripovedovalca)</p> <p>pripoved</p> <p>pripovedna poezija</p> <p>pustolovska povest</p> <p>pustolovski roman</p> <p>realistična kratka pripovedna proza</p> <p>realistična povest</p> <p>realistična zgodba</p> <p>realistična zgodba</p> <p>realistični roman</p> <p>retrospektivna zgodba</p> <p>tematski asociogram</p> <p>vzporedno besedilo (s posnemanjem)</p> <p>zgodbe — v pogojniku</p>	<p>opis — slogovni postopki</p> <p>oris</p> <p>oris — slogovni postopki</p> <p>oznaka — slogovni postopki</p> <p>pesem</p> <p>pismo</p> <p>poročilo — slogovni postopki</p> <p>poustvarjalna besedila</p> <p>povest</p> <p>preoblikovanje stripa v besedilo</p> <p>pripovedka</p> <p>prosti verz</p> <p>pustolovska povest</p> <p>pustolovski roman</p> <p>razpoloženska pesem</p> <p>realističen sestavek</p> <p>realistična povest</p> <p>realistična pripoved (iz časopisne vesti)</p> <p>samogovor</p> <p>trivialna pripoved</p> <p>verzne forme</p> <p>zgodovinski roman</p> <p>znanstvenofantastični roman</p>
--	---	--

2. 2. Izobraževalni cilji ustvarjalnega pisanja

<p>Učenci spoznavajo pojme pisni proces in faze tvorjenja ter besedilotvorne metode.</p> <p>Učenci pridobivajo pojme za</p>	<p>Učenci pridobivajo pojme pisnega procesa in faz tvorjenja ter besedilotvornih metod,</p>	<p>Učenci poznajo in razumejo pisni proces in faze tvorjenja besedil ter pojme pisnega procesa in besedilotvornih</p>
---	---	---

<p>razvijanje poimenovalnih, upovedovalnih in besedilotvornih sposobnosti, in sicer na ravni uporabe.</p> <p>Učenci sprejemajo in razumevajo pisne izraze za (po)ustvarjalne besedilne vrste.</p>	<p>in sicer na ravni njihove rabe in razumevanja.</p> <p>Učenci pridobivajo pojme za razvijanje poimenovalnih, upovedovalnih in besedilotvornih sposobnosti, in sicer na ravni uporabe in razumevanja.</p> <p>Učenci razumejo in pravilno uporabljajo izraze za poustvarjalna in ustvarjalna besedila.</p>	<p>metod.</p> <p>Učenci pridobivajo pojme za razvijanje poimenovalnih, upovedovalnih in besedilotvornih sposobnosti, in sicer na ravni uporabe, razumevanja in poimenovanja.</p> <p>Učenci poznajo, pravilno uporabljajo in znajo opisati izraze za poustvarjalne in ustvarjalne besedilne vrste.</p>
---	--	---

Razčlenitev izobraževalnih ciljev ustvarjalnega pisanja

<p>Učenci sprejemajo, razumevajo in uporabljajo temeljne pojme pisnega procesa, faz tvorjenja, metod besedilotvorja in (po)ustvarjalnih besedilnih vrst.</p>	<p>Učenci pridobivajo, razumejo in uporabljajo temeljne pojme pisnega procesa, faz tvorjenja, metod besedilotvorja in (po)ustvarjalnih besedilnih vrst.</p>	<p>Učenci poznajo, razumejo, uporabljajo in znajo opisati pojme pisnega procesa, faz tvorjenja, metod besedilotvorja in (po)ustvarjalnih besedilnih vrst.</p>
--	---	---

2.2.1. Pojmi pisnega procesa in faz tvorjenja (faza pred pisanjem – načrtovanje, faza pretvarjanja – pretvarjanje, faza pregledovanja – pregledovanje)

<p>besedilo (vrste besedila)</p> <p>zaključek (konec besedila; kaj se dogaja na koncu)</p> <p>miselni vzorec (kaj bomo pisali)</p>	<p>asociogram</p> <p>besedilna vrsta (značilnosti zgradbe)</p> <p>branje</p>	<p>asociogram</p> <p>besedilne vrste</p> <p>besedilo</p> <p>branje (vrednotenje)</p>
--	--	--

in kako)	jedro	jedro
naslov (vsebina ali o čem pišemo)	ključne ali dane besede	ključne ali dane besede
naslovník (komu pišemo)	miselni vzorec	miselni vzorec
podnaslov (besedilna vrsta)	načrt ali načrtovanje	načrtovanje
jedro (sredina zgodbe)	naslovník	naslov in podnaslov
vsebina (kaj se dogaja)	osnutek	naslovník
uvod (začetek zgodbe)	pregledovanje	odstavki
zgodba (dogajanje)	pretvarjanje	osnutek
faza načrtovanja	tema	pregledovanje
faza pretvarjanja	urejanje (popravljanje)	pretvarjanje
faza pregledovanja	uvod	tema
	zaključek	urejanje
		uvod
		vrednotenje
		zaključek
		zgradba besedilne vrste

2.2.2. Pojmi za razvijanje poimenovalnih, upovedovalnih in besedilotvornih sposobnosti

<p>aliteracije arhaizmi asonance besede v besedi — premetanka besede z veliko in malo začetnico besedne družine stalne besedne zveze mini slovarji nadpomenke neologizmi nesmiselnice onomatopeja (zvočni nizi) podpomenke poimenovanja pomajševalnice preneseni pomeni prilastki protipomenke rime (zvočni nizi) slengizmi sopomenke sopomenski nizi večpomenke</p>	<p>aliteracije asonance besede v besedi — premetanka besede z veliko in malo začetnico besedne družine besedne zveze blizuzvočni pari stalne besedne zveze medmeti metafore mini slovarji nadpomenke nesmiselnice onomatopeja (zvočni nizi) podpomenke poimenovanja pomajševalnice poosebitev preneseni pomeni prilastki primere protipomenke rime (zvočni nizi) simboli sopomenke sopomenski nizi stalni okrasni pridevki stopnjevanje tvorjenke večpomenke</p>	<p>aliteracije asociogram ali ključne ali dane besede asonance besede v besedi — premetanka besede z veliko in malo začetnico besedne družine besedne zveze blizuzvočni pari enakopisnice — večpomenke enakozvočnice — večpomenke stalne besedne zveze izpeljanke — tvorjenke izposojenke medmeti metafore mini slovarji moška rima nadpomenke nesmiselnice okrasni pridevki onomatopeje podpomenke poimenovanja pomajševalnice poosebitev preneseni pomen — besedne zveze preneseni pomeni prilastki primere protipomenke prvotni pomen — besedne zveze sestavljenske — tvorjenke simboli sklop — tvorjenke sopomenke sopomenski nizi stalni okrasni pridevki stopnjevanje zloženke — tvorjenke ženska rima</p>
<p>dopolnjevanje ali nadaljevanje ključne ali dane besede načrt</p>	<p>dopolnjevanje ali nadaljevanje ključne ali dane besede načrt</p>	<p>dopolnjevanje ali nadaljevanje ključne ali dane besede načrt</p>

posnemanje preoblikovanje prirejanje ali predelava spomin ali obnova vprašanja zamenjevanje ali spreminjanje združevanje	posnemanje preoblikovanje prirejanje ali predelava spomin ali obnova vprašanja zamenjevanje ali spreminjanje združevanje	posnemanje preoblikovanje prirejanje ali predelava spomin ali obnova vprašanja zamenjevanje ali spreminjanje združevanje
avtor(ica) dramatik(čarka) jedro naslov pesnik(ica) pisatelj(ica) pisanje učenci pisec pripovedovalec(ka) spis umetniško ime uvod (začetek) vsebina zaključek (konec) zgodba	asociogram avtor(ica) besedilo ali spis dramatik ali čarka naslov, podnaslov naslovník pesnik(ica) pisanje pisatelj(ica) učenci pisec pripovedovalec(ka) umetniška svoboda umetniško ime (psevdonim) vrste besedil tema zgradba: uvod, jedro, zaključek	asociogram avtor(ica) besedilne zvrsti ali vrste besedilo (spis) dramatik(čarka) naslovník pesnik(ica) pisanje pisatelj(ica) pripovedovalec(ka) tema učenci pisec umetniška svoboda (<i>licentia poetica</i>) umetniško ime (psevdonim) vaje v slogu vrste besedil zgradba: uvod, jedro, zaključek

2.2.3. Pojmi umetnostnih po/ustvarjalnih delov besedil in besedilnih vrst

Poezija		
kitica nesmiselnica pesem rima	kitica lepljenka pesem likovna pesem nesmiselnica	kitica konkretna pesem lepljenka pesem likovna pesem

verz ali vrstica	pesmi podajanka pesem rima rimani verzi verz ali vrstica	ljubezenska pesem miselna pesem nesmiselnica pesem z refrenom podajanka pesem prosti verz razpoloženska pesem rima rimane verzne forme verz ali vrstica
Proza		
likovni asociogram ilustracija besedilo kombinacija dveh pravljic nadaljevanje pravljice narobe pravljica obnova opis oznaka pravljica pripoved pripoved (realistične zgodbe) slikanica slikopis strip zgodba	detektivka domišljjsko besedilo dopolnjevanje zgodbe fantastična pripoved klasična avtorska pravljica kriminalna povest kriminalni roman nadaljevanje pravljice nadaljevanje zgodbe narobe pravljica opis pravljica ljudska pravljica narobe pravljica klasična pravljica povezovanje pravljic sodobna pravljica predzgodba pustolovska povest pustolovski roman realistična kratka pripovedna	anekdota bajka basen črtica doživljajsko spisje ali črtica epizodne zgodbe ali poglavja fabulativna pisma fantastične zgodbe fiktivni dnevnik fragment povesti fragment romana kolektivna povest konec zgodbe nanizane povesti parodija podajanka podajanke ali kolektivna povest predzgodbe preoblikovanje pesmi v prozo pripovedka resnične zgodbe iz preteklosti

	proza realistična povest realistična zgodba realistični roman slovenska ljudska pravljica sodobna avtorska pravljica zgodba – (preteklost zgodba – prihodnost zgodba – sedanjost	spominsko spisje ali črtica strip (besedilo preoblikujejo v strip) travestija
Dramatika		
pogovor dvogovor dramski prizori dramatizacija besedil	dramatizacija besedil igra vlog radijske igre (predlogi)	dialog ali dvogovor monolog dramski prizor komični dramski fragmenti in prizori krajše dramsko besedilo posnemanje sloga dramskega besedila scenarij za krajši film ali tv-igro

Ponazoritev uresničevanja funkcionalnih in izobraževalnih ciljev besedilovnih metod na konkretnih književnih besedilih

Uresničevanje funkcionalnih ciljev besedilovnih metod na konkretnih književnih besedilih (in temeljnih sestavinah besedil), ki se razčlenjujejo pri šolski analizi: književna oseba, književni čas in prostor, dogajanje, pripovedovalec, književne zvrsti in vrste (ter medpredmetno povezovanje)		
Književno besedilo: H. C. Andersen: Kraljična na	Književno besedilo: S. Makarovič: Miška si skuje	Književno besedilo: F. Prešeren: Povodni mož

zrnu graha	srečo	F. Prešeren: Turjaška Rozamunda
Tvorjenje besedil na osnovi besedilotvornih metod		

<p>Dopolnjevanje besedila</p> <p>Učenci napišejo nadaljevanje pravljice Kraljična na zrnu graha</p> <p>Učenci napišejo predzgodbo, v kateri pojasnijo, zakaj se je Kraljična izgubila.</p> <p>Ključne ali dane besede</p> <p>Učenci tvorijo besedilo na ključne ali dane besede: kralj — kraljica — kraljevič — Kraljična — grad — grah.</p> <p>Učenci tvorijo besedilo na ključne ali dane besede (10): čarobnica¹²⁹ — čarovnica — grad — Kraljična — Miška — potovanje — računalnik — skrivnost — veselje — vitez.</p> <p>Načrt</p> <p>Učenci narišejo ali napišejo načrt, kaj se je zgodilo na začetku, kaj potem in kaj na koncu pravljice Kraljična na zrnu graha.</p> <p>Učenci narišejo ali napišejo načrt za izvirno besedilo</p> <p>Posnemanje</p>	<p>Dopolnjevanje besedila</p> <p>Učenci napišejo nadaljevanje pravljice Miška si skuje srečo: Naslednji dan se Miška zbudi in ...</p> <p>Učenci napišejo predzgodbo v kateri pojasnijo, zakaj si je Miška želela skovati srečo.</p> <p>Učenci tvorijo besedilo, v katerem dodajo nov del: Miška na poti sreča mišjaka ...</p> <p>Ključne ali dane besede</p> <p>Učenci tvorijo besedilo na ključne ali dane besede: Miška — kovač — kovanje — sreča — potok — veter — shramba.</p> <p>Učenci tvorijo besedilo na osnovi ključnih ali danih besed (10): Miška — kovač — kovanje — sreča — mačka — mišjak — izguba — detektiv — srečica — skrivnost.</p> <p>Načrt</p> <p>Učenci narišejo ali napišejo načrt, kaj se je zgodilo na začetku, kaj potem in kaj na</p>	<p>Dopolnjevanje besedila</p> <p>Učenci napišejo nadaljevanje zgodbe povodni mož.</p> <p>Učenci napišejo predzgodbo, v kateri pojasnijo, kako sta se spoznala Ostrovrhar in Turjaška Rozamunda.</p> <p>Učenci dopolnijo zgodbo o Turjaški Rozamundi, in sicer dodajo nov del, ko Ostrovrhar sreča Lejlo.</p> <p>Ključne ali dane besede</p> <p>Učenci tvorijo besedilo na ključne ali dane besede: Urška — ples ali raj — mestni trg — godci — Povodni mož — ples — Ljubljana .</p> <p>Učenci tvorijo besedilo na osnovi ključnih ali danih besed (10): ples — dekleta — dečki — glasba — disko — presenečenje — skrivnost — potovanje — nepričakovano — tri pikice.</p> <p>Načrt</p> <p>Učenci narišejo ali napišejo načrt, kaj se je zgodilo na začetku, kaj potem in kaj na</p>
--	--	--

<p>Učenci posnemajo slog B. A. Novaka in pišejo (pesniške) definicije, npr. Maslo je rjuha od kruha.</p> <p>Preoblikovanje</p> <p>Učenci preoblikuje pravljico o kraljični na zrnju graha tako, da napišejo novico (rubrika kronika) v šolski časopis.</p> <p>Učenci preoblikujejo pravljico tako, da jo posodobijo in postavijo v današnji čas in prostor.</p> <p>Priredba ali predelava</p> <p>Učenci ustno ali pisno dramatizirajo pravljico</p> <p>Kraljična na zrnju graha.</p> <p>Učenci predelajo pravljico v slikopis ali strip.</p> <p>Učenci napišejo predelano pravljico kot detektivko.</p> <p>Spomin ali obnavljanje</p> <p>Učenci napišejo skrčeno obnovo pravljice.</p> <p>Učenci napišejo razširjeno ali ustvarjalno obnovo pravljice.</p> <p>Vprašanja</p> <p>Učenci tvorijo besedilo na osnovi vprašanj: Kaj bi se zgodilo, če Kraljična ne bi potrkala na vrata gradu? Kaj bi se zgodilo, če Kraljična</p>	<p>koncu pravljice Miška si skuje srečo. Učenci narišejo ali napišejo načrt za izvorno besedilo, v katerem Miška zgubi svojo srečo in najde srečico ...</p> <p>Učenci napišejo načrt za nadaljevanje pravljice o miški, ki si je skovala srečo.</p> <p>Posnemanje</p> <p>Učenci posnemajo sodobno pravljico S. Makarovič in tvorijo izvorno besedilo: Kako sem si (jaz) skoval(a) srečo.</p> <p>Preoblikovanje</p> <p>Učenci preoblikujejo pravljico v dnevniški zapis: Kaj si je Miška zvečer (retrospektivna zgodba) napisala v svoj dnevnik.</p> <p>Učenci preoblikujejo zgodbo v časopisno novico.</p> <p>Učenci preoblikujejo pravljico tako, da jo posodobijo in postavijo v današnji čas in prostor (mesto).</p> <p>Učenci nariše zemljevid poti, kam je Miška hodila, ko si je kovala srečo.</p> <p>Priredba ali predelava</p> <p>Učenci ustno ali pisno dramatizirajo pravljico</p>	<p>koncu balade Povodni mož ali romance Turjaška Rozamunda.</p> <p>Učenci narišejo ali napišejo načrt za izvorno besedilo.</p> <p>Posnemanje</p> <p>Učenci posnemajo slog ali vsebino balade ali romance in tvorijo svoje besedilo (balado ali romanco). podajanko.</p> <p>Preoblikovanje</p> <p>Učenci preoblikujejo balado Povodni mož, in sicer tako, da napišejo novico za časopisno rubriko črna kronika v šolski časopis o izginotju Urške.</p> <p>Učenci preoblikujejo balado ali romanco ali zgodbo tako, da jo posodobijo in postavijo v današnji čas in prostor (v šolo ali med vrstnike).</p> <p>Priredba ali predelava</p> <p>Učenci ustno ali pisno dramatizirajo balado ali romanco.</p> <p>Učenci predelajo balado ali romanco v strip.</p> <p>Učenci napišejo predelano pravljico kot detektivko.</p> <p>Zaskrbljeni starši najamejo detektiva, ki išče Urško.</p>
---	--	--

<p>ne bi bila prava kraljična?</p> <p>Zamenjava</p> <p>Učenci tvorijo besedilo na osnovi zamenjave: Kraljevič na zrnju graha, Kraljična na zrnju riža.</p> <p>Združevanje</p> <p>Učenci tvorijo besedilo, v katerem združijo književne osebe iz dveh (več) različnih besedil: Kraljična na zrnju graha in kraljevič — berač</p> <p>Učenci napišejo novo besedilo na osnovi združevanja dveh književnih oseb iz različnih besedil: obuti maček in muca Copatarica.</p>	<p>Miška si skuje srečo.</p> <p>Učenci predelajo pravljico v slikopis ali strip.</p> <p>Učenci pretvorijo pravljico v lutkovno igro.</p> <p>Učenci napišejo horoskop ali vremensko napoved ali ženitveni oglas ipd. za miško.</p> <p>Spomin ali obnavljanje</p> <p>Učenci napišejo skrčeno obnovo pravljice.</p> <p>Učenci napišejo razširjeno ali ustvarjalno obnovo pravljice.</p> <p>Vprašanj</p> <p>Učenci tvorijo besedilo na osnovi vprašanj: Kaj bi se zgodilo, če si Miška ne bi skovala sreče? Kako bi se zgodba nadaljevala, če bi Miška v potoku zgubila srečo? Kaj bi se zgodilo, če bi Miška zgubila srečo in našla srečico?</p> <p>Zamenjava</p> <p>Učenci tvorijo besedilo na osnovi zamenjave: Mačka si kuje srečo, Kovač si kuje srečo, jaz sem si skoval(a) srečo</p> <p>Združevanje</p> <p>Učenci tvorijo besedilo v</p>	<p>Spomin ali obnavljanje</p> <p>Učenci napišejo skrčeno obnovo balade ali romance.</p> <p>Učenci napišejo razširjeno ali ustvarjalno obnovo balade ali romance in dodajo nove dele.</p> <p>Vprašanja</p> <p>Učenci tvorijo besedilo na osnovi vprašanj: Kaj bi se zgodilo, če bi Urška ravnala drugače kot v izvorni baladi: » ... <i>Prešerna se brani in ples odlašuje</i> ... » in ne bi zavrnila Prešerna? Kaj bi se zgodilo, če bi prišla povodna vila? Kaj bi se zgodilo, če Turjaška Rozamunda ne bi poslala Ostrovrharja po Lejlo? Kaj bi se zgodilo, če Lejla ne bi prišla na Ostrovrharjev grad?</p> <p>Zamenjava</p> <p>Učenci tvorijo besedilo na osnovi zamenjave; zamenjamo književne osebe: v baladi Povodni mož je namesto Urške Turjaška Rozamunda, namesto Turjaške Rozamunde v istoimenski romanci je Urška.</p>
---	---	--

	<p>katerem združijo književne osebe iz dveh (več) različnih besedil: Miška in pek Mišmaš, Miška in Smetiščni muc.</p> <p>Učenci tvorijo novo besedilo na osnovi združevanja dveh književnih oseb iz različnih besedil: obuti maček, muca Copatarica in Miška (si skuje srečo), Kraljična na zrnju graha in Miška (si skuje srečo).</p>	<p>Združevanje</p> <p>Učenci tvorijo besedilo, v katerem združijo književne osebe iz dveh (več) različnih besedil: Turjaška Rozamunda in Urška</p> <p>Učenci tvorijo novo besedilo na osnovi združevanja dveh književnih oseb iz različnih besedil.</p> <p>Učenci napišejo pogovor med Urško in Turjaško Rozamundo, Urška in Turjaška Rozamunda se srečata v kozmetičnem salonu (obe imata težave s kožo).</p> <p>Učenci napišejo pogovor med Ostrovrharjem in povodnim možem.</p> <p>Učenci napišejo izmišljen intervju z Urško ali Turjaško Rozamundo ali Lejlo ali Ostrovrharjem ali povodnim možem.</p>
--	--	---

Temeljni in minimalni standardi znanja ob zaključku 1., 2. in 3. triletja
--

<p>Učenci sprejemajo in spoznavajo faze pisnega procesa:</p> <p>Načrtovanje – učenci pred pisanjem (ob učiteljevi pomoči) izdelajo ogrodje miselnega vzorca.</p> <p>Pretvarjanje – učenci miselni vzorec pretvorijo v zapisano besedilo.</p> <p>Pregledovanje – učenci preberejo in urejajo besedila in se o njih pogovorijo s sošolcem ali učiteljem ali starši.</p>	<p>Učenci spoznava in uporabljajo faze pisnega procesa.</p> <p>Načrtovanje – učenci pred pisanjem sami izdelajo ogrodje miselnega vzorca (na temo besedila in za besedilno vrsto).</p> <p>Pretvarjanje – učenci miselni vzorec pretvorijo v zapisano besedilo; besedilo členijo na uvod, jedro in zaključek ter odstavke.</p> <p>Pregledovanje – učenci preberejo in urejajo besedilo in se o njih pogovorijo s sošolcem ali učiteljem ali starši; svoja besedila berejo, presojujejo in predstavljajo .</p>	<p>Učenci uporabljajo in razumejo faze pisnega procesa.</p> <p>Načrtovanje – učenci pred pisanjem sami izdelajo ogrodje miselnega vzorca (na temo besedila in za besedilno vrsto) in glasno razmišljajo.</p> <p>Pretvarjanje – učenci miselni vzorec pretvorijo v zapisano besedilo; besedilo členijo na uvod, jedro in zaključek; ter odstavke; lahko utemeljeno odstopajo od vsebine in besedilne vrste.</p> <p>Pregledovanje – učenci preberejo in urejajo besedilo in se o njem pogovorijo s sošolcem ali učiteljem ali starši; svoje besedilo berejo, presojujejo in predstavljajo.</p>
---	--	--

Predlog avtorskega modela je poskus znanstveno in didaktično utemeljiti ter operativizirati vlogo šolskega pisanja. Je dodatek k Predlogu učnega načrta za slovenščino s ciljem, formalno dati ustvarjalnemu pisanju vlogo in pomen, ki ga praktično ima, in če upoštevamo dejstva, da obstaja od leta 1850 ter se samodejno strokovno in praktično dosledno uresničuje pri pouku slovenščine v slovenskih osnovnih, pa tudi srednjih šolah.

Povzetek

V tretjem delu disertacije sem definirala šolska besedila (poustvarjalno in ustvarjalno pisanje).

Poleg teoretične utemeljitve v prvem delu in zgodovinskega orisa v drugem delu, v tretjem delu disertacije predlagam model pisnega procesa pri pouku književnosti v osnovni šoli. V disertaciji sta pisni proces in pisni izdelek pojmovana enakovredno. Branje književnih besedil in poustvarjalno pisanje sta dopolnjujoči si dejavnosti.

Na temelju kognitivnega pojmovanja pisanja je ustvarjalno pisanje definirano kot pretvarjanje zamišljenega v zapisano besedilo. K Učnemu načrtu za slovenščino v devetletki predlagam pri funkcionalnih ciljih tudi razvoj pisnih sposobnosti učencev, uporabo pisnih strategij, poznavanje pisnega procesa, razvoj pisanja od nanizovalne do pretvorbne strategije. Ustvarjalno pisanje ima veliko vlogo pri razvijanju učenčevih poimenovalnih, upovedovalnih in besedilotvornih sposobnosti, zato je tudi njegova uvrstitev v novi učni načrt teoretično in zgodovinsko utemeljena. Besedilotvorne metode za tvorjenje ustvarjalnih besedil v predlogu avtorskega modela so nastale na osnovi izsledkov analize slovenske šolske tradicije in metod, znanih iz psihologije ustvarjalnosti.

Avtorski model je napisan v skladu z Učnim načrtom za slovenščino v devetletki, zato je tudi strukturiran s splošnimi in operativnimi (funkcionalnimi in izobraževalnimi) cilji, s katerimi se povezuje. Učenci pisci naj bi ravni sprejemanja in uporabe (prvo triletje), porabe in razumevanja (drugo triletje) ter rabe, razumevanja in poimenovanja (tretje triletje) uresničili v devetletki.

Povzetek disertacije Vloga in pomen ustvarjalnega pisanja pri pouku književnosti v osnovni šoli

V prvem delu disertacije je teoretični pretres strokovne terminologije ustvarjalnega pisanja, ki se je pojavljalo na Slovenskem skozi stopetdesetletno zgodovino pod različnimi poimenovanji: *spisje, prosto spisje, nevezano spisje, pisno izražanje, pisno sporočanje, prosto pisanje, samostojno ustvarjanje, kreativno pisanje, ustvarjalno pisanje* ipd. Ob koncu devetdesetih let se tovrstna pisna dejavnost imenuje *ustvarjalno pisanje*, ki ga definiramo kot tvorjenje ustvarjalnih in poustvarjalnih besedil. Ustvarjalni proces ima svoje značilnosti in zakonitosti, zato je pri pouku slovenščine veljalo tako pisanje za nadstandard. Poglavitni cilj ustvarjalnega pisanja ni vzgoja pisateljev, ampak razvijanje književnih (bralnih in pisnih) sposobnosti. Ustvarjalno pisanje se v angloameriški literaturi pojavlja pod različnimi imeni, najpogosteje kot besedna zveza *creative writing, composition, free writing* ipd. V angloameriški literaturi je kreativno pisanje pojmovano kot ustvarjanje lastnega besedila z namenom izpovedovanja in zabave ter je osredotočeno na pisca. Slovensko pojmovanje ustvarjalnega pisanja je bližje angloameriškem *composition* kot pa *creative writing*.

Poleg analize in primerjave med tradicionalnim in sodobnim pojmovanjem pisanja je predstavljen *kognitivni pisni model*, ki se je pojavil v svetu ob začetku osemdesetih let z avtorskimi pari Flowerjeve in Hayesa ter Bereiterja in Scardamalie. Slednji model je vplival na razvoj pojmovanja pisanja kot procesa in ne več kot izdelka. Pisanje pojmujem kot reševanje problemov in upoštevam, da je učenec pisec tudi ustvarjalni mislec in oblikovalec besedila. Pisanje je spoznavna dejavnost, ki jo nekateri pisci uresničujejo z velikimi napori. V prvi fazi tvorjenja, tj. načrtovanja, je smiselno uvajati primerne metode za razvijanje ustvarjalnega mišljenja in hevristično metodo – metodo samostojnega odkrivanja in reševanja problemov. Pisanje je analitični proces, ki zahteva vrednotenje in reševanje problemov, hkrati je tudi sinteza oziroma ustvarjalni proces. Analiza in sinteza kot spoznavni in ustvarjalni proces si nista protislovni, ampak sta del ustvarjalnega in pisnega procesa. Učenci pisec se v fazah tvorjenja sreča s številnimi idejami, med katerimi je potrebno izbrati najbolj primerne, zato je analiza, ali kot to pojmujeta Flowerjeva in Hayes – *monitor*, nujna sooblikovalna sila, brez katere bi sinteza preplavila pisce s številnimi, vendar neprimerno nanizanimi idejami. Pri pisanju je treba upoštevati cilje, načrtovanje in poznavanje pisnih vzorcev. Pisanje je spoznavna dejavnost, ki ni uresničena, dokler ni napisana oz. če ni tvorjenega besedila

(ustnega, slikopisnega in zapisanega besedila). Kognitivno pojmovanje pisanja poudarja pisca kot združevalca miselnega in ustvarjalnega procesa. Pisni proces (po Flower in Hayes, Bereiter in Scardamalia) ima svoje zakonitosti in faze, ki se delno prekrivajo s fazami ustvarjalnega procesa (Wallas), te pa so odvisne od divergentnega mišljenja (Guilford) in razvoja ustvarjalnih sposobnosti (Torrance) ter razvojnih faz otrok (Piaget).

Ključna ugotovitev prvega dela disertacije je, da je za poučevanje pisanja nujno poznavanje pisnega procesa (pisnih dejavnikov, spomina in faz tvorjenja). Le tako je mogoče razvijati in izboljšati pisni proces in posledično pisni izdelek. Ob tem se prekrivajo faze tvorjenja in faze ustvarjalnega procesa. Pomembno spoznanje je, da moramo pri piscih, ki so učenci osnovne šole, najprej spodbuditi tvorjenje (sintezo) in šele nato kritiko (analizo), drugače zatremo veselje do pisanja. Kognitivne metode, ki vse to upoštevajo, so se pokazale za primerne, učinkovite in priučljive oz. uporabne v šoli. Z uporabo pisnih strategij spodbudimo nadaljnji razvoj od egocentričnega k sociocentričnemu slogu pisanja, tako da začne učenec pisec upoštevati naslovnika (bralca).

V drugem delu disertacije je prikazan zgodovinski razvoj šolskega pisanja ter temeljne ideje teoretikov in didaktikov. Čeprav se nekatere prvine prostega spisja najdejo že v Pesniški šoli revije *Pisanice* v letih 1779 do 1781 in sedemdeset let kasneje v Alojzijeviški pesniški šoli (1848–1849), moramo za začetnika slovenskega (šolskega) prostega spisja postaviti Matijo Majarja in njegovo knjigo *Spisovnik za Slovence* (1850). Ploden avtor in nadaljevalec je nedvomno pedagog Andrej Praprotnik, ki je petkrat izboljšal in izdal knjigo o spisju ali prostem spisju v času od 1852. do 1887. leta. Omeniti je treba Bezjakovo *Posebno ukoslovje slovenskega učnega jezika v ljudski šoli* in poglavje o *Izobrazbi domišljije*, s katerim je v pouk književnosti uvedel nov pojem – *domišljijo*. Poleg tega se je prvi temeljito posvetil poučevanju pisanja. Največji premik od spisovnikov k teoriji in didaktiki prostega spisja predstavlja knjiga Matije Lichtenwallnerja iz leta 1908 *Prosto spisje v ljudski šoli*, ki je še danes zanimiva, saj govori o potrebi in spremembi *starega pouka v novi pouk*. Največja vrednost njegove knjige je uvod, ki je napisan teoretično in didaktično primerno naslovniku. S tem je v mnogočem pripomogel k premiku od starega k novemu pouku spisja. Omeniti je velja še Schreinerjeve in Bezjakove *Jezikovne vadnice*, ki so izhajale od l. 1903 do 1931 z raznovrstnimi vajami. Prav tako so zanimive in tehtne čitanke Rupla, Bajca, Sovreta in Šolarja, pozneje tudi Kolariča iz leta 1931–1935, v katerih zasledimo prenekatero vaje za

poustvarjalno in ustvarjalno pisanje. Takoj po drugi svetovni vojni se zaradi povojnih in novonastalih razmer razvoj ustvarjalnega pisanja zaustavi. Obravnavata ga sicer Silva Trdina in Martin Silvester, vendar so do Šilihove *Metodike slovenskega jezikovnega pouka* iz leta 1955 vse le drobne omembe. Šele Šilih z omenjeno *Metodiko* želi utemeljiti novo spisje (nasproti »staremu«) in se osredotoči na pisni izdelek in popravljane spisov, kar je zaznamovalo slovensko šolstvo in zožilo pisanje prostih spisov le na ocenjevanje pravopisnih napak. Ponovni razcvet se začne v osemdesetih in devetdesetih letih XX. stoletja. Po drugi svetovni vojni sta na tem področju delali in veliko prispevali slavistki: Silva Trdina in Berta Golob; pisatelji in pesniki: Lojze Kovačič, Branko Gradišnik, Marjan Tomšič, Jože Snoj, posebej zanimiv je Boris A. Novak; mentorja: Miha Mohor in Benjamin Gracar; mlajša generacija pisateljev, zbranih okrog revije *Literatura*: Aleš Debeljak, Igor Bratož, Andrej Blatnik in drugi; učitelji mentorji: Slavica Bragato, Neva Pahor, Nataša Skrt Leban, Dragica Motik, Branka Knez ...; vzgojitelji praktiki; knjižničarji: Tilka Jamnik ...; in didaktiki: France Žagar, Boža Krakar-Vogel, Vida Medved Udovič, Metka Kordigel, Igor Saksida in Milena Blažič.

Zgodovinski pregled tega področja nam nedvoumno pokaže tri obdobja. Najprej *začetek spisja* 1850 z Majarjevo knjigo ter Praprotnikovim nadaljevanjem in nadgradnjo. *Drugo* obdobje postavljamo *na začetek XX. stoletja* in ga predstavljata didaktik Bezjak (1906) ter teoretik in praktik Lichtenwallner (1908). *Tretje* od l. 1955 se prične s pomembnim didaktikom Šilihom. Čeprav govorimo le o treh obdobjih, lahko v devetdesetih letih XX. stoletja ugotovimo nove tehtne premike v pojmovanju ustvarjalnega pisanja. Te lahko poimenujemo kot *četrto sodobno obdobje* v zgodovini šolskega spisja — prenova osnovnošolskega učnega načrta uvaja sodobno ustvarjalno pisanje v redni pouk. To imenujemo poustvarjalno in ustvarjalno pisanje, ki temelji na razlikovanju med *tradicionalnim* in *sodobnim pojmovanjem* v književni didaktiki.

V tretjem delu disertacije definiram ustvarjalno pisanje in predmet takega pisanja. Nadalje so obdelani temeljni pojmi, cilji, uporabnost, metode, načela pouka ter struktura ur ustvarjalnega pisanja. Poleg teoretične utemeljitve predlagam model pisnega procesa s pisnimi dejavniki, dolgoročnim spominom pisca in fazami tvorjenja (načrtovanje, pretvarjanje in pregledovanje) z razvijanjem pisnih strategij za izboljšanje procesa. Sledi predstavitev tipologije ustvarjalnih (doživljajski, domišljjski spis; pravljica, idr.), poustvarjalnih (opis, oris, obnova, nadaljevanje zgodbe, idr.) in neustvarjalnih (narek, samonarek, prepis) besedil ter merila za njihovo

klasifikacijo in sistematizacijo. Predstavljen je model opisnega ocenjevanja ustvarjalnih besedil (načela, metode in kriteriji opisnega ocenjevanja). V zadnjem delu naloge je predstavljen *avtorski model ustvarjalnega pisanja* pri pouku književnosti kot dodatek k Predlogu učnega načrta za slovenščino v devetletki. V njem so podani splošni in operativni — funkcionalni in izobraževalni — cilji ustvarjalnega pisanja v devetletki. Na temelju kognitivnega pojmovanja pisanja ustvarjalno pisanje definiram kot pretvarjanje zamišljenega v zapisano besedilo. Med funkcionalne cilje, ki so v Predlogu učnega načrta za slovenščino, je smotno dodati tudi razvoj pisnih sposobnosti, uporabo pisnih strategij, poznavanje pisnega procesa, razvoj pisanja od nanizovalne do pretvorbne strategije. Ustvarjalno pisanje ima veliko vlogo pri razvijanju učenčevih poimenovalnih, upovedovalnih in besedilotvornih sposobnosti, zato je tudi njegova uvrstitev v novi učni načrt upravičena. Besedilotvorne metode za tvorjenje ustvarjalnih besedil (dopolnjevanje, ključne ali dane besede, načrt, posnemanje, preoblikovanje, priredba ali predelava, spomin, vprašanja, zamenjevanje in združevanje) so oblikovani na osnovi analize slovenske tradicije prostega spisa in najpogostejših metod, uveljavljenih v šolski praksi ter metod, znanih iz psihologije ustvarjalnosti (metode za razvijanje ustvarjalnega mišljenja). Na koncu predloga avtorskega modela so dani izobraževalni cilji in pojmi, ki naj bi jih učenci na ravni uporabe, razumevanje in poimenovanja dosegli v devetletki. Splošni, operativni — funkcionalni in izobraževalni — cilji so povezani s predlogom učnega načrta za slovenščino in ga dopolnjujejo.

V Dodatku k disertaciji je seznam naslovov prostih spisov, zbranih ob študiju virov in literature. Obsežna kronološka zbirka desetstisočih naslovov na zanimiv način osvetljuje disertacijo in vprašanja v njej, skratka, ilustrira zaključke. Analiza naslovov prostih spisov nas pripelje do zanimivih ugotovitev od motivno-tematskih do strukturno-oblikovnih stalnic spisa pri nas, o čemer piše drugi del disertacije.

Viri

1. Bajec-Rupel-Sovre-Šolar (1931). Slovenska čitanka in slovnica (za 1. r.). Ljubljana.
1. Bajec-Rupel-Sovre-Šolar (1932). Slovenska čitanka in slovnica (za 2. r.). Ljubljana.
2. Bajec-Rupel-Sovre-Šolar (1935). Slovenska čitanka in slovnica (za 3. r.). Ljubljana
3. Benton, Michael (1992). *Secondary Worlds, Literature Teaching and the Visual Arts*. Open University Press.
4. Benton, Michael in Geoff Fox (1994). *Teaching Literature: Nine to Fourteen*. Oxford University Press.
5. Bereiter, Carl in Scardamalia, Marlene (1984). Knowledge Telling and Knowledge Transforming in Written Composition. V: S. Rosenberg (ed.). *Advances in Applied Linguistics* (144-175).
6. Bereiter, Carl in Scardamalia, Marlene (1987). *The Psychology of Written Composition*. Hillsdale, New Jersey, London: Lawrence Erlbaum Associates.
7. *Beseda v besedilu in slovarju* (1997). 18. vseslovensko tekmovanje v znanju materinščine za Cankarjevo priznanje (ur. Novak, France). Ljubljana: ZRSŠŠ.
8. Bešter, Marja, Križaj Ortar, Martina idr. (1998). *Poskusni učbenik za slovenski jezik v 1. letniku gimnazije* (1. del). Ljubljana: Založba Rokus.
9. Bezjak, Janko (1906). *Posebno ukoslovje slovenskega učnega jezika v ljudski šoli*. Ljubljana.
10. Blažič, Milena (1995). Vrednotenje ustvarjalnih besedil. V: *Opisno ocenjevanje* (ur. Cveta Razdevšek Pučko). Novo Mesto: Pedagoška obzorja.
11. Blažič, Milena (2000). Teoretična in didaktična izhodišča opisnega ocenjevanja. V: *Problemi ocenjevanja v devetletki*. (ur. Janez Krek in Majda Cenčič). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo in šport.
12. Blažič, Milena (2000). *Rajska ptica* (Didaktika ustvarjalnih besedil). (Rokopis).
13. Blažič, Milena (2000). *Skrivni bralni zakladi: Didaktični priročnik za učitelje k (Skrivnim) dnevnikom ustvarjalnega branja od 2 do 9 (od 1 do 8)*. Ljubljana: Založba Rokus.
14. Brinar, Josip (1914). *Slovenska jezikovna vadnica za osnovne šole v treh stopnjah — višja stopnja*. Ljubljana.
15. Brinar, Josip (1914). *Slovenska slovnica za obče ljudske šole*. Dunaj (1. izd.).

16. Brinar, Josip (1914). Slovenska slovnica za občne ljudske šole (v treh stopnjah) vaje iz slovnice, pravopisa in spisja za nižjo šolo. Dunaj: Cesarsko-kraljeva zaloga šolskih knjig.
17. Brinar, Josip (1921). Slovenska slovnica za osnovne šole (v treh stopnjah). Vaje iz slovnice, pravopisa in spisja za srednjo stopnjo. (Drugo predelano izdanje). Ljubljana: Kraljeva zaloga šolskih knjig in učil.
18. Brinar, Josip (1921, 1923). Slovenska slovnica za obče ljudske šole. Ljubljana.
19. Brinar, Josip (1921, 1923, 1932, 1938). Slovenska slovnica za obče ljudske šole (2, 3.). (Celje).
20. Brinar, Josip (1923). Slovenska slovnica za osnovne šole (v treh stopnjah.). Tretje, bistveno neizpremenjeno izdanje). Ljubljana: Kraljeva zaloga šolskih knjig in učil.
21. Brinar, Josip (1923/24). Slovenska jezikovna vadnica za višje razrede osnovnih šol in za meščanske šole. Celje.
22. Brinar, Josip (1932). Slovenska slovnica za osnovne šole (v treh stopnjah). Vaje iz slovnice, pravopisa in spisja za srednjo stopnjo (4. in 5. šolsko leto) (četrto izdanje). Ljubljana: Kraljeva zaloga šolskih knjig in učil.
23. Brinar, Josip (1938). Slovenska vadnica za 4. R. Ljudskih šol. Ljubljana.
24. Brinar, Josip (1938). Slovenska vadnica za višje ljudske šole. Ljubljana.
25. Časopis s podobami za slovensko mladino, ur. Ivan Tomšič.
26. Fink, F., Kopriva, A., Žerjav, A (1947, 1949, 1950, 1951, 1952). Slovenske jezikovne vadnice (1. r.). Ljubljana.
27. Fink, F., Kopriva, A., Žerjav, A. (1948, 1950, 1952). Slovenske jezikovne vadnice (3. r.). Ljubljana,
28. Fink, F., Kopriva, A., Žerjav, A. (1948, 1951, 1953, 1955). Slovenske jezikovne vadnice (4. R.). Ljubljana.
29. Fink, F., Kopriva, A., Žerjav, A. (1939, 1940). Slovenska slovstvena čitanka (Naši vodniki; za 3. r. meščanskih šol). Ljubljana.
30. Flower, L., Stein, V., Ackerman, J., Kantz, M. J., McCormik, K. in Peck, W. (1990). Reading-to-Write: Exploring a Cognitive and Social Process.
31. Flower, Linda S. in Hayes, John R. (1980). Identifying the Organization of Writing Processes. v: Lee W. Gregg and Erwing R. Steinberg. Cognitive in Writing. Hillsdale.
32. Flower, Linda S. in Hayes, John R. (1981). A Cognitive Process Theory Of Writing.
33. Fojkar, Slavko (1933). Slovenske šolske naloge. Škofja Loka.

34. Gaspari, Pečjak, Žerjav (1939). Slovenska slovstvena čitanka (Naši vodniki) za 3. R. Meščanskih šol. Ljubljana.
35. Guilford J. P. Creative Talents (1986). Their Nature: Uses and Development. Bearly Limited Buffalo: New York.
36. Guilford, J. Paul (1971). The Nature of Human Intelligence. London: McGraw-Hill, Ljubljana: MK.
37. Hayes, John R. in Flower, Linda S. (1980). Identifying The Organization Of Writing Processes, v: Cognitive Processes In Writing (Ur.: Lee W. Gree in Erwing R. Steinberg. Lawrence Erlbaum Associates. Publishers Hillsdale, New Jersay.
38. Hayes, John R. in Flower, Linda S. (1983). Uncovering Cognitive Processes, v: Writing: an Introduction to Protocol Analysis, v: Research on Writing Principles and Methods. New York: Longman.
39. Izvestje 2. državne realne gimnazije. Ljubljana. Vir: Slovenski šolski muzej.
40. Izvestje Državne klasične gimnazije.
41. Kekec (1990). Literarna revija za učence osnovne šole. Nadaljevanje revije Kurirček od leta.
42. Kolarič, R., Rupel, M., Sovre, A. in Šolar, J. (1945). Slovenska čitanka in slovnica (1., 2., 3. in 4. r.). Ljubljana.
43. Kolarič, R., Rupel, M., Sovre, A. in Šolar, J. (1945). Slovenska čitanka in slovnica (za 1., 2., 3. in 4.r.). Ljubljana.
44. Krakar Vogel, Boža (1991). Skice za književno didaktiko, Ljubljana: ZRSŠŠ.
45. Krakar Vogel, Boža (1992). Novejši slovenski pogledi na pouk književnosti kot dejavnik sooblikovanja njegovih ciljev, metod in vsebin: doktorska disertacija, Ljubljana.
46. Krakar Vogel, Boža (1995). Teme iz književne didaktike. Ljubljana: ZRSŠŠ.
47. Križaj Ortar, idr. (2000). Slovenščina v 1. triletju devetletne osnovne šole, 1. del. Trzin: Založba Izolit.
48. Križaj, Martina (2000). Sporazumevanje v prvem triletju devetletke, Trzin: Založba Izolit.
49. Kroll, B. M. (1990). Developmental Relationship Between Speaking and Writing, v: Katharine Perrera. Children's Writing and Reading. Analysing Classroom Language, Basil Blackwell.
50. Kurirček, literarna revija za učence osnovnih šol (1960-1990). Ljubljana: Založba Borec.

51. Lichtenwallner, Matija (1908). Prosto spisje v ljudski šoli. Ljubljana.
52. Ljudska šola v Št. Vidu (1938). Vir: Slovenski šolski muzej.
53. Magerl, Ivan (ur.) (1909). Zbirka prostih spisnih nalog. Ljubljana.
54. Majar, Matija (1850). Spisovnik za Slovence. Celovec.
55. Marn, Josip (1864). Jezičnik ali pomenki o slovenskem pisanji, Ljubljana.
56. Marn, Josip (1865/70). Jezičnik ali pomenki o slovenskem pisanju, Ljubljana.
57. Marn, Josip (1873). Jezičnik XI- XIV, XXI, XXVI, XXVIII, Ljubljana.
58. Mavrica, mladinski verski mesečnik, (1971/72->). Ljubljana: Družina.
59. Mladi svet. poljudno znanstvena revija za izvenšolsko vzgojo (1951->). Ljubljana: DZS.
60. Navodilo za poduk v spisji (za ljudske šole) (1896). Črnomelj.
61. Navodilo za poduk v spisji (za ljudske šole) (1901 (1896). Črnomelj.
62. Novi rod — list za mladino (1921-1926). Trst: Zveza slovanskih učiteljskih društev.
63. Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v 9.letni OŠ <http://mss.edus.si/9-letka/koncept/nadarjeni.htm//>
64. Pastirček, mladinska revija (1946 ->). Gorica, Gorizia: Zadruga Goriška Mohorjeva.
65. Perrera, Katharine (1990). Children's Writing and Reading. Analysing Classroom Language, Blackwell.
66. Petdeset zlatih zrn (1995). Ljubljana: MK.
67. Pionir, poljudnoznanstvena revija (1945/46-1990). Ljubljana: MK.
68. Pionirski list – PIL (1948-1985). Ljubljana: MK.
69. Pisani list – PIL (1990) (nadaljevanje publikacije Pionirski list). Ljubljana: MK.
70. Polak, Janko (ur.) (1909). Druga zbirka prostih spisnih nalog. Krško.
71. Popotnik – pedagoški in znanstveni list (1880-1930). (ur. Matija Senkovič).
72. Poskušne pisave v šol. letu (1904-05). Št. Jernej, v: Slovenski šolski muzej.
73. Poskušne pisave v šolskem letu (1904-05).
74. Praprotnik, Andrej (1866). Spisje za slovensko mladino². Ljubljana.
75. Praprotnik, Andrej (1873). Spisje za slovensko mladino³. Ljubljana.
76. Praprotnik, Andrej (1879). Slovenski spisovnik. (Svetovalec v vseh pisarskih opravkih). Celovec.
77. Praprotnik, Andrej (1881). Spisje v ljudski šoli⁴. Ljubljana.
78. Praprotnik, Andrej (1887). Spisje v ljudski šoli⁵. Ljubljana.
79. Praprotnik, Andrej (1952). Spisje za slovensko mladino¹. Ljubljana.
80. Revija Kmečki glas, slovenski gospodar (1943-1999), rubrika. Glasek – mi mladi.

81. Rodari, Gianni (1996). Srečanje z domišljijo. Ljubljana, MK.
82. Schreiner, H. in Bezjak, J. (1903, 1917, 1919, 1933). Slovenska jezikovna vadnica (v slovnici, pravopisju in spisju). I. Dunaj.
83. Schreiner, H. in Bezjak, J. (1903, 1919, 1920, 1928). Slovenska jezikovna vadnica (v slovnici, pravopisju in spisju II. Dunaj.
84. Schreiner, H. in Bezjak, J. (1907, 1918, 1920, 1924, 1928). Slovenska jezikovna vadnica (v slovnici, pravopisju in spisju IV. Dunaj.
85. Schreiner, H. in Bezjak, J. (1907, 1919, 1931). Slovenska jezikovna vadnica (v slovnici, pravopisju in spisju III. Dunaj.
86. Schreiner, H. in Bezjak, J. 1914, 1920). Slovenska jezikovna vadnica (v slovnici, pravopisju in spisju V.). Dunaj .
87. Slovenska jezikovna vadnica za osnovne šole v treh stopnjah — srednja stopnja (1914 (1921, 1923, 1932, 1938). Ljubljana, Dunaj.
88. Slovenska slovnica (z naukom, kako se pišejo pisma in opravljeni sestavki) (1876). Dunaj.
89. Spisovnice različnih učencev in učenk, vir: Slovenski šolski muzej od leta (1850 do 2000).
90. Svete, Rudolf (1948). Spisje. Ljubljana.
91. Šilih, Gustav (1955). Metodika slovenskega jezikovnega pouka. Ljubljana.
92. Šola Brnica, Spisovnica (1894). Vir: Slovenski šolski muzej.
93. Torrance, E. P. (1962). Cultural Discontinuities and the Development of Originality in Thinking, *Exceptional Children*, 29.
94. Torrance, E. P. Cultural Discontinuities and The Development Of Originality In Thinking, *Exceptional Children*, 29, (1962).
95. Torrance, E. Paul (1945). Gifted Children in the Classroom.
96. Torrance, E. Paul (1981). Predicting the Creativity of Elementary School Children (1958-1980) — and the Teacher who »Made a difference«, *Gifted Child Quarterly*, 25, 2.
97. Torrance, E. Paul (1984). *Mentor Relationships*, Buffalo, New York.
98. Torrance, E. Paul (1984). *The Search for Satory & Creativity*, Buffalo, New York.
99. Torrance, E. Paul and Wu Tzui (1982). A Comparative Longitudinal Study of the Adult Creative Achievements of Elementary School Children Identified as High Intelligent and as Highly Creative, *The Creative Child and Adult Quarterly*. VI., No. 2, (1981). Torrance E. Paul. *Sounds and Images: Procreations of Elementary School Pupils*

- as Predictors of the Creative Achievements of Young Adults. The creative child and adult quarterly. VII. No 1.
100. Torrance, E. Paul, Safter H. Tammy (1989). The Long Range Predictive Validity Of The Just Suppose Test. The Journal of Creative Behaviour, 23, 4.
 101. Trdina, Silva (1952). Obravnava spisja v osnovni in srednji šoli, Sodobna pedagogika.
 102. Trdina, Silva (1955). Besedna umetnost II.Literarna teorija, Ljubljana (več izdaj).
 103. Trdina, Silva (1964). Ali še dajemo domače vaje? Jezik in slovstvo, IX, 4-5, st. 139-148.
 104. Tribble, Christopher (1996). Writing. Oxford: OUP.
 105. Tucker, Nicholas (1990). The Child and the Book, A Psychological and Literary Exploration. Cambridge University Press.
 106. Učiteljski tovariš – list za šolo in dom (1872). Ljubljana.
 107. Učiteljski tovariš – list za šolo in dom (1938-39). Ljubljana.
 108. Učni načrt Slovenščina (1998). <http://www.mss.edus.si//>
 109. Učni načrt Slovenščina (predlog), Ministrstvo za šolstvo in šport, ZRSŠS, Ljubljana, maj (1998). <http://www.mss.edus.si//>
 110. Učni načrt za izbirni predmet Slovenščina – literarni klub (1999). <http://edus.si/9-letka//>
 111. Vertec (Vrtec) (1871-1945).
 112. Zvonček, list s podobami za slovensko mladino (1990-1939). Ur. Engelbert Gangl. Ljubljana: Učiteljska tiskarna.
 113. Žagar, Drago (1978). Različni načini mišljenja v povezavi z uspehom in nekaterimi osebnotnimi lastnostmi učencev: disertacija. Ljubljana.
 114. Žagar, Drago (1984). Različni načini mišljenja in učni uspeh učencev, Anthropos, I-II, str. 65-79.
 115. Žagar, France (1976/77). Starejše šolske obravnave leposlovnih del, Jezik in slovstvo, str. 171-16.
 116. Žagar, France (1991/92). Ustvarjalno pisanje in književne delavnice. Jezik in slovstvo, 3/4, 86-89.
 117. Žagar, France (1992). Slovenski jezik in jezikovna vadnica za šesti razred OŠ. Ljubljana: MK.
 118. Žagar, France (1992). Šolske besedilne vrste. Maribor: ZO.
 119. Žagar, France (1994). Besedilne in besedne igre: Priročnik za delo v nižjih razredih osnovne šole. Ljubljana: MK.

120. Žagar, France (1995). Slovenski jezik: jezikovna vadnica za sedmi razred OŠ.
Ljubljana: MK.
121. Žagar, France (1996). Didaktika slovenskega jezika v osnovni šoli. Maribor: ZO.
122. Žagar, France (1998). Slovenski jezik: jezikovna vadnica za sedmi razred OŠ.
Ljubljana: MK.
123. Žagar, France (1998). Slovenski jezik: jezikovna vadnica za šesti razred. Ljubljana:
MK.
124. Žerjav, Albert (1941). Sodobni spisovni pouk v osnovnih in nižjih srednjih šolah.
Ljubljana.

Literatura

125. Alaska Department of Education & Early Development English /Language Arts Framework (1993). <http://www.educ.state.ak.us/frameworks/langarts/30contnt.html//>
126. Alexander, Patricia A.; Jetton Tamara L.; White Steven H.; Parsons James L.; Cotropia Kimla K.; Liu Hsaio-Chin in Ackerman, Cheryl M. (1994). Young Children's Creative Solutions To Realistic and Fanciful Story Problems. *The Journal of Creative Behaviour*, 28, 2.
127. Anderson S. Paul (196). *Language Skills in Elementary Education*. New York: MacMillan Company.
128. Anderson, Paul S. (1965), *Language Skills in Elementary Education*. New York, London.
129. Angelček (1885-1935). V Ljubljani. Društvo Pripravniški dom.
130. Applebee, Arthur (1978). *The Child's Concept of Story: Ages Two to Seventeen*.
131. Appleyard, J. A. (1994). *Becoming a Reader. The Experience of Fiction from Childhood to Adulthood*. CUP.
132. Aries, Philippe (1991). *Otrok in družinsko življenje v starem režimu*. ŠKUC FF: Studia Humanitatis.
133. Baer, John (1996). The Effects of Task-Specific Divergent-Thinking Training. *The Journal of Creative Behaviour*, 30, 3.
134. Bajt, Drago (1993). *Pišem, torej sem: Priročnik za pisanje*. Maribor: Obzorja.
135. Baloche, Lynda, Montgomery, Diane; Bull, S. Kay in Salyer Keith B. (1992). Faculty Perceptions of College Creativity Courses. *The Journal of Creative Behaviour*, 26, 4.
136. Beaugrande, R. A. de, Dressler, W. U., Derganc, Aleksandra in Miklič, Tjaša (1992). *Uvod v besediloslovje*. Ljubljana: Park.
137. Beckett, Sandra L. (1997). *Reflections of Changes, Children's Literature Since 1945*. London: Greenwood Press.
138. Belanger, Joe in Leggo, Carl (1998). *Theory & Research in the Teaching of Written Composition*. <http://www.lane.edu.ubc.ca/data/crsinfo/lane534.htm//>
139. Blanchard, Mellanie. *Writing as Thinking. The Role of Cognitive Science in Teaching Invention* (1995). <http://english.ttu.edu/courses/5361/papers/paper1blanchard224.html//>
140. Blatnik, Andrej (ur.) (1990). *Šola kreativnega pisanja*. Ljubljana: Aleph.
141. Blažič, Milena (1995). *Kreativno pisanje 1*. Ljubljana: MK.

142. Blažič, Milena (1996). Kreativno pisanje 2. Ljubljana: MK.
143. Blažič, Milena (1997). Ustvarjalno pisanje 3. Ljubljana: MK.
144. Boden, Margaret A. (1994). Dimensions of Creativity. Massachusetts: Massachusetts Institute of Technology.
145. Bragato, Pahor, N. in Skrt-Leban, N. (1993). Na krilih domišljije. Ljubljana: ZRSŠŠ.
146. Bragato, Pahor, N. in Skrt-Leban, N. (1992). Delavnice ustvarjalnosti. Ljubljana: ZRSŠŠ.
147. Britton, J., Burgess, T., Martin N., McLeod, A. in Rosen H. (1975). The Development of Writing Abilities.
148. Britton, James (1970). The Development of Writing Abilities.
149. Britton, James (1975). Language and Learning.
150. Brown, H. Douglas (1994). Teaching by Principles. An Interactive Approach to Language Pedagogy. Prentice Hall Regents.
151. Browne, Ann (1993). Helping Children to Write. London.
152. Brumfit, C. J. in Carter, R. A. (1991). Literature and Language Teaching. Oxford University Press.
153. Byrne, Donn (1995). Teaching writing Skills. London. New York.
154. Cawelti, Scott, Rappaport, Allen in Wood Bill (1992). Modeling Artistic Creativity. An Empirical Study. The Journal of Creative Behaviour, 26, 2.
155. Cenčič, Majda (1993). Kako izboljšati vrednotenje in ocenjevanje pisnega sporočanja v osnovni šoli? Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
156. Cenčič, Majda (1994). Učitelj — raziskovalec. Priročnik za vaje in seminarje iz pedagoške metodologije. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
157. Cenčič, Majda in Krek, Janez (ur.) (2000). Problemi ocenjevanja in devetletna osnovna šola. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo in šport.
158. Chambers, Aidan (1996). Tell Me, Children Reading and Talk. Thimble Press.
159. Ciciban. Revija za otroke. (1945->). Ljubljana: MK.
160. Collins, James (1998). Strategies for Struggling Writers. Chapter 3: Teaching Writing Strategies. <http://www.guilford.com/excerpts/collins2Ex.htm//>
161. Collins, L. James (1997). Strategies for Struggling Writers: Teaching Writing Strategies <http://www.guilford.com/exerpts/collins2EX.html//>
162. Commission on Student Learning (CSL) Essential Academic Learning Requirements (EALR) — Benchmarks — Writing (1997). <http://cisl.ospi.wednet.edu/ComSL/WRITBKM.html//>

163. Composing & Cognitive Processes (1999).
<http://writeenvironment.com/Composin.html//>
164. Corbin, Richard (1966). *The Teaching of Writing in Our Schools*. New York, London.
165. *Creative Writing 20 A Curriculum Guide for the Secondary Level*. March (1998).
<http://www.sasked.gov.sk.ca/docs/cw20//>
166. Czerniewska, Pam (1992). *Learning About Writing*. Cambridge USA.
167. Čop, Milivoj (1972). *Pismene vježbe i sastavci*. Zagreb.
168. Čudina — Obradović, Mira (1991). *Nadarenost: razumijevanje, prepoznavanje, razvijanje*. Zagreb: Školska knjiga.
169. Dacey, S. John (1989). Peak Periods of Creative Growth Across the Lifespan. *The Journal of Creative Behaviour*, 23, 4.
170. Daniels-McGhee Susan in Davis A. Gary (1994). The Imagery-Creativity Connection. *The Journal of Creative Behaviour*, 28, 3.
171. *Developmental Continuum in Writing* (1998).
<http://www.nwrel.org/eval/toolkid98/develop.html//>
172. Dolgan Milan (1979-80, 1980-81). Naslov in razčlenitev. *Jezik in slovstvo*.
173. Ebert, Edward S. II. (1994). The Cognitive Spiral: Creative Thinking and Cognitive Processing. *The Journal of Creative Behaviour*, 28, 4.
174. *Educational Standards and Curriculum Frameworks for English/Language Arts* (2000). <http://putwest.boces.org/StSu/ELAhtml//>
175. *English — Teaching Strategies* (2000).
<http://www.ec.tased.edu.au/las/english/teastrat.htm>.
176. *English Language Arts* (1997). Massachusetts Curriculum Framework.
<http://www.doe.mass.edu//>
177. *English Standards of Learning for Virginia Public School* (1995).
<http://www.pen.k12.va.us/VDOE/Instruction/wmstds/english.html//>.
178. *Encyclopedia Britannica, Writing: The Nature and Origin of Writing* (1994-1999).
<http://www.eb.com//>
179. Feldhusen John F. Creativity (1995). A Knowledge Base, Metacognitive Skills, and Personality Factors. *The Journal of Creative Behaviour*, 29, 4.
180. Ford, Donna Y. in Harris J. John III. (1992). The Elusive Definition of Creativity. *The Journal of Creative Behaviour*, 26, 3.
181. Fromm, Erich (1976). *To Have or To Be?* New York: Harper and Row.
182. Funtek, Anton (1891). *Obrtno spisje*. Celje.

183. Furneaux, Clare. Process Writing (1998). V: Johnson, K. in Johnson (ur.) *Encyclopedic Dictionary of Applied Linguistics*. Oxford: Blackwell.
[http://www.rdg.ac.uk\(a\)caDepts/cl/CALS/process.html//](http://www.rdg.ac.uk(a)caDepts/cl/CALS/process.html//)
184. Gaspari, Pečjak, Žerjav (1940). *Slovenska slovstvena čitanka (Naši vodniki) za 3. R. Meščanskih šol*. Ljubljana.
185. Gocsik, Karen (1997). *Teaching the writing process: Process Pedagogy*. Trustees of Dartmouth College.
<http://www.dartmouth.edu/~compose/faculty/pedagogies/process.html//>
186. Golob, Berta (1988). *Igrarije, besedne čarovnije*. Ljubljana: MK.
187. Golob, Berta (1988). *Jezikovni vozli*. Ljubljana: MK.
188. Golob, Berta (1992). *Dežela slovničarija*, Ljubljana: MK.
189. Golob, Berta (1998). *Slovenski jezik 3: Delovni učbenik za 3. razred*. Ljubljana, MK.
190. Gould, Eric, Di Yanni in Robert, Smith, William (1989). *The Act of Writing*. New York.
191. Graves, Donald (1983). *Writing: Teachers and Children at a Work*.
192. Graves, H. Donald (1985). *All Children Can Write*. University of New Hampshire. Learning Disabilities Focus.
193. Gregg Lee W. in Steinberg, Erwin R. (1980). *Cognitive process in writing*. LEA.
194. Gudelj-Velaga, Zdenka (1990). *Nastava stvaralačke pismenosti*. Zagreb: Školska knjiga.
195. Hall, Eric, Hall, Carol in Leech, Alison (1990). *Scripted Fantasy in The Classroom*. London.
196. Harris, J. B. N. (1981). *Writing Development: Suggestions for a Politycy 8-13*.
197. Hedge, Tricia (1989). *Writing*. Oxford: OUP.
198. Higgins, F. Lexis, Qualls Honn Sarain Couger Daniel J. (1992). *The Role of Emotions in Employee Creativity*. *The Journal of Creative Behaviour*, 26, 2.
199. Hillocks, George Jr. (1998). *Research on Written Conversation: New Direction for Teaching*. National Council of Teachers of English.
<http://www.ncte.org/teach/Hillock8524.html//>
200. Hirst, Barbara (1992). *How Artist Overcome Creative Blocks*. *The Journal of Creative Behaviour*, 26, 2.
201. Hladnik, Miran (1990). *Praktični spisovnik ali šola strokovnega ubesedovanja*. Ljubljana (več izdaj).
202. Hollindale, Peter (1997). *Signs of Childness in Childrens's Books*. Thimble Press.

203. Hostnik, M. (1896). Naši knjižni grehi. Dunaj.
204. <http://bepl.lib.md.us/~dcurtis/LibraryWeb/Elementary/LAwriting-html/>
205. Jamieson, Alan (1996). Creative writing. Oxford: OUP.
206. Jampole, Ellen S, Neil, F. Mathews in Konopak, Bonnie C. (1990). Academically Gifted Students' Use of Imagery for Creative Writing. The Journal of Creative Behaviour.
207. Johns, Gregg A., Morse Linda W. (1997). Divergent Thinking as a Function of Time and Proompting to »Be Creative« in Undergraduates. The Journal of Creative Behaviour, 31, 2.
208. Juvan, Marko (1990). Imaginarij Krsta v Slovenski literaturi. Medbesedilnost recepcije. Ljubljana.
209. Kalan, A. (1888). Jezičnik v slovenskem slovstvu. Ljubljana.
210. Karen, R. Harris, Schmidt, Tanya in Steve Graham (1999). University of Maryland Every Child Can Write: Strategies for Composition and Self-Regulation in the Writing Process. http://Idonline.org/Id_indepth/writing/graves_process.html/
211. Kordigel, Metka (1993). Mladinska literatura, otroci in učitelji, Komunikacijski model poučevanja mladinske književnosti, I. in II. Ljubljana: ZRSŠŠ.
212. Kordigel, Metka (1995/96). O nekaterih (že preizkušenih) literarnodidaktičnih konceptih ali česa se lahko naučimo iz tujih izkušenj pri poučevanju književnosti, Jezik in slovstvo, XLI, 5, str. 253–265).
213. Kosi, Anton (1894). Najnavadnejše jezikovne napake učencev. Maribor.
214. Kovačič, Lojze (1991). Književna delavnica. Ljubljana: ZKOS.
215. Kress, Gunter (1994). Learning to Write. London, New York.
216. Kroll, Barbara (1990). Second Language Writing. Research Insights For The Classroom. CUP.
217. Kunst-Gnamuš, Olga (1979). Vloga jezika v spoznavnem razvoju šolskega otroka. Ljubljana.
218. Kunst– Gnamuš, Olga (1983). Govorno dejanje – družbeno dejanje: Komunikacijski model jezikovne vzgoje. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
219. Labinowicz, Ed (1989). Izvirni Piaget. Mišljenje — učenje — poučevanje, Ljubljana: DZS.
220. Language Arts (1997). <http://www.mcrel.org/standards-benchmarks/standards/langarts/S1.html/>.

221. Language arts (Grade 1 — Grade 6) (1997).
[http://\(a\)b.mec.edu/elcurric/grade1/gr1lang.html//](http://(a)b.mec.edu/elcurric/grade1/gr1lang.html//)
222. Language-The Ontario Curriculum, Grades 1-8, (1997).
<http://www.fre/document/curricul/curr97lf.html//>.
223. Lawrence, Mary S. (1975). *Writing as a Thinking Process*, University of Michigan Press.
224. Leroux, Janice in McMillian, Edna (1993). *Smart Teaching, Nurturing Talent in the Classroom and Beyond*, Ontario.
225. Litterst, Judith in Eyo, K. (1993). Bassey A. *Developing Classroom Imagination: Shaping and Energizing a Suitable Climate for Growth, Discovery, and Vision*. *The Journal of Creative Behaviour*, 27, 4.
226. Meek, Margaret (1997). *How Text Teach What Readers Learn*. The Timble Press.
227. Milarić, Vladimir (1969). *Dječje jezičko stvaralaštvo*. Novi Sad.
228. Motik, Dragica (1992). *Ustvarjajmo in bogatimo se ob igri*. Ljubljana: ZRSŠŠ.
229. Mueller, Lavonne in Reynolds, Jerry (1993). *Creative Writing*. Illinois.
230. *Naš rod*, (1929/ 30-1943/ 44). Ljubljana, Udruženje jugoslov. Učiteljska sekcija za Dravsko banovino v Ljubljani.
231. National Council of Teachers of English. *Research on Written Composition. New Directions for Teaching* (1981). (Ed. Donald Graves).
232. Nikolajeva, Maria (1996). *Introduction to the Theory of Children's Literature*, Tallinn.
233. Nikolajeva, Maria (ed.) (1995). *Voices from far away*, Stockholm Universitet.
234. Novak, Boris A. (1991). *Oblike sveta*, Ljubljana.
235. *On Line Elementary School Level, Oral and Written Composition* (1997).
236. Parker, Stephen (1993). *The Craft of Writing*. London: Paul Chapman Publishing.
237. Parry, Anne Sharon Hartle and Mark Batram (1989). *Writing Skills*. Penguin.
238. Pavlik, Lisa (1997). *Structured Imagination in Story Creation*. *The Journal of Creative Behaviour*, 31, 3.
239. Pavlin, Marta, J. *Skaza* (1997). *Slovenska beseda – Jezikovna vadnica za 5. r.* Ljubljana.
240. Pečjak, Vid (1987). *Misliti, delati, živeti ustvarjalno*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
241. Peklaj, Cirila (1991). *Kognitivni stil v povezavi z ustvarjalnostjo in uspešnostjo učencev: magistrsko delo*. Ljubljana.

242. Piaget, J. (1971). *Mental Imagery In The Child. A Study of Development of Imaginal Representation*, London: Routledge and Kegan Paul.
243. Piaget, Jean and Inhelder, Barbel (1971). *Mental Imagery in the Child*. London.
244. Požarnik Marentič, Barica (1976). *Dejavniki uspešnega učenja*. Ljubljana.
245. Požarnik Marentič, Barica (1995). *Pomen operativnega oblikovanja vzgojno-izobraževalnih smotrov za uspešnejši pouk*, v: *Izbrana poglavja iz didaktike*. Novo mesto: Pedagoška obzorja.
246. Preložnik, Alojz (1973). *Doživljaji od tedaj, ko so mi ata odpeljali. (1942-1944)*, fotokopija v Arhivu Muzeja novejšje zgodovine Celje, v: *Stane Terčak. Ukradeni otroci, 2*. Ljubljani: Založba Borec.
247. Presbury, Jack H.; Benson Jerry A.; Fitch Jon M. in Torrance Paul E. (1991). *What Can Children's Creative Writing Tell Us About Their Cognitive Development*. *The Journal of Creative Behaviour*, 25, 3.
248. *Process Writing Overview* (1999). <http://dlc.tri-c.cc.oh/wt/docs/process/process.htm//>
249. *Producing Writers with Process Writing* (1999). http://www.u.arizona.edu/~bgibson/visual_proc_writ/history2.html// .
250. Radoslav, Silvester (1901). *Spisovnik ljubavnih in ženitvovanjskih pisem, (1901, 1904 (2. natis)*, Ljubljana. Katoliški tisk.
251. Reid, J. M. (1993). *Teaching ESL Writing*, New Jersey.
252. Richard, Jack C. John Platt, Heidi Platt (1996). *Dictionary of Language Teaching & Applied linguistics*. Longman.
253. Rosenblatt, L.(1988). *Writing and reading: The transactional theory*. Reader 20.
254. Rostan, M. Susan (1998). *A Study of the Development of Young Artists: The Emergence of an Artistic and Creative Identity*. *The Journal of Creative Behaviour*, 32, 4.
255. Runco, Mark A. (1991). *The Evaluative, Valuative, and Divergent Thinking of Children*, *The Journal of Creative Behaviour*, 25, 4.
256. Runco, Mark A., Nemiro Jill, Walberg Herbert J. (1998). *Personal Explicit Theories of Creativity*. *The Journal of Creative Behaviour*, 32, 1.
257. Saksida, Igor (1994). *Mladinska književnost na razredni stopnji osnovne šole*, Ljubljana: Mladinska knjiga.
258. Saksida, Igor (1998/99). *Izhodišča in predlogi za zunanje preverjanje bralne sposobnosti*, *Jezik in slovstvo*, XLIV.
259. Siegler, Robert S. (1991). *Children's Thinking*. New Jersey.

260. Silvester, Martin (1959/60). Slovenske naloge v srednji šoli, Jezik in slovstvo. 4, 5, 6, 75-82, 104-108, 15-21.
261. Slovar slovenskega knjiženega jezika (1994). Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti. DZS.
262. Šimenc, Stanko (1987). Pisno sporočanje za vsakdanjo rabo. Ljubljana: ZSRSS
263. Šola ustvarjalnega pisanja (1980). (ur. A. Blatnik). Ljubljana: Aleph.
264. Teaching Writing as a Process (1997).
<http://www.psu.edu/dept/english/comp/writprocess.html//>
265. Terčak, Stane (1973). Ukradeni otroci, 2. Zavod Borec v Ljubljani: Založba Borec.
266. The Ontario Curriculum — Exemplars, Grade 1-8 Writing, (1999)
<http://www.edu.gov.on.ca>
267. The Oxford Companion to Children's Literature (1995). (Humphrey Carpenter and Mary Prichard), Oxford University Press.
268. Tomažinič, Tanja. Igrače. Zbirka slovenskega etnografskega muzeja, Ljubljana, (1999).
269. Tomiņšek, Josip (1910). Antibarbarus: Studije o napakah in pravilih slovenskega pisanja.
270. Toporišič, Jože (1994). Slovenski jezik 1, Sporočanje. Maribor: Založba Obzorja.
271. Učni načrt za izbirni predmet Informacijsko opismenjevanje (1999).
<http://www.edus.mss.si//>
272. Učni načrt za nemščino, gimnazija, januar (1998). <http://www.edus.mss.si//>
273. Učni načrt za pouk angleščine v devetletki (2000). <http://www.mss.edus.si//>
274. Učni načrt za pouk angleščine v gimnaziji (2000). <http://www.mss.edus.si//>
275. Učni načrt za pouk francoščine v gimnaziji (2000). <http://www.mss.edus.si//>
276. Učni načrt za pouk italijanščine kot tujega in kot drugega jezika v gimnaziji (2000).
<http://www.mss.edus.si//>
277. Učni načrt za pouk nemščine v devetletki (1999). <http://www.mss.edus.si//>
278. Učni načrt za pouk slovenščine v gimnaziji (2000). <http://www.mss.edus.si//>
279. Učni načrt za predmet Slovenščina v devetletki (1998). <http://www.mss.edus.si//>
280. Vigotski, Lav (1977). Mišljenje i govor. Beograd: Nolit.
281. Webster, Alec, Beveridge, Michael in Reed, Malcolm (1996). Managing the Literary Curriculum. Routledge.
282. Weiberg, Robert W. (1993). Creativity. Beyond the Myth of Genius. New York.
283. White, Ron in Arndt, Valerie (1992). Process Writing, London, New York.

284. Wohl, M. (1985). *Techniques for Writing: Composition* (2).
285. *Writing Process Resources, Appendix A.* (2000).
http://www.usc.edu/dept/LAS/writing/instr/hopemage/writing_resources.html//
286. Yamada, Hiroyuki, Tam Yu Wen, Alice (1996). Prediction Study of Adult Creative Achievement: Torrance's Longitudinal Study of Creative Revisited. *The Journal of Creative Behaviour*, 30, 2.

Končne opombe

- 1 J. Reid (1993). Teaching ESL English, Prentice Hall Regents, str. 4.
- 2 Graves, D. H. (1978). Balance the Basics: Let them write. Durham, New Hampshire: University of New Hampshire, Education Department.
- 3 Carnegie Mellon University.
- 4 Robert Alan de Beaugrande, Wolfgang Ulrich Dressler, Aleksandra Derganc, Tjaša Miklič (1992). Uvod v besediloslovje, Ljubljana, str. 38 imenujeta ali prevajata "monitoring" kot prag zadostnosti, rekurzivnost pisnega procesa kot odprtost pisnega procesa.
- 5 Navedeno delo.
- 6 Linda Flower in John Hayes (1980).
- 7 Flowerjeva in Hayes uporabljata pojem translating, ki v slovenščini pomeni prevajanje iz enega jezika v drug jezik, ne pa pretvarjanje iz notranjega v zunanji jezik, zato sem v disertaciji izbrala poimenovanje – pretvarjanje, kar pomeni pretvarjanje načrta v pisni jezik.
- 8 Bešter, Križaj idr. (1998). Navedeno delo, str. 40–42.
- 9 Cenčič, Majda (1997). Procesi ali stopnje pri nalogah esejskega tipa, Sodobna Pedagogika, 9-10, str. 484–485.
- 10 Bešter, Križaj idr. (1998). Navedeno delo, str. 42.
- 11 Monitoring lahko razumemo tudi kot „spisovno čuvstvo“, o katerem je govoril Bezjak (1906).
- 12 Te so po B. Bloomu: znanje, razumevanje, uporaba, analiza, sinteza, vrednotenje.
- 13 Flower, Linda in Hayes, John (1980). "The Dynamics of Composing: Making Plans and Juggling Constraints" v: Lee W. Gregg and Erwing R. Steinberg. Cognitive in Writing, Hillsdale, str. 31-50.
- 14 Flower, Linda, Hayes, John (1984). Images, Plans, and Prose: The Representation of Meaning in Writing, Written Communication, 1, 1 str. 20–60.
- 15 Bereiter, Carl and Scardamalia, Marlene (1987). Psychology of Written Composition.
- 16 Ontario Institute for Studies in Education.
- 17 Poimenovanje nanizovalni model ni dobesedni prevod *knowledge telling model* ali *knowledge telling strategy*, ampak je prevod v duhu jezika. Ni nujno, da se bosta obe poimenovanji ustalili v slovenski didaktiki jezika in književnosti, vendar gre za t. i. delovni prevod. Pri poimenovanju ali poslovenjanju pojmov iz angleščine ni šlo le za prevod iz enega jezika v drug jezik, ampak sem se ozirala na slovensko tradicijo in kulturo. Pri slovenskem poimenovanju je dejavno sodelovala dr. Marja Bešter.
- 18 Križaj, Martina idr. (2000). Slovenščina v 1. triletju devetletne osnovne šole, 1. del, Založba Izolit, Trzin, str. 12.
- 19 Križaj, Martina idr. (2000). Navedno delo, str. 13-17.

-
- 20 Križaj, Martina idr. (2000). Navedeno delo, str. 12.
- 21 Govorjeno besedilo ali ustno tvorjenje je poimenovanje za tisto besedilo, ki ga učenec pisec motivirano tvori, da izrazi določeno vsebino. Govorjeno besedilo je motiviran način ustnega tvorjenja besedil, ki se razlikuje od spontanega tvorjenja besedila otroka, ki samostojno, brez spodbude tvori govorno besedilo. Ko pa otrok, ki ga spodbujajo učitelji ali starši motivirano tvori govorno besedilo z namenom ali ciljem tvorjenja, učitelj ali starši lahko ustno tvorjena besedila zapišejo po nareku ali ga posnamejo na avdio/video kaseto.
- 22 Robert S. Sigler (1991). *Children's Thinking*.²
- 23 Tukaj lahko tudi prepoznamo fazi filološke kritike: konjektura (domneva) in emendacija (izboljšava).
- 24 Sumerci (Ninisinna, 1900 p.), Babilonci (Nabu, 1760 p.) in Egipčani (Toth 1200 p.) so imeli bogove in boginjo pisanja.
- 25 Robert S. Sigler (1991). *Children's Thinking*.²
- 26 Žagar, Drago (1987). Različni načini mišljenja in učni uspeh učencev, *Anthropos*, 1984, I.–II., str. 65-79.
- 27 Slovar slovenskega knjižnega jezika, CD-rom.
- 28 Koncept Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli (2000). <http://www.mss.edus.si/9-letka/koncept/nadarjeni.html//>
- 29 Kumar, V. K., Homal, Riley E., Audegeair, Peter (1991). Creativity Styles of Freshmen Students, in *Journal of Creative Behaviour*, 25, 4, str. 320–323.
- 30 Koncept Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli (2000). <http://www.mss.edus.si/9-letka/koncept/nadarjeni.html//>
- 31 Koncept Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli (2000). <http://www.mss.edus.si/9-letka/koncept/nadarjeni.html//>
- 32 Kumar, V. K., Homal, Riley E., Audegeair, Peter (1991). Creativity Styles of Freshmen Students, in *Journal of Creative Behaviour*, V. 25, N. 4, Fourth Quarter, str. 320–323.
- 33 Gardner, Howard (1995). *Razsežnosti uma: teorija o več inteligencah*, Ljubljana: Tangram.
- 34 Kumar, V. K., Homal, Riley E., Audegeair, Peter (1991). Creativity Styles of Freshmen Students, in *Journal of Creative Behaviour*, V. 25, N. 4, Fourth Quarter, str. 320–323.
- 35 Treffinger, Donald J. (1984). "Creative Problem-Solving for Teachers." Lecture delivered to Project Interact Spring Conference, Radford, VA, April.
- 36 Moran, James D. III. Roberta M. Milgrim, Janet K. Sawyers, and Victoria R. Fu (1983). "Original Thinking in Preschool Children." *Child Development* 54, str. 921–926.
- 37 Guilford J. P. *Creative Talents* (1986). *Their Nature: Uses and Development*. Bearlz Limited Buffalo: New York.
- 38 Ne gre za jezikovno morfološko analizo, ampak za opisno.

-
- 39 Paul E. Plsek (1996). Working Paper: Models for Creative Process by Paul E. Plsek.
- 40 Torrance, E. P. (1984). *The Search for Satory & Creativity*, Buffalo, New York.
- 41 J. P. Guilford (1986). *Creative Talents, Their Nature, Uses and Development*, Bearly Limited, Buffalo, New York, str. 13–18.
- 42 Disertacija se ukvarja s spodbujanjem ustvarjalnega in poustvarjalnega pisanja pri vseh učencih piscih v osnovni šoli in ne le pri nadarjenih. Kljub temu se mi zdi smiselno sklicevati se na ustvarjalni razvoj učencev v obdobju osnovne šole po Torranceovi teoriji o razvoju ustvarjalnih sposobnosti, ne le zaradi nadarjenih učencev, ampak zaradi vseh učencev, pa tudi zaradi medpredmetne povezanosti in upoštevanja spoznanj psihologije ustvarjalnosti pri poučevanju književnosti.
- 43 Gupta, Ram; Torrance, E. Paul (1964). Development and Evaluation of Recorded Programmed Experiences in Creative Thinking in The Fourth Grade. <http://Ericae.net/Ericda/ED001876.htm//>
- 44 Torrance, E. P. (1967). Understanding the fourth grade slump in creative thinking. Final report. <http://Ericae.net/Ericda/ED18273.htm//>
- 45 Torrance, E. Paul, and Others (1967). The Creative-Aesthetic Approach to School Readiness and Measured Creative Growth. <http://Ericae.net/Ericda/ED017344.htm//>
- 46 Yama, Hiroyuki in Tam, Yu Wen, Alice (1996). Research Note – Prediction Study of Adult Creative Achievements: Torrance's Longitudinal Study of Creative Revisited, *Journal of Creative Behaviour*, Volume 30, Number 2, Second Quarter, str. 144–149.
- 47 Matija Majar (1850). *Spisovnik za Slovence*. Celovec.
- 48 V disertacijo pod pojmom učenec pisec mislim na učenca, ki piše in ima status pisca, za razliko od pisatelja, ki je oseba, ki se poklicno ukvarja s pisanjem (pesnik, pripovednik, dramatik).
- 49 Andrej Praprotnik (preglednica za spisje je v nadaljevanju).
- 50 Preglednica: Navodilo za poduk v spisji za ljudske šole 1896, obj. 1901 – Razdelitev učne tvarine iz spisja – je na koncu končnih opomb.
- 51 Janko Bezjak (1906). *Posebno ukoslovje slovenskega učnega jezika v ljudski šoli*. Ljubljana.
- 52 Konkretizacija teme se pojavlja pri Bezjaku leta 1906, ta kriterij je ključni pri kognitivnem pojmovanju pisnega procesa Bereiterja in Scardamalie leta 1983.
- 53 Izbor in razvrstitev snovi za pravospisje in spisje po normalnih učnih načrtih na trirazrednicah (str. 92–94) je na koncu končnih opomb.
- 54 Bezjak uporablja tudi pojem radovednost, ki je pravzaprav ključni termin Guilfordovega pojmovanja divergentnega mišljenja in lastnosti učencev.
- 55 Janko Bezjak (1906). *Posebno ukoslovje slovenskega učnega jezika v ljudski šoli*. Ljubljana.
- 56 Janko Bezjak (1906). *Posebno ukoslovje slovenskega učnega jezika v ljudski šoli*. Ljubljana.

-
- 57 Janko Bezjak (1906). Posebno ukoslovje slovenskega učnega jezika v ljudski šoli. Ljubljana.
- 58 V Bezjakovi besedni zvezi spisovno čuvstvo, najdemo podobnost s Flower-Hayesovim monitorjem.
- 59 Polglasno izgovarjanje misli je podoba Flower-Hayesovi *thinking aloud method*.
- 60 Zanimivo je, da Bezjak leta 1906 razlikuje med nanizovalno metodo »proti mehaniškemu nanizovanju stavkov« in zavzemanju za notranjo povezanost, raznolikost in raznovrstnost.
- 63 Fink, F., Kopriva, A., Žerjav, A. (1939, 1940). Slovenska slovstvena čitanka (Naši vodniki; 3. r.). Ljubljana.
- 64 France Fink, Alfonz Kopriva, Albert Žerjal (1947, 1949, 1950).
- 65 Slovenska jezikovna vadnica (za 4. r. OŠ); spise str. 190–247, vaja str. 207. France Fink, Alfonz Kopriva, Albert Žerjal (1949²). Slovenska jezikovna vadnica (za 2. r. OŠ), Ustno in pisno izražanje str. 55–102, str. 82.
- 66 France Fink, Alfonz Kopriva, Albert Žerjal (1950).
- 67 Že v petdesetih letih je Šilih govoril o *spisovnih mapah*, ki jih danes pedagogi imenujejo *portfolio*.
- 68 Šilih, Gustav (1995). Metodika slovenskega jezikovnega pouka. Ljubljana.
- 69 Šilih, Gustav (1995). Metodika slovenskega jezikovnega pouka. Ljubljana.
- 70 Šilih, Gustav (1995). Metodika slovenskega jezikovnega pouka. Ljubljana.
- 71 Trdina, Silva (1963/64). Ali še dajemo domače vaje?, Jezik in slovstvo. Str. 139–148. Trdina, Silva (1963/64). Ali še dajemo domače vaje?, Jezik in slovstvo. Str. 139–148.
- 72 Torrance, E. P. Bistvo takšne vaje je – futurologija, zato se imenuje futurološka tematika.
- 73 Trdina, Silva (1963/64). Ali še dajemo domače vaje?, Jezik in slovstvo, str. 139–148. Trdina, Silva (1963/64). Obravnava spisa v osnovni in srednji šoli (1952). Sodobna pedagogika.
- 74 Silvester, Martin (1959/60). Slovenske naloge v srednji šoli, Jezik in slovstvo, str. 75–82, 104–108, 15–21, 203–214.
- 75 Žagar, France (1992). Šolske besedilne vrste je na koncu končnih opomb. Maribor: Založba Obzorja.
- 76 Toporišič, Jože (1984). Slovenska slovnica. str. 623. Toporišič je o fazah tvorjenja pisal v SSKJ (1–4), ki bi lahko sodile že v prejšnje obdobje.
- 77 Toporišič, Jože (1984). Slovenska zvrstna besedila. Ljubljana.
- 78 Preglednica: F. Žagar: Šolske besedilne vrste je na koncu končnih opomb.
- 79 Krakar Vogel, Boža (1992). Novejši slovenski pogledi na pouk književnosti kot dejavnik sooblikovanja njegovih ciljev, metod in vsebin: doktorska disertacija. Ljubljana.
- 80 Krakar Vogel, Boža (1992). Novejši slovenski pogledi na pouk književnosti kot dejavnik sooblikovanja njegovih smotrov, metod in vsebin. Doktorska disertacija, Ljubljana.
- 81 Krakar Vogel, Boža (1992). Novejši slovenski pogledi na pouk književnosti kot dejavnik sooblikovanja njegovih smotrov, metod in vsebin. Doktorska disertacija, Ljubljana.

-
- 82 Avtorica navaja naslednje knjige: Aleph, 1990, Kovačič, 1991; Blažič, 1992.
- 83 Bates, Julija (1987). Pisati – kako in čemu? Slava, 1987/88, št. 2., str. 216.
- 84 V predlogu novega učnega načrta za slovenščino iz leta 1999 je razvijanje poustvarjalnih in ustvarjalnih sposobnosti za pisanje postal legitimen del nove devetletke, pa tudi izbirnega predmeta v tretjem triletlju (Leposlovno pisanje). Tudi v učnih načrtih za srednjo šolo (gimnazije) je ustvarjalno pisanje funkcionalni cilj. Kot zanimivost bi omenila, da je v načrtih za angleščino in nemščino za devetletko, in v načrtih za angleščino, nemščino, italijanščino in francoščino v srednjih šolah v Sloveniji razvijanje ustvarjalnih sposobnosti tudi legitimen del in funkcionalni cilj omenjenih učnih načrtov.
- 85 *Vsebina ne ustreza naslovu* je najpogostejši pripis učiteljev na koncu učenčevega spisa.
- 86 Naslovi prostih spisov so priloženi disertaciji kot dodatek.
- 87 Tomažič, Tanja (1999). Igrače, Zbirka Slovenskega etnografskega muzeja. Ljubljana, str. 12–13.
- 88 Tomažič, Tanja (1999). Igrače, Zbirka Slovenskega etnografskega muzeja. Ljubljana, str. 12–13.
- 89 Tomažič, Tanja (1999). Igrače, Zbirka Slovenskega etnografskega muzeja. Ljubljana, str. 12–13.
- 90 Praprotnik, Andrej (1866). Spisje za slovensko mladino. Ljubljana.
- 91 Kordigel, Metka (1993). Komunikacijski model poučevanja književnosti, Ljubljana.
- 92 Kobe, Marjana (1987). Pogledi na mladinsko književnost, Ljubljana: MK.
- 93 Kordigel, Metka (1993). Komunikacijski model poučevanja književnosti, Ljubljana, 1993.
- 94 Kordigel, Metka (1993). Komunikacijski model poučevanja književnosti, Ljubljana, 1993.
- 95 Kroll, B. M. (1990). Developmental Relationship Between Speaking and Writing, v: Katharine Perrera. Children's Writing and Reading. Analysing Classroom language. Basil Blackwell, str. 207-211.
- 96 Fromm, Erich (1974). To Have or To Be. N. Y.: Harper and Row.
- 97 Guilford, J. P. (1971). The Nature of Human Intelligence. London: McGraw-Hill, Ljubljana: MK.
- 98 Torrance, E. P. (1962). Cultural discontinuities and the development of originality in thinking, Exceptional Children, 29, str. 2-13.
- 99 Torrance, E. P. (1962). Cultural discontinuities and the development of originality in thinking, Exceptional Children, 29, str. 2-13.
- 100 Žagar, Drago (1984). Različni načini mišljenja in uspeh učencev, str. 65-79.
- 101 Kordigel, Metka (1994). Mladinska književnost, otroci in učitelji, Zavod RS za šolstvo in šport, Ljubljana: ZRSŠŠ.
- 102 Krakar Vogel, Boža (1991). Skice za književno didaktiko. Ljubljana: ZRSŠŠ.
- 103 Benton, Michael in Fox, Geoff (1994). Teaching Literature: Nine to Fourteen. OUP, str. 110.
- 104 Predlagane okvirne časovnice naj ne bi učitelji dobesečno, ampak le okvirno upoštevali.

-
- 105 Učni načrt Slovenščina (predlog) (1998).
- 106 Učni načrt Slovenščina (predlog) (1998).
- 107 Učni načrt ne predvideva te motivacije v devetletki, z ozirom na velik delež izobraževalnih ciljev in predvideno zunanje preverjanje znanja pa se mi zdi smotno uvajati ta tip motivacije, ki jo B. Krakar Vogel navaja v Skicah za književno didaktiko (1991).
- 108 Uvajanje didaktičnih besednih iger se mi zdi smiselno uvesti v devetletko, ker so učencem doživljajsko-izkušensko blizu.
- 109 Tipi motivacije v mislu načrtovanja so metode za razvijanje ustvarjalnega mišljenja, ki jih je upošteval že Gylford na osnovi Osbornovih metod (1963).
- 111 Rodari, Gianni (1996). Srečanje z domišljijo. Ljubljana: MK.
- 112 The Oxford Companion to Children's Literature (Humphrey Carpenter and Mary Prichard) (1995). Oxford University Press, str. 110.
- 113 Terčak, Stane (1973). Ukradeni otroci². Ljubljana: Založba Borec.
- 114 Podajanka je vrsta besedil, ki temelji na skupinskem pisanju. Vsak učenec napiše eno poved, potem si podajo besedilo in naslednji učenec pisec nadaljuje tvorjene besedila.
- 115 Upovedovalne vaje so poimenovalne vaje ponazorjene v rabi ali povedi.
- 116 Pod pojmom ustvarjalna besedila mislim na uporabo neumetnostnih besedilnih vrst v domišljajske namene, npr. Anketa z Drejkom in tremi Marsovc (V. Pečjak), čestitka Kosovirjem (S. Makarovič), intervju s Povodnim možem (F. Prešeren), nasvet Urški (ker ima težave s kožo v povodnem svetu) ipr.
- 117 Besedilne vrste, uvrščene v vse tri kategorije, so odprte. Številne temeljijo v učnem načrtu, šolski praksi ali so novejšega datuma. Verjetno bi se dalo nekatere besedilne vrste izključiti ali dodati, kar je predmet nadaljnjega raziskovanja.
- 118 Polknjiževne vrste bi lahko poimenovali tudi neumetnostna besedila ali celo praktična besedila. Zavedam se, da tipologija vaj in vrste besedil nista dokonča, ampak sta odprta nadaljnjim raziskavam in klasifikaciji.
- 119 Tretje triletje, posebej deveti razred, je namenjeno postopnemu prehodu od poučevanja mladinske k nemladinski književnosti in prehodu iz osnovnošolskega k srednješolskemu načinu poučevanja. Zato predlagam uvajanje t.i. mini esejev, ki bodo postopno pripravili učence devetletke od pisanja obnov k pisanju esejev in pozneje maturitetnih esejev v srednji šoli.
- 120 Blažič, Milena (1995). Vrednotenje ustvarjalnih besedil. V: Opisno ocenjevanje (ur. Cveta Razdevšek Pučko), Novo Mesto: Pedagoška obzorja.
- 121 Blažič, Milena (2000). Teoretična in didaktična izhodišča opisnega ocenjevanja. V: Problemi ocenjevanja in devetletna osnovna šola (ur. Janez Krek in Majda Cenčič). Ljubljana: ZRSŠŠ.
- 122 Cenčič, Majda in Krek, Janez (ur.) (2000). Problemi ocenjevanja in devetletna osnovna šola. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo in šport.

-
- 123 Cenčič, Majda (1993). Kako izboljšati vrednotenje in ocenjevanje pisnega sproočanja v osnovni šoli? Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- 124 Kriteriji temeljijo na Učnem načrtu za slovenščino (1998), ki sem jih mestoma dopolnila. Kriteriji so sestavljeni na osnovi različnih virov in so sinteza teoretičnih izhodišč literarnega vrednotenja Janka Kosa, kriterijev za vrednotenje Torranceovih testih ustvarjalnega mišljenja (po Dragu Žagarju), Vidu Pečjaku, definiciji besedila po Martini Križaj Ortar in Marji Bešter, vrednotenju maturitetnega eseja po Boži Krakar Vogel, na osnovi Predloga učnega načrta za slovenščino v devetletki in vpogleda v teorijo in prakso opisnega ocenjevanja v slovenskih osnovnih šolah.
- 127 Poglavlje o opisnem ocenjevanju bi bilo bolj nazorno, če bi v teoretični del uvrstila tudi besedila učencev piscev. Med viri in literaturo je navedenih nekaj člankov, kjer so v razpravo vključeni spisi učencev.
- 128 Primeri opisnih ocen so vzeti iz različnih seminarских nalog učiteljev na temo Opisno ocenjevanje pri slovenščini – ocenjevanje spisov.
- 130 Pri opisnih ocenah, žal, ne moremo upoštevati individualnega kriterija za učence, ker učencev ne poznamo. Individualni kriteriji so okoliščine, ki so značilne le za določenega učenca in se nanašajo na posameznika, njegove sposobnosti, okoliščine in subjektivne dejavnike (bolezen, begunstvo, otrok s specifičnimi potrebami ipd.) Učencev ne smemo ravno zaradi tega primerjati med seboj, ampak le z njim samim in njegovim osebnim trudom in prizadevanjem. Prednost ima opisno ocenjevanje, ko učitelj pozna učence, njihov trud, napredek in okoliščine. Poleg tega v analiziranih spisih ne moremo upoštevati pisnega procesa, ker ga nismo opazovali, ampak smo le na podlagi napisanega besedila lahko sklepali o nastajanju ali pisnem procesu. Vse naše pomanjkljivosti, ki izvirajo iz tega, da ne poznamo učencev, so učitelju, ki pozna svoj razred, v pomoč in so prednost opisnega ocenjevanja.
- 131 Predlog učnega načrta za slovenščino. <http://www.mss.edus/>
- 132 Mogoče bi bilo treba raziskovalno ugotoviti, katere so tiste potujitvene metode, ki bi učencu piscu omogočile sociocentrično, ne egocentrično branje lastnega besedila, in sicer s stališča bralca, ne pisca.
- 135 Z razvojem maturitetnega eseja se v srednješolski praksi faza načrtovanja imenuje *konceptna faza*, in listi, na katere dijaki pišejo v prvi fazi tvorjenja besedila, se imenujejo *konceptni listi*.
- 136 Načrtovanje je zapisano miselno kazalo vsebine, kar je prikazano v prvem, teoretičnem delu.
- 137 Bešter idr. (1998). Poskusni učbenik za 1. letnik gimnazije. Ljubljana: Založba Rokus.
- 138 V disertaciji sem upoštevala redni pouk slovenščine v devetletki in ne pouk izbirnega predmeta – leposlovno pisanje. V učnem načrtu za izbirni predmet slovenščina – literarni klub (bralni klub in leposlovno pisanje) v tretjem triletju, <http://www.mss.edus.si/>, leposlovno pisanje predstavlja polovico izbirnega predmeta.
- 139 Križaj-Ortar, Martina idr. (2000). Slovenščina v prvem triletju devetletne osnovne šole, 1. del. Trzin: Založba Izolit.
- 140 Križaj-Ortar, Martina idr. (2000). Slovenščina v prvem triletju devetletne osnovne šole, 1. del. Trzin: Založba Izolit.

141 Z vajami za razvijanje upovedovalnih sposobnosti so mišljene tiste vaje, ki z didaktičnim načelom postopnosti povezujejo poimenovalne in besedilotvorne vaje. Z njimi učenci tvorijo povedi, z namenom uresničevanja funkcionalnih ciljev: učenci ponazarjajo rabo, pojasnijo in z definicijo razložijo pomen besede. Tovrstna napisana krajša besedila nimajo besedilnih značilnosti (vsebinsko smiselnost, povezanost in celovitost).

142 Seznam po/ustvarjalnih besedil temelji na citiranem učnem načrtu za devetletko in ga dopolnjuje.

143 Seznam temelji na učnem načrtu za devetletko in ga dopolnjuje.

144 Čarobnica je novoustvarjena beseda, tvorjena po metodi posnemanja z besedo čarobnica. Njen tvorec je učenka 3. r. osnovne šole.

Preglednice

Preglednica – Andrej Praprotnik: Spisje

Spisje za slovensko mladino 1852	Spisje za slovensko mladino 1866	Spisje za slovensko mladino 1873	Spisje v ljudski šoli 1881 Spisje v ljudski šoli 1887
Prvi del – Spisne vaje (opomba: spisne vaje imajo primere)	Prvi del – Spisne vaje (opomba: spisne vaje imajo primere in vaje)	Prvi del – Spisne vaje	vi del – Spisne vaje atka didaktična navodila: Večkrat preberi, povej in zapiši, str. 32)
strani 19	strani 25	strani 36	strani 47
	I. Imenovanje Reči in osebe (3+25)129 Dejanja in lastnosti (3+20)	I. Imenovanje Osebe in reči (6+18) Lastnosti in dejanja (pridevniki in glagoli) (8+18)	I. Imenovanje Osebe in reči (6+17) Lastnosti in dejanja (2+21)
Kratki popisi (8) Kakšna je kaka reč (5) Iz česa je kaka reč (5) Za kaj je kaka reč (5) Kaj dela (5) Kar se ve (7) Podobnosti in razlike (3) Kako se dela (8) Kako se je zgodilo (3)	II. Popisi Kakošna je reč (5+23) Iz česa je kaka reč (5+12) Za kaj je (5+15) Kaj dela (5+4) Kar se ve (7+5) Podobnosti in razlike (3+7) Pomen izreka ali pregovora (5+12) Enakopisnice (4+6) Kako se dela (7+5) Kako se je zgodilo (3+3)	II. Popisi Kakšna, iz česa (9+14+2) Kaj dela (4+6) Deli stvari (4+6) Kaj je kdo (3+5+) Čemu služi (7+6+) Kaj, kdaj, kako, zakaj ali čemu se kaj godi ali dela (5+11+52) Koga ali česa (19+4+) Združuje in strinja se več stavkov (posamezni stavki, združeni stavki) Kaj pomenja kak izrek ali pregovor Kako se kaka beseda različno govori (4+11) Kaj se ve (9+20) Podobnosti in razlike (3+12) Kako se dela (+9) Kako se je zgodilo (3+49)	II. Popisi Kakšna, iz česa (8+22) Kaj dela (6+7) Deli in število (5+5+7) Kaj je (3+5+)+ nadpomenke Čemu je (5+7) Kaj, kje, kdaj, kako, zakaj, čemu se dela (15+17+) odgovor na vprašanja (13+5+) odgovor na razna vprašanja (6+5+) Opis po vprašanjih (1+11) Opis po načrtu (1+20) Kar se ve (19+50) Podobnost in razlike (3+16) Kako se dela (8+9) Kako se je zgodilo (opis dogodka) (3+6)

Basni (6) (Basen je zamišljena povest) Osel in koza Pes in petelin Modra miška Žaba in vol Medved in lisica Mlada koza in volk	III. Basni in povesti (16+4) Basen iz poezije zapisati 'po svoje' Pesem zapisati (po 'oddelkih')	III. Basni in povesti (22+5) Prebrati basen (v verzih) in jo napisati po svoje Preberi pesmico in jo napiši prosto	III. Basni in povesti Sestavljajo se basni in povesti po vprašanih (1+1) Sestavljajo se basni in povesti po načrtih (1+4) Sestavljajo se basni, povesti in pravljice po berilu (21+9) (str. 41 posebitev je – šivanka, bankovec) Izpreminjajo in posnemajo se basni, povesti ali pravljice (3+3) Vezani govor se napiše v nevezani besedi (1+11) Razlaga pregovorov (2+19) Kako se različno govorijo besede (enakopisnice) (4+10) Razklada se kaj (1+18)
Povesti (10) Lagati ne! Sraka Nepokorna Jerica Skrivna učenica Miloserčna Ančika Stara verv Želod in buča Vsim ni ustreči Medvedova koža Smert treh razbojnikov			

Preglednica – Navodilo za poduk v spisji za ljudske šole 1896, obj. 1901 – *Razdelitev učne tvarine iz spisja*

Četvorrazrednice, kjer se poučuje drugi deželni jezik obligatorno	Trirazredne ljudske šole s poldnevnim poukom	Trirazredne šole z deloma poldnevnim, deloma celodnevnim šolskim poukom	Dvorazredne ljudske šole s poludnevnim šolskim poukom	Jednorazredne ljudske šole s poludnevnim šolskim poukom
razred. 5 ali 2 uri tedensko, 105 letno	1. razred. prvi oddelek 2 uri tedensko, 84 ur letno	1. razred (prvi oddelek) 5 ali 2 uri tedensko, 105 letno	1. razred (prvi oddelek) 5 ali 2 uri tedensko, 105 letno	1. razred (prvi oddelek) 4 ali 2 uri tedensko, 84 letno
Vaje – uvod v pouk Nazorni nauk – pripravljalne vaje za spisje Prepisovanje besed in kratkih stavkov na tablice	Vaje – uvod v pouk Nazorni nauk – pripravljalne vaje za spisje Prepisovanje besed in kratkih stavkov na tablice	Vaje – uvod v pouk Nazorni nauk – pripravljalne vaje za spisje Prepisovanje besed in kratkih stavkov na tablice	Vaje – uvod v pouk Nazorni nauk – pripravljalne vaje za spisje Prepisovanje besed in kratkih stavkov na tablice	Vaje – uvod v pouk Nazorni nauk – pripravljalne vaje za spisje Prepisovanje besed in kratkih stavkov na tablice
2. razred. 2 ali 2 uri tedensko, 42 letno, vaje v prepisovanju	Razred 1 (drugi oddelek) 1 uro tedensko, 42 letno	Razred 1 (drugi oddelek) 2 uri tedensko, 84 ur letno	Razred 1 (drugi oddelek) 2 uri tedensko, 84 ur letno	Razred 1 (drugi oddelek) 4 ali 2 uri tedensko, 84 letno

Spisna tvarina – po vprašanjih: Poimenovanje Lastnosti Dejanja Kaj je Iz česa je Zakaj so Deli in število Odgovori na sklone Pravilno prepisovanje	Spisna tvarina – po vprašanjih: Poimenovanje Lastnosti Dejanja Kaj je Iz česa je Zakaj so Deli in število Odgovori na sklone Pravilno prepisovanje	Spisna tvarina – po vprašanjih: Poimenovanje Lastnosti Dejanja Kaj je Iz česa je Zakaj so Deli in število Odgovori na sklone Pravilno prepisovanje	Spisna tvarina – po vprašanjih: Poimenovanje Lastnosti Dejanja Kaj je Iz česa je Zakaj so Deli in število Odgovori na sklone Pravilno prepisovanje	Spisna tvarina – po vprašanjih: Poimenovanje Lastnosti Dejanja Kaj je Iz česa je Zakaj so Deli in število Odgovori na sklone Pravilno prepisovanje
3. razred. 2 ali 2 uri tedensko, 42 letno	2. razred. (prvi oddelek) 11 ali 2 uri tedensko, 63 letno	2. razred. (prvi oddelek) 11 ali 2 uri tedensko, 63 letno	2. razred. (prvi oddelek) 11 ali 2 uri tedensko, 42 letno	Razred 1 (tretji oddelek) 4 ali 2 uri tedensko, 84 letno
Basni Po vprašanjih Po vzorcu in z zamenjavo besed	Basni Po vprašanjih Po vzorcu in z zamenjavo besed	Basni Po vprašanjih Po vzorcu in z zamenjavo besed	Basni Po vprašanjih Po vzorcu in z zamenjavo besed	Basni Po vprašanjih Po vzorcu in z zamenjavo besed
Povesti Po vprašanjih po zgledu in z zamenjavo besed	Povesti Po vprašanjih po zgledu in z zamenjavo besed	Povesti Po vprašanjih po zgledu in z zamenjavo besed	Povesti Po vprašanjih po zgledu in z zamenjavo besed	Povesti Po vprašanjih po zgledu in z zamenjavo besed
Popisi Po vprašanjih Po zgledu	2. razred. (drugi oddelek) 2 uri tedensko, 84 letno	2. razred. (drugi oddelek) 2 uri tedensko, 84 letno	Popisi Po vprašanjih Po zgledu	Popisi Po vprašanjih Po zgledu
Primerjave Po vprašanjih Podobnosti Razlike Podobnosti in razlike Po zgledu in z zamenjavo oseb Pismo (lahka pisma)	Popisi Po vprašanjih Po zgledu Primerjave Po vprašanjih Podobnosti Razlike Podobnosti in razlike Po zgledu in z zamenjavo oseb Pismo (lahka pisma)	Popisi Po vprašanjih Po zgledu Primerjave Po vprašanjih Podobnosti Razlike Podobnosti in razlike Po zgledu in z zamenjavo oseb Pismo (lahka pisma)	Primerjave Po vprašanjih Podobnosti Razlike Podobnosti in razlike Po zgledu in z zamenjavo oseb Pismo (lahka pisma)	Primerjave Po vprašanjih Podobnosti Razlike Podobnosti in razlike Po zgledu in z zamenjavo oseb Pismo (lahka pisma)
4. razred. 1 ura ted., 42 letno	3. razred (prvi oddelek) 2 uri tedensko, 84 letno	3. razred (prvi oddelek) 2 uri tedensko, 84 letno	2. razred (drugi oddelek) 2 uri tedensko, 84 letno	Razred 1 (četrti oddelek) 4 ali 2 uri tedensko, 84 letno
Basni Po načrtu Na pamet	Basni Po načrtu Na pamet	Basni Po načrtu Na pamet	Basni Po načrtu Na pamet	Basni Po načrtu Na pamet
Povesti Po načrtu Na pamet	Povesti Po načrtu Na pamet	Povesti Po načrtu Na pamet	Povesti Po načrtu Na pamet	Povesti Po načrtu Na pamet

Popisi Po načrtu Na pamet	Popisi Po načrtu Na pamet	Popisi Po načrtu Na pamet	Popisi Po načrtu Na pamet	Popisi Po načrtu Na pamet
Primerjave Po načrtu Na pamet	Primerjave Po načrtu Na pamet Razna pisma	Primerjave Po načrtu Na pamet Razna pisma	Primerjave Po načrtu Na pamet Razna pisma	Primerjave Po načrtu Na pamet Razna pisma
Životopis Po načrtu Na pamet	3. razred. 2 uri tedensko, 84 letno	Životopis Po načrtu Na pamet	Životopis Po načrtu Na pamet	Životopis Po načrtu Na pamet
Pregovori in izreki	Životopis Po načrtu Na pamet	Pregovori in izreki	Pregovori in izreki	Pregovori in izreki
Podobe	Pregovori in izreki	Podobe	Podobe	Podobe
Različno izražanje misli	Podobe	Različno izražanje misli	Različno izražanje misli	Različno izražanje misli
	Različno izražanje misli	Različna pisma in poslovni dopisi (15x)	Različna pisma in poslovni dopisi (15x)	Različna pisma in poslovni dopisi (15x)
	Različna pisma in poslovni dopisi (15x)			

Preglednica – Izbor in razvrstitev snovi za pravospisje in spisje po normalnih učnih načrtih na trirazrednicah, v:
Navodilo za poduk v spisji za ljudske šole 1896, obj. 1901.

	Na Kranjskem	Na Štajerskem	Na Primorskem
Prvi razred (1. in 2. šolsko leto) Prvi oddelek Drugi oddelek	Prepis besed in prepis kratkih stavkov Prepis celih stavkov, delov ali celih beril, pravopisne vaje	Prepisovanje besed, stavkov, berila, berila na pamet; skupaj 1. in 2.	Prepis besed in kratkih stavkov
Drugi razred (3. in 4. šolsko leto) Prvi oddelek Drugi oddelek	Pravopisne vaje Vaja v mnogovrstnem izražanju	Prvi in drugi oddelek: pravopisne vaje, prepis stavkov, beril, po vprašanjih, zapis kratkih beril, priproste povesti in popisi	Pravopisne vaje, prepis iz berila, pisati stavke iz glave Napisovati kratke sestavke iz berila in popise
Tretji razred Prvi oddelek (5., 6., 7., 8. šolsko leto) Drugi oddelek (6., 7., 8. šolsko leto)	Pravopisne vaje, ponavljanje preprostih povedi Povesti, popisi in primere (prej pa razgovor in priprava dispozicije)	Prvi in drugi oddelek: pravopisne vaje, kratice, tuje besede; povesti, posnetki, popisi, primerjave; dispozicije; razgovor	4. in 5. šol. leto: ločila, narekovanje, kratice, mnogovrstni izrazi; pripovesti, popisi in pisma (na podlagi razgovora in dispozicije) Navadni opravljeni sestavki

Preglednica – F. Žagar: Šolske besedilne vrste

	Dvogovornost	Pripovedovanje	Opisovanje	Razlaganje	Obveščanje
praktično sporazumevanje	debata telefonski pogovor vprašanja in odgovori zasebni pogovor	pripovedovanje doživljajev in prigod spomini zapis v dnevnik	opis stvari opis opravila priporočilo prosilca	kuharski recept načrt za delo navodila za uporabo	brzjavka jedilni list objava okrožnica pismo urnik vabilo
publicistika	anketa intervju	reportaža	opis izgubljene stvari ali živali tiralica potopis	glosa komentar ocena (recenzija)	novica (vest) oglas poročilo reklama vremenska napoved
znanost	diskusija polemika	kronika življenjepis	opis minerala rastline živali	članek disertacija esej razprava referat študija	bibliografija povzetek

ČAS V MINUTAH	ŠTEVILO IDEJ NA MINUTO	
1	10	1 ali 2 faze = 22% idej
2	4	
1 (8')	1 (8)	

Kaj še?	+ 10	2 ali 2 faze = 78% idej
---------	------	----------------------------

Dodatek 1**Naslovi prostih spisov od 1849–2000 (kronološko)****1849¹**

Nobeno solnce ne sije tako
lepo kakor materino
oko
Po slabi družbi rada glava
boli
'Prijatelj' in senca
Ptič se s ptičem družji,
žaba z žabo v luži
Trije najboljši zdravniki so
solnce, zrak in voda
Zdravo telo najboljše
blago, skazi se lahko,
popravi težko

1850²

Moder sodnik
Nes pametne ovce
Orehovo jederce
Svinjski tat
Ukradeni konj

1852³

Kako se na polju dela
Kako se na vertu dela
Kako se v mlinu dela
Kako se v kovačnici dela
Kako se kruh peče
Kako se maslo dela
Kako se sir dela
Kako se drevesa cepijo
Kako se je šolsko
izpraševanje izšlo
Kako je bilo na sveti večer

¹ Spisovnice, vir: Slovenski šolski muzej.

² M. Majar: Spisje v ljudski šoli.

³ A. Praprotnik: Spisje v ljudski šoli.

Kako so učenci svojiga
učenika k pogrebu
spremili
Osel in koza
Pes in petelin
Modra miška
Žaga in vol
Medved in lesica
Mlada koza in volk
Lagati ne!
Sraka
Nepokorna Jerica
Skrivna učenica
Miloserčna Ančka
Stara verv
Želod in buča
Vsem ni ustreči
Medvedova koža
Smert treh razbojnikov
Blagor mu, kdor dolžnosti
svojiga stanu na tanko
dopolnjuje, on občuti
no trajno zadovoljnost,
kterga tolaži v
bridkosti, mu podaljša
vse težave

1858–70⁴

Boljše je hranjeno jajce
kakor sneden vol
Božično drevesce
Brez potrebe ne prašaj
Dobre misli
Izprehod na Mali grad
Jesen
Kaj mi je Mici povedala
Kaj pomaga človeku
Kaj sem delal pri
vinogradu
Kako se drugi obnašajo

⁴ Spisovnice, vir: Slovenski šolski muzej.

Kako sem lovila metulja
Kako smo delali
sneženega moža
Kako smo lovili pri
vinogradu polha, ko
smo obirali jabolka
Kar danes lahko storiš, na
zjutraj ne odlagaj
Kdor hoče pošten biti ...
Kdor se ponižuje
Kdor za drugimi preveč
izveduje, rad sebe
pozabi
Lovec bom
Milosrčnost do živali
Milosrčnost do živali
Milosrčnost do živali
Naša snežena moža
Ne pravi vsega, kar slišiš
Nevihta
Ni kruha brez truda
Ni kruha brez truda
Obiranje hmelja
Pisava za poskušnjo
Pogovor s Faniko
Potrpežljivost železna
vrata prebije
Pred svojim pragom
najprej pometi
Rana ura zlata ura
Rana ura zlata ura
Ravnaj se po pametnih in
omikanih ljudeh
Ravnaj se po pametnih in
omikanih ljudeh, dosti
ne posnemaj. Česar
pervič prav ne storiš,
drugikrat popravi, in se
poštene šege vadi
Red je duša pravil
S stricem
Smeh nad smeh
Sneženi mož

Spominjaj se smrti
Stric gredo v mlin
Stric Jože nam pravijo o
Rusih

Sveti Miklavž
Uči se v mladosti, ako
hočeš biti moder v
starosti

Uči se v mladosti, ako
hočeš biti moder v
starosti

V jami

V slogi je moč

Veberica na orehu

Vrtnar bom

Vsi smo ubogi grešniki

Zakaj sovraži pes zajca

Žalost

1858–70^{5, 6}

Boljše je hranjeno jajce
kakor sneden vol

Brez potrebe ne prašaj
Delo

Kaj pomaga človeku

Kar danes lahko storiš, na
zjutraj ne odlagaj

Kar danes lahko storiš, na
zjutraj ne odlagaj

Kdor hoče pošten biti ...

Kdor se ponižuje

Lev in lisica

Ne pravi vsega, kar slišiš

Potrpežljivost železna
vrata prebije

Ravnaj se po pametnih in
omikanih ljudeh

Vsi smo ubogi grešniki

⁵ Spisovnice, vir: Slovenski šolski muzej.

⁶ Spisovnice, vir: Slovenski šolski muzej.

1859⁷

Ne govori od bližnjega
slabih reči, pa tudi sam
sebe ne hvali

1860⁸

Brez potrebe ne prašaj
Česar prvič prav ne storiš
Kako se drugi obnašajo
Kdor za drugimi preveč
izveduje, rad sebe
pozabi

1861⁹

Ravnaj se po pametnih in
omikanih ljudeh,
robastih ne posnemaj.
Česar prvič prav ne
storiš, drugikrat
popravi, in se poštene
šege vadi.

1862¹⁰

Ne pravi vsega, kar slišiš,
ampak dobro razloči,
kaj je povedati, in kaj
zamolčati

1863¹¹

Kar danes lahko storiš, na
zjutro ne odlagaj
Pred svojim pragom
najprej pometaj

⁷ Spisovnice, vir: Slovenski šolski muzej.

⁸ Spisovnice, vir: Slovenski šolski muzej.

⁹ Spisovnice, vir: Slovenski šolski muzej.

¹⁰ Spisovnice, vir: Slovenski šolski muzej.

¹¹ Spisovnice, vir: Slovenski šolski muzej.

1864¹²

Boljši je hranjeno jajce,
kakor sneden vol

1865¹³

O poštenosti

1866^{14, 15}

Belouška

Čebela

Čebelnjak

Čebelnjak

Cerkev

Ciril in Metod

Človek

Cvetice

Cvetice

Dobri kosec

Dobri kosec

Drago zeljice¹⁶

Drava, Sava in Soča

Golob

Jelen in jazbec

Jesen je prišla

Kako je bilo na sveti večer

Kako je bilo na sveti večer

Kako se drevesa cepijo

Kako se drevesa cepijo

Kako se je izšlo šolsko
spraševanje

Kako se kruh peče

Kako se kruh peče

Kako se maslo dela

Kako se maslo dela

Kako se na polji dela

Kako se na polji dela

Kako se na vertu dela

¹² Spisovnice, vir: Slovenski šolski muzej.

¹³ Spisovnice, vir: Slovenski šolski muzej.

¹⁴ Spisovnice, vir: Slovenski šolski muzej.

¹⁵ A. Praprotnik: Spisje v ljudski šoli.

¹⁶ Sprememba pripovedovalca.

Kako se na vertu dela
 Kako se sir dela
 Kako se sir dela
 Kako se v kovačnici dela
 Kako se v kovačnici dela
 Kako se v mlinu dela
 Kako se v mlinu dela
 Kako so učenci šolski
 praznik obhajali
 Kako so učenci svojega
 učenika k pogrebu
 spremili
 Kako so učenci svojega
 učitelja k pogrebu
 spremili
 Kteri dan mojih počitnic
 mi je bil
 najpomembnejši
 Lagati ne!
 Medved in lesica
 Medved in lisica
 Medvedova koža
 Miloserčna deklica
 Miloserčna Ančka
 Mlada koza in volk
 Mlada koza in volk
 Modra miška
 Moje počitnice
 Nepokorna Jerica
 Nepokorna Jerica
 Netopir
 Ni kruha brez truda
 Osel in koza
 Osel in koza
 Palček
 Pes
 Pes in petelin
 Pes in petelin
 Pomlad
 Pozabljena obljuba
 Preberi naslednjo basen, in
 napiši jo po svoje
 Preberi naslednjo basen, in
 napiši jo po svoje
 Preberi to le pesmico in
 napiši jo prosto

Preberi to le pesmico in
 zapiši, kaj ima vsaki
 oddelek v sebi
 Rana ura zlata ura
 Razserdeni ovčar
 Red je duša pravil
 Sava
 Skrivna učenica
 Skrivna učenica
 Smert treh razbojnikov
 Sraka
 Sraka
 Stara verv
 Stara verv
 Taščica
 Trije prijatelji
 Uči se v mladosti, ako
 hočeš biti moder v
 starosti
 V božični noči
 Vijolica
 Vinska terta in krompir
 Volk in lisica
 Vsem ne moreš ustreči
 Vsem se ne more streči
 Vsi sveti
 Žab in vol
 Žaga in vol
 Zakaj telovadimo
 Že čriček prepeva
 Želod in buča
 Želod in buča
 Zima
 Zvonček

1867¹⁷

Kaj pomaga človeku, naj
 si ves svet pridobi, ako
 pa na svoji duši škodo
 trpi
 Če tvoj brat v cerkvi ne
 poslušša, naj ti bo kakor
 nevernik in očitni
 grešnik

¹⁷ Spisovnice, vir: Slovenski šolski muzej.

Kdor se ponižuje, bo
 povišan, kdor se
 povišuje, bo ponižan

1868¹⁸

Adam je bil prvi kmet
 Bog oblači, Bog vedri
 Čas je časti vredna
 Cena ni mera
 Cvetice lepo cveto, pa
 vendar hkrati odcveto
 Delaj in moli
 Ena ura zgubljena, dovolj
 krivice
 Fantje in dekleta; nikar ne
 iščite svoje časti v
 žlahtnih, dragih in
 nečimrnih oblačilih
 Fara ima vse farane pod
 svojim zvonom
 Glad je najboljši kuhar
 Hleb za trebuhom ne hodi
 Izbirač je slab pogajač
 Jabelko ne pade daleč od
 drevesa
 Kaj izmed tega je koristno,
 kar potrebno
 Kaj si človek more vse
 osvojiti
 Kakor življenje, taka smert
 Kdo je omikan?
 Mladost norost
 Naštej mlade ljudi
 Ni planin brez dolin
 Oko je največje okno
 Pes psa derglja
 Roka roko umiva
 Rokodelstvo je lepa dota
 Sreča je opoteča
 Tico po perji spoznaš
 Uboštva in boleznj ne
 moreš skriti
 Vsi ljudje ne vedo

¹⁸ Učiteljski tovariš (list za šolo in dom 1861–1941).

Zapiši to pesmico s
svojimi besedami brez
stihov

Živečemu človeku se vse
primeri

Živemu človeku se vse
primeri

Življenje je trpljenje
Zob dosti, kruha malo
Zob dosti, kruha malo

1870¹⁹

O potrpežljivosti
Potrpežljivost železna
vrata prebije

1871–76

Angelji – otročji prijatelji
Cvetlice

Duh na podstrešju

Jesen

Kar moreš danes storiti, ne
odlašaj na jutri

Na vernih duš spomin

Opravila marljivega
učenca o velikih
šolskih počitnicah

Pokopališče

Prepelica in nje prepeličica
Slast v naravi

1871–76²⁰

Županov maček v škripcu

Bolni otrok

Dobri otrok

Dom

Knjige naši najzvestejši
prijatelji starodavnih
zdravnikov

Otroci, vaša prihodnost

V varstvo izročeno blago

¹⁹ Spisovnice, vir: Slovenski
šolski muzej.

²⁰ Vrtec (Vertec, časopis s
podobami za slovensko
mladino, 1871–1944/45).

Voda
Vreme je prav
Zvonik

1871–76²¹

Angelji – otročji prijatelji

Cvetlice

Duh na podstrešju

Jesen

Kar moreš danes storiti, ne
odlašaj na jutri

Na vernih duš spomin

Opravila marljivega
učenca o velikih
šolskih počitnicah

Pokopališče

Prepelica in nje prepeličica

Slast v naravi

1872²²

Resnica je nebeška rosa,
de jo ohraniš ji čisto
posodo pripravi

1872²³

O resnici

1872²⁴

Bahač in prevzetnež le
malo ima in malo velja

Če se dušnim in telesnim
močem že v mladosti
prava natega da, se je
nadejati srečnega
življenja

Hinavec in pijanec
oskrunita nad seboj nar
veči božji dar

²¹ Revija Vrtec.

²² Spisovnice, vir: Slovenski
šolski muzej.

²³ Spisovnice, vir: Slovenski
šolski muzej.

²⁴ Učiteljski tovariš (List za
šolo in dom).

Jeziku berzda reč je lepa –
ker kdor je nima, se mu
otepa

Kaj si človek more vse
osvojiti

Kako je bilo na sveti večer

Kako se drevesa cepijo

Kako se drugi obnašajo

Kako se je šolsko

izpraševanje izšlo

Kako se kruh peče

Kako se maslo dela

Kako se na polju dela

Kako se na vertu dela

Kako se sir dela

Kako se v kovačnici dela

Kako se v mlinu dela

Kako so učenci svojiga

Kakor se prazno klasje

memo polnega

vzdiguje, tako si

prazna glava več od

učene domišljuje

Kakor se stoječa voda

usmradi, tako se človek

v lenobi spridi

Kdo je omikan

Kdor majhnoto reči

zanemarja, velikoto

izgubi

Kdor nagaja, gotovo

drugim hudo, sam sebi

pa vselej nar huje stori

Kdor za drugim preveč

poizveduje, rad sebe

pozabi

Lagati ne!

Lenoba je gnejzdo, v

kterem se vsaktera

hudobija zleže kakor

za polžem smrekova

steza, tako za

razuzdanim človekom

pohujšanje gre

Medved in lisica

Medvedova koža

Miloserčna Ančka

Miloserčnost do živali
 Mlada koza in volk
 Moder sodnik
 Modra miška
 Naštej mlade ljudi
 O pravem kmetu
 Preširnost pripravi človeka
 v velike zadrege
 V mladosti navajeno
 neolikano vedenje je
 velika nesreča za ves
 čas življenja
 Zapiši to pesmico s
 svojimi besedami brez
 stihov

1872²⁵

Domovina
 Jelen in jazbec
 Kaj izmed tega je koristno,
 kaj potrebno
 Mavrica
 Mesto, trg, vas
 Miš
 Na travniku
 Poletje
 Pri potoku
 V gozdu
 Veter
 Zvezde

1875²⁶

Kača in jegulja
 Kaj bankovec sam o sebi
 pripoveduje
 Kaj kdo denar dobro
 obrača
 Kaj koristijo in škodujejo
 vetrovi

²⁵ Schreibeth, Nr. 9,
 Slovenische Schuller in der
 Volksschule in Furnitz, 6.
 Klasse.

²⁶ Spisovnice, vir: Slovenski
 šolski muzej.

Kaj nam koristi kmetški,
 kaj rokodelski in kaj
 trgovski stan
 Kaj nam koristi sadno
 drevje
 Kaj nam koristi svetloba in
 gorkota
 Kaj nam koristijo
 železnice
 Kaj nam koristijo živali
 Kaj nam ogenj koristi
 Kaj šivanka sama o sebi
 pripoveduje
 Kako človek trpi škodo
 zaradi nevednosti
 Kako ima vsaki letni čas
 svoje veselje
 Kako je bilo na sveti večer
 Kako se drevesa cepijo
 Kako se kruh peče
 Kako se maslo dela
 Kako se na polji dela
 Kako se na vrtu dela
 Kako se sir dela
 Kako se stanovalci v naši
 domovini dele po veri
 Kako se stanovalci v naši
 domovini dele po
 jeziku
 Kako se stanovalci v naši
 domovini dele po
 opravilih
 Kako se v kovačnici dela
 Kako se v mlinu dela
 Kako so učenci šolski
 praznik obhajali
 Kateri živež nam daje
 rastlinstvo
 Kokoš
 Krap
 Krava
 Krt
 Kruh
 Kukavica
 Kuščarica ali martinček
 Lastovica

Lepa beseda najde lepo
 mesto
 Lipa
 Lisica
 Lisica in krokar
 Ljuljka
 Medved in lisica
 Milosrčna deklica
 Miza
 Mlad berač, star brez hlač
 Mlada koza in volk
 Mleko
 Modra miška
 Nepokorna deklica
 Netopir
 Osel in koza
 Ovca
 Pes
 Pes in petelin
 Pomlad
 Popotnik
 Postrv
 Potonika in vrtna roža
 Pozabljena obljava
 Pravljica o divjem možu
 Pravljica o povodnem ali
 vodenem možu
 Pravljica o Rojenicah
 Pravljica o Vilah
 Radovedna miška
 Razserdeni ovčar
 Rudolf Habsburški
 Rudolf Habsburški in
 prosjak
 Sava
 Ščuka
 Sinica
 Skrivna učenica
 Škrjanec
 Slepec
 Smreka
 Sraka
 Sraka in pavje perje
 Srna
 Stanica
 Stara vrv
 Svilopredka

Trn in vinska trta
 Učenika k pogrebu
 spremili
 Veverica
 Vijolica
 Vinska trta in krompir
 (korun)
 Volčja jagoda in češnja
 Volk
 Volk in lisica
 Vrbsko jezero
 Vsem se ne more ustreči
 Žaba in vol
 Žaba rega
 Zakaj je častitljiv in nam
 koristen vojaški stan
 Zakaj je zadovoljnost
 polovica srečnega
 življenja
 Zakaj je znanje najboljšo
 premoženje
 Zakaj moramo svojo
 domovino ljubiti
 Zakaj so dobre knjige
 dobra tovarišija
 Želod in buča
 Zgodna danica pridnim
 zlatica
 Zveličarjevo rojstvo
 Zvonček

1875–76

Gizdalin
 Iz blodnje v življenji izvira
 blodnja v učenji
 Kaj je oda junaštva?
 Kako se veže XVI. stoletje
 s prejšnjimi v slovstvu
 slovenskem?
 Kdaj in kako naj kujejo se
 besede november
 Sonet v Cvetniku
 Kod prebivajo Slovenci in
 kakšne so njih dežele?
 Kralj Matjaž po pravljici
 in zgodovini
 Lenega čaka stergan rokav

Nade in bojazni moje o
 novem letu
 Ni vse zlato, kar se sveti
 O tiskarstvu
 Povodenj
 Solnčna pa senčna stran

1876–1875

Bolni otrok
 Cvetlice
 Dobri otrok
 Dom
 Duh na podstrešju
 Jesen
 Knjige, naši najzvestejši
 prijatelji
 Na vernih duš spomin
 starodavnih zdravnikov
 Opravila marljivega
 učenca v velikih
 šolskih počitnicah
 Otroci, vaša prihodnost
 Pokopališče
 Prepelica in nje prepeličica
 V varstvo izročeno blago
 Voda
 Vreme je prav
 Županov maček v škripcu
 Zvonik

1875–76

Bila je taka usoda vedno
 slavnih možakov, da
 jim slovelo ime, ko jih
 zagernil je grob
 Elegija – potok, oda – reka
 Kdor videl tujih ni ljudi
 (Levstik)
 Luna dobiva svitlobo od
 solnca, mož beseda pa
 poštenje od božjega
 sedeža
 Mladenič, ne pozabi tvoje
 ime, zato pa tudi nosi
 se, da boš slave vreden
 (Slomšek)
 Na grobeh

Ne zabi, da si praha sin –
 da v tvoj namen
 prilično, kratko – je
 tebi Bog nalogo dal
 Strast – gotova propast
 Ta ni možak, ta ni za rabo
 Vrgel je konja in jezdeca v
 morje
 Zdrava, kmečka kri,
 zmerno, trezno
 življenje, dela kolikor
 prav

1884

Blažno srce umetnikovo
 blaži srca rojakom
 Česar se človek najbolj
 veseli, to je rado polno
 gernjav
 Dalje nego v slikah in
 kipih živi spomin vrlih
 junakov v plemeniti
 pesmi
 Iz Koseskega 'Slovenija'
 Katero uteho daje človeku
 Podgorskega 'Tožeče
 drevo'?
 Kras gorice, slava vrta –
 zemlji najsvetejši les
 Kjer hodi, kjer stoji, kar
 gleda, išče – celi dom
 mu je svetišče (J.
 Zemlja)
 Kako se more pravljica
 izumiti in sestaviti, da
 bode v epičnih in
 dramatičnih umotvorih
 ugajala?
 Kako vzbuja pesnik bralcu
 sočutje in bojazen v
 epični pesmi 'Smrt
 Čengič Age'
 Kako se je slovenski jezik
 popačil in kako ga torej
 treba čistiti?

Lenega čaka strgan rokav
 – palca beraška, prazen bokav
 Najlepši dan preteklih počitnic
 Odgoja spartanske mladine
 Ogenj dobro služi, a slabo gospoduje
 Poletni večer
 Pomlad – mladost
 Protestantizem in slovensko slovstvo
 Prvi maj
 Redovnjak in svobodnjak v razgovoru po Prešernovi: 'Nuna in kanarček'
 Slika katerekoli iz Vilharjeve pesmi 'Molitev'
 Sloga jači – nesloga tlači
 Spomin in up
 S čim mislite baviti se v počitnicah?
 Ta ni možak, ta ni za rabo – kdor videl tujih ni ljudi
 Ta ni možak, ta ni za rabo – kdor tujih videl ni ljudi (Levstik)
 Ti učenost s krepstjo služi / kot solnce strinja luč in moč, / s tem domovini zvesto služi, / neutruđen zanjo dan in noč. (S. Gregorčič)
 Umetnost pa, o človek sam imaš
 Vodilna misel Umekove pesmi 'Mladenič in vila'
 Vergiliju na pot
 Životopis Ksenofontov

1888²⁷
 Dežela poštenjakov
 Grozdje
 Leni dekli
 Mlado jagnje
 Nočno nebo
 Povest o novem krajcarji
 Sestrina ljubezen
 Stara vrv

1888–98²⁸
 Angeljski otrok
 Jesen
 Kedaj osivijo naši lasje?
 Moja mati
 Poletje
 Pomlad je prišla
 Prvi vernih duš dan
 Trije metuljčki
 Zakaj imamo v nedeljo lepšo obleko?
 Zakaj smo siromaki
 Zima

1890²⁹
 Bodi pošten in resničen
 Kaj je strah
 Na razvalinah
 Po zimi
 Prijatelja
 Prve hlačice
 Sanje
 Sreča

1890–97³⁰
 Kedaj osivijo naši lasje?
 Moja mati
 Poletje
 Spomladi

²⁷ Revija Angelček (Angeljček – V Ljubljani: Društvo pripravniški dom, 1885–1935).

²⁸ Revija Angeljček (Angelček).

²⁹ Revija Vrtec.

³⁰ Revija Angelček.

Zima
 Zima

1894³¹
 Bučelica in golobček
 Hudobija se sama kaznuje

1894³²
 Hudobija se sama kaznuje
 Smreka

1895–05
 Angelica
 'Ata! Jožka ni!'
 Babici za god
 Bavbav na vasi
 Bavbav na vasi
 Blagi dobrotnik
 Bodi bogoljuben in priden
 Bogoljubni otrok
 Bolni otročiček
 Bonboni
 Boter
 Božično drevesce
 Brata
 Brez nadzorstva
 Brezovo mazilo je dobro zdravilo
 Cigan je cigan
 Čudna ptica
 Čurnova Francka
 Danilov prvi nastop
 Dedkove sanje
 Dobro dete
 Drejkov boben
 Držite ga, držite ga, da ne pade
 Dvojna izguba
 'Ej, ta kepa!'
 Gad jo je pičil
 Gizdavost mora trpeti
 Goljufani goljuf

³¹ Spisovnice, vir: Slovenski šolski muzej.

³² Spisovnice, vir: Slovenski šolski muzej.

Golobček sv. Očeta
 Gosposko pa kmetiško
 'Grande trio!'
 Grenčica v kupi veselja
 'Hčerka, k meni!'
 Hiša ob Krki
 Hišica ob pokopališču
 Hromi Jurij
 Hud, pa zdrav tobak
 Huda zima
 In vendar!
 Iz ljubezni do matere
 Izgubili smo očeta
 Izkušnja
 Janezek – angeljček
 Janezkova Amerika
 Jaslice
 'Jaz grem k mami!'
 Jazusov grob
 Jesenske podobice
 Jež in zajec
 Jurček s Holma
 K zlatim zvezdicam
 Kaj mi je tega treba
 Kako je cesar Ferdinand I
 mojemu dedu cmoke
 pojedel?
 Kako se je Lah znebil
 neprijetnih gostov
 Kako se je zgodilo
 Matičku
 Kako so ga ozdravili
 Kapljica vode
 Kdo je ukral jezik
 Kdo je ukral jezik?
 Kdo jih je varoval
 Kdor drugim jamo koplje,
 sam vanjo pade
 Kdor išče
 Kedaj osivijo naši lasje
 Kje je iskati
 Kje je iskati pomoči
 Kolačevi prijatelji
 Kotnikova Tinca
 Kraljiček
 Lastovka in mušnica
 Ljubite se tudi vi tako

Majnikova kraljica
 Mama so razsodili
 Mamica, jaz ne znam peti
 Maričina punčika
 Marijini zvončki
 Marjetica v grobu
 Materina ljubezen
 Matevžek – pust
 Miklavževa šiba
 Mladi Franek Serafin
 Mladi risar
 Moj kozel
 Moja mati
 Moja mati
 Moji tovariši
 Možic na tabli
 Na božični večer
 Na straži
 Na sveti večer
 Nadležna muha
 Nagrada
 Najtežja pot
 Naš Jožko
 Naš Murče
 Nejednaki učenci
 Nepričakovana zaušnica
 Nesrečni pirhi
 Nesrečni tatič
 Nevarna prijaznost
 Njegov načrt
 Novo leto
 O, ti brezskrbna mladost
 Ob vaški mlaki
 Odcvetela rožica
 Oh, pozabila je
 Organist
 Organist
 Pasja reč – to!
 Pastirci
 Pismo očetu
 Plemič
 Po jurčke
 Pokazalo se mu je
 Poletne podobice
 Poličarjev Francek
 Pomladni izprehod
 Pomaranča

Pomoč v sili
 Ponesrečena 'južinica'
 Potičice
 Potlej bom slušala
 Povest o nagajivem
 botrčku
 Pozabil je
 Prav mu je
 Pravljica o šivilji in
 škarjicah
 Pravljica o ubogi
 Terezinki
 Prazen račun
 Pred novo mašo
 Premeteni Andrejček
 Presejana lilijica
 Pri zajtreku
 Pridnost vse premaga
 Pripovedka o brezi
 Pripovedka o Tončku
 Procesije ne bo
 Prostost
 Prve hlače
 Prvi in zadnji dve
 Prvič – zadnjič
 Prvič pri polnočnici
 Prvo in zadnje sveto
 obhajilo
 Ptičnica
 Rajska cvetka
 Ranjenec
 Res je šel
 Revček
 Sama sreča?
 Sanje malega Mirka
 Semenj v Potoku
 Semenj v potoku
 Sinočji Miklavžev večer
 Skušnja
 Sladkosnedni Lojzek
 Slamnik
 Slavkova suknja
 Snežinki
 Snežinki
 Spomladanske podobice
 Spoštuj svojega očeta
 Sprehod za vasjo

Spričevalo
 Stara mati
 Stari gozdar
 Stric Matija
 Sv. Alojz Ligvorij
 Šmarnice
 Šojnica
 Šojnica
 Šojnica
 'Takega botra pa že ne!'
 Tine na strehi
 To ni več novo
 Toliko dela
 Tomažkovi dve
 Tudi – angeljček
 'Tvoja!'
 'Ure ni'
 Uresničene sanje
 Uresničene sanje
 V Ameriko
 V čast sv. Miklavžu!
 V večernem hladu
 V zarji mladosti
 Venček
 Veslarjev Cvetko
 Vrč poln solza
 'Vse čez'
 Za mater
 Za mater
 Zadnja podobica
 Zahribški stric
 Zakaj imamo v nedeljo
 lepšo obleko
 Zakaj ni maral terne
 'Zakaj nisi prišel?'
 Zapor ga je izučil
 Zaradi čmrljev
 'Zaradi šmarnic'
 Zdaj pa že bodo Matevžek
 vojak
 'Zdaj si pa sita!'
 Zgodaj zvenel
 Zima
 Zimska slika
 Zimske podobice
 Zimsko veselje
 Zimsko veselje

Zopet imamo ljubega
 očeta
 Zvezdici
 Žagino kolesce

1900–05³³

Dedkova ura
 Hudobija in ljubezen
 Kaj so nam pripovedovali
 naš dedek
 Mračni trenutki
 Na obali
 Najlepši praznik
 Počitnice
 Pri levu
 Skušnjava
 V kraljestvu palčkov
 V pastirski šoli
 V snegu in metežu
 Velika in mala kraljica

1901³⁴

Berthold Schwartz
 pripoveduje svojim
 tovarišem menihom,
 kako je po naključju
 iznašel smodnik
 Bog je pravičen
 Bog je pravičen
 Cesar Franc Jožef in
 ribičev sin
 Dobro obrnjeni denar
 Jablan in smreka
 Jež in lisica
 Kdor ne uboga, tepe ga
 nadloga
 Kolomb pripoveduje
 svojim prijateljem,
 kako je našel Ameriko
 Kovač in krojač
 Kranjska
 Lep vzgled
 Medved

³³ Revija Vrtec (Vertec).

³⁴ Navodilo za poduk v spisji
za ljudske šole.

Modri škorec
 Nenavadna pravda
 Osel
 Plačila za resnico
 Popotnika in medved
 Povest o hudobnem
 Jernejčku
 Prazen strah
 Skrb in smert
 Sraka in mlade
 Strupene jagode
 Volk
 Životopis dr. Franca
 Prešerna
 Životopis našega
 presvitlega cesarja
 Franca Jožefa I.
 Životopis Rudolfa
 Habsburškega

1901–02

Na sveti večer
 Ne hvali dneva pred
 večerom

1901–02

Velikonočni običaji v
 mojem rojstnem kraju

1901–10³⁵

Ako dva gledata isto, ne
 vidita istega
 Bilanca in proračun
 osmošolca početkom
 šolskega leta (1908)
 Cvetlice, prijateljice nam v
 žalosti in veselju
 Je pa davi slanica padla
 Kaj je doživel letos
 železniški čuvaj?
 Kaj moremo mi storiti za
 svetovni mir?

³⁵ Spisovnice, vir: Slovenski
šolski muzej.

Kaj smo dolžni našim
 hrabrim braniteljem
 domovine?
 Kako naj kažemo, da
 spoštujemo in ljubimo
 svoj materin jezik
 Kakšne ugodnosti nam
 nudi rana ura
 Kres
 Levstikova življenjska
 izpoved v 'Desetem
 bratu'
 Mesta izobražajo narode
 Moje najljubše razvedrilo
 Moja domača priprava za
 ponedeljski pouk
 Moja gugalnica pri gozdu
 Moje jaslice
 Moji nazori o zimskem
 športu
 Na cvetno nedeljo
 Na ljubljanskem trgu
 Na vernih duš dan
 Naj se primeri jezik
 brižinskih spomenikov
 z jezikom današnje
 slovenščine
 Najlepši dan mojih zadnjih
 počitnic
 Naš pes
 Ne bodi ti v čast, odkod
 prihajaš, temveč kam
 greš! (Nietzsche)
 Nekoč je bilo ...
 Ni nesreče brez sreče
 Ob vseh svetih na
 pokopališču
 O zgodovinskem pouku
 Počitnice
 Pomlad
 Pravljice in pripovedke iz
 domačega kraja
 Prvi sneg
 Prometna sredstva v
 svetovni vojski
 Pubi
 Pustni torek

Sneguljčica
 Sreča
 Tivolski park v pozni
 jeseni
 Rokovnjači in
 rokovnjaštvo
 Trgatev
 Tvoja beseda je zrcalo
 tvoje omike
 Umrlim v spomin
 Ustroj in poslovanje
 človeškega živčevja
 V vseh kritičnih časih so
 Avstrijski pokazali, da
 so eno telo
 Večer ob domačem
 ognjišču
 Vinska trta (Jena dobra
 stran po pesnikovih
 besedah, jena slaba pa
 po lastnem opazovanju
 vsakdanjega življenja
 popisana)
 Za en časek radosti
 Zakaj se učimo
 prirodoznanstva?
 Zakaj se veselimo božiča
 Značaj Martina Krpana
 Zrelostni izpit

1902–06

Božično drevo
 Brada, usta, nos
 Drsalke
 Kako ljubim svoj rojstni
 kraj
 Kako smo pokopavali
 pusta
 Ljubimo domovino
 Mladi igralci
 Moj oče
 Na počitnice
 Na saneh
 Najlepši praznik
 O dveh angelih in dveh
 zvezdicah
 Ob novem letu

Oblaček
 Poletje
 Pomladi v pozdrav
 Ptički pozimi
 Škrat
 Sosedu
 Ugodna pomota
 V novoletni noči
 V zimskem jutru
 Zaklad smo šli iskat

1903–31³⁶

Brat
 Dimnikarček
 Dimnikarček
 Dolgi večeri
 Domača vas
 Domača vas
 Iz mojega življenja
 Izlet na Cerkniško jezero
 Izlet na Cerkniško jezero
 Kaj se mi je snoči sanjalo
 Kaj se mi je snoči sanjalo
 Kaj ste se zadnjič igrali s
 pastirji?
 Kako iz vinarjev postajajo
 krone
 Kako iz vinarjev postajajo
 krone
 Kako so se vedle proti
 ljudem
 Kako sva z deklo krompir
 kopala
 Kakšni so rokodelci?
 Karnia
 Katere živali ste videli na
 zadnjem izprehodu
 Kdo in kakšne so bile Vile
 (obleka, lasje, petje,
 ples)³⁷
 Ko prideš iz šole
 Koza
 Krava

³⁶ H. Schreiner, J. Bezjak:
 Slovenske jezikovne vadnice.
³⁷ Vile (opis pravljicnih bitij).

Kravelj
 Kravelj
 Lastovice so tu
 Lastovice so tu
 Led
 Ljudmila
 Mačka v pregovoru
 Marica
 Mati
 Mati (oče brat sestra)
 Moj dom
 Moj dom
 Moj domači kraj
 Moj domači kraj
 Morje
 Morje
 Na božji poti
 Na božji poti
 Na domačem vrtu
 Greda tulipanov
 Kako smo jedli jabolko?
 Škorec
 Gostje na našem vrtu
 Na dvorišču
 Na kmetih
 Na polju in travniku
 Napiši kratke stavke!
 Naš cesar Franc Jožef I.
 Naš cesar Franc Jožef I.
 Naš golobnjak
 Naš novi Sivec
 Naš zimski večer
 Naša cerkev
 Naša cerkev
 Naša domača hiša
 Pripovedujte, kako gradijo
 hišo
 Naša mačica
 Naše šolsko poslopje
 Pripovedujte o vaši
 današnji poti v šolo!
 Naši zimski večer
 Njih zakladi in nedolžni
 otroci
 Norik
 Ob čem so živele
 Oče

Opice
 Opice
 Opišite vašo kravo!
 Ovca
 Panonija
 Petelin in puran
 Pismo prijatelju (Od včeraj
 pogrešal svoj žepni
 nožek. 1. odgovor
 Prijatelj ti naznanja, da
 je vesel, ker je našel
 nožek. 2. odgovor
 Prijatelju je zelo žal, da
 ti ne more, dati
 ugodnega poročila.)
 Pri črevljarju
 Pri koscih
 Pri krojači
 Pri mizarju
 Pri mojem prijatelju
 Pri mojem prijatelju
 Pri raznih rokodelcih
 Pri topli peči
 Pripovedujete, kako
 gradijo hišo!
 Pripovedujte, kako napravi
 krojač obleko!
 Pripovedujte, kako se
 naredi miza!
 S čim nam koristijo
 domače živali?
 Sestra
 Severni jelen in domače
 govedo
 Sneg
 Šola in cerkev
 Sosedov konj
 Tončika
 Večerja
 Vid je krasen dar nebeški
 Vid je krasen dar nebeški
 Vile
 Vile in junaki
 Vile in kmetje
 Voda
 Volk in lisica
 Vse mine

Vse mine
 Zakaj ljubimo svojo
 domovino
 Zakaj ljubimo svojo
 domovino
 Zakaj so Vile pobegnile z
 Gorjancev
 Žganje jih pogubi več
 nego kuga, glad in meč
 Žganje jih pogubi več
 nego kuga, glad in meč
 Zlato in železo

1904–05³⁸

Dobre misli
 Zakaj sovraži pes zajca
 Živali in rastline
 pripovedujejo

1904–05³⁹

Dobre misli
 Spominjaj se smrti

1905⁴⁰

Basni
 Boter
 Pomaranča
 Prišlo novo leto
 Smreka in grm
 V kleti

1905–08⁴¹

Čemu bomo posvetili vse
 svoje sile
 Dobre misli
 Ko sem še verovala v sv.
 Miklavža

³⁸ Poskušne pisave v šol. letu, Št. Jernej. Spisovnice, vir: Slovenski šolski muzej.

³⁹ Poskušne pisave v šolskem letu. Spisovnice, vir: Slovenski šolski muzej.

⁴⁰ Spisovnice, vir: Slovenski šolski muzej.

⁴¹ Spisovnice, vir: Slovenski šolski muzej.

Ljuba mama!
 Ljudmila, karakteristika
 oseb
 Marija, zvezda našega
 življenja
 Moj oče
 Naši sosede
 O človeškem telesu
 O krokodilih
 Storila sem krivico
 Sveta božična noč
 Zakaj sovraži pes zajca?
 Življenje ni praznik

1905–08⁴²

Dobre misli
 Hajduk, zgled ljubezni do
 domovine
 Jesen v gozdu in na polju
 Marija, zvezda našega
 življenja
 Ob moji mizici
 Oljka, podoba miru
 Potrpljenje prebije železne
 duri
 Potrpljenje prebije železne
 duri
 Spominjaj se smrti
 Spominjaj se smrti!
 Sveta božična noč
 Vseh mrtvih dan
 Zakaj sovraži pes zajca?
 Zgled ljubezni do
 domovine

1905–40⁴³

Čemu bomo posvetili vse
 svoje sile
 Dobre misli
 Iz dobe?
 Ko sem še verovala v sv.
 Miklavža

⁴² Spisovnice, vir: Slovenski
 šolski muzej.

⁴³ Spisovnice, vir: Slovenski
 šolski muzej.

Ljuba mama!
 Ljudmila, karakteristika
 oseb
 Marija, zvezda našega
 življenja
 Moj oče
 Naši sosede
 O človeškem telesu
 O krokodilih
 Storila sem krivico
 Sveta, božična noč
 Življenje ni praznik
 Zakaj sovraži pes zajca?

1906⁴⁴

Bezek, jako koristno drevo
 Blejsko jezero najlepše
 jezero na Slovenskem
 Bleško jezero
 Božično drevesce
 pripoveduje
 Čemu rabimo brezo?
 Cesar
 Cesarjev rojstni dan
 Cesarjev god
 Človeške bolezni
 Danes so bili gospod
 nadzornik pri nas
 Pismo bolnemu sošolcu
 Delovanje metuljevo
 Deževen dan
 Dogodbice iz lastnega
 življenja
 Glavni oltar naše cerkve
 Kako smo obhajali
 vstajenje Kristusovo
 Naš božični večer
 Naš majniški izlet
 Gozd
 Hrast
 Jablan dobra gospodinja
 Jablan pripoveduje svoje
 življenje

⁴⁴ J. Bežjak: Posebno
 ukoslovje slovenskega
 učnega jezika v ljudski šoli.

Junaški vojak
 Kaj bomo jeli v nedeljo?
 Kaj bom videl (videla) na
 izprehodu?
 Kaj delam v sobi zimskega
 dne?
 Kaj je doživel moj brat v
 Ameriki?
 Kaj je doživel moj stric v
 Ameriki?
 Kaj mi je prinesel sv.
 Miklavž?
 Kaj mi je prinesel sv.
 Miklavž?
 Kaj opazujemo, kadar
 voda vre?
 Kaj počnem danes v šoli?
 Kaj pripoveduje razvalina
 gradu nad našo vasjo?
 Kaj pripoveduje vodena
 kapljica?
 Kaj pripovedujejo lastovke
 o svojem potovanju?
 Kaj sem videl(a) na
 spomladnjem
 izprehodu?
 Kaj smo opazovali pri
 kovaču?
 Kaj smo opazovali pri
 mizarju
 Kaj smo opazovali pri
 mlinarju
 Kaj smo opazovali pri
 krojaču
 Kaj smo opazovali pri
 čevljarju
 Kaj smo opazovali pri
 strojarju
 Kaj smo opazovali v
 elektrarni?
 Kaj smo opazovali v
 Fužinah?
 Kaj smo opazovali v
 papirnici?
 Kaj smo opazovali v
 strojarni?

Kaj smo opazovali v tiskarni	Kako sem hodil z očetom na trgatav?	Kako si delamo jaslice?
Kaj smo se danes učili	Kako sem hodil z očetom na semenj?	Kako si delaš piščal
Kaj smo se danes učili v šoli?	Kako sem hodil z očetom prvokrat v mesto?	Kako si lastovke delajo gnezdo?
Pismo bolnemu tovarišu?	Kako sem našel (našla) ptičje gnezdo in kaj sem videl(a) tam?	Kako si naredim klopotec
Pismo bolnemu tovarišu	Kako sem obiskal(a) bolnega tovariša?	Kako služim pri službi božji
Kaj zna moj psiček?	Kako sem obiskal(a) bolno tovarišico?	Kako smo delali poskus v dokaz, da gorkota razteza telesa?
Kako bode v nedeljo v cerkvi?	Kako sem opazoval(a) včerajšnji solnčni (lunin) mrk?	Kako smo hodili na pokopališče na vernih duš dan?
Kako dobivamo železo?	Kako sem preživel svoje velike počitnice	Kako smo hodili na veliki petek gledat grobove?
Kako dobivamo kako jeklo?	Kako sem preživel(a) letošnje velike počitnice?	Kako smo hodili na veliki petek gledat grobove (v mestu)?
Kako hodim spat?	Kako sem prvič bil ministrant?	Kako smo hodili nabirat jagod?
Kako hodim v šolo?	Kako sem romal na Sv. Gore?	Kako smo hodili nabirat črnic?
Kako je gorelo pri sosedu?	Kako sem romal k Sv. Trojici v Slovenske gorice?	Kako smo hodili nabirat malin?
Kako je gorelo v vasi?	Kako sem romal v Brezje?	Kako smo obhajali Jezusovo vstajenje?
Kako je nastalo naše mesto?	Kako sem se prvič vozil(a) z železnico?	Kako smo obhajali Miklavžev večer?
Kako je uporabljati mleko, da donaša dober dobiček	Kako sem se zadnjič drsal(a) po ledu?	Kako smo obhajali božični večer?
Kako naj gojimo sadni vrt?	Kako sem si naredil brizgljo?	Kako smo pokopali našega drugega imenitnega moža v občini?
Kako naj krmimo živino?	Kako sem si naredil klopotec?	Kako smo pokopali našega drugega imenitnega moža v vasi?
Kako naj pišem sv. Miklavžu?	Kako sem si naredil Mlin ob potoku?	Kako smo pokopali našega učitelja?
Kako najbolj uporabljamo mleko?	Kako sem si naredil puško?	Kako smo pokopali našega župana?
Kako nam koristijo vetrovi?	Kako sem si naredil sesalko?	Kako smo pokopali našega župnika?
Kako naš maček lovi miške?	Kako sem z očetom hodil na semenj	Kako smo praznovali
Kako nastaja dež?	Kako sem zadnjo nedeljo hodil(a) k sveti maši?	Kako smo praznovali cesarjev god?
Kako nastaja rosa?		Kako smo praznovali cesarjev rojstni dan?
Kako nastaja sneg?		
Kako nastane kruh?		
Kako očetu v hlevu?		
Kako orjemo in sejemo		
Kako pokrivam mizo?		
Kako pomagam materi v kuhinji?		
Kako se nareja kovno železo?		
Kako se peče kruh		
Kako se razveseljujemo na paši		

Kako smo pred birmo
 sprejeli našega škofa?
 Kako smo prešali grozdje
 Kako smo risali črešnjevo
 vejico?
 Kako smo risali hrastov
 list?
 Kako smo risali šolsko
 omaro?
 Kako smo risali šolsko
 peč?
 Kako smo se igrali na
 paši?
 Kako smo se igrali na
 sosedovem vrtu?
 Kako smo se igrali s pirhi?
 Kako smo se igrali na
 travniku?
 Kako smo se igrali v
 gozdu?
 Kako smo se učili risati
 trobentice
 Kako smo spravljali seno?
 Kako smo kosili
 Kako so izumili jeklena
 peresa?
 Kako so pisali o raznih
 časih?
 Kako so pri nas obhajali
 sv. misijon?
 Kako sva z očetom hodila
 orat?
 Kako vstajam?
 Kako čebele pripravljajo
 strd?
 Kakšen je sedaj naš vrt? ⁴⁵
 Kakšna je mavrica?
 Katere goste nahajamo na
 jablani?
 Katere vrste prsti poznamo
 in čemu jih rabimo?
 Kdaj se spet pojdemo
 kopat?

⁴⁵ Pismo prijateljici v pozni jeseni.

Kje in kako sem našel
 (našla) prve vijolice?
 Kolikega pomena je zrak
 za naše zdravje?
 Korist železa
 Kranjske gore in reke
 Krompir pripoveduje svoje
 življenje
 Lastne dogodnice v
 tretjem šolskem letu
 Lipa
 Lipa pred našo cerkvijo
 Lipa na šolskem vrtu
 Lipa pred našo šolo
 Lipa pred šolo
 Listje pada
 Marljiva žanjica
 Marljivi kmetič
 Miza
 Moj božični večer
 Moj najljubši prostorček
 Moj peresnik, nož, klobuk
 Moj pomladanski izprehod
 Moj rojstni kraj
 Moja čitanka
 Moja čitanka
 Moja računica
 Moja jezikovna vadnica
 Moja pisanka
 Moja tablica
 Moja pot v šolo (opis)
 Moja prva šolska maša
 Moja roža ljubljenska
 Moje cvetlice
 Moje prvo sv. obhajilo
 Moje zimsko veselje
 Moji gospodinjski opravki
 Pismo prijateljici
 Mravljinjak
 Na našem semnju
 Na novega leta dan
 Najlepši dan mojih
 počitnic
 Naš domači vrt
 Naš izlet na Šmarno goro
 blizu Ljubljane
 Naš izlet na Kozjak

Naš izlet na Pohorje pri
 Mariboru
 Naš kanarček
 Naš koder
 Naš majniški izlet
 Naš Pazi
 Naš petelin
 Naš razredni izprehod
 Naš šolski pes
 Naša birma
 Naša Dimka
 Naša Dimka
 Naša košnja
 Naša lipa, jablan, črešnja
 Naša procesija o Telovem
 Naša šolska miza
 Naša šolska soba
 Naša šola
 Naša cerkev
 Naša mestna hiša
 Naša žetev
 Naše barje (pri Ljubljani)
 Naše božično drevesce
 Naše orgle
 Naši cerkveni zvonovi
 Naši mladi škorci
 Nova izložba v Gosposkih
 ulicah
 O domačem dogodku
 O domačem dogodku
 O domačem dogodku
 O lastnih dogodkih
 O šolski maši
 O šolski maši
 O zadnji nedelji
 O zadnji nedelji
 Očetov travnik
 Od kod prihaja potoček?
 Pismo učitelju s počitnic
 Pokaži, da je konj jako
 razumna žival!
 Polž in njegova hišica
 Popiši trobentico!
 Potovanje ob Dravi od ...
 do
 Potovanje ob Savi od ...
 do ...

Procesija o Telovem
 Prvi sneg
 Razgled z Golovca pri
 Ljubljani
 Razgled s Kalvarije pri
 Mariboru
 Rudolf Habsburški
 Slovenske gorice
 Snaga v hlevu
 Šolski vrt
 Sosedov gozd
 Telovo pri nas
 Teme za srednjo stopnjo
 Tepežnica
 Toplota
 Včeraj smo kolinili
 Včerajšnja nevihta
 Včerajšnji kres
 Veliki oltar v cerkvi
 Voda najkoristnejša
 tekočina
 Vzorna gospodinja
 Zadnja povodenj
 Zakaj imenujemo žolno
 gozdnega tesarja
 Zakaj in kako je treba
 zemljo gnojiti?
 Zakaj je gozd tako
 koristen?
 Zakaj mi tako ugaja gozd
 Zakaj mi ugaja jesen?
 Zakaj mi ugaja junija naš
 travnik?
 Zakaj mi ugaja pomlad?
 Zakaj mi ugaja zima?
 Zakaj ostajam danes rad(a)
 v sobi?
 Zakaj rad hodim po žitnem
 polju?
 Zapišite, kaj delate vsako
 jutro
 Zapišite, kaj delate vsako
 jutro
 Železo
 Zgodovina naše cerkve
 sredi vasi

Zgodovina naše kapelice
 sredi vasi
 Zgodovina naše šole sredi
 vasi
 Življenje ob ribniku, na
 njem in v njem

1907⁴⁶

Jesen v gozdu
 Marija, zvezda našega
 življenja
 Ob moji mizici
 Olju podoba miru
 Potrpljenje prebije železne
 duri
 Sveta božična noč
 Vseh mrtvih dan
 Zgled ljubezni do
 domovine

1907⁴⁷

Dobre misli
 Doma na paši
 Iz počitnic
 Kaj mi je Mici povedala
 Kaj sem delal pri
 vinogradu
 Kako je bilo v počitnicah
 Kako sem lovila metulja
 Kako smo delali
 sneženega moža
 Kako smo lovili pri
 vinogradu polha, ko
 smo obirali jabolka
 Kako smo vpregli psa
 Materina bolezen
 Na vojsko
 Naša snežena moža
 Na našem šolskem vrtu
 Obiranje hmelja
 Otročje veselje

⁴⁶ Slovenske naloge, Mekinje,
vir: Slovenski šolski muzej.

⁴⁷ Popotnik (Pedagoški in
znanstveni list za šolo in dom
1880–1941, 1845–1949).

Pogovor s Faniko
 Pri nas doma
 S stricem
 Smeh nad smeh
 Sneženi mož
 Stric gredo v mlin
 Stric Jože nam pravijo o
 Rusiji
 V gozdu
 V jami
 Veverica na orehu
 Žalost

1907–08

Jesen v gozdu in na polju
 Marija, zvezda našega
 življenja
 Ob moji mizici
 Oljka podoba miru – po
 Gregorčičevi pesmi
 Sveta božična noč
 Vseh mrtvih dan

1908

Jesenska slika
 O tiskarstvu
 Tuja zemlja človeka ubija
 Za slovo v spominsko
 knjigo našega razreda

1908⁴⁸

Binkošti na Vrbskem
 jezeru
 Božični dan
 Božični večer pri nas
 Bratova gostija
 Bratovi zvončki
 Bukov les spomladi
 Če gledamo zvezdnato
 nebo
 Če pogledam zvezdnato
 nebo
 Česa se najbolj veselimo
 koncem šolskega leta

⁴⁸ M. Lichtenwallner: Prosti
spisi v ljudski šoli.

Cilika in zrele črešnje
 Črnice (borovnice) že
 zore!
 Čudna mačka
 Čudna svatba
 Čudna vrata in čuden pes
 Čudno jajce
 Cvetko in Mira pri Vilah
 Cvetko in Mira pri vilah
 Cvetlice na našem vrtu
 sredi poletja
 Cvetlice na oknih naše
 hiše
 Cvetoča rž na našem polju
 Cvetoče buče na naši njivi
 Cvetoči lipi sredi vasi
 Dan 1. rožnika ali god
 vseh cvetlic
 Dan sv. birme na Rušah
 Današnja nevihta
 Današnje slabo vreme
 Današnji dež
 Današnji živinski sejem
 Danes je neznosna vročina
 Danes se zunaj vse blešči
 Danes že zopet solnčece
 sije
 Deček in lipa
 Deček in lipa
 Deček in lipa
 Deček in škrjanec
 Deklica in cvetoči mak
 Deklica in cvetoči mak
 Deklica in usmiljena
 grofica
 Deklica in vile
 Dekličino veselje se je
 izpremenilo v žalost
 Delo na našem travniku v
 prvi pomladi
 Delo na našem vrtu v prvi
 pomladi
 Dež me je dobil
 Dežja nam manjka
 Dogodki iz gozda

Dolina v gosti megli,
 planina v zlatem
 solncu
 Dolina v gosti megli,
 planina v zlatem
 solncu
 Doma pri ciganih
 Drago solnčece!
 Drago solnčece!
 Ljubljeno solnčece!
 Moj pogovor s solnčecem
 Drava ob zadnjem deževju
 Drobne ptičice po zimi
 Drvar se je ponesrečil
 Dva otroka v gozdu
 Dva šopka živordečih
 jagod
 Deček in metuljček
 Ema in lastovke
 Franček in ptička
 Franček in ptička
 Fridolin pri čolničju ali
 mlad brodnik
 Glej jo, glavico žarečo!
 Glej jo, lisico-tatico!
 Gosenice na našem
 sadnem drevju
 Gosenice na našem
 sadnem drevju
 Gozdi požar na Pohorju
 dne ...
 Gradba velike žage ob
 Lobnici
 Hud vihar po noči
 Izložba pri trgovcu S. pred
 Božičem
 Jagode so zrele že!
 Jasno zimsko jutro
 Jaz in jeternica
 Jaz in metuljček
 Jaz in škrjanček
 Jaz in vijolica
 Jaz in zvonček
 Jesen v gozdu
 Jesen v gozdu
 Kaj delam pomladi na paši

Kaj delam zimskega dne
 doma
 Kaj delamo zdaj na vrtu
 Kaj mi je Mici povedala
 Kaj naši voli po zimi
 delajo
 Kaj naši voli po zimi
 delajo
 Kaj se mi je nekoč
 pripetilo na paši
 Kaj sem delal pri
 vinogradu
 Kaj sem dobila letos za
 pisanko
 Kaj sem dobila za pisanko
 Kaj sem doživel(-a) na
 Miklavžev večer doma
 Kaj sem na pustni torek
 posebnega doživel
 Kaj si želim o Božiču
 Kaj si želim o Božiču
 Kaj smo delali na
 predpustni ponedeljek
 Kako delajo pri nas
 presmec
 Kako delajo pri V. G.
 opeko
 Kako delamo v Bistrici
 presmec
 Kako hodim na travnik
 solato nabirat
 Kako in kje sem našel(la)
 prve pomladne cvetice
 Kako in kje sem videla
 prvega metulja
 Kako in zakaj smo stavili
 slavoloke v Rušah
 Kako in zakaj smo stavili
 slavoloke na Bistrici
 Kako je bilo na Svečenico
 Kako je bilo v počitnicah
 Kako je bilo v počitnicah
 na paši
 Kako je gnal Pavliha kozla
 na semenj
 Kako je mojim staršem
 hiša pogorela

Kako je Nežika hodila po jagode
 Kako je Ozimov Ludovik streljal na Veliko noč
 Kako je pri sosedu trava pogorela
 Kako je v nedeljo zvečer luna izhajala
 Kako je včeraj solnce zahajalo
 Kako je vlak užgal naš travnik
 Kako je zadnje deževje razneslo naše ceste
 Kako kopljemo pri nas studenec
 Kako krmim ptičke v hudi zimi
 Kako krmim ptičke v hudi zimi
 Kako lomimo in vozimo led za ledenico
 Kako luščimo po večerih bučno seme
 Kako luščimo po zimskih večerih fižol (bučno seme, koruzo)
 Kako me je obdaril sv. Miklavž
 Kako mi je mačka strla krožnik
 Kako nabiram regrat
 Kako nabiram regrat
 Kako nabiram zvončke
 Kako nagajajo vrabci škorcem
 Kako nam je Bog zopet poslal dež
 Kako nam je Bog zopet poslal dež
 Kako obdarujejo v Rušah domače ubožčke in ubožice na dan Vseh svetnikov
 Kako obiramo rano sadje
 Kako osipavamo krompir
 Kako peče moja mati kruh

Kako peče moja mati kruh
 Kako po večerih luščimo fižol
 Kako po večerih luščimo koruzo
 Kako po zimi krmim ptičke
 Kako pomagam materi v kuhinji
 Kako pomagam očetu v delavnici
 Kako pomagam očetu v hlevu
 Kako pomagam očetu v žagi
 Kako pomagam revnemu součencu
 Kako pomagam sestri v tovarni
 Kako pri nas luščimo orehe (fižol, bučno seme)
 Kako pri nas mlatimo
 Kako rabijo pri naši hiši presmečev les
 Kako rabijo v Zg. Sv. Kunigundi presmečev les
 Kako rabimo pri nas presmečev les
 Kako se blišči naš mladi bukov gozd
 Kako se bratec igra z mačko
 Kako se igramo spomladi na zeleni tratnici
 Kako se je mlad škorec ponesrečil
 Kako se je moj stric ponesrečil
 Kako se je včeraj našemil sosedov Tonček
 Kako se mi je godilo v bolnišnici v Gradcu
 Kako se mi je godilo v bolnišnici v Mariboru

Kako se naše mlade mačke igrajo
 Kako se pripravljamo za božične praznike
 Kako se pripravljamo za velikonočne praznike
 Kako se vozimo meseca januarja na saneh
 Kako se vozimo na saneh
 Kako se vozimo na sankah v šolo
 Kako se zdaj grejemo na solncu
 Kako se zdaj s krogliami igramo
 Kako sem čuval črešnje
 Kako sem delal presmec
 Kako sem delal včeraj oltarček za majnik
 Kako sem hodil čez zamrzlo Dravo
 Kako sem hodil(a) po božično drevo
 Kako sem hodila k Sv. Duhu na Ostrem vrhu
 Kako sem hodila na Veliki petek molit božjega groba
 Kako sem hodila na Veliki petek molit božjega groba
 Kako sem hodila po kostanje
 Kako sem hodila po maline
 Kako sem hodila po maline
 Kako sem hodila po zvončke
 Kako sem hodila prosit birmske botre
 Kako sem hodila v velikih počitnicah v Puščavo
 Kako sem iskala prve pomladne cvetlice

Kako sem kot ministrant
 hodil na
 blagoslavljanje
 Kako sem letos obhajala
 velikonočne praznike
 Kako sem letos pobirala
 kostanje in orehe
 Kako sem lovil fazana na
 polju
 Kako sem lovil polha
 Kako sem lovil rogače
 Kako sem lovil kresnice
 Kako sem lovila glogove
 beline
 Kako sem lovila kresnice
 Kako sem lovila veverico
 Kako sem lovil metulja
 Kako sem na grlu zbolel
 Kako sem na paši
 opazoval vojake
 Kako sem na planini kidal
 sneg
 Kako sem na Veliko noč
 staršem v krčmi
 pomagal
 Kako sem nabiral gobe
 Kako sem nabirala jagode
 Kako sem nabirala jagode
 Kako sem nabirala mačice
 Kako sem nabirala maline
 Kako sem nabirala orehe
 Kako sem nabirala
 ostrožnice
 Kako sem nabirala prve
 pomladne cvetice
 Kako sem opazoval divjo
 raco
 Kako sem opazoval
 škrjančka
 Kako sem opazovala kosa
 Kako sem padel v žago
 Kako sem pomagal prešati
 Kako sem pomagal snažiti
 sadno drevje
 Kako sem pomagala žeti
 Kako sem pomagala žeti

Kako sem preživel(la)
 pustni terek
 Kako sem preživela zadnji
 Marijin praznik
 Kako sem pri sosedu tlačil
 seno
 Kako sem prvič spal na
 dišečem senu
 Kako sem prvikrat bila
 žanjica
 Kako sem prvikrat
 opazoval divjo kokoš
 Kako sem prvikrat spal na
 dišečem senu
 Kako sem prvikrat vozil
 drva
 Kako sem prvikrat vozil
 drva
 Kako sem prvikrat žela
 Kako sem se pogovarjala z
 mačicami
 Kako sem se ponesrečil pri
 vožnji na saneh
 Kako sem se v počitnicah
 vozil v Kraljevec na
 Ogerskem in nekaj o
 ogerski noši
 Kako sem se včeraj
 našemil
 Kako sem sestri godel za
 god
 Kako sem si delal piščalko
 Kako sem si delal presmec
 Kako sem si delal sani in
 še nekaj
 Kako sem si delal sani in
 se vozil z njimi
 Kako sem v počitnicah
 pasel krave
 Kako sem v počitnicah
 pasel ovce
 Kako sem v počitnicah
 pasla koze
 Kako sem zadnjo nedeljo
 opazovala naravo
 Kako sem že v začetku
 sušca pasel koze

Kako si je ptičica delala
 gnezdo
 Kako si pripravljam
 presmec za Cvetno
 nedeljo
 Kako si znašamo drva za
 zimo
 Kako škodo so nam
 naredili plazovi
 Kako služi moj oče
 vsakdanji kruh
 Kako smo delali jaslice
 Kako smo delali
 sneženega moža
 Kako smo dobili lisico
 tatico
 Kako smo grabili steljo
 Kako smo hodili po
 smreko za mlaj
 Kako smo hodili po srebot
 za presmec
 Kako smo klatili orehe
 Kako smo klatili orehe
 Kako smo krasile mlaj
 Kako smo krasili božično
 drevo
 Kako smo krasili božično
 drevo
 Kako smo letos obhajali
 Jezusovo vstajenje
 Kako smo letos spravljali
 sadje
 Kako smo lovili kresnice
 Kako smo lovili metulja
 Kako smo lovili pri
 vinogradu polha
 Kako smo lovili rake
 Kako smo lovili veverico
 Kako smo mlatili z
 mlatilnim strojem
 Kako smo na planini
 spravljali seno
 Kako smo nabirali črnice
 Kako smo nabirali gobe
 Kako smo nabirali
 kostanje

Kako smo nabirali lipovo
 cvetje
 Kako smo nabirali lipovo
 cvetje
 Kako smo nosili rože iz
 vinograda
 Kako smo obhajali
 Kristusovo vstajenje
 Kako smo obhajali
 velikonočno nedeljo
 Kako smo okrasili babičin
 grob
 Kako smo okrasili bratčev
 grob
 Kako smo okrasili dedov
 grob
 Kako smo okrasili materin
 grob
 Kako smo okrasili očetov
 grob
 Kako smo okrasili
 sestričin grob
 Kako smo okrasili tetin
 grob
 Kako smo osipavali
 krompir
 Kako smo pekli krape
 Kako smo pletli vence za
 očetov in babičin grob
 Kako smo pred Veliko
 nočjo snažili
 stanovanje
 Kako smo prešali jabolka
 in hruške
 Kako smo pri nas obhajali
 pust
 Kako smo pri nas
 spravljali sadje
 Kako smo pri nas sušili
 seno
 Kako smo pri nas želi
 Kako smo pri stricu
 okončavali gosenice in
 hrošče
 Kako smo rezali brajde
 Kako smo se igrali vojake
 Kako smo se igrali vojake

Kako smo se igrali vojake
 Kako smo se preselili
 Kako smo se pripravljali
 na velikonočne
 praznike
 Kako smo se v nedeljo
 izprehajali po gozdu
 Kako smo sejali oves
 Kako smo si napravili
 novo kegljišče
 Kako smo snažili
 stanovanje pred
 Božičem
 Kako smo snažili
 stanovanje pred Veliko
 nočjo
 Kako smo spravljali
 krompir
 Kako smo v planini delali
 drva
 Kako smo v Puščavo
 hodili
 Kako smo v vinogradu
 vezali šparone
 Kako smo včeraj zvečer
 lovili kresnice
 Kako smo vpregli psa
 Kako smo vrt kopali
 Kako smo zamakali zeljne
 sadike
 Kako so moja mati
 kupovali maline
 Kako so moja mati pekli
 kruh
 Kako so na "Glažuti" o
 Veliki noči streljali
 Kako so na Kalvariji
 streljali
 Kako so nam zmrznili
 domači zajci
 Kako so pri sosedu trosili
 slive
 Kako so stavili v Rušah
 mlaj
 Kako spomladi dvorišče
 snažimo

Kako spomladi sadimo
 brajde
 Kako spravljamo od hiše
 sneg
 Kako sva hodila z očetom
 po drva
 Kako sva s sestro iz jagod
 delali vence
 Kako sva s sestro lovila
 kresnice
 Kako sva s sestro lovila
 kresnice
 Kako sva s sestro predli
 Kako sva z bratom lovila
 postrvi
 Kako trpim na svoji šolski
 poti po zimi
 Kako vežemo v vinogradu
 Kako vozijo naši drvarji
 po zimi drva
 Kako zdaj na vrtu
 kopljemo
 Kako zdaj spravljamo led
 v ledenico
 Kako zdaj v vinogradu
 kopljemo
 Kako zdaj v vinogradu
 vežemo
 Kako zeleni naš vrt
 Kako žgemo pri nas
 žganje
 Kako žgemo pri nas
 žganje
 Kakšen je oče, tak je sin
 Kakšno škodo je naredilo
 zadnje deževje na
 mojem vrtcu
 Kateri letni čas je meni
 najljubši
 Kdo me kliče?
 Kdor ne uboga, ga tepe
 nadloga
 Kje in kako sem našel ježa
 Kje in kako sem našel
 prvega metulja
 Kje in kako sem našel
 prvo cvetočo ivo

Kje in kako sem slišala
 letos prvo kukavico
 Kje in kakšno škodo je
 napravilo zadnje
 deževje
 Kje sem najrajši
 Ko smo obirali jabolka
 Kobilice na našem
 travniku
 Kokoši – moj najljubše
 živali
 Koledarji v Rušah
 Koliko je vreden zadnji
 dež
 Kopati se je zdravo in
 prijetno!
 Kosci na našem travniku
 Košnja pri nas
 Kresi na velikonočno
 soboto
 Lastovice na naši hiši
 Lastovičje gnezdo v našem
 hlevu
 Lastovke pri nas
 Lastovke pri nas
 Lastovke so že tu!
 Lastovke v našem hlevu
 Lep dan v prvi pomladi
 Lep nedeljski izprehod
 Lep poleten večer na
 našem vrtu
 Lep poletni večer na klopi
 pred našo hišo
 Lep poletni večer na
 prostem
 Lep šopek prvih jagod
 Lep zimski večer na
 prostem
 Lepo je zdaj na polju!
 Lepo je zvezdnato nebo
 Lepo je zvezdnato nebo
 Lepo pomladni večer
 Letos prvokrat na črešnji
 Letošnji god vseh
 svetnikov
 Letošnji majnik – snežen
 mož

Letošnji veliki dar božji na
 našem sadosniku
 Lisica na našem dvorišču
 Lisica pri naših kokoših
 Ljubljeno solncece!
 Lobniški potok ob
 zadnjem deževju
 Lojzek in berač
 Lojzek pod cvetočo
 črešnjo
 Lojzika in jagode
 Lojzika in jagode
 Lovec in volk
 Marica in cvetoča vrtnica
 Marica in cvetoči bezeg
 Marijana in jeternica
 Maškare pri nas
 Materina bolezen
 Micika in iskrica
 Mimica in cvetoča črešnja
 Mimica in cvetoči travnik
 Mlad drvar
 Mlad ribič
 Mlada perica
 Mladi bukov gozd ob naši
 Lobnici
 Mladi škorci na naši
 črešnji
 Mladi škorci pri nas
 Mlado žito valovito
 Moj brat (vojak) o Božiču
 na dopustu
 Moj brat vojak o Veliki
 noči na dopustu
 Moj bratec Ludovik
 Moj izlet o Božiču v
 planine
 Moj najljubši bratec (-a
 sestra)
 Moj najljubši prijatelj (-a
 prijateljica)
 Moj najljubši prijatelj
 (prijateljica)
 Moj najmlajši brat (-a
 sestra)
 Moj najstarejši brat (-a
 sestra)

Moj nedeljski izprehod
 Moj nesrečni padec pri
 vožnji na semenj
 Moj oče (pri delu)
 Moj oče na dopustu o
 Veliki noči
 Moj oče pri delu
 Moj oče v pisarni
 Moj pogovor s parkljem
 Moj pogovor s parkljem
 Moj pogovor s škorcem
 Moj pogovor s šmarnico
 na vrtu
 Moj pogovor s solnčecem
 Moj pogovor z ivo
 Moj pogovor z zvončkom
 Moj poredni bratec (-a
 sestra)
 Moj presmec
 Moj prijatelj Konrad
 Moj prijatelj namestnik
 Moj psiček
 Naš pes
 Naš izgubljeni pes
 Naš zvesti pes ...
 Moj rajni dedek
 Moj šopek prvih
 pomladnih cvetic
 Moj tovariš Kosmač
 Moj vrtec meseca rožnika
 Moj vrtec v prvi pomladi
 Moj vrtec v prvi pomladi
 Moj vrtec v prvi pomladi
 Moj žalostni Božič
 Moja (skrbna) mati
 Moja bolezen
 Moja bolezen
 Moja bolna mati
 Moja brata-vojaka o Veliki
 noči na dopustu
 Moja dobra babica
 Moja hoja k Sv. Arihu
 Moja hoja na Brinjevo
 goro
 Moja hoja v Puščavo
 Moja lepa božična darila
 Moja najljubša žival

Moja najljubša žival	Mravlje pred našo hišo	Na potu od Sv. Areha k
Moja pridna ovca	Mravljišče na meji	Sv. Bolfanku na
Moja prijateljica Milica	Mravljišče na tratah	Pohorju
Moja prva hoja k slapu	Mravljišče na travniku	Na predpustno nedeljo
»Šumniku«	Mravljišče ob cesti	Na 'Prinčevem' vrhu
Moja prva hoja k Sv.	Mravljišče ob plotu	Na pustni torek
Antonu na Pohorju	Mravljišče ob robu	Na pustni torek popoldne
Moja prva hoja na Klopni	smrekovega gozda	Na pustni torek zvečer
vrh (1335 m)	Mravljišče ob robu	Na sosedovi črešnji
Moja prva nesreča	travnika	Na sosedovi cvetoči lipi
Moja prva nesreča	Mravljišče v gozdu	Na svečenico
Moja prva vožnja po Dravi	Mravljišče v naši hiši	Na Sveti večer
Moja psička	Mrzli zimski dnevi meseca	Na Telovo
Moja sestra Štefka	januarja	Na tepežni dan
Moja skrbna mati	Na botrini pušči	Na Veliko soboto
Moja šolska pot	Na božič	Na velikonočni ponedeljek
Moja šolska pot (v gosti	Na božični praznik	Na velikonočno nedeljo
megli)	Na božični večer v	Na velikonočno soboto
Moja šolska pot v gosti	Lembahu	Na Vernih duš dan
megli	Na božji poti v Puščavo	Najlepša cvetica (roža) na
Moja vožnja na saneh	Na Bratovsko nedeljo v	našem vrtu
Moja vratna bolezen	Selnici	Najlepše je na travniku
Moja zadnja vožnja v	Na črešnji v tetinem	meseca rožnika
Maribor	sadosniku	Najmrzlejši zimski dnevi
Moja zajca	Na Cvetno nedeljo	meseca januarja
Moje harmonike	Na Cvetno nedeljo	Najveselejša zimska
Moje mlade mačke	Na dan Vseh svetnikov na	večera v naši hiši
Moje največje zimsko	našem pokopališču	Naš pes Milord
veselje	Na Jožefovo v Mariboru	Naš domač pes
Moje prvo potovanje na	Na Jožefovo v Mariboru	Naš hudi pav
Koroško	Na kolodvoru v Mariboru	Naš hudi pav
Moje sanje	ob prihodu vlaka	Naš izgubljeni pes
Moje sanje o izletu	Na kolodvoru v Rušah ob	Naš kanarček
Moje vijolice	prihodu vlaka	Naš kres na Veliko soboto
Mojemu domu se	Na ledu je veselo	Naš kres na velikonočno
približuje pomlad	Na 'Lepo nedeljo'	soboto
Moji mladi zajčki	Na 'Lepo nedeljo' pri medu	Naš muhasti konjiček
Moji najljubši domači	Na 'lovu' meseca svečana	Naš neumni pes
živali	Na lovu na divjega	Naš pametni pes
Moji zajčki	petelina	Naš pes in naša mačka
Moji zajčki na paši	Na materinem grobu	Naš petelin in naše pridne
Moji zvončki	Na moj god	kokoši
Moji zvončki	Na Lojzkov god	Naš pridni muc in naša
Moji zvončki	Na murvi	lena muca
Moji zvončki – moje	Na našem skednju	Naš prodani pes
veselje	Na Novo leto	Naš psiček
Mravlje na našem kostanju		Naš razposajeni pav

Naš škorec že drugič vali
 Naš šolski izlet iz Ruš v
 Maribor
 Naš šolski izlet k Sv.
 Arihu na Pohorju
 (1249 m)
 Naš šolski izlet na
 Žavčarjev vrh
 Naš šolski izlet k Sv.
 Bolfaniku na Pohorju
 (1037 m)
 Naš šolski izlet na Falo
 dne 24. aprila 1908
 Naš šolski izlet v Ruše
 Naš sosed
 Naš vrt
 Naš vrt meseca rožnika
 Naš vrt sredi poletja
 Naša črešnja
 Naša črešnja v beli obleki
 Naša črešnja v beli obleki
 Naša črešnja v cvetu in
 njeni gostje
 Naša cvetoča črešnja
 Naša cvetoča vrtnica
 Naša dolina v gosti megli
 Naša dva vola
 Naša goveja živina
 Naša goveja živina
 Naša grlica
 Naša grlica
 Naša izgubljena muca
 Naša izgubljena muca ...
 Naša jablana v cvetu
 Naša konja
 Naša krava Šeka
 Naša mačka in škorec
 Naša marogasta telička
 Naša mlada mačka
 Naša mlada mačka pri igri
 Naša mlada muca
 Naša mlada, poredna
 mucika
 Naša muca in sosedov pes
 Naša nova krava
 Naša preselitev iz Ruš v
 Puščavo in zopet nazaj

Naša pridna muca
 Naša pridna muca
 Naša pridna psa
 Naša razposajena mačka
 Naša škodljiva mačka
 Naša smešna muca
 Naša soseda
 Naša stara mačka
 Naša zvesta psa
 Naše božično drevo
 Naše božično drevo
 Naše čebele
 Naše cvetice na oknu po
 zimi
 Naše dišeče lilije
 Naše jaslice
 Naše jaslice
 Naše kokoši
 Naše koline
 Naše lastovke
 Naše lilije cveto
 Naše mačke
 Naše mlade lastovke
 Naše mlade mačke
 Naše mlade prepelice
 Naše mlade račke
 Naše pokopališče v
 tisočeri lučkah
 Naše pozne črešnje
 Naše veselo žrebe
 Naše vrtno cvetice pod
 snegom
 Naše vrtnice
 Naše zrele slive
 Naši dve muciki
 Naši mladi kozlički
 Naši mladi zajčki
 Naši novi voli
 Naši raki
 Naši škorci
 Naši škorci in siničice med
 sabo
 Naši veseli kozlički
 Nekaj o ledenih "rožah"
 na oknih
 Nekaj o ledenih 'rožah' na
 oknih

Nekaj o lisici zvitorepki
 Nekaj o mojem očetu
 Nekaj o mojem očetu
 Nepoštena beračica
 Nevihta dne 18. rožnika
 Nevihta na planini in njeni
 nasledki
 Nocoj je bil potres
 Nova streha pri naši hiši
 O, te hudobne ose!
 O, ve hudobne vrane
 Od včeraj
 Ogenj na Bistrici
 Ogenj na Kozjaku
 Ogenj v tovarni
 Ogenj v tovarni vžigalic
 Oh, veličasten je sončni
 izhod!
 Oj, kako je spomladi v
 gozdu veselo!
 Olgica in pomlad
 Olgica in pomlad
 Ose na naši hruški
 Ose pod šotorom
 Otroci v prvi pomladi v
 gozdu
 Otrok in iva
 Otrok in zvonček
 Otrok v smrtni nevarnosti
 Otrok v smrtni nevarnosti
 Parklji na cesti
 Pes
 Pes gospoda B.
 Plazovi po zadnjem
 deževju
 Plazovi v našem vinogradu
 Po mačice sem hodila
 Pod cvetočo lipo sredi vasi
 Pod našo cvetočo hruško
 Pod našo cvetočo lipo
 Pod našo cvetočo lipo
 Pod našo cvetočo lipo
 Pod sosedovo cvetočo
 črešnjo
 Pogreb mojega strica
 Poletje na našem polju
 (vrtu, sadosniku,
 gozdu, na cesti, ob

potoku, krog našega doma)	Pri očetu v planini	Prvi sneg
Poletje v gozdu	Pri polnočnicah	'Prvi' pomladanski dan
Poletni večeri pred našo hišo	Pri polnočnicah	Prvi škrjanček
Pomlad	Pri povodnem možu	Prvi škrjanček
Pomlad krog mojega doma	Pri povodnem možu	Prvi škrjanček na moji roki
Pomlad na mojem domu	Pri siničjem gnezdu v gozdu	Prvi sneg
Pomlad na našem travniku	Pri tkalcu na Žavcarjevem vrhu	Prvi zvončki
Pomlad na našem travniku	Pri Vilduškem gradu	Prvikrat na Bledu
Pomlad na našem vrtu	Pri vstajenju Gospodovem	Prvikrat na Bledu
Pomlad na paši	Pri žabji mlaki	Prvo cvetoče vresje
Pomlad na polju in travnikih	Prijeten poletni večer	Ptičje gnezdo na naši črešnji
Pomlad na sadosniku	Prijeten zimski večer v naši hiši	Ptičje gnezdo na naši jablani
Pomlad na travniku	Prijetni poletni večeri pred našo hišo	Ptičje gnezdo ob cesti
Pomlad ob cesti	Prijetni poletni večeri pred našo hišo	Ptičje gnezdo ob cesti
Pomlad ob našem potoku	Prizor sproščenja v Puščavi	Ptičje gnezdo ob cesti
Pomlad ob potoku	Proslava cesarjevega jubileja na naši šoli	Ptičje gnezdo v našem skednju
Pomlad okrog mojega doma	Prva cvetoča roža na našem vrtu	Pust (v naši hiši)
Pomlad pod našim kostanjem	Prva košnja pri nas na planini	Pust na cesti
Pomlad v gozdu	Prva prepelica	Pust na cesti
Pomlad v gozdu	Prva trobentica	Pust na saneh
Pomlad v gozdu in na travniku	Prva vijolica (Saj te vidim)	Pust na vasi
Pomlad v našem sadosniku	Prva zrela jabolka na tetinem vrtu	Pust v krčmi
Pomlad v našem sadosniku	Prve črešnje	Pust v naši hiši
Pot čez Galsko peč v Puščavo	Prve jagode	Pust za pečjo
Pot od Sv. Ariha do Sv. Bolfanka na Pohorju	Prve jagode	Radodarni Zdenko
Povodnji meseca oktobra t. l.	Prve jagode	Razgled od Sv. Bolfanka dne ...
Prazen strah	Prve vijolice	Razgled z naše Kalvarije po zimi
Pred Božičem v ruških prodajalnah	Prve mačice	Razgled z Žavcarjevega vrha
Pred Veliko nočjo v gozdu	Prve maline	Razsvetljava in baklada v Rušah na predvečer cesarjevega jubileja
Pri cvetočem leskovem grmu	Prve vijolice	Ruše v megli
Pri cvetočem maku	Prve zrele češnje	Ruški mlaj
Pri drvarjih v našem gozdu	Prve zrele črnice	Ruški potok ob zadnjem deževju
Pri Jugovih v trgatvi	Prvi pomladanski dan	Ruški potok se je posušil
Pri mojih zajcih	Prvi kukavičin glas	Šege na binkoštno nedeljo pri nas
Pri mrliču	Prvi metulj	Sijaj, sijaj solnčece!
Pri nas doma	Prvi metulji	Skoraj brez šole
	Prvi metulj	

Škorci na našem orehu	V naši trgovini pred	Velika veteranska slavnost
Škorci na naši jablani	Božičem	v Rušah
Škorci so tu!	V počitnicah pri babici	Velika žalost v naši hiši
Slišala sem ptičko pet	V počitnicah pri babici	Velikonočni kres sredi
Sneg je že tu!	V senci je zdaj najbolj	našega polja
Sosedov hudi pes na cesti	prijetno	Velikonočni kresi na
Sosedov kres na	V soboto pred Vsemi	Kozjaku
velikonočno soboto	svetniki na domačem	Velikonočni kresi na
Sosedovi škorci	pokopališču	Kozjaku
Srebrna gostija pri našem	V trgatvi	Velikonočni ponedeljek v
gospodarju	V trgatvi pri sosedovih je	snegu
Sreča v nesreči	bilo veselo	Veselo binkoštno jutro
Sreča v nesreči	V 'Turški koči' pri Sv.	Veverica zna mnogo!
Srečko in vile	Arihu na Pohorju	Voda v naši kleti
Tonček in potoček	Včeraj na potu iz šole	Vojaki v Rušah
Sredi poletja na polju	Včeraj sem bila pri šivilji	Vreme na dan 40.
Sredi poletja na	Včeraj sem bila pri šivilji	mučencev
sadonosniku	Včeraj smo kolinili	Vreme pred letošnjim
Sršeni v bukvi	Včerajšnja nedelja	božičem
Strnadovo gnezdo ob	Včerajšnja nedelja	Vrvenje in drvenje na
potoku	Včerajšnja nevihta	mravljišču v gozdu (ob
Strnadovo gnezdo v gozdu	Včerajšnja veselica v naši	robu gozda, ob cesti,
Te hudobne ose!	hiši	ob robu našega
Vrt	Včerajšnje vreme	travnika, naše njive,
V zakletem gradu	Včerajšnji sejem	našega vinograda, vrh
V zakletem gradu	Včerajšnji solnčni zahod	naše drvarnice)
Studenc nam je usahnil	Včerajšnji vihar in	Zadnja jagoda
Temni in jasni božični	današnja nevihta	Zakaj se veselim božičnih
večeri	Večer na mojem domu dne	praznikov
Težave na moji šolski poti	2. decembra 1908	Zakaj se veselim jesenskih
po zimi	Večer pred sv. Tremi kralji	počitnic
Tonček in potoček	Velik gozdni požar na	Zakaj se veselim pomladi
Tončka pri trobentici	Pohorju	Zakaj se veselim
Treba bo nove oblike	Velika nesreča na	velikonočnih
Trgatev pri moji teti	železnici	praznikov
Trgatev pri moji teti	Velika suša mesec maja na	Zakaj sem se danes tako
Trgatev v domačem	polju	prestrašil
vinogradu na Bistrici	Velika suša meseca	Zakaj sem se danes tako
Trgatev v graščinskem	majnika na našem vrtu	prestrašil
vinogradu	Velika suša meseca	Zakaj sem tako otožna ob
Uboga mati in njena	majnika na polju	košnji
otroka	Velika suša na našem	Zakaj smo to zimo tako
V »Ruski koči« pri Sv.	polju	radi na prostem
Arihu	Velika suša na našem	Žalost v naši hiši pred
V mladem bukovem gozdu	travniku	božičem
V mlinu	Velika suša na našem vrtu	Žalostno je po košnji na
	Velika suša na naši njivi	travniku

Žetev je tu!
 Zima krog mojega doma
 Zima na cesti
 Zima na cesti
 Zima ob Dravi
 Zima ob potoku
 Zimski večeri v naši hiši
 Zimski večeri v naši hiši
 Zimski večeri v naši hiši
 Življenje v mladem
 bukovem gozdu
 Zlata poroka na domu
 moje babice
 Zrakoplov v Rušah
 Zrakoplov v Rušah
 Zvončki na našem
 travniku
 Zvončki na našem vrtu
 Zvončki na našem vrtu
 Zvončki pri našem
 studentu
 Zvončki že cveto
 Žabje regljanje
 spomladanskega
 večera

1908–09

Kako sem delala jaslice
 Kdor zamudi, naj gloda
 kosti
 Moj mlinček
 Moja prva nesreča
 Na cvetno nedeljo
 Najlepše stavbe v našem
 mestu
 Narečje in književni jezik
 Šolski izlet v Zagreb
 Šestomer v Valjavčevi
 živalski pravljici 'Volk
 in pes'

1909

Češnja
 Deževje
 Kaj pripoveduje potoček
 pastirju
 Krt

Mesarjev pes
 Naša hruška
 Naša vas
 Veliki požar

1909⁴⁹

Ako bi bila gospodinja
 Čemu se učimo plesti?
 Dolžno pismo
 Domača kuretina
 En pogled po kuhinji pove,
 kakšna je gospodinja
 Izpričevalo hlapcu
 Izpričevalo hlapcu
 Jablane, hruške in druge
 cepe, cepi v mladosti
 za stare zobe!
 Kaj bodem, ko izstopim iz
 šole?
 Kaj delamo spomladi na
 vrtu?
 Kaj delamo v dolgih
 zimskih večerih?
 Kaj delamo v zimskem
 času?
 Kaj dobrega je storila
 cesarica Marija
 Terezija?
 Kaj pripoveduje moj oče?
 Kaj spravlja pridna
 gospodinja v jeseni?
 Kaj spravlja pridna
 gospodinja v jeseni?
 Kaj znam kuhati?
 Kako bi gospodaril, ako bi
 bil posestnik?
 Kako bi gospodaril, ako bi
 bil posestnik?
 Kako hranijo naša mati
 maščobo?
 Kako krmimo pri nas
 kure?
 Kako pri nas peremo?

Kako se je obnesla letos
 naša domača živina?
 Kako se pridobi platno?
 Kako sem potovala v Belo
 krajino?
 Kako sem potovala v
 bolnišnico
 Kako sem preživela svoja
 šolska leta?
 Kako si uredimo domačo
 lekarno?
 Kako smo se preskrbeli
 letošnjo zimo s
 kurivom?
 Kako so me doma
 ozdravili?
 Kakšna zelišča naj
 nabiramo za zimo?
 Kakšna zelišča naj
 nabiramo za zimo?
 Katero opravilo imamo
 spomladi na vrtu?
 Kmetičevo delo
 Kmetovalčevo delo pozimi
 Ko smo prodali junca
 Ko so prišli vojaki
 Korist goveje živine
 Korist sadnega drevja
 Krt in voluhar
 Mladenič išče službo
 Moj dom
 Moj domači kraj
 Moj vrtec
 Moja bodočnost
 Moja božja pot na Trško
 goro
 Moja božja pot v Zaplaz
 Moja hišica
 Moja prva peka
 Moja prva vožnja po
 železnici
 Moje delo na vrtu
 Moje potovanje v Trst
 Na trgu
 Najpripravnejša domača
 zdravila

⁴⁹ J. Polak: Druga zbirka
 prostih spisnih nalog.

Najvažnejša domača
 zdravila
 Naročilo blaga
 Naša živina
 Naš hlev
 Naš vinograd
 Naša domačija
 Naša kuhinja
 Naznanilo
 Naznanilo, da se naj ne
 zaupa samo na ime
 Naznanilo, da sin ne sme
 sprejemati vrednosti
 Ne muči živali! (pismo)
 Nepotrebni stroški
 Nesreča pri živini
 O lenobi dekel
 O moževem zaslužku
 O vrtu
 O živinoreji
 Obvestilo zdravniku
 Oče se vrnejo!
 Očetov prihod
 Očetu (pismo)
 Od včeraj
 Oporoka
 Oporoka
 Pitje in kajenje krajša nam
 življenje!
 Pitje in kajenje krajša nam
 življenje!
 Platno
 Pobotnica
 Pooblastilo
 Poročilo prijatelju o letini
 Poročilo stricu o letini
 (pismo)
 Potujoča knjižica
 Pošiljanje srajce
 Pošlji mi molitveno
 knjižico
 Pošlji mi molitveno
 knjižico!
 Pridnost je največje
 bogastvo
 Pritožba
 Prodaja mlatilnice

Prodaja pohištva
 Prošnja do prijatelja
 (pismo)
 Prošnja za domovinski list
 Prošnja za izpustitev
 Prošnja za obrtni list
 Prošnja za odpis
 zemljiškega davka
 Prošnja za oprostitev
 orožne vaje
 Prošnja za oprostitev
 orožne vaje
 Prošnja za posojilo
 Prošnja za preskrbitev
 službe
 Prošnja za priporočilo
 Prošnja za srajco
 Prošnja za točenje vina
 Prošnja za sprejem v
 gospodinjstvo šolo
 Prošnja za sprejem v
 občinsko zvezo
 Ptice pozimi
 Reverz
 Slava kmetijstvu! (pismo)
 Sloga jači, nesloga tlači!
 Slovo
 Slovo ob sklepu šolskega
 leta
 Slovo od brata
 Slovo od prijateljice
 Slovo od sestre
 Službeno izpričevalo
 Spomini na mladostna leta
 (prosto
 pripovedovanje)
 Streljanje z možnarjem
 Svarilo, da oče ni plačnik
 za sina
 Trgatev
 V najem se odda mlin z
 žago
 V pravilno narejenem
 svinjskem hlevu
 Voluhar
 Voščilo materi za god
 Voščilo očetu za god

Voščilo za Novo leto
 Zadnjikrat v šoli
 Zadolžnica
 Zagreb
 Zahvala za poslano
 izpustnico
 Zahvala za poslano
 molitveno knjižico
 (pismo)
 Zahvala za poslano sadje
 (pismo)
 Zahvala za voščilo (pismo)
 Zakaj ljubim svoj rojstni
 kraj?
 Zakaj opravljajo naši
 ljudje v Ameriki
 najtežja in
 najnevarnejša dela?
 (pismo)
 Zakaj se učimo?
 Zakaj se učimo?
 Zimski večeri na kmetih
 Zrno do zrna pogača,
 kamen do kamna
 palača

1909⁵⁰

Berač
 Bistriški potok od zadnjem
 deževju
 Blagoslavljanje kruha in
 mesa na Veliko soboto
 v naši hiši
 Blagoslavljanje kruha in
 mesa pri Jugovih
 Boj z osami
 Bolezen v naši hiši
 Bolezen v naši vasi
 Božični večer
 Cepljenje koz
 Česa si najbolj želim?
 Česa si želim najbolj?
 Česa želim najbolj?

⁵⁰ I. Magerl: Zbirka prostih
 spisnih nalog učencev
 krškega in litijskega okraja.

Česa želiš najbolj?
 Črešnja
 Deževje
 Izlet k Sv. Duhu
 Izlet na vas Vrh
 Izlet v Rajtenburg
 Jaslice
 Jurček na sejmu
 Kaj bi bil rad?
 Kaj bi bil rad?
 Kaj mi je povedala
 pomladanska sapica
 Kaj pripoveduje potoček
 pastirju?
 Kako je bilo letos o Vseh
 svetih
 Kako se doma igramo z
 žago
 Kako sem delal jaslice
 Kako sem delala jaslice
 Kako sem preživel
 velikonočne počitnice
 Kako smo praznovali Sveti
 večer
 Ko smo klali
 Koklja in piščeta
 Kres
 Krt
 Lenega čaka strgan rokav,
 palca beraška, prazen
 bokal
 Mesarjev pes
 Miklavžev večer
 Moj maček
 Moj bolni bratec
 Moj domači kraj
 Moj domači kraj
 Moj god
 Moj mlinček
 Moj oče zopet doma
 Moj prvi šolski dan
 Moj prvi šolski dan
 Moj vrtec
 Moja bolna mamica
 Moja gugalnice pri gozdu
 Moja mačka
 Moja mačka

Moja ovčica
 Moja piška
 Moja pot v šolo
 Moja prva nesreča
 Moje jaslice
 Moje prve hlače
 Moje sanje
 Moji zajčki
 Na cvetno nedeljo
 Na ledu
 Na Noviga leta dan
 Na saneh
 Na vernih duš dan
 Nadučiteljeva
 štiridesetletnica
 Najlepši dan v počitnicah
 Naš izprehod
 Naš kmetič v zgodnji
 pomladi
 Naš maček
 Naš pes
 Naš pes
 Naš šolski vrt
 Naša hruška
 Naša vas
 Naše mlade mačice
 Ne dražite psov!
 Ne igray se z orožjem!
 Ne igrayte se z orožjem!
 Nedeljski izprehod
 Nevihta
 Nevihti
 Ob našem potoku
 Očetov god
 Počitnice
 Pomlad
 Pomlad v gozdu
 Potovanje k severnemu
 večnemu ledu
 Potovanje v Gorico
 Povodenj
 Povodenj dne 6. aprila
 1908
 Požar
 Pozimi
 Praznik sv. Rešnjega
 telesa

Predavanje v risarski
 dvorani
 Prve črešnje
 Prvi pomladanski dan
 Prvi sneg
 Prvič na sejmu
 Pubi
 Pustni torek
 Raški sejem
 Sejem
 Sejem na Rovišču
 Slovo ob sklepu šolskega
 leta
 Smrt moje sestrice
 Šolske počitnice
 Šolski izlet v Zagreb
 Šolski vrt
 Sosedov pes
 Spomin na Brezje
 Spomin na Štajersko
 Štiridesetletnica gospoda
 nadučitelja
 Sušec
 Sv. Miklavž
 Svečan
 Sveti večer
 Tlaka
 Trgatev
 Veliki petek
 Veliki požar
 Vernih duš dan
 Vernih duš dan
 Vesela voznja
 Veselje na paši
 Zakaj se veselim
 velikonočnih
 praznikov
 Zakaj so ptice naše
 prijateljice?
 Zimski dan
 Zjutraj na paši
 Zjutraj na paši
 Jutro vstaja, zemlja raja

1910⁵¹

Brez truda in napredka
Dimnikarji
Glasovi od 'Zelene mlade'
Kdo je srečnejši
Medved in lisica
Polh piše polhu
Rak in vodni drsalec
Spomini na babico

1912–13

Anka
Česa iz svoje prve
mladosti se najbolje
spominjam
Kadar up, se ves podira,
svoj steber je človek
sam (Levstik)
Kako danes potujemo
Kar veš in znaš, to
premoreš
Strelov in Levstikov
'Popotnik'

1913–14

Ahil, toči materi Tetidi
svojo boleost (Homer)
Zakaj obžaluje Prešeren,
da je zapustil 'Vrbo,
drago vas domačo'?
Kdo je silna
individualnost?
Komu bi jaz prisodil
Nobelovo nagrado?

1914

Anka – nagovor nanjo
Jutro vstaja, zemlja raja
Kako sem preživela
božične praznike
Ko še nisem hodila v šolo
Ko sem še verovala v sv.
Miklavža – dogodek iz
otročkih let
Lepota žitnega polja

⁵¹ Revija Vrtec.

Mlada vesna prihaja
Moj dom
Moja butarica
Na ulici
Najljubše barve
Naročilo po dopisnici
Ni vse zlato, kar se sveti
Potrpljenje prebije železne
duri
Prva kazen
Rana ura – zlata ura
Spomin na sv. Miklavža
Vabilo na majniški izlet
Žrtev nepremišljene
prisege

1914⁵²

Ko še nisem hodila v šolo
Lepota žitnega polja
Mlada vesna prihaja
Najljubše barve
Ni vse zlato, kar se sveti
Žrtev nepremišljene
prisege

1914⁵³

Mlada vesna prihaja

1914⁵⁴

Četrtega julija l. 1848
Berač Boštjan
Boj na Ajdovskem gradu
Brat je bolan
Burja
Cesar Franc Jožef in kmet
Črešnja na šolskem vrtu je
polna zrelih črešenj
Črešnja na šolskem vrtu je
v polnem cvetu
Dan sv. Rešnjega Telesa

⁵² Spisovnice, vir: Slovenski šolski muzej.

⁵³ Spisovnice, vir: Slovenski šolski muzej.

⁵⁴ H. Schreiner, J. Bezjak: Slovenska jezikovna vadnica.

Denarstvo v srednjem
veku
Divja koza predivna in
oprezna žival
Dob ali poletni hrast
Domača vas
Drzovitost planinskega
orla
Ilirija oživljena
Izlet na Cerkniško jezero
Jež čuden, a pošten svat
Junaški boj Avstrijcev
Kaj se mi je snoči sanjalo
Kako smo letos kurili kres
Kako smo letos obhajali
božične praznike
Kako smo obhajali
cesarjev rojstni dan
Kako smo obhajali
cesarjev rojstni god
Kako so nabirali Francozi
vojaške novince
Kako so se branili naši
pradedje Turkov
Ko sem bil bolan
Ko ti kola cvilijo, pomaži;
če se dva prepirata,
tolaži!
Kolo sreče
Kolumbovo jajce
Kralj Matjaž
Kremenjak
Krokar na zagrebški realki
Kuga v Ljubljani
Lastovice so tu
Letos je bila pri nas sv.
birma
Letošnja trgatev
Letošnja žetev
Lisica zvitorepka
Ljubo doma, kdor ga ima
Materin god
Mati so bolni
Mejnik
Mesto Brno
Moj brat, ki je vojak,
doma na dopust

Moj dom
 Moj izprehod spomladi
 Moje zadnje počitnice
 Mravljišče v gozdu pri vasi
 Na božji poti
 Na dan Vseh svetnikov na pokopališču
 Na sejmu
 Naš Čujež
 Naš dedek pri nas na posetih
 Naš majnikov izlet
 Naš stric pri nas na posetih
 Naša cerkev
 Naša dimka
 Naša šola
 Naša teta pri nas na posetih
 Oče in hčeri
 Oče so bolni
 Očetov god
 Odkritje Amerike
 Pes in mačka
 Pobratimsko
 Podnebje in prirodine v Avstraliji
 Pomagaj si sam in Bog ti bo pomagal
 Pragozd v Šumavi
 Pri bolnem tovarišu
 Pri čebelnjaku na našem vrtu
 Pri mojem prijatelju
 Pri vstajenju Gospodovem
 Prisega grozna je – pa sveta
 Razumnost čebel
 Sestra je bolna
 Skrb in smrt
 Skrbna gospodinja v hiši tri ogle podpira
 Slovanska zadruga
 Slovenci v Ameriki
 Slovenski junak Fran Gornik

Slovenski junak Matija Črne
 Snoči je Oblakovim hiša pogorela
 Tat
 Tlakomer (barometer) ali vremensko steklo
 Užiten goban ali jur
 V gozdu
 V Kranju
 V Ljubljani
 V Mariboru
 V Ptujju
 V vinu utone mnoga mušica, tudi človek, stara resnica
 Včeraj so mati kruh pekli
 Včerajšnja nedelja
 Včerajšnja nevihta
 Vile
 Začetek novoslovenskega slovstva

1914–38⁵⁵

Ali je naša šolska soba velika ali majhna
 Alpe in Kras
 Alpe in Kras
 Blejsko jezero
 Blejsko jezero
 Blejsko jezero in Cerkniško jezero
 Blejsko jezero in Cerkniško jezero
 Čebela pripoveduje o svojem potovanju
 Čebela pripoveduje o svojem potovanju
 Demant in premog
 Demant in premog
 Gostje na našem vrtu
 Gostje na našem vrtu

⁵⁵ J. Brinar: Slovenska jezikovna vadnica in Slovenska slovnica za obče ljudske šole.

Gozdni prebivalci
 Gozdni prebivalci
 Gozdni prebivalci
 Greda tulipanov
 Greda tulipanov
 Imena ulic v Celju
 Imena ulic v Celju
 Imena ulic v Ljubljani
 Imena ulica v Ljubljani
 In naši pisatelji
 Izprehod v gozd ...
 Izprehod v gozd ...
 Janko pripoveduje o samem sebi
 Jaz in moj sošolec
 Jaz in tvoj sošolec
 Jeseni
 Jeseni
 Jeseni
 Kaj ste se zadnjič igrali s pastirji?
 Kako gradijo hišo
 Kako krmimo ptičke
 Kako krmimo ptičke
 Kako napravi krojač obleko
 Kako pomagam doma na polju
 Kako pomagam doma na polju
 Kako pomagam doma v hiši
 Kako pomagam v hiši
 Kako se drsamo
 Kako se drsamo
 Kako se mi v novem razredu dopade
 Kako se mi v novem razredu dopade
 Kako se naredi miza
 Kako sem nabiral jagode
 Kako sem nabiral jagode
 Kako smo jedli jabolko
 Kako smo jedli jabolko?
 Kako smo se igrali na paši
 Kako smo se igrali na paši

Kako sva z deklo krompir kopala	Moja današnja pot v šolo	Naša Dimka
Kakšni so rokodelci	Moja najljubša zabava po zimi	Naša domača hiša
Kakšni so rokodelci	Moja najljubša zabava pozimi	Naša domača hiša
Katera knjiga mi najbolj ugaja in zakaj	Moja slovenska slovnica	Naša domača cerkev
Katera povest mi najbolj ugaja in zakaj	Moja slovenska slovnica	Naša krava
Katera knjiga mi najbolj ugaja in zakaj	Moja šolska pot	Naša krava
Katere živali ste videli na zadnjem izprehodu	Moja šolska pot	Naša krava Dimka
Konj in vol	Moje želje ob koncu šolskega leta	Naša kuhinja
Konj in vol	Moje želje ob koncu šolskega leta	Naša soba
Kos	Moji načrti ob sklepu šolskega leta ...	Naša mačica
Kosovo in Gosposvetsko polje	Moji načrti ob sklepu šolskega leta ...	Naša prička v kletki
Kosovo in Gosposvetsko polje!	Murec Osojski	Naša ptička v kletki
Krap	Na božji poti pri ...	Naša stenska ura
Krap	Na božji poti pri ...	Naša stenska ura
Kras in Alpe	Na domačem vrtu	Naša stenska ura in očetova žepna ura
Kras in Alpe	Na domačem vrtu	Naša stenska ura in očetova žepna ura
Krava in koza	Na dvorišču	Naša tička v kletki
Krava in koza	Na dvorišču	Naša župna cerkev
Krt in miš	Na kmetih	Naša župna cerkev
Krt in miš	Na kmetih	Naša župna cerkev
Lastovice so tu	Na kresni večer	Naša župna cerkev
Lastovice so tu	Na kresni večer	Naše šolsko poslopje
Lesena skleda	Na polju in travniku	Naše šolsko poslopje
Lesena skleda	Na polju in travniku	Naši pisatelji
Lesena skleda	Na sankah	Opis moje najljubše igrače
Mačka v pregovoru	Na sankah	Opis mesta
Mati pripoveduje	Najlepši dan v minulih počitnicah	Opis cerkve podružnice
Mesto	Najlepši dan v minulih počitnicah	Opis mesta
Mladost in pomlad	Naša kuhinja in naša soba	Opis naše domače cerkve
Moj domači kraj	Naša mačica	Opis naše krave Dimke
Moj domači kraj	Naš golobjak	Opis petelina
Moj najljubši kotichek doma	Naš golobjak	Opis psa Sultana
Moj najljubši kotichek doma	Naš kos	Opis trga
Moj prvi šopek cvetic	Naš novi Sivec	Opis vinske trsi
Moj prvi šopek cvetic	Naš novi Sivec	Opiši svojo najljubšo igračo!
Moj žepni nožek	Naš petelin	Opiši svojo najljubšo igračo!
Moj žepni nožek	Naša cvetoča češnja	Opišite mesto
Moj žepni nožek	Naša cvetoča češnja	Opišite šolski toplomer
	Naša Dimka	Opišite šolski toplomer!

Opišite trg
 Opišite vašega petelina
 Opišite vašega petelina
 Opišite vinsko trto
 Opišite vinsko trto
 Označba Martina Krpana
 Označba Martina Krpana
 Pes in mačka
 Pes in mačka
 Pika na "I"
 Pika na "I"
 Pismo
 Poleti
 Poleti
 Pomlad na našem vrtu
 Pomlad na našem vrtu
 Popotnik in lipa
 Popotnik in lipa
 Popotnik in lipa
 Poslovilne beseda pticam
 selivkam ...
 Poslovilne beseda pticam
 selivkam ...
 Postojnska jama
 Postojnska jama
 Povesti
 Povesti
 Pozimi
 Pozimi
 Pozimi
 Prednja in zadnja stran
 denarja 10 para
 Prednja in zadnja stran
 denarja 10 para
 Pri črevljarju
 Pri črevljarju
 Pri koscih
 Pri koscih
 Pri krojaču
 Pri krojaču
 Pri mizarju
 Pri mizarju
 Pri raznih rokodelcih
 Pripoveduj, kako se naredi
 miza
 Prve pomladanske cvetlice
 Prve pomladanske cvetlice

Prvi sneg
 Prvi sneg
 Prvi sneg
 Prvi zvončki
 Prvi zvončki
 Ptica in netopir
 Ptica in netopir
 Ptice se poslavljajo
 Ptice se poslavljajo
 Pust v naši vasi
 Pust v naši vasi
 Ribica in pastirček
 Ribica in pastirčka
 S čim nam koristijo
 domače živali?
 S čim nam koristijo
 domače živali?
 Savinjska dolina in
 Vipavska dolina
 Savinjska dolina in
 Vipavska dolina
 Škorec
 Škorec
 Smreka in jelka
 Smreka in jelka
 Solnčna in cerkvena ura
 Solnčna in cerkvena ura
 Šolska soba
 Šolska soba
 Šolski izlet v ...
 Šolski izlet v ...
 Sosedov konj
 Sosedov konj
 Sosedov pes Sultan
 Sosedov Sultan
 Sosedov Sultan
 Spomladi
 Spomladi
 Srna
 Srna
 Srna in jelen
 Srna in jelen
 Suknja in telovnik
 Suknja in telovnik
 Svinja in ovca
 Svinja in ovca
 Toplomer in tlakomer

Toplomer in tlakomer
 Tovorni vlak, poštni vlak
 in brzovlak
 Tovorni vlak, poštni vlak
 in brzovlak!
 Trg
 Ulice in trgi
 V kovačnici
 V gozdu
 V gozdu
 V gozdu
 V kovačnici
 V kovačnici
 V kovačnici
 V trgatvi pri I.
 V trgatvi pri I.
 Vaška lipa
 Vaška lipa
 Vaška lipa
 Vinski trs
 Volk in lisica
 Volk in lisica
 Vztrajna mravlja
 Vztrajna mravlja
 Vztrajna mravlja
 Žaba in vol
 Žaba in vol
 Železo v pregovorih
 Zrna
 Zlato v pregovorih in rekih
 Zlato v pregovorih in rekih
 Zveličar in plevice
 Žaba in vol

1915⁵⁶

Bukev in smreka
 (domišljjski spis)
 Kaj preišlja Tonček
 Konj in krava (domišljjski
 spis)
 Majniški izlet
 Materni jezik
 Moji učitelji
 Pri očetu

⁵⁶ Revija Zvonček (list s podobami za mladino, 1900–1939).

Pust
Sneg

1915⁵⁷

Božično drevesce
Delo
Doma na paši
Iz počitnic
Jesen
Kaj mi je Mici povedala
Kaj sem delal pri
vinogradu?
Kako je bilo v počitnicah
Kako pomagam revnemu
součencu
Kako sem lovila metulje
Kako smo delali
sneženega moža
Kako smo lovili pri
vinogradu polha
Kako smo vpregli psa
Lastovice na naši hiši
Lev in lisica
Lovec bom
Materina bolezen
Na počitnicah
Na počitnicah
Na vojsko
Naše šolsko gledališče
Nevihta
Na našem šolskem vrtu
Obiranje hmelja
Otročje veselje
Pogovor s Faniko
Pogovor s farom
Pri nas doma
S stricem
S stricem
Smeh nad smeh
Smeh nad smeh
Sneženi mož
Sprehod na Mali grad
Stric gredo v mlin
Stric Jože nam pravi o
Rusih

⁵⁷ Revija Popotnik.

Sveti Miklavž
V gozdu
V jami
V jami
V slogi je moč
Veverica na orehu
Vrtnar bom
Žalost

1915–16

Kako naj počitnice
dopolnjujejo šolsko
izobrazbo?
Oljka simbol miru
Energija se krepi z delom
Prijatelj – to je beseda
vseh besed

1915–17⁵⁸

Izprehod na Mali grad
Kako sem lovila metulje
Katerega dogodka se
najbolj spominjam
Kaznovana neposlušnost
Pogovor s Faniko
Vrtnar bom

1917

Marija, zvezda našega
življenja

1917⁵⁹

Andrej Turjaški
Božični večer
Dr. France Prešeren
Katerega dogodka se
najbolj spominjam?
Kdaj se rada smejem?
Ljubljanski grb
Miklavžev večer
Od kod so psi?
Povodni mož

⁵⁸ Spisovnice, vir: Slovenski šolski muzej.

⁵⁹ Spisovnice, vir: Slovenski šolski muzej.

Predragi oče
Prvi dan v šoli
Tri želje
Zakaj se veselim velike
noči?
Zvončki že cveto

1918–19⁶⁰

Božični večer
Katerega dogodka se
najbolj spominjam
Kaznovana neposlušnost
Kdaj se rada smejem
Knjiga
Miklavžev večer
Od kod so psi?
Odperto sva in odprte roke
imej za trpečega brata
Osel in srna
Pa vseeno rada pridem v
šolo
Predragi oče
Prvi dan v šoli
Tri želje
Zakaj se veselim Velike
noči
Zvončki že cveto

1918–20⁶¹

Bolje potrpeti v mladosti
nego v starosti
Božični večer
Der Fruling ist da
Der Schule
Izlet v Novo mesto
Katerega dogodka se
najbolj spominjam
Kaznovana neposlušnost
Kdaj se rada smejem
Knjiga
Kraljica maja
Miklavžev večer

⁶⁰ Spisovnice, vir: Slovenski šolski muzej.

⁶¹ Spisovnice, vir: Slovenski šolski muzej.

Noč
 Od kod so psi?
 Odprte roke imej za
 trpečega brata
 Osel in srna
 Pa vseeno rada pridem v
 šolo
 Peč – središče družabnega
 življenja pozimi
 Predragi oče
 Prvi dan v šoli
 Traduzione
 Tri želje
 Trst
 V Cerknico
 Zakaj se veselim Velike
 noči
 Zvončki že cveto

1918–30⁶²
 Čaša tvoja – življenje
 tvoje
 Čudež
 Kaj bi jaz napravil, če bi
 bil Štampilhar
 Kateri šolski dan v tednu
 mi je najljubši?
 Lastovke – znanilke
 pomladi
 Masarykova
 osemdesetletnica
 Masarykove počitnice
 Mi otroci 20. stoletja
 Narod ljubi tistega moža,
 ki je za narod delal
 Prišla je jesen
 Roka roko umiva
 Vsak začetek je težak
 Zakaj imam svojo mamó
 rada?
 Zdaj klije tebi dvojni cvet

⁶² Izvestje 2. državne realne gimnazije v Ljubljani.
 Spisovnice, vir: Slovenski šolski muzej.

1920⁶³
 Peč – središče družabnega
 življenja v zimi

1920–21⁶⁴
 Cvetke na grob neznanega
 vojaka
 Gozd naš prijatelj in
 dobrotnik
 Nedeljski izprehod
 idrijskih meščanov
 Spanje in smrt
 V novoletni noči
 Vse mine (jesensko
 razmišljanje)

1920–23⁶⁵
 Kakšne misli budi v nas
 pomlad
 Morje, morje!
 Obiski ob koncu šolskega
 leta
 Ogenj, dober sluga, slab
 gospodar
 Spanje in smrt
 V Cerknico
 Vse mine

1921⁶⁶
 Poiščite sličnih izrekov o
 železu!
 Blejsko jezero
 Čebela pripoveduje o
 svojem potovanju
 Izprehod v gozd ...
 Kako krmimo ptičke
 Kako se drsamo
 Kako se mi v novem
 razredu dopade

⁶³ Spisovnice, vir: Slovenski šolski muzej.

⁶⁴ Spisovnice, vir: Slovenski šolski muzej.

⁶⁵ Spisovnice, vir: Slovenski šolski muzej.

⁶⁶ Spisovnice, vir: Slovenski šolski muzej.

Kako sem nabiral jagode
 Kako smo se igrali na paši
 Kos
 Krap
 Moj domači kraj
 Moj prvi šopek cvetic
 Moj žepni nožek
 Moja slovenska slovnica
 Moja šolska pot
 Moji načrti ob sklepu
 šolskega leta ...
 Na sankah
 Najlepši dan v minulih
 počitnicah
 Naša Dimka
 Naša ptička v kletki
 Naša stenska ura
 Naša župna cerkev
 Opiši svojo najljubšo
 igračo
 Opišite mesto (trg), ki ga
 poznate!
 Opišite šolski toplomer!
 Opišite vašega petelina
 Opišite vinsko trto
 Pomlad na našem vrtu
 Poslovilne beseda pticam
 selivkam ...
 Postojnska jama
 Povest Lesena skleda
 Povest Zveličar in plevice
 Povesti Mutec Osojski
 Povesti Pika na "I"
 Povesti Ribica in pastirčka
 Pripovedujte to povest
 tako, da nadomestite
 nekatere izraze z
 besedami, ki stojé v
 oklepajih!
 Prvi zvončki
 Pust v naši vasi ...
 Sosedov Sultan
 Šolski izlet v ...
 V trgatvi pri I.
 Vaška lipa
 Zlato v pregovorih in rekih

1921⁶⁷

Bolj potrpeti v mladosti
nego v starosti
Gozd – naš prijatelj in
dobrotnik
Nedeljski izprehod
Idrijskih meščanov
Spanje in smrt
V novoletni noči

1921⁶⁸

Čudna poroka
Jesenski izprehod
Moj domači kraj
Moj prastric
Moja najljubša žival
Moja rojstna vas spomladi
Moja Urša
Moje počitnice
Moji starši
Naš ptiček
Naše grlice
Prva pomladanska cvetica
Prva vijolica
Prvi sneg
Škratek 'cicicapi'
Trmasta žena
Usmilimo se živalic
V begunstvu
Vrnitev očeta iz vojne
Žrtev alkohola
Zvesti psiček

1921–23⁶⁹

Počitniški spomini
Sebi seješ, sebi tudi žanješ
Morje, morje
Naše življenje je –
potovanje
Razgovor med kmetom in
delavcem

⁶⁷ Spisovnice, vir: Slovenski šolski muzej.

⁶⁸ Revija Novi rod (list za mladino 1921–1926).

⁶⁹ Spisovnice, vir: Slovenski šolski muzej.

Mladost je pomlad
življenja
Pomen rastlinstva za
človeško življenje
Misli ob koncu šolskega
leta
Jesen
Ogenj, dober sluga, slab
gospodar
Zgodovina – učiteljica
življenja
Kakšne misli budi v nas
pomlad?

1922⁷⁰

Počitniški spomin
Sebi seješ, sebi žanješ
Mladost je pomlad
življenja
Misli ob koncu šolskega
leta

1923⁷¹

Življenje ni praznik

1923⁷²

Jesen
Ogenj, dober sluga, slab
gospodar
Zgodovina – učiteljica
življenja
Kakšne misli je budil na
spomlad?

1924⁷³

Ciciban – cicifuj
Ječmenček
Iz počitnic
Pripovedka o nosku
Ubegla ptica

⁷⁰ Spisovnice, vir: Slovenski šolski muzej.

⁷¹ Spisovnice, vir: Slovenski šolski muzej.

⁷² Spisovnice, vir: Slovenski šolski muzej.

⁷³ Revija Popotnik, 1924.

V nedeljo

1924–25⁷⁴

Bogatini
Boj med gozdnimi in
domačimi živalmi
Čas je zlato
Čevljar in njegova žena
Delo
Iz mojega dnevnika
Iz mojega življenja
Izlet v Slivsko jamo
Kadar imajo ptički svatbo
Kaj pripoveduje vijolica
Kako sem povlekla ateka
za nos
Knjige naše prijateljice
Ko sem hodil rake loviti
Ko sem začel hoditi v šolo
Kurent
Letošnja lepa zima
Moč ljubezni
Moj ptiček
Naša mala Dari
Naš teliček
Naša domača šola
Naša hiša
Naša koklja
Naša veselica
Nesreča v hiši
Neumni sin
Pomlad na našem vrtu
Povest o Soči
Pravljica o škratih
Roparji
Slike in naše duša
Udomačena kavka
V Ameriko
V učenčevi šolski torbi
Vojska, kuga, kolera
Volk kosmatinec
Za ljubi kruhek
Zmaj

⁷⁴ Revija Novi rod.

1925⁷⁵

Iz šole domov; ob plotu
stoji deček s šibo v
roki; vas misli udariti;
kaj mu porečete; kaj
mislite o njem

Katere človeške lastnosti
se vam zde najbolj
ostudne grde
hvalevredne etc.?

Na potu v šolo slišite že od
daleč, da bije ura na
zvoniku 8; kaj porečete
v tem trenutku

1925⁷⁶

Doma na paši

Na potu v šolo slišite že od
daleč, da bije ura na
zvoniku 8; kaj porečete
v tem trenutku?

Na vojsko

Naše šolsko gledališče

O krokodilih

Obiranje hmelja

Otročje veselje

Pogovor s Faniko

S stricem

Smeh nad smeh

Sneženi mož

Stric gredo v mlin

Stric Jože nam pravijo o
Rusih

V jami

Veberica na orehu

Žalost

1928–29⁷⁷

Kako pomagam revnemu
součencu

Lastovice na naši hiši

Na počitnicah

⁷⁵ Revija Popotnik.

⁷⁶ Revija Popotnik.

⁷⁷ Revija Popotnik.

Na potu v šolo slišite že od
daleč, da bije ura na
zvoniku 8; kaj porečete
v tem trenutku

Naše šolsko dvorišče

O našem šolskem vrtu

1929–30

Bistveni znaki v

Shakespearovem 'Snu

kresne noči'

Kaj moram storiti za
svetovni mir?

Ko se budi pomlad

Mati v spisih Ivana

Cankarja

O zgodovinskem pouku

O materi in materinski

ljubezni

1858–70⁷⁸

Bistveni znaki v

Shakespearovem 'Snu

kresne noči'

Kaj moram storiti za
svetovni mir?

Ko se budi pomlad

Mati v spisih Ivana

Cankarja

O materi in materinski

ljubezni

O zgodovinskem pouku

1929–30

Fran Erjavec – vzoren mož

Hrabri srbski topničar

Ivan Cankar na smrtni

postelji

Kaj morem jaz napraviti
za svetovni mir?

Kako je slavec dobil svojo
pesem

Mi otroci dvajsetega
stoletja

⁷⁸ Spisovnice, vir: Slovenski
šolski muzej.

Polnočna potnica

Slavčevo petje

Takrat me je bilo strah

Volk in jagnje

Vse orožje eno vam

premaga, bratovska je

sloga to orožje!

(Besede umirajočega

kralja Svetopolka)

1929–30⁷⁹

Afriški lovec pripoveduje

Božič

Če se zemlja ujezi

Kako so živeli učenci pred

tisoč leti

Moj medvedek

Moja muca

Na dnu jezera

V kraljestvu os

1929–30⁸⁰

Iz šole domov; ob plotu

stoji deček s šibo v

roki; vas misli udariti;

kaj mu porečete; kaj

mislite o njem

Kaj je najgrše na svetu

Kaj naš Karo vse zna

Kaj se meni dozdeva

najlepše in kaj najgrše

na svetu?

Kaj se meni dozdeva

najlepše

Kako je naša mačka lovila

miši

Katere človeške lastnosti

se vam zde najbolj

ostudne grde

hvalevredne etc.?

Zvonček

⁷⁹ Revija Zvonček.

⁸⁰ Revija Popotnik.

1929–30⁸¹

Dolžnost svoj jezik
spoštovati
Kaj je najgrše na svetu
Kaj naš Karo vse zna
Kaj se meni dozdeva
najlepše in najgrše na
svetu?
Kako je naša mačka lovila
miš
Ne uničuj me
O krokodilih
Očetu za god
Oj, zlata mati domovina
Pri nas doma
Zvonček
Zvonček

1929–33⁸²

Česa se rad(a) spominjam
Delavnik na kmetih
Doživljaj iz moje mladosti
Indija Koromandija
Kaj bi si želel na mestu
Podgorca Mihca?
Kaj delam med odmorom
Kaj zobotrebec
pripoveduje
Kaj delam zjutraj pred
šolo?
Kako je bilo ob Božiču
Kako je nosil pri nas sv.
Miklavž
Kako obdelujem svojo
gredico
Kako sem hodil danes
zjutraj v šolo
Kako sem hodil na božjo
pot

⁸¹ Revija Popotnik –
pedagoški in znanstveni list,
1929–30.

⁸² Izvestje Državne klasične
gimnazije.

Kako sem krasil naše
grobove na Vseh
vernih duš dan?
Kako sem preživel Božič
Kako sem preživel božične
počitnice
Kako sem preživel
počitnice
Kako sem preživel Sveti
večer
Kako sem se nekoč v
pesku igral(-a)
Kako smo doma ugibali
uganke
Kako smo se kepali
Kako smo se kepali?
'Kdo zvezde nebeške
prešteje, ko diha
polnost?'
Ko sem nabiral prve
zvončke
List iz dnevnika
Majniški izlet
Miklavžev sejem
Moj božič
Moj delovni dan
Moj najljubši izprehod
Moja prva kazen
Moja prva pot
Moja prva pot v Ljubljano
Na god pri teti (stricu)
Naše mesto v jutranjih
urah
Nedeljski izprehod
Po snegu na Rožnik
Poglej na zvezdnato nebo
Pred Miklavžem
Pretekli teden v šoli
Prvi jesenski dan
Prvi pomladanski dnevi
Prvič poletela (čebelica
pripoveduje)
Prvikrat v šolo
S počitnic
Sanjalo se mi je o
velikanih
Šolsko leto se je pričelo

Turek pripoveduje
Ura oddiha
Veselo na novo delo
(mravlja pripoveduje)
Žabji pogovor
Zgodba drobne snežinke
Zima se je vrnila
Življenje na starih
gradovih
Zjutraj na poti v šolo

1930

Lovro v Detelovi povesti
'Trojka'

1930–31⁸³

Maščevati se je hotel
Nalogo je prepisal
Oče
Vrabca na brzojavni žici

1930–31⁸⁴

En dan velikonočnih
praznikov
Kako sem preživel sveti
večer
Kar se mlade dni zamudi,
ne popravi se vse žive
dni
Ne plaši se znoja, ne straši
se boja, saj moško
dejanje krepčuje moža

1931⁸⁵

Bela kača ⁸⁶
Bogastvo zaslepi družino

⁸³ Revija Zvonček.

⁸⁴ Izvestje 2. državne realne
gimnazije v Ljubljani. Vir:
Slovenski šolski muzej.

⁸⁵ Bajec, Rupel, Sovre, Šolar,
Kolarič: Slovenska čitanka in
slovnica.

⁸⁶ Nadaljevanje pripovedke
tudi s spremenjenim koncem.

Ali je pri ljudeh kaj
sličnega? (Hlaček in
muha)
Delavčev dom in družina
Delavčev nedeljski počitek
Delavec (rudar, fužinar,
zidar, oglar ...) pri
delu
Doživetja sitne muhe
Dva svetova, ki drug
drugega ne razumeva –
svet otrok in svet
odraslih
Kaj ti pomeni potovanje?
Kako deluje otroška
domišljija
Kako je bilo, ko si prvič
nabiral zvončke?
Kako je otrokom, ko so
sami s seboj, brez
nadležnega
nadzorstva?
Kako se vedeš, ko ti je
česa žal, pa te je sram
prosit odpuščanja?
Kakšna je materina
ljubezen?
Kakšno je življenje muhe?
Kdaj postane ljubezen
napačna?
Kdor drugemu jamo
koplje, sam vanjo pade
Laž in njen ženin (Nariši
kratkonogi zakonski
par!)
Materino oko bedi nad
mano
Med pedenj-možički
(poročilo)⁸⁷

⁸⁷ Vaja po J. Swiftu »Misli si, da pridejo pedenj-možički k nam in poročajo v pismu domov o naših živalih, rastlinah, gorah, o naši šoli, vasi, mestu itd. Napiši tako poročilo!«

Misli si, da pridejo k nam
pedenj-možički in
poročajo v pismu
domov o naših živalih,
rastlinah, gorah, o naši
šoli, mestu ...
Moje otroške igrače⁸⁸
Moji prepirčki in jezice
Opiši boj dveh živali
Opiši, kaj si na njej
(materini ljubezni)
videl najlepšega
Opiši kako zanimivo
vožnjo z avtomobilom
ali vlakom!
Opiši prvo kazen, ki se je
živo spominjaš!
Opiši svoj prvi izlet na
kakšen hrib
Opiši življenje papige ali
kanarčka v kletki!
Opiši, kako si muca nabira
prirodopisno znanje!
Palček pripoveduje ptičji
družbi v gostilni "Pod
leskovo vejo" o svojem
zastojkarskem poletu
v letalu "Štrk III A"⁸⁹
Piši tovarišu, ki si ga žalil,
oprostilno pismo!
Poišči sorodnost med
Velim Jožo in kraljem
Matjažem, kraljevičem
Markom, Petrom
Klepcem in Martinom
Krpanom!
Pomisli na svojo mamo in
njeno ljubezen do tebe
Popiši deveto deželo,
kakršno si sam
predstavljáš⁹⁰

⁸⁸ F. Levstik: Cvilimožek.

⁸⁹ F. Erjavec: Palček in orel.

⁹⁰ O. Župančič: Indija
Koromandija.

Popiši gostijo (male in
velike čednosti, njih
obleke, vedenje ...)
Popiši gostijo v peklu!
Popiši kako svojo
zanimivo vožnjo z
avtomobilom ali
vlakom!⁹¹
Popiši katero svojih
otroških igrač!
S čim navdaja uspeh
človeka?
Si bil kdaj po krivici
kaznovan? Opiši svoje
maščevalne ukrepe!
Škrat in drvar J. Trdina
(Pretvori pravljico)
Skriti sovražniki so
nevarni (Krt modrijan)
Slonič opisuje svoje
sedemdnevno
potovanje do reke⁹²
Šolska knjiga pripoveduje
svoje zgodbe⁹³
Zlata ptička O. Župančiča
(Pripoveduj zgodbo v
spremenjeni obliki)
Zvončki

1931–32⁹⁴

Iz šole domov
Kako sem porabila sto din
Materinska skrb za vzgojo
otrok
Ni vse zlato, kar se sveti
Srednjeveški viteški turnir
Znaki jeseni

⁹¹ I. Dolenc: Po zraku iz
Zemuna v Zagreb.

⁹² R. Kipling: O sloniču
mladiču.

⁹³ F. S. Finžgar: Življenje in
smrt knjige.

⁹⁴ Spisovnice, vir: Slovenski
šolski muzej.

1931–33⁹⁵

Laž ima kratke noge
Prvi april
Zimska idila

1932⁹⁶

Čebula pripoveduje o
svojem obisku pri
rastlinah
Invalid pripoveduje
Iz mojega carskega
zapisnika
Iz mojega lovskega
zapisnika
Kako je zjutraj pri nas
doma
Kako je zjutraj pri nas
doma?
Kako si se vpisoval v prvo
šolo
Kdaj bo že vendar
zvonilo?
Maja pripoveduje doma o
svojem srečanju z
Matijem
Misli si, da si s
poučevanjem zaslužil
prvi denar pa kupiš
materi kak spominek in
ji ga pošlješ: napiši ji
pismo, kaj ji pošiljaš,
kako si prišel do
denarja, kaj izraža tvoj
dar in zakaj
Moj najljubši šport
Moj najljubši šport
Moje zimske zabave
Moje zimske zabave
Napiši z Mikčevim
peresom svoje tri želje

⁹⁵ Spisovnice, vir: Slovenski šolski muzej.

⁹⁶ Bajec, Kolarič, Rupel, Sovre, Šolar: Slovenska čitanka in slovnica.

Napiši z Mikčevim zlatim
peresom svoje tri
prošnje
Napravi podroben načrt za
pot v Ameriko
Ob besneči vodi
Ob besneči vodi
Popiši beračevo življenje v
mestu ali na kmetih
Popiši jesensko jutro,
kakor si ga kdaj sam
doživel
Popiši meščana na kmetih
Popiši meščana na kmetih
Popiši najzanimivejšo pot
v planine
Popiši ptičjo svatbo kot da
bi bil sam na njej,
povabljen v zahvalo,
ker si dajal pticam kruh
pozimi!
Popiši ptičjo svatbo, kot da
si sam na njej
Popiši svojo
najzanimivejšo pot v
planine
Popiši zasledovanje volka
in boj
Popiši zasledovanje volka
in boj
Popiši življenje na fari ob
cerkvenem proščenu
ali semnju
Popiši predstavo v cirkusu
Pred razrednim sodnim
stolom
Pred razrednim sodnim
stolom
Prvič v mestu
Prvič v mestu
Rajska ptičica – poslušal si
rajsko ptičico, vrnil si
se med ljudi: kakšen si
predstavljaš svet?
Škoda, da je že zvonilo

1933⁹⁷

Gozd v jeseni
Jesenski čas
Kaj bi rad postal
Na njivici božji
Pomlad je tu
Škrjanček
Sneg naše veselje
Sraka in pavje perje
Velikonočni čas prihaja
Vrag in Sam⁹⁸

1934⁹⁹

Beseda sladka, domovina
Grajski norec
Kakšno je vreme?
Kres smo žgali
Misli si, da se vse vrši v
najlepšem poletnem
dnevu
Na dijaškem semnju
Na polju
Napad in smrt
Napiši črtico z vrhom v
napeti igri (naporni
poti, hudi tekmi,
nevarnosti)
Opiši nevihto
Slovenka sem
To noč je sveta noč

1934–35¹⁰⁰

Deseti dan meseca oktobra
Moje potovanje v Trst
Naši izseljenci

⁹⁷ S. Fojkar: Slovenske šolske naloge, Škofja Loka. Spisovnice, vir: Slovenski šolski muzej.

⁹⁸ Po povesti.

⁹⁹ Spisovnice, vir: Slovenski šolski muzej.

¹⁰⁰ Revija Naš rod (Ljubljana: Udruženje jugoslov. učiteljstva, sekdija za Dravsko banovino v Ljubljani, 1929–1944).

Ljuba živalska svoboda
Kaj je Mura šepetala
Pripovedka o tatovih
Iz moje mladosti
Kako so Butalci šivali
nogo

1934–35¹⁰¹

Zgodba o pastirju
Jutro se bliža
Koroška pravljica
Jezusov zvonček
Povest o veliki ljubezni
majhnega srca

1935¹⁰²

Po veliki maši pred
cerkvijo
Pokaži, kako se je
maščevalo na senu
grdo ravnanje z
očetom!
Popiši kak strahoten
doživljaj (nevihta,
zavora odpove, konj se
splaši)
Popiši notrino koč
Romantični čas srednjega
veka
Siromaštvo v družini
Spomini iz otroških let
Straža neznani prihod
tujca
Ugrabitev neveste
V tržnici
Zaklad – pogubne
posledice, propad, smrt
Zamislil se v neznosni
položaj vajenca, ki mu
zavest podlega dejanja
ne da miru. rad bi se s
kom pogovoril in si

¹⁰¹ Revija Angelček.

¹⁰² Bajec, Kolarič, Rupel,
Sovre, Šolar: Slovenska
čitanka in slovnica.

olajšal vest, a nima s
kom. V hudi srčni
stiski se odloči in se v
pismu razkrije materi
(očetu, prijatelju).
Pismo je napisal s
silnim zaupanjem,
čisto ljubeznijo in
brezobzirno
resničnostjo. Napiši
tako pismo!
Življenje v gradu

1935¹⁰³

Očetu za god

1936¹⁰⁴

Anka
Dolžnost svoj jezik
spoštovati
Jutro vstaja, zemlja raja
Ko še nisem hodila v šolo
Ni vse zlato, kar se sveti
O krokodilih
O moji mizici
Očetu za god
Pismo prijatelju
Prva kazen
Vabilo na majniški izlet
Veliki petek

1936–37¹⁰⁵

Domovina
Jelen in jazbec
Mesto, trg, vas
Mavrica
Miš
Na travniku
Poletje
Pri potoku
V gozdu

¹⁰³ Spisovnice, vir: Slovenski
šolski muzej.

¹⁰⁴ Spisovnice, vir: Slovenski
šolski muzej.

¹⁰⁵ Spisovnice, vir: Slovenski
šolski muzej.

Veter
Zvezde

1936–37¹⁰⁶

Lenega čaka raztrgan
rokav, palica beraška,
prazen bokal!
Kakor si bodeš postlal,
tako bodeš ležal
Preljubo doma, kdor ga
ima

1936–37¹⁰⁷

Mejnik
Prva kazen – po spomini
Ko sem še verovala v
svetega Miklavža
Kako sem preživela
božične počitnice
Rana ura – zlata ura
Moja butarica
Pismo – po prosti izbiri
Mati – dobrotnica – za
materinski dan

1936–39¹⁰⁸

Ko sem še verovala v sv.
Miklavža
Ljuba mama!
O človeškem telesu
O krokodilih

1936–39¹⁰⁹

Butare
Čemu bom posvetila vse
svoje sile?
Česa se rada spominjam
Dečkove sanje

¹⁰⁶ Vir: zvezki študentov
Pedagoške fakultete v
Ljubljani.

¹⁰⁷ Spisovnice, vir: Slovenski
šolski muzej.

¹⁰⁸ Spisovnice, vir: Slovenski
šolski muzej.

¹⁰⁹ Spisovnice, vir: Slovenski
šolski muzej.

K šmarnicam
 Kaj bi rada postala
 Ko sem še verovala v sv.
 Miklavža
 Materina slika
 Na pokopališču
 Na Telovo
 Naš pokojni kralj
 Naša država, pomlad
 prihaja
 Ne uničuj me!
 Po spominu
 Počitnice se bližajo
 Prva kazen
 Storila sem krivico

1936–41¹¹⁰

Čemu bom posvetila vse
 svoje sile?
 Iz mojega življenja
 Kaj me najbolj skrbi
 Kako sem preživela
 božične počitnice
 Ko sem še verovala v sv.
 Miklavža
 Mati – dobrotnica
 Moja najljubša knjiga
 Moj dom
 Moj oče
 Moja butarica
 Moja dijaška knjižica
 Moja družba
 Moja podoba
 Na Silvestrovo
 Na ulici
 Naša delavnica
 Naša družina
 Naša šolska akademija
 Naši sosede
 O rodni dom, o hiše
 očetove streha ti!
 Ob snidenju
 Pismo

¹¹⁰ Spisovnice, vir: Slovenski šolski muzej.

Pravljica o dobrosrčni
 deklici in zakletem
 kraljeviču
 Pred velikonočnimi
 prazniki
 Prva kazen
 Rana ura – zlata ura
 Spomin na mater
 Spomini na sv. Miklavža
 Srečanje z osebnostjo
 Storila sem krivico

1937–41¹¹¹

5. A razred
 Čemu bom posvetila vse
 svoje sile
 Česa se rada spominjam
 Iz mojega življenja
 Micka in Bučko
 Moj dom
 Moja dijaška knjižica
 Moja družba
 Moja najljubša knjiga
 Na Silvestrovo
 Na ulici
 Naša delavnica
 Naši sosede
 Ob snidenju
 Obisk pri bratskem narodu
 Pred velikonočnimi
 prazniki
 Spomin na sv. Miklavža
 Storila sem krivico
 Zakaj mi je film MISTU
 CHIPS ugajal

1938¹¹²

Ljubi delo!
 Spominjaj se smrti

1938¹¹³

¹¹¹ Spisovnice: Državna ženska realna gimnazija. Vir: Slovenski šolski muzej.

¹¹² Spisovnice, vir: Slovenski šolski muzej.

Imena ulic v Celju in naši
 pisatelji
 Imena ulic v Ljubljani ...
 in naši pisatelji
 Kako pomagam doma na
 polju
 Kako pomagam doma v
 hiši
 Katera knjiga mi najbolj
 ugaja in zakaj
 Katera povest mi najbolj
 ugaja in zakaj
 Lastovice so tu
 Moj najljubši, kotiček
 doma
 Moja najljubša zabava
 pozimi
 Moje želje ob, koncu
 šolskega leta
 Na božji poti pri ...
 Na kresni večer
 Najveselejši dan minulih
 počitnic
 Najžalostnejši dan minulih
 počitnic
 Naša cvetoča češnja
 Prve pomladanske cvetlice
 Prvi sneg
 Ptice se poslavljajo

1938¹¹⁴

Kaj me najbolj skrbi
 Ljubi dela!
 Moja podoba
 Naša družina
 O rodni dom, o hiše
 očetove straha ti! –
 idila v mladosti

1938¹¹⁵

Ljubi delo!

¹¹³ J. Brinar: Slovenska jezikovna vadnica.

¹¹⁴ Št. Vid, 1938. Spisovnice, vir: Slovenski šolski muzej.

¹¹⁵ Spisovnice, vir: Slovenski šolski muzej.

1938–39¹¹⁶

Dobre misli
Domovina
Jelen in jazbec
Mavrica
Na travniku
Ne uničuj me!
O krokodilih
Očetu za god
Pisava za pokušnjo
Poletje
Pri potoku
Spominjaj se smrti
Štiri visoke šole
V gozdu
Zvezde

1938–39¹¹⁷

Dobre misli
Dolžnost svoj jezik
spoštovati
Ljubi dela
Ne uničuj me!
Očetu za god
Oj, zlata mati domovina!
Pisava za pokušnjo
Spominjaj se smrti
Štiri visoke šole

1938–39¹¹⁸

Srečanje z osebnostjo

1939¹¹⁹

Dobre misli
Kako sem preživela
božične počitnice

¹¹⁶ Učiteljski tovariš.¹¹⁷ Učiteljski tovariš.¹¹⁸ Vježbanka za pismene zadatke iz slovenščine – Državna ženska realna gimnazija v Ljubljani, IV. letnik, vir: Slovenski šolski muzej.¹¹⁹ Spisovnice, vir: Slovenski šolski muzej.

Ko sem še verovala v
svetega Miklavža
Materi
Mejnik
Ne uničuj me!
Prva kazen
Vabilo
Mati – dobrotnica

1939¹²⁰

Golobčki
Kakor došlo – tako prošlo
Napačno je razumel
Skrivnost zelene jame
Za mamó

1939–40¹²¹

Ajdovo zrno pripoveduje
Cvetoča črešnja
pripoveduje (o čebelah
ljudeh vetru in dežju)
Cvetoča češnja na vrtu
Cvetoča hruška na vrtu
Cvetoča marelica na vrtu
Dobre misli
Dogodek na ledu (razredni
spis)
Drevo ob mladinski progi
pripoveduje
Izgubljen petdinarski
kovanec pripoveduje
Kaj vem o zvončku,
vijolici, zlati?
Kmečko znamenje
Košnja
Kovaško kladivo
pripoveduje o kovaču
Jerneju
Krt pripoveduje
Lastovka pripoveduje
Lipa sredi naše vasi.
Mlade gosi

¹²⁰ Revija Naš rod (1929–1944).¹²¹ Gaspari, Pečjak, Žerjav: Slovenska slovstvena čitanka.

Mlade pure
Mlade race
Muha pripoveduje
Naš teliček
Naša krava
Potrdila in mali oglasi
Sliva ob mladinski progi
pripoveduje

1940¹²²

Čemu bomo posvetili vse
svoje sile
Moj oče
Naši sosedje
Storila sem krivico

1941–44¹²³

Alkohol je strup
Dogodek iz mojega
življenja
Dva brezposelna
Iz mojega življenja
Kako sem preživela
velikonočne počitnice
Kako smo kopali krompir
Kravja dirka
Kurja tatova
Miklavževo
Moja mati
Moji ljubi mamic v
spomin po domu
Na naši peči
Na paši
Naše delo v jeseni
Okrog vseh svetih
Škrat nered
Sočutni deček
Sveti večer pri nas doma
Za staro pravdo
Zimsko veselje
Zvonček zvoni

1943–44¹²⁴¹²² Spisovnice, vir: Slovenski šolski muzej.¹²³ Revija Naš rod.

Hrepenenje
Na vse svete
Na pokopališču

1945¹²⁵

Čaj pripoveduje
Delavčev nedeljski
počitek¹²⁶
Delavec na delu
Dogodek iz mojega
življenja
Dogodki iz mojih otroških
let
Fužinar na delu
Kako muca nabira
prirodopisno znanje
Kako sem tepežkal ?¹²⁷
Lestev pripoveduje
Lonec pripoveduje
Marija v Landarski jami¹²⁸
Miza pripoveduje
Nadaljevanje pesmi
Brodnik¹²⁹
Napiši doživljaj sitne
muhe¹³⁰
Naša šola
Nekaj o Titu
Orglar na delu¹³¹
Papir pripoveduje
Pedenjmožički pridejo k
nam in poročajo
domov o naših živalih,

¹²⁴ Revija Naš rod.

¹²⁵ Bajec, Kolarič, Rupel, Sovre, Šolar: Slovenska čitanka in slovnica za prvi razred srednjih in sorodnih šol, 1945.

¹²⁶ C. Golar: Delavec.

¹²⁷ I. Lah: Tepežnik.

¹²⁸ F. Bevk – razširitev legende.

¹²⁹ A. Aškerc: Brodnik.

¹³⁰ A. Lichtenberger: Hlaček in muha.

¹³¹ C. Golar: Delavec.

rastlinah, o naši šoli,
vasi, mestu¹³²
Peter pri Gruntarjevih¹³³
Pismo tovarišem pionirjem
Pomagajmo sosedu
Poosebi po svoji domišljiji
(lonec, lestev, mizo,
stolček, posteljo, papir,
sol, čaj)
Popiši, kako je čarovnica
obleka živali in
stvari¹³⁴
Postelja pripoveduje
Prinesite lopate
Rudar na delu
Rudijevo pismo materi!¹³⁵
Sol pripoveduje
Stolček pripoveduje
Svoboda je naša največja
sreča
Šolska knjiga
pripoveduje¹³⁶
Šolska knjiga pripoveduje
svoje zgodbe¹³⁷
Topli spomini na mater¹³⁸
Uspeh pri igri
Uspeh pri igri
Uspeh pri delu
Uspeh na odru
Vsi sveti – praznik mrtvih
Židar na delu
Živali v primerah¹³⁹

¹³² J. Swift: Med

Pedenjmožiči.

¹³³ I. Pregelj: Legenda o gobah.

¹³⁴ M. Maeterlinck: Čarobni demant.

¹³⁵ T. Seliškar: Na dirkališču.

¹³⁶ F. S. Finžgar: Življenje in smrt knjige.

¹³⁷ F. S. Finžgar: Življenje in smrt knjige.

¹³⁸ K. Meško: Tvoji koraki, mamica.

¹³⁹ Revija Zvonček: Živali v primerah.

Življenje dr. Franceta
Prešerna

1945¹⁴⁰

Čebela pripoveduje o
svojem obisku pri
rastlini¹⁴¹
Smrt materi ustreže, pa ji
vrne dete: popiši
njegovo usodo¹⁴²
Podobnosti med zgodbo
(Suhe hruške) in
zgodbo o prvem grehu
v raj¹⁴³
Popiši, kako so potujoči
glumci ukradli
Rosano!¹⁴⁴
Popiši predstavo v cirkusu
Pozabljeni grobovi¹⁴⁵
Izpremeni tekmo v boj na
sablje, popiši boj¹⁴⁶
Turku se sablja zlomi¹⁴⁷
Popiši ptičjo svatbo¹⁴⁸
Slonič opisuje svoje
sedemdnevno
potovanje¹⁴⁹
V železniškem vozu¹⁵⁰

1945¹⁵¹

¹⁴⁰ Bajec, Kolarič, Rupel, Sovre, Šolar: Slovenska čitanka in slovnica za drugi razred srednjih in sorodnih šol.

¹⁴¹ K. Ewald: Rastlinski sel.

¹⁴² F. S. Finžgar: Kruhek spi.

¹⁴³ I. Cankar: Suhe hruške.

¹⁴⁴ J. Stritar: Rosana.

¹⁴⁵ S. Gregorčič:

Pozabljenim.

¹⁴⁶ F. Milčinski: Kraljevič

Marko in Ali Aga.

¹⁴⁷ F. Milčinski: Kraljevič

Marko in Ali Aga.

¹⁴⁸ C. Golar: Ptičja svatba.

¹⁴⁹ R. Kipling: O sloniču mladiču.

¹⁵⁰ F. S. Finžgar: Na postaji.

Čerin izkoplje zaklad¹⁵²
 Dva petelinčka v boju
 Dva psička v igri
 Dve mački v igri
 En dan beračevega
 življenja v mestu ali na
 kmetih
 Jesensko jutro¹⁵³
 Moj prvi samostojni
 nastop¹⁵⁴
 Moja prva pot v šolo
 Moji prepirčki in jezice¹⁵⁵
 Na dijaškem semnju
 Napiši črtico¹⁵⁶
 Pismo materi
 Pismo očetu
 Pismo prijatelju¹⁵⁷
 Po veliki maši pred
 cerkvijo
 Popiši kak strahoten
 doživljaj¹⁵⁸
 Popoldanski počitek¹⁵⁹
 Prvič na jezeru¹⁶⁰
 Prvič na morju
 Prvič v čolnu
 Prvič v vodi
 Srečanje s čudakom¹⁶¹

¹⁵¹ Bajec, Kolarič, Rupel, Sovre, Šolar: Slovenska čitanka in slovnica za tretji razred srednjih in sorodnih šol.

¹⁵² F. Erjavec: Ni vse zlato, kar se sveti (sprememba pripovedi).

¹⁵³ W. Reymont: Jesensko jutro na kmetiji.

¹⁵⁴ V. Novak: Mladi ribič.

¹⁵⁵ L. N. Tolstoj: Starejši brat.

¹⁵⁶ F. S. Finžgar: Na petelina.

¹⁵⁷ F. Bevč: Tat.

¹⁵⁸ H. Dolenc: Huda noč na Cerkniskem jezeru.

¹⁵⁹ J. Stritar: Pod Svetinovim orehom.

¹⁶⁰ A. Ingolič: Dravski splavarji.

Storil sem krivico¹⁶²
 Življenje na našem
 kostanju

1945¹⁶³

Črtomirov značaj
 Moj rojstni kraj
 O rodni dom, o hiša
 očetova, streha ti idila
 iz mladosti
 Prepir med dijaki
 Za prazen nič
 Zmešnjava ob dogodku

1945–47¹⁶⁴

Naš pionirski dom
 Pionirji utrjujejo bratstvo
 in enotnost
 Počastitev padlih borcev
 Poslovali smo se od borcev
 Spomin na prvo pionirsko
 letovanje
 Tudi mi smo Titovi
 Ustanovitev naše pionirske
 čete
 Vožnja s tankom

1946–50¹⁶⁵

Bil sem partizan
 Borimo se za mir
 Dan priključitve
 Dobil sem značko

¹⁶¹ J. Jurčič: Kraljevič in njegov dom.

¹⁶² L. N. Tolstoj: Starejši brat.

¹⁶³ Bajec, Kolarič, Rupel, Sovre, Šolar: Slovenska čitanka in slovnica za četrti razred srednjih in sorodnih šol.

¹⁶⁴ Revija Pionir (Poljudnoznanstvena revija za mlade, Ljubljana: MK, 1945–1990).

¹⁶⁵ Revija Ciciban (revija za najmlajše, 1945/46–).

Dobili smo pismo iz
 Moskve
 Dobili smo prehodno
 zastavico
 Grad Gamberk
 Idrijski rudnik
 Izlet
 Kaj bom postala
 Kako je bilo na morju
 Kako je bilo na morju
 Kako sem pasla
 Kako smo preživeli
 počitnice
 Ko bom velik
 Ko sem kazal pot
 Moj atek je padel kot
 partizan
 Moj atek je padel kot
 partizan
 Moj izlet v Trst
 Moj mucek
 Moj najlepši spomin
 Moj pes Tarzan
 Moja velika nesreča
 Moja velika nesreča
 Moje mucike ni več ...
 Moje mucke ni več
 Moje ovčke
 Moje življenje
 Moje življenje
 Moje življenje v partizanih
 Moje življenje v partizanih
 Moji zajčki
 Na Muljavi smo zgradili
 novo šolo
 Na poti v šolo
 Na poti v šolo
 Na poti v šolo
 Najlepši dan v mojem
 življenju
 Naš prvi pionirski sestanek
 Naš razred
 Naš rudnik
 Naš rudnik
 Naš živi kotiček
 Naša petletka
 Ob desnico

Palček Radovedko
 Pionirček na grobu
 Pionirčkove sanje
 Pismo iz Šmartnega pod
 Šmarno goro
 Pismo iz Trsta
 Pomagal sem pri volitvah
 Poplava v Rakičanu
 Prehodna zastavica
 Pri nas se je zgodila
 nesreča
 Prišli smo v novo šolo
 Prvič v kinu
 Prvič v kinu
 Pustni običaji pri sv.
 Marku
 Šolska južina
 Sošolki Majdici v spomin
 Spomin na očka
 Spomin na očka
 Strašna burja na Vranskem
 Strašna burja na Vranskem
 Tovariš Tito je obiskal
 Črnomelj
 Uresničila se je moja
 velika želja
 V šoli
 Z očetom sva šla v
 Postojnsko jamo
 Zakaj imamo zimo?
 Zima na Vranskem
 Zimsko veselje
 Živeli primorski bratje
 Zvitorepka

1947¹⁶⁶

Boječ Mirko
 Cvetoča češnja na vrtu
 Cvetoča češnja
 pripoveduje
 Cvetoča hruška na vrtu
 Cvetoča marelica na vrtu

¹⁶⁶ Fink, Alfonz, Kopriva, Žerjal: Slovenska jezikovna vadnica.

Delavec, ki topi železno
 rudo v Martinovi peči
 Dogodek na ledu
 Drevo ob mladinski progi
 pripoveduje
 Izgubljen petdinarski
 kovanec pripoveduje
 Izumitelj, ki sestavlja nov
 stroj
 Kaj vem o vijolici?
 Kaj vem o zlati?
 Kaj vem o zvončku?
 Kovaško kladivo
 pripoveduje o kovaču
 Jerneju
 Krt pripoveduje
 Lastovica pripoveduje
 Lastovka
 Lepi spomini iz izleta
 Lipa sredi naše vasi
 Mala junakinja
 Mlade gosi
 Mlade pure
 Mlade race
 Muha pripoveduje
 Na poti v šolo
 Naš teliček
 Naša krava
 Pes pripoveduje
 Pes pripoveduje o svojem
 življenju pri dobrem
 gospodarju
 Praznik dela
 Praznik dela (razredni
 spis)
 Pri igri
 Pri ličkanju koruze
 Pri prostovoljnem delu
 Pri telovadbi
 Rudar globoko pod zemljo
 Sliva ob mladinski progi
 pripoveduje
 Šolska knjiga pripoveduje
 o lenem učencu
 Šolska knjiga pripoveduje
 o marljivem učencu

Šolska knjiga pripoveduje
 zanikrnem učencu
 Star škorenj pripoveduje
 Star škorenj pripoveduje
 Star škorenj pripoveduje
 Traktor pripoveduje

1947¹⁶⁷

Buča
 Bukev
 Cvetoča češnja
 pripoveduje
 Divji mož na Mrzlici
 Dobili smo drva (premog)
 za šolo
 Dogodek na ledu
 Dogodek na ledu
 Drevo ob mladinski progi
 pripoveduje
 Drsanje
 Eden za vse vsi za enega
 France Prešeren
 Gori, gori
 Hišica pod hribom
 Hoja debele race, šepave
 kokoši in petelina
 Hoja ljudi
 Hrast
 Hruška
 Hud konj
 Izgubljeni petdinarski
 kovanec pripoveduje
 Jeseni se veselimo sadov
 našega dela
 Jesensko deževje nam
 nagaja
 Jesensko jutro
 Kaj napravi hud konj, če
 se mu bliža neznana
 oseba
 Kako babica vdene nit v
 uho šivanke?
 Kako delamo jabolčnik

¹⁶⁷ Fink, Kopriva, Žerjal: Slovenska jezikovna vadnica.

Kako je Jurček prinesel mero za klobase	Koruzni storž	Novo leto
Kako je Jurček prinesel mero za klobase	Mačka je ujela miško	Opeko smo zlagali
Kako ličkamo koruzo?	Mačka je ujela miško	Opis, konja
Kako mati zamesi in speče kruh?	Mačka je ujela miško	Oranje na polju in setev ozimnine
Kako olupim in pojem sladko jabolko	Maj praznik dela	Orehov ploh
Kako se je škorec napil vode	Marko in Mihec se opravičujeta v šoli	Orehovo drevo pred našo šolo
Kako se je zgodila nesreča	Mati ima zlato srce	Orehovo drevo pred našo šolo
Kako se umijem	Mati in otroci pri večerji	Otrok kljubuje
Kako sem preživel	Mati in otroci pri večerji	Otrok se igra
počitnice	Meh za smeh	Otrok se joče
Kako sem preživel	Minule so brezskrbne počitnice	Otrok se smeji
počitnice na Bledu	Moj najlepši počitniški dan	Partizani v gozdu
Kako smo si uredili razredno knjižnico	Moj oče je zidar	Plašljivi Marko
Kako streš oreh	Moj tovariš	Pes pripoveduje o svojem življenju pri dobrem gospodarju
Kako sušimo sadje doma	Moji najlepši počitniški dnevi	Pevci so peli
Kako zakurimo peč	Moji spomini na Rab	Pevci so peli
Kdor dela ne strada	Moji spomini na žalostne dni	Plašljivi Mirko
Kdor se z volkovi pajdaši, mora z volkovi tuliti	Moji spomini na žalostne dni	Pletenje vencev in okraševanje grobov
Ko sem v gozdu nabiral gobe	Moji spomini na Rab	Poplave
Konj	Mraz mu ne more do živega	Pozimi ob ribniku
Konj kot razumna žival	Muha pripoveduje	Pozimi ob ribniku
Kovaško kladivo	Muha pripoveduje	Prešernova proslava
pripoveduje o kovaču	Na igrišču	Prešernove pesmi
Jerneju	Na kolodvoru	Pri telovadbi
Krava brez paše	Na partizanskih grobovih	Prva slana v dolini
Krik in jok	Na pionirskem letovanju med počitnicami	Prvomajska proslava
Krt	Na pragu pomladi novega dela	Ptice se zbirajo in selijo na jug
Krt pripoveduje	Nabiranje bukovega žira	Sajenje mladih dreves v šolskem sadovnjaku
Kruh	Nabiranje sadja v sadoxnjaku	Sava
Lačen pes moleduje in prosi za hrano	Nabiranje, kuhanje in pečenje kostanjev	Silen pok
Lastovica pripoveduje	Naj živi, prvi maj, praznik dela	Slepec in mleko (po Tolstoju)
Lastovka	Naša družina	Sliva ob mladinski progi pripoveduje
Listnat gozd v jeseni	Nesreča na pašniku	Šmarna gora
Listnat gozd v jeseni	Nesreča se je zgodila	Smreka
Ljudska dela in opravila v jeseni	Noč	Smrekov gozd v snegu
Ljudska dela in opravila v jeseni		Sankanje
		Soča

Šolska knjiga pripoveduje
o marljivem učencu
Šolska torba pripoveduje o
lenem in zanikrnem
učencu
Sonce zahaja, sence rasto,
nego ob sončnem
zahodu
Presmečev les
Star škorenj pripoveduje
Steblo koruze
Stiskanje grozdja
Stric (teta) nas je obiskal
Svoboda
Traktor pripoveduje
Trgatev v vinogradu
Triglav
Ura
V bolnici
Veseli počitniški dogodek
Veverica
Vsi za enega, eden za vse
Za darilo sem dobil kolo
Zakaj nisem imel lepih
počitnic
Zima
Zima nam prihaja v goste
Zima nam prihaja v goste
Zrno do zrna pogača,
kamen do kamna
palača

1949¹⁶⁸

Moj prosti čas
Moj življenjepis
Obisk kulturnih predstav
Obisk kulturnih predstav
koncerta
Obisk kulturnih predstav
Obisk v kinu
Obisk kulturnih predstav
Ogled kulturne razstave
Ogled gledališke razstave

¹⁶⁸ R. Svete: Spisje.**1949–50**¹⁶⁹

Čebelica in golobček
Cankar in deček
Spis o domišljavem oslu

1950–55¹⁷⁰

Bila sem na Okroglici
Imeli smo psa Bobija
Kaj sem z očetom doživela
v gozdu
Kako se je sosedova muca
preselila k nam
Lepi spomini iz izleta
Mala sinica
Medveda smo videli
Moj izlet v Ljubljano
Moj najlepši spomin
Moj pes Tarzan
Moja nezgoda
Moje zimsko veselje
Na morju
Na paši
Najlepši dan v mojem
življenju
Naše volitve
Nesreča nikdar ne počiva
O hrabrem partizanu
Ob jelki
Obiskali smo naš lepi
Jadran
Obiskali smo prvo
partizansko bolnico v
Slovenskih goricah
Pri modelarskem krožku
Sošolki Majdici v spomin
Srečanje s Titotom
Tovariš Tito je obiskal
Črnomelj
Uresničila se je moja
velika želja
V Dolenjskih toplicah
V gozdu
Vihar v Žirovnici

¹⁶⁹ Fink, Kopriva, Žerjal:
Slovenska jezikovna vadnica.¹⁷⁰ Revija Ciciban.

Zakaj so psi jezni na
mačke in lisice?

1951–60¹⁷¹

Bil sem v Ljubljani
Bila sem na kroglici
Odšli bomo v Ameriko
Čevljar in medved
Čudne prikazni na
barjanski strani
Dobili smo novo šolo
Dobili smo punčko
Dobili smo radio
Dogodek s taborjenja
Doživljaj na travniku
Doživljaj v gozdu
Dva palčka
Harmonikarska turneja
Hmelj smo obirali
Imel sem papigo
Imela sem gripo
Imela sem mumps
Imeli smo psa Bobija
Izgubljeni ptič
Izkopanine v Šempetru
Izlet
Izlet na Hom
Izlet na Rožnik
Jakec in vrabček
Jazbečarka
Kača
Kaj sem z očetom doživela
v gozdu
Kako je bilo pri morju
Kako se je sosedova muca
preselila k nam
Kako sem potoval v
Zeleniko
Kako sem si zlomil nogo
Kako sem šla služiti
Kako smo preživeli
počitnice
Kekec
Koline
Koper

¹⁷¹ Revija Ciciban.

Kremenčkov pesek
 Kuža švrk
 Lasi
 Letala nad Trbovljami
 Mala Mimica
 Mala sinica
 Marinka in njeni prijatelji
 Maršal Tito nas je obiskal
 Martinova kaša
 Maškarada
 Medveda smo videli
 Medvedek
 Miši
 Mladi glasbeniki v Novi
 Gorici
 Mogočna bukev
 Moj dom
 Moj doživljaj z uro
 Moj izlet v Ljubljano
 Moj mucek
 Moj najbolj smešen
 dogodek
 Moj prepir z bratom
 Moj prvi dopust
 Moj prvi nastop
 Moj spomin iz morja
 Moj spomin na filmarje
 Moj veseli dogodek
 Moja kupčija
 Moja nezgoda
 Moja omara
 Moja pipika
 Moja putka Čopka
 Moja rojstna vas
 Moja rojstna vas
 Moja sova
 Moja živinica
 Moje počitnice
 Moje počitnice v Banjolah
 Moje rožice
 Moje urice v Martuljku
 Moje veselje
 Moje zanimivo srečanje
 Moje zimsko veselje
 Moji golobčki
 Muca in miška
 Muca na šolskem odru

Na avionu
 Na avtobusu
 Na morju
 Na morju
 Na morju
 Na paši
 Na paši
 Na Rabu
 Naš Čirko
 Naš izlet
 Naš izlet
 Naš izlet na Reko
 Naša mucka
 Naša papiga
 Naša sinica Miki
 Naša učiteljica
 Naše Pohorje
 Naše volitve
 Naši gostje
 Naši mucki
 Nesreča
 Nesreča
 Nesreča nikdar ne počiva
 Nesreča pred gimnazijo
 Nikoli ne bom natikal
 ptičjih hišic
 O deklici, mucu in palčku
 O hrabrem partizanu
 O polhu
 O zori
 Ob osem letnici Titove
 Jugoslavije
 Obiskali smo naš lepi
 Jadran
 Obiskali smo prvo
 partizansko bolnico v
 Slovenskih goricah
 Odkrili smo spomenik
 Oprezna miška
 Osa je prekinila pouk
 Palček potrgalček
 Partizanov grob
 Pes
 Pes nas je prestrašil
 Pes Sultan in muc
 Godrnjavček

Poljančev Jurček in
 Kolarjev čuvaj
 Pomoč Nizozemski
 Poplave v Trstu
 Postal sem pionir
 Povest o Borisu Kidriču
 Povest o divji raci
 Povest o Jurčku
 Pravljica o kozorogu
 Pri nas imamo koline
 Pri nas je gorelo
 Pri zobozdravniku
 Pridi, dedek Mraz!
 Prijatelj
 Prišel je zdravnik
 Prvič na letovanju
 Prvič v kinu
 Ptiček
 Ptičica in kepa
 Ptički
 Ptički pozimi
 Putka
 Ranili smo se z bombo
 Razlil sem črnilo
 Riba
 Roditeljski sestanek
 Rudar
 Selitev
 Slaba kri
 Slon džungle
 Sosed in srna
 Spanček me je premagal
 Spomini iz mladosti
 Spominjam se
 Srečanje s Titom
 Štorklja
 Teliček
 Trije volkovi
 V gozdu
 V živalskem vrtu
 Velenjska šola
 Vnuček in muca
 Zajčkov nasek
 Zakaj so psi jezni na
 mačke in lisice
 Žalosten dogodek
 Zima

Zlil sem črnilo

1952¹⁷²

Babica je pripovedovala
 Celje belo je veselo
 Čez deset let
 Iz časov nog
 Iz potnega dnevnika v l.
 1916
 Jesen (razkriva sive
 pajčolane)
 Kaj hočem postati
 Kako danes dijaki
 uporabljajo svoj prosti
 čas
 Kako sem prišel do šolskih
 knjig
 Kako sem se učil
 materinega jezika
 Kako sem se učil plavanja
 Kako sem se učil
 smučanja
 Kako sem vzljubil
 rastline?
 Kako sem začel spoznavati
 naravo?
 Kakšen sem bil kot otrok
 Katera panoga športa me
 je prva pritegnila
 Kateri zgodovinski junaki
 so me najbolj
 navdušili?
 Kdo me je učil prvih
 pesmi?
 Ljubljana ljubljena
 Moj dom
 Moj oče
 Moj prvi plavalni poizkusi
 Moj prvi vzor
 Moj rojstni kraj
 Moja mamica
 Moja najljubša igrača
 Moja najljubša žival

¹⁷² S. Trdina: Obravnava spisja v osnovni in srednji šoli.

Moja najljubša žival
 Moje sodelovanje pri
 športu
 Moji trgovski podvigi
 Na lovu
 Na poučni ekskurziji
 Na semnju
 Na trgatvi
 Naj majniški izlet
 Najlepši počitniški dan
 Naš oče je bil partizan
 Naša domačija
 Ob nevihti
 Od kod izvira moj rod?
 Pred dnevi v mestu
 Prelepo si mesto Maribor
 Prihod pomladi
 Prijazno mestece je Kranj
 Prvič na morju na planinah
 Spomin iz bolezni
 Spomin iz okupacije
 Spomin iz prvih otroških
 let
 Spomin na prvi razred
 Spomin na osnovno šolo
 Spomin na nižjo gimnazijo
 Spomin na vesel dogodek
 Spomin na žalosten
 dogodek
 Spomini na dela
 Star čevelj pripoveduje
 zgodbo svojega
 življenja
 Tudi moj oče je član
 delovnega ljudstva
 Tudi v naši družini je
 živel naša majka Jugovičev
 Učna knjiga govori o svoji
 preteklosti
 Vihar na morju
 Vu soboto sem odišao

1952¹⁷³

Cvetoče drevo
 Hišica na griču
 Na vasi
 Pri potoku
 Življenje na travniku

1954–57¹⁷⁴

Dogodek v naši delavnici
 Iz mojih mladih let
 Kaj bom, ko odrastem
 Koline
 Miki miška in jaz
 Moja mladost
 Na topli kmečki peči
 Ob nevihti
 Po vratih je močno
 zaropotalo
 Prvi dan v letu
 Živela sem v kameni dobi

1955¹⁷⁵

Avtomobilska nesreča
 Avtomobilska nesreča
 Celotni življenjepis
 Čez deset let
 Čtivo
 Delovanje v organizaciji
 Delovanje v pevskem
 zboru
 Delovanje v športnem
 društvu
 Dober je domek, če ga tudi
 ni več kot za en bobek
 Dobil sem dobro oceno
 Dobil sem dobro oceno
 Dobil sem dobro oceno

¹⁷³ Vježbanka za pisanje u osnovnim školama (Drž. 2. dekl. nar. škola Viteškoga Kralja Aleksandra 1. – Ujeditelja v Mariboru).

¹⁷⁴ Spisovnice vir: Slovenski šolski muzej.

¹⁷⁵ G. Šilih: Metodika slovenskega jezikovnega pouka, 1955.

Dobil sem novo obleko
 Dobil sem novo obleko
 Dobil sem novo obleko
 Domače delo
 Gledališke anekdote
 Gozd pozimi
 Gradili smo sneženega
 moža
 Gradili smo sneženega
 moža
 Gradili smo sneženega
 moža
 Hoja k razglednemu stolpu
 Hoja na Boč
 Iz potnega dnevnika v letu
 1916
 Januarska kronika
 Jesen
 Jesen (ki razkriva sive
 pajčolane)
 Poročilo o delovni akciji
 Kaj hočem postati
 Kaj smo videli z
 razglednega stolpa
 Kako je potekala
 telovadna ura
 Kako me je mati učila
 prvih pesmic
 Kako pomagam materi
 Kako pomagam materi
 Kako pomagam materi
 Kako sem se učil plavanja
 Kako sem se učil
 smučanja
 Kako sem vzljubil živali
 Kako si boš postlal, tako
 boš spal
 Kako smo grabili listje
 Kako smo nabirali maline
 Kako smo nabirali maline
 Kako smo nabirali maline
 Kako smo se sankali
 Kako smo se sankali
 Kako živim na kmetih
 Kapljica vode pripoveduje
 svoje prigode

Katera gledališka
 predstava je doslej
 napravila najmočnejši
 vtis name
 Katero gledališko delo mi
 je doslej najbolj
 ugajalo in zakaj
 Klobuk pripoveduje svoje
 spomine
 Kragulj na dvorišču
 Kragulj na dvorišču
 Lastni življenjepis
 Lastovka opisuje svoje
 potovanje v južne kraje
 Letošnja gledališka sezona
 Literarni življenjepis
 Med odmorom
 Med odmorom
 Med odmorom
 Mladi jež v skednju
 Mleko je skipelo
 Mleko je skipelo
 Moj 'curriculum vitae'
 Moj dnevnik čez deset let
 Moj dom
 Moj oče
 Moj poet danes
 Moj popotni dnevnik
 Moj rojstni kraj
 Moja 'enajsta šola'
 Moja mamica
 Moja najljubša igra
 Moja najljubša igra
 Moja najljubša igra
 Moja najljubša igrača
 Moja najljubša ljudska
 pesem
 Moja najljubša žival
 Moja pot v šolo
 Moja šolska torbica
 Moje priprave na izlet
 Moji prvi spomini
 N vlaku
 Na ledu
 Na ledu
 Na ledu
 Na ledu
 Na pokopališču

Na pokopališču¹⁷⁶
 Na postaji
 Na poti v šolo
 Na poti v šolo
 Na poti v šolo
 Na Silvestrovo
 Na vlaku
 Nabiral sem gobe
 Nabiral sem gobe
 Naš združni dom
 Naša češnja
 Naša češnja
 Naš gozd v jeseni
 Naš izlet na Boč
 Naš učni sprehod
 Naš učni sprehod
 Naš združni dom
 Naš združni dom
 Naša češnja
 Nekaj o diletantskih
 gledališčih
 Neznani običaji
 Ni vse zlato, kar se sveti
 Novi kraji – novi ljudje
 O mladinskem zborovanju
 O športni tekmi
 O zadnji kulturni prireditvi
 Ob novem letu
 Ob slovesu
 Ob studeniškem vrelcu
 Obisk imamo
 Obisk imamo
 Obnova življenjepisa
 mojega najljubšega
 filmskega junaka
 Obnova življenjepisa
 mojega najljubšega
 gledališkega igralca
 Obnova življenjepisa
 mojega najljubšega
 pesnika
 Obnova življenjepisa
 mojega najljubšega
 pisatelja

¹⁷⁶ Primer neustrezne teme, G. Šilih.

Obnovitev zgodbe o
 Kralju Matjažu
 Od kod izvira moj rod
 Označite vzgojiteljev
 Označitev tovarišev
 Počitniška kronika
 Poizkus avtobiografije
 Poročilo o brigadi
 Poročilo o filmski
 predstavi
 Poročilo o gledališki
 predstavi
 Poročilo o pionirskem
 nastopu
 Poročilo o Prešernovi
 proslavi
 Poročilo o seminarskem
 delu
 Poročilo o športni tekmi
 Poročilo o sprejemnem
 izpitu
 Poročilo o stanju
 mladinske organizacije
 Poslovni življenjepis
 Pot do učenosti
 Pot v Studenice
 Potniki na ladji
 Povodenj
 Povratek v Poljčane
 Prave prijatelje izkušamo
 le v nesreči
 Pri kosilu
 Pri maj
 Pri kosilu
 Prihod pomladi
 Prikaz dneva izpita
 Prikaz razrednega
 kolektiva
 Prikaz šolskega odmora
 Prikaz učne ure
 Prve cvetice
 Prve cvetice
 Prvi maj
 Prvi sneg
 Prvi sneg
 Prvi sneg
 Prvi strah

Prvi vtisi iz mesta
 Prvič na gledaliških
 deskah
 Razvoj gledališča v mojem
 domačem kraju
 Recenzija o zadnji knjigi,
 ki sem jo prebral
 Slovo od doma
 Spet doma
 Spet domov
 Spis o plohi
 Spomin iz okupacije
 Spomin na nižjo gimnazijo
 Spomin na osnovno šolo
 Spomin na prvi razred
 Spomini ali memoari
 Spomini iz bolezn
 Spomini iz prvih otroških
 let
 Spomini starega klobuka
 Srečal sem zajca
 Srečanje z osebnostjo
 Srečanje s poezijo v
 osnovni šoli
 Star čevelj pripoveduje
 zgodbo svojega
 življenja
 Takrat me je bilo sram
 Takrat sem občutila
 krivico
 To je bila ploha
 Tvoja glava, tvoj svet
 Tudi moj oče je član
 delovnega ljudstva
 Učna knjiga govori o svoji
 preteklosti
 V dram
 V glavnem odmoru
 V gostilni
 V gostilni
 V gozdu so lovci
 V hlevu
 V hlevu
 V hlevu
 V mlinu
 V mlinu
 V operi

V planinskem domu
 V trgovini
 V trgovini
 V trgovini
 Vožnja z vlakom
 Zanimivo srečanje
 Zajec govori o svojih
 stiskah

1955–56–57 Ciciban

Delavec suženj – je postal
 gospodar
 Koline
 Maršal Tito nas je obiskal
 Mladina gradi
 Moja prva pustolovščina
 Moj dom
 Moj prijatelj
 Moja nezgoda
 Moja rojstna vas
 Naš izlet
 Pomlad prihaja
 Proslave nekdanj in danes
 Pust, pust, krivih ust
 Rudar
 Šola mojih želja
 Vendar prekratko nam bilo
 je polje in oče je odšel
 čez morje v svet ...
 prodali smo – in šli za
 njim ... (M. Klopčič)
 Za mano ostani zidovje, /
 iz mesta radosten
 bežim, / čez travnik,
 polje in grmovje, / od
 holma do holma hitim.
 (Levstik)
 Že čriček prepeva
 Življenje ni praznik, je
 delaven dan

1955–60¹⁷⁷

Bili smo v Kumrovcu
 Dan groze

¹⁷⁷ Revija Ciciban.

Deklica sem, ki ne mara
jesti
Doživljaj v gozdu
Harmonikarska turneja
Imela sem mumps
Kako sem potoval v
Zeleniko
Kako sem šla služiti
Kako sem vodil partizane
Kako smo se spomnili
Karla Destovnika
Kajuha
Krt pripoveduje
Maček jo je skupil
Moj doživljaj z uro
Moj najbolj smešen in
vesel dogodek
Moj prepir z bratom
Moj spomin na filmarje
Moje počitnice v Banjolah
Moje zanimivo srečanje
Muca na šolskem odru
Na avionu
Naš bolnik
Naš izlet
Naši zlati kanarčki
Nikoli ne bom natikal
ptičjih hišic
Padli so talci
Partizanski grob
Pil sem žganje
Posadili smo smreko
Spomini na Mirico
Srečno sva opravila

1956¹⁷⁸

Kako smo kresovali
Na sedmini
Na svatbi
Na vlaku
Pripovedka iz domačega
kraja
V glavnem odmoru
Žalostna zgodba

¹⁷⁸ S. Trdina: Besedna
umetnost.

1956–57

Mož, ki ni priznal obupa
Moj sošolec
Draga Anica!
Sloveni pridejo do morja
Kako je Dedek Mraz
zamudil
Na Šmarjetni gori

1958¹⁷⁹

Januarska kronika
Kako sem vzljubil živali
Kako živimo na kmetih
(Pismo tovarišu)
Moj 'curriculum vitae'
Moj dnevnik čez deset let
Moj popotni dnevnik
Moja 'enajsta šola'
Moji prvi spomini
Od kod izvira moj rod
Počitniška kronika
Poizkus avtobiografije
Poizkus potopisa (Slovo
od doma, Na vlaku,
Novi kraji – novi
ljudje, Potniki na ladji,
Zanimivo srečanje,
Spet domov)
Pot do učenosti
Pri nas doma
Prvi greh
Prvi strah
Prvi vtis iz mesta (Pismo
materi)
Recenzija zadnje knjige, ki
si jo bral
Srečanje z osebnostjo
Tovarišu profesorju ob
njegovi petdesetletnici
Vabilo (Pismo tovarišem
iz drugega kraja)

¹⁷⁹ S. Trdina. Besedna
umetnost.

1959¹⁸⁰

Na obisku v eskimski hiši
Ob koncu šolskega leta
Tisoč kilometrov na uro
V vsemirju

1959–60¹⁸¹

Aktivna koeksistenca med
državami – poročstvo za
mir na svetu
Če bi bil človek človeku
brat
Človek je toliko vreden,
kolikor ima v sebi
ljubezni
Družba nam nudi
ugodnosti, a nalaga
tudi dolžnosti
En dan v življenju rudarja
Gorica, žgeš me
Gospodarski pomen morja
Kaj je človek, če glavna
sreča mu in prid vseh
ur je spanje le in jed?
Kaj mi nudi šola in česa si
od nje želim?
Kaj mislim o svojem
značaju in
sposobnostih?
Kako grade avtomobilsko
cesto
Kako izkoriščamo vodne
sile?
Kako si zamišljam
sodobno stanovanje?
Kako si zamišljam svoj
prihodnji poklic
Kako vplivata knjiga in
film na mojo duhovno
rast

¹⁸⁰ Spisovnice, vir: Slovenski
šolski muzej.

¹⁸¹ M. Silvester: Slovenske
naloge v srednji šoli.

Katera načela in vrednote
 naj nam usmerjajo
 življenje?
 Katere vrste športa imam
 najrajši?
 Kot gora, Korotan, si mi
 težak ...
 Le v sintezi tehnike in
 kulture je rešitev
 Mesto delavca, kmeta in
 izobraženca v naši
 skupnosti
 Moj dom in družina
 Moj odnos do likovne in
 glasbene umetnosti
 Moj rojstni kraj
 Moja najlepša doživetja v
 planinah in ob morju
 Namen umetnikov je bil
 od nekdanj, da naturi
 tako rekoč ogledalo
 drži
 Naša razredna skupnost
 Naše mesto (kjer je
 srednja šola) raste in se
 modernizira
 Naše rudno in lesno
 bogastvo
 Ne odlašaj – dnevni beže –
 in vsak trenutek je
 košček življenja
 Obiskali smo ljubljansko
 opero
 Osamosvojitev in
 napredek našega
 gospodarstva
 Pismo izseljenske deklice
 Pomen športa za
 posameznika in
 skupnost
 Prisostvovali smo seji
 delavskega sveta
 Razvoj socializma pri
 Slovencih
 S čim smo si Jugoslovani
 pridobili ugled v
 svetu?

Sam sebi ne prizanašaj, pa
 boš vsemu kos
 Spet smo bili v delovnih
 brigadah
 Subjektivni in objektivni
 činitelji v umetniškem
 ustvarjanju
 Tehnika mora biti v službi
 človeka
 Tudi letos smo taborili ob
 morju
 V partizanski bolnišnici
 Franji
 V velenjskem rudniku
 Vesele in žalostne iz
 dijaškega življenja
 Vloga žene v sodobni
 družbi
 Zdrav duh v zdravem
 telesu
 Živ, nič več
 Življenje zmaguje nad
 smrtjo
 Zjutraj pri nas doma
 Znanost olajšuje življenje,
 umetnost ga olepšuje
 Znanost spreminja podobo
 sveta in si osvaja
 vesolje

1959–60¹⁸²

Deveta dežela
 Dogodek s počitnic
 Korajža pa taka
 Mama pripoveduje
 Moj brat
 Moj ježek
 Moj jezik
 Moj kraj
 Moj najlepši dan
 Moj oče pripoveduje
 Moj papagaj Lukec
 Moj prvi izlet v Zagreb
 Moja punčka
 Moja torba

¹⁸² Revija Pionir.

Moje počitnice
 Moje počitnice
 Na potepu
 Na Triglavu
 Naša nova šola
 Naša vas
 Odkritje
 Partizan je potrkal na okno
 Pri nas doma za novoletno
 jelko
 Pri spomeniku
 Smrt starega atka med
 NOB
 Sol
 Sosed mi pripoveduje o
 ilegalcih
 V tujem kraju
 Vaščani so mi povedali
 Zamislil sem se v tiste
 čase
 Zimski večer na Pohorju

1960¹⁸³

Domače živali
 Gozd
 Jesen
 Moja mati
 Pomlad
 Prvi november
 Zima

1960–70¹⁸⁴

Amerikanska šola
 Avtomobilska nesreča
 Bager
 Bitumen na cesti
 Cmeril sem se
 Čopka
 Čudežni ptiček
 Hvala dobremu vozniku
 Igral sem se s tujim
 dečkom

¹⁸³ Vir: zvezki študentov
 Pedagoške fakultete v
 Ljubljani.

¹⁸⁴ Revija Ciciban.

Jesenska nedelja
 Kadar zagledam v šoli
 paket
 Kako smo se sankali
 Koklja za mano
 Kolesar me je povozil
 Konec srečen
 Kužek zbežal z nami
 Lovci so kužka ustrelili
 Miška v razredu
 Moja vožnja in potovanje
 v Beograd
 Moje kolo
 Muca, štrbunk v vodo
 Muri me spremlja
 Na lovu za lisico
 Na poti v šolo
 Napad na Kočevje
 Nehvaležni ježek
 O muli
 Padamo po tleh
 Padla je z voza
 Pastirske dobrote
 Postavimo se v vrsto
 Pot je zanimiva
 Prestrašila sem se
 Prevrnjen avto
 Sosedov teliček
 Spominjam se
 Spomladansko jutro
 Srečala sem vojake
 Srnico sva videla
 Srnjaček
 Švrk na cesti
 Trgatev
 Tudi jaz hočem biti prva
 Tudi živali si pomagajo
 Ubogi zajček
 V razred je priletela osa
 V živalskem vrtu
 Večkrat se pretepamo
 Veseli dan
 Veselo zlezeva na voz
 Videla sem dosti novega
 Zajček v grmu
 Zaplaval sem
 Zapojem si veselo pesmico

Zašumelo je
 Železniške zapornice

1961¹⁸⁵
 Ali res nismo več
 vraževerni?
 Dober je domek, če ga tudi
 ni več kot za en bobek
 Januarska kronika
 K dnevu republike
 K prazniku dela
 Kadar mačke ni doma,
 miši plešejo
 Kako me je mati učila
 prvih pesmic ...
 Kako sem vzljubil živali
 Kako smo jurjevali
 Kako smo kresovali
 Kako smo pustovali
 Kako živim na kmetih
 Kakor si boš postlal, tako
 boš spal
 Katera knjiga mi je bila
 doslej najbolj všeč in
 zakaj
 Katera likovna umetnina
 mi je bila doslej najbolj
 všeč in zakaj
 Kateri film mi je bil doslej
 najbolj všeč in zakaj
 Katero glasbeno delo mi je
 bilo doslej najbolj všeč
 in zakaj
 Katero gledališko delo mi
 je doslej najbolj
 ugajalo in zakaj.
 Katero razvedrilo mi je
 najljubše in zakaj
 Moj 'curriculum vitae'
 Moj dnevnik čez deset let
 Moj poet danes ...
 Moj popotni dnevnik
 Moja 'enajsta šola'
 Moje letošnje počitnice

¹⁸⁵ S. Trdina. Besedna umetnost.

Moji prvi spomini
 Na kmetih.
 Na planinah
 Na sedmini
 Na semnju
 Na Silvestrovo
 Na svatbi
 Na taborjenju
 Najboljši govor, ki sem ga
 kdaj slišal(a)
 Naš razredni kolektiv
 Ni vse zlato, kar se sveti
 Na mladinskem
 zborovanju
 Na športni tekmi
 Na zadnji kulturni
 prireditvi
 Ob novem letu.
 Ob slovesu
 Od kod izvira moj rod
 Osel gre samo enkrat na
 led
 Počitniška kronika
 Poizkus avtobiografije
 Pot do učenosti
 Prave prijatelje izkušamo
 le v nesreči
 Pri morju
 Pri treningu
 Pripovedka iz mojega
 domačega kraja
 Prvi strah
 Prvi vtisi iz mesta
 Prvič na gledaliških
 deskah
 Razpoloženje ob semestru
 Razvoj gledališča v mojem
 domačem kraju
 Sestavite nekaj primerov
 za telegrame
 Sožalno pismo prijatelju
 ali prijateljici ob
 materini izgubi
 Spomin s počitnic
 Srečanje s poezijo v
 osnovni šoli ...
 Srečanje z osebnostjo

Takrat me je bilo sram
 Takrat sem občutila
 krivico
 Tovarišem ob začetku
 šolskega leta
 Tovarišu profesorju ob
 njegovi petdesetletnici
 Tovarišu razredniku ali
 tovarišici razredničarki
 ob koncu šolskega leta
 V drami
 V operi
 Vrana vrani ne izkljuje oči

1961¹⁸⁶

Ata pripoveduje
 Mali Rašid
 Miklavževa šunka
 Moj očka je bil partizan
 Moj prvi miting
 Napad na Metliko
 Partizan – vodja odprave
 na Himalajo
 Popoldne na pločniku
 Presenečenje
 Raje je umrl, kakor da bi
 izdajal
 Šoje proti fašistom
 Šola na Dobravi
 Striček, povej mi pravljico

1961–62–63

Ljubo doma, kdor ga ima
 Fašistični okupatorji v
 mojem rodnem kraju
 Zanimivo potovanje
 Težki in lepi dnevi mojega
 partizanstva
 Vsak začetek je težak
 Šestnajsti maj 1980

¹⁸⁶ Revija Kurirček (literarna revija za učence osnovnih šol, 1960–1991).

1962–63¹⁸⁷

Boj na Ilovi Gori
 Kateri partizanski dogodek
 se mi je najbolj vtisnil
 v spomin
 Kurir v nevarnosti
 Moj tata v NOB
 Napadli smo avto
 Naši osvoboditelji
 Obisk v tovarni čevljev
 Obiskali so nas dragi
 gostje
 Pogovor v celici
 Rdeča zvezda za očeta
 Starši pripovedujejo
 Stric mi je pripovedoval
 Šumeče leskovje
 Trpljenje v taborišču
 V Sevnici med NOB
 Vrnitev v domovino
 Zgodba o Tončku

1963¹⁸⁸

Kako sem proslavljal Dan
 mladosti
 Na paši
 Nevihta
 Prvi april

1963¹⁸⁹

Celotni življenjepis
 Čez deset let
 Čtivo
 Delovanje v organizaciji
 Delovanje v pevskem
 zboru
 Delovanje v športnem
 društvu
 Domače delo

¹⁸⁷ Revija Kurirček.

¹⁸⁸ Vir: zvezki študentov

Pedagoške fakultete v
 Ljubljani.

¹⁸⁹ S. Trdina: Obravnava
 spisja v osnovni in srednji
 šoli.

Iz potnega dnevnika v letu
 1916
 Jesen, ki skriva pajčolane
 Kaj hočem postati
 Kako sem se učil plavanja,
 smučanja
 Moj dom
 Moj oče
 Moj rojstni kraj
 Moja mamica
 Moja najljubša igrača
 Moja najljubša žival
 Na poučni ekskurziji
 Na trgatvi
 Najlepši počitniški dan
 Naš majniški izlet
 Ob nevihti
 Označitev tovarišev
 Označitev vzgojiteljev
 Poročilo o brigadi
 Poročilo o delovni akciji
 Poročilo o filmski in
 gledališki predstavi
 Poročilo o gledališki in
 filmski sezoni
 Poročilo o pionirskem
 nastopu
 Poročilo o seminarskem
 delu
 Poročilo o športni tekmi
 Poročilo o sprejemnem
 izpitu
 Poročilo o stanju
 mladinske organizacije
 Poslovni življenjepis
 Poročilo o Prešernovi
 proslavi
 Prihod pomladi
 Prikaz dnevnega izpita
 Prikaz razrednega
 kolektiva
 Prikaz šolskega odmora
 Prikaz učne ure
 Prikaz učne ure
 Prikaz učne ure
 Prvič na morju
 Prvič na planinah

Spomin iz prvih otroških let
 Spomin na nižjo gimnazijo
 Spomin na osnovno šolo
 Spomin na prvi razred
 Spomini
 Spomini iz bolezni
 Spomini iz okupacije
 Spomini na vesel dogodek
 Spomini na žalosten dogodek
 Star čevelj pripoveduje zgodbo svojega življenja
 Tudi moj oče je član delovnega ljudstva
 Učna knjiga govori o svoji preteklosti
 Vihar na morju

1963¹⁹⁰

Čez dobrih deset let
 Jesen
 Kaj hočem postati
 Kako sem se učil plavanja
 Kako sem se učil smučanja
 Moj dom
 Moj oče
 Moj rojstni kraj
 Moja mamica
 Moja najljubša igrača
 Moja najljubša žival
 Na poučni ekskurziji
 Na trgatvi
 Najlepši počitniški dan
 Naš majniški izlet
 Ob nevihti
 Prihod pomladi
 Prvič na morju
 Prvič na planinah
 Spomin na vesel dogodek

¹⁹⁰ S. Trdina: Obravnava spisja v osnovni in srednji šoli.

Spomin na žalosten dogodek
 Spomini iz bolezni
 Spomini iz okupacije
 Spomini iz prvih otroških dni
 Spomini na nižjo gimnazijo
 Spomini na osnovno šolo
 Spomini na prvi razred
 Star čevelj pripoveduje zgodbo svojega življenja
 Tudi moj oče je član delovnega ljudstva
 Učna knjiga govori o preteklosti
 Vihar na morju
 Iz popotnega dnevnika l. 1916

1963–70¹⁹¹

Polet v veselje
 Šolska peč
 Dan mrtvih
 Naš razred
 Naša ekskurzija v tovarno motornih vozil Tomos Koper

1963–70¹⁹²

Bil sem bolan
 Čaj za bolno mamo
 Dan mrtvih
 Jesen je prišla
 Kako sem začel skakati
 Kako si čistim zobe
 Knjige so gorele
 Ljudje med seboj
 Mamici za 8. marec
 Mesto ponoči

¹⁹¹ Vir: zvezki študentov Pedagoške fakultete v Ljubljani.

¹⁹² Vir: zvezki študentov Pedagoške fakultete v Ljubljani.

Moj hranilnik
 Moj oče
 Moj šolski radijski aparat
 Moj zvezek
 Moja mamica
 Moja torbica
 Na nedeljskem izprehodu
 Naš obisk v tovarni motornih vozil TOMOS Koper
 Naša JLA
 Naše mesto
 Naš športni dan
 Ob slovesu
 Obisk v glasbeni šoli
 Obiskal sem pokopališče
 Opravila sem dolžnost
 Polet v veselje
 Proslava
 Razvalina pripoveduje
 Ribica pripoveduje
 Rudnik
 Sošolec
 Športno tekmovanje
 Srečanje z divjim zajcem
 Testament
 Trgatev
 Utrinek iz šolskih dni
 V živalskem vrtu
 Včasih lažem
 Voščilo tovarišu Titu
 Zima

1963–94¹⁹³

Babica je pripovedovala
 Celje belo in veselo
 Iz časov NOB
 Kako danes dijaki uporabijo svoj prosti čas
 Kako sem prišel do šolskih knjig
 Kako sem se učil materinega jezika

¹⁹³ S. Trdina: Ali še dajemo domače vaje?

Kako sem vzljubil
rastline?
Kako sem začel spoznavati
naravo?
Kakšen sem bil kot otrok
Kateri zgodovinski junaki
so me najbolj navdušili
Kdo me je učil prvih
pesmi?
Ljubljana ljubljena
Moj prvi vzor
Moja najljubša žival
Moji trgovski podvigi
Na semnju
Naš oče je bil partizan
Naša domačija
Od kod izvira moj rod
Prijazno mestece Kranj
Prvi dnevi v mestu
Spomini na deda
Tudi v naši hiši je živela
majka Jugovičev

1966¹⁹⁴

Ali res nismo vraževerni?
Kako smo kresovali
Kako smo pustovali
Na sedmini
Na svatbi
Na vlaku
Pripovedka iz domačega
kraja
V glavnem odmoru
Žalostna zgodba

1966¹⁹⁵

Nekoč v davnih časih
Star čevelj pripoveduje
Razočarala sem mater

¹⁹⁴ S. Trdina: Besedna
umetnost II.

¹⁹⁵ Vir: zvezki študentov
Pedagoške fakultete v
Ljubljani.

1966¹⁹⁶

Cvetje za Grigorja Viteza
Gledali smo film o
prometu
Jesen v Beli krajini
Jurjevanje v Šentrupertu
Koristno in prijetno
Kurir
Kurirčkova pota v
Šentrupertu
Mamini spomini na vojno
Moj bratec
Moj stric
Na literarni ekskurziji
Pionirčkovo junaštvo
Tekmovanje o herojih
Zakaj imam rad svoj
domači kraj
Zgodilo se je

1966–67

Bil sem sam, sam
Iz partizanskega boja
Jaz
Med vojno
Na krilih ptičjih prihaja v
deželo pomlad
Naša armada
Nočna omarica
pripoveduje
Ob radijskem sprejemniku
Oprosti mi
Padli so v boju za svobodo
Počitniško doživetje
Pomlad leta 1941
Razveselil sem mamo
Spomin spominov
Zima
Zimska pravljica

1967¹⁹⁷

Dogodek, ki ga ne bom
pozabila

¹⁹⁶ Revija Pionir.

¹⁹⁷ Revija Pionir.

Glasba, ki jo ljubim
Glasujem za mir
Iz mojega življenja
Kar se Janezek v mladosti
nauči, to Janezek v
starosti zna
Kdaj je Ljubljana najlepša
Knjiga je moja prijateljica
Lepo vreme me je zvalo
v gore
Med počitnicami
Moj rodni kraj
Moja dolgobrka
prijateljica
Moja velika želja
Na paši
Naravne lepote so naše
narodno bogastvo
Nedeljska zgodba
Pri Štampiljarju
Obisk v Kostanjevici
Očetov pogum
Okrog tabornega ognja
Pajek je ujel v razpeto
mrežo muho
Pogled z Meljskega hriba
Praznik vojne mornarice
Prevalje nekoč in danes
Tekmovanje za Bevkovo
bralno značko
Ujela sem ptiča
V boju za svobodo
V gozdu sem našla otroka
brez matere
V naši šoli bo lepo
Veverica
Znanje pa tako

1967–68¹⁹⁸

Ali bo Nejka?
Anton Majnik
Avtomobilska nesreča
Bager
Bitumen na cesti
Burja na poti

¹⁹⁸ Revija Ciciban.

Cmeril sem se	Moja pot v šolo	Prevrnjen avto
Dan mladosti	Moja sestra	Pri starem očetu
Dan naše armade	Moja sinička	Pri stari mami
Dogodek iz mladosti	Moja želja	Pri stari mami
Dogodek iz partizanskih dni	Moje kolo	Pri stari mami
Dogodek v Stražišču	Moje lutke	Pričakoval sem očetov obisk
Dogodilo se je	Moje počitnice	Pripravili smo torbice za vietnamske otroke
Gad	Moji muc	Prižgala sva lučko
Hvala dobremu vozniku	Muca, štrbunk v vodo	Prometni miličnik
Igrača medo	Na Blegoškem jezeru	Proslava
Igral sem se s tujim dečkom	Na lovu na lisico	Psica Bistra
Igre na cesti	Na poti iz šole	Ptice so odletele
Imeli smo psa	Na poti v šolo	Pustovanje
Imeli smo športni dan	Na Voglu	Racman in tri race
Jesenska nedelja	Naš čebelnjak	Rad imam staro mamo
Ježek	Naš izlet	Radi se drsamo
Kadar zagledam v šoli paket	Naš pes	Radi smo zapustili staro šolo
Kaj bom postala	Naš pes Lumpi	Raztrgana lisica
Kako je pri nas doma	Naša pot	Sagadinova domačija
Kako sva z bratrancem	Naše muce	Sem v pionirskem odredu
Miranom primerjala življenje med mestom in vasjo	Ne bom pijan	Črni muc
Klali bomo prašiča	Nesreča	Smreka sem
Ko sem bila še majhna	Nesreča	Sneženi mož
Koklja za mano	delu v šoli	Sosedov pes
Kolesar me je povozil	psičku Švrku in kraljici	Spominske značke
Konec srečen	Meti	Športni dan
Krmim ptičke	Občinski praznik	Športni dan
Kužek zbežal k mami	Oče me je pohvalil	Sprehod v gozd
Lastovica	Očeta ne poznam	Srna z mladičem
Leto hitro se zasuka	Ogled mučilnice	Srnico sva videla
Lisički	Padamo po tleh	Starši so se vrnili
Lovci so kužka ustrelili	Padla je z voza	Strahopetni Nemci
mati je bila bolna	Pastirske dobrote	Švrk na cesti
Med rudarji	Pionirski praznik	Tekmoval sem
Medo	Polh	Tovariš Tito na Dolenjskem
Mlada srnica	Postavimo se v vrsto	Trgatev
Moje počitnice	Postojnska jama	Trgatev
Moj medvedek	Pot je zanimiva	V bolnišnici
Moj Muki	Potep	V Rovinju
Moj psiček	Poučni izlet	V šoli pri telovadbi
Moj zajček	Požar	V šolo
Moja mucka	Požar v Kotljah	Večkrat se pretepamo
	Pravljica	Velika goba
	Praznovali smo pionirski praznik	
	Prestrašila sem se	

Veselo zlezeva na voz
 Veberica
 Videla sem dosti novega
 Vojaki nam pomagajo
 Z očkom loviva ribe
 Zacvetela je naša hruška
 Zajček v grmu
 Zaplaval sem
 Zapijem si veselo pesmico
 Železniške zapornice
 Zelo rada imam živali
 Živali so me presenetile
 Žrebali smo za žogo
 Zvita lisica

1968¹⁹⁹

Imeli smo prijeten športni
 dan
 Moja pot v šolo
 Najlepši dan mojih
 počitnic
 Osmi marec – dan žena
 Pomoč ponesrečenim
 Simfonija narave
 Snežilo je
 Spomladanski dan
 Srečno novo leto
 To smo junaki
 V trgovini

1968–69²⁰⁰

Bila sem partizanski
 kurirček
 Igre na cesti
 Imeli smo psa
 Imeli smo športni dan
 Jesenska nedelja
 Kako se je očka boril med
 vojno
 Kako smo škocjanski
 pionirji dočakali dedka
 Mraza
 Kako sva z bratrcem
 Miranom primerjala

¹⁹⁹ Revija Pionir.²⁰⁰ Revija Kurirček.

življenje med mestom
 in vasjo
 Kamen v plamenih
 Ko sem bila še majhna
 Ko smo šli polkat
 Mamica mi je
 pripovedovala
 Med rudarji
 Mlada srnica
 Moj Muki
 Moj očka je bil kurir
 Moj očka je pravi lovec
 Moj psiček
 Moj rodni kraj Sombor
 Moj rojstni dan
 Moja mamica med vojno
 Moja pot v šolo
 Moja pot v šolo
 Moja ribica
 Moja želja
 Moje lutke
 Moje račke
 Moji zajčki
 Naš pes
 Naša muca
 Naša pot
 Naša šola
 Obiskala nas je tovarišica
 Jovanka
 Očka mi je pripovedoval
 Oj očka mi je
 pripovedoval o
 izgnanstvu
 Pionirski praznik
 Postal sem kolesar
 Požar v Kotljah
 Praznovali smo pionirski
 praznik
 Praznovali smo pionirski
 praznik
 Primorska v septembru
 1943
 Prišla je pomlad
 Prvi sneg
 Prvoaprilska laž
 Pustovanje
 Radovednost

Sagadinova domačija
 Spomin mojega očeta na
 potovanje iz Italije
 domov
 Sprehod skozi gozd
 Sprehod v gozd
 Strahopetni Nemci
 Tekmoval sem
 To sem pa jaz
 Topot kozaških konj je
 naznanjal smrt, rop in
 uničenje
 Tovariš Tito na
 Dolenjskem
 V šoli pri telovadbi
 Zelo rada imam živali
 Zgodilo se je
 Živali so me presenetile
 Zvita tatica

1968–69²⁰¹

Bela babica
 Čudne sanje
 Deževalo je
 Lov
 Moja čebela je umrla
 Moja mati
 Na Petelinjek
 Na vrhu Begunjsčice
 Novoletno razmišljanje
 Po krivem so me obsodili
 Potovanje na Mars
 Pralni stroj
 Prepir zaradi naloge
 Prvi v mestu
 Tarzan
 V ujetništvu

1968–69²⁰²

Bil sem partizanski
 kurirček
 Igre na cesti

²⁰¹ Revija Pionir.²⁰² Vir: zvezki študentov
 Pedagoške fakultete v
 Ljubljani.

Imeli smo športni dan
 Kako se je očka boril med
 vojno
 Kako smo škocjanski
 pionirji dočakali Dedka
 Mraza
 Kako sva z bratrancem
 Miranom primerjala
 življenje med mestom
 in vasjo
 Kamen v plamenih
 Ko sem bila še majhna
 Mamica mi je
 pripovedovala
 Med rudarji
 Mlada srnica
 Moj Muki
 Moj očka je bil kurir
 Moj očka je pravi lovec
 Moj očka mi je
 pripovedoval o
 izgnanstvu
 Moj psiček
 Moja pot v šolo
 Moja želja
 Moje lutke
 Naš pes
 Naša pot
 Naša šola
 Očka mi je pripovedoval
 Pionirski praznik
 Požar v Kotljah
 Praznovali smo pionirski
 praznik
 Primorska v septembru
 1943
 Prišla je pomlad
 Pustovanje
 Spomini mojega očeta na
 potovanje iz Italije
 domov
 Strahopetni Nemci
 Topot kozaških konj
 naznanja smrt, rop in
 uničenje
 Tovariš Tito na
 Dolenjskem

V šoli in pri telovadbi
 Videm ob Ščavnici
 Zelo rada imam živali
 Zgodilo se je
 Živali so me presenetile

1968–69²⁰³
 Dogodek iz mladosti
 Igre na cesti
 Jesenska nedelja
 Kako sva z bratrancem
 Miranom primerjala
 življenje med mestom
 in vasjo
 Mlada srnica
 Moj Muki
 Moja pot v šolo
 Moja sestra
 Moja želja
 Naša pot
 Požar v Kotljah
 Sagadinova domačija
 Strahopetni Nemci
 Tovariš Tito na
 Dolenjskem
 Živali so me presenetile
 Zlata lisica

1968–69²⁰⁴
 Baloni
 Dogodek v Stražišču
 Imeli smo športni dan
 Kako je nastala ptičja
 družina
 Ko sem bila še majhna
 Med rudarji
 Miška v mestu
 Moj Piko
 Moj psiček
 Moje lutke
 Nadnaravna moč

²⁰³ Vir: zvezki študentov
 Pedagoške fakultete v
 Ljubljani.

²⁰⁴ Vir: zvezki študentov
 Pedagoške fakultete v
 Ljubljani.

Naš pes
 Občinski praznik
 Pionirski praznik
 Praznovali smo pionirski
 praznik
 Spis o Lumpiju
 Sprehod v gozd
 Zelo rad imam živali

1968–69²⁰⁵
 Kako se je očka boril med
 vojno
 Kako si zamišljam srečo
 Kako so mladinci iz
 Podlonka izobesili
 zastavo
 Kamnik obuja spomine na
 stare običaje
 Ko sem bila še majhna
 Lena Alenka
 Lisica
 Mamici pomagam
 Mamin praznik
 Moj domači kraj
 Moj očka je kurir
 Moj prosti čas
 Moj psiček
 Moje lutke
 Moje prvo srečanje s
 Prešernom
 Na paši
 Nagrada
 Obiskala nas je pisateljica
 Branka Jurca
 Postala sem odbornica
 Rdečega križa
 Pozdrav iz Kanade
 Preskočil sem prvo oviro
 Sovražnik nam je zažgal
 hišo
 Srečanje s srnico
 Strahopetni Nemci
 Živali so me presenetile
 Zlata tica

²⁰⁵ Revija Kurirček.

1968–76²⁰⁶

Imeli smo psa
 Mati je bila bolna
 Moja mucka
 Moji mucii
 Nesreča
 Ogled mučilnice
 Pri stari mami
 Pustovanje
 Šola pri nas doma
 V šoli pri telovadbi
 Zacvetela je naša hruška

1968–77²⁰⁷

Bil sem kuhar
 Bila sem bolna
 Bila sem v Mariboru
 Blisk
 Deček s kolesom
 Dobila sem bratca
 Drobna snežinka
 pripoveduje
 Kaj mi je o vojni povedala
 babica
 Kako se je očka boril med
 vojno
 Kako so mladinci iz
 Podlonka izobesili
 zastavo
 Kamnik obuja spomine na
 stare običaje
 Ko sem bila še majhna
 Lisica
 Mami me prebuja
 Moj domači kraj
 Moj domači kraj
 Moje razočaranje
 Moj Muki
 Moj očka je bi kurir
 Moj očka rudar
 Moj psiček
 Moja mamica med vojno
 Moja ribica
 Moje lutke

²⁰⁶ Revija Kurirček.²⁰⁷ Revija Kurirček.

Mrtev partizan
 Nagrada
 Napad v Davčah
 Naš pes
 Naša pot
 Nesreča na cesti
 Postala sem odbornica
 Rdečega križa
 Prvi sneg
 Sovražnik nam je zažgal
 hišo
 Srečanje s srnico
 Storila sem krivico
 Strahopetni Nemci
 Topot kozaških konj je
 naznanjal smrt, rop in
 mučenje
 Tovariš Tito in Castro v
 Kopru
 V risarskem krožku
 Velika smola
 Živali so me presenetile
 Zlata tica

1970–76²⁰⁸

Dan mladosti
 Pričakovala sem očetov
 obisk
 Pripravili smo torbice za
 vietnamske otroke
 Prižgala sva lučko
 Tekmoval sem

1970–80²⁰⁹

Babica je pozabila očala
 Belko in Rjavko
 Bila sem Pika Nogavička
 Bila sem v sodu
 Bilo me je strah
 Boleči palec na nogi
 Bosonog v Mokronogu
 Bunker v gozdu
 Če je mama v bolnišnici
 Če se pokvari televizor

²⁰⁸ Revija Kurirček.²⁰⁹ Revija Ciciban.

Cesta
 Čevlji
 Čistili smo okolje
 Čuvam čevlje
 Dedek je dopolnil 82 let
 Devet dolgih samotnih dni
 Do šole
 Dobila sem priznanje
 Džonija nimam več
 Imamo celodnevni pouk
 Izlet v naravo
 Izpolnila se mi je želja
 Joj, naloga!
 Kaj sem videl
 Kako so se kuhale
 italijanske bombe
 Kanarček ni hotel peti
 Kapljica
 Ko bom velika
 Ko je zapadel sneg
 Ko ni bilo elektrike
 Ko ni bilo elektrike
 Ko sem bila majhna
 Ko sem prvič skakal
 Kratko veselje
 Lastovke so se vmile
 Lažnivček
 Marsikatero srce je jokalo
 Mleko
 Moj najlepši dan
 Moj neprijetni dogodek
 Moja nesreča
 Moje prijateljstvo z
 živalmi
 Moje prve smuči
 Moje prvo srečanje z
 ježkom
 Moje sanje
 Mrtev ptiček
 Mrtva lastovička
 Muca me včasih opraska
 Muco je povozil avto
 Na ekskurziji
 Na kmetiji
 Na lovu
 Na nedeljskem izletu
 Na plavalnem tečaju

Na trgatvi
 Nabiral sem teloh
 Nabiranje spomladanskih
 cvetic
 Najbolj dolgočasen dan
 Najlepši dan mojih
 počitnic
 Naš prvi samoupravni dan
 Naša sončna cesta
 Našla sem prvi zvonček
 Nesreča z letalom
 Nogometna tekma
 Nogometna tekma
 Nova tovarišica
 O kameli
 Ob koncu tedna
 Ob nevihti
 Ob potoku
 Obisk
 Obisk
 Obiskal nas je Dedek
 Mraz
 Obiskali smo hromega
 Lojzeta
 Od doma do šole
 Odrezal sem si prst
 Oglas
 Ogleдали smo si lutkovno
 igrice
 Padel sem v vodo
 Pasla sem purančke
 Peljala sem se z vlakom
 Plezanje
 Po zvončke za mamo
 Počitnice
 Počitniška zabava
 Polletno pričevalo
 Pomladno jutro
 Potovanje
 Potovanje v Afriko
 Potres
 Predmestna cesta
 Prej cicibani, zdaj pionirji
 Presenečenje
 Prežihovina
 Preživela sem nevihto
 Pri dedku in babici

Pri nas doma
 Pri peku
 Pri zobozdravniku
 Prijetno smo bili
 presenečeni
 Promet
 Prometno tekmovanje
 Prvič na letališču
 Prvič pri gimnastiki
 Prvo zimsko veselje
 Prvošolske
 Rotor v hlevu
 S knjigo na paši
 S partizani pri tabornem
 ognju
 S sestrico se tepeva
 Sestrica me je naučila
 pisati
 Sestrica mi nagaja
 Skoraj bi izgubil mamo
 Šolski sprehod
 Šolski sprehod
 Sošolka
 Španski borci v Trbovljah
 Športni dan
 Športni dan
 Sprehod ob Savi
 Srečni dan so proslavili ob
 kresu
 Starši so mi povedali
 Štorklja na šolskem
 dimniku
 Štuporamo čez potok
 Tatinska muca
 Televizija
 Tovarištvo ni prazna
 beseda
 Tovarištvo ni prazna
 beseda
 Trgali smo grozdje
 Ujel sem veliko ribo
 Upam ...
 V ambulanti
 V avtobusu
 V avtobusu
 V šolo se vozimo
 V studiu

V trgovini
 Veseli gobarji
 Videla sem ranjenega
 fazana
 Vinska trta
 Vsako popoldne hodim na
 pašo
 Vsi smo tekmovali
 Z letalom v Beograd
 Z mamico sva spet
 prijateljici
 Z mamo na sprehodu
 Zanimivo risanje
 Zajček in veriverica
 Zakaj ni snega
 Zima je tu
 Zimsko jutro
 Živ krompirček
 Zlata poroka
 Žlička je rešila zajčke
 Zmanjkalo je vode

1970–80²¹⁰

Ali ga poznate
 Avanti popolo
 Avtostop
 Bila sem princeska
 Bila sem roža
 Bogatejši za izkušnjo
 Bogatejši za izkušnjo
 Boj s samim seboj
 Če bi bila Martin Krpan
 Če bi imela veliko denarja,
 kaj bi z njim
 Črno-belo
 Dan trgatve
 Dedek Mraz
 Diganova jama
 Dober dan, sonce!
 Dogodek izpred 8. let
 Dogodek na razstavi
 Doživetje drobnega listka
 Drobne cvetlice so me
 osrečile
 Ena sto ali nič vprašanj

²¹⁰ Revija Pionir.

Fazanova smrt	Mejni prehod Škofije	Peti marec – dan
Fazanova smrt	Mi med seboj	samoupravljanja
Gozd, moje veselje	Moj brat	Petindvajsetega junija
Grenka sreča	Moj brat bo rad hodil v	1997
Hlapec Jernej gospodari	šolo	Petka
Hvaležen sem bil	Moj ded ve veliko o tistih	Piranske soline
Idealen svet	časih	Pisatelj Bevk živi med
Iz mojega dnevnika	Moj dedek	nami
Iz mojega dnevnika	Moj kraj	Po poteh Kozjanskega
Izlet na Dolenjsko	Moj oče dela v tujini	odreda
Izlet na Dolenjsko	Moj oče, bratec in jaz	Počitnice na Štajerskem
Jesenski sprehod	Moj prijatelj	Obisk z drugega planeta
Jutro	Moj stric in siničke	Počitniška zabava
Kaj delam v svojem	Moja muca in zajček	Pomlad prihaja
prostem času	Moja prijateljica	Požirek kisle vode
Kaj mislim o sebi	Moja prva vožnja z	Poznam bitje iz tujega
Kako bi bilo, če bi bila	motorjem	planeta
mama ata in ata mama	Moja sošolka	Pred nevihto
Kako je bilo visoko in	Moja usta	Prestrašil sem se
spolzko	Moje dogodivščine na paši	Pri nas doma
Kako sem se zabaval med	Moje kolo je zares moje	Pri nas doma
počitnicami	Moje sanje	Prisluškovala sem ...
Kam oblaki, čez polje	Moje srečanje z otroki	Prizadevni ribiči
kam?	Moji spomini na dedka	Prodajal sem sadje in
Kmalu sedmi kontinent	Morje	zelenjavo
Ko bi bila učiteljica ...	Na paši	Prvi dan svobode
Koline	Na potovanju	Prvič na lovu
Koline	Na sejmu	Še pogled nazaj in vstop v
Kolonije mladih rojakov iz	Na žabe	novo življenje
Koroške	Najlepši trenutek	Rada bi postala
Krava je rešila svojega	Najljubša jed v naši	Razočaranje v mladih letih
gospodarja	družini	Razburljiv dan
Krava je rešila svojega	Naš slavni razred	Razmišljanje mlade glave
gospodarja	Nastanek imen vasi	Razmišljanje o jeseni
Lastovka pripoveduje	Nedeljsko popoldne	Razmišljanje ob
Lepa jesen	Nesreča pri delu	spomeniku
Leta mojega otroštva	Neurje	S pesmijo po svetu
Leto 2000 in jaz	Obisk v opekarni	S planinci na Kopaonik
Ljubezen	Oče mi je pripovedoval	Sabotaža
Lovili smo prašiča	Očkova mama me je rešila	'Satan' v omari
Lovski doživljaj	Odraslih ne razumem	Smrekov gozd
Mali princ Marko	Opazoval sem fazana	Smrekov gozd
Mama je bila bolna	Orientacijski pohod	Spomini
Mama pri pisanju	Pa je pomlad prišla	Spomini iz mladosti
Materina podoba	Peka krompirja	Spomini na Franceta
Med vojno je bilo hudo	Pes	Bevka
Medved v sadovnjaku	Pes	

Srečanje s Severinom
Šalijem in Jožetom
Dularjem
Srečanje s srnico
Starši vrnite se
Stoletnica prve osnovne
šole v Celju
Storila sem ji krivico
Taborili smo v Medulinu
Testiranje
Ti očeta do praga, sin tebe
čez prag
To bi morali doživeti
Trgatev pri nas
Trideset let svobode
Tudi jaz sem si že služila
kruh
Umor za štiri krajcarje
Uredimo si akvarij
Usoda starega mlina
Užaljena veličina
V knjižnici
V očetovi delavnici
V solnem rudniku
V študijski knjižnici
Vasica moje stare mame
Vasice moje stare mame
Vaški običaji
Veš, mama, rada bi ti
povedala
Vesele tetice so oživele
star narodni običaj
Veverica
Vilice, nož in žlica
Vlak
Vprašanja ob kronanju v
Zagrebu
Vse to je moja domovina
Za medvedom
Začutila sem domotožje
Zajček
Zajček
Zajček
Zapuščen
Zdrobov narastek po
receptu
Železniki

Želi smo ajdo
Zemlja, le kdo te bo oral
Zgodba o aviončku
Zimski dan
Življenje nekoč
Zlagani učenci
Žogo je razneslo
Zvitorepko

1972²¹¹
Doživela sem krivico
Morje, gozd in kamen
V deželo je prišla pomlad
Solzice
Sobota je moj dan
Bogati trgovec
Ali znam ceniti kruh
Še pogled nazaj in vstop v
novo življenje

1972²¹²
Dobri misijonarji
Ime mi je Primož
Lačni otrok
Mavrica nam je všeč
Mavrica nas je presenetila
Misijonarska
Misijoni
Moj atek
Moj bratec
Moj najlepši poklic
Moj očka
Moj rajni oče
Moja želja
Moje življenje
Moji starši
Naša ministrantska
družina
Naša nova cerkev
Očka, kje si?
Odločil sem se za poklic
kmeta

²¹¹ Mavrica, mladinski verski
mesečnik, Družina,
(1971/72-).

²¹² Revija Mavrica.

Pogrešam očetovo
ljubezen
Pomagali so revežu
Poznam misijonarja
Rada bi bila prodajalka
Spodrsnil je
'Škrjančki'
V Ljubljani smo leni za
pisanje
Zima
Zdravniška sestra neguje
ljudi

1972-76²¹³
Množica slabih in lepih
dni
Rada bi pomagala sirotam
Smeh skozi solze
Utrinki z mojih počitnic

1972-79²¹⁴
Jezerce – luža
Lep spomin na športni dan
Pekli smo kostanj
Športni dan, vesel je dan
Živalska pravljica

1972-96²¹⁵
Advent
Angel varuh
Bojim se grmenja
Branje mavrice
Brez dela ni jela
Če je komu dolgčas naj
gre na most na Soči
Divja mačka
Dober nasvet
Dobila sem sestrico
Dobra volja
Dolgčas po babici
Dolgočasne igre

²¹³ Vir: zvezki študentov
Pedagoške fakultete v
Ljubljani.

²¹⁴ Revija Kurirček

²¹⁵ Revija. Mavrica.

Dolge minute čakanja	Moj rojstni kraj	Oh, ta pozabljivost
Dolgo mora iskati	Moja bolezen	Okopavanje čebule
Dolgočasen film	Moja dolžnost	Omahovanje
Dolgočasne igre	Moja mama	Oprosti, mama
Družinska molitev	Moja napaka	Orglam vsako nedeljo
Družinske skrbi	Moja odpoved	Pešanje v kletvicah
Dva stara	Moja prizadevanja	Pobiral sem krompir
Greh	Moje prvo romanje na	Pogovor
Grem k verouku	Ptujsko goro	Pogovor z Bogom
Hotel sem več vedeti kot	Moje sodelovanje z	Pomagal nam bo Bog
drugi	Mavrico	Pomagali so revežu
Huda nadloga	Moje življenje	Pomanjkanje pravičnosti
Inventura	Moji načrti za počitnice	Pomanjkanje duhovnika
Iz slaščičarne	Moji starši	Pomoč stari ženi
Izgubljena srca	Molitev rešuje	Popustil sem
Izplačalo se je	Na cesti	Poškodba
Izpoved	Na pokopališču	Pozabil sem na starega
Kaj bom delala	Na smučanju	očeta
Kaj mi ni všeč	Na travniku	Prepisovanje
Kako oznanjamo evangelij	Na Triglavu	Presenetil nas je potres
Kiro	Na vsakem koraku	Prijateljstvo
Koristna pozabljivost	nevarnost	Priprava na božič
Kraj jim manjka	Nalogo sem delala na poti	Procesija
Krivica	v šolo	Prvič pri maši
Kužno znamenje	Naš pevski zbor	Prvo pismo
Lačni ljudje	Naš pevski zbor	Ptičke
Lačni otrok	Naša vas	Ravnodušnost
Lahko bi napravil	Ne bodimo podobni	Razbiti kozarec ni igrača
Lastovke so se vrnile	poganom	Rešila me je molitev
Ljubezen do bližnjega	Nespametnost	Resničen dogodek
Ljubi oči in mamica	Nespametnost na snegu	Romanje
Majhne in velike težave	Nesreča	Romanje k Mariji Pomagaj
Mama je zbolela	Nezgoda na travniku	Sedež gori
Mamica	Nima pravega očeta	Škerjančki
Mamica pripoveduje	Nisem bila kregana	Skrb za božje kraljestvo je
Mama mu ne govori o	Notranja rast	prva
Bogu	Notranji viharji	Slaba lastnost
Mavrica in čokolada	Novo župnišče	Slabe ocene
Mavrično romanje k	Nož	Solza v očeh stare žene
Mariji Oberšljanki	O pomanjkanju	Šopek za staro teto
Mavrično romanje na	Ob branju Mavrice	Spodbuditev
Ptujsko goro	Ob Mavrici ni dolgčas	Spodrsnilo je
Med dvema ognjema	Obnova župnijskega doma	Spominska knjiga
Meni ni dolgčas	Odkritje	Spoštujem življenje
Moj čas je 'židan'	Odločitev	Sprejeli smo majhnega
Moj prijatelj	Odločitev je težka	otroka
Moj ptiček	Odvečna skrb	Sramota

Srečanje s srnico
 Staršev ne izkoriščam
 Strah
 Stric v nevarnosti
 Težave, težave, težave ...
 Tudi naša cerkev je
 poškodovana
 Tudi otroci imajo težave
 Ubogal me je
 Upoštevajte otroke
 Usoden alkohol
 Ustrelil sem kozla
 V bolnišnici
 V nevarnosti prosim za
 pomoč Marijo
 Varujem bratca
 Vihar sovraštva
 Vihar v družini
 Vodilo življenja
 Vožnja s kajakom
 Vožnja s kolesom
 Vsega dovolj
 Vžigalice
 Za viharjem sonce lepše
 posije
 Zahvala
 Zakaj gledam med
 poukom skozi okno
 Žalostna zgodba
 Zapletene težave
 Zima
 Življenjski mostovi
 Žuljava roka

1974–75 ²¹⁶

Kako je mama preživela
 dan žena
 Ko sem bila še majhna
 Med rudarji
 Moj domači kraj
 Moj konjiček
 Moja pot v šolo
 Na izletu
 Naša vas se spreminja
 Prvič na smučeh

²¹⁶ Revija Kurirček.

Živali so me presenetile

1975 ²¹⁷

Ali je vsak svoje sreče
 kovač
 Ali podkev res prinaša
 srečo?
 Ali res nismo vraževerni?
 Bojeval sem se s
 sedmeroglavim
 zmajem
 Boljše vrabec v roki kot
 golob na strehi
 Brez muje se še čevljev ne
 obuje
 Dimnikar in gumbi
 Industrija v mojem
 domačem kraju
 Kaj narediti, da bo moja
 vas spet čista?
 Kako je umazano moje
 mesto
 Kako mi je velikonočni
 zajček prinesel
 pisanice
 Kako sem zaman iskal
 gumb, medtem ko je
 dimnikar švignil mimo
 mene
 Kako skovati srečo?
 Kako smo jurjevali
 Kako smo kresovali
 Kako smo ličkali koruzo
 Kako smo postavljali mlaj
 Kako smo praznovali
 kolone
 Kako smo pustovali
 Kako so včasih ljudje
 živeli v našem zaselku
 Kdor drugim jamo koplje,
 sam vanjo pade
 Kdor prej pride, prej melje
 Kdor visoko leta, nizko
 pade

²¹⁷ S. Trdina: Besedna
 umetnost II.

Kjer osel leži, tam dlako
 pusti
 Lepo je živeti na svoji
 domačiji
 Mami mi je za rojstni dan
 kupila podkev
 Moja domačija
 Moje mesto
 Na Gregorjevo se ptički
 ženijo
 Na kmetih
 Na planinah
 Na sedmini
 Na semnju
 Na svatbi
 Na taborjenju
 Naš razredni kolektiv
 Naša kmetija
 Naša šola je največja
 stavba v našem malem
 kraju
 Ob slovesu
 Osel gre samo enkrat na
 led
 Palčki pa le niso tako mala
 bitja
 Pri morju
 Pri treningu
 Pripovedka iz mojega
 domačega kraja
 S splavi smo se odpravili
 na dolgo potovanje po
 reki Savi
 Sneguljčica je obiskala
 našo šolo
 Takrat me je bilo sram
 Takrat sem občutil krivico
 Valentinovo – dan
 zaljubljenih
 Včeraj sem našel
 štiriperesno deteljico
 Vrana vrani ne izključe oči

1979–80

Jedro uro na drsališču
 Kak pomen ima Periklej
 za umetnost?

Kake lastnosti mora imeti
priden učenec?
Naj se dokaže resnica
pesnikovih besed:
'Kakor dopoldanska
senca – je prijateljstvo
hudobnih; Vsaka ura se
pomanjša – Pa
prijateljstvo pobožnih
– Raste kot večerna
senca; Da življenje
solnce ugasne (Herder
– Cegnar)

O potresih
Spanje in smrt (večerne
misli)
Stvarnikova modrost v
naravi
Zakaj imamo radi ptiče?
Zakaj se moramo vaditi
materini jezik lepo
govoriti?

1979–80²¹⁸

Bili smo v Parizu
Bilo me je strah
Če bi bila partizanka
Če bi bila ura
Delovna akcija
Deveti rojstni dan
Dinozaver v Kopru
Dobil sem nagrado
Dol z nesnago
Fotografirali smo gamsa
Fotografirali smo gamsa
Igrali smo v filmu
Imela sem dva prašička
Koklja je zvalila fazane
Krvavica v žepu
Lasje so mi šli pokonci
Mamo sem razžalil
Moj stric ribič
Moj tata
Moja mama se kliče Rezka
Moja največja želja

²¹⁸ Revija Kurirček.

Moje knjige
Moje počitnice
Na učnem sprehodu
Nagajivi brat
Nevarna pustolovščina
Nevarna pustolovščina
Nismo vas pozabili
Osemdeset dedkovih let
Otvoritev asfaltirane ceste
Pasja zgodba
Petelin na gnoju
Petelina na gnoju
Pihalo je in pihalo
Pihalo je prhalo
Pomoč črnogorskim
pionirjem
Potres v Črni gori
Presenečenje
Prijateljstvo med slonom
in skrbnikom
Kuhali smo peko
Razjezeni poni
Reševanje muce Mace
Sabotaža
Sreča v nesreči
Srečanje s Titom
Nisem še imela te sreče
Srečni pristanek
Štafetna palica je bila
narejena v železarni
Staro mamo so zaprli
Take burje pa še ne
Tudi Ljubljana je naša
domovina
Ujeta taščica
V stari kmečki hiši
Važne deklice
Veselje s flavto
Videla sem Dachau
Vzpon na Triglav
Zgodba s taborjenja

1979–81²¹⁹

Čevlji

²¹⁹ M. Dolgan: Naslov in razčlenitev, Jezik in slovstvo.

Kaj je zame največja
skrivnost v naravi
Moj oče
Nedelja po volji drugih in
po moji želji
Prizor iz domačega odra
Prizor z domačega odra
Temnikar ne prestopi
senčne črte
Utrinek iz šolskega
življenja
V Postojnski jami

1980²²⁰

Balada
Čevlji
Čevlj pripoveduje
Dialog desnega in levega
čevlja
Čiščenje in vzdrževanje
Črtica
Dogodek
Dve zgodbi
Govor, kako se obujemo
in sezujemo
Izdeltovanje
Izkušnje
Kritika
Moj doživljaj
Moja garderoba
Načrt za knjigo
Nekoč in danes
Neverjetni slučaj
O tem in onem
Opis
Opis enih samih čevljev
Pesem o čevljih
Podrobi opis
Pogovor med novimi in
starimi čevlji
Pomen
Povest
Pripoved čevljev
Razmišljanje

²²⁰ M. Dolgan: Naslov in razčlenitev, Jezik in slovstvo.

Razpravljanje
 Razprava
 Razvrstitev
 Sistematizacija
 Slavospev
 Smešni opis
 Smola
 Uporaba
 Vrste čevljev
 Zgodba
 Zgodbe
 Zgodovina
 Življenjepis
 Reklama
 Prisilno delo
 Športni dan
 Razprava o enakosti in
 neenakosti
 Šolski esej o naglasu
 Zgodba o večerji

1980–90

Zgodba o mojem rojstvu
 Zgodilo se je v našem
 razredu
 Zima
 Zimske počitnice

1980–90²²¹

Ari me je ugriznil
 Avtobus
 Beg zobnih krtačk
 Bila sem kot sneg
 Bila sem kuharica
 Bili smo mehaniki
 Bilo je zabavno
 Bilo me je strah
 Bojevita Vesna
 Če bi bil astronaut
 Če bi bil kralj
 Če bi bila jaz marjetica
 Če bi jaz gradila ta svet
 Če bi tovarišica nagajala
 Če se medvedu posveti
 Cesta in igrišče

Čevelj – ladja
 Čokolada
 Čudna krogla na drevesu
 Cvetelo je morje
 Dan poln smole
 Dedijev rojstni dan
 Deklica in marjetica
 Delali smo mlinčke
 Dirkalci in gledalci pozor
 Dišave
 Dogodek s počitnic
 Doživel sem prometno
 nesrečo
 Doživljaj z našega igrišča
 Drevo na nepravem mestu
 Dva zajčka
 Dvakrat bum
 Ena nedeljska
 Gasilske vaje
 Golob v razredu
 Govoreča torbica
 Humoristična svetovalnica
 Izgubil sem se
 Izlet
 Izlet na Šmarno goro
 Izlet v Postojnsko jamo
 Jaz sem oblak
 Jaz sem reka
 Jesenska injekcija
 Jesenski strah
 Jež v škafu
 Kača v hiši
 Kadar mame ni doma
 Kaj je jesen?
 Kaj sem našel v gozdu
 Kako sem dobila nove
 prijatelje
 Kako sem se ostrigla
 Kako sem valila piščančka
 Kazen
 Kdaj sem bila pogumna
 Ko bi moja torbica
 spregovorila
 Ko sem šla v trgovino
 Kokosove kroglice
 Kolovrat
 Konj pri kovaču

Kozlu
 Križanvrhčani smo
 zamudili pouk
 Krof in čarovnica
 Krvavec
 Kuhar pa tak
 Kuharice
 Kurila sem peč
 Lahko bi se slabo končalo
 Laž ima kratke noge
 Lena mravlja
 Letalo je pikiralo
 Ljubljana pripoveduje
 Lovili smo polhe
 Mala vila
 Mavrica
 Miška me je prestrašila
 Mlečni zob
 Moja prva vožnja s
 kolesom
 Moja pomoč
 Moja pot v veselje
 Moja večna roka
 Moje počitnice
 Moje veliko pričakovanje
 Moji čevlji
 Mokri spomini
 Motokros
 Mož pod škatlo
 Mraz in pol
 Mrtvi kos
 Murnovi koncerti
 Na češnji
 Na gobarskem izletu
 Na Kneži
 Na lovu
 Na morju
 Na morju
 Na poti domov
 Na poti v trgovino
 Na ribolovu
 Na sprehodu v živalski vrt
 Nabirala sem jagode
 Našla sem ptička
 Našli smo morsk klobuk
 Navodila za zabavo
 Nenavadna omara

²²¹ Revija Ciciban.

Neprevidna vožnja
 Neprevidnost pastirjev
 Nesreča
 Nesreča
 Nesreča ne počiva
 Nogometna tekma
 O lenem stroju
 Obisk
 Obisk
 Otožni pajek
 Packa
 Padeč
 Padel sem po stopnicah
 Padel sem s kolesa
 Padel sem v vedro
 Padla sem z lestve
 Pekli smo koruzo
 Pekli smo kostanj
 Petelinji boj
 Po mleko dvakrat
 Počitnice
 Počitnice
 Polžek med potresom
 Pomagal sem pticam
 Pomoč v dežju
 Potok pripoveduje
 Pozor, kača!
 Presenečenje
 Pri stari mami
 Pri zobozdravniku
 Pri zobozdravniku
 Pričakovanje
 Pripetilo se je v 3. e
 razredu
 Pripoved starega čevlja
 Prismojena meja
 Pristal je helikopter
 Prva ura
 Prvi sneg ob morju
 Prvič govornik
 Prvič na kolesu
 Prvoaprilski šala
 Razbila sem skodelico
 Reka Paka pripoveduje
 Rumena in rdeča barvica
 S sestro sva se skregali
 Sadna kupa

Sanjski izum
 Sankanje
 Čas brezskrbnih počitnic
 je za nami
 Sinička v razredu
 Skok v koprive
 Smeh v šolskih klopeh
 Smejali smo se
 Smešna vožnja
 Smešna zgodba
 Sneg
 Šolska žoga
 Sonja seje stotake
 Spekla sem prve kolače
 Sprejela sem gosta iz
 Velenja
 Sreča v nesreči
 Srečanje s kačo
 Srečanje s ptico
 Srečanje z divjim prašičem
 Srnica pripoveduje
 Stanujem na Marsu?
 Štiriperesna deteljica
 Stol, ki ga ni bilo
 Strah
 Supermetla
 Taborniški mnogoboj
 Torbica pripoveduje
 Trdo kladivo
 Trije petelinčki in njihovi
 inštrumenti
 Tudi meni se je to zgodilo
 Tudi s tujimi gosti gre
 Ukradli so mi sanke
 Uspelo mi je
 Ustrašila sem se
 V bolnici
 V cirkusu
 V deželi čokolade
 V dvoje gre lažje od rok
 V kopališkem domu
 V loncu z rumom
 V mlinu
 V morju živijo tudi
 hobotnice
 V razredu je bila miška
 Večerjaj pri sveči

Veselje in žalost na snegu
 Veselje na snegu
 Večer ob svečah
 Veverica na lešniku
 Videla sem nesrečo
 Videli smo nenavadno
 ptico
 Vse mu je bilo smešno
 Zaslužil sem prvi denar
 Zgubila sem se
 Zimsko veselje
 Zlomljena perut
 Zlomljene smučke
 Zmanjkalo je vode
 Zmanjkalo je elektrike

1982–83

Nasmehnila se mi je sreča
 Moja najljubša žival

1982–83²²²

Izgubljeni nemški naboj
 Kristina Brenkova pri nas
 Kurir
 Mačka na oknu
 Moj novi dom
 Muca je imela mlade
 Nastopala sem v
 gledališču
 Opustošena jasa
 Pesnik med nami
 Pomagala sem ženic
 Prometna nesreča
 Skrb za mamo
 Sprememba
 Tito na obisku pri bolnih
 otrocih
 Vožnja z vlakom v
 Ljubljano
 Žuljave roke moje mamice

²²² Revija Kurirček.

1982–89²²³

Bil sem dimnikar
 Bila sem dojenček
 Bilo je zabavno
 Bilo me je strah
 Bilo me je strah
 Brigada na Kozjanskem
 Buča
 Če bi bil čarovnik
 Če bi bila učiteljica
 Drevo na nepravem mestu
 Dva kadilca pri hiši
 Gradili smo hišo
 Grizejo radirke
 Imeli smo ježa
 Izgubil sem se
 Izgubili smo sošolko
 Kadar mame ni doma
 Kaj sem se naučil v
 slovenski šoli
 Kako mi miška prinese
 denar
 Karate
 Karate
 Ko bom velika
 Ko sem prišel iz
 porodnišnice
 Konj
 Lahko bi se slabo končalo
 Letalo je pikiralo
 Ljubljanka pripoveduje
 Moja pot v veselje
 Moj dan
 Moj najdražji zaklad
 Moj prvi kuharski poskus
 Moj zvezek pripoveduje
 Moja barbika
 Moja dolina umira
 Moja domača vas
 Moja mamica
 Moja najljubša igrača
 Moja najljubša knjiga
 Moja pot iz šole

²²³ Vir: zvezki študentov
 Pedagoške fakultete v
 Ljubljani.

Moja prababica
 Moja želja
 Moje dolžnosti
 Moje nalivno pero
 Moje počitnice
 Moje zlate ribice
 Moji hranilniki
 Na gledališki predstavi
 Na izletu
 Na ličenju
 Na snemanju filma
 Na sprehodu po živalskem
 vrtu
 Nagajivi sosedovi fantje
 Naša kmetija
 Naša najboljša soseda
 Neprijeten dogodek
 Nesreča
 Nesreča ne počiva
 Nezgoda
 Ostala sem brez mamice
 Otroško popoldne
 Padel sem po stopnicah
 Paket
 Parna lokomotiva
 Petka
 Pobiranje smeti
 Pomagala sem
 Pomagala sem sosedu
 Pomoč starejših
 Predavanje o steklini
 Pri kovaču
 Pri meni doma
 Pri nas varčujemo
 Pri zobozdravniku
 Pripoved starega čevlja
 Rad bi bil kmet
 Rdeča kapica v šoli
 Reka Paka pripoveduje
 Sam doma
 Sedela sva na ušesih
 Sem fant od fare?
 Shujševalna kura
 Skok v koprive
 Smeh v šolskih klopeh
 Soči
 Špinača

Spomenik pripoveduje
 Spomini na počitnice
 Spomini na tovarišico
 Vido Blažko
 Srečanje s čarodejem
 Srečanje s pisateljico
 Kristino Brenkovo
 Srečanje z divjim prašičem
 Taborišče na Rabu
 Uši
 V bolnici
 V odmoru
 V razredu je bila miška
 V tretjem razredu
 Vilenica
 Želeli so govoriti v
 materinem jeziku, pa
 niso smeli
1983–84²²⁴
 Babica je izgubila očala
 Črne ptice
 Moj prijatelj Piki
 Na gostiji
 Povedali so nam
 Prepirl po pohorsko
 Sanjski izum
 Up
 Postal bom arhitekt
 Srečanje z Domnom
 Brezekovim

1983–84²²⁵

Kako pionir lahko pomaga
 domovini
 Kruh
 Lovci
 Mama
 Nepremagljivi
 Strahovi
 Trg v Ljubljani

1983–84²²⁶

Doma sem srečna

²²⁴ Revija Pionir.

²²⁵ Revija Ciciban.

²²⁶ Revija Ciciban.

Kaj se najrajši igram
 Kmečka hiša nekoč
 Kri rešuje življenje
 Kruh
 Lovci
 Moj konjiček
 Račke
 Šola
 Želeli bi se vrniti
 Zgubila sem se
 Zmanjkalo je vode

1983–89²²⁷

Avtobus
 BMX
 Cestna zapora
 Doživel sem prometno
 nesrečo
 Kaj bi rad postal
 Kiki in Vohica
 Krava
 Krof in čarovnica
 Laž imam kratke noge
 Moji zajčki
 Muc mi je povedal
 Na morju
 Naredil sem obešalnik
 Ogledali smo si kovačijo
 Paket
 Palček in lisica
 Peljala sem se z vlakom
 Polh
 Potovanje do oblaka in
 nazaj
 Pri kovaču
 Pri nas doma
 Spoznavanje prometa
 skozi igro
 Supermetla
 Uboga muca
 Veverica
 Zbiramo papir

²²⁷ Revija Ciciban.

1984–88²²⁸

Bala sem se kazni
 Bilo me je strah
 Bilo mi je lepo
 Bolečina ob slovesu
 Če bi imela čarodejni
 prstan
 Če bila bi ...
 Če mačke ni doma, miši
 plešejo
 Dan mrtvih
 Delala sem v kuhinji
 Dogodek s počitnic
 Ekскурzija na Krasu
 Govoreči konj na
 televizijskem kvizu
 Imela sem srečo
 Kako bi gospodinjal, če bi
 bila mama bolna
 Kako je prišla pomlad v
 moj kraj
 Kako sem praznoval 1.
 maj
 Laž ima kratke noge
 Moj delovni dan
 Moj domači kraj
 Moj najljubši domišljjski
 junak
 Moja rosna mladost
 Moje otroštvo
 Moje srečanje s ptico
 Moje srečanje z živaljo
 Na vlaku
 Obdaroval sem mamo
 Opazovala sem ples
 Piknik
 Pogovor med deklico in
 zvončkom
 Pogovor med učiteljico in
 očetom
 Potoval sem
 Pred izložbo

²²⁸ Vir: zvezki študentov
 Pedagoške fakultete v
 Ljubljani.

Prevzele so me lepote
 slovenskih gora
 Prižgal sem svečko
 Razmišljanje o vojni in
 miru
 S poti po alpskem svetu
 Sodobni ptički brez
 gnezda
 Sprehod ob potoku
 Sprehod po gozdu
 Srečanje z vojakom
 Zimsko veselje

1984–92²²⁹

Bila sem roža v parku
 Dan mladosti
 Družba, mesto in invalidi
 Ko sem bila jaz moja
 mama
 Krivica me je bolela
 Mladost – neznansko lepa
 Moja domovina
 Moja sošolka
 Moje prve simpatije
 Moje sanje
 Najljubše podobe
 Naš pionirski dan
 Ne maram šole
 Neviden v zbornici
 Običaji okrog Novega leta
 Osamljeni čevlji
 Otroci
 Pečem palačinke
 Počitniški načrti
 Pogovor med
 razredničarko in mamo
 Poletje
 Potepuh
 Preproste besede
 Prihodnost
 Prisluškovanje
 Prizadevanje za mir
 Prvomajski prazniki

²²⁹ Vir: zvezki študentov
 Pedagoške fakultete v
 Ljubljani.

Ptice pozimi
 Pustovanje
 Slovo
 Spomini
 Spomini na otroštvo
 Srečanje z ježem
 Tak sem jaz
 Taka sem jaz
 Tistega lepega dne
 Trenutek
 Utrinki iz mojega otroštva
 Utrinki iz mojega otroštva
 V naši knjižnici
 Vojna in njen smisel
 Zdravje je naše največje
 bogastvo
 Zimski dan
 Življenje ni praznik

1985–86²³⁰

Bog je večno sonce
 Dar očka in mamice
 Daritev bodi ti življenje
 celo
 Dež, sonce, mavrica
 Kdo nam daje toplino
 Lepo je nekaj darovati
 Mamica je moje
 nepogrešljivo sonce
 Moji načrti
 Posijalo je sonce
 Sonce je kot molitev
 Sonce je posijalo v njeno
 življenje
 Sonce v družini
 Sončna pot mojega
 življenja
 Tudi učenje je daritev

1985–86²³¹

Kaj mi je najbolj všeč
 Moja pot v šolo
 Moja najljubša igrača
 Moja najljubša knjiga

²³⁰ Revija Mavrica.

²³¹ Revija Kurirček.

Moja šola
 Moji starši in jaz
 Nedeljsko kosilo
 Počitniške igre
 Pogumna bolničarka
 Poredni puran
 Spomini na dedka
 Srečanje s pesnikom
 Tekmovali smo v
 umivanju zob
 V Begunjah
 V partizanski bolnišnici
 Veselo nujno zlo

1985–89²³²

Moja torba pripoveduje
 Počitnice
 Srečanje s kačo
 Pot na morje
 Ko smo nabirali kamenje
 Obisk
 S splavom po oceanu
 Srečanje s tujcem
 Opazovala sem

1985–89²³³

Čebelja pot
 Ko smo nabirali kamenje
 Moja torba pripoveduje
 Obisk
 Opazovala sem
 Počitnice
 Pot na morje
 S splavom po oceanu
 Srečanje s kačo
 Srečanje s tujcem
 V veselju

²³² Vir: zvezki študentov
 Pedagoške fakultete v
 Ljubljani.

²³³ Vir: zvezki študentov
 Pedagoške fakultete v
 Ljubljani.

1985–99²³⁴

Ananas
 Drevesa pripovedujejo
 Na drugem planetu
 Nekoč je bilo
 Poletni dan
 Smešen dogodek iz
 mojega otroštva
 Vila pripoveduje

1986–88

Slonček balonček
 Skrivnost je skrivnostno
 nedosegljiva

1986–87²³⁵

V električni žici ni čebel

1986–87²³⁶

Čbelica in čmrlj
 Kurirčkova torbica
 Marjetica
 Pasja hiška
 Pomlad prihaja
 Potovali smo na Rab
 Potovanje
 Pozor – cesta
 Prvi maj
 Snežilo je
 Včeraj popoldne
 Živali in avtomobili

1986–93²³⁷

Delovni dan moje mame
 Desetnica
 Drevesi se pogovarjata
 Jesen je prišla

²³⁴ Vir: zvezki študentov
 Pedagoške fakultete v
 Ljubljani.

²³⁵ Revija Pionir.

²³⁶ Vir: zvezki študentov
 Pedagoške fakultete v
 Ljubljani.

²³⁷ Vir: zvezki študentov
 Pedagoške fakultete v
 Ljubljani.

Le tebi, dnevnik, zaupam
 Lepa Vida
 List iz mojega dnevnika
 Moj domači kraj
 Moj oče
 Moja mama
 Moji prijatelji
 Na poti v šolo
 Naš športni dan
 Pomlad se je prebudila
 Pri zobozdravniku
 Prigodice iz mojega
 življenja
 Srečanje z Martinom
 Krpanom
 Strah ima velike oči
 V nesreči spoznaš
 prijatelja
 V petnajstem
 Zimske počitnice

1986–93²³⁸

Delovni dan moje mame
 Desetnica
 Drevesi se pogovarjata
 Jesen je prišla
 Le tebi, dnevnik, zaupam
 Lepa Vida
 List iz mojega dnevnika
 Moj domači kraj
 Moj oče
 Moja mama
 Moji prijatelji
 Na poti v šolo
 Naš športni dan
 Pomlad se je prebudila
 Pri zobozdravniku
 Prigodica iz mojega
 življenja
 Šola govori
 Srečanje z Martinom
 Krpanom
 Strah ima velike oči

²³⁸ Vir: zvezki študentov
 Pedagoške fakultete v
 Ljubljani.

V nesreči spoznaš
 prijatelja
 V petnajstem
 Zimske počitnice
 Na drugem planetu
 Nekoč je bilo (drevesa
 pripovedujejo)
 Ananas
 Smešen dogodek iz
 mojega otroštva
 Poletni dan
 Vila pripoveduje

1986–93²³⁹

Čaša tvoja je življenje
 tvoje
 Čemu se smeji 8. A
 Kam ...
 Ljubezen
 Mladost je norost, čez
 jarke skače, kjer je
 most
 Mlečna restavracija v
 Križah
 Moj dnevnik
 Moj domači kraj
 Moj očka
 Moj(a) najboljši(a)
 prijatelj(ica)
 Moja mamica
 Moja pot domov
 Narobe svet
 Nenavaden izlet
 Po počitnicah
 Pomladanska romanca
 Prijateljstvo
 Pripoved na P
 Prvoaprilska šala
 Športni dan
 Strah ima velike oči
 V ljudskem slovstvu je
 ohranjena modrost
 naroda

²³⁹ Vir: zvezki študentov
 Pedagoške fakultete v
 Ljubljani.

V osmem
 Za kakšnega me imajo in
 kakšen sem

1987–88²⁴⁰

Bil sem kavboj
 Bog rešuje svoje ljudstvo
 Govori lepo
 Izgubila sem se
 Kako je nastalo jezero
 Mačka pred mišjo luknjo
 Moj prvi maj
 Moj zajček
 Moja mami
 Muca
 Na snegu
 Nabiranje pomladanskih
 cvetic
 Naredila sem škodo
 Naš vsakdanji kruh
 Pri zobozdravnici
 Pustni sprevod
 Rada imam
 V Bistri
 Vedno bom govoril
 resnico
 Z oblačkom

1988–89

Kaj je to sreča?
 List iz mojega dnevnika

1988–89²⁴¹

En dan med počitnicami
 Kako me je bilo strah
 ponoči
 Moja najljubša knjiga

²⁴⁰ Vir: zvezki študentov
 Pedagoške fakultete v
 Ljubljani.

²⁴¹ Vir: zvezki študentov
 Pedagoške fakultete v
 Ljubljani.

1988–89²⁴², 1990–92²⁴³

... In lepo pozdravljeni
 Bilo me je strah
 Cirkus potrebuje pomoč
 Dan
 Dan, ko so zastoj delili
 klobase
 Jaz sama
 Kaj razmišlja Marsovec o
 Zemljanih
 Kako majhna sem bila v
 tem prostoru in kako
 veličastni so bili moji
 občutki
 Kako sem iz gosenice
 postal metulj
 Kakšen avto bi bilo treba
 skonstruirati, da ne bi
 bilo težav s
 parkiranjem
 Kakšna bo budilka
 prihodnosti
 Kapljica pripoveduje
 Ko mačke ni doma, miši
 plešejo
 Kopanje zaklada
 Moja prva ljubezen
 Na obisku pri kralju
 Matjažu
 Nenadoma sem bila sredi
 dogajanja
 Nesreča se je zgodila
 Neviden
 O čem bi pisal Ivan
 Cankar danes
 Odprava denarja
 Ogled razstave
 Osamljeni medvedek toži
 Pepe Cvek je postal
 ravnatelj naše šole

²⁴² F. Žagar: Jezik in
 slovstvo.

²⁴³ Vir: zvezki študentov
 Pedagoške fakultete v
 Ljubljani.

Polomljena punčka
 pripoveduje
 Potovanje v prihodnost
 Pri zdravniku
 Samo tebi zaupam
 Sreča
 Supermetla
 Svet nas je opazil
 Tam
 V Indiji Koromandiji

1988–90²⁴⁴

Bila sem še majhne pameti
 Dan, ko so zastoj delili
 klobase
 Iz živalskega sveta
 Jesenska slika
 Mati se je bala zame
 Mimo dnevnega načrta
 Mladost – naša generacija
 Mladost je norost
 Moj prvi kuharski poizkus
 Moji otroški doživljaji
 Naj dogodek
 Nekoga moraš imeti rad
 Nemogoče je mogoče
 Objel me je val sreče
 Pot, po kateri se sprehajam
 Sam doma
 Spomini na otroštvo
 Spoznala sem ...
 Srečanje z junakom iz
 knjige
 Super nalivno pero
 Svet okoli nas
 Tebi, moj dnevnik zaupam
 Včeraj, danes, jutri
 Zanimive počitnice
 Zdaj odhajamo
 Zgodilo se mi je ...
 Zvočniki so izginili

1989–90²⁴⁵

²⁴⁴ Vir: zvezki študentov
 Pedagoške fakultete v
 Ljubljani.

Ceremonije so potrebne
 Moj prijatelj
 Moja cvetlica
 Moja največja laž
 Moje novoletne želje
 Pokukal sem v votlino
 kralja Matjaža
 Pomagal sem pri delu

1989–91²⁴⁶

Bitje iz veselja
 Kraljevič in kralj
 Krava Belka
 Lepotno tekmovanje v
 gozdu
 Letalska zgodba
 Majhen deček
 Mihec na luni
 Nenavadna dogodivščina
 Listka Korenčka
 Pusti medvedek Alojzij
 Rad bi bil
 Sanje
 Strašni lev
 Svetilka
 Trmoglavci zmaj
 Trmoglavci zmaj in
 pogumni Janez
 Zmešnjava letnih časov

1990–91²⁴⁷

Ali poznam ljubezen
 Bil sem kaznovan
 Čar pomladi
 Če bi bil človek človeku
 brat
 Jaz deževna kapljica
 Kako smo pekli palačinke
 Ko bi bil sonce
 Moja preizkušnja
 Moja počitniška doživetja

²⁴⁵ Vir: zvezki študentov
 Pedagoške fakultete v
 Ljubljani.

²⁴⁶ Revija Kurirček.

²⁴⁷ Revija Mladi svet (priloga
 Ljudskega tednika, 1947–).

Najlepše, najboljše v
minulem letu
Neverjetno, a resnično
Obisk
Pravljično mesto
Sobotni večer
Sodobna pravljica
Tudi v meni je dobro in
zlo
V pričakovanju jutrišnjega
dne
Zadnji rumeni list

1990–95²⁴⁸

Bila sem policajka
Božič
Božič in novo leto pri
Jeklinovih
Dan v letu 3000
Grajski ribnik v Šoštanju
Izdelovanje mlinčka
Kako so včasih praznovali
božič, novo leto in
svete tri kralje pri
Svetlinu
Knjižnica
Ko bom velik(a)
Kviz o prometu
Ličkanje
Moja roža
Nabiranje prsti
Nagelj in bršljan
Nesreča
Novoletna jelka
Očiščena vas
Onesnažena narava
Pekarna
Posadili smo podtahnjence
Postavljanje jasic
Potep po gozdu
Potovanje z balonom
Praznovanje
Pripravili smo zemljo

²⁴⁸ Vir: zvezki študentov
Pedagoške fakultete v
Ljubljani.

Sem gasilka pri požaru
Sem obiskovalec v mestni
knjižnici
Skrb za rože
Sprehod ob Rači
Tovarna
Ura
V Križni jami
Zadnji dan leta
Zimski športni dan
Zimsko drsanje na bajerju

1990–95²⁴⁹

Če bi bila priča
Človek mora imeti
prijatelja, vsaj enega,
da je lahko vesel
Irena me je odvedla k
Teodori
Jezik – največje bogastvo
Kakšen sem in kakšnega
me vidijo drugi
List iz mojega dnevnika
Med ognjem in naravo
bodimo mi
Moj cilj
Moj najljubši kotiček
Moje življenje, moje
bogastvo
Na obisku v knjižnici
Ohranimo dom in okolje
pred požari
Pišem miru in svobodi
Počitniški utrinek
Pustovanje v mojem kraju
Razveselil sem se
Šolsko leto se bliskovito
bliža koncu
To sem jaz in to pravijo o
meni
Tudi pešci so udeleženci v
prometu

²⁴⁹ Vir: zvezki študentov
Pedagoške fakultete v
Ljubljani.

1990–97²⁵⁰

Advent
Advent
Andrejka in marsovčki
Bazen
Birna
Biti pero
Božič prihaja
Božič prihaja
Božične želje
Čarovnik
Če bi imel čarobno
paličico
Čudežni kamen
Čutim
Dobro delo
Dogodek v šoli
Dragi Jezus
Dragi Miklavž
Dragi otroci celega sveta
Dragi otroci celega sveta
Dragi pastirček
Dragi pastirček
Dragi sv. Miklavž
Gledala sem pod
mikroskopom
Golobček
Goriški svetoivanski
strežniki
Hladno jutro
Hočemo mir
Hvala očka in mama za
življenje
Igrače
Igrače
Igrajmo se zimo
Indijanček
Izlet v Gardaland
Jama pri Briščikih in naš
Kras
Jaslice v Bazovici
Jaz, papežev vodnik
Jesen

²⁵⁰ Revija Pastirček
(mladinska revija, Gorica,
1946–).

Jesen	Moj vrtiček	Nedelja v marcu
Jesen na Krasu	Moja babica	Nekega deževnega
Ježek in zajček	Moja družina	jesenskega dne
Kaj bi želel očku in mami	Moja mama	Nekoč je živel lev
Kaj delam popoldne	Moja mama in oče	Nesrečni dan
Kaj je zame mir	Moja molitvica	Nevarna vožnja
Kaj mislimo	Moja muca Pika	Nezgoda
Kako pričakujem božič	Moja muca	Neznana muca
Kako se živali pripravljajo	Moja najboljša prijateljica	Nogometna tekma
na pust	Moja nona	Nogometna tekma
Kako sem preživel praznik	Moja nova maska	Novo odkritje v Mačkoljah
vseh svetnikov	Moja pot v šolo	Novoletno voščilo miru
Kako so nekdanj pekli kruh	Moja psička	Novoletno voščilo miru
Kako so nekoč pekli kruh	Moja sestrice	O kajenju in mamilih
Kakšne volje sem, ko	Moja sestrice hodi v prvi	Obisk
vstanem	razred	Obisk zambijskih otrok
Kočno v novi šoli	Moja soba	Očka in mamica
Konj	Moja teta	Pajek, čebela in jež
Koruza	Moja trgatev	Pes
Kozliček	Moja vas	Pes moje babice
Lepe sanje	Moja vas	Pevske vaje
Lipa pripoveduje	Moja vas	Pismo Jezusu za rojstni
Magična preproga	Moja zgodba	dan
Marija in mucek Lilo	Moje božične počitnice	Pismo sv. Miklavžu
Med odmorom	Moje počitnice	Počitnice
Meteorit	Moje počitnice	Pokal
Miklavževo darilo	Moje razmišljanje	Polet v bodočnost
Mir na svetu	Moje živali	Pomlad
Misijonska prireditve v	Moji mamici	Postni čas
Mačkovljah	Moji sošolci	Potovanje
Moj brat Mitja	Moji sošolci	Pravi vojak
Moj bratec	Moji želvi	Pravljica o mucih Maci
Moj bratec Martin	Molitev	Predstavim se
Moj dedek	Muca Miki – Piki	Predstavljam se
Moj dom	Na god sv. Martina	Pri sestrah
Moj dom	Na Krasu sneži	Pri sv. maši
Moj kanarček	Na našem pokopališču	Pri verouku
Moj katehet	Na smučanju	Princ in princesa
Moj oče	Na smučanju	Pripravljamo se na Božič
Moj očka	Na snegu	Pripravljamo se na Veliko
Moj očka	Najboljša prijateljica	noč
Moj pes	Najlepša pot iz šole	Priprava na birno
Moj pes	Naš učitelj	Prišel je prvi sneg
Moj popoldan	Naš vrt spomladi	Prišla je jesen
Moj prijatelj	Naša cerkev	Prvo pisemce pastirčku
Moj razred	Naša šola	Ptička na nebu
Moj rojstni dan	Nedelja	Pustovanje v šoli

Rada bi potovala v gore
 Rastlina
 Riki
 Rojstni dan
 Sestrica Sara
 Shajala sem
 Skavti
 Skavtska nogometna
 tekma
 Skozi okno
 Škratje
 Skupna risba
 Sneg
 Sneg
 Sneži
 Šola
 Spomini na izlet na
 Koroško
 Sprehajala sem se po
 gozdu
 Spremenila sem se v
 lastovko in odletela
 Sv. krst
 Sv. Trojica in en Bog
 V bolnišnici
 V nedeljo
 V razredu pred zvoncem
 V šoli
 V učilnici begunskih otrok
 Vaška pravljica
 Večer na vasi
 Vedenje pri sv. maši
 Vedno pri smučkah
 Vijolica
 Violina
 Vojna na Hrvaškem
 Vojna v zalivu
 Vprašanje
 Vsi sveti
 Začetek šolskega leta
 Zahvalna nedelja v
 Sovodnjah
 Zbudila sem se in ...
 Želim si mir
 Želva Genovefa
 Zgodba o zadnjem
 rumenem listu

Zunajzemeljsko bitje
 Zvonček

1990–99²⁵¹

Al' bo kal poznalo seme,
 sam ne ve
 BMX
 Bolha buba
 Brata ni bilo v postelji
 Časopisna novica
 Čudežno seme
 Delovni dan v letu 3000
 Deževen dan je lahko prav
 krasen dan
 Dobil sem bratca
 Donesi sem!
 Doživel sem prometno
 nesrečo
 Drobec otroštva s počitnic
 Drobčinice sem raztrosil –
 a ne kar tako
 Duhovi v hiši
 Dvojno presenečenje
 En dan v Vili Čiračara
 Galjot je našel srečo
 Hiša na drevesu
 Izgubil ključ
 Izgubil sem avto
 Izlet na Raduho
 Jaz in povodni mož
 Jaz in Urška (iz
 povodnega moža)
 Jaz sem budilka
 Jaz sem jabolko
 Jaz sem hiša
 Jaz sem stonoga
 Kača pripoveduje
 Kaj bi rad postal
 Kaj bi se zgodilo, če bi
 uporabljali čudežni
 napitek
 Kaj je narobe?
 Kako sem si obril roke
 Kakšna je pravljíčna
 dežela

Kdaj me je bilo strah
 Konji na obisku
 Kostanjev piknik
 Kristalni svečnik se
 predstavi
 Laž ima kratke noge
 Le kdo je uslišal mojo
 prošnjo?
 Lepa Vida zaživi drugače
 Mavrica pripoveduje
 Me prepoznate? To sem
 jaz – svinčnik
 Metuljev svet
 Mladost mi ni bila samo z
 rožicami posuta
 Moj najljubši dan
 Moj prvi sneg
 Moj vlakec na domišljijo
 Moja najljubša pravljica
 Moja najuspešnejša laž
 Moja torbica pripoveduje
 Moje počitnice
 Moje prvo pletenje
 Mojo družino so začarali
 Mravlje
 Muc mi je povedal
 Muca si je kupila kotalke
 Na izletu
 Najlepši dan mojih
 počitnic
 No – zgodba
 Obiskal nas je pajek
 Ogledali smo si kovačijo
 Pajek skakalec
 Pangelpuc na počitnicah
 Peljala se bom z vlakom
 Pet čarovnic
 Peter Klepec pripoveduje
 Pijani zajček in dva volka
 Po kostanje
 Pobeg
 Pod brezo miš
 Pognala nam je strah v
 kosti
 Polh na obisku
 Poplava
 Praznovanje

²⁵¹ Revija Ciciban.

Presenečenje
 Protisnežna juha
 Ptica pekarica
 Ribica v šoli
 Sem reka Sava
 Šiškoizlet
 Sladkosneda kokoš Rezika
 Snežaki
 Šola iz sladoleda
 Spoznanje
 Srečni petek
 Strah
 Strah in mali strahovi
 Strah po nepotrebnem
 Tiskarski škrat
 Tudi pri noni je lepo
 Zgodba o oblačku, ki ni
 znal gledati
 Uboga muca
 V soboto
 Veverica sanja
 Vročina
 Vsaka ptica ljubi svoje
 gnezdo
 Vznemirili smo sipo
 Za nagrado čokolada
 Zgodba o svinčniku
 Zimske počitnice
 Zlata jesen je prišla z
 zakladi
 Zmagali smo

1990–99²⁵²
 Aprila 1986
 Avtobus pripoveduje
 Bila sem bolna
 Bila sem pri zdravniku
 Bila sem pri
 zobozdravniku
 Bliža se pomlad
 Brat me je užalil
 Deževno popoldne

²⁵² Vir: zvezki študentov
Pedagoške fakultete v
Ljubljani.

Dnevnik s popotovanja po
 džungli
 Doživljaj s počitnic
 In potem sem se lotila dela
 Izlet
 Kadar mačke ni doma,
 miši plešejo
 Laž ima kratke noge
 Lep spomladanski dan
 List in drevo
 Majhna neprevidnost
 Med počitnicami
 Nekega dne med
 počitnicami
 Moj dvojniki – elektroniki
 Moj najlepši doživljaj med
 prvomajskimi
 počitnicami
 Moj sin (4. R.)
 Na izletu
 Na snegu
 Nabirala sem gobe
 Nevihta
 Novoletni prazniki
 Občutil sem domotožje
 Obiskal nas je pesnik
 Papagaj in sir
 Počitnice
 Pogovor dveh živali
 Pomlad na našem travniku
 in v sadovnjaku
 Pot iz šole
 Praznik v šoli
 Pri nemščini
 Pričnemo pouk
 Prvi april
 Prvič na konju
 Šli smo na pohod
 Slika iz zaprašenege
 albuma
 Sobota s Šifrerjem
 Športni dan
 Srečala sem ptičko
 Srečanje z Martinom
 Krpanom
 Stožilo se mi je po domu
 Strahec praska

Svinčnik pripoveduje
 To pa ni bilo tovariško
 V avtobusu
 V deželi palčkov
 V nedeljo popoldne
 V sodu
 Vas Sesirjeni ljudje
 Veter in list
 Vožnja z vlakom
 Zadnji rumeni list

1990–99²⁵³
 Bili smo v gozdu
 Če bi bila ptica
 Če bi zadela glavni
 dobitek
 Če te boli zob, je pa res
 hudo
 Čudno življenje majhnega
 sončka
 Denar
 Hiša
 Imeti se moramo radi
 Kaj si želim
 Kaj so včasih jedli
 Kako sem se rodil
 Kako sem si obril roke
 Kako smo čistili razred
 Klobase ni več
 Končal se je teden boja
 proti kajenju
 Lokomotiva pripoveduje
 Malo drugačno učenje
 Marsovci na obisku
 Moj maček
 Moj najljubši dan
 Moj pes
 Moj veliki podvig
 Moja knjižna polica
 Moja sreča
 Moje skrivališče
 Moji sorodniki
 Najljubša TV oddaja

²⁵³ Vir: zvezki študentov
Pedagoške fakultete v
Ljubljani.

Naravoslovni dan
 Obiskoval nas je pajek
 Ostal mi bo lep spomin
 Poplava
 Pot v šolo
 Promet na vasi
 Prvič na kolesu
 Razbito steklo
 Sanjala sem
 Sanjalo se mi je
 Sem smučarski skakalec
 Skrivališče pod košem
 Smučarski tečaj
 Sreča v nesreči
 Stara mama mi je
 povedala
 Steklenička jagodnega
 soka
 Ustavil naju je tujec
 Varčevanje
 Vesela planinca
 Videla sem pijanca
 Zgodilo se je

1990–99²⁵⁴

Debela laž
 Galjot je našel srečo
 Lepo je biti Slovenec, a
 težko
 Moja mladost in moji
 starši
 Na obisku pri goriškem
 slavčku
 Na vse se spozna
 Poznam jo (ga)
 Spominja me na ...
 Srečanje s pradedom
 Srečanje s Primožem
 Trubarjem

²⁵⁴ Vir: zvezki študentov
 Pedagoške fakultete v
 Ljubljani.

1990–99²⁵⁵

Bili smo na izletu
 Bilo me je strah
 Če bi bil(a) kralj(ica)
 Deževna kaplja
 Govoreča steklenica
 Govoreča sveča
 Hišica na drevesu
 Hodil sem ...
 Hrast pripoveduje
 Imam ga (jo) od srca rad
 Ime mi je Sonček
 balonček
 Izgubil(a) sem ...
 Janezkov stric je po
 poklicu obešalnik
 Jaz sem
 Kako rešiti travnik?
 Kolo si upa
 List iz mojega dnevnika
 Lonec pripoveduje
 Mala snežinka
 Moj skrivni kotiček
 Moj svet skrivnosti in sanj
 Moj(a) najljubša
 prijatelj(ica)
 Moja družina
 Moja najljubša igračka
 Moja najljubša žival
 Najbolj sem bil vesel ...
 Najbolj sem bil vesel ...
 Narobe pravljica
 Naš razred
 Nemogoče zahteve mojih
 staršev in učiteljev
 Nenavadna pot
 Oblak me nosi ...
 Oko mojega spomina seže
 daleč
 Pogovarjal(a) sem se z
 bitjem z ...
 Polet v veselje
 Pot dežne kapljice

²⁵⁵ Vir: zvezki študentov
 Pedagoške fakultete v
 Ljubljani.

Pozabil(a) sem ...
 Prišla je pomlad
 Rad(a) imam
 Rad(a) imam pomlad
 Razveselil(a) sem se, bilo
 me je strah
 Resnica o dedku Mrazu
 (Božičku, Miklavžu)
 Saj ni mogoče, ljuba gospa
 Sanjal(a) sem
 Šel sem z vesoljsko ladjo
 Sem zvonček
 Šolska torba me je nesla v
 narobe šolo
 Spremenil(a) sem se v ...
 Srečal(a) sem copnico
 Zofko
 Srečanje s samim seboj
 Skrivnost votlega drevesa
 Stanujem v ...
 Stopil sem skozi čarobno
 zrcalo
 Težko diham
 To sem jaz
 V deželi pravljic
 Vijolica pripoveduje
 Vse moje neizpolnjene
 želje
 Zadnji jesenski list
 pripoveduje
 Zadnji rumeni list
 Živela sem na mostišču
 Zvonec kliče

1990–99²⁵⁶

Debela laž
 Lepo je biti Slovenec, a
 težko
 Moja mladost in moji
 starši
 Na obisku pri Goriškem
 slavčku
 Poznam jo (ga)

²⁵⁶ Revija Kekec (literarna
 revija za učence osnovnih šol,
 1991–).

Spominja me na ...
Srečanje s pradedom
Galjot je našel srečo
Srečanje s Primožem
Trubarjem
Na vse se spozna

1991–92²⁵⁷

Bali smo se alarma
Brigade
Izgubil sem šolsko knjigo
Joj, koliko vprašanj
Med pobiranjem sena
Na obisku v Ljubljani
Nesrečni zajček
Obiskovanje krožkov
Pogled v daljavo
Postal sem planinec
Prijatelj
Prvič s padalom
Razdrto gnezdo
Sanje pri belem dnevu
Šest dni v Trstu
Snežinka pripoveduje
Šola v naravi
Solza
Sreča
Suha krava
Tesnoba in strah
Usta
V akvariju
Veverička in velikanski
lešnik

1991–99²⁵⁸

Bili smo v knjižnici
Čudni gamsi
Dedek
Kako sem premagal
sošolca
Maske
Moj oči
Moj papagajček
Moja želva

²⁵⁷ Revija Kekec.²⁵⁸ Revija Ciciban.

Obisk pri pitonu
Obiskali smo mlinarja
Prvi sneg
Roza palačinke
Sneg
Šola pri nas doma
Velika pesa
Zaspala Ana in čarobni
škrat
Zima

1992²⁵⁹

Olimpijske igre
Otroci se bahajo
Otroško veselje
Padec s kolesom
Padec s sanmi
Padec s smučmi
Ploha
Pogovor deklice in
zvončka
Pogovor vaškega in
mestnega psa
Pomlad na našem vrtu
Popoldne bom šel v gozd
Praznovanje rojstnega dne
Praznovanje novega leta
Praznovanje dneva žena
Protirevolver
Prve snežinke
Reka
Slap
Sončni vzhod
Sončni zahod
Supermetla
Superočala
Svetlikanje kresnic
Tekma
Usoda stare žoge
Ustrašil sem se
V Celju so izginili vsi
gumbi
V planinah
Valovi na morju

²⁵⁹ Spisovnice, vir: Slovenski
šolski muzej.

Veter
Veter v gozdu
Vrabc (zajec, srnjak) mi
je pripovedoval
Zajec mi je pripovedoval
Srnjak mi je pripovedoval
Vse premalo upoštevamo
prometne predpise
Zdravilo zoper plešo
Življenjepis steklenega
možička
Zoprna jed

1992^{260, 261}

26. junija 2002
27. novembra 2002
Ali ga poznate?
Ali naj bo kajenje
prepovedano z
zakonom?
Ali raje poslušam Mozarta
ali Beethovna?
Ali sem za amaterski ali za
profesionalni šport?
Ali so za vojne krivi
narodi ali njihovi
voditelji?
Avto na bencin iz
odpadkov
Babičina soba
Beg pred kačo
Beg pred kačo (podan v
prvi in tretji osebi)
Bel cvet
Bil sem bolan
Bil(a) sem pohvaljena(a)
Bil(a) sem pohvaljen(a)
Bila sem roža v parku
Blato
Bojan Križaj je postal
ravnatelj naše šole

²⁶⁰ F. Žagar: Šolske besedilne
vrste.²⁶¹ F. Žagar: Slovenski jezik
in jezikovna vadnica za šesti
razred.

Bojan Krizaj je postal
 ravnatelj naše šole
 Ciklame za mamo
 Cirkuška predstava
 Cirkuška predstava
 Česar sam nimaš rad, tudi
 drugim ne stori
 Človek
 Človek, ki je name naredil
 vtis
 Črke v mojem zvezku so
 oživele
 Črke v mojem zvezku so
 oživele
 Črke v mojem zvezku so
 oživele
 Čudni gostje v Mračnem
 gozdu
 Dan, ko so zastonj delili
 pice
 Dan, ko so zastonj delili
 pice
 Dedovo pismo
 Deklice so bolj pridne, kot
 dečki. Ali je to res?
 Demonstracije
 Dež
 Dežela bučmanov
 Doma
 Domača žival
 Drava mi je povedala
 Frizerka med svojim
 delom
 Gora
 Govoreča lisica
 Govoreča lisica
 Govoreči konj na
 televizijskem kvizu
 Govori, kar je res, stori,
 kar smeš
 Gozd
 Gozdne živali
 Gozdne živali se bojijo
 človeka
 Grad – gospodar nad
 mestom
 Grajska ruševina

Grde in lepe besede
 Guganje – natrgana vrv –
 padec
 Guganje – natrgana vrv –
 padec
 Guganje na stolu
 Iskanje zaklada
 Iskanje zaklada
 Izbirajmo deset najboljših
 del slovenske
 književnosti
 Izgubil sem kapo
 Izgubil sem knjigo
 Izgubil(a) sem ključ
 Izgubil/a sem ključ
 Izgubila sem uro
 Izgubljena kapa
 Izgubljena torba
 Izgubljena ura
 Iznajdljivi šofer
 Jabolko
 Jesenske barve na drevju
 Kaj bi naredil, če bi našel
 diamant?
 Kaj bi naredil, če bi našel
 diamant?
 Kaj bi povedal moj
 učbenik, če bi znal
 govoriti?
 Kaj bi povedal moj
 učbenik, če bi znal
 govoriti?
 Kaj bi se zgodilo, če bi se
 prebudil kot zajček?
 Kaj bi se zgodilo, če bi se
 prebudil, kot zajček?
 Kaj bi se zgodilo, če ne bi
 bilo več šol?
 Kaj mi je pripovedoval
 učbenik o svojem
 življenju
 Kaj mi je pripovedoval
 učbenik o svojem
 življenju
 Kaj mislijo o mojih
 sposobnostih drugi in
 kaj sam

Kaj se je zgodilo na
 dvorišču
 Kaj vesoljček Bim
 pripoveduje o
 Zemljanih?
 Kako sem se včeraj
 pripravljaj na današnji
 šolski dan
 Kako bi organiziral
 zabavno življenje na
 šoli?
 Kako bom ravnal(a), ko bo
 sin dobil cvek
 Kako bom ravnal(a), ko bo
 sin dobil cvek
 Kako bom ravnal(a), če bo
 sin hotel postati klovn
 Kako bom ravnal(a), če bo
 sin hotel postati klovn
 Kako bom ravnal(a), ko bo
 sin dobil cvek
 Kako bom ravnal(a), če bo
 sin hotel postati klovn
 Kako čistimo čevlje?
 Kako čistimo, čevlje?
 Kako Ivan Cankar opisuje
 mater in očeta
 Kako je Janko čistil
 čevlje?
 Kako je Janko čistil
 čevlje?
 Kako je na našem vrtu
 Kako je naša mama
 kandidirala za
 predsednico republike
 Kako je naša mama
 kandidirala za
 predsednico Slovenije
 Kako je naša mama
 kandidirala za
 predsednico Slovenije
 Kako je Špela ošilila
 svinčnik
 Kako je Špela pekla
 palačinke?
 Kako likamo?
 Kako likamo?

Kako mi je zrasla pamet	Kako smo se dogovarjali	Ko bi bila Svetlana
Kako naredimo (ladjico)	za ekskurzijo	Makarovič ravnateljica
Kako naredimo ladjico	Kako smo se dogovarjali	naše šole
Kako naredimo zmaja	za ekskurzijo	Ko je bil naš šolski
(ladjico)	Kako smo se skrivali?	ravnatelj Michael
Kako naredimo zmaja	Kako smo se skrivali?	Jackson
Kako ošilimo svinčnik	Kako so otroci vsadili	Ko je gospodinjlil oče
Kako se igra namizni tenis	bonbone in kaj je bilo	Ko se je mojemu
Kako se igra namizni	potem	računalniku zmešalo
tenis, košarka	Kako so otroci vsadili	Ko so razredniku popustili
Kako se je treba pripraviti	cekine in kaj je bilo	živci
na pouk?	potem	Ko so očetu popustili živci
Kako se otroci skrivajo?	Kako so otroci vsadili	Ko so materi popustili
Kako se pečejo palačinke?	čokolado in kaj je bilo	živci
Kako se igra košarka	potem	Koncert
Kako se igra namizni tenis	Kako so otroci vsadili pico	Koncert
Kako se je treba	in kaj je bilo potem	Koncert
pripravljati na pouk?	Kako sta Sandra in Jure	Koristnost in nekoristnost
Kako se očisti tabla?	brisala tablo?	naših domačih nalog
Kako se otroci skrivajo?	Kako zavijemo knjigo	Košarkaška tekma
Kako se pečejo palačinke?	Kako zavijemo knjigo	Kralj Matjaž in kraljica
Kako sem delal poskus	Kakšne so ure	Alenčica pri Konjskem
Kako sem kahal juho	Kam bi šli na ekskurzijo?	repu
Kako sem likala?	Zakaj?	Kralj Matjaž in kraljica
Kako sem likala?	Kar je redko, je nekaj	Alenčica pri Konjskem
Kako sem postavljaj	vredno	repu
papirnato kapo	Kdo sta roparja?	Krka mi je pripovedovala
Kako sem preživel 10. maj	Kdor dela, dela tudi	Kulturni (naravoslovni)
2025	napake	dan
Kako sem preživel	Kdor laž govori, vso vero	Kulturni dan
običajen počitniški	izgubi	Kupil(a) sem čevlje
dan?	Kdor prej pride, prej melje	Kupil(a) sem hlače
Kako sem preživel	Klepnet o šolskih zadevah	Kupil(a) sem knjigo
običajen počitniški	Knjiga	Kupil(a) sem čevlje
dan?	Knjiga, ki jo priporočam	Kupil(a) sem hlače
Kako sem se naučil voziti	Knjiga, ki jo priporočam	Kupil(a) sem knjigo
kolo (plavati, smučati)	Knjižnica – izbiranje	Lanska in letošnja moda
Kako sem se naučil plavati	knjige – branje	Le zakaj so srne tako
Kako sem se naučil	Knjižnica – izbiranje	plahe?
plavati?	knjige – branje	Lenuh sam sebi čas krade
Kako sem se včeraj	Ko bi bil naš ravnatelj	Lešnikova čokolada
pripravljaj na današnji	Michael Jackson	Liliputanec v našem
šolski dan?	Ko bi bila Svetlana	razredu
Kako sem ušel Turkom	Makarovič ravnateljica	Liliputanec v našem
Kako sem ušel Italijanom	naše šole	razredu
Kako sem ušel Nemcem		Lisica
		Lisica in krokar

Lisica, ki spi, ne ujame kokoši	Moja soba	Obleka iz azbesta
Ljubezen gospoda Pošvedranca in gospodične Visokopetnice	Moja soba (leta 2007)	Obleka iz čokolade
Ljubljani mi je pripovedovala	Moja soba (leta 2007)	Obleka iz drevesnega lista / lubja
Ločila se hučujejo	Moje kolo	Obleka iz ličkanja
Mama pri delu	Moje, kolo	Obleka iz medvedje kože
Mama pripoveduje	Na lovu z viteško mladino	Obleka iz papirja
Mama pripoveduje	Na lovu z viteško mladino	Obleka iz pasjih črev
Mame ni – kuhanje – (ne)užitno, kosilo	Na lovu za viteško mladino	Obleka iz pločevine
Mame ni – kuhanje – ne/užitno kosilo	Na obisku pri kralju Matjažu	Obleka iz pršuta
Marin Krpan	Najboljša televizijska oddaja	Obleka iz testenin
Marsovček v našem razredu	Najboljša televizijska oddaja	Oče naš
Megleno jutro v mestu	Nakupovanje	Oče pri delu
Metode uspešnega učenja	Nalivno pero	Oče pripoveduje
Modra cesarjeva odločitev	Namesto mene dela robot	Oče pripoveduje
Moj dedek	Narava ima svoje postave	Od kod izvira naša družina
Moj dedek	Naravoslovni dan	Odločilni trenutek v tekmi
Moj dnevni red v počitniških dneh	Naslovi, primerni za pisanje domišljjskih spisov	Odločilni trenutek v tekmi
Moj dnevni red v počitniških dnevih	Nasvet je vreden zlata	Olimpijske medalje slovenskih športnikov
Moj najljubši kotiček	Naša siamska mačka	Otroci iz soseščine – tekma – zmaga
Moj najljubši kotiček	Naša siamska mačka	Otroci iz soseščine – tekma – zmaga
Moj prijatelj	Nenavadna pustna obleka	Otroci sami – nenaden obisk – prijazen spomin
Moj prijatelj	Nenavadne sanje	Otroci sami – nenaden obisk – prijazen sprejem
Moj prijatelj z Marsa	Nenavadne sanje	Otrok – žoga na cesti – mamina jeza
Moj prijatelj z Marsa	Neubogljivost in kazen	Otrok – žoga na cesti – avto
Moja babica	Neubogljivost in kazen	Pankič Uroš
Moja in bratova soba	Neuspešen tek	Peresnica
Moja prijateljica	Nevihta	Peresnica (z vidika palčka)
Moja prijateljica	Ni vse zlato, kar se sveti	Pes, ki laja, ne grize
Moja prva vožnja z avtobusom	Nikomur ni na čelu zapisano, kdo je in kakšen je	Pesem preganja skrbi
Moja prva vožnja z vlakom	Nogometna tekma	Peter Klepec
Moja prva vožnja z ladjo	Košarkaška tekma	Pevec (športnik, škof) je postal ravnatelj naše šole
Moja prva vožnja z letalom	Nogometna tekma	Pica po mornarsko
Moja soba	Nova obleka	Pika Nogavička
	Novi čevlji	Plašč
	Novo kolo	Počasi se daleč pride
	Novosti pri veliki začetnici v Slovenskem pravopisu 1990	
	Oblaki	

Pogled z našega bloka	Pričevanje o prometni nesreči	Sneg je pobelil naš kraj
Pogled z razglednega stolpa	Pričevanje o prometni nesreči	Sneg je pobelil naš kraj
Pogled z razgledom stolpa	Prvi ples	Sosedov pes Lord
Poletje na morju	Prvi ples (poljub zmenek)	Sosedov pes Lord
Poletje na morju (v gorah)	Prvi poljub	Spis o jeseni
Poletje v gorah	Prvi zmenek	Spomenik v našem kraju
Polomljena igrača	Psihološke pravice otrok	Spomenik v našem kraju
pripoveduje	Rak na brisači	Sproščena igra
Pomlad na našem vrtu	Razmišljanje o domišljavcih	Sproščena igra
Poročilo mopedista	Razredna mama	Srečanje s srnami
Poročilo o učnem uspehu našega razreda	Razredna mama	Srne in jaz
Poročilo o učnem uspehu našega razreda	Razredna Razposajenka	Srne v sadovnjaku
Poročilo šoferja osebnega avtomobila	Razredni možgani	Stara ropotija odkriva način življenja prednikov
Portret slovenskega pisatelja	Razredni Pavliha	Stekleni možiček
Portret slovenskega pisatelja	Razredni zmaj	Stekleni možiček
Poštar – paket – delitev daril	Razredni možgani	Stolp na ljubljanskem gradu
Poštar – paket – delitev, daril	Razstava starih predmetov	Superlonec
Pot v megli	Razstava, ki ji ni para	Superlonec
Pot v megli	Razstava, ki ji ni para	Supermetla
Potovanje po Indiji	Rdeča kapica in njen prijatelj Janko	Supermetla
Potovanje po Indiji	Rdeča kapica in njen prijatelj Janko	Superpero
Povratak na Zemljo	Rdeča kapica pri filmskem režiserju	Škornji
Pogled z okna	Rdeča kapica pri filmskem režiserju	Šola in sošolci
Praznično kosilo	Resnicoljubni si ne maši ušes	Šolska torba
Praznično, kosilo	Ribiški uspeh	Tom Sawyer
Praznik – boljša obleka – umazati se	Ribiški uspeh (podan, kot pripoved in, kot zapis v dnevnik)	Pika Nogavička
Praznik – boljša obleka – umazati se	S kom bi bil raje na počitnicah s starši ali vrstniki?	Tom Saywer
Prepozno sem prišel(-la) domov	Skromnost je lepa čednost	Trdoglavi zmaj
Prepozno sem prišel/la domov	Skromnost je lepa čednost	Trenutek pred šolsko nalogo
Presenečenje	Slab občutek zaradi nepripravljenosti na pouk	Trenutek pred šolsko nalogo
Prešernov in Župančičev portret	Slab občutek zaradi nepripravljenosti na pouk	Tri srne
Pri zobozdravniku		Triglav in vzpon nanj
Pri zobozdravniku		Ura
		Usoda Janezkove jezikovne vadnice
		V domovini naših prednikov
		V Indiji Koromandiji
		V pričakovanju novega leta
		V službi pri čarovnici Kurji nožici

V trebuhu sedmoglavega
zmaja
Varoval(a) sem bratca
(sestrico)
Varoval/a sem bratca
Varoval/a sem sestrico
Vaza – črepinje – mamina
jeza
Vaza – črepinje – mamina
jeza
Velika želja – ptiček –
skrb zanj
Velika želja – ptiček –
skrb zanj
Volk in sedmero kozličkov
v Šiški
Volk in sedem kozličkov v
Šiški
Vožnja z ladjo
Vožnja z letalom
Vožnja z vlakom
Vožnja z vlakom (ladjo
letalom)
Vrabec pripoveduje
Vsaka glava ima svojo
pamet
Z letalom nad našim
krajem
Z letalom nad našim
krajem
Zadnji metri do vrha
Zadnji metri do vrha (z
vidika alpinista)
Zanimiva ekskurzija
Zanimiva ekskurzija
Zavzema se za zakon o
zaščiti polžev, 27.
septembra 2002
Zavzemam se za zakon o
zaščiti polžev
Zemlja na obzorju
Zemlja na obzorju (z
vidika brodolomca)
Zgodbe na podlagi
spodbujevalnih besed

Značaj Franceta Prešerna,
kot ga opisujeta
njegova sestra in hči
Znanost v družbi dobrega
in zla
Zvitost se zbija z zvitostjo

1992–93²⁶²

Ali bi lahko obrnili kolo
časa nazaj?
Grozen dan
Hvala, ker si moja mama
Kaj je ljubezen
Koreografinja
Krokodilova zgodba
Lumpi
Manekenka za očala
Mislil sem nanjo
Moja prva ljubezen
Moje super pero
Najraje pomagam v hlevu
Nevsakdanji dogodek
Novo leto
Pekel na Medvedjeku
Petelinja ljubezen
Prijetno presenečenje
Puhi
Ribal sem repo
Senzacija v kurji vasi
Superbabica
Vabljive jagode
Glasbeni krožek

1992–94²⁶³

Izvir
Mi in naši zmazki
Moja mami
Moja muca Pika
Moja najboljša prijateljica
Helena
Na športnem dnevu

²⁶² Vir: zvezki študentov
Pedagoške fakultete v
Ljubljani.

²⁶³ Vir: zvezki študentov
Pedagoške fakultete v
Ljubljani.

Od Litije do Čateža
Otroška država
Prestopno leto
Razlika med vaškim in
mestnim otrokom
Velika noč pri nas doma

1992–99²⁶⁴

Kako se veselim pomladi
Moji temni in svetli
dnevni
Plavalni tečaj
Torba me je nesla v šolo

1992–99²⁶⁵

Babičini spomini na Trst
Bajka o gobah
Bicikel
Bil je bik in ne krava
Bil je vrabček
Bil sem ... zdaj sem
Bila sem figa mož
Bila sem pekoča paprika
Bila sem pohvaljena
Bilo me je strah
Bogdan Novak na obisku
Če bi bil Michael Jackson
ravnatelj naše šole
Če bi bila hišnik
Če bi bila jaz goba za
brisanje table
Če bi bila jaz moja
učiteljica
Če bi bila ptičica
Če bi imela veliko denarja
Če bi jaz bila ...
Če bi srečal Ajdovsko
deklico
Ciljanje pirhov
Čudežni napoj
Deček in ptica glasbenka
Dežna kapljica
Dimček in cigaretko

²⁶⁴ Revija Ciciban.

²⁶⁵ Revija Kekec.

Do vrha je zmanjkalo le nekaj moči ...	Marsovček v marketu	Pajčevina in pajki
Dogodek mojega otroštva	Mezinček	Pajku vrat zadržne muha
Dogodek s počitnic	Mi se imamo radi	Pegaz
Dvanajst bratov	Miha in žoga	Pekli smo piškote
Frajeri	Miška in zobek	Pes je rešil lovcu življenje
Gledala sva se kot pes in mačka	Miškina potovanja	Plastika, plastika ...
Gobji prepir	Moj konj	Po jajca v kurnik
Gospodična Srečka in gospod Denar sta se zaljubila	Moj prosti čas	Počitniški dogodek
Grad na Preski	Moja prva cigareta	Pogled z vrha gore
Hodiš po moji glavi	Moja prva simpatija	Pogovarjala sem se s češnjo
Igrajmo se z besedami	Moje drevo	Pomagajmo ostarelim
Iz ljubezni do dedka in spisov	Moje otroštvo in moj oče	Pomagajte mi živeti
Iz mene so delali vrata	Moje počitnice	Pomagala sem ptički
Izgubljena kolebnica	Moje sanje	Pomagala sem starki
Izlet enakozvočnic	Moje srečanje s ptico	Poni me je vrgel iz sedla
Jan Plestenjak na naši šoli	Mojih sto zapovedi in sto prepovedi	Potepuška pripovedka
Ježek na obisku	Mojih trinajst let	Potovanje rumenega lista
Kadar mačke ni doma, miši plešejo	Miškolin Urh	Potovanje v preteklost
Kaj bom, ko bom velik	Muri – najboljši pes na svetu	Potovanje v televizijo
Kaj je novega v Krmelju?	Na stečaj odprta vrata	Požrešna radirka
Kako je bilo	Na svetovnem šahovskem prvenstvu v Braziliji	Pravljica o govoreči češnji
Kako je gospodinjal oče	Najdaljši nohti na svetu	Pravljica o štirih pravljicah
Kako sem začela pisati?	Nakup se je obrestoval	Pretiravanje
Kako so se razvijala kolesa?	Namesto mene dela robot	Pri pletarskem krožku
Ko bi le bila vila	Naravoslovni dan	Princ na belem konju
Ko bom velik ...	Naše 'nore' želje	Prvič na računalniku
Ko se je kralj Matjaž prebudil ...	Nasilje nad mojim telesom	Prvič na Triglavu
Ko sem popila gnojilo za rože	Našla sem zlato ptičko	Prvič od doma
Komaj sem odnesel celo kožo	Ne boste verjeli	Prvič sem uporabil jedilni list
Krvavo stegno	Ne hvali dneva pred večerom	Prvič v tretjem razredu
Laž	Nedelja brez kosila	Prvoaprilski laž
Lev in zvijačni zajec	Nekje globoko v duši skrito hrepenenje	Prvomajske počitnice
Lisica in kokoška	Nenavaden obisk	Pusti otok
Ljubezen s stoterimi obrazi	Nevihta v gorah	Rada bi šla v preteklost
Male sive celice	Noč	Rdeče češnje
Mami sem izmaknil	Obisk malega modreca	Recept za juho proti nagajivosti
	Obležal v snegu	Rojstni dan
	Odprtje zvočnega semaforja	S kom bi se rad srečal
	Ona je bila moja ljubezen	Sanje nekega otroštva
	Orfej in petelin	Selitev v novi dom
	Ozumnica veverice Tinke	Sem ekokoš
		Sem zajček
		Slovnica, odčarana čarovnica

Slovo
 Smejala sem se kot še
 nikoli
 Smešna vodna zgodba
 Smrečica pripoveduje
 Športni dan na Rogli
 Spremenila sem se v
 injekcijo
 Sreča je, če srečaš na poti
 v šolo dimnikarja
 Srečanje s coprnico Zofko
 Srečanje z lovcem
 Stanetom
 Stanovanje leta 2005
 Stojiš kot lipov bog
 Stol smo našli, le mize ni
 bilo nikjer
 Škocjanski palčki
 Študentje glasbe na šoli
 Teh mojih osem šolskih let
 Torba me je nesla v šolo
 V bratovih možganih
 V nesreči spoznaš
 prijatelja
 V novi učilnici
 V novi učilnici
 V trgovini
 Varujmo svoj planet
 Velikan
 Verjeli so mi
 Veselo presenečenje
 Voda v stanovanju
 Zajček Franček
 Zajček reši pingvina
 Zakaj na naših gričih ne
 rastejo več oljke
 Zanimivo zdravilo
 Zaspanec sanja
 Zbudil sem se brez kosti
 Želiranje zob
 Zgodba na P
 Zgodba o Marku in
 čarovnem svinčniku
 Zlate nitke časa
 Zmešnjava pri pouku
 Zvezdica zaspanka

1993²⁶⁶

Čebelja pot
 Da bom zmogla reči: »Ne,
 hvala«
 Dva čisto navadna dneva
 Gremo na Triglav
 Gremo skupaj v hribe
 Jaz, makovo zrno
 Mamica je kakor roža
 Moj dežnik
 Moj junak iz filmskega
 platna
 Moj nepozabni trenutek
 Moj zvesti pasji prijatelj
 Moja Slovenija
 Moji uri se je zmešalo
 Na planetu Mirionu
 Obzorje
 Odločilni trenutek v tekmi
 Pri zobozdravniku
 Pripoved na P
 Šli smo se detektive
 Uh, kako me je bilo strah
 Ujeti v Beli pasti
 Ustanovili smo ansambel
 Stol
 Veselih časov srečo sem
 užival
 Vožnja po oblaku
 Zakaj je ona moja
 najljubša prijateljica
 Želja malega Maria
 Zgodilo se je

1993²⁶⁷

Da bom zmogla reči: »Ne,
 hvala«
 Dva čisto navadna dneva
 Gremo na Triglav
 Gremo skupaj v hribe
 Izlet v gore

²⁶⁶ Vir: zvezki študentov
 Pedagoške fakultete v
 Ljubljani.

²⁶⁷ Vir: zvezki študentov
 Pedagoške fakultete v
 Ljubljani.

Jaz, makovo zrno
 Mamica je kakor roža
 Moj dežnik
 Moj junak s filmskega
 platna
 Moj nepozabni trenutek
 Moj zvesti pasji prijatelj
 Moja Slovenija
 Moji uri se je zmešalo
 Na planetu Mirion
 Obzorje
 Odločilni trenutek v tekmi
 Pri zobozdravniku
 Pripoved na P
 Punčke in avtomobilčki
 Šli smo se detektive
 Uh, kako me je bilo strah
 Ujeti v Beli pasti
 Ustanovili smo ansambel
 Stol
 Veselih časov srečo sem
 užival
 Vožnja na oblaku
 Zakaj je ona moja
 najboljša prijateljica
 Želja malega Maria
 Zgodilo se je

1993–94

Čemu živim?
 Kuga 20. stoletja
 Moj križev pot
 Molitev slepega dekleta
 Živimo skupaj v družini, v
 šoli, v službi, na delu –
 pa se ne poznamo

1993–94

Ljubezen in smrt
 Zakaj?
 Pred vrati postave
 Zločin v predmestju
 Šolski manifest
 Soudeležba
 Politika kot usoda
 Umetnost in revolucija

1993–95²⁶⁸

Bilo me je strah
 Češnja na vrtu je
 spregovorila
 Čevelj pripoveduje
 Čudežni balon
 Cvetoča češnja mi je
 zaupala skrivnost
 Jaz poslanka
 Moje počitnice
 Moj maček
 Moj pes
 Moj sopotnik (mož) je bil
 najlepši Slovenec
 Moja sopotnica (žena) je
 bila najlepša Slovenka
 Najlepši dan na snegu
 Nasilje v šoli
 Pomlad se prebuja
 Pomoč srnjačku
 Radirka pripoveduje
 Spomini na šolo v naravi
 Ujel sem se v past
 V sili spoznaš prijatelja
 Z zelenimi škornji v širni
 svet

1993–99²⁶⁹

Narobe šola
 Narobe svet
 Odšel sem na Mars
 Sem zadnji list
 Svinčnik pripoveduje
 Torba pripoveduje

1993–99²⁷⁰

Kaj je ljubezen
 Mesto ponoči

²⁶⁸ Vir: zvezki študentov
 Pedagoške fakultete v
 Ljubljani.

²⁶⁹ Vir: zvezki študentov
 Pedagoške fakultete v
 Ljubljani.

²⁷⁰ Vir: zvezki študentov
 Pedagoške fakultete v
 Ljubljani.

Sem že osmošolka
 Dimnice
 Ljubim te
 Esej o ...
 Urška iz Povodnega moža
 na našem šolskem
 plesu

1994²⁷¹

Ali značaj človeka kaj
 pomeni
 Babičina hiša (dom)
 Balet v primeri s
 telovadbo
 Blagoslov (prekletstvo)
 volitev
 Blišč in beda ličenja
 Boste že videli, ko bom
 sam imel družino
 Cenena kamera
 Čakajoč na zdravnika
 Čakanje v vrsti
 Če gledamo zvezde
 Če se zgubiš
 Če si nadloga
 Človek živi vendarle ob
 kruhu
 Dajte nam več mestnih
 parkov
 Dati na posodo
 Delo za cerkev
 Delodajalci so tudi
 človeški
 Dijaki treh vrst
 Disciplina in kako mi
 pomaga
 Diskriminiranje
 Do Marsa in naprej
 Do meseca in nazaj
 Dober film
 Dobro, da človek ni sam
 na svetu
 Donosne dejavnosti
 Družinski avto

²⁷¹ J. Toporišič: Slovenski
 jezik 1, Sporočanje.

Dva sorodnika preveč
 Dve zelo različni pesmi z
 isto stvarino
 Eksplodirajoče vesolje
 Glasbeni inštrument, ki se
 ga vsak lahko nauči
 Glavni problemi našega
 mesta
 Gojenje hrčkov
 Gostje, ki bi zanje želel, da
 bi ostali
 Grozljivka ali zakaj je
 prijetno biti v strahu
 Hibridizacija – pot do več
 žita
 Hiša mojih sanj
 Hišica za konec tedna
 Hitro in lahko pokvariš
 otroka
 Hvastja in Jerman v
 Cankarjevih Hlapcih
 Igra, ki jo igram najbolje
 Imam brata
 In vendar je življenje lepo
 Izkušnja, ki me je pretresla
 Izobraževalna televizija
 Izraba laserskih žarkov
 Kabelska televizija
 Kaj bi rad dosegel v
 svojem življenju?
 Kaj je inflacija
 Kaj je res velika osebnost
 Kaj me pri slikah zlasti
 prevzema?
 Kaj počnem v prostem
 času
 Kaj pomeni biti samemu
 sebi zvest
 Kaj pomeni biti zrel
 Kaj pomeni OZN
 Kaj se mi zdi dolgočasno?
 Kaj želim postati
 Kako brati pesem
 Kako dobiš dobre ocene in
 zgubiš prijatelje
 Kako izboljšati naše
 šolstvo

Kako je na dolgočasne stvari tudi mogoče gledati?	Moj priljubljeni praznik	Naše pohišstvo
Kako obnoviti starinsko pohišstvo	Moj konjiček	Naše stanovanje
Kako poslušati glasbo?	Moja mati	Naši čudni sosede
Kako prebiti deževno nedeljo	Moja najhujša prometna nesreča	Naši družinski običaji
Kako premagati nemir	Moja naj(ne)srečnejša šolska izkušnja	Naši izropani naravni viri
Kako prestati grozen izpit	Moja omarica	Nasprotni življenjski nazori dveh junakov pri Linhartu
Kako se v državnem zboru sprejemajo zakoni	Moja najljubša stvar	Ne boste verjeli – to sem bil jaz!
Kako uživati ob boleznih	Moja otroška leta	Nedeljsko kosilo
Kakšna sem kot starejša sestra (starejši brat)	Moja priljubljena jed	Nekaj razlik med jezikom v Županovi Micki in sedanjo slovenščino
Kariere v modernem oblikovanju	Moja soba	Nekateri ljudje me res spravljajo v začudenje
Kdo lahko odloča o primernosti učenca za določeno vrsto šol	Moje glavno prizadevanje	Neopazovani opazovalec
Keramika	Moje najsrečnejše presenečenje	Nerad se spominjam
Kiparska umetnost	Moje največje zmagoslavje	Nevarnost insekticidov
Kolesarjenje	Moje težave z denarjem	Nezdravniška in znanstvena raba zdravil
Konjiček za gojitev	Moje veselje je plavanje	Norosti zaradi napravil sem sam
Kontrola rasti prebivalstva	Moje veselje je pomoč staršem	Ob radiu
Korist nasprotnosti	Moje veselje je spoznavanje neznanih stvari	Običaji, ki sem jih opazoval pri drugih ljudstvih
Krakovski gozd	Moje veselje so rože	Oblikovanje in gradnja scenarija
Krepost se nagrajuje	Moji predsodki	Obljuba o obnovi podeželja
Lahko poskusim z domačo delavnico	Morje	Oče in jaz
Lepote opazovanja ptičev	Možnosti življenja v vesolju	Oceanografija – navduševalna mlada veda
Letanje z zmajem	Na izletu z družino	Od knjige do filma
Majhne okvare, ki povzročajo velike zadrege	Na prvem pravem plesu	Odlike dobre balade
Mala ledena doba 14. stoletja	Načela osvetljevanja	Odlike dobrega pisca v reviji
Meni ljuba žival	Načrt za konzervacijo	Ogrožene vrste živali
Mirovne čete	Nadaljevanje boja za resnično demokracijo	Okras notranjosti prostorov
Mladina in napredna misel	Nadloge hišnega dvorišča	Okrasitev zunanosti
Mladostniško prestopništvo	Nadloge in težave selitve	Ona on
Moderno delanje filmov	Nadzorovanje onesnaženja	Onesnaževanje tekočih voda
Modna revija	Najstniki in avtomobili	Onesnaževanje zraka
Moj najboljši trenutek	Največji slovenski dramatik	
Moj najljubši klub	Naš blok je trden mali svet	
Moj prijatelj Tone	Naš družinski album	
	Naša hiša	
	Naše in tuje srednje šole	
	Naše spreminjajoče se mesto ali vas	

Oseba, ki jo najbolj občudujem	Samopašnež	Viri džeza
Po prvem plesu	Še dolgo do spanja	Viri Linhartovih iger
Podeželski sejem	Sestanki, ki me dolgočasijo	Vojna nevarnost
Pogled na mojo osebnost	Sistem za domačo naloga	Vprašanje blaginje
Pogled v prihodnost	Skale – poročila o zemeljski zgodovini	Vremenske zadeve
Pohajkovanje okrog hiše	Skrb za nezaposlene	Vse manj delovnih mest na deželi
Pomembnost manjših vlog v Cankarjevih dramah	Skrivnost dobrih fotografskih posnetkov	Zadnjič sva šla s sestro
Pot v bolniško posteljo	Skušal sem blefirati	Zakaj me starši nadlegujejo (kritizirajo)
Poznaš kakšne značilnosti grškega odra	Slab film	Zakaj nimam rad(a) zime (ipd.)
Predmeti – del mojega sveta	Slabe učiteljeve navade	Zakaj se ne učim tujih jezikov
Predniki, ki bi jih nadvse rad poznal	Slovar pregovorov in rekov	Zakaj se ptice selijo
Prednosti odlikovanja	So demonstracije učinkovite?	Zakaj se stavka
Premier za cenzuro (ali proti njej)	Šole, ki sem jih obiskoval	Zakaj voliti
Prenapolnjene šole	Šport me dolgočasi	Zame najlepši letni čas
Pri branju	Sprehod po ladijskem krovu	Zapostavljeni nakupovalec
Pri dresiranju psa	Starostna doba nemira	Zasanjanost in težave v katere me je spravila
Pri planinstvu	Šumi soseščine	Zasvojenost
Prihodnost Afrike	Svet nas preveč prevzema	Zbiram plošče klasične glasbe
Prijatelji ob meni	Svoboda posameznika	Zbirke in kako urediti predmete
Prijateljstvo po pošti	Tako kot drugi	Želene spremembe v življenju
Prijetno potovanje	Televizijska reklama	Zmaga in porazi kulture v teku tisočletij
Priljubljene rokarske skupine	Težnje k malim avtomobilom	Zmagati na volitvah
Primerna obleka za šolo	Tri hitre in lahke poti do nepriljubljenosti	
Pristanek na mesecu	Učim se igrati šah	1994 ²⁷²
Prizadevanje za boljši položaj	Učim se, karateja	Supersladoled
Prvi vtisi so redko najbolj pravi	Učiteljske skrbi	
Prvič na pravi ples	Uporaba vodnih barv	1995 ²⁷³
Rad bi se spremenil	Urejanje	26. junij 2008
Ravnotežje trgovanja	Ustanovil si rokovsko skupino	Beseda besedo želi
Razpoloženje, ki mu ni pomoči	Užitki ob smučanju na vodi	Besede minejo, črke ostanejo
Razumevanje moderne umetnosti	V boju za mestno na lestvici	
Razumevanje modernih umetnosti	Vaja za razredno tekmo	²⁷² M. Kordigel: Komunikacijski model poučevanja književnosti.
Ribiška spretnost	Večji obrambni proračun	²⁷³ F. Žagar: Slovenski jezik: jezikovna vadnica za sedmi razred OŠ.
Roman kot sila za družbeno spreminjanje	Velik sodobni slovenski pesnik	
	Velikost naše družine	

Boljši je vrabec v roki
 kakor golob na strehi
 Če bi bil jaz učitelj
 Če bi bil jaz znanstvenik
 Črke v mojem zvezku so
 oživele
 Črtomir (Primož Trubar)
 ponovno med Slovenci
 Dan, ko so zastoj delili
 pice
 Dnevnik iz počitniške
 kolonije
 Dnevnik s potovanja
 Dnevnik šolarske ljubezni
 Dnevnik šolskega dela
 Govor je zdravilo
 Govor je zdravilo
 Iskanje zaklada
 Jabolko ne pade daleč od
 drevesa
 Jurčičeva rojstna hiša
 Kaj bi naredil, če bi našel
 diamant?
 Kaj bi povedal moj
 učbenik, če bi znal
 govoriti?
 Kaj bi se zgodilo, če bi se
 prebudil kot zajček?
 Kako bom ravnal(-a), če
 bo sin hotel postati
 klovn
 Kako bom ravnal(-a), ko
 bo sin dobil cvek
 Kako je naša mama
 kandidirala za
 predsednico države
 Kdor veliko govori, veliko
 ve ali veliko laže
 Kjer beseda ne zaleže, se
 palica ureže
 Kljub težavam
 Ko bi bila Svetlana
 Makarovič ravnateljica
 naše šole
 Kralj Matjaž in kraljica
 Alenčica v Ljubljani
 Laže je govoriti kot storiti

Lepa beseda lepo mesto
 najde
 Mak veseljak
 Mama, mamica
 Marsovček v našem
 razredu
 Moj prijatelj z Marsa
 Na jeziku med, v srcu led
 Na lovu za viteško
 mladino
 Nakupovanje
 Ne besede, dejanja govore
 Nedeljski izlet
 Nenavadna pustna obleka
 Nenavadne sanje
 Neumni jezik povzroči
 mnogo težav
 Osel gre enkrat na led
 Pevec (Športnik, Škof) je
 postal ravnatelj naše
 šole
 Pred odhodom
 Pristanek na Luni
 Rdeča kapica in njen
 prijatelj Janko
 Rdeča kapica pri filmskem
 režiserju
 Še tak lisjak se nazadnje
 ujame
 Študentova izba
 Superlonec
 Supermetla
 Surova beseda jezo
 razplamti, blago jo
 pogasi
 Tudi beseda ubije človeka
 Usoda Janezkove
 jezikovne vadnice
 V kampu
 V živalskem vrtu
 Volk in sedmero kozličkov
 v Šiški
 Zavzemam se za zakon o
 zaščiti polžev
 Življenjepis steklenega
 možička

1995²⁷⁴

Antivirus
 Balada
 Če bi bil Martin Krpan
 Če se zamešajo pravljice
 Česen in čebula se
 zaljubita
 Človek mora v duši nositi
 nemirne valove
 Gospa in telefon
 In potem sem dobila astmo
 Kaj bi se zgodilo, če bi se
 zbudila kot zajček
 Kako sem postala slavna
 pisateljica
 Ko se pravljica konča, se
 začne žur
 List iz dnevnika moje
 želvice
 Ljubezen
 Mali plišasti levček
 Maščevanje je sladko
 Moj dnevnik
 Murphyjev zakon
 Naša punčka se spakuje, s
 šminko čez obraz
 čečka, ogledalo
 nadleguje, če bo kmalu
 miss sveta²⁷⁵
 Nenavaden obisk
 Nihče ni vedel, da je bil
 med nami Marsovec
 Nočna mora
 Nočna mora
 O otroku, ki ga je vzgajala
 ulica
 Očka
 Oprostite, mi lahko prosim
 poveste, kje in v
 katerem času sem
 Pet variacij na eno temo
 Pot domov

²⁷⁴ Petdeset zlatih zrc
 (1995). Ljubljana: MK.

²⁷⁵ Verzi iz pesmi Svetlane
 Makarovič.

Pred ogledalom
 Prigode Pečka Poštenjaka
 ali o tem, kako ljudje
 narobe mislijo
 Prijateljstvo
 Pripoved na P
 Prvoaprilska
 Pustite mi mojo mladost
 Rdeča kapica in brezzobi
 volk
 Sneguljčica trmoglavka
 Šolazaver
 Stonoga si kupuje čevlje
 Supermetla
 Uh, ta puberteta
 Zakaj živim
 Žaži
 Zbudila sem se , kot kužek
 Zdravilo zoper plešo
 Zgodba o leni deklici
 Zmajček Grga
 Zmede ali vzponi in padci
 Alenke K. ali saga o
 šoloobveznem skupku
 atomov

1995–96²⁷⁶

Bila sem bolna
 Bili smo pri gasilcih
 Čudežna vodka
 Dogodek iz mojega
 življenja
 Hiša na drevesu
 Jaz – mama
 Jaz – oče
 Jaz – učiteljica
 Jaz – gasilec
 Jaz sem mama
 Jaz sem očka
 Kadar se učitelj razjezi
 Kaj diši iz kuhinje
 Kaj je zame sreča
 Kaj ti pomeni prijateljstvo

²⁷⁶ Vir: zvezki študentov
 Pedagoške fakultete v
 Ljubljani.

Kako sem preživel nedeljo
 Kako sem preživel
 počitnice
 Kako sem preživel
 praznike
 Kako smo praznovali novo
 leto
 Kakšna je bila šola moje
 babice in dedka
 Ko še nisem hodil v šolo
 Ko sem bil majhen
 Koline
 Kuža Piki in Riki
 Kužek posebne vrste
 Mali biser, ki še utripa
 Moj dom
 Moj pes je pobegnil
 Moja mama
 Moja mama
 Moja najljubša igrača
 Moja najljubša igrača
 Moja najljubša žival
 Moja prva knjiga
 Moja prva ljubezen
 Moja šolska torbica
 Moje počitnice
 Moje sanje
 Mojo družino so začarali
 Nadaljevanje zgodbe o
 zmaju
 Najljubše barve
 Naš športni dan
 Naš športni dan
 Naše delo v jeseni
 Naše živali
 Nenavaden obisk
 Nepričakovan obisk
 Ni vse zlato, kar se sveti
 Oblak
 Padel sem
 Pet
 Pismo prijatelju
 Pogled v prihodnost
 Pognala mi je strah v kosti
 Poškodoval sem se
 Potovala sem na sončnem
 žarku

Povzročil(a) sem pravo
 zmešnjavo
 Pravljica o posodi
 Pravljica o posodi
 Prestopno leto
 Ptice so odletele v južne
 kraje
 Protisnežna juha
 Prva kazen
 Prvi šolski dan
 Prvi šolski dan
 Prvi zimski dan
 Ptica bralka
 Ptice so odletele na jug
 Pust
 Razveselila sem mamico
 Rdeča kapica in babica
 Sama doma
 Sem mama
 Sem očka
 Sem vrabec
 Sneg, sneg
 Spremembe v naravi
 Torba me je nesla v narobe
 šolo
 Ubogi zmajček
 Veliko – majhno
 Za staro pravdo
 Zakaj pingvinov ne zebe v
 podplate
 Zmaj in gasilci
 Zmajček
 Zmajček si je izmislil
 Zvonček zvoni
 Zmajček, ki je vedno
 bruhal ogenj
 V trgatvi

1995–97²⁷⁷

Bila sem bolna
 Kaj diši iz kuhinje
 Kaj ti pomeni prijateljstvo
 Moja najljubša igrača

²⁷⁷ Vir: zvezki študentov
 Pedagoške fakultete v
 Ljubljani.

Moja prva knjiga
 Moja prva ljubezen
 Moja šolska torbica
 Moje počitnice
 Moje sanje
 Naš športni dan
 Nenavaden obisk
 Nepričakovan obisk
 Pogled v prihodnost
 Potovala sem na sončnem
 žarku
 Povzročila(a) sem pravo
 zmešnjavo
 Prvi šolski dan
 Prvi zimski dan
 Razveselila sem mamico
 Sneg, sneg
 Torba me je nesla v narobe
 šolo
 V trgatvi
 Moji starši

1995–98²⁷⁸

Hiša na drevesu
 Jaz – oče
 Kaj je zame sreča
 Kakšna je bila šola moje
 babice in dedka
 Ko sem bil majhen
 Kuža Piki in Riki
 Kužek posebne sorte
 Moj dom
 Mojo družino so začarali
 Naš športni dan
 Naše živali
 Pet
 Pognala mi je strah v kosti
 Protisnežna juha
 Sama doma
 Sem vrabec

²⁷⁸ Revija Ciciban.

1995–99²⁷⁹

Bor in smreka
 Čbelica Maja
 Čebelnjak
 Česa se najbolj spominjam
 Dražili smo psa
 Jaz sem zvonček
 Kako smo sadili hrast,
 kostanj in javor
 Ko bom velik
 Likovne delavnice
 Mravljišče
 Na Vegovi ulici sem srečal
 cesarja v najnovejši
 obleki
 Naš razred
 Našla sem železni prstan
 Nedelja
 Odpotovali smo v svet
 domišljije
 Oh, te sanje!
 Pamet je boljša kot ...
 Pekli smo medenjake
 Pepelka 3 v disko klubu
 Potovanje z oblakom
 Pravljica o vili
 Pri čebelarju
 Prvi sneg
 Selivke smo se vrnile
 Skrbimo za ptičke pozimi
 Smejali smo se
 Tudi korenjake je včasih
 strah
 V čebelarskem muzeju
 V deželo je prišla pomlad
 V parku
 Z Naočnikom in
 Očalnikom na Mirionu
 Zimski sprehod v gozd
 Znanilci pomladi
 Živali so naše prijateljice

²⁷⁹ Vir: zvezki študentov
 Pedagoške fakultete v
 Ljubljani.

1996²⁸⁰

22. junij 2002
 Dan, ko so zastonj delili
 pice
 Kako sem ravnal(a), ko je
 sin hotel postati klovn
 Kako sem se naučil plavati
 Konec Adrijanine
 diktature
 Lešnikova čokolada
 Ločila se hudujejo
 Mumija in nosorog v
 našem razredu
 Odprava denarja
 Pepe Cvek je postal
 ravnatelj naše šole
 Pero
 Rodbinske razmere na
 otoku Nowhere
 Šola brez ocenjevanja
 Superpero
 Volk z Rožnika in sedem
 kozličkov iz Šiške
 Usoda stare žoge

1996²⁸¹

Bila sem roža v parku
 Drava (Ljubljana, Krka)
 mi je pripovedovala
 Govoreči konj na
 televizijskem kvizu
 Kako sem preživel 10. maj
 2025
 Kako sem ušel Turkom
 (Italijanom, Nemcem)
 Liliputanec v našem
 razredu
 Na obisku pri kralju
 Matjažu
 V Celju so izginili vsi
 gumbi

²⁸⁰ F. Žagar: Didaktika
 slovenskega jezika v osnovni
 šoli.

²⁸¹ F. Žagar: Slovenski jezik
 jezikovna vadnica za šesti
 razred osnovne šole.

Vrabec (zajec, srnjak) mi
je pripovedoval
Življenjepis steklenega
možička
Znanost – napredek ali
poguba?

1996²⁸²

Bil sem velik morski
deček (morska deklica)
Bil(a) sem manjši(a) od
makovega zrna
Bil(a) sem neviden(na)
Bil(a) sem predsednik(ca)
Slovenije
Bonboni za učenje
Čudežna vrata v ...
Čudežni vrt
Dogodivščine v džungli
Ekskurzija v kameno dobo
Gusarski dnevnik
Grajski duhovi
Gusarski zaklad na
potopljeni ladji
Hodil(a) sem v šolo v
kameni dobi
Hodim v podvodno šolo
Hodim v vesoljsko šolo
Idealna šola
Imam čarobni klobuk
Imam čarobni laser
Imam čarobno radirko
Intervju s kipi v muzeju
Intervju s kraljično na zrnu
graha
Intervju s Prešernom
Intervju s Petrom Klepcem
Intervju z Martinom
Krpanom
Iskali smo izgubljeni otok
Iskanje izgubljenega psa
Izgubili smo se v labirintu
Izginile so vse vezalke
sveta

²⁸² M. Blažič: Kreativno
pisanje.

Izginili so vsi gumbi sveta
Izgubljeni zaklad v
piramidi
Kipi v muzeju so oživali
Kongres pingvinov na
Antarktiki
Ljubezenski napoj
Moj zvesti pes mi je
pomagal
Moj prijatelj samuraj
Moderna čarovnica
Modni reviji na Veneri in
Jupitru
Na tekmovanju za mis
sveta
Na podvodni modni reviji
Na ladji s Krištofom
Kolumbom
Na obisku pri Indijancih
Na samotnem otoku z
Robinzonom
Narobe dan
Namesto rok imam krila
Narobe svet – učitelji so
učenci, učenci so
učitelji
Neverjetna zgodba
Našli smo dinosavrove
sledilce
Našli smo zemljevid iz 16.
st.
Našli smo gusarsko ladjo
Našel(-la) sem školjko z
biseri
Našel(-la) sem dnevnik
vesoljčka XY
Našel(-la) sem izgubljeni
zaklad v piramidi
Neodposlano pismo v
antikvariatu
Nepričakovano darilo
Nočni strahovi v gradu
Nenavaden izlet v neznano
Nenavadne dogodivščine v
vesolju
Nenavadno vesoljsko
darilo

Nepričakovana oporoka
'strica iz Amerike'
Novi super računalnik
Obisk iz oddaljene
galaksije
Obisk papirnate dežele
Obiskal(a) sem prijatelje v
vesolju
Odkril(a) sem nove zvezde
v vesolju
Pismo iz Egipta
Podvedoval(a) sem grad
Peljal(a) sem se na leteči
preprogi
Pilotiral(a) sem letalo
concorde
Ples v maskah na gradu
Počitnice na Kitajskem
Počitnice v deželi smeha
Počitnice v vesolju
Pogovarjal sem se z
vesoljci prek satelita
Pogovor marjetice in
narcise na vrtu
Pogovor žalostnega in
veselega klovna
Pogovor kresničnik na
travniku
Pogovarjal(a) sem se z
zmajem na Zmajskem
mostu
Pomagal sem Prešernu
Posadil(a) sem čudežno
seme
Postal(a) sem atom
Postal(a) sem
ravnatelj(ica) naše šole
Postal(a) sem večji(ja) od
Eiffelovega stolpa
Postojnska jama in zaklad
Potoval(a) sem v
preteklost
Potoval(a) sem v
prihodnost
Potovanje na hrbtni vetra
Potovanje okoli sveta
Potovanje s podmornico

Potovanje skozi čas
 Potovanje v neznano
 deželo
 Potovanje v podvodni svet
 Potovanje v srednji vek
 Potovanje z balonom okoli
 sveta
 Potovanje z jadrnico okoli
 sveta
 Potovanje z vitezi okrog
 mize
 Potujem iz preteklosti v
 prihodnost
 Potujem na leteči preprogi
 Pozabil(a) sem čarobne
 besede
 Praprotno seme in kresna
 noč
 Praznovanje pusta v
 vesolju
 Praznovanje rojstnega
 dneva pri Eskimih
 Prešernovo neodposlano
 pismo
 Princ, začaran v laboda
 Princesa, začarana, v črno
 labodko
 Pripoved izgubljenih
 rokavic
 Pripoved lestenca
 Pripoved makovega zrna
 na makovki
 Pripoved štiriperesne
 deteljice
 Pripoved svetilnika na
 oceanu
 Pripoved šolske table
 Razburljive dogodivščine
 v Afriki
 Recept za čarovniško juho
 S Cankarjem sem šel(šla)
 na sprehod na Rožnik
 S sošolci smo nabirali
 bisere
 Sanjal(a) sem, da sem
 velikan(a)

Sanjal(a) sem, da sem
 največji(a) velikan(ka)
 Sanjal(a) sem, da sem
 oblak
 Sanjal(a) sem o povodnem
 možu
 Sanjal(a) sem, da živim v
 vodi
 Skrivnost Cerkniskega
 jezera
 Skrivnost malinovega in
 robidovega grma
 Skrivnost pšeničnega polja
 Skrivnost starega vrta
 Skrivnostna pošast v
 jezeru
 Skrivnostni lipicanci
 Skrivnostni vrt
 Skrivnostno izginotje
 Skrivnostno podstrešje
 Slike v galeriji so oživele
 Smučal(a) sem na drugem
 planetu
 Splezal(a) sem po lestvi do
 neba
 Sporočilo iz vesolja
 Sporočilo v hieroglifih
 Spremenil(a) sem se v
 ogledalo
 Spremenil(a) sem se v
 zvezdo
 Srečal(a) sem bitja z
 drugega planeta
 Srečali smo gusarje
 Srečanje čarovnikov in
 čarovnic
 Srečanje z duhovi
 Svet brez števil
 Tekmovanje za najbolj
 izviren 'plonk' listek
 Ugasli vulkan in njegova
 zgodba
 V deželi brez časa
 V deželi Liliputancev
 V deželi velikanov in
 velikank
 V podvodni slaščičarni

V pravljlični deželi
 V rudniku diamantov
 V vesoljski slaščičarni
 Velika pustolovščina na
 Japonskem
 Viteški turnir na grajskem
 dvorišču
 Vrata v preteklost in okno
 v prihodnost
 Vse ure sveta so se
 ustavile
 Vstopil(a) sem v televizijo
 Z balonom okoli sveta
 Z Markom Polom po
 svilni poti
 Z mavrico okoli sveta
 Z raketo po vesolju
 Zasebni detektiv in njegov
 pomočnik
 Zgodba pojočega zvončka
 Zgodba mestnega
 vodnjaka
 Zgodba izgubljene
 verižice
 Zgodba zlatega cekina
 Zgodba ulične svetilke

1996–97²⁸³

Betlehemska luč
 Bogoljubnost
 Dobri ljudje pomagajo
 Malenkosti
 Moj pogovor
 Moj post
 Moja babica
 Moja hči
 Najljubša knjiga
 Osamljenost
 Pogovor z ovčko
 Sv. Miklavž

1996–98²⁸⁴

Bolha baba
 Dobil sem bratca

²⁸³ Revija Mavrica.

²⁸⁴ Revija Ciciban.

Drevo življenja
 Hiša na drevesu
 Jaz – gasilec
 Kristalni svečnik se
 predstavi
 Na Nanosu
 Pajek, skakalec
 Pod brezo miš
 Ribica v šoli
 Sam doma
 Starši v razredu
 Steklar v šoli

1996–99

Bila sem graščak
 Bila sem učiteljica
 Bilo me je strah
 Če bi bil ravnatelj naše
 šole moj brat (sestra,
 oče)
 Če bi bil veter
 Češnja je zacvetela
 Čudežni kozarec
 Čudežni lonček
 Čudežno pero
 Dobila sem muco
 Gospodinja me je skuhala
 Hodil po zemlji sem naši
 in pil nje prelesti
 Jaz, kuharica
 Jesenska jutra
 Joj, urezala sem se
 Kaj sem prosila zlato
 ribico
 Kako sem se naučil plavati
 Ko bom imela otroka
 Ko je gospodinjal oče
 Ko so mami popustili živci
 Ko so razredniku popustili
 živci
 Ko so očetu popustili živci
 Kolebnica pripoveduje
 Ljubezenski par
 Metulj in balon
 Moj bodoči
 Moj čudežni kamen
 Na kolesarskem izpitu

Na naravoslovnem dnevu
 Na obisku pri Primožu
 Trubarju
 Na obisku pri Rdeči kapici
 Na poti v šolo
 Na razpotju
 Na snegu
 Nevarno hvalisanje
 Nevidni učenci
 Obiskala sta me Janko in
 Metka
 Oblačila se pritožujejo
 Odkrival sem lepote
 domovine
 Oh, ti odrasli
 Oproščena ljubezen
 Planjavam sivim dali smo
 slovo
 Pogledal sem okrog sebe
 Pognal mu je strah v kosti
 Poljub
 Pomladno jutro
 Poljub
 Poroka
 Potovanje okoli sveta
 Potujem
 Praznovali smo
 Preživel sem nepozabne
 počitnice
 Pri zobozdravniku
 Pri zobozdravniku
 Prišla je jesen
 Prišla je jesen
 Prišla je pomlad
 Prometni znak pripoveduje
 Prva ljubezen
 Prvi dan v 2. razredu
 Prvi maj
 Prvi sneg
 Prvi sneg
 Ptička v kletki
 Rešitev
 Sanjalo se mi je
 Sanjam
 Sem pobegli sončni žarek
 Sončni zimski dan

Srečanje z Martinom
 Krpanom
 Stari mlin pripoveduje
 Super metla
 Svinčnik (reka, šolska
 torba) je spregovoril(a)
 Tabla pripoveduje
 Tega ne bom nikoli
 pozabil
 Torba me je nesla v narobe
 svet
 Travnik spomladi
 Torba pred šolo je
 spregovorila
 Upor dežnikov
 Uprla sem se skušnjavi
 Ustrašil sem se
 V razredu
 Vlaku na domišljijo
 Žaba se predstavi
 Začasna ljubezen
 Zaljubljenca
 Zmedena šola

1997²⁸⁵

Ko spiham prah z besed
 Oko mojega spomina seže
 daleč
 Resnica je posoda lepote,
 svobode

1997²⁸⁶

Ko spiham prah z besed

1997²⁸⁷

Ali jo poznate?

²⁸⁵ Beseda v besedilu in slovarju (1997). 18. vseslovensko tekmovanje v znanju materinščine za Cankarjevo priznanje, Ljubljana.

²⁸⁶ Navedeno delo.

²⁸⁷ M. Pavlin, J. Skaza: Slovenska beseda – Jezikovna vadnica za 5. r. OŠ.

Izlet v gore
Moja ljubljenska
Na obisku
Pri Muri v stanovanju
Praznovanje
Presenečenje
Rad jo imam
Tekmovanje
V tišini narave
Živali – ta čudovita bitja
Živali v zimi

1997–99²⁸⁸

Roza palačinke
Ptica bralka
Šola iz snega
V deželi Trmariji
Danes sem Pika
Nogavička
Moja babica pri nas
Velika pesa

1997

Predstavljam vam hišno
ljubljenko

1998²⁸⁹

Besede odletijo, spisi
ostanejo
Bil(a) sem bolan(na)
Čarobni krožnik
Dan, ko so zastoj delili
pice
Dirka
Dvopisnik
Električni pes
Električni sošolec
En dan kot policist
En dan kot zdravnik
En dan kot učitelj
Film, knjiga ali koncert

²⁸⁸ Vir: zvezki študentov
Pedagoške fakultete v
Ljubljani.

²⁸⁹ F. Žagar. Slovenski jezik:
jezikovna vadnica za šesti
razred OŠ.

Hišni ljubljenci in
njihove navade
Hobi, šport ali izlet
Imel(-a) sem srečo
Imel(-a) sem smolo
Izgubil(-a) sem ključ
Izgubil(a) sem ključ /
rokavice
Izgubil(a) sem ključ / kapo
Izkopali smo lonec
cekinov
Kaj misli Marsovček o
naši šoli
Kaj misli pes Sultan o
svobodi
Kako bom ravnal(a), kadar
bo moj otrok dobil
cvek
Kako sem se učil(a) brati
in pisati
Kako sem se učil(a)
uporabljati računalnik
Kupoval(a) sem šolske
potrebščine
Kupoval(a) sem čevlje
Kupoval(a) sem bundo
Miš v šolski torbi
Miška pripoveduje
Vrabček pripoveduje
Hrošč pripoveduje
Na smučanju
Nadavto
Neubogljivost in kazen
Obleka iz papirja
Počitnice pri čarovnici
Postavljanje sneženega
moža
Prepozno sem prišel(-šla)
domov
Presenetljiv pripetljaj
Pretresljiv in vznemirljiv
pripetljaj
Nenavaden pripetljaj
Pri mojem najljubšem
opravilu
Protipalica
Prvi dan šole

Razelektrika
Razorožje
Sinoči me je do doma
pripeljal taksi
Šmarnice za mamó
Šolski robot
Spuščali smo zmaja
Spuščali smo papirnata
letala
Spuščali smo ladjice
Stekleni možiček
Superavtomat
Telefonski pogovor
Ujel(a) sem zlato ribico
Včeraj zvečer ni bilo
elektrike
Včerajšnje popoldne
Vsakdanja pot v šolo
Zadnje praznovanje
mojega rojstnega dne
(božiča, novega leta)
Zdravilo zoper učiteljsko
razburjenje
Življenje v razredu

1998²⁹⁰

Bil(a) sem na počitnicah
pri čarovnici
Blaž je prišel v šolo v krilu
Dan, ko so zastoj delili
pice
Dobil-a sem psička
Dobil-a sem muco
Dobil-a sem hrčka
Dobil-a sem ribico
Imel-a sem smolo
Imel-a sem smolo / srečo
Izgubil-a sem ključ
Izgubil-a sem dežnik
Izgubil-a sem copate
Kaj sem prosil(a) zlato
ribico
Kaj vse zna narediti robot

²⁹⁰ B. Golob: Slovenski jezik
3, delovni učbenik za 3. r.
OŠ.

Kako sem se naučil-a
smučati
Kako sem se naučil.a
plavati
Ker nisem ubogal-a
Ker nisem znal-a
Miška Miki pripoveduje o
svojem nevarnem
življenju
Nosil-a sem papirnato
obleko
Palček v moji peresnici
Pri zdravniku
Pri zobozdravniku
Spuščali smo milne
mehurčke
Spuščali smo papirnata
letala
Spuščali smo puščice
Spuščali smo zmaje
V živalskem vrtu
Znamka pripoveduje o
svojem potovanju

1998²⁹¹

Alpinistični vzpon
Čarobni pisani stroj
Če bi bil jaz učitelj
Če bi bil jaz znanstvenik
Če otrok ni tak, kot želijo
starši
Delo priklicevalca dežja
Govoreči črviček
Govoreči hrček
Himalajec
Imeli smo izvrstno učno
uro
Kako sem pletla jopico
Kako sem kuhala
Kako sem podiral drevo
Kako sem pral avto
Kako so fantje pripravljali
igrišče

²⁹¹ F. Žagar. Slovenski jezik: jezikovna vadnica za sedmi razred OŠ.

Kljub težavam
Kopali smo se v reki
Kopali smo se v morju
Leteči deček
Mak veseljak
Moj oče je Maršovec
Moja žabica Živka
Moje potovanje v kameno
dobo
Moje potovanje v Emono
Moje potovanje v Petovio
Na palubi piratske ladje
Na počitnicah med
Indijanci
Nedeljski izlet
Nepričakovan obisk
Nočni strah na podstrešju
Nočni strah v kleti
Po pomladansko cvetje
Poroka mojega brata z
gozdno vilo
Prevajalski stroj za vse
jezike
S splavom po reki
Sosedov avto
Šotori
Staro otroško kolo
pripoveduje
Upor v razredu
V živalskem vrtu
Vajenka pri napovedovalki
usode
Z lažjo ne prideš daleč
Z vztrajnostjo veliko
dosežeš
Zabijanje žeblja
Zadnji ljudje, ki še
govorijo slovensko
Zapisi iz mojega dnevnika

1998–99²⁹²

Čudežna moč
Čudoviti dnevi pri
sosedih

²⁹² Revija Pisani list – PIL (Pionirski list, Pisani list).

Dan brez torb
Ime kravice
Izgubljeni na Blokah
Moj prijatelj
Na ovčerejski farmi
Na piramidi
Pohod na Čedce
Poplava
Princ za en dan
Sladoledna zmešnjava
Strah
Ubijalska beseda

1998–99²⁹³

Bolečina v ušesu
Danes sem Pika
Nogavička
Fantek iz blaga
pripoveduje
Kako je nastala ptičja
družina
Miška v mestu
Moja babica pri nas
Moje jutranje vstajanje
Moji temni in svetli dnevi
Naravoslovna moč
Spis o Lumpiju
Travna bilka mi je zaupala
skrivnost
V deželi Trmariji
Velikanko

1999

Sanjal sem, da sem prišel
v svet risank
Sanjal sem, da živim v
pravljicnem svetu
Sanjal sem, da živim v
pravljicni deželi
Živim v 22. stoletju

1999

Kosilo na Marsu
Domišljijski recept
Venerina gostilna

²⁹³ Revija Ciciban.

Na kosilu pri ljubljennem
prijateljčku
Bil(a) sem drevo
Bil(a) sem riba
Bil(a) sem hiša
Bil(a) sem raketa

1999

Potovanje na počitnice
Lepo potovanje
Potovanje na Mars
Skrivnostno potovanje
Zanimivo potovanje v
vesolje in obisk na
Marsu
Najlepše potovanje

1999²⁹⁴

Bil je zares smešen dan
Bil(a) sem ... (pustno
rajanje)
Bilo me je strah
Bojeval sem se s
sedmeroglavim
zmajem
Brez dela ni jela
Če bi bil predsednik
države, bi ...
Če bi bil(a) neviden(na) ...
Črna mečka je pred menoj
prečkala cesto
Čudežni ključ
Došel je došel Zeleni Jure
(O. Župančič)
Doživel(a) sem poraz
Gledali sem polete v
Planici
Gledali smo Jurčičevo
humoresko Kozlovska
sodba v Višnji gori
Jabolko ne pade daleč od
drevesa
Jaz kot slaven glasbenik

²⁹⁴ F. Žagar. Slovenski jezik:
jezikovna vadnica za sedmi
razred OŠ.

Jaz sem slaven slikar
Kaj je počel Radovedni
Taček
Kako je Kralj Matjaž
zajtrkoval pri meni
Kako sem prehodil
Čemšeniško planino
Kako sem preživel(a)
kresno noč
Kako sem se počutil(a), ko
sem gledal(a) Piko
Nogavičko
Lansko leto smo bili v
Grčiji
Lepa beseda lepo mesto
najde
Letel sem s padalom
Ljubo doma, kdor ga ima
Moj domači kraj
Moje idealne počitnice
Moje počitnice na Marsu
Moje življenje kot
humoreska
Moji spomini na prvi
šolski dan
Na poroki - ohceti
Na smučanju
Na taborjenju
Na Triglavu
Narobe svet
Obisk Jurčičeve hiše
Po toči zvoniti je prepozno
Povsod je lepo, a najlepše
je doma
Razpoloženje v razredu ob
koncu leta
Smučali smo v Kranjski
Gori
Sneguljčica je obiskala
našo šolo
Šola stoji na glavi
Šola v naravi skozi moje
oči
Sosed brez sosedu ne more
živeti
Stopil(a) sem v pravljico
deželo za devetimi

gorami in devetimi
vodami ...
Tokrat sem občutil(a)
samoto
Učitelji kot moji učenci
V Gardalandu me je bilo
strah
V letalu mi je bilo slabo
V moji domači vasi
V mestu
Z barko sem prepotoval(a)
celotno Primorje
Z dobro voljo začni delo,
pa bo lep uspeh imelo
Zrno do zrna palača,
kamen na kamen
palača

1999²⁹⁵

25. junija 2010
Aerocikel
Moj dežnik je lahko balon
Moj svinčnik je postal
raketa
Moja knjiga je postala
nebotičnik

1999²⁹⁶

Ati je šaljivec
Ati se 'važi' pri kosilu
Besede, težke kot skale
Brez nje pa res ne
Hitro se pobotamo
Hlebec
Kaj bom čez deset let
Kaj sem že hotel?
Kifeljc
Ljubi kruhek
Makovka
Na razstavi družinskih
jaslic

²⁹⁵ Vir: zvezki študentov
Pedagoške fakultete v
Ljubljani.

²⁹⁶ Revija Kmečki glas
(rubrika: Glasek – mi mladi).

Peka kruha včasih
Peljali smo se z vlakom
Poroka bo
Presta
Pri nas ni šibe
Rad (-a) imam
Skok v daljavo
Z mamco kolesariva
Zaljubljeni zaljubljeni
Zdaj imamo tudi živo
mejo
Žito

1999²⁹⁷

Čarovnica modna
kreatorka
Čudežna kura
Čudežna maska
Čudežna ptica
Čudežno mesto Piran
Čudežno seme
Cvetje pomladi
Deklica s svetlečimi
čevljički
Domača pizza, mm
Jablana
Janezove mačke
Jaz, kuhar
Jesen
Kaj bi bilo, če bi imeli
namesto rok krila
Kako je mene sonce
poljubilo
Kralj Čiruk
Mačeha, o mačeha (roča)
Mama pri kuhanju
Moj prijatelj samuraj
Moja najboljša jed
Moja šola
Na obisku pri Indijancih
Na obisku v pravljčni
deželi

²⁹⁷ Vir: zvezki študentov
Pedagoške fakultete v
Ljubljani.

Na poti v raj
Našel sem gusarsko ladjo
Nenavadna zima in
pomlad
O strahu, ki je bil zabaven
Obisk v Egiptu
Odprta vrata
Pesem o tulipanih
Počitnice
Podkovana žaba
Poletje
Pomlad
Pomlad
Potovanje v vesolje
Prvi sneg
Ptica iz dežele
Reks
Sestra pri peči
Sprehod po Veneri
Tata pri kuhanju
Tišina
V deželi norcev
V deželi risank
V kraljestvu
V kraljestvu živali
V kraljestvu rož
V pravljčni deželi
Vijolice dišeče
Zmešana abeceda

2000²⁹⁸

Bil(a) sem na poroki v
vesolju
Bil(a) sem na zboru
čarovnic in čarovnikov
Butalski župan nas je
obiskal-a
Cvetlice v rajskem vrtu
Čarobni napoj za
nevidnost
Čarovniški koktajl
(navodila za uporabo)

²⁹⁸ M. Blažič: Rajska ptica
(rokopis).

Česen in čebula sta se
zaljubila ...
Čudežna vrata peljejo v
skrivnostni vrt
Čudežno drevo in bonboni
za učenje
Detektivska zgodba v
živalskem vrtu
Deževal je marelični sok
Deževale so biserne kaplje
Dnevnik človeške ribice v
Postojnski jami
(poimenuj njene letne
čase, mesece in dneve)
Dnevnik (kristalnega)
zrcala
Dnevnik Atlantskega
oceana
Dnevnik človeške ribice
Dnevnik mladega
lipicanca
Dnevnik mladega pingvina
(poimenuj njegove
letne čase, mesece in
dneve)
Dnevnik Mona Lize
Dnevnik planeta Zemlja
Dnevnik polarnega sija
(napiši nekaj strani iz
dnevnika polarnega
sija)
Dnevnik poštnih znamke
Dnevnik Primicove Julije
Dnevnik ptic selivk na poti
v južne kraje
Dnevnik reke Ljubljanice
Dnevnik reke Pivke
Dnevnik stalagmita
Dnevnik stalaktita
Dnevnik trilobita
Dnevnik ugaslega vulkana
Dober večer, Luna
Dobro jutro, Sonce
Dobil(a) sem čarobni laser
Dobil(a) sem
nepričakovano darilo

Dobil(a) sem pismo iz prihodnosti	Izgubil(a) sem svoj čarobni klobuk	List iz dnevnika bisera v školjki (poimenuj njegove letne čase, mesece in dneve)
Dobro jutro, Sonce	Izgubljeni v labirintu	List iz dnevnika bisera v školjki (poimenuj njegove letne čase, mesece in dneve)
Dogodivščine male morske deklice	Izgubljeni v vesoljskem gozdu	List iz dnevnika iglavca (poimenuj njegove letne čase, mesece in dneve)
Dogodivščine mladega detektiva(ke)	Izpoved radovednega sončnega žarka	List iz dnevnika kralja Tritona (poimenuj njegove letne čase, mesece in dneve)
Dogodivščine mladih detektivov	Jedilnik Kosovirjev (napiši jedilnik Kosovirjev; zajtrk, kosilo, večerja / kaj pa poobedeck?)	List iz dnevnika kresničke (poimenuj njene letne čase, mesece in dneve)
Dogodivščine morskega dečka	Jedilnik male čarovnice	List iz dnevnika male morske deklice (poimenuj njene letne čase, mesece in dneve)
Dogodivščine v Deželi smeha	Jedilnik male morske deklice	List iz dnevnika male želve (poimenuj njene letne čase, mesece in dneve)
Dogodivščine v neznani deželi	Jedilnik vesoljcev iz druge galaksije	List iz dnevnika medveda (poimenuj njegove letne čase, mesece in dneve)
Dolgo iskanje izgubljenega zaklada (zemljevida)	Kaj sanja Luna? (domišljajska pripoved)	List iz dnevnika muhe enodnevnice (poimenuj njegove letne čase, mesece in dneve)
Dolgo pričakovani obisk iz veselja	Kaj sanja zvezdi utrinek? (domišljajska pripoved)	List iz dnevnika pšeničnega klasa (poimenuj njegove letne čase, mesece in dneve)
Družinsko drevo prijatelja Robota	Kako sem dobil-a ime Kongres čarovnikov in čarovnic na starem gradu	List iz dnevnika pšeničnega polja (poimenuj njegove letne čase, mesece in dneve)
Ekскурzija po Galaksiji	Kraljična na zrnu graha mi je zaupala (domišljajska zgodba, nadaljevanje zgodbe, sprememba stališča pripovedovanja)	List iz dnevnika ptice selivke (poimenuj
Ekскурzija čarovnikov in čarovnik v/po	Legenda o Ajdovski deklici (nove dogodivščine Ajdovske deklice)	
Ekскурzija v deželi Kosoviriji	Legenda o nastanku mojega imena (domišljajska legenda)	
En dan sem bil(-a) zvezda na nebu	Legenda o psih brez jezika	
En dan v Narobe svetu	Lepo prijateljstvo z delfinom (domišljajska zgodba)	
Enkrat so snežile sladoledne kepice	Letni časi (likovna pesem o minljivosti letnih časov)	
Gledal(a) sem skozi okno v prihodnost	List iz dnevnika (poimenuj njegove letne čase, mesece in dneve)	
Gospa Preteklost in gospodična Prihodnost se pogovarjata		
Grdi raček in mladi lipicanec se pogovarjata		
Gusarski dnevnik Gustija Groznega		
Iskali in našli smo izgubljeni otok		
Izginile so vse vezalke sveta		
Izginili so vsi gumbi		

njene letne čase, mesece in dneve)	Mezinček in Mezinčica v Pedenj-carstvu	Na obisku v Butalah
List iz dnevnika	Minevanje časa (likovna pesem)	Na obisku v idealni šoli
Sneženega moža (poimenuj njegove letne čase, mesece in dneve)	Modna revija na Veneri in Jupitru	Na praznovanju rojstnega dneva v Indiji Koromandiji
List iz dnevnika	Modna revija: tekmovanje za najlepši cvet na svetu	Na tekmovanju za Miss Marsa
tisočletnega hrasta (poimenuj njegove letne čase, mesece in dneve)	Moj intervju s Prešernom	Na tekmovanju za Miss sveta
List iz dnevnika	Moj najboljši prijatelj je zvesti pes	Nadaljevanje pravljice o Grdem račku
violinskega ključa (poimenuj njegove letne čase, mesece in dneve)	Moj narobe dan	Nadaljevanje zgodbe o Lepi Vidi
List iz dnevnika	Moj pogovor s Cankarjem na poti na Rožnik	Nadaljevanje zgodbe o mali morski deklici
zvezdnega utrinka (poimenuj njegove letne čase, mesece in dneve)	Moj prijatelj Elidor	Nadaljevanje zgodbe o Orfeju in Evridiki
List iz dnevnika	Moj prijatelj Robot	Nadaljevanje zgodbe o Urški (Povodni mož)
zvezdnega utrinka (poimenuj njegove letne čase, mesece in dneve)	Moj(a) prijatelj(ica) iz druge galaksije me je obiskal(a)	Najdeni izgubljeni zaklad v piramidi
List iz dnevnika želve (poimenuj njene letne čase, mesece in dneve)	Moja prijateljica Ma Ling Yu	Napiši urnik vesoljske šole (kakšne predmete imajo, učitelje, ocene, nagrade, malico, zabavo)
Ljubezen na prvi pogled med kresničkom	Moja uresničena želja	Napoved prihodnosti za butalskega župana
Ljubezensko pismo iz prejšnjega stoletja	Moje potovanje v vesoljski ladji	Napoved prihodnosti za človeško ribico
Ljubezenski napoj (recept)	Moje potovanje z vetrom	Napoved prihodnosti za grdega račka
Ljubezensko pismo iz prihodnosti (domišljjski spis)	Na krilih pikapolonice sem potoval(a)	Napoved prihodnosti za Mačka Murija
Luna mi je prišepnila svojo željo	Na ladji s Krištofom Kolumbom	Napoved prihodnosti za malo morsko deklico
Mala čarovnica in Velikan	Na letечи preprogi okoli sveta	Napoved prihodnosti za Martina Krpana
Mali oglasi po galaksiji (domišljjski mali oglas; kupim / prodam / zamenjam / oddam)	Na obisku pri Gargantui in Pantagruelu	Napoved prihodnosti za muho enodnevnico
Marko Polo me je povabil na Svilno pot	Na obisku pri H. C. Andersenu	Napoved prihodnosti za Pedenjpeda
Martin Krpan in Peter Klepec sta se pogovarjala	Na obisku pri izdelovalcu vremena	Napoved prihodnosti za Sneguljčico
	Na obisku pri J. in W. Grimmu	Napoved prihodnosti za tisočletni hrast
	Na obisku pri kitovi družini	
	Na obisku pri plemenu Ekoi v Nigeriji	
	Na obisku pri Primožu Trubarju	

Napoved prihodnosti za Triglav	Nepozaben dan v živalskem vrtu	Pisala mi je Turjaška Rozamunda
Napoved prihodnosti za Trnuljčico	Nepozaben obisk pri prijateljih Indijancih	Pismo iz Fantazije (domišljjsko pismo)
Narisal sem svetlo prihodnost	Nepozabne kratke počitnice	Pismo iz srednjega veka
Narobe svet – učitelji so učenci	Neverjetna zgodba je verjetna	Pismo vile in škrate
Nasmejali smo se do solz	Note v notnem črtovju se pogovarjajo	Planet Zemlja na moji dlani
Našel(a) sem gusarski zaklad na potopljeni ladji	Novice z neznanega planeta	Po sledih skritega dnevnika
Našel(a) sem neodposlano pismo v antikvariatu	Oaza in puščavski vihar v Sahari	Po sledih zemljevida iz 16. stoletja
Našli smo dinozavrove sledi v gozdu	Obisk iz vesolja	Po stekleni poti v steklenem gozdu
Nekoč, ko je	Obisk pri izdelovalcu vremena	Počitnice v Indiji Koromandiji
Nekoč, ko je deževal moder dež	Obisk v papirnati deželi	Pod nevidnim klobukom
Nekoč, ko je izginil Smeh s sveta	Obiskal sem prijatelje veseljce	Podedoval(a) sem bajno premoženje
Nekoč, ko sem živel v Prešernovem času	Obiskal(a) sem prijatelja v drugi galaksiji	Podmorska šola.. (predmeti, urnik, ocene)
Nekoč, ko so besede pobegnile iz jezika (slovarja)	Obleka naredi človeka? (razmišljanje)	Pogovor z mlino na veter
Nekoč, ko so deževale petice	Obvestilo prebivalcem Marsa	Pogovor ajde in pšeničnega klasa
Nekoč, ko so deževali bankovci	Ocene v redovalnici so oživele	Pogovor barv med seboj
Nekoč, ko so deževali bonboni za učenje	Oceni se pogovarjajo med seboj	Pogovor Blejskega in Bohinjskega jezera
Nekoč, ko so deževali čokoladni bonboni	Odkril-a sem nov recept proti vsem boleznim	Pogovor črk in števil
Nekoč, ko so deževali zlati cekini	Opis galaksije	Pogovor črne labodke in belega laboda
Nekoč, ko so oživele ocene v redovalnici	Opiši osnovno šolo v vesolju	Pogovor dimnikov med seboj
Nekoč, ko sta se srečali Sneguljčica in Trnuljčica	Opiši Zemljo iz letala	Pogovor dnevov tednu .
Nekoč, ko so deževali zlatniki	Opiši Zemljo iz rakete	Pogovor dnevov v tednu
Nenavadna radirka in vsemogočni svinčnik	Oris Marsovca	Pogovor dobrega in nagajivega grajskega duha
Neodposlano pismo v šatulji	Otok modrih delfinov	Pogovor dveh kontinentov na Zemlji
	Oživljena slika na steni	Pogovor elementov v periodnem sistemu
	Palčica in Palček v Pedenj-deželi	Pogovor gospodične Breze in gospoda Hrasta
	Pesem siren v slovenščini	Pogovor Grdega račka in mladega lipicanca
	Pilotiral(a) sem letalo concorde	
	Pisal mi je Prešeren	

Pogovor Grdega račka in mladega lipicanca	Pogovor med godalnimi in pihalnimi inštrumenti	Pogovor ptice selivk na poti v južne kraje
Pogovor izgubljenih rokavic	Pogovor med Lažjo, Resnico, Polresnico in Neresnico	Pogovor puščav med seboj (Kalahari in Gobi)
Pogovor kamilice in žajblja	Pogovor med levo in desno roko	Pogovor rečnega in morskega bisera
Pogovor kemijskih elementov (kisika, ogljika in vodika)	Pogovor med lihimi in sodimi števili	Pogovor rek med seboj (Ljubljana, Amazonka in Ganges)
Pogovor knjige na pergamentu in knjige na CD-romu	Pogovor med listavcem in iglavcem	Pogovor reke Pivke in Ljubljance
Pogovor kontinentov med seboj	Pogovor med Martinom Krpanom in Martino	Pogovor sadnega drevja med seboj (marelica, jabolko, oreh)
Pogovor kontinentov med seboj	Pogovor med navadnim telefonom in GSM telefonom	Pogovor slik v galeriji
Pogovor kresnice in kresnička na travniku (domišljjski pogovor)	Pogovor med Prešernom in Cankarjem	Pogovor solz
Pogovor letnih časov pri materi Naravi	Pogovor med Soncem in Luno	Pogovor starinske in moderne čarovnice
Pogovor lev v živalskem vrtu in leva iz pravljice	Pogovor med violinskim in basovskim ključem	Pogovor stekla in jekla
Pogovor leve in desne roke	Pogovor med zlato in srebrno barvo	Pogovor števil in črk
Pogovor Ljubljane in Benetk	Pogovor mesecev v letu	Pogovor urinih kazalcev
Pogovor Ljubljane in Londona	Pogovor mladega lipicanca in grdega račka	Pogovor virusov in bakterij
Pogovor Ljubljane, Dunaja in Rima	Pogovor morske zvezde in morskoga konjička	Pogovor vulkanov med seboj
Pogovor ljubljanskega gradu in gradu Zemono	Pogovor not na notnem črtovju	Pogovor z rajsko ptico
Pogovor ločil v zvezku (domišljjski pogovor)	Pogovor not na notnem papirju	Pogovor z mojo senco
Pogovor marjetice in narcise	Pogovor oblakov med seboj (kumulusa, kumulonbusa in altokumulusa (ovčic)	Pogovor z vitezi okrogle mize
Pogovor mavrice in Blejskega jezera	Pogovor oceanov med seboj	Pogovor zajca in polža
Pogovor med Blejskim in Bohinjskim jezerom (domišljjski pogovor)	Pogovor pihal in godal (flavta in violina)	Pogovor Zime in Poletja
Pogovor med durom in molom	Pogovor polža lazarja in polža mlakarja	Pogovor zmajev na Zmajskem mostu v Ljubljani
Pogovor med elektronskim mikroskopom in lupo	Pogovor Pomladi in Jeseni	Pogovor zvezd na nebu in njihovega odseva v vodi (domišljjski pogovor)
	Pogovor prvega, drugega in tretjega mileniuma	Pogovor žalostnega in veselega klovna
		Poročilo z ekskurzije po vesolju (domišljjsko poročilo)
		Poročilo z ekskurzije v Butalah (domišljjsko poročilo)
		Pot v novo galaksijo

Potopis stonoge (prigode in doživljaji)	Praznovanje rojstnega dneva v igluju	Recept za najboljšo čokolado na svetu
Potovanje in srečanje s pingvini na Antarktiki	Presenečenje v Postojnski jami	Recept za odličen uspeh
Potopis dežne kapljice	Prespal(a) sem eno stoletje	Recept za srečo
Potopis male snežinke	Prestrašil sem se do	Recept za vesoljski koktajl
Potovanje na belem oblaku	Prešernovo neodposlano pismo	Recept za vesoljski koktajl
Potovanje na deževnem oblaku	Preživel(a) sem en dan v Kraljestvu makovih zrn	Reklama za koktajl male morske deklice
Potovanje na letечи preprogi	Preživel(a) sem en dan v največjem svetovnem cirkusu	Reklama za počitnice v vesolju
Potovanje na otok zakladov	Pri prijatelju Robotu na obisku	Reklama za potovanje v raketi po Rimski cesti
Potovanje po inkovskem mestu	Prigode v deželi Liliputancev	Reklama za vesoljski koktajl
Potovanje po čokoladni deželi	Prigode zvestega Gwelfa	Robin Hood in Martin Krpan pri meni
Potovanje po luninem površju	Prijateljstvo s samurajem	Robot ima gripo (opravičilo za šolo)
Potovanje s podmornico okoli sveta	Princ, začaran v laboda	Rumeno-zelena vodna pošast
Potovanje s sončnim žarkom	Pripoved zmaja na Zmajskem mostu	S prijateljem astronautom po vesolju
Potovanje skozi čas	Pripoved velikega bleščečega lestenca in male ulične svetilke	S sošolci smo nabirali bisere
Potovanje skozi puščavo	Pustolovski dnevnik o iskanju zakladov Inkov in Aztekov	Sanjal(a) sem da sem v deželi Velikanov
Potovanje v srednji vek	Razburljive dogodivščine v Afriki	Sanjal(a) sem deželo brez časa
Potovanje z jadrnico okoli sveta	Raziskovanje novega planeta	Sanjal(a) sem, da namesto rok imam krila
Pozabil sem čarobne besede	Razmišljanje stalagmita	Sanjal(a) sem, da sem predsednik(ca) Slovenije
Praprotno seme na kresno noč mi je povedalo	Razmišljanje stalaktita	Sanje malega atoma pod mikroskopom
Pravljica o nastanku sedmih Triglavskih jezer	Razmišljanje: zakaj smo ljudje veseli (razmišljanje)	Seznam pravic otrok v vesolju
Pravljica o nastanku solz	Recept (Pri receptih napiši sestavine, pripravo in navodila za uporabo)	Seznam pravic otrok/bitij v povodni šoli
Pravljica o nastanku ogledala	Recept za čarovniško juho	Skrivnostno življenje makaronov in špagetov
Pravljica o nastanku flavte	Recept za dobro voljo	Skrivnost Cerknškega jezera
Praznoval(a) sem rojstni dan pri Eskimih	Recept za ljubezenski napoj	Skrivnost grajske skrinje
Praznovanje leta 2000 na Marsu	Recept za ljubezenski napoj	Skrivnost robidovega grma
Praznovanje Novega leta v Fantaziji		
Praznovanje rojstnega dneva pri Einsteinu		

Skrivnostni nastanek sedmih Triglavskih jezer	Telefon se je zaljubil v GSM	Vremenska napoved za mlečno stezo
Skrivnostni zapis v mozaiku v Ravenni	Telefonski pogovor z vesoljci	Vremenska napoved za našo galaksijo (domišljajska napoved)
Slika na steni je oživila	Telegram z Marsa	Vremenska napoved za podmorsko kraljestvo
Slika na steni mi je povedala	Tri želje zlate ribice	Vremenska napoved za vesoljce
Smeh v hiši strahov	Turistični vodič po planetih	Zakaj je izginil peti letni čas? (poimenuj peti letni čas)
Smešne prigode Česna in Čebule	Uganka v piramidi	Zakaj smo ljudje žalostni
Sneguljčica in Trnuljčica na ljubljanskem gradu	Utrinki z ekskurzije po vesolju	Zaljubljeni Bonbonček in Bonbončica
Sodeloval(a) sem na viteškem turnirju	Utrinki z Rimske ceste	Zaljubljenost v vesolju
Sodobna pravljica se je uresničila	V čokoladni deželi (potopis z zemljevidom)	Zanimiv dnevnik prijaznih vesoljcev
Splezal(a) sem po lestvi do neba	V deželi brez barv	Zanimiva pripoved svetilnika na oceanu
Spomini vodnjaka želja	V deželi brez črke P	Zanimiva pripoved zlatega cekina
Sporočilo na papirusu	V deželi brez števil	Zanimive dogodivščine v džungli
Spremenil sem se v ogledalo	V deželi Čebulandiji in Česnilandu	Zanimivo srečanje vesoljskih, podvodnih in zemeljskih šol
Srečal(a) sem človeka iz kamene dobe	V deželi geometrijskih likov	Zanimivo viteško doživetje
Srečanje in pogovor s povodnim možem	V deželi Gorgonov in Pomponov	Zanimivosti iz vesoljske postaje
Srečanje z robotom	V glasbeni deželi	Zapis intervjuja s kipi v muzeju
Stopil(a) sem skozi vrata v preteklost	V kraljestvu živali	Zbudil(a) sem v neznani deželi
Strip o skrivnostni Sfingi je oživel	V labirintu periodnega sistema	Zbudil(a) sem se v Deželi izobilja
Školjka z biseri mi je prišepnila	V mali zakladnici velike katedrale	Zbudil(a) sem se v Deželi igrač
Šola male morske deklice 'Šola' v kameni dobi	V stekleni deželi (potopis z zemljevidom)	Zbudil(a) sem se v Deželi Fantaziji
Šolska tabla mi je povedala	V svetu molekul in atomov	Zemlja I. in Zemlja II.
Šolski urnik v podvodni šoli	V virtualni resničnosti (znanstveno-fantastična zgodba)	Zemljevid neznane dežele
Šolski urnik v vesoljski šoli	Vabilo na detektivsko srečanje	Zemljevid samotnega otoka
Tekmovanje grajskih strahov v strašljivosti	Vabilo v Deželo Fantazijo	Zgodba štiriperesne deteljice
Tekmovanje nagajivih grajskih duhov	Vesoljska šola (predmeti, urnik, ocene)	
Tekmovanje v smešnosti	Vesoljski koktajl (navodila za uporabo)	
	Vila in škrat sta me obiskala	

Zgodba zaljubljene ulične
svetilke
Zgodba zamišljene ulične
svetilke

Zmešnjava v svetu brez
ogledal
Zradiral sem dogodke v
preteklosti

Zrcalček in Zrcalčica pri
Snežni Kraljici
Življenjepis zvezde
Severnice

Ko ni navedene opombe pri posameznih letnicah so viri naslovov prostih spisov različni zvezki (spisovnice) iz Slovenskega šolskega muzeja, zvezki študentov Pedagoške fakultete v Ljubljani in različni zvezki za spise, pisno sporočanje, proste spise ipd.

Dodatek 2**Naslovi prostih spisov od 1849–2000 (abecedno)**

22. junij 2002	Ali raje poslušam Mozarta ali Beethovna?	Avtobus
25. junija 2010	Ali res nismo več vraževerni?	Avtobus pripoveduje
26. junij 2008	Ali res nismo vraževerni?	Avtomobilska nesreča
26. junija 2002	Ali res nismo vraževerni?	Avtomobilska nesreča
27. novembra 2002	Ali sem za amaterski ali za profesionalni šport?	Avtomobilska nesreča
5. a razred	Ali so za vojne krivi narodi ali njihovi voditelji?	Avtomobilska nesreča
5. a razred	Ali značaj človeka kaj pomeni	Avtostop
Adam je bil prvi kmet	Ali znam ceniti kruh	Babica je izgubila očala
Advent	Alkohol je strup	Babica je pozabila očala
Advent	Alpe in Kras	Babica je pripovedovala
Advent	Alpe in Kras	Babica je pripovedovala
Aerocikel	Alpinistični vzpon	Babici za god
Afriški lovec pripoveduje	Amerikanska šola	Babičina hiša (dom)
Ahil toži materi Tetidi svojo boleost (Homer)	Ananas	Babičina soba
Ajdovo zrno pripoveduje	Ananas	Babičini spomini na Trst
Ako bi bila gospodinja	Andrej Turjaški	Bager
Ako dva gledata isto, ne vidita istega	Andrejka in marsovčki	Bager
Aktivna koeksistenca med državami – poroštvo za mir na svetu	Angel varuh	Bahač in prevzetnež le malo ima in malo velja
Al' bo kal pognalo seme, sam ne ve	Angelica	Bajka o gobah
Ali bi lahko obrnili kolo časa nazaj?	Angelji – otročji prijatelji	Bala sem se kazni
Ali bo Nejka?	Angelji – otročji prijatelji	Balada
Ali ga poznate?	Angeljski otrok	Balada
Ali ga poznate?	Anka	Balet v primeri s telovadbo
Ali je naša šolska soba velika ali majhna	Anka	Bali smo se alarma
Ali je pri ljudeh kaj sličnega? (Hlaček in muha)	Anka – nagovor nanjo	Baloni
Ali je vsak svoje sreče kovač	Antivirus	Basni
Ali jo poznate?	Anton Majnik	Bavbav na vasi
Ali naj bo kajenje prepovedano z zakonom?	Aprila 1986	Bavbav na vasi
Ali podkev res prinaša srečo?	Ari me je ugriznil	Bazen
Ali poznam ljubezen	Ata pripoveduje	Beg pred kačo
	'Ata! Jožka ni!	Beg pred kačo (podan v prvi in tretji osebi)
	Ati je šaljivec	Beg zobnih krtačk
	Ati se 'važi' pri kosilu	Bel cvet
	Avanti popolo	Bela babica
	Avto na bencin iz odpadkov	Bela kača
	Avtobus	Belko in Rjavko
		Belouška
		Berač
		Berač Boštjan

Berthold Schwartz pripoveduje svojim tovarišem menihom, kako je po naključju iznašel smodnik	Bil(a) sem raketa	Bili smo v Parizu
Beseda besedo želi	Bil(a) sem riba	Bilo je zabavno
Beseda sladka, domovina	Bil(a) sem pohvaljen(a)	Bilo je zabavno
Besede minejo, črke ostanejo	Bila je taka usoda vedno slavnih možakov, da jim slovelo ime, ko jih zagrenil je grob	Bilo me je strah
Besede odletijo, spisi ostanejo	Bila sem bolna	Bilo me je strah
Besede, težke kot skale	Bila sem bolna	Bilo me je strah
Betlehemska luč	Bila sem bolna	Bilo me je strah
Bezek, jako koristno drevo	Bila sem dojenček	Bilo me je strah
Bicikel	Bila sem figa mož	Bilo me je strah
Bil je bik in ne krava	Bila sem graščak	Bilo me je strah
Bil je vrabček	Bila sem kot sneg	Bilo me je strah
Bil je zares smešen dan	Bila sem kuharica	Bilo mi je lepo
Bil sem zdaj sem	Bila sem na Okroglici	Binkoštih na Vrbskem jezeru
Bil sem bolan	Bila sem na kroglici	Birma
Bil sem bolan	Bila sem partizanski kurirček	Bistriški potok ob zadnjem deževju
Bil sem dimnikar	Bila sem pekoča paprika	Bistveni znaki v Shakespearovem 'Snu kresne noči'
Bil sem kavboj	Bila sem Pika Nogavička	Biti pero
Bil sem kaznovan	Bila sem pohvaljena	Bitje iz veselja
Bil sem kuhar	Bila sem policajka	Bitumen na cesti
Bil sem partizan	Bila sem pri zdravniku	Bitumen na cesti
Bil sem partizanski kurirček	Bila sem pri zobozdravniku	Blagi dobrotnik
Bil sem sam, sam	Bila sem princeska	Blagor mu, kdor dolžnosti svojiga stanu na tanko dopolnjuje, on občuti no trajno zadovoljnost kterga ga tolaži v bridkosti mu podaljša vse težave
Bil sem v Ljubljani	Bila sem roža	Blagoslavljanje kruha in mesa na Veliko soboto v naši hiši
Bil sem velik morski deček (morska deklica)	Bila sem roža v parku	Blagoslavljanje kruha in mesa pri Jugovih
Bil(a) sem (pustno rajanje)	Bila sem roža v parku	Blagoslov (prekletstvo) volitev
Bil(a) sem bolan(-na)	Bila sem še majhne pameti	Blato
Bil(a) sem drevo	Bila sem učiteljica	Blaž je prišel v šolo v krilu
Bil(a) sem hiša	Bila sem v Mariboru	Blaženo srce umetnikovo blaži srca rojakom
Bil(a) sem na počitnicah pri čarovnici	Bila sem v sodu	
Bil(a) sem na poroki v vesolju	Bila(a) sem manjši(a) od makovega zrna	
Bil(a) sem na zboru čarovnic in čarovnikov	Bilanca in proračun osmošolca početkom šolskega leta (1908)	
Bil(a) sem neviden(-na)	Bili smo mehaniki	
Bil(a) sem pohvaljena(a)	Bili smo na izletu	
Bil(a) sem predsednik(-ca) Slovenije	Bili smo pri gasilcih	
	Bili smo v gozdu	
	Bili smo v knjižnici	
	Bili smo v Kumrovcu	

Blejsko jezero	Bojevita Vesna	Božični večer pri nas
Blejsko jezero	Bojim se grmenja	Božično drevesce
Blejsko jezero	Boleči palec na nogi	Božično drevesce
Blejsko jezero in Cerkniško jezero	Bolečina ob slovesu	Božično drevesce
Blejsko jezero in Cerkniško jezero	Bolečina v ušesu	Božično drevesce pripoveduje
Blejsko jezero najlepše jezero na Slovenskem	Bolezen v naši hiši	Božično drevo
Bleško jezero	Bolezen v naši vasi	Brada, usta, nos
Blisk	Bolha baba	Branje mavrice
Blišč in beda ličenja	Bolha buba	Brat
Bliža se pomlad	Bolj potrpeti v mladosti nego v starosti	Brat je bolan
BMX	Bolje potrpeti v mladosti nego v starosti	Brat me je užalil
BMX	Boljše je hranjeno jajce kakor sneden vol	Brata
Bodi bogoljuben in priden	Boljše je hranjeno jajce kakor sneden vol	Brata ni bilo v postelji
Bodi pošten in resničen	Boljše je hranjeno jajce kakor sneden vol	Bratova gostija
Bog je pravičen	Boljše vrabec v roki kot golob na strehi	Bratovi zvončki
Bog je pravičen	Boljši je hranjeno jajce kakor sneden vol	Brez dela ni jela
Bog je večno sonce	Boljši je vrabec v roki kakor golob na strehi	Brez dela ni jela
Bog oblači, Bog vedri	Bolni otročiček	Brez muje se še čevelj ne obuje
Bog rešuje svoje ljudstvo	Bolni otrok	Brez nadzorstva
Bogastvo zaslepi družino	Bolni otrok	Brez nje pa res ne
Bogatejši za izkušnjo	Bonboni	Brez potrebe ne prašaj
Bogatejši za izkušnjo	Bonboni za učenje	Brez potrebe ne prašaj
Bogati trgovec	Bor in smreka	Brez potrebe ne prašaj
Bogatiri	Borimo se za mir	Brez truda in napredka
Bogdan Novak na obisku	Bosonog v Mokronogu	Brezovo mazilo je dobro zdravilo
Bogoljubni otrok	Boste že videli, ko bom sam imel družino	Brigada na Kozjanskem
Bogoljubnost	Boter	Brigade
Boj med gozdnimi in domačimi živalmi	Boter	Buča
Boj na Ajdovskem gradcu	Božič	Buča
Boj na Ilovi Gori	Božič	Bučelica in golobček
Boj s samim seboj	Božič in novo leto pri Jeklinovih	Bukev
Boj z osami	Božič prihaja	Bukev in smreka (domišljjski spis)
Bojan Križaj je postal ravnatelj naše šole	Božič prihaja	Bukov les spomladi
Bojan Križaj je postal ravnatelj naše šole	Božične želje	Bunker v gozdu
Boječ Mirko	Božični dan	Burja
Bojeval sem se s sedmeroglavim zmajem	Božični večer	Burja na poti
Bojeval sem se s sedmeroglavim zmajem	Božični večer	Butalski župan nas je obiskal(a)
	Božični večer	Butare
	Božični večer	Cankar in deček
	Božični večer	Celje belo in veselo
	Božični večer	Celje belo je veselo
	Božični večer	Celotni življenjepis

Celotni življenjepis	Cvetoča češnja mi je zaupala skrivnost	Če bi bil človek človeku brat
Cena ni mera	Cvetoča češnja na vrtu	Če bi bil jaz učitelj
Cenena kamera	Cvetoča češnja pripoveduje	Če bi bil jaz učitelj
Cepljenje koz	Cvetoča češnja pripoveduje	Če bi bil jaz znanstvenik
Ceremonije so potrebne	Cvetoča češnja pripoveduje	Če bi bil jaz znanstvenik
Cerkev	Cvetoča češnja pripoveduje (o čebelah, ljudeh, vetru in dežju)	Če bi bil kralj
Cesar	Cvetoča hruška na vrtu	Če bi bil Martin Krpan
Cesar Franc Jožef in kmet	Cvetoča marelica na vrtu	Če bi bil Michael Jackson ravnatelj naše šole
Cesar Franc Jožef in ribičev sin	Cvetoča rž na našem polju	Če bi bil predsednik države, bi ...
Cesarjev god?	Cvetoča, češnja na vrtu	Če bi bil ravnatelj naše šole moj brat (sestra, oče)
Cesarjev rojstni dan?	Cvetoča, hruška na vrtu	Če bi bil veter
Cesta	Cvetoča, marelica na vrtu	Če bi bil(a) neviden(na)
Cesta in igrišče	Cvetoče buče na naši njivi	Če bi bila hišnik
Cestna zapora	Cvetoče drevo	Če bi bila jaz goba za brisanje table
Ciciban – cicifuj	Cvetoči lipi sredi vasi	Če bi bila jaz marjetica
Cigan je cigan	Čaj pripoveduje	Če bi bila jaz moj učiteljica
Ciklame za mamo	Čaj za bolno mamo	Če bi bila Martin Krpan
Cilika in zrele češnje	Čakajoč na zdravnika	Če bi bila partizanka
Ciljanje pirhov	Čakanje v vrsti	Če bi bila ptič
Ciril in Metod	Čar pomladi	Če bi bila ptica
Cirkus potrebuje pomoč	Čarobni krožnik	Če bi bila ptičica
Cirkuška predstava	Čarobni napoj za nevidnost	Če bi bila učiteljica
Cirkuška predstava	Čarobni pisalni stroj	Če bi bila ura
Cmeril sem se	Čarovnica modna kreatorka	Če bi imel čarobno paličico
Cmeril sem se	Čarovnik	Če bi imela čarodejni prstan
Cvetelo je morje	Čarovniški koktajl (navodila za uporabo)	Če bi imela veliko denarja
Cvetice	Čas brezskrbnih počitnic je za nami	Če bi imela veliko denarja, kaj bi z njim
Cvetice	Čas je časti vreden	Če bi jaz bila
Cvetice lepo cveto, pa vendar hkrati odcveto	Čas je zlato	Če bi jaz gradila ta svet
Cvetje pomladi	Časopisna novica	Če bi srečal Ajdovsko deklico
Cvetje za Grigorja Viteza	Čaša tvoja – življenje tvoje	Če bi tovarišica nagajala
Cvetke na grob neznanega vojaka	Čaša tvoja je življenje tvoje	Če bi zadela glavni dobitek
Cvetko in Mira pri Vilah	Če bi bil astronaut	Če bil(a) kralj(ica)
Cvetko in Mira pri vilah	Če bi bil čarovnik	Če bila bi ...
Cvetlice	Če bi bil človek človeku brat	Če gledamo zvezde
Cvetlice		
Cvetlice na našem vrtu sredi poletja		
Cvetlice na oknih naše hiše		
Cvetlice v rajskem vrtu		
Cvetlice, prijateljice nam v žalosti in veselju		

Če gledamo zvezdnato nebo	Čebula pripoveduje o svojem obisku pri rastlinah	Češnja na vrtu je spregovorila
Če je komu dolgčas, naj gre na most na Soči	Čemu bom posvetila vse svoje sile	Četrtega julija leta 1848
Če je mama v bolnišnici	Čemu bom posvetila vse svoje sile	Čevelj – ladja
Če mačke ni doma, miši plešejo	Čemu bom posvetila vse svoje sile	Čevelj pripoveduje
Če otrok ni tak, kot želijo starši	Čemu bom posvetila vse svoje sile	Čevljar in medved
Če pogledam zvezdnato nebo	Čemu bom posvetila vse svoje sile	Čevljar in njegova žena
Če se dušnim in telesnim močem že v mladosti prava natega da, se je nadejati srečnega življenja	Čemu bomo posvetili vse svoje sile	Čevlji
Če se medvedu posveti	Čemu bomo posvetili vse svoje sile	Čevlji
Če se pokvari televizor	Čemu bomo posvetili vse svoje sile	Čevlji
Če se zamešajo pravljice	Čemu bomo posvetili vse svoje sile	Čez deset let
Če se zemlja ujezi	Čemu bomo posvetili vse svoje sile	Čez deset let
Če se zgubiš	Čemu bomo posvetili vse svoje sile	Čez deset let
Če si nadloga	Čemu bomo posvetili vse svoje sile	Čez dobrih deset let
Če te boli zob, je pa res hudo	Čemu bomo posvetili vse svoje sile	Čistili smo okolje
Če tvoj brat v cerkvi ne poslušaj naj ti bo kakor nevernik in očitni grešnik	Čemu rabimo brezo?	Čiščenje in vzdrževanje
Čebela	Čemu se smeji 8. A	Človek
Čebela pripoveduje o svojem obisku pri rastlini	Čemu se učimo plesti?	Človek
Čebela pripoveduje o svojem potovanju	Čemu živim?	Človek je toliko vreden, kolikor ima v sebi ljubezni
Čebela pripoveduje o svojem potovanju	Čerin izkoplje zaklad	Človek mora imeti prijatelja, vsaj enega, da je lahko vesel
Čebela pripoveduje o svojem potovanju	Česa iz svoje prve mladosti se najbolje spominjam	Človek mora v duši nositi nemirne valove
Čebelica in čmrlj	Česa se najbolj spominjam	Človek živi vendarle ob kruhu
Čebelica in golobček	Česa se najbolj veselim	Človek, ki je name naredil vtis
Čebelica Maja	Česa se rad(a) spominjam	Človeške bolezni
Čebelja pot	Česa se rada spominjam	O čem bi pisal Ivan Cankar danes
Čebelja pot	Česa se rada spominjam	O človeškem telesu
Čebelnjak	Česa si najbolj želim?	O človeškem telesu
Čebelnjak	Česa si želim najbolj?	Čokolada
Čebelnjak	Česa si želiš najbolj?	Čopka
	Česar prvič prav ne storiš	Črešnja
	Česar sam nimaš rad, tudi drugim ne stori	Črešnja na šolskem vrtu je polna zrelih črešenj
	Česar se človek najbolj veseli, to je rado polno gernjav	Črešnja na šolskem vrtu je v polnem cvetu
	Česen in čebula se zaljubita	Črke v mojem zvezku so oživele
	Česen in čebula sta se zaljubila	
	Češnja	
	Češnja je zacvetela	

Črke v mojem zvezku so oživele	Čudne prikazni na barjanski strani	Dan, ko so zastonj delili pice
Črke v mojem zvezku so oživele	Čudne sanje	Dan, ko so zastonj delili pice
Črke v mojem zvezku so oživele	Čudni gamsi	Dan, ko so zastonj delili pice
Črna mečka je pred menoj prečkala cesto	Čudni gostje v Mračnem gozdu	Dan, ko so zastonj delili pice
Črne ptice	Čudno jajce	Dan, ko so zastonj delili pice
Črnice (borovnice) že zore!	Čudno življenje majhnega sončka	Dan, ko so zastonj delili pice
Črno-belo	Čudoviti dnevi pri sosedih	Današnja nevihta
Črtica	Črnova Francka	Današnje slabo vreme
Črtomir (Primož Trubar)	Čutim	Današnji dež
ponovno med Slovenci	Čuvam čevlje	Današnji živinski sejem
Črtomirov značaj	Da bom zmogla reči: »Ne, hvala«	Danes je neznosna vročina
Čtivo	Da bom zmogla reči: »Ne, hvala«	Danes se zunaj vse blešči
Čtivo	Dajte nam več mestnih parkov	Danes sem Pika
Čudež	Dalje nego v slikah in kipih živi spomin vrlih junakov v plemeniti pesmi	Nogavička
Čudežna kura	Dan	Danes sem Pika
Čudežna maska	Dan 1. rožnika ali god vseh cvetic	Nogavička
Čudežna moč	Dan brez torb	Danes so bili gospod nadzornik pri nas
Čudežna ptica	Dan groze	Danes že zopet solncece sije
Čudežna vodka	Dan mladosti	Danilov prvi nastop
Čudežna vrata peljejo v skrivnostni vrt	Dan mladosti	Dar očka in mamice
Čudežna vrata v	Dan mladosti	Daritev bodi ti življenje celo
Čudežni balon	Dan mrtvih	Dati na posodo
Čudežni kamen	Dan mrtvih	Debela laž
Čudežni ključ	Dan mrtvih	Debela laž
Čudežni kozarec	Dan naše armade	Deček in lipa
Čudežni lonček	Dan poln smole	Deček in lipa
Čudežni napoj	Dan priključitve	Deček in lipa
Čudežni ptiček	Dan sv. birme na Rušah	Deček in ptica glasbenka
Čudežni vrt	Dan sv. Rešnjega telesa	Deček in škrjanec
Čudežno drevo in bonboni za učenje	Dan trgatve	Deček s kolesom
Čudežno mesto Piran	Dan v letu 3000	Dečkove sanje
Čudežno pero	Dan, ko so zastonj delili klobase	Dedek
Čudežno seme	Dan, ko so zastonj delili klobase	Dedek je dopolnil 82 let
Čudežno seme	Dan, ko so zastonj delili pice	Dedek Mraz
Čudna krogla na drevesu		Dedijev rojstni dan
Čudna mačka		Dedkova ura
Čudna poroka		Dedkove sanje
Čudna ptica		Dedovo pismo
Čudna svatba		Deklica in cvetoči mak
Čudna vrata in čuden pes		Deklica in cvetoči mak

Deklica in marjetica	Delovanje v športnem društvu	Dimnikar in gumbi
Deklica in usmiljena grofica	Delovna akcija	Dimnikarček
Deklica in vile	Delovni dan moje mame	Dimnikarček
Deklica s svetlečimi čevljički	Delovni dan moje mame	Dimnikarji
Deklica sem, ki ne mara jesti	Delovni dan v letu 3000 delu v šoli	Dinozaver v Kopru
Deklice so bolj pridne kot dečki. Ali je to res?	Demant in premog	Dirka
Dekličino veselje se je izpremenilo v žalost	Demant in premog	Dirkalci in gledalci, pozor
Delaj in moli	Demonstracije	Disciplina in kako mi pomaga
Delala sem v kuhinji	Denar	Diskriminiranje
Delali smo mlinčke	Denarstvo v srednjem veku	Dišave
Delavčev dom in družina	Der Schule	Divja koza predivna in oprezna žival
Delavčev nedeljski počitek	Der Fruling ist da	Divja mačka
Delavčev nedeljski počitek	Deseti dan meseca oktobra	Divji mož na Mrzlici
Delavec (rudar, fužinar, zidar, orglar) pri delu	Desetnica	Dnevnik (kristalnega) zrcala
Delavec na delu	Desetnica	Dnevnik Atlantskega oceana
Delavec suženj – je postal gospodar	Detektivska zgodba v živalskem vrtu	Dnevnik človeške ribice v Postojnski jami (poimenuj njene letne čase, mesece in dneve)
Delavec, ki topi železno rudo v Martinovi peči	Devet dolgih samotnih dni	Dnevnik človeške ribice
Delavnik na kmetih	Deveta dežela	Dnevnik iz počitniške kolonije
Delo	Deveti rojstni dan	Dnevnik mladega lipicanca
Delo	Dež	Dnevnik mladega pingvina (poimenuj njegove letne čase, mesece in dneve)
Delo na našem travniku v prvi pomladi	Dež me je dobil	Dnevnik Mona Lize
Delo na našem vrtu v prvi pomladi	Dežela bučmanov	Dnevnik planeta Zemlja
Delo priklicevalca dežja	Dežela poštenjakov	Dnevnik polarnega sija (napiši nekaj strani iz dnevnika polarnega sija)
Delo za cerkev	Deževal je marelični sok	Dnevnik poštnih znamke
Delodajalci so tudi človeški	Deževale so biserne kaplje	Dnevnik Primicove Julije
Delovanje metuljevo	Deževalo je	Dnevnik ptic selivk na poti v južne kraje
Delovanje v organizaciji	Deževen dan	Dnevnik reke Ljubljanice
Delovanje v organizaciji	Deževen dan je lahko prav krasen dan	Dnevnik reke Pivke
Delovanje v pevskem zboru	Deževje	Dnevnik s popotovanja po džungli
Delovanje v pevskem zboru	Deževje	Dnevnik s potovanja
Delovanje v športnem društvu	Deževna kaplja	
	Deževno popoldne	
	Dežja nam manjka	
	Dež, sonce, mavrica	
	Dežna kapljica	
	Dialog desnega in levega čevlja	
	Dobila sem muco	
	Diganova jama	
	Dijaki treh vrst	
	Dimček in cigaretka	
	Dimnice	

Dnevnik stalagmita	Dobili smo prehodno zastavico	Dogodek na ledu (razredni spis)
Dnevnik stalaktita	Dobili smo punčko	Dogodek na razstavi
Dnevnik šolarske ljubezni	Dobili smo radio	Dogodek s počitnic
Dnevnik šolskega dela	Dobra volja	Dogodek s počitnic
Dnevnik trilobita	Dobre misli	Dogodek s počitnic
Dnevnik ugaslega vulkana	Dobre misli	Dogodek s počitnic
Do Marsa in naprej	Dobre misli	Dogodek s počitnic
Do meseca in nazaj	Dobre misli	Dogodek s taborjenja
Do šole	Dobre misli	Dogodek v naši delavnici
Do vrha je zmanjkalo le nekaj moči	Dobre misli	Dogodek v Stražišču
Dob ali poletni hrast	Dobre misli	Dogodek v Stražišču
Dober film	Dobre misli	Dogodek v šoli
Dober dan, sonce!	Dobre misli	Dogodek, ki ga ne bom pozabila
Dober je domek, če ga tudi ni več kot za en bobek	Dobre misli	Dogodilo se je
Dober je domek, če ga tudi ni več kot za en bobek	Dobre misli	Dogodivščine male morske deklice
Dober nasvet	Dobri kosce	Dogodivščine mladega detektiva(ke)
Dober večer, Luna	Dobri ljudje pomagajo	Dogodivščine mladih detektivov
Dobil sem bratca	Dobri misijonarji	Dogodivščine morskega dečka
Dobil sem bratca	Dobri otrok	Dogodivščine v Deželi smeha
Dobil sem dobro oceno	Dobri otrok	Dogodivščine v džungli
Dobil sem dobro oceno	Dobro delo	Dogodivščine v neznani deželi
Dobil sem dobro oceno	Dobro dete	Dogodki iz gozda
Dobil sem nagrado	Dobro jutro, Sonce	Dogodki iz mojih otroških let
Dobil sem novo obleko	Dobro jutro, Sonce	Dol z nesnago
Dobil sem novo obleko	Dobro obrnjeni denar	Dolgčas po babici
Dobil sem novo obleko	Dobro, da človek ni sam na svetu	Dolgočasne igre
Dobil sem značko	Dogodbice iz lastnega življenja	Dolge minute čakanja
Dobil(a) sem čarobni laser	Dogodek	Dolgi večeri
Dobil(a) sem nepričakovano darilo	Dogodek iz mladosti	Dolgo iskanje izgubljenega zaklada (zemljevid)
Dobil(a) sem pismo iz prihodnosti	Dogodek iz mladosti	Dolgo mora iskati
Dobila sem bratca	Dogodek iz mojega življenja	Dolgo pričakovani obisk iz veselja
Dobil(a) sem hrčka,	Dogodek iz mojega življenja	Dolgočasen film
Dobil(a) sem muco	Dogodek iz mojega življenja	Dolgočasne igre
Dobila sem priznanje	Dogodek iz partizanskih dni	Dolina v gosti megli, planina v zlatem solncu
Dobil(a) sem psička	Dogodek iz pred 8. let	
Dobil(a) sem ribico	Dogodek mojega otroštva	
Dobila sem sestrico	Dogodek na ledu	
Dobili smo drva (premog) za šolo	Dogodek na ledu	
Dobili smo novo šolo	Dogodek na ledu	
Dobili smo pismo iz Moskve		

Dolina v gosti megli, planina v zlatem solncu	Doživljaj na travniku	Družba nam nudi ugodnosti, a nalaga tudi dolžnosti
Dolžno pismo	Doživljaj v gozdu	Družba, mesto in invalidi
Dolžnost svoj jezik spoštovati	Doživljaj v gozdu	Družinska molitev
Dolžnost svoj jezik spoštovati	Doživljaj z našega igrišča	Družinske skrbi
Dolžnost svoj jezik spoštovati	Dr. France Prešeren	Družinski avto
Dom	Draga Anica!	Družinsko drevo prijatelja Robota
Dom	Dragi Jezus	Drvar se je ponesrečil
Doma	Dragi Miklavž	Drzovitost planinskega orla
Doma na paši	Dragi otroci celega sveta	Držite ga, držite ga, da ne pade
Doma na paši	Dragi otroci celega sveta	Duh na podstrešje
Doma na paši	Dragi pastirček	Duh na podstrešje
Doma pri ciganih	Dragi pastirček	Duh na podstrešju
Doma sem srečna	Dragi sv. Miklavž	Duhovi v hiši
Domača kuretina	Drago solnčece!	Dva brezposelna
Domača pizza, mm	Drava zeljice	Dva čisto navadna dneva
Domača vas	Drava mi je povedala	Dva čisto navadna dneva
Domača vas	Drava (Ljubljana, Krka) mi je pripovedovala	Dva kadilca pri hiši
Domača vas	Drava ob zadnjem deževju	Dva otroka v gozdu
Domača žival	Drava, Sava in Soča	Dva palčka
Domače delo	Dražili smo psa	Dva petelinčka v boju
Domače delo	Drejkov boben	Dva psička v igri
Domače živali	Drevesa pripovedujejo	Dva sorodnika preveč
Domišljjski recept	Drevesi se pogovarjata	Dva stara
Domovina	Drevesi se pogovarjata	Dva svetova, ki drug drugega ne razumeva –
Domovina	Drevo ob mladinski progi pripoveduje	svet otrok in svet odraslih
Domovina	Drevo na nepravem mestu	Dva šopka živordečih jagod
Donesi sem!	Drevo na nepravem mestu	Dva zajčka
Donosne dejavnosti	Drevo ob mladinski progi pripoveduje	Dvakrat bum
Došel je, došel, Zeleni Jure (O. Župančič)	Drevo ob mladinski progi pripoveduje	Dvanajst bratov
Doživel sem prometno nesrečo	Drevo življenja	Dve mački v igri
Doživel sem prometno nesrečo	Drobca otroštva s počitnic	Dve zelo različni pesmi z isto tvarino
Doživel sem prometno nesrečo	Drobna snežinka pripoveduje	Dve zgodbi
Doživel(a) sem poraz	Drobne cvetlice so me osrečile	Dvojna izguba
Doživela sem krivico	Drobne ptičice po zimi	Dvojno presenečenje
Doživetja sitne muhe	Drobtinice sem raztrosil – a ne kar tako	Dvopisnik
Doživetje drobnega listka	Drsalke	Džonija nimam več
Doživljaj s počitnic	Drsanje	Deček in metuljček
Doživljaj iz moje mladosti		Eden za vse vsi za enega

'Ej, ta kepa!'	Fazanova smrt	Glej jo, glavico žarečo!
Ekskurzija na Krasu	Fazanova smrt	Glej jo, lisico-tatico!
Ekskurzija po Galaksiji	Film, knjiga ali koncert	Gobji prepir
Ekskurzija v kameno dobo	Fotografirali smo gamsa	Gojenje hrčkov
Eksplodirajoče veselje	Fotografirali smo gamsa	Goljufani goljuf
Ekskurzija čarovnikov in	Frajeri	Golob
čarovnik v/po ...	Fran Erjavec – vzoren mož	Golob v razredu
Ekskurzija v deželi	France Prešeren	Golobček
Kosoviriji	Franček in ptička	Golobček sv. Očeta
Elegija – potok, oda – reka	Franček in ptička	Golobčki
Električni pes	Fridolin pri čolniču ali	Gora
Električni sošolec	mlad brodnik	Gori, gori
Ema in lastovke	Frizerka med svojim	Gorica, žgeš me
En dan beračevega	delom	Goriški svetoivanski
življenja v mestu ali na	Fužinar na delu	strežniki
kmetih	Gad	Gosenice na našem
En dan kot policist	Gad jo je pičil	sadnem drevju
En dan kot učitelj	Galjot je našel srečo	Gosenice na našem
En dan kot zdravnik	Galjot je našel srečo	sadnem drevju
En dan med počitnicami	Galjot je našel srečo	Gospa in telefon
En dan sem bil(a) zvezda	Gasilske vaje	Gospa Preteklost in
na nebu	Gizdalin	gospodična Prihodnost
En dan v Narobe svetu	Gizdavost mora trpeti	se pogovarjata
En dan v Vili Čiračara	Glad je najboljši kuhar	Gospodarski pomen morja
En dan v življenju rudarja	Glasba, ki jo ljubim	Gospodična Srečka in
En dan velikonočnih	Glasbeni inštrument, ki se	gospod Denar sta se
praznikov	ga vsak lahko nauči	zaljubila
En pogled po kuhinji pove,	Glasbeni krožek	Gospodinja me je skuhala
kakšna je gospodinja	Glasovi od 'Zelene mlade'	Gosposko pa kmetiško
Ena nedeljska	Glasujem za mir	Gostje na našem vrtu
Ena ura zgubljenja, dovolj	Glavni oltar naše cerkve	Gostje na našem vrtu
krivice	Glavni problemi našega	Gostje na našem vrtu
Energija se krepí z delom	mesta	Gostje, ki bi zanje želel, da
Enkrat so snežile	Gledal(a) sem skozi okno	bi ostali
sladoledne kepice	v prihodnost	Govor kako se obujemo in
Eno sto ali nič vprašanj	Gledala sem pod	sezujemo
Esej o ...	mikroskopom	Govoreča lisica
Fantek iz blaga	Gledala sva se kot pes in	Govoreča lisica
pripoveduje	mačka	Govoreča steklenica
Fantje in dekleta; nikar ne	Gledali sem polete v	Govoreča sveča
iščite svoje časti v	Planici	Govoreča torbica
zlahtnih, dragih in	Gledali smo film o	Govoreči črviček
nečimrnih oblačilih	prometu	Govoreči hrček
Fara ima vse farane pod	Gledali smo Jurčičevo	Govoreči konj na
svojim zvonom	humoresko Kozlovska	televizijskem kvizu
Fašistični okupatorji v	sodba v Višnji gori	Govoreči konj na
mojem rodnem kraju	Gledališke anekdote	televizijskem kvizu

Govoreči konj na televizijskem kvizu	Greda tulipanov	Hišica pod hribom
Govori lepo	Greda tulipanov	Hišica za, konec tedna
Govori, kar je res, stori, kar smeš	Greda tulipanov	Hišni ljubljenci in njihove navade
Govorilo je zdravilo	Greh	Hitro in lahko pokvariš otroka
Govorilo je zdravilo	Grem k verouku	Hitro se pobotamo
Gozd	Gremo na Triglav	Hladno jutro
Gozd	Gremo na Triglav	Hlapec Jernej gospodari
Gozd	Gremo skupaj v hribe	Hleb za trebuhom ne hodi
Gozd – naš prijatelj in dobrotnik	Gremo skupaj v hribe	Hlebec
Gozd naš prijatelj in dobrotnik	Grenčica v kupi veselja	Hmelj smo obirali
Gozd pozimi	Grenka sreča	Hobi, šport ali izlet
Gozd v jeseni	Grizejo radirke	Hočemo mir
Gozd, moje veselje	Grozdje	Hodil po zemlji sem naši in pil nje prelesti
Gozdi požar na Pohorju dne	Grozen dan	Hodil sem ...
Gozdne živali	Grozljivka ali zakaj je prijetno biti v strahu	Hodil(a) sem v šolo v kameni dobi
Gozdne živali se bojijo človeka	Guganje – natrgana vrv – padec	Hodim v podvodno šolo
Gozdni prebivalci	Guganje – natrgana vrv – padec	Hodim v vesoljsko šolo
Gozdni prebivalci	Guganje na stolu	Hodiš po moji glavi
Gozdni prebivalci	Gusarski dnevnik	Hoja debele race, šepave kokoši in petelina
Grad – gospodar nad mestom	Gusarski dnevnik Gustija Groznega	Hoja k razglednemu stolpu
Grad Gamberk	Gusarski zaklad na potopljeni ladji	Hoja ljudi
Grad na Preski	Hajduk, zgled ljubezni do domovine	Hoja na Boč
Gradba velike žage ob Lobnici	Harmonikarska turneja	Hotel sem več vedeti kot drugi
Gradili smo hišo	Harmonikarska turneja	Hrabri srbski topničar
Gradili smo sneženega moža	'Hčerka, k meni!'	Hrast
Gradili smo sneženega moža	Hibridizacija – pot do več žita	Hrast
Gradili smo sneženega moža	Himalajec	Hrast pripoveduje
Grajska ruševina	Hinavec in pijanec	Hrepenenje
Grajski duhovi	oskrunita nad seboj nar veči božji dar	Hromi Jurij
Grajski norec	Hiša	Hrošč pripoveduje
Grajski ribnik v Šoštanju	Hiša	Hruška
'Grande trio!'	Hiša mojih sanj	Hud konj
Grde in lepe besede	Hiša na drevesu	Hud vihar po noči
Grdi raček in mladi lipicanec se pogovarjata	Hiša na drevesu	Hud, pa zdrav tobak
	Hiša na drevesu	Huda nadloga
	Hiša na drevesu	Huda zima
	Hiša ob Krki	Hudobija in ljubezen
	Hišica na drevesu	Hudobija se sama kaznuje
	Hišica na griču	Hudobija se sama kaznuje
	Hišica ob pokopališču	Humoristična svetovalnica
		Hvala dobremu vozniku

roki vas misli udariti kaj mu porečete? kaj mislite o njem	Izgubljen petdinarski, kovanec pripoveduje	Izložba pri trgovcu S. pred Božičem
Iz šole domov; ob plotu stoji deček s šibo v roki vas misli udariti kaj mu porečete? kaj mislite o njem	Izgubljena kapa Izgubljena kolebnica Izgubljena srca Izgubljena torba Izgubljena ura	Iznajdljivi šofer Izobraževalna televizija Izplačalo se je Izpolnila se mi je želja Izpoved Izpoved radovednega sončnega žarka
Iz živalskega sveta Izbirač je slab pogajač Izbirajmo deset najboljših del slovenske književnosti	Izgubljeni na Blokah Izgubljeni nemški naboj Izgubljeni petdinarski kovanec pripoveduje	Izprehod na Mali grad Izprehod na Mali grad Izprehod v gozd Izprehod v gozd Izprehod v gozd
Izdelovanje Izdelovanje mlinčka Izginile so vse vezalke sveta Izginile so vse vezalke sveta	Izgubljeni v vesoljskem gozdu Izgubljeni zaklad v piramidi	Izpremeni tekmo v boj na sablje, popiši boj Izpričevalo hlapcu Izpričevalo hlapcu Izraba laserskih žarkov Izumitelj, ki sestavlja nov stroj
Izginili so vsi gumbi Izginili so vsi gumbi sveta Izgubil sem avto Izgubil sem kapo Izgubil sem knjigo Izgubil sem se Izgubil sem se Izgubil sem se Izgubil sem šolsko knjigo	Izkopali smo lonec cekinov Izkopanine v Šempetru Izkušnja, ki me je pretresla Izkušnja Izkušnje	Izvir Jabelko ne pade daleč od drevesa
Izgubil(a) sem ključ Izgubil(a) sem ključ / kapo Izgubil(a) sem ključ / rokavice	Izlet Izlet Izlet Izlet	Jablan in smreka Jablan dobra gospodinja Jablan pripoveduje svoje življenje
Izgubil(a) sem svoj čarobni klobuk	Izlet enakozvočnic Izlet k Sv. Duhu Izlet na Cerčniško jezero Izlet na Cerčniško jezero Izlet na Cerčniško jezero	Jablana Jablane, hruške in druge cepe, cepi v mladosti za stare zobe!
Izgubil(a) sem ... Izgubil sem ključ Izgubil(a) sem ključ Izgubil(a) sem copate Izgubil(a) sem dežnik Izgubil(a) sem ključ	Izlet na Dolenjsko Izlet na Dolenjsko Izlet na Hom Izlet na Raduho Izlet na Rožnik Izlet na Šmarno goro Izlet na vas Vrh Izlet v Gardaland	Jabolko Jabolko ne pade daleč od drevesa Jabolko ne pade daleč od drevesa
Izgubila sem se Izgubila sem uro Izgubili smo očeta Izgubili smo se v labirintu Izgubili smo sošolko Izgubljen petdinarski kovanec pripoveduje	Izlet v gore Izlet v gore Izlet v naravo Izlet v Novo mesto Izlet v Postojnsko jamo Izlet v Rajhenburg Izlet v Slivsko jamo	Jagode so zrele že! Jakec in vrabček Jama pri Brišičkih in naš Kras Jan Plestenjak na naši šoli Janezek – angeljček Janezov stric je po poklicu obešalnik Janezkova Amerika Janezove mačke

Janko pripoveduje o samem sebi	Jaz – gasilec	Jeseni
Januarska kronika	Jazusov grob	Jeseni
Januarska kronika	Je pa davi slanica padla	Jeseni
Januarska kronika	Jedilnik Kosovirjev (napiši jedilnik Kosovirjev; zajtrk, kosilo, večerja / kaj pa poobede?)	Jeseni se veselimo sadov našega dela
Jaslice	Jedilnik male čarovnice	Jesenska injekcija
Jaslice	Jedilnik male morske deklice	Jesenska jutra
Jaslice v Bazovici	Jedilnik vesoljcev iz druge galaksije	Jesenska nedelja
Jasno zimsko jutro	Jedro uro na drsališču	Jesenska nedelja
Jaz	Jelen in jazbec	Jesenska nedelja
Jaz – oče	Jelen in jazbec	Jesenska nedelja
Jaz – gasilec	Jelen in jazbec	Jesenska slika
Jaz in jeternica	Jelen in jazbec	Jesenska slika
Jaz in metuljček	Jesen	Jesenske barve na drevju
Jaz in moj sošolec	Jesen	Jesenske podobice
Jaz in povodni mož	Jesen	Jesenski čas
Jaz in škrjanček	Jesen	Jesenski izprehod
Jaz in tvoj sošolec	Jesen	Jesenski sprehod
Jaz in Urška (iz povodnega moža)	Jesen	Jesenski strah
Jaz in vijolica	Jesen	Jesensko deževje nam nagaja
Jaz in zvonček	Jesen	Jesensko jutro
Jaz – mama	Jesen	Jesensko jutro
Jaz – oče	Jesen	Jezerce – luža
Jaz – učiteljica	Jesen	Jezik – največje bogastvo
Jaz deževna kapljica	Jesen	Jeziku berzda reč je lepa – ker kdor je nima, se mu otepa
'Jaz grem k mami!'	Jesen	Jezusov zvonček
Jaz kot slaven glasbenik	Jesen	Jež in lisica
Jaz poslanka	Jesen	Jež in zajec
Jaz sama	Jesen	Jež čuden, a pošten svat
Jaz sem	Jesen (ki razkriva sive pajčolane)	Jež v škafu
Jaz sem budilka	Jesen (razkriva sive pajčolane)	Ježek
Jaz sem jabolko	Jesen je prišla	Ježek in zajček
Jaz sem mama	Jesen je prišla	Ježek na obisku
Jaz sem oblaček	Jesen je prišla	Joj, koliko vprašanj
Jaz sem očka	Jesen je prišla	Joj, naloga!
Jaz sem reka	Jesen na Krasu	Joj, urezala sem se
Jaz sem slaven slikar	Jesen v Beli krajini	Junaški boj Avstrijcev
Jaz sem stonoga	Jesen v gozdu	Junaški vojak
Jaz sem stonoga	Jesen v gozdu	Jurček na sejmu
Jaz sem škrbčeva hiša	Jesen v gozdu	Jurček s Holma
Jaz sem zvonček	Jesen v gozdu	Jurčičeva rojstna hiša
Jaz, kuhar	Jesen v gozdu in na polju	Jurjevanje v Šentrupertu
Jaz, kuharica	Jesen v gozdu in na polju	Jutro
Jaz, makovo zrno	Jesen, ki skriva pajčolane	Jutro se bliža
Jaz, makovo zrno		
Jaz, papežev vodnik		
Jazbečarka		

Jutro vstaja, zemlja raja
 Jutro vstaja, zemlja raja
 Jutro vstaja, zemlja raja
 K dnevu republike
 K prazniku dela
 K šmarnicam
 K zlatim zvezdicam
 Kabelska televizija
 Kača
 Kača in jegulja
 Kača pripoveduje
 Kača v hiši
 Kadar imajo ptički svatbo
 Kadar mačke ni doma,
 miši plešejo
 Kadar mačke ni doma,
 miši plešejo
 Kadar mačke ni doma,
 miši plešejo
 Kadar mame ni doma
 Kadar mame ni doma
 Kadar se učitelj razjezi
 Kadar up, se ves podira,
 svoj steber je človek
 sam (Levstik)
 Kadar zagledam v šoli
 paket
 Kadar zagledam v šoli
 paket
 Kaj bankovec sam o sebi
 pripoveduje
 Kaj bi bil rad?
 Kaj bi bil rad?
 Kaj bi bilo, če bi imeli
 namesto rok krila
 Kaj bi jaz napravil, če bi
 bil Štempihar
 Kaj bi naredil, če bi našel
 diamant?
 Kaj bi naredil, če bi našel
 diamant?
 Kaj bi naredil, če bi našel
 diamant?
 Kaj bi povedal moj
 učbenik, če bi znal
 govoriti?

Kaj bi povedal moj
 učbenik, če bi znal
 govoriti?
 Kaj bi povedal moj
 učbenik, če bi znal
 govoriti?
 Kaj bi rad dosegel v
 svojem življenju?
 Kaj bi rad postal
 Kaj bi rad postal
 Kaj bi rad postal
 Kaj bi rada postala
 Kaj bi se zgodilo, če bi se
 prebudil kot zajček?
 Kaj bi se zgodilo, če bi se
 prebudil kot zajček?
 Kaj bi se zgodilo, če bi se
 prebudil, kot zajček?
 Kaj bi se zgodilo, če bi se
 zbudila kot zajček
 Kaj bi se zgodilo, če bi
 uporabljali čudežni
 napitek
 Kaj bi se zgodilo, če ne bi
 bilo več šol?
 Kaj bi si želel na mestu
 Podgorca Mihca?
 Kaj bi želel očku in mami
 Kaj bodem, ko izstopim iz
 šole?
 Kaj bodemo jeli v nedeljo?
 Kaj bom čez deset let
 Kaj bom delala
 Kaj bom postala
 Kaj bom postala
 Kaj bom videl (videla) na
 izprehodu?
 Kaj bom, ko bom velik
 Kaj bom, ko odrastem
 Kaj delam med odmorom
 Kaj delam pomladi na paši
 Kaj delam popoldne
 Kaj delam v sobi zimskega
 dne?
 Kaj delam v svojem
 prostem času

Kaj delam zimskega dne
 doma
 Kaj delamo spomladi na
 vrtu?
 Kaj delamo v dolgih
 zimskih večerih?
 Kaj delamo v zimskem
 času?
 Kaj delamo zdaj na vrtu
 Kaj diši iz kuhinje
 Kaj diši iz kuhinje
 Kaj dobrega je storila
 cesarica Marija
 Terezija?
 Kaj hočem postati
 Kaj hočem postati
 Kaj hočem postati
 Kaj hočem postati
 Kaj izmed tega je koristno,
 kaj potrebno
 Kaj izmed tega je koristno,
 kaj potrebno
 Kaj je človek, če glavna
 sreča mu in prid vseh
 ur je spanje le in jed?
 Kaj je doživel letos
 železniški čuvaj?
 Kaj je doživel moj brat v
 Ameriki?
 Kaj je doživel moj stric v
 Ameriki?
 Kaj je inflacija
 Kaj je jesen?
 Kaj je ljubezen
 Kaj je ljubezen
 Kaj je Mura šepetala
 Kaj je najgrše na svetu
 Kaj je najgrše na svetu
 Kaj je narobe?
 Kaj je novega v Krmelju?
 Kaj je oda junaštva?
 Kaj je počel Radovedni
 Taček
 Kaj je res velika osebnost
 Kaj je strah
 Kaj je to sreča?
 Kaj je zame mir

Kaj je zame največja skrivnost v naravi
 Kaj je zame sreča
 Kaj je zame sreča
 Kaj kdo denar dobro obrača
 Kaj koristijo in škodujejo vetrovi
 Kaj me najbolj skrbi
 Kaj me najbolj skrbi
 Kaj me najbolj skrbi
 Kaj me pri slikah zlasti prevzema?
 Kaj mi je Mici povedala
 Kaj mi je Mici povedala
 Kaj mi je Mici povedala
 Kaj mi je Mici povedala
 Kaj mi je najbolj všeč
 Kaj mi je o vojni povedala babica
 Kaj mi je povedala pomladanska sapica
 Kaj mi je prinesel sv. Miklavž
 Kaj mi je prinesel sv. Miklavž?
 Kaj mi je pripovedoval učbenik o svojem življenju
 Kaj mi je pripovedoval učbenik o svojem življenju
 Kaj mi je tega treba
 Kaj mi ni všeč
 Kaj mi nudi šola in česa si od nje želim?
 Kaj misli Marsovček o naši šoli
 Kaj misli pes Sultan o svobodi
 Kaj mislijo o mojih sposobnostih drugi in kaj sam
 Kaj mislim o sebi
 Kaj mislim o svojem značaju in sposobnostih?

Kaj mislimo
 Kaj moram storiti za svetovni mir?
 Kaj morem jaz napraviti za svetovni mir?
 Kaj moremo mi storiti za svetovni mir?
 Kaj nam koristi kmetski, kaj rokodelski in kaj trgovski stan
 Kaj nam koristi sadno drevje
 Kaj nam koristi svetloba in gorkota
 Kaj nam koristijo železnice
 Kaj nam koristijo živali
 Kaj nam ogenj koristi
 Kaj napravi hud konj, če se mu bliža neznan oseba
 Kaj narediti, da bo moja vas spet čista?
 Kaj naš Karo vse zna
 Kaj naš Karo vse zna
 Kaj naši voli po zimi delajo
 Kaj naši voli po zimi delajo
 Kaj opazujemo, kadar voda vre?
 Kaj počnem danes v šoli?
 Kaj počnem v prostem času
 Kaj pomaga človeku
 Kaj pomaga človeku
 Kaj pomaga človeku, naj si ves svet pridobi, ako pa na svoji duši škodo trpi
 Kaj pomeni biti samemu sebi zvest
 Kaj pomeni biti zrel
 Kaj pomeni OZN
 Kaj premišlja Tonček
 Kaj pripoveduje moj oče?

Kaj pripoveduje potoček pastirju
 Kaj pripoveduje potoček pastirju?
 Kaj pripoveduje razvalina gradu nad našo vasjo?
 Kaj pripoveduje vijolica
 Kaj pripoveduje vodena kapljica?
 Kaj pripovedujejo lastovke o svojem potovanju?
 Kaj razmišlja Marsovec o Zemljanih
 Kaj sanja Luna?
 (domišljajska pripoved)
 Kaj sanja zvezdni utrinek?
 (domišljajska pripoved)
 Kaj se je zgodilo na dvorišču
 Kaj se meni dozdeva najlepše in kaj najgrše na svetu?
 Kaj se meni dozdeva najlepše
 Kaj se meni dozdeva najlepše in najgrše na svetu?
 Kaj se mi je nekoč pripetilo na paši
 Kaj se mi je snoči sanjalo
 Kaj se mi je snoči sanjalo
 Kaj se mi je snoči sanjalo
 Kaj se mi zdi dolgočasno?
 Kaj se najrajši igram
 Kaj sem delal pri vinogradu
 Kaj sem delal pri vinogradu
 Kaj sem delal pri vinogradu
 Kaj sem delal pri vinogradu
 Kaj sem delal pri vinogradu?
 Kaj sem dobila letos za pisanko
 Kaj sem dobila za pisanko
 Kaj sem doživel(a) na Miklavžev večer doma

Kaj sem na pustni torek
 posebnega doživel
 Kaj sem našel v gozdu
 Kaj sem prosil(a) zlato
 ribico
 Kaj sem prosila zlato
 ribico
 Kaj sem se naučil v
 slovenski šoli
 Kaj sem videl
 Kaj sem videl(a) na
 spomladnjem
 izprehodu?
 Kaj sem z očetom doživela
 v gozdu
 Kaj sem z očetom doživela
 v gozdu
 Kaj sem že hotel?
 Kaj si človek more vse
 osvojiti
 Kaj si človek more vse
 osvojiti
 Kaj si želim
 Kaj si želim o Božiču
 Kaj si želim o Božiču
 Kaj smo delali na
 predpustni ponedeljek
 Kaj smo dolžni našim
 hrabrim braniteljem
 domovine?
 Kaj smo opazovali pri
 čevljarju
 Kaj smo opazovali pri
 kovaču?
 Kaj smo opazovali pri
 krojaču
 Kaj smo opazovali pri
 mizarju
 Kaj smo opazovali pri
 mlinarju
 Kaj smo opazovali pri
 strojarju
 Kaj smo opazovali v
 elektrarni?
 Kaj smo opazovali v
 Fužinah?

Kaj smo opazovali v
 papirnici?
 Kaj smo opazovali v
 strojarni?
 Kaj smo opazovali v
 tiskarni
 Kaj smo se danes učili
 Kaj smo se danes učili v
 šoli?
 Kaj smo videli z
 razglednega stolpa
 Kaj so nam pripovedovali
 naš dedek
 Kaj so včasih jedli
 Kaj spravlja pridna
 gospodinja v jeseni?
 Kaj spravlja pridna
 gospodinja v jeseni?
 Kaj ste se zadnjič igrali s
 pastirji?
 Kaj ste se zadnjič igrali s
 pastirji?
 Kaj šivanka sama o sebi
 pripoveduje
 Kaj ti pomeni potovanje?
 Kaj ti pomeni prijateljstvo
 Kaj ti pomeni prijateljstvo
 Kaj vem o vijolici?
 Kaj vem o zlati?
 Kaj vem o zvončku
 vijolici zlati?
 Kaj vem o zvončku?
 Kaj veseljček Bim
 pripoveduje o
 Zemljanih?
 Kaj vse zna narediti robot
 Kaj zna moj psiček?
 Kaj znam kuhati?
 Kaj zobotrebec
 pripoveduje kaj delam
 zjutraj pred šolo?
 Kaj želim postati
 Kak pomen ima Periklej
 za umetnost?
 Kake lastnosti mora imeti
 priden učenec?

Kako in kje sem našel(la)
 prve pomladne cvetice
 Kako in kje sem videla
 prvega metulja
 Kako in zakaj smo stavili
 slavoloke v Rušah
 Kako sem se včeraj
 pripravljaj na današnji
 šolski dan
 Kako babica vdene nit v
 uho šivanke?
 Kako bi bilo, če bi bila
 mama ata in ata mama
 Kako bi gospodaril, ako bi
 bil posestnik?
 Kako bi gospodaril, ako bi
 bil posestnik?
 Kako bi gospodinjal, če bi
 bila mama bolna
 Kako bi organiziral
 zabavno življenje na
 šoli?
 Kako bode v nedeljo v
 cerkvi?
 Kako bom ravnal(a), ko bo
 sin dobil cvek
 Kako bom ravnal(a), če bo
 sin hotel postati klovn
 Kako bom ravnal(a), če bo
 sin hotel postati klovn
 Kako bom ravnal(a), če bo
 sin hotel postati klovn
 Kako bom ravnal(a), kadar
 bo moj otrok dobil
 cvek
 Kako bom ravnal(a), ko bo
 sin dobil cvek
 Kako bom ravnal(a), ko bo
 sin dobil cvek
 Kako bom ravnal(a), če bo
 sin hotel postati klovn
 Kako bom ravnal(a), ko bo
 sin dobil cvek
 Kako brati pesem
 Kako čistimo čevlje?
 Kako čistimo, čevlje?

Kako človek trpi škodo
 zaradi nevednosti
 Kako danes dijaki
 uporabijo svoj prosti
 čas
 Kako danes dijaki
 uporabljajo svoj prosti
 čas
 Kako danes potujemo
 Kako delajo pri nas
 presmec
 Kako delajo pri V. G.
 opeko
 Kako delamo jabolčnik
 Kako delamo v Bistrici
 presmec
 Kako deluje otroška
 domišljija
 Kako dobiš dobre ocene in
 zgubiš prijatelje
 Kako dobivamo kako
 jeklo?
 Kako dobivamo železo?
 Kako grade avtomobilsko
 cesto
 Kako gradijo hišo
 Kako hodim na travnik
 solato nabirat
 Kako hodim spat?
 Kako hodim v šolo?
 Kako hranijo naša mati
 maščobo?
 Kako ima vsaki letni čas
 svoje veselje
 Kako in zakaj smo stavili
 slavoloke na Bistrici
 Kako Ivan Cankar opisuje
 mater in očeta
 Kako iz vinarjev postajajo
 krone
 Kako iz vinarjev postajajo
 krone
 Kako izboljšati naše
 šolstvo
 Kako izkoriščamo vodne
 sile?
 Kako je bilo

Kako je bilo letos o Vseh
 svetih
 Kako je bilo na morju
 Kako je bilo na morju
 Kako je bilo na Svečenico
 Kako je bilo na sveti večer
 Kako je bilo na sveti večer
 Kako je bilo na sveti večer
 Kako je bilo na sveti večer
 Kako je bilo na sveti večer
 Kako je bilo ob Božiču
 Kako je bilo pri morju
 Kako je bilo v počitnicah
 Kako je bilo v počitnicah
 Kako je bilo v počitnicah
 Kako je bilo v počitnicah
 na paši
 Kako je bilo visoko in
 spolzko
 Kako je bilo, ko si prvič
 nabiral zvončke?
 Kako je cesar Ferdinand I
 mojemu dedu cmoke
 pojedel?
 Kako je Dedek Mraz
 zamudil
 Kako je gnal Pavliha kozla
 na semenj
 Kako je gorelo pri sosedu?
 Kako je gorelo v vasi?
 Kako je gospodinžil oče
 Kako je Janko čistil
 čevlje?
 Kako je Janko čistil
 čevlje?
 Kako je Jurček prinesel
 mero za klobase
 Kako je Jurček prinesel
 mero za klobase
 Kako je Kralj Matjaž
 zajtrkoval pri meni
 Kako je mama preživela
 dan žena
 Kako je mene sonce
 poljubilo
 Kako je mojim staršem
 hiša pogorela

Kako je na dolgočasne
 stvari tudi mogoče
 gledati?
 Kako je na našem vrtu
 Kako je nastala ptičja
 družina
 Kako je nastala ptičja
 družina
 Kako je nastalo jezero
 Kako je nastalo naše
 mesto?
 Kako je naša mačka lovila
 miš
 Kako je naša mačka lovila
 miši
 Kako je naša mama
 kandidirala za
 predsednico države
 Kako je naša mama
 kandidirala za
 predsednico republike
 Kako je naša mama
 kandidirala za
 predsednico Slovenije
 Kako je naša mama
 kandidirala za
 predsednico Slovenije
 Kako je Nežika hodila po
 jagode
 Kako je nosil pri nas sv.
 Miklavž
 Kako je otrokom, ko so
 sami s seboj, brez
 nadležnega
 nadzorstva?
 Kako je Ozimov Ludovik
 streljal na Veliko noč
 Kako je potekala
 telovadna ura
 Kako je pri nas doma
 Kako je pri sosedu trava
 pogorela
 Kako je prišla pomlad v
 moj kraj
 Kako je slavec dobil svojo
 pesem

Kako je Špela ošilila svinčnik	veličastni so bili moji občutki	Kako napravi krojač obleko
Kako je Špela pekla palačinke?	Kako mati zamesi in speče kruh?	Kako naredimo (ladjico)
Kako je umazano moje mesto	Kako me je bilo strah ponoči	Kako naredimo ladjico
Kako je uporabljati mleko, da donaša dober dobiček	Kako me je bilo učila prvih pesmic	Kako naredimo zmaja (ladjico)
Kako je v nedeljo zvečer luna izhajala	Kako me je bilo učila prvih pesmic	Kako nastaja dež?
Kako je včeraj solnce zahajalo	Kako me je obdaril sv. Miklavž	Kako nastaja sneg?
Kako je vlak užgal naš travnik	Kako mi je mačka strla krožnik	Kako nastane kruh?
Kako je zadnje deževje razneslo naše ceste	Kako mi je velikonočni zajček prinesel pisanice	Kako naš maček lovi miške?
Kako je jutraj pri nas doma	Kako mi je zrasla pamet	Kako nastaja rosa?
Kako je jutraj pri nas doma?	Kako mi miška prinese denar	Kako obdarujejo v Rušah domače ubožčke in ubožice na dan Vseh svetnikov
Kako kopljemo pri nas studenc	Kako muca nabira prirodopisno znanje	Kako obdelujem svojo gredico
Kako krmim ptičke v hudi zimi	Kako nabiram regrat	Kako obiramo rano sadje
Kako krmim ptičke v hudi zimi	Kako nabiram regrat	Kako obnoviti starinsko pohištvo
Kako krmimo pri nas kure?	Kako nabiram zvončke	Kako olupim in pojem sladko jabolko
Kako krmimo ptičke	Kako nagajajo vrabci škorcem	Kako orjemo in sejemo
Kako krmimo ptičke	Kako naj gojimo sadni vrt?	Kako osipavamo krompir
Kako krmimo ptičke	Kako naj kažemo, da spoštujemo in ljubimo svoj materin jezik	Kako ošilimo svinčnik
Kako ličkamo koruzo?	Kako naj krmimo živino?	Kako oznanjamo evangelij
Kako likamo?	Kako naj pišem sv. Miklavžu?	Kako peče moja mati kruh
Kako ljubim svoj rojstni kraj	Kako naj počitnice dopolnjujejo šolsko izobrazbo?	Kako peče moja mati kruh
Kako lomimo in vozimo led za ledenico	Kako naj počitnice dopolnjujejo šolsko izobrazbo?	Kako pionir lahko pomaga domovini
Kako luščimo po večerih bučno seme	Kako najboljši uporabljamo mleko?	Kako po večerih luščimo fižol
Kako luščimo po zimskih večerih fižol (bučno seme, koruzo)	Kako nam je Bog zopet poslal dež	Kako po večerih luščimo koruzo
Kako majhna sem bila v tem prostoru in kako	Kako nam je Bog zopet poslal dež	Kako po zimi krmim ptičke
	Kako nam, koristijo vetrovi?	Kako pokrivam mizo?
		Kako pomagam doma na polju
		Kako pomagam doma na polju
		Kako pomagam doma na polju
		Kako pomagam doma v hiši

Kako pomagam doma v hiši
 Kako pomagam materi
 Kako pomagam materi
 Kako pomagam materi
 Kako pomagam materi v kuhinji
 Kako pomagam materi v kuhinji?
 Kako pomagam očetu v delavnici
 Kako pomagam očetu v hlevu?
 Kako pomagam očetu v hlevu
 Kako pomagam očetu v žagi
 Kako pomagam revnemu součencu
 Kako pomagam revnemu součencu
 Kako pomagam revnemu součencu
 Kako pomagam sestri v tovarni
 Kako pomagam v hiši
 Kako poslušáš glasbo?
 Kako prebiti deževno nedeljo
 Kako premagati nemir
 Kako prestati grozen izpit
 Kako pri nas luščimo orehe (fižol, bučno seme)
 Kako pri nas mlatimo
 Kako pri nas peremo?
 Kako pričakujem božič
 Kako rabijo pri naši hiši presmečev les
 Kako rabijo v Zg. Sv. Kunigundi presmečev les
 Kako rabimo pri nas presmečev les
 Kako rešiti travnik?
 Kako se blišči naš mladi bukov gozd

Kako se bratec igra z mačko
 Kako se doma igramo z žago
 Kako se drevesa cepijo
 Kako se drevesa cepijo
 Kako se drevesa cepijo
 Kako se drevesa cepijo
 Kako se drsamo
 Kako se drsamo
 Kako se drsamo
 Kako se drugi obnašajo
 Kako se drugi obnašajo
 Kako se drugi obnašajo
 Kako se igra namizni tenis
 Kako se igra namizni tenis / košarka
 Kako se igramo spomladi na zeleni tratici
 Kako se je izšlo šolsko spraševanje
 Kako se je Lah znebil neprijetnih gostov
 Kako se je mlad škorec ponesrečil
 Kako se je moj stric ponesrečil
 Kako se je obnesla letos naša domača živina?
 Kako se je očka boril med vojno
 Kako se je očka boril med vojno
 Kako se je očka boril med vojno
 Kako se je očka boril med vojno
 Kako se je slovenski jezik popačil in kako ga torej treba čistiti?
 Kako se je sosedova muca preselila k nam
 Kako se je sosedova muca preselila k nam
 Kako se je škorec napil vode

Kako se je šolsko izpraševanje izšlo
 Kako se je šolsko izpraševanje izšlo
 Kako se je treba pripraviti na pouk?
 Kako se je včeraj našemil sosedov Tonček
 Kako se je zgodila nesreča
 Kako se je zgodilo Matičku
 Kako se kruh peče
 Kako se kruh peče
 Kako se kruh peče
 Kako se kruh peče
 Kako se kruh peče
 Kako se maslo dela
 Kako se maslo dela
 Kako se maslo dela
 Kako se maslo dela
 Kako se mi je godilo v bolnišnici v Gradcu
 Kako se mi je godilo v bolnišnici v Mariboru
 Kako se mi v novem razredu dopade
 Kako se mi v novem razredu dopade
 Kako se mi v novem razredu dopade
 Kako se more pravljica izumiti in sestaviti, da bode v epičnih in dramatičnih umotvorih ugajala?
 Kako se na polji dela
 Kako se na polji dela
 Kako se na polji dela
 Kako se na polju dela
 Kako se na polju dela
 Kako se na vertu dela
 Kako se na vertu dela
 Kako se na vertu dela
 Kako se na vertu dela
 Kako se na vrtu dela
 Kako se naredi miza

Kako se nareja kovno železo?	Kako se vozimo meseca januarja na saneh	Kako sem hodila na Veliki petek molit božjega groba
Kako se naše mlade mačke igrajo	Kako se vozimo na saneh	Kako sem hodila na Veliki petek molit božjega groba
Kako se otroci skrivajo?	Kako se vozimo na sankah v šolo	Kako sem hodila po kostanje
Kako se peče kruh	Kako se zdaj grejemo na solncu	Kako sem hodila po maline
Kako se pečejo palačinke?	Kako se zdaj s krogami igramo	Kako sem hodila po maline
Kako se pridobi platno?	Kako se živali pripravljajo na pust	Kako sem hodila po zvončke
Kako se pripravljamo za božične praznike	Kako se igra košarka	Kako sem hodila prosit birmske botre
Kako se pripravljamo za velikonočne praznike	Kako se igra namizni tenis	Kako sem hodila v velikih počitnicah v Puščavo
Kako se razveseljujemo na paši	Kako se je treba pripravljati na pouk?	Kako sem iskala prve pomladne cvetlice
Kako se sir dela	Kako se očisti tabla?	Kako sem iz gosence postal metulj
Kako se sir dela	Kako se otroci skrivajo?	Kako sem kot ministrant hodil na blagoslavljanje
Kako se sir dela	Kako se pečejo palačinke?	Kako sem krasil naše grobove na Vseh vernih duš dan?
Kako se sir dela	Kako sem čuval črešnje	Kako sem kahal juho
Kako se stanovalci v naši domovini dele po veri	Kako sem delal jaslice	Kako sem kuhala
Kako se stanovalci v naši domovini dele po jeziku	Kako sem delal poskus	Kako sem letos obhajala velikonočne praznike
Kako se stanovalci v naši domovini dele po opravih	Kako sem delal presmec	Kako sem letos pobirala kostanje in orehe
Kako se umijem	Kako sem delal včeraj oltarček za majnik	Kako sem likala?
Kako se v državnem zboru sprejemajo zakoni	Kako sem delala jaslice	Kako sem likala?
Kako se v kovačnici dela	Kako sem delala jaslice	Kako sem lovil fazana na polju
Kako se v kovačnici dela	Kako sem dobil(a) ime	Kako sem lovil kresnice
Kako se v kovačnici dela	Kako sem dobila nove prijatelje	Kako sem lovil polha
Kako se v kovačnici dela	Kako sem hodil čez zamrzlo Dravo	Kako sem lovil rogače
Kako se v mlinu dela	Kako sem hodil danes	Kako sem lovila glogove beline
Kako se v mlinu dela	Kako sem hodil z očetom na semenj?	Kako sem lovila kresnice
Kako se v mlinu dela	Kako sem hodil z očetom na trgatav?	Kako sem lovila metulja
Kako se v mlinu dela	Kako sem hodil z očetom prvikrat v mesto?	Kako sem lovila metulja
Kako se vedeš, ko ti je česa žal, pa te je sram prostiti odpuščanja?	Kako sem hodil(a) po božično drevo	Kako sem lovila metulje
Kako se veselim pomladi	Kako sem hodila k Sv. Duhu na Ostrem vrhu	
Kako se veže XVI. Stoletje s prejšnjimi v slovstvu slovenskem?		

Kako sem lovila metulje	Kako sem pomagala žeti	Kako sem preživel
Kako sem lovila veverico	Kako sem porabila sto din	praznike
Kako sem lovil metulja	Kako sem postala slavna pisateljica	Kako sem preživel Sveti večer
Kako sem na grlu zbolel	Kako sem postavljaj papirnato kapo	Kako sem preživel sveti večer
Kako sem na paši opazoval vojake	Kako sem potoval v Zeleniko	Kako sem preživel svoje velike počitnice
Kako sem na planini kidal sneg	Kako sem potoval v Zeleniko	Kako sem preživel velikonočne počitnice
Kako sem na Veliko noč staršem v krčmi pomagal	Kako sem potovala v Belo krajino?	Kako sem preživel(a) kresno noč
Kako sem nabiral gobe	Kako sem potovala v bolnišnico	Kako sem preživel(a) letošnje velike počitnice?
Kako sem nabiral jagode	Kako sem povlekla ateka za nos	Kako sem preživel(-la) pustni torek
Kako sem nabiral jagode	Kako sem pral avto	Kako sem preživela božične počitnice
Kako sem nabirala jagode	Kako sem praznoval 1. maj	Kako sem preživela božične počitnice
Kako sem nabirala mačice	Kako sem prehodil Čemšeniško planino.	Kako sem preživela božične počitnice
Kako sem nabirala maline	Kako sem premagal sošolca	Kako sem preživela božične praznike
Kako sem nabirala orehe	Kako sem preživel 10. maj 2025	Kako sem preživela svoja šolska leta?
Kako sem nabirala ostrožnice	Kako sem preživel 10. maj 2025	Kako sem preživela velikonočne počitnice
Kako sem nabirala prve pomladne cvetice	Kako sem preživel Božič	Kako sem preživela zadnji Marijin praznik
Kako sem našel (našla) ptičje gnezdo in kaj sem videl(a) tam?	Kako sem preživel božične počitnice	Kako sem pri sosedu tlačil seno
Kako sem obiskal(a) bolnega tovariša?	Kako sem preživel nedeljo	Kako sem prišel do šolskih knjig
Kako sem obiskal(a) bolno tovarišico?	Kako sem preživel običajen počitniški dan?	Kako sem prišel do šolskih knjig
Kako sem opazoval divjo raco	Kako sem preživel počitnice	Kako sem proslavil Dan mladosti
Kako sem opazoval škrjančka	Kako sem preživel počitnice	Kako sem prvič bil ministrant?
Kako sem opazoval(a) včerajšnji solnčni (lunin) mrk?	Kako sem preživel počitnice	Kako sem prvič spal na dišečem senu
Kako sem opazovala kosa	Kako sem preživel počitnice na Bledu	Kako sem prvokrat bila žanjica
Kako sem padel v žago	Kako sem preživel praznik vseh svetnikov	Kako sem prvokrat opazoval divjo kokoš
Kako sem pasla		
Kako sem pletla jopico		
Kako sem podiral drevo		
Kako sem pomagal prešati		
Kako sem pomagal snažiti sadno drevje		
Kako sem pomagala žeti		

Kako sem prvokrat spal na dišečem senu	Kako sem se učil smučanja	Kako sem šla služiti
Kako sem prvokrat vozil drva	Kako sem se učil(a) brati in pisati	Kako sem šla služiti
Kako sem prvokrat vozil drva	Kako sem se učil(a) uporabljati računalnik	Kako sem tepežkal?
Kako sem prvokrat žela	Kako sem se v počitnicah vozil v Kraljevec na Ogerskem in nekaj o ogerski noši	Kako sem ušel Nemcem
Kako sem ravnal(a), ko je sin hotel postati klovn	Kako sem se včeraj našemil	Kako sem ušel Italijanom
Kako sem romal na Sv. Gore?	Kako sem se zabaval med počitnicami	Kako sem ušel Turkom
Kako sem romal k Sv. Trojici v Slovenske gorice?	Kako sem se zadnjič drsal(a) po ledu?	Kako sem ušel Turkom (Italijanom, Nemcem)
Kako sem romal na Brezje?	Kako sem se naučil plavati	Kako sem v počitnicah pasel krave
Kako sem se naučil plavati	Kako sem se naučil plavati	Kako sem v počitnicah pasel ovce
Kako sem se naučil plavati	Kako sem se naučil a plavati	Kako sem v počitnicah pasla kože
Kako sem se naučil voziti kolo (plavati, smučati)	Kako sem se stri godel za god	Kako sem valila piščančka
Kako sem se naučil(a) smučati	Kako sem se učil smučanja	Kako sem vodil partizane
Kako sem se nekoč v pesku igral(a)	Kako sem se včeraj pripravljaj na današnji šolski dan?	Kako sem vzljubil rastline?
Kako sem se ostrigla	Kako sem si delal piščalko	Kako sem vzljubil rastline?
Kako sem se počutil(a), ko sem gledal(a) Piko Nogavičko	Kako sem si delal presmec	kako sem vzljubil živali
Kako sem se pogovarjala z mačicami	Kako sem si delal sani in se vozil z njimi	Kako sem vzljubil živali
Kako sem se ponesrečil pri vožnji na saneh	Kako sem si delal sani in še nekaj	Kako sem vzljubil živali
Kako sem se prvič vozil(a) z železnico?	Kako sem si naredil brizgljo?	Kako sem z očetom hodil na semenj
Kako sem se rodil	Kako sem si naredil klopotec?	Kako sem začel skakati
Kako sem se učil materinega jezika	Kako sem si naredil mlin ob potoku?	Kako sem začel spoznavati naravo?
Kako sem se učil materinega jezika	Kako sem si naredil puško?	Kako sem začel spoznavati naravo?
Kako sem se učil plavanja	Kako sem si naredil sesalko?	Kako sem začela pisati?
Kako sem se učil plavanja	Kako sem si obril roke	Kako sem zadnjo nedeljo hodil(a) k sveti maši?
Kako sem se učil plavanja, smučanja	Kako sem si obril roke	Kako sem zadnjo nedeljo opazovala naravo
Kako sem se učil smučanja	Kako sem si zlomil nogo	Kako sem zaman iskal gumb, medtem ko je dimnikar švignil mimo mene
		Kako sem že v začetku sušca pasel kože
		Kako si boš postlal, tako boš spal
		Kako si čistim zobe
		Kako si delamo jaslice?
		Kako si delaš piščal

Kako si je ptičica delala
 gnezdo
 Kako si lastovke delajo
 gnezdo?
 Kako si naredim klopotec
 Kako si pripravljam
 presmec za Cvetno
 nedeljo
 Kako si se vpisoval v prvo
 šolo
 Kako si uredimo domačo
 lekarno?
 Kako si zamišljam
 sodobno stanovanje?
 Kako si zamišljam srečo
 Kako si zamišljam svoj
 prihodnji poklic
 Kako si znašamo drva za
 zimo
 Kako skovati srečo?
 Kako služi moj oče
 vsakdanji kruh
 Kako služim pri službi
 božji
 Kako smo čistili razred
 Kako smo delali jaslice
 Kako smo delali poskus v
 dokaz, da gorkota
 razteza telesa?
 Kako smo delali
 sneženega moža
 Kako smo delali
 sneženega moža
 Kako smo delali
 sneženega moža
 Kako smo delali
 sneženega moža
 Kako smo dobili lisico
 tatico
 Kako smo doma ugibali
 uganke
 Kako smo grabili listje
 Kako smo grabili steljo
 Kako smo hodili na
 pokopališče na vernih
 duš dan?

Kako smo hodili na veliki
 petek gledat grobove
 (v mestu)?
 Kako smo hodili na veliki
 petek gledat grobove?
 Kako smo hodili nabirat
 črnic?
 Kako smo hodili nabirat
 jagod?
 Kako smo hodili nabirat
 malin?
 Kako smo hodili po
 smreko za mlaj
 Kako smo hodili po srebot
 za presmec
 Kako smo jedli jabolko
 Kako smo jedli jabolko?
 Kako smo jedli jabolko?
 Kako smo jurjevali
 Kako smo jurjevali
 Kako smo klatili orehe
 Kako smo klatili orehe
 Kako smo kopali krompir
 Kako smo kosili
 Kako smo krasile mlaj
 Kako smo krasili božično
 drevo
 Kako smo krasili božično
 drevo
 Kako smo kresovali
 Kako smo kresovali
 Kako smo kresovali
 Kako smo kresovali
 Kako smo letos kurili kres
 Kako smo letos obhajali
 božične praznike
 Kako smo letos obhajali
 Jezusovo vstajenje
 Kako smo letos spravljali
 sadje
 Kako smo ličkali koruzo
 Kako smo lovili kresnice
 Kako smo lovili metulja
 Kako smo lovili pri
 vinogradu polha
 Kako smo lovili pri
 vinogradu polha

Kako smo lovili pri
 vinogradu polha, ko
 smo obirali jabolka
 Kako smo lovili pri
 vinogradu polha, ko
 smo obirali jabolka
 Kako smo lovili rake
 Kako smo lovili veverico
 Kako smo mlatili z
 mlatilnim strojem
 Kako smo na planini
 spravljali seno
 Kako smo nabirali črnice
 Kako smo nabirali gobe
 Kako smo nabirali
 kostonje
 Kako smo nabirali lipovo
 cvetje
 Kako smo nabirali lipovo
 cvetje
 Kako smo nabirali maline
 Kako smo nabirali maline
 Kako smo nabirali maline
 Kako smo nosili rože iz
 vinograda
 Kako smo obhajali božični
 večer?
 Kako smo obhajali
 cesarjev rojstni dan
 Kako smo obhajali
 cesarjev rojstni god
 Kako smo obhajali
 Jezusovo vstajenje?
 Kako smo obhajali
 Kristusovo vstajenje
 Kako smo obhajali
 Miklavžev večer?
 Kako smo obhajali
 velikonočno nedeljo
 Kako smo obhajali
 vstajenje Kristusovo
 Kako smo okrasili babičin
 grob
 Kako smo okrasili bratčev
 grob
 Kako smo okrasili dedov
 grob

Kako smo okrasili materin grob	Kako smo prešali jabolka in hruške	Kako smo se igrali vojake
Kako smo okrasili očetov grob	Kako smo preživelii počitnice	Kako smo se igrali vojake
Kako smo okrasili sestričin grob	Kako smo preživelii počitnice	Kako smo se kepali
Kako smo okrasili tetin grob	Kako smo pri nas obhajali pust	Kako smo se kepali?
Kako smo osipavali krompir	Kako smo pri nas spravljali sadje	Kako smo se preselili
Kako smo pekli krape	Kako smo pri nas sušili seno	Kako smo se preskrbeli letošnjo zimo s kurivom?
Kako smo pekli palačinke	Kako smo pri nas želi	Kako smo se pripravljali na velikonočne praznike
Kako smo pletli vence za očetov in babičin grob	Kako smo pri stricu okončavali gosenice in hrošče	Kako smo se sankali
Kako smo pokopali našega drugega imenitnega moža v občini?	Kako smo pustovali	Kako smo se sankali
Kako smo pokopali našega drugega imenitnega moža v vasi?	Kako smo pustovali	Kako smo se skrivali?
Kako smo pokopali našega učitelja?	Kako smo rezali brajde	Kako smo se skrivali?
Kako smo pokopali našega župana?	Kako smo risali črešnjevo vejico?	Kako smo se spomnili Karla Destovnika
Kako smo pokopali našega župnika?	Kako smo risali hrastov list?	Kajuha
Kako smo pokopavali pusta	Kako smo risali šolsko omaro?	Kako smo se učili risati trobentice
Kako smo postavljali mlaj	Kako smo risali šolsko peč?	Kako smo se v nedeljo izprehajali po gozdu
Kako smo praznovali	Kako smo sadili hrast, kostanj in javor	Kako smo sejali oves
Kako smo praznovali cesarjev god?	Kako smo se dogovarjali za ekskurzijo	Kako smo si napravili novo kegljišče
Kako smo praznovali cesarjev rojstni dan?	Kako smo se dogovarjali za ekskurzijo	Kako smo si uredili razredno knjižnico
Kako smo praznovali koline	Kako smo se igrali na paši	Kako smo snažili stanovanje pred Božičem
Kako smo praznovali novo leto	Kako smo se igrali na paši	Kako smo snažili stanovanje pred Veliko nočjo
Kako smo praznovali Sveti večer	Kako smo se igrali na paših	Kako smo spravljali krompir
Kako smo pred birmo sprejeli našega škofa?	Kako smo se igrali na sosedovem vrtu?	Kako smo spravljali seno?
Kako smo pred Veliko nočjo snažili stanovanje	Kako smo se igrali s pirhi?	Kako smo škocjanski pionirji dočakali dedka Mraza
Kako smo prešali grozdje	Kako smo se igrali na travniku?	Kako smo škocjanski pionirji dočakali Dedka Mraza
	Kako smo se igrali v gozdu?	Kako smo v planini delali drva
	Kako smo se igrali vojake	Kako smo v Puščavo hodili

Kako smo v vinogradu
 vezali šparone
 Kako smo včeraj zvečer
 lovili kresnice
 Kako smo vpregli psa
 Kako smo vpregli psa
 Kako smo vpregli psa
 Kako smo vrt kopali
 Kako smo zamakali zeljne
 sadike
 Kako so Butalci šivali
 nogo
 Kako so fantje pripravljali
 igrišče
 Kako so ga ozdravili
 Kako so izumili jeklena
 peresa?
 Kako so me doma
 ozdravili?
 Kako so mladinci iz
 Podlonka izobesili
 zastavo
 Kako so mladinci iz
 Podlonka izobesili
 zastavo
 Kako so moja mati
 kupovali maline
 Kako so moja mati pekli
 kruh
 Kako so na "Glažuti" o
 Veliki noči streljali
 Kako so na Kalvariji
 streljali
 Kako so nabirali Francozi
 vojaške novince
 Kako so nam zmrznili
 domači zajci
 Kako so nekdam pekli kruh
 Kako so nekoč pekli kruh
 Kako so otroci vsadili
 bonbone in kaj je bilo
 potem
 Kako so otroci vsadili
 cekine in kaj je bilo
 potem

Kako so otroci vsadili
 čokolado in kaj je bilo
 potem
 Kako so otroci vsadili pico
 in kaj je bilo potem
 Kako so pisali o raznih
 časih?
 Kako so pri nas obhajali
 sv. misijon?
 Kako so pri sosedu trosili
 slive
 Kako so se branili naši
 pradedje Turkov
 Kako so se kuhale
 italijanske bombe
 Kako so se razvijala
 kolesa?
 Kako so se vedle proti
 ljudem
 Kako so stavili v Rušah
 mlaj
 Kako so učenci svojega
 učenika k pogrebu
 spremili
 Kako so učenci svojega
 učitelja k pogrebu
 spremili
 Kako so učenci svojiga
 učenika k pogrebu
 spremili
 Kako so učenci svojiga
 učenika k pogrebu
 spremili
 Kako so učenci svojiga
 učenika k pogrebu
 spremili
 Kako so učenci šolski
 praznik obhajali
 Kako so učenika k
 pogrebu spremili
 Kako so učenci šolski
 praznik obhajali
 Kako so včasih ljudje
 živeli v našem zaselku
 Kako so včasih praznovali
 božič, novo leto in
 svete tri kralje pri
 Svetlinu
 Kako so živeli učenci pred
 tisoč leti

Kako spomladi dvorišče
 snažimo
 Kako spomladi sadimo
 brajde
 Kako spravljamo od hiše
 sneg
 Kako sta Sandra in Jure
 brisala tablo?
 Kako streš oreh
 Kako sušimo sadje doma
 Kako sva hodila z očetom
 po drva
 Kako sva s sestro iz jagod
 delali vence
 Kako sva s sestro lovila
 kresnice
 Kako sva s sestro lovila
 kresnice
 Kako sva s sestro predli
 Kako sva z bratom lovila
 postrvi
 Kako sva z bratrancem
 Miranom primerjala
 življenje med mestom
 in vasjo
 Kako sva z bratrancem
 Miranom primerjala
 življenje med mestom
 in vasjo
 Kako sva z bratrancem
 Miranom primerjala
 življenje med mestom
 in vasjo
 Kako sva z bratrancem
 Miranom primerjala
 življenje med mestom
 in vasjo
 Kako sva z deklo krompir
 kopala
 Kako sva z deklo krompir
 kopala
 Kako sva z očetom hodila
 orat?
 Kako škodo so nam
 naredili plazovi
 Kako trpim na svoji šolski
 poti po zimi

Kako uživati ob boleznih	bilo težav s	Kam oblaki, čez polje
Kako vežemo v vinogradu	parkiranjem	kam?
Kako vozijo naši drvarji	Kakšen je oče, tak je sin	Kam ...
po zimi drva	Kakšen je sedaj naš vrt?	Kameli
Kako vplivata knjiga in	Kakšen sem in kakšnega	Kamen v plamenih
film na mojo duhovno	me vidijo drugi	Kamen v plamenih
rast	Kakšen sem bil kot otrok	Kamnik obuja spomine na
Kako vstajam?	Kakšen sem bil kot otrok	stare običaje
Kako zakurimo peč	Kakšna bo budilka	Kamnik obuja spomine na
Kako zavijemo knjigo	prihodnosti	stare običaje
Kako zavijemo knjigo	Kakšna je bila šola moje	Kanarček ni hotel peti
Kako zdaj na vrtu	babice in dedka	Kako vzbuja pesnik bralcu
kopljemo	Kakšna je bila šola moje	sočutje in bojazen v
Kako zdaj spravljamo led	babice in dedka	epični pesmi 'Smrt
v ledenico	Kakšna je materina	Čengič Age'
Kako zdaj v vinogradu	ljubezen?	Kapljica
kopljemo	Kakšna je mavrica?	Kapljica pripoveduje
Kako zdaj v vinogradu	Kakšna je pravljicična	Kapljica vode
vežemo	dežela	Kapljica vode pripoveduje
Kako zeleni naš vrt	Kakšna sem kot starejša	svoje prigode
Kako žgemo pri nas	sestra (starejši brat)	Kar danes lahko storiš, na
žganje	Kakšna zelišča naj	zjutraj ne odlagaj
Kako žgemo pri nas	nabiramo za zimo?	Kar danes lahko storiš, na
žganje	Kakšna zelišča naj	zjutraj ne odlagaj
Kako živim na kmetih	nabiramo za zimo?	Kar danes lahko storiš, na
Kako živim na kmetih	Kakšne misli budi v nas	zjutraj ne odlagaj
Kako živimo na kmetih	pomlad	Kar danes lahko storiš, na
(Pismo tovarišu)	Kakšne misli budi v nas	zjutro ne odlagaj
Kako čebele pripravljajo	pomlad?	Kar je redko, je nekaj
strd?	Kakšne misli je budil na	vredno
Kakor došlo – tako prošlo	spomlad?	Kar moreš danes storiti, ne
Kakor se prazno klasje	Kakšne so ure	odlašaj na jutri
memo polnega	Kakšne ugodnosti nam	Kar moreš danes storiti, ne
vzdiguje, tako si	nudi rana ura	odlašaj na jutri
prazna glava več od	Kakšne volje sem, ko	Kar se Janezek v mladosti
učene domišljuje	vstanem	nauči, to Janezek v
Kakor se stoječa voda	Kakšni so rokodelci	starosti zna
usmradi, tako se človek	Kakšni so rokodelci	Kar se mlade dni zamudi,
v lenobi spridi	Kakšni so rokodelci?	ne popravi se vse žive
Kakor si bodeš postlal,	Kakšno je vreme?	dni
tako bodeš ležal	Kakšno je življenje muhe?	Kar veš in znaš, to
Kakor si boš postlal, tako	Kakšno škodo je naredilo	premoreš
boš spal	zadnje deževje na	Kar želiš, da bi tebi drugi
Kakor življenje, taka smert	mojem vrtcu	storili, stori jim tudi ti
Kakšen avto bi bilo treba	Kam bi šli na ekskurzijo?	Karate
skonstruirati, da ne bi	Zakaj?	Karate

Kariere v modernem oblikovanju
 Karnia
 Katera gledališka predstava je doslej napravila najmočnejši vtis name
 Katera knjiga mi najbolj ugaja in zakaj
 Katera knjiga mi je bila doslej najbolj všeč in zakaj
 Katera knjiga mi najbolj ugaja in zakaj
 Katera knjiga mi najbolj ugaja in zakaj
 Katera likovna umetnina mi je bila doslej najbolj všeč in zakaj
 Katera načela in vrednote naj nam usmerjajo življenje?
 Katera panoga športa me je prva pritegnila
 Katera povest mi najbolj ugaja in zakaj
 Katera povest mi najbolj ugaja in zakaj
 Katere človeške lastnosti se vam zde najbolj ostudne, grde, hvalevredne etc.?
 Katere človeške lastnosti se vam zde najbolj ostudne, grde, hvalevredne etc.?
 Katere goste nahajamo na jablani?
 Katere vrste prsti poznamo in čemu jih rabimo?
 Katere vrste športa imam najrajši?
 Katere živali ste videli na zadnjem izprehodu
 Katere živali ste videli na zadnjem izprehodu

Katerega dogodka se najbolj spominjam
 Katerega dogodka se najbolj spominjam
 Katerega dogodka se najbolj spominjam
 Katerega dogodka se najbolj spominjam?
 Kateri film mi je bil doslej najbolj všeč in zakaj
 Kateri letni čas je meni najljubši
 Kateri partizanski dogodek se mi je najbolj vtisnil v spomin
 Kateri šolski dan v tednu mi je najljubši?
 Kateri zgodovinski junaki so me najbolj navdušili
 Kateri zgodovinski junaki so me najbolj navdušili?
 Kateri živež nam daje rastlinstvo
 Katero glasbeno delo mi je bilo doslej najbolj všeč in zakaj
 Katero gledališko delo mi je doslej najbolj ugajalo in zakaj
 Katero gledališko delo mi je doslej najbolj ugajalo in zakaj
 Katero opravilo imamo spomladi na vrtu?
 Katero razvedrilo mi je najljubše in zakaj
 Katero uteho daje človeku Podgorskega 'Tožeče drevo'?
 Kazen
 Kaznovana neposlušnost
 Kaznovana neposlušnost
 Kaznovana neposlušnost
 Kdaj in kako naj kujejo se besede november / Sonet v Cvetniku

Kdaj bo že vendar zvonilo?
 Kdaj je Ljubljana najlepša
 Kdaj me je bilo strah
 Kdaj postane ljubezen napačna?
 Kdaj se rada smejem
 Kdaj se rada smejem
 Kdaj se rada smejem?
 Kdaj se spet pojdemo kopat?
 Kdaj sem bila pogumna
 Kdo in kakšne so bile Vile (obleka lasje petje ples)
 Kdo je omikan
 Kdo je omikan?
 Kdo je silna individualnost?
 Kdo je srečnejši
 Kdo je ukral jezik
 Kdo je ukral jezik?
 Kdo jih je varoval
 Kdo lahko odloča o primernosti učenca za določeno vrsto šol
 Kdo me je učil prvih pesmi?
 Kdo me je učil prvih pesmi?
 Kdo me kliče?
 Kdo nam daje toplino
 Kdo sta roparja?
 'Kdo zvezde nebeške prešteje, ko diha polnost?'
 Kdor dela, ne strada
 Kdor dela, dela tudi napake
 Kdor drugemu jamo koplje, sam vanjo pade
 Kdor drugim jamo koplje, sam vanjo pade
 Kdor drugim jamo koplje, sam vanjo pade
 Kdor hoče pošten biti ...

Kdor hoče pošten biti, ne sme drugih ljudi dražiti, jih ne oponašati, ubogim ne nagajati, temuč popotnike in sosede pri miru pustiti	Kedaj osivijo naši lasje Kedaj osivijo naši lasje? Kedaj osivijo naši lasje? Kekec Ker nisem ubogal(a) Ker nisem znal(a) Keramika Kifeljc Kiki in Vohica Kiparska umetnost Kipi v muzeju so oživali Kiro Kje in kako sem našel (našla) prve vijolice? Kje in kako sem našel ježa Kje in kako sem našel prvega metulja Kje in kako sem našel prvo cvetočo ivo Kje in kako sem slišala letos prvo kukavico Kje in kakšno škodo je napravilo zadnje deževje Kje je iskati Kje je iskati pomoči Kje sem najrajši Kjer beseda ne zaleže, se palica ureže Kjer hodi, kjer stoji, kar gleda, išče – celi dom mu je svetišče (J. Zemlja) Kjer osel leži, tam dlako pusti Klali bomo prašiča Klepēt o šolskih zadevah Kljub težavam Kljub težavam Klobase ni več Klobuk pripoveduje svoje spomine Kmalu sedmi kontinent Kmečka hiša nekoč Kmečko znamenje Kmetičevo delo Kmetovalčevo delo pozimi	Knjiga Knjiga Knjiga Knjiga je moja prijateljica Knjiga, ki jo priporočam Knjiga, ki jo priporočam Knjige naše prijateljice Knjige naši najzvestejši prijatelji Knjige so gorele Knjige, naši najzvestejši prijatelji Knjižnica Knjižnica – izbiranje knjige – branje Knjižnica – izbiranje knjige – branje Ko bi bil naš ravnatelj Michael Jackson Ko bi bil sonce Ko bi bila Svetlana Makarovič ravnateljica naše šole Ko bi bila Svetlana Makarovič ravnateljica naše šole Ko bi bila Svetlana Makarovič ravnateljica naše šole Ko bi bila Svetlana Makarovič ravnateljica naše šole Ko bi bila učiteljica Ko bi le bila vila Ko bi moja torbica spregovorila Ko bom imela otroka Ko bom velik Ko bom velik Ko bom velik Ko bom velik(a) Ko bom velika Ko bom velika Ko je bil naš šolski ravnatelj Michael Jackson Ko je gospodinjlil oče Ko je gospodinjlil oče Ko je zapadel sneg
--	---	--

Ko mačke ni doma, miši
 plešejo
 Ko ni bilo elektrike
 Ko ni bilo elektrike
 Ko prideš iz šole
 Ko se budi pomlad
 Ko se je kralj Matjaž
 prebudil
 Ko se je mojemu
 računalniku zmešalo
 Ko se pravljica konča, se
 začne žur
 Ko sem bil bolan
 Ko sem bil majhen
 Ko sem bil majhen
 Ko sem bila jaz moja
 mama
 Ko sem bila majhna
 Ko sem bila še majhna
 Ko sem bila še majhna
 Ko sem bila še majhna
 Ko sem bila še majhna
 Ko sem bila še majhna
 Ko sem bila že majhna
 Ko sem bila že majhna
 Ko sem hodil rake loviti
 Ko sem kazal pot
 Ko sem nabiral prve
 zvončke
 Ko sem popila gnojilo za
 rože
 Ko sem prišel iz
 porodnišnice
 Ko sem prvič skakal
 Ko sem še verovala v sv.
 Miklavža
 Ko sem še verovala v sv.
 Miklavža
 Ko sem še verovala v sv.
 Miklavža
 Ko sem še verovala v sv.
 Miklavža
 Ko sem še verovala v sv.
 Miklavža
 Ko sem še verovala v sv.
 Miklavža – dogodek iz
 otroških let

Ko sem še verovala v
 svetega Miklavža
 Ko sem še verovala v
 svetega Miklavža
 Ko sem šla v trgovino
 Ko sem v gozdu nabiral
 gobe
 Ko sem začel hoditi v šolo
 Ko smo klali
 Ko smo nabirali kamenje
 Ko smo nabirali kamenje
 Ko smo obirali jabolka
 Ko smo prodali junca
 Ko smo šli polkat
 Ko so mami popustili živci
 Ko so materi popustili
 živci
 Ko so očetu popustili živci
 Ko so očetu popustili živci
 Ko so prišli vojaki
 Ko so razredniku popustili
 živci
 Ko so razredniku popustili
 živci
 Ko spiham prah z besed
 Ko spiham prah z besed
 Ko še nisem hodil v šolo
 Ko še nisem hodila v šolo
 Ko še nisem hodila v šolo
 Ko še nisem hodila v šolo
 Ko ti kola cvilijo, pomaži;
 če se dva prepirata,
 tolaži!
 Kobilice na našem
 travniku
 Kod prebivajo Slovenci in
 kakšne so njih dežele?
 Koklja in piščeta
 Koklja je zvalila fazane
 Koklja za mano
 Koklja za mano
 Kokosove kroglice
 Kokoš
 Kokoši – moje najljubše
 živali
 Kolačevi prijatelji
 Kolebnica pripoveduje

Koledarji v Rušah
 Kolesar me je povozil
 Kolesar me je povozil
 Kolesarjenje
 Kolikega pomena je zrak
 za naše zdravje?
 Koliko je vreden zadnji
 dež
 Koline
 Koline
 Koline
 Koline
 Koline
 Koline
 Kolo si upa
 Kolo sreče
 Kolonije mladih rojakov iz
 Koroške
 Kolovrat
 Kolumb pripoveduje
 svojim prijateljem,
 kako je našel Ameriko
 Kolumbovo jajce
 Komaj sem odnesel celo
 kožo
 Komu bi jaz prisodil
 Nobelovo nagrado?
 Koncert
 Koncert
 Koncert
 Končal se je teden boja
 proti kajenju
 Konec Adrijanine
 diktature
 Konec srečen
 Konec srečen
 Končno v novi šoli
 Kongres čarovnikov in
 čarovnik na starem
 gradu
 Kongres pingvinov na
 Antarktiki
 Konj
 Konj
 Konj
 Konj in krava (domišljjski
 spis)

Konj in vol	Kovaško kladivo	Krava
Konj in vol	pripoveduje o kovaču	Krava in koza
Konj kot razumna žival	Jerneju	Krava in koza
Konj pri kovaču	Kovaško kladivo	Krava belka
Konji na obisku	pripoveduje o kovaču	Krava brez paše
Konjiček za gojitev	Jerneju	Krava je rešila svojega
Kontrola rasti prebivalstva	Koza	gospodarja
Kopali smo se v morju	Kozliček	Krava je rešila svojega
Kopali smo se v reki	Kozlu	gospodarja
Kopanje zaklada	Kragulj na dvorišču	Krjavelj
Kopati se je zdravo in	Kragulj na dvorišču	Krjavelj
prijetno!	Kraj jim manjka	Kravja dirka
Koper	Krakovski gozd	Kremenčkov pesek
Korajža pa taka	Kralj Čiruk	Kremenjak
Koreografinja	Kralj Matjaž	Krepost se nagrajuje
Koristo in prijetno	Kralj Matjaž in kraljica	Kres
Korist goveje živine	Alenčica pri Konjskem	Kres
Korist nasprotnosti	repu	Kres smo žgali
Korist sadnega drevja	Kralj Matjaž in kraljica	Kresi na velikonočno
Korist železa	Alenčica pri Konjskem	soboto
Koristna pozabljivost	repu	Kri rešuje življenje
Koristnost in nekoristnost	Kralj Matjaž in kraljica	Krik in jok
naših domačih nalog	Alenčica v Ljubljani	Kristalni svečnik se
Koroška pravljica	Kralj Matjaž po pravljici	predstavi
Koruza	in zgodovini	Kristalni svečnik se
Koruzni storž	Kraljevič in kralj	predstavi
Kos	Kraljica maja	Kristina Brenkova pri nas
Kos	Kraljiček	Kritika
Kosci na našem travniku	Kraljična na zrnu graha mi	Krivica
Kosilo na Marsu	je zaupala	Krivica me je bolela
Kosovo in Gosposvetsko	(domišljajska zgodba,	Križanvrhčani smo
polje	nadaljevanje zgodbe,	zamudili pouk
Kosovo in Gosposvetsko	sprememba stališča	Krka mi je pripovedovala
polje!	pripovedovanja)	Krmim ptičke
Kostanjev piknik	Kranjska	Krof in čarovnica
Košarkaška tekma	Kranjske gore in reke	Krof in čarovnica
Košarkaška tekma	Krap	Krokar na zagrebški realki
Košnja	Krap	Krokodilova zgodba
Košnja pri nas	Krap	Krompir pripoveduje svoje
Kot gora, Korotan, si mi	Krap	življenje
težak	Kras in Alpe	Krt
Kotnikova Tinka	Kras in Alpe	Krt
Kovač in krojač	Kras gorice, slava vrta –	Krt
Kovaško kladivo	Zemlji najsvetejši les	Krt
pripoveduje o kovaču	Kratko veselje	Krt in miš
Jerneju	Krava	Krt in miš
	Krava	Krt in voluhar

Krt pripoveduje	Kužek zbežal k mami	Lastovke – znanilke
Krt pripoveduje	Kužek zbežal z nami	pomladi
Krt pripoveduje	Kužno znamenje	Lastovke pri nas
Krt pripoveduje	Kviz o prometu	Lastovke pri nas
Kruh	Lačen pes moleduje in	Lastovke so se vmile
Kruh	prosi za hrano	Lastovke so se vmile
Kruh	Lačni ljudje	Lastovke so že tu!
Kruh	Lačni otrok	Lastovke v našem hlevu
Krvavec	Lačni otrok	Laž
Krvavica v žepu	Lagati ne!	Laž in njen ženin (Nariši
Krvavo stegno	Lagati ne!	kratkonogi zakonski
Kateri dan mojih počitnic	Lagati ne!	par!)
mi je bil	Lahko bi napravil	Laž ima kratke noge
najpomembnejši	Lahko bi se slabo končalo	Laž ima kratke noge
Kuga 20. stoletja	Lahko bi se slabo končalo	Laž ima kratke noge
Kuga v Ljubljani	Lahko poskusim z domačo	Laž ima kratke noge
Kuhar pa tak	delavnico	Laž ima kratke noge
Kuharice	Lanska in letošnja moda	Laž ima kratke noge
Kukavica	Lansko leto smo bili v	Laže je govoriti kot storiti
Kulturni (naravoslovni)	Grčiji	Lažnivček
dan	Lasi	Le kdo je uslišal mojo
Kulturni dan	Lasje so mi šli pokonci	prošnjo?
Kupil(a) sem čevlje	Lastne dogodbice v	Le tebi, dnevnik, zaupam
Kupil(a) sem hlače	tretjem šolskem letu	Le tebi, dnevnik, zaupam
Kupil(a) sem knjigo	Lastni življenjepis	Le v sintezi tehnike in
Kupil(a) sem čevlje	Lastovica	kulture je rešitev
Kupil(a) sem hlače	Lastovica	Le zakaj so srne tako
Kupil(a) sem knjigo	Lastovica pripoveduje	plahe?
Kupoval(a) čevlje	Lastovica pripoveduje	Led
Kupoval(a) sem bundo	Lastovice na naši hiši	Legenda o Ajdovski
Kupoval(a) sem šolske	Lastovice na naši hiši	deklici (nove
potrebščine	Lastovice na naši hiši	dogodivščine Ajdovske
Kurent	Lastovice so tu	deklice)
Kurila sem peč	Lastovice so tu	Legenda o nastanku
Kurir	Lastovice so tu	mojega imena
Kurir	Lastovice so tu	(domišljajska legenda)
Kurir v nevarnosti	Lastovice so tu	Legenda o psih brez jezika
Kurirčkova pota v	Lastovice so tu	Lena Alenka
Šentrupertu	Lastovičje gnezdo v našem	Lena mravlja
Kurirčkova torbica	hlevu	Lenega čaka raztrgan
Kurja tatova	Lastovka	rokav, palica beraška,
Kuščarica ali martinček	Lastovka	prazen bokal!
Kuža Piki in Riki	Lastovka in mušnica	Lenega čaka stergan rokav
Kuža Piki in Riki	Lastovka opisuje svoje	Lenega čaka strgan rokav
Kuža Švrk	potovanje v južne kraje	– palca beraška, prazen
Kužek posebne sorte	Lastovka pripoveduje	bokav
Kužek posebne vrste	Lastovka pripoveduje	

Lenega čaka strgan rokav, palca beraška, prazen bokal	Lepo je zvezdnato nebo	Lev in lisica
Leni dekli	Lepo je živeti na svoji domačiji	Lev in zvijačni zajec
Lenoba je gnejzdo, v kterem se vsaktera hudobija zleže kakor za polžem smrekova steza, tako za razuzdanim človekom pohujšanje gre	Lepo potovanje	Levstikova življenjska izpoved v 'Desetem bratu'
Lenuh sam sebi čas krade	Lepo prijateljstvo z delfinom (domišljajska zgodba)	Ličkanje
Lep dan v prvi pomladi	Lepo vreme me je zvabilo v gore	Likovne delavnice
Lep nedeljski izprehod	Lepota žitnega polja	Liliputanec v našem razredu
Lep poleten večer na našem vrtu	Lepota žitnega polja	Liliputanec v našem razredu
Lep poletni večer na klopi pred našo hišo	Lepote opazovanja ptičev	Liliputanec v našem razredu
Lep poletni večer na prostem	Lepotno tekmovanje v gozdu	Lipa
Lep pomladni večer	Lesena skleda	Lipa
Lep spomin na športni dan	Lesena skleda	Lipa pred našo cerkvijo
Lep spomladanski dan	Lesena skleda	Lipa na šolskem vrtu
Lep šopek prvih jagod	Lestev pripoveduje	Lipa pred našo šolo
Lep vzgled	Lešnikova čokolada	Lipa pred šolo
Lep zimski večer na prostem	Lešnikova čokolada	Lipa pripoveduje
Lepa beseda lepo mesto najde	Leta mojega otroštva	Lipa sredi naše vasi
Lepa beseda najde lepo mesto	Letala nad Trbovljami	Lipa sredi naše vasi
Lepa beseda lepo mesto najde	Letalo je pikiralo	Lisica
Lepa jesen	Letalo je pikiralo	Lisica
Lepa vida	Letalska zgodba	Lisica
Lepa Vida zaživi drugače	Letanje z zmajem	Lisica
Lepe sanje	Leteči deček	Lisica in kokoška
Lepi spomini z izleta	Letel sem s padalom	Lisica in krokar
Lepi spomini z izleta	Letni časi (likovna pesem o minljivosti letnih časov)	Lisica in krokar
Lepo je biti Slovenec, a težko	Leto 2000 in jaz	Lisica na našem dvorišču
Lepo je biti Slovenec, a težko	Leto hitro se zasuka	Lisica pri naših kokoših
Lepo je nekaj darovati	Letos je bila pri nas sv. birma	Lisica zvitorepka
Lepo je zdaj na polju!	Letos prvikrat na črešnji	Lisica, ki spi, ne ujame kokoši
Lepo je zvezdnato nebo	Letošnja gledališka sezona	Lisički
	Letošnja lepa zima	Listnat gozd v jeseni
	Letošnja trgatev	List in drevo
	Letošnja žetev	List iz dnevnika
	Letošnji god vseh svetnikov	List iz dnevnika (poimenuj njegove letne čase, mesece in dneve)
	Letošnji majnik – snežen mož	List iz dnevnika bisera v školjki (poimenuj njegove letne čase, mesece in dneve)
	Letošnji veliki dar božji na našem sadosniku	List iz dnevnika bisera v školjki (poimenuj
	Lev in lisica	

njegove letne čase, mesece in dneve)	(poimenuj njegove letne čase, mesece in dneve)	Ljubezenski napoj
List iz dnevnika iglavca (poimenuj njegove letne čase, mesece in dneve)	List iz dnevnika tisočletnega hrasta (poimenuj njegove letne čase, mesece in dneve)	Ljubezenski napoj (recept)
List iz dnevnika kralja Tritona (poimenuj njegove letne čase, mesece in dneve)	List iz dnevnika violinskega ključa (poimenuj njegove letne čase, mesece in dneve)	Ljubezenski par
List iz dnevnika kresničke (poimenuj njene letne čase, mesece in dneve)	List iz dnevnika zvezdnega utrinka (poimenuj njegove letne čase, mesece in dneve)	Ljubezensko pismo iz prejšnjega stoletja
List iz dnevnika male morske deklice (poimenuj njene letne čase, mesece in dneve)	List iz dnevnika želve (poimenuj njene letne čase, mesece in dneve)	Ljubezensko pismo iz prihodnosti (domišljijiski spis)
List iz dnevnika male želve (poimenuj njene letne čase, mesece in dneve)	List iz mojega dnevnika	Ljubi dela
List iz dnevnika medveda (poimenuj njegove letne čase, mesece in dneve)	List iz mojega dnevnika	Ljubi dela!
List iz dnevnika moje želvice	List iz mojega dnevnika	Ljubi delo!
List iz dnevnika muhe enodnevnice (poimenuj njegove letne čase, mesece in dneve)	List iz mojega dnevnika	Ljubi kruhek
List iz dnevnika pšeničnega klasa (poimenuj njegove letne čase, mesece in dneve)	List je pada	Ljubi oči in mamica
List iz dnevnika pšeničnega polja (poimenuj njegove letne čase, mesece in dneve)	Listnat gozd v jeseni	Ljubim te
List iz dnevnika ptice selivke (poimenuj njene letne čase, mesece in dneve)	Literarni življenjepis	Ljubimo domovino
List iz dnevnika Sneženega moža	Ljuba mama!	Ljubite se tudi vi tako
	Ljuba mama!	Ljubljana – ljubljena
	Ljuba mama!	Ljubljana – ljubljena
	Ljuba živalska svoboda	Ljubljanica mi je pripovedovala
	Ljubezen	Ljubljanica pripoveduje
	Ljubezen	Ljubljanica pripoveduje
	Ljubezen in smrt	Ljubljanski grb
	Ljubezen do bližnjega	Ljubljeno solnčece!
	Ljubezen gospoda	Ljubljeno solnčece!
	Pošvedranca in gospodične	Ljubo doma, kdor ga ima
	Visokopetnice	Ljubo doma, kdor ga ima
	Ljubezen na prvi pogled	Ljubo doma, kdor ga ima
	med kresnico in kresničkom	Ljudi dela!
	Ljubezen s stoterimi obrazi	Ljudje med seboj
		Ljudmila
		Ljudmila, karakteristika oseb
		Ljudmila, karakteristika oseb
		Ljudska dela in opravila v jeseni
		Ljudska dela in opravila v jeseni
		Ljuljka
		Lobniški potok ob zadnjem deževju
		Ločila se hudujejo
		Ločila se hudujejo
		Lojzek in berač
		Lojzek pod cvetočo črešnjo

Lojzika in jagode	Majniški izlet	Mamica je moje
Lojzika in jagode	Mak veseljak	nepogrešljivo sonce
Lokomotiva pripoveduje	Mak veseljak	Mamica mi je
Lonec pripoveduje	Makovka	pripovedovala
Lonec pripoveduje	Mala čarovnica in Velikan	Mamica mi je
Lov	Mala junakinja	pripovedovala
Lovci	Mala ledena doba 14.	Mamica pripoveduje
Lovci	stoletja	Mamica, jaz ne znam peti
Lovci so kužka ustrelili	Mala Mimica	Mamici pomagam
Lovci so kužka ustrelili	Mala sinica	Mamici za 8. marec
Lovec in volk	Mala sinica	Mamin praznik
Lovec bom	Mala snežinka	Mamini spomini na vojno
Lovec bom	Mala vila	Mamo sem razžalil
Lovili smo polhe	Male sive celice	Mama mu ne govori o
Lovili smo prašiča	Malenkosti	Bogu
Lovro v Detelovi povesti	Mali biser, ki še utripa	Manekenka za očala
'Trojka'	Mali oglasi po galaksiji	Marica
Lovski doživljaj	(domišljjski mali	Marica in cvetoča vrtnica
Lumpi	oglas; kupim / prodam	Marica in cvetoči bezeg
Luna dobiva svitlobo od	/ zamenjam / oddam)	Maričina punčika
solnca, mož beseda pa	Mali plišasti levček	Marija in mucek Lilo
poštenje od božjega	Mali princ Marko	Marija v Landarski jami
sedeža	Mali Rašid	Marija, zvezda našega
Luna mi je prišepnila	Malo drugačno učenje	življenja
svojo željo	Mama	Marija, zvezda našega
Mačeha, o mačeha (roča)	Mama je bila bolna	življenja
Maček jo je skupil	Mama je zbolela	Marija, zvezda našega
Mačka je ujela miško	Mama pri delu	življenja
Mačka je ujela miško	Mama pri kuhanju	Marija, zvezda našega
Mačka je ujela miško	Mama pri pisanju	življenja
Mačka na oknu	Mama pripoveduje	Marija, zvezda našega
Mačka pred mišjo luknjo	Mama pripoveduje	življenja
Mačka v pregovoru	Mama pripoveduje	Marija, zvezda našega
Mačka v pregovoru	Mama so rzsodili	življenja
Magična preproga	Mama, mamica	Marijana in jeternica
Maj praznik dela	Mame ni – kuhanje –	Marijini zvončki
Maja pripoveduje doma o	(ne)užitno, kosilo	Marin Krpan
svojem srečanju z	Mame ni – kuhanje –	Marinka in njeni prijatelji
Matijem	ne/užitno kosilo	Marjetica
Majhen deček	Mami me prebuja	Marjetica v grobu
Majhna nepredvidnost	Mami mi je za rojstni dan	Marko in Mihec se
Majhne in velike težave	kupila podkev	opravičujeta v šoli
Majhne okvare, ki	Mami sem izmaknil	Marko Polo me je povabil
povzročajo velike	Mamica	na Svilno pot
zadrege	Mamica je kakor roža	Marljiva žanjica
Majnikova kraljica	Mamica je kakor roža	Marljivi kmetič
Majniški izlet		Marsikatero srce je jokalo

Marsovci na obisku	Mati pripoveduje	Medveda smo videli
Marsovček v marketu	Mati se je bala zame	Medveda smo videli
Marsovček v našem razredu	Mati so bolni	Medvedek
Marsovček v našem razredu	Mati v spisih Ivana Cankarja	Medvedova koža
Maršal Tito nas je obiskal	Mavrica	Medvedova koža
Maršal Tito nas je obiskal	Mavrica	Medvedova koža
Martin Krpan in Peter Klepec sta se pogovarjala	Mavrica	Meglenu jutro v mestu
Martinova kaša	Mavrica in čokolada	Meh za smeh
Masarykove osemdesetletnice	Mavrica nam je všeč	Mejni prehod Škofije
Masarykove počitnice	Mavrica nas je presenetila	Mejnik
Maske	Mavrica pripoveduje	Mejnik
Maščevanje je sladko	Mavrično romanje k Mariji Oberšljanki	Mejnik
Maščevati se je hotel	Mavrično romanje na Ptujsko goro	Meni ljuba žival
Maškarada	Me prepoznate? To sem jaz – svinčnik	Meni ni dolgčas
Maškare pri nas	Med dvema ognjema	Mesarjev pes
Materi	Med odmorom	Mesarjev pes
Materi in materinski ljubezni	Med odmorom	Mesta izobražajo narode
Materin god	Med odmorom	Mesto
Materina bolezen	Med odmorom	Mesto Brno
Materina bolezen	Med ognjem in naravo bodimo mi	Mesto delavca, kmeta in izobraženca v naši skupnosti
Materina bolezen	Med pedenj-možički (poročilo)	Mesto ponoči
Materina ljubezen	Med pobiranjem sena	Mesto ponoči
Materina podoba	Med počitnicami	Mesto, trg, vas
Materina slika	Med počitnicami	Mesto, trg, vas
Materino oko bedi nad mano	Med rudarji	Meteorit
Materinska skrb za vzgojo otrok	Med rudarji	Metode uspešnega učenja
Materni jezik	Med rudarji	Metulj in balon
Matevžek – pust	Med rudarji	Metuljev svet
Mati	Med rudarji	Mezinček
Mati – dobrotnica	Med vojno	Mezinček in Mezinčica v Pedenj-carstvu
Mati – dobrotnica	Med vojno je bilo hudo	Mi in naši zmazki
Mati – dobrotnica – za materinski dan	Medo	Mi med seboj
Mati in otroci pri večerji	Medved	Mi otroci 20. stoletja
Mati in otroci pri večerji	Medved in lesica	Mi otroci dvajsetega stoletja
Mati (oče brat sestra)	Medved in lesica	Mi se imamo radi
Mati ima zlato srce	Medved in lisica	Micika in iskrica
Mati je bila bolna	Medved in lisica	Micka in Bučko
Mati je bila bolna	Medved in lisica	Miha in žoga
	Medved v sadovnjaku	Mihec na luni
		Miki miška in jaz
		Miklavžev sejem
		Miklavžev večer
		Miklavžev večer

Miklavžev večer	kako si prišel do	se, da boš slave vreden
Miklavžev večer	denarja, kaj izraža tvoj	(Slomšek)
Miklavževa šiba	dar in zakaj	Mladi bukov gozd ob naši
Miklavževa šunka	Mislil sem nanjo	Lobnici
Miklavževo	Miš	Mladi Franek Serafin
Miklavževo darilo	Miš	Mladi glasbeniki v Novi
Miloserčna Ančka	Miš v šolski torbi	Gorici
Miloserčna Ančka	Miši	Mladi igralci
Miloserčna deklica	Miška in zobek	Mladi jež v skednju
Miloserčnost do živali	Miška me je prestrašila	Mladi risar
Milosrčna Ančka	Miška Miki pripoveduje o	Mladi škorci na naši
Milosrčna deklica	svojem nevarnem	črešnji
Milosrčnost do živali	življenju	Mladi škorci pri nas
Milosrčnost do živali	Miška pripoveduje	Mladina in napredna misel
Milosrčnost do živali	Miška v mestu	Mladina gradi
Mimica in cvetoča črešnja	Miška v mestu	Mlado jagnje
Mimica in cvetoči travnik	Miška v razredu	Mlado žito valovito
Mimo dnevnega načrta	Miškina potovanja	Mladost in pomlad
Minevanje časa (likovna	Miza	Mladost – naša generacija
pesem)	Miza	Mladost – neznansko lepa
Minule so brezskrbne	Miza pripoveduje	Mladost je norost
počitnice	Mlad berač, star brez hlač	Mladost je norost, čež
Mir na svetu	Mlad drvar	jarke skače, kjer je
Mirovne, čete	Mlad ribič	most
Misijonarska	Mlada koza in volk	Mladost je pomlad
Misijoni	Mlada koza in volk	življenja
Misijonska prireditve v	Mlada koza in volk	Mladost je pomlad
Mačkovljah	Mlada koza in volk	življenja
Misli ob koncu šolskega	Mlada koza in volk	Mladost mi ni bila samo z
leta	Mlada perica	rožicami posuta
Misli ob koncu šolskega	Mlada srnica	Mladost norost
leta	Mlada srnica	Mladostniško
Misli si, da pridejo k nam	Mlada srnica	prestopništvo
pedenj-možički in	Mlada srnica	Mlečna restavracija v
poročajo v pismu	Mlada vesna prihaja	Križah
domov o naših živalih,	Mlada vesna prihaja	Mlečni zob
rastlinah, gorah, o naši	Mlada vesna prihaja	Mleko
šoli, mestu	Mlade gosi	Mleko
Misli si, da se vse vrši v	Mlade gosi	Mleko je skipelo
najlepšem poletnem	Mlade pure	Mleko je skipelo
dnevu	Mlade pure	Množica slabih in lepih
Misli si, da si s	Mlade race	dni
poučevanjem zaslužil	Mlade race	Moč ljubezni
prvi denar pa kupiš	Mladenič išče službo	Moder sodnik
materi kak spominek in	Mladenič, ne pozabi tvoje	Moder sodnik
ji ga pošlješ: napiši ji	ime, zato pa tudi nosi	Moderna čarovnica
pismo, kaj ji pošiljaš,		Moderno delanje filmov

Modna revija	Moj čudežni kamen	Moj domači kraj
Modna revija na Veneri in Jupitru	Moj dan	Moj domači kraj
Modna revija: tekmovanje za najlepši cvet na svetu	Moj ded ve veliko o tistih časih	Moj domači kraj
Modni reviji na Veneri in Jupitru	Moj dedek	Moj domači kraj
Modra cesarjeva odločitev	Moj dedek	Moj domači kraj
Modra miška	Moj dedek	Moj domači kraj
Modra miška	Moj delovni dan	Moj domači kraj
Modra miška	Moj delovni dan	Moj domači kraj
Modra miška	Moj dežnik	Moj domači kraj
Modri škorec	Moj dežnik	Moj doživljaj
Mogočna bukev	Moj dežnik je lahko balon	Moj doživljaj z uro
Moj maček	Moj dnevni red v počitniških dneh	Moj doživljaj z uro
Moja prva ljubezen	Moj dnevni red v počitniških dnevih	Moj dvojničnik – elektronik
Moj atek	Moj dnevnik	Moj god
Moj atek je padel kot partizan	Moj dnevnik	Moj hranilnik
Moj atek je padel kot partizan	Moj dnevnik čez deset let	Moj intervju s Prešernom
Moj bodoči	Moj dnevnik čez deset let	Moj izlet o Božiču v planine
Moj bolni bratec	Moj dnevnik čez deset let	Moj izlet v Ljubljano
Moj božič	Moj dom	Moj izlet v Trst
Moj božični večer	Moj dom	Moj izprehod spomladi
Moj brat	Moj dom	Moj jezik
Moj brat	Moj dom	Moj ježek
Moj brat (vojak) o Božiču na dopustu	Moj dom	Moj junak iz filmskega platna
Moj brat bo rad hodil v šolo	Moj dom	Moj junak s filmskega platna
Moj brat Mitja	Moj dom	Moj kanarček
Moj brat vojak o Veliki noči na dopustu	Moj dom	Moj katehet
Moj brat, ki je vojak, doma na dopustu	Moj dom	Moj konj
Moj bratec	Moj dom	Moj konjiček
Moj bratec	Moj dom	Moj konjiček
Moj bratec	Moj dom	Moj konjiček
Moj bratec Ludovik	Moj dom	Moj kozel
Moj bratec Martin	Moj dom in družina	Moj kraj
Moj cilj	Moj domači kraj	Moj kraj
Moj 'curriculum vitae'	Moj domači kraj	Moj križev pot
Moj 'curriculum vitae'	Moj domači kraj	Moj maček
Moj 'curriculum vitae'	Moj domači kraj	Moj maček
Moj čas je 'židan'	Moj domači kraj	Moj medvedek
	Moj domači kraj	Moj medvedek
	Moj domači kraj	Moj mlinček
	Moj domači kraj	Moj mlinček
	Moj domači kraj	Moj mucek

Moj mucek	Moj najljubši kotichek	Moj očka je bil kurir
Moj Muki	doma	Moj očka je bil partizan
Moj Muki	Moj najmlajši brat (sestra)	Moj očka je kurir
Moj Muki	Moj najstarejši brat	Moj očka je pravi lovec
Moj Muki	(sestra)	Moj očka je pravi lovec
Moj Muki	Moj narobe dan	Moj očka mi je
Moj najbolj smešen in	Moj nedeljski izprehod	pripovedoval o
vesel dogodek	Moj nepozabni trenutek	izgnanstvu
Moj najbolj smešen	Moj nepozabni trenutek	Moj očka rudar
dogodek	Moj neprijetni dogodek	Moj odnos do likovne in
Moj najboljši prijatelj je	Moj nesrečni padec pri	glasbene umetnosti
zvesti pes	vožnji na semenj	Moj papagaj Lukec
Moj najboljši trenutek	Moj novi dom	Moj papagajček
Moj najdražji zaklad	Moj oče	Moj peresnik, nož, klobuk
Moj najlepši dan	Moj oče	Moj pes
Moj najlepši dan	Moj oče	Moj pes
Moj najlepši doživljaj med	Moj oče	Moj pes
prvomajskimi	Moj oče	Moj pes
počitnicami	Moj oče	Moj pes je pobegnil
Moj najlepši počitniški	Moj oče	Moj pes Tarzan
dan	Moj oče	Moj pes Tarzan
Moj najlepši poklic	Moj oče	Moj Piko
Moj najlepši spomin	Moj oče	Moj poet danes
Moj najlepši spomin	Moj oče	Moj poet danes
Moj najljubši bratec	Moj oče	Moj pogovor
(sestrica)	Moj oče	Moj pogovor s Cankarjem
Moj najljubši dan	Moj oče	na poti na Rožnik
Moj najljubši dan	Moj oče – aktivna	Moj pogovor s parkljem
Moj najljubši domišljjski	označitev	Moj pogovor s parkljem
junak	Moj oče (pri delu)	Moj pogovor s solnčecem
Moj najljubši izprehod	Moj oče dela v tujini	Moj pogovor s solnčecem
Moj najljubši klub	Moj oče je Marsovec	Moj pogovor s škorcem
Moj najljubši kotichek	Moj oče je zidar	Moj pogovor s šmarnico
Moj najljubši kotichek	Moj oče na dopustu o	na vrtu
Moj najljubši kotichek	Veliki noči	Moj pogovor z ivo
doma	Moj oče pri delu	Moj pogovor z zvončkom
Moj najljubši kotichek	Moj oče pripoveduje	Moj pomladanski izprehod
doma	Moj oče v pisarni	Moj popoldan
Moj najljubši prijatelj	Moj oče zopet doma	Moj popotni dnevnik
(prijateljica)	Moj oče, bratec in jaz	Moj popotni dnevnik
Moj najljubši prijatelj	Moj oči	Moj popotni dnevnik
(prijateljica)	Moj očka	Moj poredni bratec
Moj najljubši prostorček	Moj očka	(sestrica)
Moj najljubši šport	Moj očka	Moj post
Moj najljubši šport	Moj očka	Moj prastric
Moj najljubši kotichek	Moj očka	Moj prepir z bratom
	Moj očka je bi kurir	Moj prepir z bratom
	Moj očka je bil kurir	

Moj presmec	Moj psiček	Moj vrtec meseca rožnika
Moj prijatelj	Moj psiček, Naš pes, Naš	Moj vrtec v prvi pomladi
Moj prijatelj	izgubljeni pes, Naš	Moj vrtec v prvi pomladi
Moj prijatelj	zvesti pes	Moj vrtec v prvi pomladi
Moj prijatelj	Moj ptiček	Moj vrtiček
Moj prijatelj	Moj ptiček	Moj zajček
Moj prijatelj	Moj rajni dedec	Moj zajček
Moj prijatelj	Moj rajni oče	Moj zvesti pasji prijatelj
Moj prijatelj	Moj razred	Moj zvesti pasji prijatelj
Moj prijatelj Elidor	Moj rodni kraj	Moj zvesti pes mi je
Moj prijatelj Konrad	Moj rodni kraj Sombor	pomagal
Moj prijatelj namestnik	Moj rojstni dan	Moj zvezek
Moj prijatelj Piki	Moj rojstni dan	Moj zvezek pripoveduje
Moj prijatelj Robot	Moj rojstni kraj	Moj žalostni Božič
Moj prijatelj samuraj	Moj rojstni kraj	Moj žepni nožek
Moj prijatelj samuraj	Moj rojstni kraj	Moj žepni nožek
Moj prijatelj Tone	Moj rojstni kraj	Moj žepni nožek
Moj prijatelj z Marsa	Moj rojstni kraj	Moj žepni nožek
Moj prijatelj z Marsa	Moj rojstni kraj	Moj življenjepis
Moj prijatelj z Marsa	Moj rojstni kraj	Moj(a) najboljši(a)
Moj priljubljeni praznik	Moj rojstni kraj	prijatelj(ica)
Moj prosti čas	Moj rojstni kraj	Moj(a) najljubša prijatelj(-
Moj prosti čas	Moj sin (4. R.)	ica)
Moj prosti čas	Moj skrivni kotichek	Moj(a) prijatelj(-ica) iz
Moj prvi dopust	Moj sopotnik (mož) je bil	druge galaksije me je
Moj prvi kuharski poizkus	najlepši Slovenec	obiskal(a)
Moj prvi kuharski poskus	Moj sošolec	Moja mladost
Moj prvi maj	Moj spomin z morja	Moja (skrbna) mati
Moj prvi miting	Moj spomin na filmarje	Moja babica
Moj prvi nastop	Moj spomin na filmarje	Moja babica
Moj prvi plavalni poizkusi	Moj stric	Moja babica
Moj prvi samostojni	Moj stric in siničke	Moja babica
nastop	Moj stric ribič	Moja babica pri nas
Moj prvi sneg	Moj svet skrivnosti in sanj	Moja babica pri nas
Moj prvi šolski dan	Moj svinčnik je postal	Moja barbika
Moj prvi šolski dan	raketa	Moja bodočnost
Moj prvi šopek cvetic	Moj šolski radijski aparat	Moja bolezen
Moj prvi šopek cvetic	Moj šopek prvih	Moja bolezen
Moj prvi šopek cvetic	pomladnih cvetlic	Moja bolezen
Moj prvi vzor	Moj tata	Moja bolna mamica
Moj prvi vzor	Moj tata v NOB	Moja bolna mati
Moj prvi izlet v Zagreb	Moj tovariš	Moja božja pot na Trško
Moj psiček	Moj tovariš Kosmač	goro
Moj psiček	Moj veliki podvig	Moja božja pot
Moj psiček	Moj veseli dogodek	Moja brata – vojaka o
Moj psiček	Moj vlakec na domišljijo	Veliki noči na dopustu
Moj psiček	Moj vrtec	Moja butarica
Moj psiček	Moj vrtec	

Moja butarica	Moja mama	Moja najlepša doživetja v
Moja butarica	Moja mama	planinah in ob morju
Moja cvetlica	Moja mama	Moja najljubša igra
Moja čebela je umrla	Moja mama	Moja najljubša igra
Moja čitanka	Moja mama	Moja najljubša igra
Moja čitanka	Moja mama	Moja najljubša igrača
Moja današnja pot v šolo	Moja mama in oče	Moja najljubša igrača
Moja dijaška knjižica	Moja mama se kliče Rezka	Moja najljubša igrača
Moja dijaška knjižica	Moja mami	Moja najljubša igrača
Moja dijaška knjižica	Moja mami	Moja najljubša igrača
Moja dobra babica	Moja mamica	Moja najljubša igrača
Moja dolgobrka	Moja mamica	Moja najljubša igrača
prijateljica	Moja mamica	Moja najljubša igrača
Moja dolina umira	Moja mamica	Moja najljubša igrača
Moja dolžnost	Moja mamica	Moja najljubša igračka
Moja domača priprava za	Moja mamica	Moja najljubša knjiga
ponedeljski pouk	Moja mamica	Moja najljubša knjiga
Moja domača vas	Moja mamica med vojno	Moja najljubša knjiga
Moja domačija	Moja mamica med vojno	Moja najljubša knjiga
Moja domovina	Moja mati	Moja najljubša knjiga
Moja družba	Moja mati	Moja najljubša knjiga
Moja družba	Moja mati	Moja najljubša ljudska
Moja družba	Moja mati	pesem
Moja družina	Moja mati	Moja najljubša pravljica
Moja družina	Moja mati	Moja najljubša stvar
Moja 'enajsta šola'	Moja mati	Moja najljubša zabava po
Moja 'enajsta šola'	Moja mati	zimi
Moja 'enajsta šola'	Moja mati	Moja najljubša zabava
Moja garderoba	Moja mladost in moji	pozimi
Moja gugalnica pri gozdu	starši	Moja najljubša zabava
Moja gugalnica pri gozdu	Moja mladost in moji	pozimi
Moja hči	starši	Moja najljubša žival
Moja hišica	Moja molitvica	Moja najljubša žival
Moja hoja k sv. Arihu	Moja muca Pika	Moja najljubša žival
Moja hoja na Brinjevo	Moja muca	Moja najljubša žival
goro	Moja muca	Moja najljubša žival
Moja hoja v Puščavo	Moja muca in zajček	Moja najljubša žival
Moja in bratova soba	Moja muca Pika	Moja najljubša žival
Moja jezikovna vadnica	Moja mucka	Moja najljubša žival
Moja knjiga je postala	Moja mucka	Moja najljubša žival
nebotičnik	Moja naj(ne)srečnejša	Moja najljubša žival
Moja knjižna polica	šolska izkušnja	Moja najljubša žival
Moja kupčija	Moja najboljša jed	Moja najljubša žival
Moja lepa božična darila	Moja najboljša prijateljica	Moja najljubša žival
Moja ljubljenska	Moja najboljša prijateljica	Moja najuspešnejša laž
Moja mačka	Helena	Moja največja laž
Moja mačka	Moja najhujša prometna	Moja največja želja
	nesreča	Moja napaka

Moja nesreča	Moja prva hoja k slapu »Šumniku«	Moja rojstna vas spomladi
Moja nezgoda	Moja prva hoja k Sv. Antonu na Pohorju	Moja rosna mladost
Moja nezgoda	Moja prva hoja na Klopni vrh (1335 m)	Moja roža
Moja nezgoda	Moja prva kazen	Moja roža ljubljenska
Moja nona	Moja prva knjiga	Moja sestra Štefka
Moja nova maska	Moja prva knjiga	Moja sestrice
Moja odpoved	Moja prva ljubezen	Moja sestrice
Moja omara	Moja prva ljubezen	Moja sestrice
Moja omarica	Moja prva nesreča	Moja sestrice hodi v prvi razred
Moja otroška leta	Moja prva nesreča	Moja sinička
Moja ovčica	Moja prva nesreča	Moja skrbna mati
Moja pipika	Moja prva peka	Moja Slovenija
Moja pisanka	Moja prva pot	Moja Slovenija
Moja piška	Moja prva pot v Ljubljano	Moja slovenska slovnica
Moja počitniška doživetja	Moja prva pot v šolo	Moja slovenska slovnica
Moja podoba	Moja prva pustolovščina	Moja slovenska slovnica
Moja podoba	Moja prva simpatija	Moja soba
Moja pomoč	Moja prva šolska maša	Moja soba
Moja posoda	Moja prva vožnja s kolesom	Moja soba
Moja pot domov	Moja prva vožnja z ladjo	Moja soba (leta 2007)
Moja pot iz šole	Moja prva vožnja po Dravi	Moja soba (leta 2007)
Moja pot v šolo	Moja prva vožnja po železnici	Moja sopotnica (žena) je bila najlepša Slovenka
Moja pot v šolo	Moja prva vožnja z avtobusom	Moja sošolka
Moja pot v šolo	Moja prva vožnja z letalom	Moja sošolka
Moja pot v šolo	Moja prva vožnja z motorjem	Moja sova
Moja pot v šolo	Moja prva vožnja z vlakom	Moja sreča
Moja pot v šolo	Moja psička	Moja šola
Moja pot v šolo	Moja psička	Moja šola
Moja pot v šolo	Moja punčka	Moja šolska pot
Moja pot v šolo (opis)	Moja putka Čopka	Moja šolska pot
Moja pot v vesolje	Moja računica	Moja šolska pot
Moja pot v vesolje	Moja ribica	Moja šolska pot (v gosti megli)
Moja prababica	Moja ribica	Moja šolska pot v gosti megli
Moja preizkušnja	Moja rojstna vas	Moja šolska torbica
Moja pridna ovca	Moja rojstna vas	Moja šolska torbica
Moja prijateljica	Moja rojstna vas	Moja šolska torbica
Moja prijateljica		Moja tablica
Moja prijateljica		Moja teta
Moja prijateljica Ma Ling Yu		Moja torba
Moja prijateljica Milica		Moja torba pripoveduje
Moja priljubljena jed		Moja torba pripoveduje
Moja prizadevanja		
Moja prva cigareta		

Moja torbica	Moje letošnje počitnice	Moje potovanje v kameno dobo
Moja torbica pripoveduje	Moje lutke	Moje potovanje v Trst
Moja trgatev	Moje lutke	Moje potovanje v Trst
Moja uresničena želja	Moje lutke	Moje potovanje v vesoljski ladji
Moja Urša	Moje lutke	Moje potovanje z vetrom
Moja usta	Moje lutke	Moje prijateljstvo z živalmi
Moja vas	Moje mesto	Moje priprave na izlet
Moja vas	Moje mlade mačke	Moje prve hlače
Moja vas	Moje mucike ni več	Moje prve simpatije
Moja večna roka	Moje mucke ni več	Moje prve smuči
Moja velika nesreča	Moje najljubše razvedrilo	Moje prvo pletenje
Moja velika nesreča	Moje najsrečnejše presenečenje	Moje prvo potovanje na Koroško
Moja velika želja	Moje največje zimsko veselje	Moje prvo romanje na Ptujsko goro
Moja vožnja in potovanje v Beograd	Moje največje zmagoslavje	Moje prvo srečanje s Prešernom
Moja vožnja na saneh	Moje nalivno pero	Moje prvo srečanje z ježkom
Moja vratna bolezen	Moje novoletne želje	Moje prvo sv. obhajilo
Moja zadnja vožnja v Maribor	Moje otroške igrače	Moje račke
Moja zajca	Moje otroštvo	Moje razmišljanje
Moja zgodba	Moje otroštvo in moj oče	Moje razočaranje
Moja žabica Živka	Moje ovčke	Moje rožice
Moja želja	Moje počitnice	Moje sanje
Moja želja	Moje počitnice	Moje sanje
Moja želja	Moje počitnice	Moje sanje
Moja želja	Moje počitnice	Moje sanje
Moja želja	Moje počitnice	Moje sanje
Moja želja	Moje počitnice	Moje sanje
Moja želja	Moje počitnice	Moje sanje
Moja želva	Moje počitnice	Moje sanje
Moja živinica	Moje počitnice	Moje sanje
Moje božične počitnice	Moje počitnice	Moje sanje
Moje cvetlice	Moje počitnice	Moje sanje
Moje delo na vrtu	Moje počitnice	Moje sanje
Moje dogodivščine na paši	Moje počitnice	Moje sanje
Moje dolžnosti	Moje počitnice	Moje sanje
Moje drevo	Moje počitnice	Moje sanje o izletu
Moje glavno prizadevanje	Moje počitnice	Moje skrivališče
Moje harmonike	Moje počitnice	Moje sodelovanje pri športu
Moje idealne počitnice	Moje počitnice	Moje sodelovanje z Mavrico
Moje jaslice	Moje počitnice	Moje srečanje s ptico
Moje jaslice	Moje počitnice	Moje srečanje s ptico
Moje jutranje vstajanje	Moje počitnice na Marsu	Moje srečanje z otroki
Moje knjige	Moje počitnice v Banjolah	Moje srečanje z živaljo
Moje kolo	Moje počitnice v Banjolah	Moje super pero
Moje kolo	Moje potovanje v Petovio	Moje težave z denarjem
Moje kolo	Moje potovanje v Emono	

Moje urice v Martuljku	Moji mizici	Moji trgovski podvigi
Moje veliko pričakovanje	Moji mladi zajčki	Moji trgovski podvigi
Moje veselje	Moji muc	Moji učitelji
Moje veselje je plavanje	Moji muc	Moji uri se je zmešalo
Moje veselje je pomoč staršem	Moji načrti	Moji uri se je zmešalo
Moje veselje je spoznavanje neznanih stvari	Moji načrti ob sklepu šolskega leta	Moji zajčki
Moje veselje so rože	Moji načrti ob sklepu šolskega leta	Moji zajčki
Moje vijolice	Moji načrti ob sklepu šolskega leta	Moji zajčki
Moje zadnje počitnice	Moji načrti za počitnice	Moji zajčki na paši
Moje zanimivo srečanje	Moji najlepši počitniški dnevi	Moji zvončki
Moje zimske zabave	Moji najljubši domači živali	Moji zvončki
Moje zimske zabave	Moji nazori o zimskem športu	Moji zvončki – moje veselje
Moje zimsko veselje	Moji otroški doživljaji	Moji želvi
Moje zimsko veselje	Moji predsodki	Mojih sto zapovedi in stop prepovedi
Moje zimsko veselje	Moji prepirčki in jezice	Mojih trinajst let
Moje zlate ribice	Moji prepirčki in jezice	Mojo družino so začarali
Moje želje ob koncu šolskega leta	Moji prijatelji	Mojo družino so začarali
Moje želje ob koncu šolskega leta	Moji prijatelji	Mokri spomini
Moje želje ob, koncu šolskega leta	Moji prvi spomini	Molitev
Moje živali	Moji prvi spomini	Molitev rešuje
Moje življenje	Moji prvi spomini	Molitev slepega dekleta
Moje življenje	Moji sorodniki	Morje
Moje življenje	Moji sošolci	Morje
Moje življenje	Moji sošolci	Morje
Moje življenje	Moji spomini na dedka	Morje
Moje življenje kot humoreska	Moji spomini na prvi šolski dan	Morje, gozd in kamen
Moje življenje v partizanih	Moji spomini na Rab	Morje, morje
Moje življenje v partizanih	Moji spomini na Rab	Morje, morje!
Moje življenje, moje bogastvo	Moji spomini na žalostne dni	Miškolin Urh
Moje, kolo	Moji spomini na žalostne dni	Motokros
Mojemu domu se približuje pomlad	Moji starši	Mož pod škatlo
Moji čevlji	Moji starši	Mož, ki ni priznal obupa
Moji golobčki	Moji starši	Možic na tabli
Moji gospodinjski opravki	Moji starši	Možnosti življenja v vesolju
Moji hranilniki	Moji starši in jaz	Mračni trenutki
Moji ljubi mami v spomin po domu	Moji temni in svetli dnevi	Mravlje
Moji mami	Moji temni in svetli dnevi	Mravlje na našem kostanju
	Moji tovariši	Mravlje pred našo hišo
		Mravljinjak
		Mravljišče

Mravljišče na meji	Murphyjev zakon	Na gobarskem izletu
Mravljišče na tratah	N vlaku	Na god pri teti (stricu)
Mravljišče na travniku	Na avionu	Na god sv. Martina
Mravljišče ob cesti	Na avionu	Na gostiji
Mravljišče ob plotu	Na avtobusu	Na gregorjevo se ptički
Mravljišče ob robu smrekovega gozda	Na Blegoškem jezeru	ženijo
Mravljišče ob robu travnika	Na botrini pušči	Na grobeh
Mravljišče v gozdu	Na božič	Na igrišču
Mravljišče v gozdu pri vasi	Na božični praznik	Na izletu
Mravljišče v naši hiši	Na božični večer	Na izletu
Mraz in pol	Na božični večer v Lembahu	Na izletu
Mraz mu ne more do živega	Na božji poti	Na izletu z družino
Mrtev partizan	Na božji poti	Na jeziku med, v srcu led
Mrtev ptiček	Na božji poti	Na Jožefovo v Mariboru
Mrtva lastovička	Na božji poti pri	Na Jožefovo v Mariboru
Mrtvi kos	Na božji poti pri. ...	Na kmetih
Mrzli zimski dnevi meseca januarja	Na božji poti pri	Na kmetih
Muc mi je povedal	Na božji poti v Puščavo	Na kmetih
Muc mi je povedal	Na bratovsko nedeljo v Selnici	Na kmetih
Muca	Na cesti	Na kmetih.
Muca in miška	Na cvetno nedeljo	Na kmetiji
Muca je imela mlade	Na cvetno nedeljo	Na Kneži
Muca me včasih opraska	Na cvetno nedeljo	Na kolesarskem izpitu
Muca Miki – Piki	Na cvetno nedeljo	Na kolodvoru
Muca na šolskem odru	Na cvetno nedeljo	Na kolodvoru v Mariboru
Muca na šolskem odru	Na cvetno nedeljo	ob prihodu vlada
Muca si je kupila kotalke	Na češnji	Na kolodvoru v Rušah ob
Muca, štrbunk v vodo	Na češnji v tetinem sadosniku	prihodu vlaka
Muca, štrbunk v vodo	Na dan Vseh svetnikov na našem pokopališču	Na kosilu pri ljubljenu
Muco je povozil avto	Na dan Vseh svetnikov na pokopališču	prijateljčku
Muha pripoveduje	Na dijaškem semnju	Na Krasu sneži
Muha pripoveduje	Na dijaškem semnju	Na kresni večer
Muha pripoveduje	Na dnu jezera	Na kresni večer
Muha pripoveduje	Na domačem vrtu	Na krilih pikapolonice sem
Muli	Na domačem vrtu	potoval(a)
Mumija in nosorog v našem razredu	Na domačem vrtu	Na krilih ptičjih prihaja v
Mutec Osojski	Na drugem planetu	deželo pomlad
Muri – najboljši pes na svetu	Na drugem planetu	Na ladji s Krištofom
Muri me spremlja	Na dvorišču	Kolumbom
Murnovi koncerti	Na dvorišču	Na ladji s Krištofom
	Na dvorišču	Kolumbom
	Na ekskurziji	Na ledu
	Na gledališki predstavi	Na ledu
		Na ledu
		Na ledu
		Na ledu
		Na ledu

Na ledu je veselo	Na njivici božji	Na paši
Na 'lepo nedeljo	Na novega leta dan	Na paši
Na 'lepo nedeljo' pri medu	Na Noviga leta dan	Na paši
Na leteči preprogi okoli sveta	Na Novo leto	Na paši
Na ličenju	Na obali	Na paši
Na literarni ekskurziji	Na obisku	Na paši
Na ljubljanskem trgu	Na obisku pri	Na paši
Na Lojzkov god	Na obisku pri Gargantui in Pantagruelu	Na Petelinjek
Na lovi	Na obisku pri goriškem slavčku	Na pionirskem letovanju med počitnicami
Na lovu	Na obisku pri goriškem slavčku	Na piramidi
Na lovu	Na obisku pri H. C. Andersenu	Na planetu Mirion
Na 'lovu' meseca svečana	Na obisku pri Indijancih	Na planetu Mirionu
Na lovu na divjega petelina	Na obisku pri Indijancih	Na planinah
Na lovu na lisico	Na obisku pri izdelovalcu vremena	Na planinah
Na lovu z viteško mladino	Na obisku pri J. in W. Grimmu	Na plavalnem tečaju
Na lovu z viteško mladino	Na obisku pri kitovi družini	Na počitnicah
Na lovu za lisico	Na obisku pri kralju Matjažu	Na počitnicah
Na lovu za viteško mladino	Na obisku pri kralju Matjažu	Na počitnicah med Indijanci
Na lovu za viteško mladino	Na obisku pri kralju Matjažu	Na počitnice
Na materinem grobu	Na obisku pri kralju Matjažu	Na podvodni modni reviji
Na mladinskem zborovanju	Na obisku pri kralju Matjažu	Na pokopališču
Na moj god	Na obisku pri plemenu Ekoi v Nigeriji	Na pokopališču
Na morju	Na obisku pri Primožu Trubarju	Na pokopališču
Na morju	Na obisku pri Primožu Trubarju	Na pokopališču
Na morju	Na obisku pri Rdeči kapici	Na polju
Na morju	Na obisku v Butalah	Na polju in travniku
Na morju	Na obisku v eskimski hiši	Na polju in travniku
Na morju	Na obisku v idealni šoli	Na polju in travniku
Na morju	Na obisku v knjižnici	Na poroki – ohceti
Na morju	Na obisku v Ljubljani	Na postaji
Na morju	Na obisku v pravljlični deželi	Na potepu
Na Muljavi smo zgradili novo šolo	Na ovčerejski farmi	Na poti domov
Na murvi	Na palubi piratske ladje	Na poti iz šole
Na Nanosu	Na partizanskih grobovih	Na poti v raj
Na naravoslovnem dnevu	Na paši	Na poti v šolo
Na našem pokopališču		Na poti v šolo
Na našem semnju		Na poti v šolo
Na našem skednju		Na poti v šolo
Na našem šolskem vrtu		Na poti v šolo
Na našem šolskem vrtu		Na poti v šolo
Na naši peči		Na poti v šolo
Na nedeljskem izletu		Na poti v šolo
Na nedeljskem izprehodu		Na poti v šolo

Na poti v šolo	Na sankah	Na taborjenju
Na poti v šolo	Na sankah	Na taborjenju
Na poti v šolo	Na sedmini	Na tekmovanju za mis
Na poti v šolo	Na sedmini	sveta
Na poti v trgovino	Na sedmini	Na tekmovanju za Miss
Na potovanju	Na sejmu	Marsa
Na potu od Sv. Areha k	Na sejmu	Na tekmovanju za Miss
Sv. Bolfanku na	Na sejmu	sveta
Pohorju	Na semnju	Na Telovo
Na potu v šolo slišite že od	Na semnju	Na Telovo
daleč, da bije ura na	Na semnju	Na tepežni dan
zvoniku 8; kaj porečete	Na semnju	Na topli kmečki peči
v tem trenutku?	Na Silvestrovo	Na travniku
Na potu v šolo slišite že od	Na Silvestrovo	Na travniku
daleč, da bije ura na	Na Silvestrovo	Na travniku
zvoniku 8; kaj porečete	Na Silvestrovo	Na travniku
v tem trenutku?	Na Silvestrovo	Na trgatvi
Na potu v šolo slišite že od	Na smučanju	Na trgatvi
daleč, da bije ura na	Na smučanju	Na trgatvi
zvoniku 8; kaj porečete	Na smučanju	Na trgatvi
v tem trenutku	Na smučanju	Na trgu
Na poučni ekskurziji	Na smučanju	Na Triglavu
Na poučni ekskurziji	Na snegu	Na Triglavu
Na poučni ekskurziji	Na snegu	Na Triglavu
Na pragu osme šole	Na snegu	Na učnem sprehodu
Na pragu pomladi novega	Na snegu	Na ulici
dela	Na snemanju filma	Na ulici
Na praznovanju rojstnega	Na sosedomi cvetoči lipi	Na ulici
dneva v Indiji	Na sosedomi črešnji	Na vasi
Koromandiji	Na sprehodu po živalskem	Na Vegovi ulici sem srečal
Na predpustno nedeljo	vrtnu	cesarja v najnovejši
Na 'Prinčevem' vrhu	Na sprehodu v živalski vrt	obleki
Na prvem pravem plesu	Na stežaj odprta vrata	Na Veliko soboto
Na pustni torek	Na straži	Na velikonočni ponedeljek
Na pustni torek popoldne	Na svatbi	Na velikonočno nedeljo
Na pustni torek zvečer	Na svatbi	Na velikonočno soboto
Na Rabu	Na svatbi	Na vernih duš dan
Na razpotju	Na svatbi	Na Vernih duš dan
Na razstavi družinskih	Na svečenico	Na vernih duš dan
jaslic	Na sveti večer	Na vernih duš spomin
Na razvalinah	Na sveti večer	Na vernih duš spomin
Na ribolovu	Na sveti večer	Na vernih duš spomin
Na samotnem otoku z	Na svetovnem šahovskem	Na vlaku
Robinzonom	prvenstvu v Braziliji	Na vlaku
Na saneh	Na Šmarjetni gori	Na vlaku
Na saneh	Na športnem dnevu	Na vlaku
Na sankah	Na taborjenju	Na voglu

Na vojsko	Nadaljevanje zgodbe o Urški (Povodni mož)	Najboljši govor, ki sem ga kdaj slišal(a)
Na vojsko	Nadaljevanje zgodbe o zmaju	Najdaljši nohti na svetu
Na vrhu Begunjščice	Nadavto	Najdeni izgubljeni zaklad v piramidi
Na vsakem koraku nevarnost	Nade in bojzani moje o novem letu	Najlepša cvetica (roža) na našem vrtu
Na vse se spozna	Nadležna muha	Najlepša pot iz šole
Na vse se spozna	Nadloge in težave selitve	Najlepše je na travniku meseca rožnika
Na vse svete	Nadloge hišnega dvorišča	Najlepše potovanje
Na vseh svetih na pokopališču	Nadnaravna moč	Najlepše stavbe v našem mestu
Na vrtu	Nadučiteljeva štiridesetletnica	Najlepše, najboljšje v minulem letu
Na zadnji kulturni prireditvi	Nadzorovanje onesnaženja	Najlepši dan mojih počitnic
Na žabe	Nagajivi brat	Najlepši dan mojih počitnic
Naravoslovna moč	Nagajivi sosedovi fantje	Najlepši dan mojih počitnic
Nabiral sem gobe	Nagelj in bršljan	Najlepši dan mojih počitnic
Nabiral sem gobe	Nagrada	Najlepši dan mojih počitnic
Nabiral sem teloh	Nagrada	Najlepši dan mojih počitnic
Nabirala sem gobe	Nagrada	Najlepši dan mojih počitnic
Nabirala sem jagode	Naj dogodek	Najlepši dan mojih počitnic
Nabiranje bukovega žira	Naj majniški izlet	Najlepši dan mojih zadnjih počitnic
Nabiranje prsti	Naj se dokaže resnica pesnikovih besed:	Najlepši dan na snegu
Nabiranje sadja v sadovnjaku	'Kakor dopoldanska senca – je prijateljstvo hudobnih; Vsaka ura se pomanjša – Pa prijateljstvo pobožnih – Raste kot večerna senca, Da življenje solnce ugasne (Herder – Cegnar)	najlepši dan preteklih počitnic
Nabiranje pomladanskih cvetic	Naj se primeri jezik brižinskih spomenikov z jezikom današnje slovenščine	Najlepši dan v minulih počitnicah
Nabiranje spomladanskih cvetic	Naj živi, prvi maj, praznik dela	Najlepši dan v minulih počitnicah
Nabiranje, kuhanje in pečenje kostanjev	Najbolj dolgočasen dan	Najlepši dan v minulih počitnicah
Naš oče je bil partizan	Najbolj sem bil vesel	Najlepši dan v mojem življenju
Načela osvetljevanja	Najbolj sem bil vesel	Najlepši dan v mojem življenju
Načrt za knjigo	Najboljša prijateljica	Najlepši dan v počitnicah
Načrt za konzervacijo	Najboljša televizijska oddaja	Najlepši počitniški dan
Nadaljevanje pesmi o Brodniku	Najboljša televizijska oddaja	Najlepši počitniški dan
Nadaljevanje boja za resnično demokracijo		Najlepši praznik
Nadaljevanje pravljice o Grdemu račku		Najlepši praznik
Nadaljevanje zgodbe o Lepi Vidi		Najlepši trenutek
Nadaljevanje zgodbe o mali morski deklici		Najljubša jed v naši družini
Nadaljevanje zgodbe o Orfeju in Evridiki		

Najljubša knjiga	poti, hudi tekmi, nevarnosti)	Narečje in književni jezik
Najljubša TV oddaja	Napiši doživljaj sitne muhe	Naredil sem obešalnik
Najljubše barve	Napiši kratke stavke!	Naredila sem škodo
Najljubše barve	Napiši urnik vesoljske šole (kakšne predmete imajo, učitelje, ocene, nagrade, malico, zabavo)	Narisal sem svetlo prihodnost
Najljubše podobe	Napiši z Mikčevim peresom svoje tri želje	Narobe dan
Najmrzlejši zimski dnevi meseca januarja	Napiši z Mikčevim zlatim peresom svoje tri prošnje	Narobe pravljica
Najpripravnejša domača zdravila	Napoved prihodnosti za butalskega župana	Narobe svet
Najraje pomagam v hlevu	Napoved prihodnosti za človeško ribico	Narobe svet
Najstniki in avtomobili	Napoved prihodnosti za grdega račka	Narobe svet
Najtežja pot	Napoved prihodnosti za Mačka Murija	Narobe svet – učitelji so učenci, učenci so učitelji
Najvažnejša domača zdravila	Napoved prihodnosti za malo morsko deklico	Narobe svet – učitelji so učenci
Največji slovenski dramatik	Napoved prihodnosti za Martina Krpana	Narobe šola
Najveselejša zimska večera v naši hiši	Napoved prihodnosti za muho enodnevnico	Naročilo blaga
Najveselejši dan minulih počitnic	Napoved prihodnosti za Pedenjpeda	Naročilo po dopisnici
Najžalostnejši dan minulih počitnic	Napoved prihodnosti za Sneguljčico	Narod ljubi tistega moža, ki je za narod delal
Nakup se je obrestoval	Napoved prihodnosti za tisočletni hrast	Nasilje nad mojim telesom
Nakupovanje	Napoved prihodnosti za Triglav	Nasilje v šoli
Nakupovanje	Napoved prihodnosti za Trnuljčico	Naslovi, primerni za pisanje domišljijjskih spisov
Nalivno pero	Napravi podroben načrt za pot v Ameriko	Nasmehnila se mi je sreča
Nalogo je prepisal	Narava ima svoje postave	Nasmejali smo se do solz
Nalogo sem delala na poti v šolo	Naravne lepote so naše narodno bogastvo	Nasprotni življenjski nazori dveh junakov pri Linhartu
Namen umetnikov je bil od nekdanj, da naturi tako rekoč ogledalo drži	Naravoslovni dan	Nastanek imen vasi
Namesto mene dela robot	Naravoslovni dan	Nastopala sem v gledališču
Namesto mene dela robot	Naravoslovni dan	Nasvet je vreden zlata
Namesto rok imam krila	Naravoslovni dan	Naš blok je trden mali svet
Naš pes Milord		Naš bolnik
Napačno je razumel		Naš božični večer
Napad in smrt		Naš cesar Franc Jožef I.
Napad na Kočevje		Naš cesar Franc Jožef I.
Napad na Metliko		Naš čebelnjak
Napad v Davčah		Naš češnja
Napadli smo avto		Naš Čirko
Napiši črtico		Naš Čujež
Napiši črtico z vrhom v napeti igri (naporni		Naš dedek pri nas na posetih
		Naš domač pes
		Naš domači vrt

Naš družinski album	Naš oče je bil partizan	Naš šolski izlet k Sv.
Naš golobnjak	Naš pametni pes	Arihu na Pohorju
Naš golobnjak	Naš Pazi	(1249 m)
Naš golobnjak	Naš pes	Naš šolski izlet na
Naš gozd v jeseni	Naš pes	Žavcarjev vrh
Naš hlev	Naš pes	Naš šolski izlet v Ruše
Naš hudi pav	Naš pes	Naš šolski pes
Naš hudi pav	Naš pes	Naš šolski vrt
Naš izgubljeni pes	Naš pes	Naš šolski izlet k Sv.
Naš izlet	Naš pes	Bolfaniku na Pohorju
Naš izlet	Naš pes	(1037 m)
Naš izlet	Naš pes in naša mačka	Naš šolski izlet na Falo
Naš izlet	Naš pes Lumpi	dne 24. aprila 1908
Naš izlet	Naš petelin	Naš športni dan
Naš izlet na Šmarno goro	Naš petelin	Naš športni dan
blizu Ljubljane	Naš petelin in naše pridne	Naš športni dan
Naš izlet na Boč	kokoši	Naš športni dan
Naš izlet na Kozjak	Naš pevski zbor	Naš športni dan
Naš izlet na Reko	Naš pevski zbor	Naš športni dan
Naš izlet Pohorje pri	Naš pionirski dan	Naš športni dan
Mariboru	Naš pionirski dom	Naš teliček
Naš izprehod	Naš pokojni kralj	Naš teliček
Naš Jožko	Naš pridni muc in naša	Naš teliček
Naš kanarček	lena muca	Naš učitelj
Naš kanarček	Naš prodani pes	Naš učni sprehod
Naš kmetič v zgodnji	Naš prvi pionirski sestanek	Naš učni sprehod
pomladi	Naš prvi samoupravni dan	Naš vinograd
Naš Koder	Naš psiček	Naš vrt
Naš kos	Naš ptiček	Naš vrt meseca rožnika
Naš kres na Veliko soboto	Naš razposajeni pav	Naš vrt spomladi
Naš kres na velikonočno	Naš razred	Naš vrt sredi poletja
soboto	Naš razred	Naš vsakdanji kruh
Naš maček	Naš razred	Naš združni dom
Naš majnikov izlet	Naš razred	Naš združni dom
Naš majniški izlet	Naš razredni izprehod	Naš združni dom
Naš majniški izlet	Naš razredni kolektiv	Naš zimski večer
Naš majniški izlet	Naš razredni kolektiv	Naš živi kotiček
Naš majniški izlet	Naš rudnik	Naša armada
Naš muhasti konjiček	Naš rudnik	Naša birma
Naš Murče	Naš slavni razred	Naša cerkev
Naš neumni pes	Naš sosed	Naša cerkev
Naš novi Sivec	Naš stric pri nas na posetih	Naša cerkev
Naš novi Sivec	Naš škorec že drugič vali	Naša cerkev
Naš novi Sivec	Naš šolski izlet iz Ruš v	Naša cerkev
Naš obisk v tovarni	Maribor	Naša cvetoča češnja
motornih vozil		Naša cvetoča češnja
TOMOS Koper		Naša cvetoča češnja

Naša cvetoča vrtnica	Naša kmetija	Naša pridna psa
Naša cvetoča češnja	Naša kmetija	Naša procesija o Telovem
Naša češnja	Naša koklja	Naša ptička v kletki
Naša črešnja	Naša konja	Naša ptička v kletki
Naša črešnja v beli obleki	Naša košnja	Naša ptička v kletki
Naša črešnja v beli obleki	Naša krava	Naša punčka se spakuje, s
Naša črešnja v cvetu in njeni gostje	Naša krava	šminko čez obraz
Naša delavnica	Naša krava	čečka, ogledalo
Naša delavnica	Naša krava	nadleguje, če bo kmalu
Naša Dimka	Naša krava Dimka	miss sveta
Naša Dimka	Naša krava Šeka	Naša razposajena mačka
Naša Dimka	Naša kuhinja	Naša razredna skupnost
Naša Dimka	Naša kuhinja	Naša siamska mačka
Naša Dimka	Naša kuhinja in naša soba	Naša siamska mačka
Naša Dimka	Naša lipa, jablan, črešnja	Naša sinica Miki
Naša dolina v gosti megli	Naša mačica	Naša smešna muca
Naša domača cerkev	Naša mačica	Naša snežena moža
Naša domača hiša	Naša mačica	Naša snežna moža
Naša domača hiša	Naša mačka in škorec	Naša soba
Naša domača hiša	Naša mala Dari	Naša sončna cesta
Naša domača šola	Naša marogasta telička	Naša soseda
Naša domačija	Naša mestna hiša	Naša stara mačka
Naša domačija	Naša ministrantska družina	Naša stenska ura
Naša domačija	Naša mlada mačka	Naša stenska ura
Naša družina	Naša mlada mačka pri igri	Naša stenska ura
Naša družina	Naša mlada muca	Naša stenska ura in
Naša družina	Naša mlada poredna mucika	očetova žepna ura
Naša država, pomlad prihaja	Naša muca	Naša stenska ura in
Naša dva vola	Naša muca in sosedov pes	očetova žepna ura
Naša ekskurzija v tovarno motornih vozil Tomos Koper	Naša mucka	Naša škodljiva mačka
Naša goveja živina	Naša najboljša soseda	Naša šola
Naša goveja živina	Naša nova cerkev	Naša šola
Naša grlica	Naša nova krava	Naša šola
Naša grlica	Naša nova šola	Naša šola
Naša hiša	Naša papiga	Naša šola
Naša hiša	Naša petletka	Naša šola
Naša hiša	Naša pot	Naša šola je največja
Naša hruška	Naša pot	stavba v našem malem
Naša hruška	Naša pot	kraju
Naša izgubljena muca	Naša pot	Naša šolska akademija
Naša izgubljena muca	Naša pot	Naša šolska akademija
Naša jablana v cvetu	Naša pot	Naša šolska miza
Naša JLA	Naša preselitev iz Ruš v Puščavo in zopet nazaj	Naša šolska soba
	Naša pridna muca	Naša teta pri nas na posetih
	Naša pridna muca	Naša tička v kletki

Naša učiteljica	Naše mlade račke	Naši izropani naravni viri
Naša vas	Naše muce	Naši izseljenci
Naša vas	Naše 'nore' želje	Naši mladi kozlički
Naša vas	Naše pohištvo	Naši mladi škorci
Naša vas	Naše Pohorje	Naši mladi zajčki
Naša vas se spreminja	Naše pokopališče v tisočerih lučkah	Naši mucki
Naša veselica	Naše pozne črešnje	Naši novi voli
Naša zvesta psa	Naše rudno in lesno bogastvo	Naši osvoboditelji
Naša žetev	Naše spreminjajoče se mesto ali vas	Naši pisatelji
Naša živina	Naše stanovanje	Naši raki
Naša župna cerkev	Naše šolsko dvorišče	Naši sosedje
Naša župna cerkev	Naše šolsko gledališče	Naši sosedje
Naša župna cerkev	Naše šolsko gledališče	Naši sosedje
Naša župna cerkev	Naše šolsko poslopje	Naši sosedje
Naša župna cerkev	Naše šolsko poslopje	Naši škorci
Naša češnja	Naše šolsko poslopje	Naši škorci in siničice med sabo
Naše in tuje srednje šole	Naše veselo žrebe	Naši veseli kozlički
Naše barje (pri Ljubljani)	Naše volitve	Naši zimski večeri
Naše božično drevesce	Naše volitve	Naši zlati kanarčki
Naše božično drevo	Naše vrtno cvetice pod snegom	Našla sem prvi zvonček
Naše božično drevo	Naše vrtnice	Našla sem ptička
Naše cvetice na oknu po zimi	Naše zrele slive	Našla sem zlato ptičko
Naše čebele	Naše živali	Našla sem železni prstan
Naše delo v jeseni	Naše živali	Našli smo dinozavrove sledi
Naše delo v jeseni	Naše življenje je – potovanje	Našli smo dinozavrove sledi v gozdu
Naše dišeče lilije	Našel sem gusarsko ladjo	Našli smo gusarsko ladjo
Naše grlice	Našel(a) sem gusarski zaklad na potopljeni ladji	Našli smo morski klobuk
Naše jaslice	Našel(a) sem neodposlano pismo v antikvariatu	Našli smo zemljevid iz 16. st.
Naše jaslice	Našel(-la) sem dnevnik vesoljčka XY	Naštej mlade ljudi
Naše kokoši	Našel(-la) sem izgubljeni zaklad v piramidi	Naštej mlade ljudi
Naše koline	Našel(-la) sem školjko z biseri	Navodila za zabavo
Naše lastovke	Naši cerkveni zvonovi	Naznanilo
Naše lilije cveto	Naši čudni sosedje	Naznanilo, da se naj ne zaupa samo na ime
Naše mačke	Naši družinski običaji	Naznanilo, da sin ne sme sprejemati vrednosti
Naše mesto	Naši dve muciki	Ne besede, dejanja govore
Naše mesto (kjer je srednja šola) raste in se modernizira	Naši gostje	Ne bodi ti v čast, odkod prihajaš, temveč kam greš! (Nietzsche)
Naše mesto v jutranjih urah		
Naše mlade lastovke		
Naše mlade mačice		
Naše mlade mačke		
Naše mlade prepelice		

Ne bodimo podobni poganom	Nedeljski izlet	Nekoč, ko so besede pobegnile iz jezika (slovarja)
Ne bom pijan	Nedeljski izprehod	Nekoč, ko so deževali petice
Ne boste verjeli	Nedeljski izprehod	Nekoč, ko so deževali bankovci
Ne boste verjeli – to sem bil jaz!	Idrijskih meščanov	Nekoč, ko so deževali bonboni za učenje
Ne dražite psov!	Nedeljski izprehod	Nekoč, ko so deževali čokoladni bonboni
Ne govori od bližnjega slabih reči, pa tudi sam sebe ne hvali	idrijskih meščanov	Nekoč, ko so deževali zlati cekini
Ne hvali dneva pred večerom	Nedeljsko kosilo	Nekoč, ko so deževali zlatniki
Ne hvali dneva pred večerom	Nedeljsko kosilo	Nekoč, ko so oživele ocene v redovalnici
Ne igraj se z orožjem!	Nedeljsko popoldne	Nekoč, ko sta se srečali Sneguljčica in Trnuljčica
Ne igrajte se z orožjem!	Nehvaležni ježek	Nekoga moraš imeti rad
Ne maram šole	Nejedneki učeniki	Nemogoče je mogoče
Ne muči živali! (pismo)	Nekaj o diletantskih gledališčih	Nemogoče zahteve mojih staršev in učiteljev
Ne odlašaj – dnevi beže – in vsak trenutek je košček življenja	Nekaj o ledenih “rožah” na oknih	Nenadoma sem bila sredi dogajanja
Ne plaši se znoja, ne straši se boja, saj moško dejanje krepcuje moža	Nekaj o ledenih 'rožah' na oknih	Nenavaden pripetljaj
Ne pravi vsega, kar slišiš	Nekaj o lisici zvitorepki	Nenavaden izlet
Ne pravi vsega, kar slišiš	Nekaj o mojem očetu	Nenavaden izlet v neznano
Ne pravi vsega, kar slišiš, ampak dobro razloči, kaj je povedati, in kaj zamolčati	Nekaj o mojem očetu	Nenavaden obisk
Ne uničuj me	Nekaj o Titu	Nenavaden obisk
Ne uničuj me!	Nekaj razlik med jezikom v Županovi Micki in sedanjo slovenščino	Nenavaden obisk
Ne uničuj me!	Nekateri ljudje me res spravljajo v začudenje	Nenavadna dogodivščina Listka Korenčka
Ne uničuj me!	Nekega deževnega jesenskega dne	Nenavadna omara
Ne uničuj me!	Nekega dne med počitnicami	Nenavadna pot
Ne zabi, da si praha sin – da v tvoj namen prilичno, kratko – je tebi Bog nalogo dal	Nekje globoko v duši skrito hrepenenje	Nenavadna pravda
Nedelja	Nekoč in danes	Nenavadna pustna obleka
Nedelja	Nekoč je bilo	Nenavadna pustna obleka
Nedelja brez kosila	Nekoč je bilo (drevesa pripovedujejo)	Nenavadna radirka in vsemogočni svinčnik
Nedelja po volji drugih in po moji želji	Nekoč je bilo	Nenavadna zima in pomlad
Nedelja v marcu	Nekoč je živel lev	Nenavadne dogodivščine v vesolju
Nedeljska zgodba	Nekoč v davnih časih	Nenavadne sanje
Nedeljski izlet	Nekoč, ko je	
	Nekoč, ko je deževal moder dež	
	Nekoč, ko je izginil smeh s sveta	
	Nekoč, ko sem živel v Prešernovem času	

Nenavadne sanje	Nesreča na pašniku	Nevihta na planini in njeni nasledki
Nenavadne sanje	Nesreča ne počiva	Nevihta v gorah
Nenavadno vesoljsko darilo	Nesreča ne počiva	Nevihti
Neodposlano pismo v antikvariatu	Nesreča nikdar ne počiva	Nevsakdanji dogodek
Neodposlano pismo v šatulji	Nesreča nikdar ne počiva	Nezdravniška in znanstvena raba zdravil
Neopazovani opazovalec	Nesreča pred gimnazijo	Nezgoda
Nepokorna deklica	Nesreča pri delu	Nezgoda
Nepokorna Jerica	Nesreča pri živini	Nezgoda na travniku
Nepokorna Jerica	Nesreča se je zgodila	Neznana muca
Nepokorna Jerica	Nesreča se je zgodila	Neznani običaji
Nepoštena beračica	Nesreča v hiši	Ni kruha brez truda
Nepotrebni stroški	Nesreča z letalom	Ni kruha brez truda
Nepozaben dan v živalskem vrtu	Nesrečni dan	Ni nesreče brez sreče
Nepozaben obisk pri prijateljih Indijancih	Nesrečni pirhi	Ni planin brez dolin
Nepozabne kratke počitnice	Nesrečni tatič	Ni vse zlato, kar se sveti
Nepremagljivi	Nesrečni zajček	Ni vse zlato, kar se sveti
Neprevidna vožnja	Netopir	Ni vse zlato, kar se sveti
Neprevidnost pastirjev	Netopir	Ni vse zlato, kar se sveti
Nepričakovan obisk	Neubogljivost in kazen	Ni vse zlato, kar se sveti
Nepričakovan obisk	Neubogljivost in kazen	Ni vse zlato, kar se sveti
Nepričakovan obisk	Neubogljivost in kazen	Ni vse zlato, kar se sveti
Nepričakovana oporoka 'strica iz Amerike'	Neumni jezik povzroči mnogo težav	Ni vse zlato, kar se sveti
Nepričakovana zaušnica	Neumni sin	Ni vse zlato, kar se sveti
Nepričakovano darilo	Neurje	Ni vse zlato, kar se sveti
Neprijeten dogodek	Neuspešen tek	Ni vse zlato, kar se sveti
Nerad se spominjam	Nevarna prijaznost	Nihče ni vedel, da je bil med nami Marsovec
Nespametne ovce	Nevarna pustolovščina	Nikoli ne bom natikal ptičjih hišic
Nespametnost	Nevarna pustolovščina	Nikoli ne bom natikal ptičjih hišic
Nespametnost na snegu	Nevarna vožnja	Nikomur ni na čelu zapisano, kdo je in kakšen je
Nesreča	Nevarno hvalisanje	Nima pravega očeta
Nesreča	Nevarnost insekticidov	Nisem bila kregana
Nesreča	Neverjetna zgodba	Nisem še imela te sreče
Nesreča	Neverjetna zgodba je verjetna	Nismo vas pozabili
Nesreča	Neverjetni slučaj	Njegov načrt
Nesreča	Neverjetno, a resnično	Njih zakladi in nedolžni otroci
Nesreča	Neviden	No – zgodba
Nesreča	Neviden v zbornici	Nobeno solnce ne sije tako lepo kakor materino oko
Nesreča	Nevidni učenci	Nocoj je bil potres
Nesreča	Nevihta	
Nesreča	Nevihta	
Nesreča	Nevihta	
Nesreča	Nevihta	
Nesreča	Nevihta	
Nesreča	Nevihta	
Nesreča	Nevihta	
Nesreča na cesti	Nevihta dne 18. rožnika	

Noč	Novoletno voščilo miru	O rodni dom, o hiše
Noč	Novosti pri veliki začetnici	očetove streha ti! –
Noč	v Slovenskem	idila v mladosti
Nočna mora	pravopisu 1990	O starodavnih zdravnikov
Nočna mora	Nož	O starodavnih zdravnikov
Nočna omarica	O deklici, mucu in palčku	O strahu, ki je bil zabaven
pripoveduje	O domačem dogodku	O šolski maši
Nočni strah a podstrešju	O domačem dogodku	O šolski maši
Nočni strah v kleti	O domačem dogodku	O športni tekmi
Nočni strahovi v gradu	O dveh angelih in dveh	O športni tekmi
Nočno nebo	zvezdicah	O tem in onem
Nogometna tekma	O hrabrem partizanu	O tiskarstvu
Nogometna tekma	O hrabrem partizanu	O tiskarstvu
Nogometna tekma	O kajenju in mamilih	O zadnji kulturni prireditvi
Nogometna tekma	O krokodilih	O zadnji nedelji
Nogometna tekma	O krokodilih	O zadnji nedelji
Nogometna tekma	O krokodilih	O zakletem gradu
Nogometna tekma	O krokodilih	O zakletem gradu
Norik	O krokodilih	O zgodovinskem pouku
Norosti zaradi napravil	O krokodilih	O zori
sem sam	O krokodilih	O živinoreji
Nosil(a) sem papirnato	O lastnih dogodkih	O, te hudobne ose!
obleko	O lenem stroju	O, ti brezskrbna mladost
Note v notnem črtovju se	O lenobi dekel	O, ve hudobne vrane
pogovarjajo	O mladinskem zborovanju	Oaza in puščavski vihar v
Notranja rast	O moževem zaslužku	Sahari
Notranji viharji	O našem šolskem vrtu	Ob besneči vodi
Nova izložba v Gosposki	O otroku, ki ga je vzgajala	Ob besneči vodi
ulici	ulica	Ob branju Mavrice
Nova obleka	O polhu	Ob desnico
Nova streha pri naši hiši	O pomanjkanju	Ob jelki
Nova tovarišica	O poštenosti	Ob koncu tedna
Novi čevlji	O potresih	Ob Mavrici ni dolgčas
Novi kraji – novi ljudje	O potrpežljivosti	Ob moji mizici
Novi super računalnik	O psičku Švrku in kraljici	Ob moji mizici
Novice z neznanega	Meti	Ob moji mizici
planeta	O pravem kmetu	Ob našem potoku
Novo kolo	O resnici	Ob nevihti
Novo leto	O rodni dom, o hiše	Ob nevihti
Novo leto	očetove streha ti –	Ob nevihti
Novo leto	idila iz mladosti	Ob nevihti
Novo odkritje v Mačkoljah	O rodni dom, o hiše	Ob nevihti
Novo župnišče	očetove streha ti!	Ob novem letu
Novoletna jelka	O rodni dom, o hiše	Ob novem letu
Novoletni prazniki	očetove streha ti! –	Ob novem letu
Novoletno razmišljanje	idila iz mladosti	Ob osem letnici Titove
Novoletno voščilo miru		Jugoslavije

Ob potoku	Obisk pri izdelovalcu vremena	Obiski ob koncu šolskega leta
Ob radijskem sprejemniku	Obisk pri pitonu	Obiskoval nas je pajek
Ob radiu	Obisk v Egiptu	Obiskovanje krožkov
Ob slovesu	Obisk v glasbeni šoli	Objel me je val sreče
Ob slovesu	Obisk v kinu	Oblaček
Ob slovesu	Obisk v Kostanjevici	Oblačila se pritožujejo
Ob snidenju	Obisk v opekarni	Oblak
Ob snidenju	Obisk v papirnati deželi	Oblak me nosi
Ob studeniškem vrelec	Obisk v tovarni čevljev	Oblaki
Ob vaški mlaki	Obisk z drugega planeta	Obleka iz azbesta
Ob čem so živele ...	Obisk zambijskih otrok	Obleka iz čokolade
Ob koncu šolskega leta	Obiskal nas je Dedek	Obleka iz drevesnega lista / ljubja
Občinski praznik	Mraz	Obleka iz ličkanja
Občutil sem domotožje	Obiskal nas je pajek	Obleka iz medvedje kože
Obdaroval sem mam	Obiskal nas je pesnik	Obleka iz papirja
Običaji okrog Novega leta	Obiskal sem pokopališče	Obleka iz papirja
Običaji, ki sem jih opazoval pri drugih ljudstvih	Obiskal sem prijatelje vesoljce	Obleka iz pasjih črev
Obiranje hmelja	Obiskal(a) sem prijatelja v drugi galaksiji	Obleka iz pločevine
Obiranje hmelja	Obiskal(a) sem prijatelje v vesolju	Obleka iz pršuta
Obiranje hmelja	Obiskala nas je pisateljica Branka Jurca	Obleka iz testenin
Obisk	Obiskala nas je tovarišica Jovanka	Obleka naredi človeka? (razmišljanje)
Obisk	Obiskala sta me Janko in Metka	Obležal v snegu
Obisk	Obiskali smo hromega Lojzeta	Oblikovanje in gradnja scenarija
Obisk	Obiskali smo ljubljansko opero	Obljuba o obnovi podeželja
Obisk	Obiskali smo mlinarja	Obnova življenjepisa mojega najljubšega filmskega junaka
Obisk imamo	Obiskali smo naš lepi Jadran	Obnova življenjepisa mojega najljubšega gledališkega igralca
Obisk imamo	Obiskali smo naš lepi Jadran	Obnova življenjepisa mojega najljubšega pesnika
Obisk iz oddaljene galaksije	Obiskali smo prvo partizansko bolnico v Slovenskih goricah	Obnova življenjepisa mojega najljubšega pisatelja
Obisk iz vesolja	Obiskali smo prvo partizansko bolnico v Slovenskih goricah	Obnova župnijskega doma
Obisk Jurčičeve hiše	Obiskali so nas dragi gostje	Obnovitev zgodbe o Kralju Matjažu
Obisk kulturnih predstav		Obvestilo prebivalcem Marsa
Obisk kulturnih predstav		Obvestilo zdravniku
Obisk kulturnih predstav / koncerta		
Obisk malega modreca		
Obisk papirnate dežele		
Obisk pri bratskem narodu		

Obzorje	Od kod izvira naša družina	Odvečna skrb
Obzorje	Od kod so psi?	Ogenj dobro služi, a slabo
Oceanografija – navduševalna mlada veda	Od kod so psi?	gospoduje
Ocene se pogovarjajo med seboj	Od kod so psi?	Ogenj na Bistrici
Ocene v redovalnici so oživele	Od Litije do Čateža	Ogenj na Kozjaku
Oče	Od včeraj	Ogenj v tovarni
Oče	Od včeraj	Ogenj v tovarni vžigalic
Oče in hčeri	Od, kod prihaja potoček?	Ogenj, dober sluga, slab
Oče in jaz	Odevetela rožica	gospodar
Oče me je pohvalil	Odgoja spartanske mladine	Ogenj, dober sluga, slab
Oče mi je pripovedoval	Odkril(a) sem nove zvezde v vesolju	gospodar
Oče naš	Odkril(a) sem nov recept	Ogenj, dober sluga, slab
Oče pri delu	proti vsem boleznim	gospodar
Oče pripoveduje	Odkrili smo spomenik	Oglas
Oče pripoveduje	Odkritje	Ogled gledališke razstave
Oče se vrnejo!	Odkritje	Ogled kulturne razstave
Oče so bolni	Odkritje Amerike	Ogled mučilnice
Očeta ne poznam	Odkrival sem lepote domovine	Ogled mučilnice
Očetov god	Odlike dobre balade	Ogled razstave
Očetov god	Odlike dobrega pisca v reviji	Ogledali smo si kovačijo
Očetov pogum	Odločil sem se za poklic kmeta	Ogledali smo si kovačijo
Očetov prihod	Odločilni trenutek v tekmi	Ogledali smo si lutkovno igrico
Očetov travnik	Odločilni trenutek v tekmi	Ogrožene vrste živali
Očetu (pismo)	Odločilni trenutek v tekmi	Oh, pozabila je
Očetu za god	Odločilni trenutek v tekmi	Oh, ta pozabljivost
Očetu za god	Odločilni trenutek v tekmi	Oh, te sanje!
Očetu za god	Odločitev	Oh, ti odrasli
Očetu za god	Odločitev je težka	Oh, veličasten je sončni izhod!
Očetu za god	Odpotovali smo v svet domišljije	Ohranimo dom in okolje pred požari
Očiščena vas	Odprava denarja	Oj, očka mi je pripovedoval o izgnanstvu
Očka	Odprava denarja	Oj, kako je spomladi v gozdu veselo!
Očka in mamica	Odprta vrata	Oj, zlata mati domovina
Očka mi je pripovedoval	Odprte roke imej za trpečega brata	Oj, zlata mati domovina!
Očka mi je pripovedoval	Odprtje zvočnega semaforja	Okno je največje okno
Očka, kje si?	Odprto sva in odprte roke imej za trpečega brata	Okno mojega spomina seže daleč
Očkova mama me je rešila	Odrazilih ne razumem	Okno mojega spomina seže daleč
Od doma do šole	Odrezal sem si prst	Okopavanje čebule
Od knjige do filma	Odšel sem na Mars	Okras notranjosti prostorov
Od kod izvira moj rod	Odšli bomo v Ameriko	
Od kod izvira moj rod		
Od kod izvira moj rod		
Od kod izvira moj rod		
Od kod izvira moj rod?		

Okrasitev zunanosti	Opiši osnovno šolo v vesolju	Oprezna miška
Okrog tabornega ognja	Opiši prvo kazen, ki se je živo spominjaš!	Oprosti mi
Okrog vseh svetih	Opiši svoj prvi izlet na kakšen hrib	Oprosti, mama
Olgica in pomlad	Opiši svojo najljubšo igračo	Oprostite, mi lahko prosim poveste, kje in v katerem času sem
Olgica in pomlad	Opiši svojo najljubšo igračo!	Oproščena ljubezen
Olimpijske igre	Opiši svojo najljubšo igračo!	Opustošena jasa
Olimpijske medalje slovenskih športnikov	Opiši Zemljo iz letala	Oranje na polju in setev ozimnine
Oljka podoba miru	Opiši Zemljo iz rakete	Orehov ploh
Oljka podoba miru – po Gregorčičevi pesmi	Opiši življenje papige ali kanarčka v kletki!	Orehovo drevo pred našo šolo
Oljka simbol miru	Opiši, kaj si na njej (materini ljubezni) videl najlepšega	Orehovo drevo pred našo šolo
Oljka, podoba miru	Opiši, kako si muca nabira prirodopisno znanje!	Orehovo jederce
Omahovanje	Opišite mesto	Orfej in petelin
Ona je bila moja ljubezen	Opišite mesto (trg), ki ga poznate!	Organist
Ona on	Opišite šolski toplomer	Organist
Onesnažena narava	Opišite šolski toplomer!	Orglam vsako nedeljo
Onesnaževanje tekočih voda	Opišite šolski toplomer!	Orglar na delu
Onesnaževanje zraka	Opišite trg	Orientacijski pohod
Opazoval sem fazana	Opišite vašega petelina	Oris Marsovca
Opazovala sem	Opišite vašega petelina	Osa je prekinila pouk
Opazovala sem	Opišite vašo kravo!	Osamljeni čevljev
Opazovala sem ples	Opišite vinsko trto	Osamljeni medvedek toži
Opeko smo zlagali	Opišite vinsko trto	Osamljenost
Opice	Oporoka	Osamosvojitvev in napredek našega gospodarstva
Opice	Opravila marljivega učenca o velikih šolskih počitnicah	Ose na naši hruški
Opis	Opravila marljivega učenca o velikih šolskih počitnicah	Ose pod šotorom
Opis mesta	Opravila marljivega učenca v velikih šolskih počitnicah	Oseba, ki jo najbolj občudujem
Opis cerkve podružnice	Opravila sem dolžnost	Osel
Opis enih samih čevljev		Osel in koza
Opis galaksije		Osel in koza
Opis konja		Osel in koza
Opis mesta		Osel in koza
Opis moje najljubše igrače		Osel in srna
Opis naše domače cerkve		Osel in srna
Opis naše krave Dimke		Osel gre enkrat na led
Opis petelina		Osel gre samo enkrat na led
Opis psa Sultana		Osel gre samo enkrat na led
Opis trga		Osemdeset dedkovih let
Opis trga		
Opis vinske trsi		
Opiši boj dveh živali		
Opiši kako zanimivo vožnjo z avtomobilom ali vlakom!		
Opiši nevihto		

Osmi marec – dan žena	Označitev tovarišev	Palčki pa le niso tako mala bitja
Ostal mi bo lep spomin	Označitev vzgojiteljev	Pamet je boljša kot
Ostala sem brez mamice	Oživljena slika na steni	Pangelpuc na počitnicah
Otok modrih delfinov	Pa je pomlad prišla	Pankič Uroš
Otožni pajek	Pa vseeno rada pridem v šolo	Panonija
Otroci	Pa vseeno rada pridem v šolo	Papagaj in sir
Otroci iz soseščine – tekma – zmaga	Packa	Papir pripoveduje
Otroci iz soseščine – tekma – zmaga	Padamo po tleh	Parklji na cesti
Otroci sami – nenaden obisk – prijazen spomin	Padamo po tleh	Parna lokomotiva
Otroci sami – nenaden obisk – prijazen sprejem	Padec	Partizan – vodja odprave na Himalajo
Otroci se bahajo	Padec s kolesom	Partizan je potrkal na okno
Otroci v prvi pomladi v gozdu	Padec s sanmi	Partizani v gozdu
Otroci, vaša prihodnost	Padec s smučmi	Partizanov grob
Otroci, vaša prihodnost	Padel sem	Partizanski grob
Otročje veselje	Padel sem po stopnicah	Pasja hiška
Otročje veselje	Padel sem po stopnicah	Pasja reč – to!
Otročje veselje	Padel sem s kolesa	Pasja zgodba
Otrok in iva	Padel sem v vedro	Pasla sem purančke
Otrok in zvonček	Padel sem v vodo	Pastirci
Otrok – žoga na cesti – mamina jeza	Padla je z voza	Pastirske dobrote
Otrok kljubuje	Padla je z voza	Pastirske dobrote
Otrok se igra	Padla sem z lestve	Peč – središče družabnega življenja pozimi
Otrok se joče	Padli so talci	Peč – središče družabnega življenja v zimi
Otrok se smeji	Padli so v boju za svobodo	Pečem palačinke
Otrok v smrtni nevarnosti	Pajčevina in pajki	Pedenjmožički pridejo k nam in poročajo domov o naših živalih, rastlinah, o naši šoli, vasi, mestu
Otrok v smrtni nevarnosti	Pajek je ujel v razpeto mrežo muho	Pegaz
Otrok – žoga na cesti – avto	Pajek skakalec	Peka kruha včasih
Otroška država	Pajek, čebela in jež	Peka krompirja
Otroško popoldne	Pajek, skakalec	Pekarna
Otroško veselje	Pajku vrat zadrigne muha	Pekel na Medvedjeku
Otvoritev asfaltirane ceste	Paket	Pekli smo koruzo
Ovca	Palček	Pekli smo kostanj
Ovca	Palček in lisica	Pekli smo kostanj
Ozimnica veverice Tinke	Palček potrgalček	Pekli smo medenjake
Označba Martina Krpana	Palček pripoveduje ptičji družbi v gostilni “Pod leskovo vejo” o svojem zastonjarskem poletu v letalu “Štrk III A”	Pekli smo piškote
Označba Martina Krpana	Palček Radovedko	Peljal(a) sem se na leteči preprogi
Označite vzgojiteljev	Palček v moji peresnici	Peljala se bom z vlakom
Označitev tovarišev	Palčica in Palček v Pedenj-deželi	Peljala sem se z vlakom

Peljala sem se z vlakom	Pet čarovnic	Pionirski praznik
Peljali smo se z vlakom	Pet variacij na eno temo	Piranske soline
Pepe Cvek je postal ravnatelj naše šole	Petelin in puran	Pisal mi je Prešeren
Pepe Cvek je postal ravnatelj naše šole	Petelin na gnoju	Pisala mi je Turjaška Rozamunda
Pepelka 3 v disko klubu	Petelina na gnoju	Pisatelj Bevk živi med nami
Peresnica	Petelinja ljubezen	Pisava za pokušnjo
Peresnica (z vidika palčka)	Petelinji boj	Pisava za pokušnjo
Pero	Peter Klepec	Pisava za poskušnjo
Pes	Peter Klepec pripoveduje	Pismo
Pes	Peter pri Gruntarjevih	Pismo
Pes	Peti marec – dan samoupravljanja	Pismo – po prosti izbiri
Pes	Petindvajsetega junija 1997	Pismo bolnemu sošolcu
Pes	Petka	Pismo bolnemu tovarišu
Pes	Petka	Pismo bolnemu tovarišu?
Pes	Pevci so peli	Pismo iz Egipta
Pes in mačka	Pevci so peli	Pismo iz Fantazije (domišljjsko pismo)
Pes in mačka	Pevec (športnik, škof) je postal ravnatelj naše šole	Pismo iz srednjega veka
Pes in mačka	Pevec (športnik, škof) je postal ravnatelj naše šole	Pismo iz Šmartnega pod Šmarno goro
Pes in petelin	Pevske vaje	Pismo iz Trsta
Pes in petelin	Pica po mornarsko	Pismo izseljenske deklice
Pes in petelin	Pihalo je in pihalo	Pismo Jezusu za rojstni dan
Pes in petelin	Pihalo je prhalo	Pismo materi
Pes in petelin	Pijani zajček in dva volka	Pismo očetu
Pes gospoda B.	Pijani zajček in dva volka	Pismo očetu
Pes je rešil lovcu življenje	Piknik	Pismo prijateljici
Pes moje babice	Pil sem žganje	Pismo prijatelju
Pes nas je prestrašil	Pilotiral(a) sem letalo concorde	Pismo prijatelju
Pes pripoveduje	Pilotiral(a) sem letalo concorde	Pismo prijatelju
Pes pripoveduje o svojem življenju pri dobrem gospodarju	Pionirček na grobu	Pismo prijatelju (Od včeraj pogrešaš svoj žepni nožek. 1. odgovor Prijatelj ti naznanja, da je vesel ker je našel nožek. 2. odgovor Prijatelju je zelo žal, da ti ne more, dati ugodnega poročila.)
Pes pripoveduje o svojem življenju prid dobrem gospodarju	Pionirčkove sanje	Pismo sv. Miklavžu
Pes psa derglja	Pionirčkovo junaštvo	Pismo tovarišem pionirjem
Pes Sultan in muc Godrnjavček	Pionirji utrjujejo bratstvo in enotnost	Pismo učitelju s počitnic
Pes, ki laja, ne grize	Pionirski praznik	Pismo vile in skrata
Pesem o tulipanih	Pionirski praznik	Pišem miru in svobodi
Pesem o čevljih	Pionirski praznik	
Pesem preganja skrbi	Pionirski praznik	
Pesem siren v slovenščini		
Pesnik med nami		
Pešanje v kletvicah		
Pet		
Pet		

Piši tovarišu, ki si ga žalil, oprostitilno pismo!	Po toči zvoniti je prepozno	Pod brezo miš
Pitje in kajenje krajša nam življenje!	Po veliki maši pred cerkvijo	Pod brezo miš
Pitje in kajenje krajša nam življenje!	Po veliki maši pred cerkvijo	Pod cvetočo lipo sredi vasi
Plačila za resnico	Po vratih je močno zaropotalo	Pod našo cvetočo hruško
Planet Zemlja na moji dlani	Po zimi	Pod našo cvetočo lipo
Planjavam sivim dali smo slovo	Po zvončke za mamo	Pod našo cvetočo lipo
Plastika, plastika	Pobeg	Pod nevidnim klobukom
Plašč	Pobiral sem krompir	Pod sosedovo cvetočo črešnjo
Plašljivi Marko	Pobiranje smeti	Podedoval(a) sem bajno premoženje
Plašljivi Mirko	Pobotnica	Podedoval(a) sem grad
Platno	Pobratimsko	Podeželski sejem
Plavalni tečaj	Počasi se daleč pride	Podkovana žaba
Plazovi po zadnjem deževju	Počastitev padlih borcev	Podnebje in prirodnine v Avstraliji
Plazovi v našem vinogradu	Počitnice	Podobnosti med zgodbo (Suhe hruške) in zgodbo o prvem grehu v raju
Plemič	Počitnice	Podrobi opis
Ples v maskah na gradu	Počitnice	Pogled na mojo osebnost
Pletenje vencev in okraševanje grobov	Počitnice	Pogled v daljavo
Plezanje	Počitnice	Pogled v prihodnost
Ploha	Počitnice	Pogled v prihodnost
Po jajca v kurnik	Počitnice	Pogled v prihodnost
Po kostanje	Počitnice	Pogled z Meljskega hriba
Po jurčke	Počitnice na Kitajskem	Pogled z našega bloka
Po krivem so me obsodili	Počitnice na Štajerskem	Pogled z okna
Po mačice sem hodila	Počitnice pri čarovnici	Pogled z razglednega stolpa
Po mleko dvakrat	Počitnice se bližajo	Pogled z razgledom stolpa
Po počitnicah	Počitnice v deželi smeha	Pogled z vrha gore
Po pomladansko cvetje	Počitnice v Indiji Koromandiji	Pogledal sem okrog sebe
Po poteh Kozjanskega odreda	Počitnice v vesolju	Poglej na zvezdnato nebo
Po prvem plesu	Počitniška kronika	Pognal mu je strah v kosti
Po slabi družbi rada glava boli	Počitniška kronika	Pognala mi je strah v kosti
Po sledeh skritega dnevnika	Počitniška zabava	Pognala nam je strah v kosti
Po sledeh zemljevida iz 16. stoletja	Počitniška zabava	Pogovarjal sem se z vesoljci prek satelita
Po snegu na Rožnik	Počitniške igre	Pogovarjal(a) sem se z bitjem z
Po spominu	Počitniški dogodek	Pogovarjal(a) sem se z zmajem na Zmajskem mostu
Po stekleni poti v steklenem gozdu	Počitniški načrti	
	Počitniški spomin	
	Počitniški spomini	
	Počitniški utrinek	
	Počitniško doživetje	

Pogovarjala sem se s češnjo	Pogovor kresnice in kresnička na travniku (domišljjski pogovor)	Pogovor med Martinom Krpanom in Martino
Pogovor	Pogovor kresničk na travniku	Pogovor med navadnim telefonom in GSM telefonom
Pogovor z mlino na veter	Pogovor letnih časov pri materi Naravi	Pogovor med novimi in starimi, čevlji
Pogovor ajde in pšeničnega klasa	Pogovor lev v živalskem vrtu in leva iz pravljice	Pogovor med Prešernom in Cankarjem
Pogovor barv med seboj	Pogovor leve in desne roke	Pogovor med razredničarko in mamo
Pogovor Blejskega in Bohinjskega jezera	Pogovor Ljubljane in Benetk	Pogovor med Soncem in Luno
Pogovor črk in številc	Pogovor Ljubljane in Londona	Pogovor med učiteljico in očetom
Pogovor črne labodke in belega laboda	Pogovor Ljubljane, Dunaja in Rima	Pogovor med violinskim in basovskim ključem
Pogovor deklince in zvončka	Pogovor ljubljanskega gradu in gradu Zemono	Pogovor med zlato in srebrno barvo
Pogovor dimnikov med seboj	Pogovor ločil v zvezku (domišljjski pogovor)	Pogovor mesecev v letu
Pogovor dnevov tednu .	Pogovor marjetice in narcise na vrtu	Pogovor mladega lipicanca in grdega račka
Pogovor dnevov v tednu	Pogovor marjetice in narcise	Pogovor morske zvezde in morskega konjička
Pogovor dobrega in nagajivega grajskega duha	Pogovor mavrice in Blejskega jezera	Pogovor not na notnem črtovju
Pogovor dveh kontinentov na Zemlji	Pogovor med Blejskim in Bohinjskim jezerom (domišljjski pogovor)	Pogovor not na notnem papirju
Pogovor dveh živali	Pogovor med deklico in zvončkom	Pogovor oblakov med seboj (kumulusa, kumulonbusa in altokumulusa (ovčic)
Pogovor elementov v periodnem sistemu	Pogovor med durom in molom	Pogovor oceanov med seboj
Pogovor gospodične Breze in gospoda Hrasta	Pogovor med elektronskim mikroskopom in lupo	Pogovor pihal in godal (flavta in violina)
Pogovor Grdega račka in mladega lipicanca	Pogovor med godalnimi in pihalnimi inštrumenti	Pogovor polža lazarja in polža mlakarja
Pogovor Grdega račka in mladega lipicanca	Pogovor med lažjo, resnico, polresnico in neresnico	Pogovor Pomladi in Jeseni
Pogovor izgubljenih rokavic	Pogovor med levo in desno roko	Pogovor prvega, drugega in tretjega mileniuma
Pogovor kamilice in žajblja	Pogovor med lihimi in sodimi števili	Pogovor ptice selivk na poti v južne kraje
Pogovor kemijskih elementov (kisika, ogljika in vodika)	Pogovor med listavcem in iglavcem	Pogovor puščav med seboj (Kalahari in Gobi)
Pogovor knjige na pergamentu in knjige na CD-romu		
Pogovor kontinentov med seboj		
Pogovor kontinentov med seboj		

Pogovor rečnega in morskega bisera	Pogovor žalostnega in veselega klovna	poletje
Pogovor rek med seboj (Ljubljana, Amazonka in Ganges)	Pogreb mojega strica	Poletje
Pogovor reke Pivke in Ljubljane	Pogrešam očetovo ljubezen	Poletje
Pogovor s Faniko	Pogumna bolničarka	Poletje na morju
Pogovor s Faniko	Pohajkovanje okrog hiše	Poletje na morju (v gorah)
Pogovor s Faniko	Pohod na Čedce	Poletje na našem polju (vrtu, sadosniku, gozdu, na cesti, ob potoku, krog našega doma)
Pogovor s Faniko	Poišči sorodnost med Velim Jožo in kraljem Matjažem, kraljevičem Markom, Petrom	Poletje v gorah
Pogovor s farom	Klepцем in Martinom Krpanom!	Poletje v gozdu
Pogovor sadnega drevja med seboj (marelica, jabolko, oreh)	Poiščite sličnih izrekov o železu!	Poletne podobice
Pogovor slik v galeriji	Poizkus avtobiografije	Poletni dan
Pogovor solz	Poizkus avtobiografije	Poletni dan
Pogovor starinske in moderne čarovnice	Poizkus avtobiografije	Poletni večer
Pogovor stekla in jekla	Poizkus potopisa (Slovo od doma, Na vlaku, Novi kraji – novi ljudje, Potniki na ladji, Zanimivo srečanje, Spet domov)	Poletni večeri pred našo hišo
Pogovor številc in črk	Pokal	Polh
Pogovor urinih kazalcev	Pokazalo se mu je	Polh
Pogovor v celici	Pokaži, da je, konj jako razumna žival!	Polh na obisku
Pogovor vaškega in mestnega psa	Pokaži, kako se je maščevalo na senu	Polh piše polhu
Pogovor virusov in bakterij	grdo ravnanje z očetom!	Poličarjev Francek
Pogovor vulkanov med seboj	Pokopališče	Politika kot usoda
Pogovor z rajsko ptico	Pokopališče	Poljančev Jurček in Kolarjev čuvaj
Pogovor z Bogom	Pokopališče	Poljub
Pogovor z mojo senco	Pokukal sem v votlino kralja Matjaža	Poljub
Pogovor z ovčko	Polet v bodočnost	Polletno pričevalo
Pogovor z vitezi okrogle mize	Polet v veselje	Pomladni izprehod
Pogovor zajca in polža	Polet v veselje	Polomljena igrača pripoveduje
Pogovor Zime in Poletja	Poleti	Polomljena punčka pripoveduje
Pogovor zmajev na Zmajskem mostu v Ljubljani	Poletje	Polž in njegova hišica
Pogovor zvezd na nebu in njihovega odseva v vodi (domišljijjski pogovor)	Poletje	Polžek med potresom
Pogovor žalostnega in veselega klovna	Poletje	Pomagaj si sam in Bog ti bo pomagal
	Poletje	Pomagajmo ostarelim
		Pomagajmo sosedu
		Pomagajte mi živeti
		Pomagal nam bo Bog
		Pomagal sem Prešernu
		Pomagal sem pri delu
		Pomagal sem pri volitvah

Pomagal sem pticam	Pomlad na našem vrtu	stolček, posteljo, papir,
Pomagala sem	Pomlad na paši	sol, čaj)
Pomagala sem ptički	Pomlad na polju in	Poznam misijonarja
Pomagala sem sosedu	travnikih	Popiši beračevo življenje v
Pomagala sem starki	Pomlad na sadosniku	mestu ali na kmetih
Pomagala sem ženici	Pomlad na travniku	Popiši deveto deželo,
Pomagali so revežu	Pomlad ob cesti	kakršno si sam
Pomagali so revežu	Pomlad ob našem potoku	predstavljaš
Pomanjkanje duhovnika	Pomlad ob potoku	Popiši gostijo (male in
Pomanjkanje pravičnosti	Pomlad okrog mojega	velike čednosti, njih
Pomaranča	doma	oblek, vedenje ...)
Pomembnost manjših vlog	Pomlad pod našim	Popiši gostijo v peklu!
v Cankarjevih dramah	kostanjem	Popiši jesensko jutro,
Pomen	Pomlad prihaja	kakor si ga kdaj sam
Pomen rastlinstva za	Pomlad prihaja	doživel
človeško življenje	Pomlad prihaja	Popiši kak strahoten
Pomen športa za	Pomlad se je prebudila	doživljaj
posameznika in	Pomlad se je prebudila	Popiši kak strahoten
skupnost	Pomlad se prebuja	doživljaj (nevihta,
Pomaranča	Pomlad v gozdu	zavora odpove, konj se
Pomisli na svojo mamo in	Pomlad v gozdu	splaši)
njeno ljubezen do tebe	Pomlad v gozdu	Popiši kako svojo
Pomlad	Pomlad v gozdu in na	zanimivo vožnjo z
Pomlad	travniku	avtomobilom ali
Pomlad	Pomlad v našem sadosniku	vlakom!
Pomlad	Pomlad v našem sadosniku	Popiši katero svojih
Pomlad	Pomladanska romanca	otročkih igrač!
Pomlad	Pomladi v pozdrav	Popiši meščana na kmetih
Pomlad	Pomladno jutro	Popiši meščana na kmetih
Pomlad	Pomladno jutro	Popiši najzanimivejšo pot
Pomlad	Pomoč črnogorskim	v planine
Pomlad – Mladost	pionirjem	Popiši notrino koč
Pomlad je prišla	Pomoč Nizozemski	Popiši predstavo v cirkusu
Pomlad je tu	Pomoč ponesrečenim	Popiši predstavo v cirkusu
Pomlad krog mojega doma	Pomoč srnjačku	Popiši ptičjo svatbo, kot da
Pomlad leta 1941	Pomoč starejših	bi bil sam na njej,
Pomlad na mojem domu	Pomoč stari ženi	povabljen v zahvalo,
Pomlad na našem travniku	Pomoč v dežju	ker si dajal pticam kruh
Pomlad na našem travniku	Pomoč v sili	pozimi!
Pomlad na našem travniku	Pomorska šola (predmeti,	Popiši ptičjo svatbo
in v sadovnjaku	urnik, ocene)	Popiši ptičjo svatbo, kot da
Pomlad na našem vrtu	Ponesrečena južinica	si sam na njej
Pomlad na našem vrtu	Poni me je vrgel iz sedla	Popiši svojo
Pomlad na našem vrtu	Polnočna potnica	najzanimivejšo pot v
Pomlad na našem vrtu	Pooblastilo	planine
Pomlad na našem vrtu	Poosebi po svoji domišljiji	Popiši trobentico!
Pomlad na našem vrtu	(lonec, lestev, mizo,	

Popiši zasledovanje volka in boj	Poročilo o seminarskem delu	Poslovilne beseda pticam selivkam
Popiši zasledovanje volka in boj	Poročilo o seminarskem delu	Poslovilne beseda pticam selivkam
Popiši življenje na fari ob cerkvenem prošenju ali semnju	Poročilo o sprejemnem izpitu	Poslovni življenjepis
Popiši, kako je čarovnica oblekla živali in stvari	Poročilo o sprejemnem izpitu	Poslovni življenjepis
Popiši, kako so potujoči glumci ukradli Rosano!	Poročilo o stanju mladinske organizacije	Postal bom arhitekt
Poplava	Poročilo o stanju mladinske organizacije	Postal sem kolesar
Poplava	Poročilo o športni tekmi	Postal sem pionir
Poplava	Poročilo o športni tekmi	Postal sem planinec
Poplava v Rakičanu	Poročilo o učenem uspehu našega razreda	Postal(a) sem atom
Poplave	Poročilo o učenem uspehu našega razreda	Postal(a) sem ravnatelj(-ica) naše šole
Poplave v Trstu	Poročilo prijatelju o letini	Postal(a) sem večji(-ja) od Eiffelovega stolpa
Popoldanski počitek	Poročilo stricu o letini (pismo)	Postala sem odbornica Rdečega križa
Popoldne bom šel v gozd	Poročilo šoferja osebnega avtomobila	Postala sem odbornica Rdečega križa
Popoldne na pločniku	Poročilo z ekskurzije po vesolju (domišljijško poročilo)	Postavimo se v vrsto
Popotnik in lipa	Poročilo z ekskurzije v Butalah (domišljijško poročilo)	Postavimo se v vrsto
Popotnik in lipa	Poroka	Postavljanje jaslic
Popotnik in lipa	Poroka bo	Postavljanje sneženega moža
Popotnik vezani govor v nevezani besedi	Poroka mojega brata z gozdno vilo	Postelja pripoveduje
Popotnika in medved	Portret slovenskega pisatelja	Postni čas
Popustil sem	Portret slovenskega pisatelja	Postojnska jama
Poredni puran	Posadil(a) sem čudežno seme	Postojnska jama
Poročilo mopedista	Posadili smo podtahnjence	Postojnska jama
Poročilo o brigadi	Posadili smo smreko	Postojnska jama
Poročilo o delovni akciji	Potujoča knjižica	Postojnska jama in zaklad
Poročilo o delovni akciji	Posijalo je sonce	Postrv
Poročilo o filmski in gledališki predstavi	Poslovili smo se od borcev	Pošiljanje srajce
Poročilo o filmski predstavi	Poslovilne beseda pticam selivkam	Poškodba
Poročilo o gledališki in filmski sezoni		Poškodoval sem se
Poročilo o gledališki predstavi		Pošlji mi molitveno knjižico
Poročilo o pionirskem nastopu		Pošlji mi molitveno knjižico!
Poročilo o pionirskem nastopu		Poštar – paket – delitev daril
Poročilo o Prešernovi proslavi		Poštar – paket – delitev daril
		Pot na morje
		Pot čez Galsko peč v Puščavo
		Pot dežne kapljice

Pot do učenosti	Potovanje do oblaka in nazaj	Potovanje z balonom
Pot do učenosti	Potovanje k severnemu večnemu ledu	Potovanje z balonom okoli sveta
Pot do učenosti	Potovanje na belem oblaku	Potovanje z jadrnico okoli sveta
Pot domov	Potovanje na deževnem oblaku	Potovanje z jadrnico okoli sveta
Pot iz šole	Potovanje na hrbtu vetra	Potovanje z oblakom
Pot je zanimiva	Potovanje na letеči preprogi	Potovanje z vitezi okrog mize
Pot je zanimiva	Potovanje na Mars	Potrčila in mali oglasi
Pot na morje	Potovanje na Mars	Potres
Pot od Sv. Ariha do Sv. Bolfanka na Pohorju	Potovanje na otok zakladov	Potrpežljivost železna vrata prebije
Pot, po kateri se sprehajam	Potovanje na počitnice	Potrpežljivost železna vrata prebije
Pot v bolniško posteljo	Potovanje ob Dravi od do	Potrpežljivost železna vrata prebije
Pot v megli	Potovanje ob Savi od do	Potrpljenje prebije železne duri
Pot v megli	Potovanje okoli sveta	Potrpljenje prebije železne duri
Pot v novo galaksijo	Potovanje okoli sveta	Potrpljenje prebije železne duri
Pot v Studenice	Potovanje po inkovskem mestu	Potrpljenje prebije železne duri
Pot v šolo	Potovanje po čokoladni deželi	Potrpljenje prebije železne duri
Potep	Potovanje po Indiji	Potrpljenje prebije železne duri
Potep po gozdu	Potovanje po Indiji	Potrpljenje prebije železne duri
Potepuh	Potovanje po luninem površju	Potrpljenje prebije železne duri
Potepuška pripovedka	Potovanje rumenega lista	Potrpljenje prebije železne duri
Potičice	Potovanje s podmornico okoli sveta	Potrpljenje prebije železne duri
Potlej bom slušala	Potovanje s podmornico okoli sveta	Potrpljenje prebije železne duri
Potniki na ladji	Potovanje s sončnim žarkom	Potrpljenje prebije železne duri
Potočilo o Prešernovi proslavi	Potovanje skozi čas	Potrpljenje prebije železne duri
Potok pripoveduje	Potovanje skozi čas	Potrpljenje prebije železne duri
Potonika in vrtna roža	Potovanje skozi puščavo	Potrpljenje prebije železne duri
Potopis dežne kapljice	Potovanje v Afriko	Potrpljenje prebije železne duri
Potopis male snežinke	Potovanje v Gorico	Potrpljenje prebije železne duri
Potopis stonoge (prigode in doživljaji)	Potovanje v neznano deželo	Potrpljenje prebije železne duri
Potoval sem	Potovanje v podvodni svet	Potrpljenje prebije železne duri
Potoval(a) sem v preteklost	Potovanje v preteklost	Potrpljenje prebije železne duri
Potoval(a) sem v prihodnost	Potovanje v prihodnost	Potrpljenje prebije železne duri
Potovala sem na sončnem žarku	Potovanje v srednji vek	Potrpljenje prebije železne duri
Potovala sem na sončnem žarku	Potovanje v srednji vek	Potrpljenje prebije železne duri
Potovali smo na Rab	Potovanje v televizijo	Potrpljenje prebije železne duri
Potovanje	Potovanje v vesolje	Potrpljenje prebije železne duri
Potovanje		Potrpljenje prebije železne duri
Potovanje		Potrpljenje prebije železne duri
Potovanje in srečanje s pingvini na Antarktiki		Potrpljenje prebije železne duri

Povesti	Pozor, kača!	Pravljica o skratih
Povesti	Požar	Pravljica o štirih pravljicah
Povest Mutec Osojski	Požar	Pravljica o ubogi
Povesti Pika na "I"	Požar v Kotljah	Terezinki
Povesti Ribica in pastirčka	Požar v Kotljah	Pravljica o Vilah
Povodenj	Požar v Kotljah	Pravljica o vili
Povodenj	Požar v Kotljah	Pravljice in pripovedke iz domačega kraja
Povodenj	Požirek kisle vode	Pravljično mesto
Povodenj dne 6. aprila 1908	Požrešna radirka	Prazen račun
Povodni mož	Pragozd v Šumavi	Prazen strah
Povodnji meseca oktobra t. l.	Pralni stroj	Prazen strah
Povratek na Zemljo	Praprotno seme in kresna noč	Praznično kosilo
Povratek v Poljčane	Praprotno seme na kresno noč mi je povedalo	Praznično kosilo
Povsod je lepo, a najlepše je doma	Prav mu je	Praznik – boljša obleka – umazati se
Povzročil(a) sem pravo zmešnjavo	Prave prijatelje izkušamo le v nesreči	Praznik – boljša obleka – umazati se
Povzročila(a) sem pravo zmešnjavo	Prave prijatelje izkušamo le v nesreči	Praznik dela
Pozabil je ...	Pravi vojak	Praznik dela (razredni spis)
Pozabil sem čarobne besede	Pravljica	Praznik sv. Rešnjega telesa
Pozabil sem na starega očeta	Pravljica	Praznik v šoli
Pozabil(a) sem čarobne besede ...	Pravljica o divjem možu	Praznik vojne mornarice
Pozabil(a) sem ...	Pravljica o dobrosrčni deklici in zakletem kraljeviču	Praznoval(a) sem rojstni dan pri Eskimih
Pozabljena obljuba	Pravljica o dobrosrčni deklici in zakletem kraljeviču	Praznovali smo
Pozabljena obljuba	Pravljica o govoreči češnji	Praznovali smo pionirski praznik
Pozabljeni grobovi	Pravljica o kozorogu	Praznovali smo pionirski praznik
Pozdrav iz Kanade	Pravljica o mucu Maci	Praznovali smo pionirski praznik
Pozimi	Pravljica o nastanku flavte	Praznovali smo pionirski praznik
Pozimi	Pravljica o nastanku ogledala	Praznovali smo pionirski praznik
Pozimi	Pravljica o nastanku sedmih Triglavskih jezer	Praznovali smo pionirski praznik
Pozimi ob ribniku	Pravljica o nastanku solz	Praznovanje
Pozimi ob ribniku	Pravljica o posodi	Praznovanje
Poznam bitje iz tujega planeta	Pravljica o posodi	Praznovanje dneva žena
Poznam jo (ga)	Pravljica o povodnem ali vodenem možu	Praznovanje leta 2000 na Marsu
Poznam jo (ga)	Pravljica o Rojenicah	Praznovanje novega leta
Poznaš kakšne značilnosti grškega odra	Pravljica o šivilji in škarjicah	Praznovanje Novega leta v Fantaziji
Pozor – cesta		

Praznovanje pusta v vesolju	Predmeti – del mojega sveta	Presenečenje v Postojnski jami
Praznovanje rojstnega dne	Predniki, ki bi jih nad vse rad poznal	Presenetil nas je potres
Praznovanje rojstnega dneva pri Einsteinu	Prednja in zadnja stran denarja 10 para	Presenetljiv pripetljaj
Praznovanje rojstnega dneva pri Eskimih	Prednja in zadnja stran denarja 10 para	Preskočil sem prvo oviro
Praznovanje rojstnega dneva v igluju	Prednosti odlikovanja	Presmečev les
Preberi naslednjo basen, in napiši jo po svoje	Predragi oče	Prespal(a) sem eno stoletje
Preberi naslednjo basen, in napiši jo po svoje	Predragi oče	Presta
Preberi tole pesmico in napiši jo prosto	Predstavim se	Prestopno leto
Preberi tole pesmico in zapiši, kaj ima vsaki oddelek v sebi	Predstavljam se	Prestopno leto
Pred Božičem v ruških prodajalnah	Predstavljam vam hišno ljubljenko	Prestrašil sem se
Pred dnevi v mestu	Prehodna zastavica	Prestrašil sem se do
Pred izložbo	Prej cicibani, zdaj pionirji	Prestrašila sem se
Pred Miklavžem	Prelepo si mesto Maribor	Prestrašila sem se
Pred nevihto	Preljubo doma, kdor ga ima	Prešernov in Župančičev portret
Pred novo mašo	Premeteni Andrejček	Prešernova proslava
Pred odhodom	Premier za cenzuro (ali proti njej)	Prešernove pesmi
Pred ogledalom	Prenapolnjene šole	Prešernovo neodposlano pismo
Pred razrednim sodnim stolom	Prepelica in nje prepeličica	Prešernovo neodposlano pismo
Pred razrednim sodnim stolom	Prepelica in nje prepeličica	Preširnost pripravi človeka v velike zadrege
Pred svojim pragom najprej pometaj	Prepir med dijaki	Pretekli teden v šoli
Pred svojim pragom najprej pometi	Prepir po pohorsko	Pretiravanje
Pred Veliko nočjo v gozdu	Prepisovanje	Pretresljiv vznemirljiv
Pred velikonočnimi prazniki	Prepozno sem prišel(-la) domov	Prevajalski stroj za vse jezike
Pred velikonočnimi prazniki	Prepozno sem prišel(-šla) domov	Prevalje nekoč in danes
Pred velikonočnimi prazniki	Prepozno sem prišel/la domov	Prevrnjen avto
Pred vrati postave	Prepir zaradi naloge	Prevrnjen avto
Predavanje o steklini	Preproste besede	Prevzele so me lepote slovenskih gora
Predavanje v risarski dvorani	Presejana lilijica	Prežihovina
Predmestna cesta	Presenečenje	Preživel sem nepozabne počitnice
	Presenečenje	Preživel(a) sem en dan v Kraljestvu makovih zrn
	Presenečenje	Preživel(a) sem en dan v največjem svetovnem cirkusu
	Presenečenje	Preživela sem nevihto
	Presenečenje	Pri bolnem tovarišu
	Presenečenje	Pri branju
	Presenečenje	Pri cvetočem leskovem grmu

Pri cvetočem maku	Pri nas doma	Pri treningu
Pri čebelarju	Pri nas doma	Pri treningu
Pri čebelnjaku na našem vrtu	Pri nas doma za novoletno jelko	Pri verouku
Pri črevljarju	Pri nas imamo koline	Pri Vilduškem gradu
Pri črevljarju	Pri nas je gorelo	Pri vstajenju Gospodovem
Pri črevljarju	Pri nas ni šibe	Pri vstajenju gospodovem
Pri dedku in babici	Pri nas se je zgodila nesreča	Pri zajterku
Pri dresiranju psa	Pri nas varčujemo	Pri zdravniku
Pri drvarjih v našem gozdu	Pri nemščini	Pri zdravniku
Pri igri	Pri očetu	Pri zgodovinskem pouku
Pri Jugovih v trgatvi	Pri očetu v planini	Pri zobozdravnici
Pri koscih	Pri peku	Pri zobozdravniku
Pri koscih	Pri planinstvu	Pri zobozdravniku
Pri kosilu	Pri pletarskem krožku	Pri zobozdravniku
Pri kosilu	Pri polnočnicah	Pri zobozdravniku
Pri kovaču	Pri polnočnicah	Pri zobozdravniku
Pri kovaču	Pri potoku	Pri zobozdravniku
Pri krojaču	Pri potoku	Pri zobozdravniku
Pri krojaču	Pri potoku	Pri zobozdravniku
Pri krojaču	Pri potoku	Pri zobozdravniku
Pri levu	Pri povodnem možu	Pri zobozdravniku
Pri ličkanju koruze	Pri povodnem možu	Pri zobozdravniku
Pri maj	Pri prijatelju Robotu na obisku	Pri zobozdravniku
Pri meni doma	Pri prostovoljnem delu	Pri žabji mlaki
Pri mizarju	Pri raznih rokodelcih	Pričakoval sem očetov obisk
Pri mizarju	Pri raznih rokodelcih	Pričakovala sem očetov obisk
Pri mizarju	Pri sestrah	Pričakovanje
Pri modelarskem krožku	Pri siničjem gnezdu v gozdu	Pričevanje o prometni nesreči
Pri mojem najljubšem opravilu	Pri sneg	Pričevanje o prometni nesreči
Pri mojem prijatelju	Pri spomeniku	Pričnemo pouk
Pri mojem prijatelju	Pri starem očetu	Pridi, dedek Mraz!
Pri mojem prijatelju	Pri stari mami	Pridnost je največje bogastvo
Pri mojih zajcih	Pri stari mami	Pridnost vse premaga
Pri morju	Pri stari mami	Prigode Pečka Poštenjaka ali o tem, kako ljudje narobe mislijo
Pri morju	Pri stari mami	Prigode v deželi Liliputancev
Pri mrliču	Pri stari mami	Prigode zvestega Gwelfa
Pes Muri v stanovanju	Pri sv. maši	
Pri nas doma	Pri Štempiharju	
Pri nas doma	Pri telovadbi	
Pri nas doma	Pri telovadbi	
Pri nas doma	Pri tkalcu na Žavcarjevem vrhu	
Pri nas doma	Pri topli peči	
Pri nas doma		

Prigodica iz mojega življenja	Prikaz učne ure	Pripovedka iz mojega domačega kraja
Prigodice iz mojega življenja	Prikaz učne ure	Pripovedka o brezi
Prihod pomladi	Priljubljene rokarske skupine	Pripovedka o nosku
Prihod pomladi	Primerna obleka za šolo	Pripovedka o tatovih
Prihod pomladi	Primorska v septembru 1943	Pripovedka o Tončku
Prihod pomladi	Primorska v septembru 1943	Pripoveduj, kako se naredi miza
Prihodnost	Princ in princesa	Pripovedujete kako gradijo hišo!
Prihodnost Afrike	Princ na belem konju	Pripovedujte, kako gradijo hišo
Prijatelj	Princ za en dan	Pripovedujte, kako napravi krojač obleko!
'Prijatelj' in senca	Princ, začaran v laboda	Pripovedujte kako se naredi miza!
Prijatelj – to je beseda vseh besed	Princ, začaran v laboda	Pripovedujte o vaši današnji poti v šolo!
Prijatelja	Princesa, začarana v črno labodko	Pripovedujte to povest tako, da nadomestite nekatere izraze z besedami, ki stoje v oklepajih!
Prijatelja	Prinesite lopate	Priprava na birmo
Prijatelji ob meni	Pripetilo se je v 3. e razredu	Priprava na božič
Prijateljstvo	Pripoved čevljev	Pripravili smo torbice za vietnamske otroke
Prijateljstvo	Pripoved izgubljenih rokavic	Pripravili smo torbice za vietnamske otroke
Prijateljstvo	Pripoved lestenca	Pripravili smo zemljo
Prijateljstvo med slonom in skrbnikom	Pripoved makovega zrna na makovki	Pripravljamo se na Božič
Prijateljstvo po pošti	Pripoved na P	Pripravljamo se na Veliko noč
Prijateljstvo s samurajem	Pripoved na P	Prisega grozna je – pa sveta
Prijazno mesto je Kranj	Pripoved na P	Prisilno delo
Prijazno mesto Kranj	Pripoved na P	Prisluškovala sem
Prijeten poletni večer	Pripoved starega čevlja	Prisluškovanje
Prijeten zimski večer v naši hiši	Pripoved starega čevlja	Prismojena meja
Prijetni poletni večeri pred našo hišo	Pripoved svetilnika na oceanu	Prisostvovali smo seji delavskega sveta
Prijetni poletni večeri pred našo hišo	Pripoved šolske table	Pristal je helikopter
Prijetno potovanje	Pripoved štiriperesne deteljice	Pristanek na Luni
Prijetno presenečenje	Pripoved velikega bleščečega lestenca in male ulične svetilke	Pristanek na mesecu
Prijetno smo bili presenečeni	Pripoved zmaja na Zmajskem mostu	Prišel je prvi sneg
Prikaz dneva izpita	Pripovedka iz domačega kraja	Prišel je zdravnik
Prikaz dnevnega izpita	Pripovedka iz domačega kraja	Prišla je jesen
Prikaz razrednega kolektiva	Pripovedka iz mojega domačega kraja	
Prikaz razrednega kolektiva		
Prikaz šolskega odmora		
Prikaz šolskega odmora		
Prikaz učne ure		
Prikaz učne ure		

Prišla je jesen	Prošnja za odpis	Prve črešnje
Prišla je jesen	zemljiškega davka	Prve hlače
Prišla je jesen	Prošnja za oprostitev	Prve hlačice
Prišla je pomlad	orožne vaje	Prve jagode
Prišla je pomlad	Prošnja za oprostitev	Prve jagode
Prišla je pomlad	orožne vaje	Prve jagode
Prišla je pomlad	Prošnja za posojilo	Prve mačice
Prišli smo v novo šolo	Prošnja za preskrbitev	Prve maline
Prišlo novo leto	službe	Prve pomladanske cvetlice
Pritožba	Prošnja za priporočilo	Prve pomladanske cvetlice
Prizadevanje za boljši	Prošnja za srajco	Prve pomladanske cvetlice
položaj	Prošnja za točenje vina	Prve snežinke
Prizadevanje za mir	Prošnja za sprejem v	Prve vijolice
Prizadevni ribiči	gospodinjstvo šolo	Prve vijolice
Prizor iz domačega odra	Prošnja za sprejem v	Prve zrele črešnje
Prizor sproščenja v	občinsko zvezo	Prve zrele črnice
Puščavi	Protestantizem in	Prvi in zadnji dve
Prizor z domačega odra	slovensko slovstvo	Prvi pomladanski dan
Prižgal sem svečko	Protipalica	Prvi april
Prižgala sva lučko	Protirevolver	Prvi april
Prižgala sva lučko	Protisnežna juha	Prvi april
Procesija	Protisnežna juha	Prvi dan svobode
Procesija o Telovem	Protisnežna juha	Prvi dan šole
Procesije ne bo	Prva cvetoča roža na	Prvi dan v 2. razredu
Prodaja mlatilnice	našem vrtu	Prvi dan v letu
Prodaja pohištva	Prva kazen	Prvi dan v šoli
Prodajal sem sadje in	Prva kazen	Prvi dan v šoli
zelenjavo	Prva kazen	Prvi dan v šoli
Promet	Prva kazen	Prvi dnevi v mestu
Promet na vasi	Prva kazen	Prvi greh
Prometna nesreča	Prva kazen	Prvi jesenski dan
Prometna sredstva v	Prva kazen – po spominu	Prvi kukavičin glas
svetovni vojski	Prva košnja pri nas na	Prvi maj
Prometni miličnik	planini	Prvi maj
Prometni znak pripoveduje	Prva ljubezen	Prvi maj
Prometno tekmovanje	Prva pomladanska cvetica	Prvi maj
Proslava	Prva prepelica	Prvi metulj
Proslava	Prva slana v dolini	Prvi metulji
Proslava cesarjevega	Prva trobentica	Prvi metulj – Prvi sneg
jubileja na naši šoli	Prva ura	Prvi november
Proslave nekaj in danes	Prva vijolica	Prvi ples
Prostost	Prva vijolica (Saj te vidim)	Prvi ples (poljub, zmenek)
Prošnja do prijatelja	Prva zrela jabolka na	Prvi poljub
(pismo)	tetinem vrtu	Prvi pomladanski dan
Prošnja za domovinski list	Prve cvetice	'Prvi' pomladanski dan
Prošnja za izpustitev	Prve cvetice	Prvi pomladanski dnevi
Prošnja za obrtni list	Prve črešnje	Prvi sneg

Prvi sneg	Prvič na gledaliških deskah	Prvoaprilska
Prvi sneg	Prvič na jezeru	Prvoaprilska laž
Prvi sneg	Prvič na kolesu	Prvoaprilska laž
Prvi sneg	Prvič na kolesu	Prvoaprilska šala
Prvi sneg	Prvič na konju	Prvoaprilska šala
Prvi sneg	Prvič na letališču	Prvomajska proslava
Prvi sneg	Prvič na letovanju	Prvomajske počitnice
Prvi sneg	Prvič na lovu	Prvomajski prazniki
Prvi sneg	Prvič na morju	Prvošolske
Prvi sneg	Prvič na morju	Psica Bistra
Prvi sneg	Prvič na morju, na planinah	Psihološke pravice otrok
Prvi sneg	Prvič na planinah	Ptica in netopir
Prvi sneg	Prvič na planinah	Ptica in netopir
Prvi sneg	Prvič na pravi ples	Ptica bralka
Prvi sneg ob morju	Prvič na računalniku	Ptica bralka
Prvi strah	Prvič na sejmu	Ptica iz dežele
Prvi strah	Prvič na smučeh	Ptica pekarica
Prvi strah	Prvič na Triglavu	Ptice pozimi
Prvi škrjanček	Prvič od doma	Ptice pozimi
Prvi škrjanček	Prvič poletela (čebelica pripoveduje)	Ptice se poslavljajo
Prvi škrjanček na moji roki	Prvič pri gimnastiki	Ptice se poslavljajo
Prvi šolski dan	Prvič pri maši	Ptice se poslavljajo
Prvi šolski dan	Prvič pri polnočnici	Ptice se zbirajo in selijo na jug
Prvi šolski dan	Prvič s padalom	Ptice so odletele
Prvi v mestu	Prvič sem uporabil jedilni list	Ptice so odletele na jug
Prvi vernih duš dan	Prvič v čolnu	Ptice so odletele v južne kraje
Prvi vtis iz mesta (Pismo materi)	Prvič v kinu	Ptič se s ptičem družī, žaba z žabo v luži
Prvi vtisi iz mesta	Prvič v kinu	Ptiček
Prvi vtisi iz mesta	Prvič v kinu	Ptičica in kepa
Prvi vtisi so redko najbolj pravi	Prvič v mestu	Ptičje gnezdo na naši črešnji
Prvi zimski dan	Prvič v mestu	Ptičje gnezdo na naši jablani
Prvi zimski dan	Prvič v tretjem razredu	Ptičje gnezdo ob cesti
Prvi zmenek	Prvič v vodi	Ptičje gnezdo ob cesti
Prvi zvončki	Prvikrat na Bledu	Ptičje gnezdo ob cesti
Prvi zvončki	Prvikrat na Bledu	Ptičje gnezdo v našem skednju
Prvi zvončki	Prvikrat v šolo	Ptička na nebu
Prvi zvončki	Prvo in zadnje sveto obhajilo	Ptička v kletki
Prvič – zadnjič	Prvo cvetoče vresje	Ptičke
Prvič govornik	Prvo pisemce pastirčku	Ptički
Prvič na gledaliških deskah	Prvo pismo	Ptički pozimi
	Prvo zimsko veselje	Ptički pozimi

Ptičnica	Rad(a) imam	Česar prvič prav ne storiš, drugokrat popravi, in se poštene šege vadi.
Pubi	Rad(a) imam pomlad	Ravnodušnost
Pubi	Rada bi bila prodajalka	Ravnotežje trgovanja
Puhi	Rada bi pomagala sirotam	Razbila sem skodelico
Kuhali smo peko	Rada bi postala	Razbiti kozarec ni igraka
Punčke in avtomobilčki	Rada bi potovala v gore	Razbito steklo
Pust	Rada bi šla v preteklost	Razburljiv dan
Pust	Rada imam	Razburljive dogodivščine v Afriki
Pust (v naši hiši) – Pust na cesti	Radi se drsamo	Razburljive dogodivščine v Afriki
Pust na cesti	Radi smo zapustili staro šolo	Razdrto gnezdo
Pust na saneh	Radirka pripoveduje	Razelektrika
Pust na vasi	Radodarni Zdenko	Razgled od Sv. Bolfanka dne
Pust v krčmi	Radovedna miška	Razgled s Kalvarije pri Mariboru
Pust v naši hiši	Radovednost	Razgled z Golovca pri Ljubljani
Pust v naši vasi	Raje je umrl, kakor da bi izdajal	Razgled z naše Kalvarije po zimi
Pust v naši vasi	Rajska cvetka	Razgled z Žavcarjevega vrha
Pust za pečjo	Rajska ptičica – Poslušal si rajsko ptičico, vrnil si se med ljudi: kakšen si predstavljaš svet?	Razgovor med kmetom in delavcem
Pust, pust, krivih ust	Rak in vodni drsalec	Raziskovanje novega planeta
Pusti medvedek Alojzij	Rak na brisači	Razjezeni poni
Pusti otok	Rana ura – zlata ura	Razlika med vaškim in mestnim otrokom
Pustite mi mojo mladost	Rana ura – zlata ura	Razlil sem črnilo
Pustni običaji pri sv. Marku	Rana ura, zlata ura	Razmišljanje
Pustni sprevod	Rana ura, zlata ura	Razmišljanje mlade glave
Pustni torek	Rana ura, zlata ura	Razmišljanje o domišljavcih
Pustni torek	Rana ura, zlata ura	Razmišljanje o jeseni
Pustolovski dnevnik o iskanju zakladov Inkov in Aztekov	Ranili smo se z bombo	Razmišljanje ob spomeniku
Pustovanje	Ranjenec	Razmišljanje stalagmita
Pustovanje	Rastlina	Razmišljanje stalaktita
Pustovanje	Raški sejem	Razmišljanje o vojni in miru
Pustovanje	Ravnaj se po pametnih in omikanih ljudeh	
Pustovanje v mojem kraju	Ravnaj se po pametnih in omikanih ljudeh	
Pustovanje v šoli	Ravnaj se po pametnih in omikanih ljudeh, dosti ne posnemaj. Česar prvič prav ne storiš, drugokrat popravi, in se poštene šege vadi	
Putka	Ravnaj se po pametnih in omikanih ljudeh, robastih ne posnemaj.	
Racman in tri race		
Račke		
Rad bi bil ...		
Rad bi bil kmet		
Rad bi se spremenil		
Rad imam staro mamo		
Rad jo imam		
Rad(a) imam		

Razmišljanje: zakaj smo ljudje veseli (razmišljanje)	Razvoj socializma pri Slovencih	Prešernovi: 'Nuna in kanarček'
Razočarala sem mater	Razvrstitev	Reka
Razočaranje v mladih letih	Rdeča kapica in babica	Reka Paka pripoveduje
Razorožje	Rdeča kapica in brezzobi volk	Reka Paka pripoveduje
Razpoloženje ob semestru	Rdeča kapica in njen prijatelj Janko	Reklama
Razpoloženje v razredu ob koncu leta	Rdeča kapica in njen prijatelj Janko	Reklama za koktajl male morske deklice
Razpoloženje, ki mu ni pomoči	Rdeča kapica in njen prijatelj Janko	Reklama za počitnice v vesolju
Razprava	Rdeča kapica pri filmskem režiserju	Reklama za potovanje v raketi po Rimski cesti
Razprava o enakosti in neenakosti	Rdeča kapica pri filmskem režiserju	Reklama za vesoljski koktajl
Razpravljanje	Rdeča kapica pri filmskem režiserju	Reks
Razredna mama	Rdeča kapica pri filmskem režiserju	Res je šel
Razredna mama	Rdeča kapica v šoli	Resnica je nebeška rosa, da jo ohraniš, ji čisto posodo pripravi
Razredna Razposajenka	Rdeča zvezda za očeta	Resnica je posoda lepote, svobode
Razredni možgani	Rdeče češnje	Resnica o dedku Mrazu (Božičku, Miklavžu)
Razredni Pavliha	Recenzija o zadnji knjigi, ki sem jo prebral	Resnicoljubni si ne maši ušes
Razredni zmaj	Recenzija zadnje knjige, ki si jo bral	Resničen dogodek
Razredni možgani	Recept (Pri receptih napiši sestavine, pripravo in navodila za uporabo)	Reševanje muce Mace
Razserdeni ovčar	Recept za čarovniško juho	Rešila me je molitev
Razserdeni ovčar	Recept za čarovniško juho	Rešitev
Razstava starih predmetov	Recept za dobro voljo	Revček
Razstava, ki ji ni para	Recept za juho proti nagajivosti	Reverz
Razstava, ki ji ni para	Recept za ljubezenski napoj	Riba
Razsvetljava in baklada v Rušah na predvečer cesarjevega jubileja	Recept za ljubezenski napoj	Ribal sem repo
Raztrgana lisica	Recept za najboljšo čokolado na svetu	Ribica in pastirček
Razumevanje moderne umetnosti	Recept za odličen uspeh	Ribica in pastirčka
Razumevanje modernih umetnosti	Recept za srečo	Ribica pripoveduje
Razumnost čebel	Recept za vesoljski koktajl	Ribica v šoli
Razvalina pripoveduje	Red je duša pravil	Ribica v šoli
Razveselil sem mamico	Redovanjak in svobodnjak v razgovoru po	Ribiška spretnost
Razveselil sem se		Ribiški uspeh
Razveselil(a) sem se / bilo me je strah		Ribiški uspeh (podan kot pripoved in kot zapis v dnevnik)
Razveselila sem mamico		Riki
Razveselila sem mamico		Robin Hood in Martin
Razvoj gledališča v mojem domačem kraju		Krpan pri meni

Robot ima gripo (opravičilo za šolo)	S čim nam koristijo domače živali?	Sam doma
Rodbinske razmere na otoku Nowhere	S čim nam koristijo domače živali?	Sam doma
Roditeljski sestanek	S čim navdaja uspeh človeka?	Sam sebi ne prizanašaj, pa boš vsemu kos
Rojstni dan	S čim smo si Jugoslovani pridobili ugled v svetu?	Sama doma
Rojstni dan	S knjigo na paši	Sama doma
Roka roko umiva	S kom bi bil raje na počitnicah, s starši ali vrstniki?	Sama sreča?
Roka roko umiva	S kom bi se rad srečal	Samo tebi zaupam
Rokodelstvo je lepa dota	S partizani pri tabornem ognju	Samopašnež
Rokovnjači in rokovnjaštvo	S pesmijo po svetu	Sanjal sem, da sem prišel v svet risank
Roman kot sila za družbeno spreminjanje	S planinci na Kopaonik	Sanjal sem, da živim v pravljčni deželi
Romanje	S počitnic	Sanjal sem, da živim v pravljčnem svetu
Romanje k Mariji Pomagaj	S poti po alpskem svetu	Sanjal(a) sem
Romantični čas srednjega veka	S prijateljem astronautom po vesolju	Sanjal(a) sem, da sem v deželi Velikanov
Roparji	S sestrico se tepeva	Sanjal(a) sem deželo brez časa
Rotor v hlevu	S sestro sva se skregali	Sanjal(a) sem o povodnem možu
Roza palačinke	S sošolci smo nabirali bisere	Sanjal(a) sem, da namesto rok imam krila
Roza palačinke	S sošolci smo nabirali bisere	Sanjal(a) sem, da sem največji(a) velikan(-ka)
Rudar	S splavi smo se odpravili na dolgo potovanje po reki Savi	Sanjal(a) sem, da sem oblak
Rudar	S splavom po oceanu	Sanjal(a) sem, da sem predsednik(-ca) Slovenije
Rudar globoko pod zemljo	S splavom po oceanu	Sanjal(a) sem, da sem velikan(a)
Rudar na delu	S splavom po reki	Sanjal(a) sem, da živim v vodi
Rudijevo pismo materi!	S stricem	Sanjala sem
Rudnik	S stricem	Sanjalo se mi je
Rudolf Habsburški	S stricem	Sanjalo se mi je
Rudolf Habsburški	Sabotaža	Sanjalo se mi je o velikanih
Rudolf Habsburški in prosjak	Sadna kupa	Sanjam
Rumena in rdeča barvica	Sagadinova domačija	Sanje
Rumeno-zelena vodna pošast	Sagadinova domačija	Sanje
Ruše v megli	Saj ni mogoče, ljuba gospa	Sanje malega atoma pod mikroskopom
Ruški mlaj	Sajenje mladih dreves v šolskem sadovnjaku	Sanje malega Mirka
Ruški potok ob zadnjem deževju		
Ruški potok se je posušil		
S Cankarjem sem šel(šla) na sprehod na Rožnik		
S čim mislite baviti se v počitnicah?		
S čim nam koristijo domače živali?		

Sanje nekega otroštva	Sestavite nekaj primerov za telegrame	Skrb in smrt
Sanje pri belem dnevu	Sestra	Skrb za božje kraljestvo je prva
Sanjski izum	Sestra je bolna	Skrb za mamó
Sanjski izum	Sestra pri peči	Skrb za nezaposlene
Sankanje	Sestrica me je naučila pisati	Skrb za rože
Sankanje	Sestrica mi nagaja	Skrbimo za ptičke pozimi
'Satan' v omari	Sestrica Sara	Skrbna gospodinja v hiši tri ogle podpira
Sava	Sestrina ljubezen	Skriti sovražniki so nevarni (Krt modrijan)
Sava	Severni jelen in domače govedo	Skrivališče pod košem
Sava	Seznam pravic otrok v vesolju	Skrivna učenica
Savinjska dolina in Vipavska dolina	Seznam pravic otrok/bitij v povodni šoli	Skrivna učenica
Savinjska dolina in Vipavska dolina	Sagadinova domačija	Skrivna učenica
Sebi seješ, sebi tudi žanješ	Shajala sem	Skrivnost Cerkniskega jezera
Sebi seješ, sebi žanješ	Shujševalna kura	Skrivnost Cerkniskega jezera
Sedela sva na ušesih	Si bil kdaj po krivici kaznovan? Opiši svoje maščevalne ukrepe!	Skrivnost dobrih fotografskih posnetkov
Sedež gori	Sijaj, sijaj solncece!	Skrivnost grajske skrinje
Sejem	Silen pok	Skrivnost je skrivnostno nedosegljiva
Sejem na Rovišču	Simfonija narave	Skrivnost malinovega in robidovega grma
Selitev	Sinica	Skrivnost pšeničnega polja
Selitev v novi dom	Sinička v razredu	Skrivnost robidovega grma
Selivke smo se vrnile	Sinoči me je do doma pripeljal taksi	Skrivnost starega vrta
Sem ekokoš	Siromaštvo v družini	Skrivnost zelene jame
Sem fant od fare?	Sistem za domačo naloga	Skrivnostna pošast v jezeru
Sem gasilka pri požaru	Sistematizacija	Skrivnostni lipicanci
Sem mama	Šiškoizlet	Skrivnostni nastanek sedmih Triglavskih jezer
Sem obiskovalec v mestni knjižnici	Skale – poročila o zemeljski zgodovini	Skrivnostni vrt
Sem očka	Skavti	Skrivnostni zapis na mozaiku v Ravenni
Sem pobegli sončni žarek	Skavtska nogometna tekma	Skrivnostno izginotje
Sem reka Sava	Skrivnostno življenje makaronov in špagetov	Skrivnostno podstrešje
Sem smučarski skakalec	Skok v daljavo	Skrivnostno potovanje
Sem v pionirskem odredu	Skok v koprive	Skromnost je lepa čednost
Črni muc	Skoraj bi izgubil mamó	Skromnost je lepa čednost
Sem vrabec	Skozi okno	Skupna risba
Sem vrabec	Skrb in smert	
Sem zadnji list		
Sem zajček		
Sem zvonček		
Sem že osmošolka		
Semenj v Potoku		
Semenj v potoku		
Sinočji Miklavžev večer		
Senzacija v kurji vasi		
Sestanki, ki me dolgočasijo		

Skušal sem blefirati	Slon džungle	Smert treh razbojnikov
Skušnja	Slonček balonček	Smešen dogodek iz
Skušnjava	Slonič opisuje svoje	mojega otroštva
Slab film	sedemdnevno	Smešen dogodek iz
Slab občutek zaradi	potovanje	mojega otroštva
nepripravljenosti na	Slonič opisuje svoje	Smešna vodna zgodba
pouk	sedemdnevno	Smešna vožnja
Slab občutek zaradi	potovanje do reke	Smešna zgodba
nepripravljenosti na	Slovanska zadruga	Smešne prigode Česna in
pouk	Slovar pregovorov in	Čebule
Slaba kri	rekov	Smešni opis
Slaba lastnost	Sloveni pridejo do morja	Smola
Slabe ocene	Slovenci v Ameriki	Smrečica pripoveduje
Slabe učiteljeve navede	Slovenska sem	Smreka
Sladkosneda kokoš Rezika	Slovenske gorice	Smreka
Sladkosnedni Lojzek	Slovenski junak Fran	Smreka
Sladoledna zmešnjava	Gornik	Smreka in grm
Slamniki	Slovenski junak Marija	Smreka in jelka
Slap	Črne	Smreka in jelka
Slast v naravi	Slovnica, odčarana	Smreka sem
Slast v naravi	čarovnica	Smrekov gozd
Slava kmetijstvu! (pismo)	Slovo	Smrekov gozd
Slavčevo petje	Slovo	Smrekov gozd v snegu
Slavkova suknja	Slovo	Smrt materi ustreže, pa ji
Slavospev	Slovo ob sklepu šolskega	vrne dete: popiši
Slepec	leta	njegovo usodo
Slepec in mleko (po	Slovo ob sklepu šolskega	Smrt moje sestrice
Tolstoju)	leta	Smrt starega atka med
Slika iz zaprašnega	Slovo od brata	NOB
albuma	Slovo od doma	Smučal(a) sem na drugem
Slika katerekoli iz	Slovo od prijateljice	planetu
Vilharjeve pesmi	Slovo od sestre	Smučali smo v Kranjski
'Molitev'	Službeno izpričevalo	Gori
Slika na steni je oživila	Smeh nad smeh	Smučarski tečaj
Slika na steni mi je	Smeh nad smeh	Snaga v hlevu
povedala	Smeh nad smeh	Sneg
Slike in naše duše	Smeh nad smeh	Sneg
Slike v galeriji so oživele	Smeh nad smeh	Sneg
Slišala sem ptičko pet	Smeh skozi solze	Sneg
Sliva ob mladinski progi	Smeh v hiši strahov	Sneg
pripoveduje	Smeh v šolskih klopeh	Sneg
Sliva ob mladinski progi	Smeh v šolskih klopeh	Sneg je pobelil naš kraj
pripoveduje	Smejala sem se kot še	Sneg je pobelil naš kraj
Sliva ob mladinski progi	nikoli	Sneg je že tu!
pripoveduje	Smejali smo se	Sneg naše veselje
Sloga jači – nesloga tlači	Smejali smo se	Sneg, sneg
Sloga jači, nesloga tlači!	Smert treh razbojnikov	Sneg, sneg

Sneguljčica
 Sneguljčica in Trnuljčica
 na ljubljanskem gradu
 Sneguljčica je obiskala
 našo šolo
 Sneguljčica je obiskala
 našo šolo
 Sneguljčica trmoglavka
 Snežaki
 Sneženi mož
 Sneženi mož
 Sneženi mož
 Sneženi mož
 Sneženi mož
 Sneži
 Snežilo je
 Snežilo je
 Snežinka
 Snežinka pripoveduje
 Snežinki
 Snoči je Oblakovim hiša
 pogorela
 So demonstracije
 učinkovite?
 Sobota je moj dan
 Sobota s Šifrerjem
 Sobotni večer
 Soča
 Soči
 Sočutni deček
 Sodeloval(a) sem na
 viteškem turnirju
 Sodobna pravljica
 Sodobna pravljica se je
 uresničila
 Sodobni ptički brez
 gnezda
 Sol
 Sol pripoveduje
 Solnčna in cerkvena ura
 Solnčna in cerkvena ura
 Solnčna pa senčna stran
 Solza
 Solza v očeh stare žene
 Solzice
 Sonce je kot molitev

Sonce je posijalo v njeno
 življenje
 Sonce v družini
 Sonce zahaja, sence rasto
 ob sončnem zahodu
 Sončna pot mojega
 življenja
 Sončni vzhod
 Sončni zahod
 Sončni zimski dan
 Sonja seje stotake
 Sosed in srna
 Sosed brez soseda ne more
 živeti
 Sosed mi pripoveduje o
 ilegalcih
 Soseda
 Sosedov avto
 Sosedov gozd
 Sosedov hudi pes na cesti
 Sosedov konj
 Sosedov konj
 Sosedov kres na
 velikonočno soboto
 Sosedov pes
 Sosedov pes
 Sosedov pes Lord
 Sosedov pes Lord
 Sosedov pes Sultan
 Sosedov Sultan
 Sosedov Sultan
 Sosedov Sultan
 Sosedov teliček
 Sosedov konj
 Sosedovi škorci
 Sošolec
 Sošolka
 Sošolki Majdici v spomin
 Sošolki Majdici v spomin
 Soudeležba
 Sovražnik nam je zažgal
 hišo
 Sovražnik nam je zažgal
 hišo
 Sožalno pismo prijatelju
 ali prijateljici ob
 materini izgubi

Spanček me je premagal
 Spanje in smrt
 Spanje in smrt
 Spanje in smrt
 Spanje in smrt (večerne
 misli)
 Spekla sem prve kolače
 Spet doma
 Spet domov
 Spet smo bili v delovnih
 brigadah
 Spis o domišljavem oslu
 Spis o jeseni
 Spis o Lumpiju
 Spis o Lumpiju
 Spis o plohi
 Splezal(a) sem po lestvi do
 neba
 Splezal(a) sem po lestvi do
 neba
 Spodbuditev
 Spodrsnil je
 Spodrsnilo je
 Spomenik pripoveduje
 Spomenik v našem kraju
 Spomenik v našem kraju
 Spomin in up
 Spomin iz bolezni
 Spomin iz okupacije
 Spomin iz okupacije
 Spomin iz prvih otroških
 let
 Spomin iz prvih otroških
 let
 Spomin mojega očeta na
 potovanje iz Italije
 domov
 Spomin na Brezje
 Spomin na mater
 Spomin na mater
 Spomin na nižjo gimnazijo
 Spomin na nižjo gimnazijo
 Spomin na nižjo gimnazijo
 Spomin na očka
 Spomin na očka
 Spomin na osnovno šolo
 Spomin na osnovno šolo

Spomin na osnovno šolo	Spomini na mladostna leta	Sprehajala sem se po
Spomin na prvi razred	(prosto	gozdu
Spomin na prvi razred	pripovedovanje)	Sprehod na mali grad
Spomin na prvi razred	Spomini na nižjo	Sprehod ob potoku
Spomin na prvo pionirsko	gimnazijo	Sprehod ob Rači
letovanje	Spomini na osnovno šolo	Sprehod ob Savi
Spomin na sv. Miklavža	Spomini na otroštvo	Sprehod po gozdu
Spomin na sv. Miklavža	Spomini na otroštvo	Sprehod po ladijskem
Spomin na Štajersko	Spomini na počitnice	krovu
Spomin na vesel dogodek	Spomini na prvi razred	Sprehod po Veneri
Spomin na vesel dogodek	Spomini na sv. Miklavža	Sprehod skozi gozd
Spomin na žalosten	Spomini na šolo v naravi	Sprehod v gozd
dogodek	Spomini na tovarišico	Sprehod v gozd
Spomin na žalosten	Vido Blažko	Sprehod v gozd
dogodek	Spomini na vesel dogodek	Sprehod za vasjo
Spomin s počitnic	Spomini na žalosten	Sprejela sem gosta iz
Spomin spominov	dogodek	Velenja
Spomini	Spomini starega klobuka	Sprejeli smo majhnega
Spomini	Spominja me na ...	otroka
Spomini	Spominja me na ...	Sprememba
Spomini vodnjaka želja	Spominjaj se smrti	Spremembe v naravi
Spomini ali memoari	Spominjaj se smrti	Spremenil sem se v
Spomini iz bolezni	Spominjaj se smrti	ogledalo
Spomini iz bolezni	Spominjaj se smrti	Spremenil(a) sem se v
Spomini iz bolezni	Spominjaj se smrti	ogledalo
Spomini iz mladosti	Spominjaj se smrti	Spremenil(a) sem se v
Spomini iz mladosti	Spominjaj se smrti!	zvezdo
Spomini iz okupacije	Spominjam se	Spremenil(a) sem se v ...
Spomini iz okupacije	Spominjam se	Spremenila sem se v
Spomini iz otroških let	Spominska knjiga	injekcijo
Spomini iz prvih otroških	Spominske značke	Spremenila sem se v
dni	Spomladanske podobice	lastovko in odletela
Spomini iz prvih otroških	Spomladanski dan	Spričevalo
let	Spomladansko jutro	Sproščena igra
Spomini mojega očeta na	Spomladi	Sproščena igra
potovanje iz Italije	Spomladi	Spuščali smo ladjice
domov	Spomladi	Spuščali smo milne
Spomini na babico	Sporočilo iz veselja	mehurčke
Spomini na deda	Sporočilo na papirusu	Spuščali smo papirnata
Spomini na dedka	Sporočilo v hieroglifih	letala
Spomini na dela	Spoštuj svojega očeta	Spuščali smo papirnata
Spomini na Franceta	Spoštujem življenje	letala
Bevka	Spoznala sem ...	Spuščali smo puščice
Spomini na izlet na	Spoznanje	Spuščali smo zmaja
Koroško	Spoznavanje prometa	Spuščali smo zmaje
Spomini na Mirico	skozi igro	Sraka
		Sraka

Star čevelj pripoveduje zgodbo svojega življenja	Stopil(a) sem skozi vrata v preteklost	Stric gredo v mlin
Stara mama mi je povedala	Stopil(a) sem v pravljico deželo za devetimi gorami in devetimi vodami	Stric gredo v mlin
Stara mati	Storil sem krivico	Stric Jože nam pravi o Rusih
Stara ropotija odkriva način življenja prednikov	Storila sem ji krivico	Stric Jože nam pravijo o Rusih
Stara verv	Storila sem krivico	Stric Jože nam pravijo o Rusiji
Stara verv	Storila sem krivico	Stric Matija
Stara vrv	Storila sem krivico	Stric mi je pripovedoval
Stara vrv	Storila sem krivico	Stric v nevarnosti
Stari gozdar	Storila sem krivico	Striček, povej mi pravljico
Stari mlin pripoveduje	Storila sem krivico	Strip o skrivnostni Sfinji je oživel
Staro mamó so zaprli	Storila sem krivico	Strnadovo gnezdo ob potoku
Staro otroško kolo pripoveduje	Stožilo se mi je po domu	Strnadovo gnezdo v gozdu
Starostna doba nemira	Strah	Strupene jagode
Staršev ne izkoriščam	Strah	Studenec nam je usahnil
Starši pripovedujejo	Strah	Stvarnikova modrost v naravi
Starši so mi povedali	Strah in mali strahovi	Subjektivni in objektivni činitelji v umetniškem ustvarjanju
Starši so se vrnili	Strah ima velike oči	Suha krava
Starši v razredu	Strah ima velike oči	Suknja in telovnik
Starši, vrnite se	Strah ima velike oči	Suknja in telovnik
Steblo koruze	Strah po nepotrebnem	Super metla
Steklar v šoli	Strahec praska	Super nalivno pero
Stekleni možiček	Strahopetni Nemci	Superavtomat
Stekleni možiček	Strahopetni Nemci	Superbabica
Stekleni možiček	Strahopetni Nemci	Superlonec
Steklenička jagodnega soka	Strahopetni Nemci	Superlonec
Stiskanje grozdja	Strahopetni Nemci	Superlonec
Stojiš kot lipov bog	Strahovi	Supermetla
Stol smo našli, le mize ni bilo nikjer	Strast – gotova propast	Supermetla
Stol, ki ga ni bilo	Strašna burja na Vranskem	Supermetla
Stolček pripoveduje	Strašna burja na Vranskem	Supermetla
Stoletnica prve osnovne šole v Celju	Strašni lev	Supermetla
Stolp na ljubljanskem gradu	Straža neznani prihod tujca	Supermetla
Stonoga si kupuje čevlje	Streljanje z možnarjem	Supermetla
Stopil sem skozi čarobno zrcalo	Strelov in Levstikov 'Popotnik'	Supermetla
	Stric (teta) nas je obiskal	Superočala
	Stric gredo v mlin	Superpero
	Stric gredo v mlin	Superpero

Supersladoled	Še tak lisjak se nazadnje	Šola iz sladoleda
Surova beseda jezo	ujame	Šola iz snega
razplamti, blaga jo	Šege na binkoštno nedeljo	Šola male morske deklice
pogasi	pri nas	Šola mojih želja
Sušec	Šel sem z vesoljsko ladjo	Šola na Dobravi
Sv. Alojz Ligvorij	Šest dni v Trstu	Šola pri nas doma
Sv. krst	Šestnajsti maj 1980	Šola pri nas doma
Sv. Miklavž	Šestomer v Valjavčevi	Šola stoji na glavi
Sv. Miklavž	živalski pravljici 'Volk	'Šola' v kameni dobi
Sv. Trojica in en Bog	in pes'	Šola v naravi
Svarilo, da oče ni plačnik	Škerjančki	Šola v naravi skozi moje
za sina	Škocjanski palčki	oči
Svečan	Škoda, da je že zvonilo	Šolazaver
Svet brez števil	Školjka z biseri mi je	Šole, ki sem jih obiskoval
Svet nas je opazil	prišepnila	Šolska južina
Svet nas preveč prevzema	Škorci na našem orehu	Šolska knjiga pripoveduje
Svet okoli nas	Škorci na naši jablani	Šolska knjiga pripoveduje
Sveta božična noč	Škorci so tu!	o lenem učencu
Sveta božična noč	Škorec	Šolska knjiga pripoveduje
Sveta božična noč	Škorec	o marljivem učencu
Sveta božična noč	Škorec	Šolska knjiga pripoveduje
Sveta božična noč	Škornji	o marljivem učencu
Sveti Miklavž	Škrat	Šolska knjiga pripoveduje
Sveti Miklavž	Škrat in drvar J. Trdina	svoje zgodbe
Sveti večer	(Pretvori pravljico)	Šolska knjiga pripoveduje
Sveti večer pri nas doma	Škrat nered	svoje zgodbe
Svetilka	Škratek 'cicicapi'	Šolska knjiga pripoveduje
Svetlikanje kresnic	Škratje	zanikrnem učencu
Svilopredka	Škrjanček	Šolska peč
Svinčnik pripoveduje	'Škrjančki'	Šolska soba
Svinčnik pripoveduje	Škrjanec	Šolska soba
Svinčnik (reka, šolska	Šli smo na pohod	Šolska tabla mi je
torba) je spregovoril(a)	Šli smo se detektive	povedala
Svinja in ovca	Šli smo se detektive	Šolska torba
Svinja in ovca	Šmarna gora	Šolska torba me je nesla v
Svinjski tat	Šmarnice	narobe šolo
Svoboda	Šmarnice za mamo	Šolska torba pripoveduje o
Svoboda je naša največja	Šoje proti fašistom	lenem in zanikrnem
sreča	Šojnica	učencu
Svoboda posameznika	Šojnica	Šolska žoga
Ščuka	Šojnica	Šolske počitnice
Še dolgo do spanja	Šola	Šolski esej o naglasu
Še pogled nazaj in vstop v	Šola	Šolski izlet v
novo življenje	Šola in cerkev	Šolski izlet v Zagreb
Še pogled nazaj in vstop v	Šola brez ocenjevanja	Šolski izlet v Zagreb
novo življenje	Šola govori	Šolski izlet v ...
	Šola in sošolci	Šolski izlet v ...

Šolski manifest	Ta ni možak, ta ni za rabo	Tekmovanje
Šolski robot	– kdor tujih videl ni	Tekmovanje grajskih
Šolski sprehod	ljudi (Levstik)	strahov v strašljivosti
Šolski sprehod	Ta ni možak, ta ni za rabo	Tekmovanje nagajivih
Šolski urnik v podvodni šoli	– kdor videl tujih ni	grajskih duhov
Šolski urnik v vesoljski šoli	ljudi	Tekmovanje o herojih
Šolski vrt	Tabla pripoveduje	Tekmovanje v smešnosti
Šolski vrt	Taborili smo v Medulinu	Tekmovanje za Bevkovo
Šolsko leto se bliskovita bliža koncu	Taborišče na Rabu	bralno značko
Šolsko leto se je pričelo	Taborniški mnogoboj	Tekmovanje za najbolj
Šopek za staro teto	Tak sem jaz	izviren 'plonk' listek
Šotori	Taka	Telefon se je zaljubil v GSM
Španski borci v Trbovljah	Taka sem jaz	Telefonski pogovor
Špinača	Take burje pa še ne	Telefonski pogovor z vesoljci
Šport me dolgočasi	'Takega botra pa že ne!'	Telegram z Marsa
Športni dan	Tako kot drugi	Televizija
Športni dan	Takrat me je bilo sram	Televizijska reklama
Športni dan	Takrat me je bilo sram	Teliček
Športni dan	Takrat me je bilo strah	Telovo pri nas
Športni dan	Takrat sem občutil krivico	Teme za srednjo stopnjo
Športni dan	Takrat sem občutil(a) samoto	Temni in jasni božični večeri
Športni dan	Takrat sem občutila krivico	Temnikar ne prestopi senčne črte
Športni dan na Rogli	Takrat sem občutila krivico	Tepežnica
Športni dan, vesel je dan	Tam	Tesnoba in strah
Športno tekmovanje	Tarzan	Testament
Štafetna palica je bila narejena v železarni	Taščica	Testiranje
Štiri visoke šole	Tat	Težave na moji šolski poti pozimi
Štiri visoke šole	Tata pri kuhanju	Težave, težave, težave ...
Štiridesetletnica gospoda nadučitelja	Tatinska muca	Težki in lepi dnevi mojega partizanstva
Štiriperesna deteljica	Te hudobne ose!	Težko diham
Štoklja	Tebi, moj dnevnik, zaupam	Težnje k malim avtomobilom
Štoklja na šolskem dimniku	Tega ne bom nikoli pozabil	Ti očeta do praga, sin tebe čez prag
Študentje glasbe na šoli	Teh mojih osem šolskih let	Ti učenost s krepostjo služi / kot solnce
Študentova izba	Tehnika mora biti v službi človeka	strinja luč in moč, / s tem domovini zvesto služi, / neutruđen zanjo dan in noč. (S. Gregorčič)
Štuparamo čez potok	Tekma	
Šumeče leskovje	Tekmoval sem	
Šumi soseščine	Tekmoval sem	
Švrk na cesti	Tekmoval sem	
Švrk na cesti	Tekmoval sem	
Ta ni možak, ta ni za rabo	Tekmovali smo v umivanju zob	

Tico po perji spoznaš
 Tine na strehi
 Tiskarski škrtat
 Tisoč kilometrov na uro
 Tistega lepega dne
 Tišina
 Tito na obisku pri bolnih
 otrocih
 Tivolski park v pozni
 jeseni
 Tlakomer (barometer) ali
 vremensko steklo
 To bi morali doživeti
 To je bila ploha
 To ni več novo
 To noč je sveta noč
 To pa ni bilo tovariško
 To sem jaz
 To sem jaz in to pravijo o
 meni
 To sem pa jaz
 To smo junaki
 Tvoja glava, tvoj svet
 Toliko dela
 Tom Sawyer
 Tom Saywer
 Tomažkovi dve
 Tonček in potoček
 Tonček in potoček
 Tončika
 Tončka pri trobentici
 Topli spomini na mater
 Toplomer in tlakomer
 Toplomer in tlakomer
 Toplota
 Topot kozaških konj je
 naznanjal smrt, rop in
 mučenje
 Topot kozaških konj je
 naznanjal smrt, rop in
 uničenje
 Topot kozaških konj
 naznanja smrt, rop in
 uničenje
 Torba me je nesla v narobe
 svet

Torba me je nesla v narobe
 šolo
 Torba me je nesla v narobe
 šolo
 Torba me je nesla v šolo
 Torba me je nesla v šolo
 Torba pred šolo je
 spregovorila
 Torba pripoveduje
 Torbica pripoveduje
 Tovariš Tito in Castro v
 Kopru
 Tovariš Tito je obiskal
 Črnomelj
 Tovariš Tito jej obiskal
 Črnomelj
 Tovariš Tito na
 Dolenjskem
 Tovariš Tito na
 Dolenjskem
 Tovariš Tito na
 Dolenjskem
 Tovariš Tito na
 Dolenjskem
 Tovariš Tito na
 Dolenjskem
 Tovarišem ob začetku
 šolskega leta
 Tovarištvo ni prazna
 beseda
 Tovarištvo ni prazna
 beseda
 Tovarišu profesorju ob
 njegovi petdesetletnici
 Tovarišu profesorju ob
 njegovi petdesetletnici
 Tovarišu razredniku ali
 tovarišici razredničarki
 ob koncu šolskega leta
 Tovarna
 Tovorni vlak, poštni vlak
 in brzovlak
 Tovorni vlak, poštni vlak
 in brzovlak!
 Traduzione
 Traktor pripoveduje
 Traktor pripoveduje
 Travnna bilka mi je zaupala
 skrivnost

Travnik spomladi
 Trdo kladivo
 Trdoglavi zmaj
 Treba bo nove oblike
 Trenutek
 Trenutek pred šolsko
 nalogo
 Trenutek pred šolsko
 nalogo
 Trg
 Trg v Ljubljani
 Trgali smo grozdje
 Trgatev
 Trgatev
 Trgatev
 Trgatev
 Trgatev
 Trgatev
 Trgatev
 Trgatev pri moji teti
 Trgatev pri moji teti
 Trgatev pri nas
 Trgatev v domačem
 vinogradu na Bistrici
 Trgatev v graščinskem
 vinogradu
 Trgatev v vinogradu
 Tri hitre in lahke poti do
 nepriljubljenosti
 Tri srne
 Tri želje
 Tri želje
 Tri želje
 Tri želje zlate ribice
 Trideset let svobode
 Triglav
 Triglav in vzpon nanj
 Trije metuljčki
 Trije najboljši zdravniki so
 solnce, zrak in voda
 Trije petelinčki in njihovi
 inštrumenti
 Trije prijatelji
 Trije volkovi
 Trmasta žena
 Trmoglavi zmaj

Trmoglavni zmaj in pogumni Janez	Tvoja beseda je zrcalo tvoje omike	Ujela sem ptiča
Trn in vinska trta	'Tvoja!'	Ujeta taščica
Trpljenje v taborišču	Ubegla ptica	Ujeti v Beli pasti
Trst	Ubijalska beseda	Ujeti v Beli pasti
Tudi – angeljček	Uboga mati in njena otroka	Ukradeni konj
Tudi učenje je daritev	Uboga muca	Ukradli so mi sanke
Tudi beseda ubije človeka	Uboga muca	Ulice in trgi
Tudi jaz hočem biti prva	Ubogal me je	Umetnost in revolucija
Tudi jaz sem si že služila kruh	Ubogi zajček	Umetnost pa, o človek, sam imaš
Tudi korenjake je včasih strah	Ubogi zmajček	Umor za štiri krajcarje
Tudi letos smo taborili ob morju	Uboštva in boleznini ne moreš skriti	Umrlim v spomin
Tudi Ljubljana je naša domovina	Uči se v mladosti, ako hočeš biti moder v starosti	Up
Tudi meni se je to zgodilo	Uči se v mladosti, ako hočeš biti moder v starosti	Upam ...
Tudi mi smo Titovi	Uči se v mladosti, ako hočeš biti moder v starosti	Upor dežnikov
Tudi moj oče je član delovnega ljudstva	Uči se v mladosti, ako hočeš biti moder v starosti	Upor v razredu
Tudi moj oče je član delovnega ljudstva	Učim se igrati šah	Uporaba
Tudi moj oče je član delovnega ljudstva	Učim se karateja	Uporaba vodnih barv
Tudi moj oče je član delovnega ljudstva	Učitelji kot moji učenci	Upoštevajte otroke
Tudi moj oče je član delovnega ljudstva	Učiteljske skrbi	Uprla sem se skušnjavi
Tudi naša cerkev je poškodovana	Učna knjiga govori o preteklosti	Ura
Tudi otroci imajo težave	Učna knjiga govori o svoji preteklosti	Ura
Tudi pešci so udeleženci v prometu	Učna knjiga govori o svoji preteklosti	Ura
Tudi pri noni je lepo	Učna knjiga govori o svoji preteklosti	Ura oddiha
Tudi s tujimi gosti gre	Udomačena kavka	'Ure ni'
Tudi v meni je dobro in zlo	Uganka v piramidi	Uredimo si akvarij
Tudi v naši družini je živela majka Jugovičev	Ugasli vulkan in njegova zgodba	Urejanje
Tudi v naši hiši je živela majka Jugovičev	Ugodna pomota	Uresničene sanje
Tudi živeli si pomagajo	Ugrabitev neveste	Uresničene sanje
Tuja zemlja človeka ubija	Uh, kako me je bilo strah	Uresničila se je moja velika želja
Turek pripoveduje	Uh, kako me je bilo strah	Uresničila se je moja velika želja
Turistični vodič po planetih	Uh, ta puberteta	Urška iz Povodnega moža na našem šolskem plesu
Turku se sablja zlomi	Ujel sem se v past	Usmilimo se živalic
	Ujel sem veliko ribo	Usoda Janezkove jezikovne vadnice
	Ujel(a) sem zlato ribico	Usoda Janezkove jezikovne vadnice
		Usoda stare žoge
		Usoda stare žoge
		Usoda starega mlina
		Usoden alkohol
		Uspeh pri igri
		Uspeh na odru

Uspeh pri delu	V boju za svobodo	V drami
Uspeh pri igri	V bolnici	V dvoje gre lažje od rok
Uspelo mi je	V bolnici	V električni žici ni čebel
Usta	V bolnici	V Gardalandu me je bilo
Ustanovil si rokovsko skupino	V bolnišnici	strah
Ustanovili smo ansambel	V bolnišnici	V glasbeni deželi
Stol	V bolnišnici	V glavnem odmoru
Ustanovili smo ansambel	V božični noči	V glavnem odmoru
Stol	V bratovih možganih	V glavnem odmoru
Ustanovitev naše pionirske čete	V Celju so izginili vsi gumbi	V gostilni
Ustavil naju je tujec	V Celju so izginili vsi gumbi	V gostilni
Ustrašil sem se	V Cerknico	V gozdu
Ustrašil sem se	V Cerknico	V gozdu
Ustrašila sem se	V cirkusu	V gozdu
Ustrelil sem kozla	V čast sv. Miklavžu!	V gozdu
Ustroj in poslovanje človeškega živčevja	V čebelarstem muzeju	V gozdu
Uši	V čokoladni deželi (potopis z zemljevidom)	V gozdu
Utrinek iz šolskega življenja	V deželi velikanov in velikank	V gozdu
Utrinek iz šolskih dni	V deželi brez barv	V gozdu sem našla otroka brez matere
Utrinki iz mojega otroštva	V deželi brez časa	V gozdu so lovci
Utrinki iz mojega otroštva	V deželi brez črke P	V hlevu
Utrinki z ekskurzije po vesolju	V deželi brez števil	V hlevu
Utrinki z mojih počitnic	V deželi Čebulandiji in Česnilandu	V hlevu
Utrinki z Rimske ceste	V deželi čokolade	V Indiji Koromandiji
Užaljena veličina	V deželi geometrijskih likov	V Indiji Koromandiji
Užitki ob smučanju na vodi	V deželi Gorgonov in Pomponov	V jami
Užitni goban ali jur	V deželi Liliputancev	V jami
V kovačnici	V deželi norcev	V jami
V »Ruski koči« pri Sv. Arihu	V deželi palčkov	V jami
V akvariju	V deželi pravljic	V kampu
V ambulanti	V deželi risank	V kleti
V Ameriko	V deželi Trmariji	V knjižnici
V Ameriko	V deželi Trmariji	V kopališkem domu
V avtobusu	V deželo je prišla pomlad	V kovačnici
V avtobusu	V deželo je prišla pomlad	V kovačnici
V avtobusu	V Dolenjskih toplicah	V kraljestvu
V Begunjah	V domovini naših prednikov	V kraljestvu palčkov
V begunstvu	V drami	V kraljestvu rož
V Bistri		V kraljestvu živali
V boju za mesto na lestvici		V kraljestvu živali
		V kraljestvu os

V Kranju	V novoletni noči	V soboto
V Križni jami	V novoletni noči	V soboto pred vsemi
svetniki na domačem
pokopališču
V labirintu periodnega
sistema	V novoletni noči	V sodu
V letalu mi je bilo slabo	V očetovi delavnici	V solnem rudniku
V Ljubljani	V odmoru	V stari kmečki hiši
V Ljubljani smo leni za
pisanje	V operi	V stekleni deželi (potopis
z zemljevidom)
V ljudskem slovstvu je
ohranjena modrost
naroda	V operi	V studiu
V loncu z rumom	V osmem	V svetu molekul in
atomov
V mali zakladnici velike
katedrale	V parku	V šoli
V Mariboru	V partizanski bolnišnici	V šoli
V mestu	V partizanski bolnišnici
Franji	V šoli in pri telovadbi
V mladem bukovem gozdu	V pastirski šoli	V šoli pri telovadbi
V mladosti navajeno
neolikano vedenje je
velika nesreča za ves
čas življenja	V petnajstem	V šoli pri telovadbi
V mlinu	V petnajstem	V šoli pri telovadbi
V mlinu	V planinah	V šolo
V mlinu	V planinskem domu	V šolo se vozimo
V moji domači vasi	V počitnicah pri babici	V študijski knjižnici
V morju živijo tudi
hobotnice	V počitnicah pri babici	V tišini narave
V najem se odda mlin z
žago	V podvodni slaščičarni	V trebuhu sedmoglavega
zmaja
V naši knjižnici	V Postojnski jami	V tretjem razredu
V naši šoli bo lepo	V pravilno narejenem
svinjskem hlevu	V trgatvi
V naši trgovini pred
Božičem	V pravljичni deželi	V trgatvi
V nedeljo	V pravljичni deželi	V trgatvi
V nedeljo	V pričakovanju jutrišnjega
dne	V trgatvi pri I.
V nedeljo popoldne	V pričakovanju novega
leta	V trgatvi pri I.
V nesreči spoznaš
prijatelja	V Ptuju	V trgatvi pri I.
V nesreči spoznaš
prijatelja	V razred je priletela osa	V trgatvi pri sosedovih je
bilo veselo
V nesreči spoznaš
prijatelja	V razredu	V trgovini
V nevarnosti prosim za
pomoč Marijo	V razredu je bila miška	V trgovini
V novi učilnici	V razredu je bila miška	V trgovini
V novi učilnici	V razredu pred zvoncem	V trgovini
	V risarskem krožku	V tržnici
	V Rovinju	V tujem kraju
	V rudniku diamantov	V 'Turški koči' pri Sv.
Arihu na Pohorju
	V senci je zdaj najbolj
prijetno	V učenčevi šolski torbi
	V Sevnici med NOB	V učilnici begunskih otrok
	V sili spoznaš prijatelja	V ujetništvu
	V slogi je moč	V varstvo izročeno blago
	V slogi je moč	
	V službi pri čarovnici
Kurji nožici	
	V snegu in metežu	

V varstvo izročeno blago	Vasica moje stare mame	Večer ob svečah
V večernem hladu	Vasice moje stare mame	Večer pred sv. Tremi kralji
V velenjskem rudniku	Vaščani so mi povedali	Večerja
V vesoljski slaščičarni	Vaška lipa	Večerjaj pri sveči
V vesolju	Vaška lipa	Večji obrambni proračun
V vinu utone mnoga	Vaška lipa	Večkrat se pretepamo
mušica, tudi človek,	Vaška lipa	Večkrat se pretepamo
stara resnica	Vaška pravljica	Vedenje pri sv. maši
V virtualni resničnosti	Vaški običaji	Vedno bom govoril
(znanstveno-	Vaza – črepinje – mamina	resnico
fantastična zgodba)	jeza	Vedno pri smučkah
V vseh kritičnih časih so	Vaza – črepinje – mamina	Velenjska šola
Avstrijski pokazali, da	jeza	Velik gozdni požar na
so eno telo	Važne deklice	Pohorju
V vsemirju	Včasih lažem	Velik sodobni slovenski
V zarji mladosti	Včeraj na potu iz šole	pesnik
V zimskem jutru	Včeraj popoldne	Velika in mala kraljica
V železniškem vozu	Včeraj sem bila pri šivilji	Velika goba
V živalskem vrtu	Včeraj sem bila pri šivilji	Velika nesreča na
V živalskem vrtu	Včeraj sem našel	železnici
V živalskem vrtu	štiriperesno deteljico	Velika noč pri nas doma
V živalskem vrtu	Včeraj smo kolinili	Velika pesa
V živalskem vrtu	Včeraj smo kolinili	Velika pesa
V živalskem vrtu	Včeraj so mati kruh pekli	Velika pustolovščina na
Vabilo	Včeraj zvečer ni bilo	Japonskem
Vabilo (Pismo tovarišem	elektrike	Velika smola
iz drugega kraja)	Včeraj, danes, jutri	Velika suša mesec maja na
Vabilo na detektivsko	Včerajšnja nedelja	polju
srečanje	Včerajšnja nedelja	Velika suša meseca
Vabilo na majniški izlet	Včerajšnja nedelja	majnika na našem vrtu
Vabilo na majniški izlet	Včerajšnja nevihta	Velika suša meseca
Vabilo v deželo Fantazijo	Včerajšnja nevihta	majnika na polju
Vabljive jagode	Včerajšnja nevihta	Velika suša na našem
Vaja za razredno tekmo	Včerajšnja veselica v naši	polju
Vajenka pri napovedovalki	hiši	Velika suša na našem
usode	Včerajšnje popoldne	travniku
Valentinovo – dan	Včerajšnje vreme	Velika suša na našem vrtu
zaljubljenih	Včerajšnji kres	Velika suša na naši njivi
Valovi na morju	Včerajšnji sejem	Velika veteranska slavnost
Varčevanje	Včerajšnji solčni zahod	v Rušah
Varoval(a) sem bratca	Včerajšnji vihar in	Velika žalost v naši hiši
(sestrico)	današnja nevihta	Velika želja – ptiček –
Varoval(a) sem bratca	Večer na mojem domu dne	skrb zanj
Varoval(a) sem sestrico	2. decembra 1908	Velika želja – ptiček –
Varujem bratca	Večer na vasi	skrb zanj
Varujmo svoj planet	Večer ob domačem	Velikan
Vas Sesirjeni ljudje	ognjišču	Velikanko

Veliki oltar v cerkvi / naše orgle	Veselje na snegu	Videm ob Ščavnici
Veliki petek	Veselje s flavto	Vihar na morju
Veliki petek	Veselo binško jutro	Vihar na morju
Veliki požar	Veselo na novo delo (mravlja pripoveduje)	Vihar na morju
Veliki požar	Veselo nujno zlo	Vihar sovraštva
Veliko – majhno	Veselo presenečenje	Vihar v družini
Velikonočni čas prihaja	Veselo zlezeva na voz	Vihar v Žirovnici
Velikonočni kres sredi našega polja	Veselo zlezeva na voz	Vijolica
Velikonočni kresi na Kozjaku	Veslarjev Cvetko	Vijolica
Velikonočni kresi na Kozjaku	Vesoljska šola (predmeti, urnik, ocene)	Vijolica
Velikonočni običaji v mojem rojstnem kraju	Vesoljski koktajl (navodila za uporabo)	Vijolica pripoveduje
Velikonočni ponedeljek v snegu	Veš, mama, rada bi ti povedala	Vijolice dišeče
Velikost naše družine	Veter	Vila in škrat sta me obiskala
Venček	Veter	Vila pripoveduje
Vendar prekratko nam bilo je polje in oče je odšel čez morje v svet prodali smo – in šli za njim (M. Klopčič)	Veter	Vila pripoveduje
Venerina gostilna	Veter in list	Vile
Vrgel je konja in jezdec v morje	Veter v gozdu	Vile
Vergiliju na pot	Veverica	Vile in junaki
Verjeli so mi	Veverica	Vile in kmetje
Vernih duš dan	Veverica	Vilenica
Vernih duš dan	Veverica	Vilice, nož in žlica
Vesel počitniški dogodek	Veverica	Vinska terta in krompir
Vesela planinca	Veverica	Vinska trta (Jena dobra stran po pesnikovih besedah, jena slaba pa po lastnem opazovanju vsakdanjega življenja popisana)
Vesela voznja	Veverica	Vinska trta
Vesele in žalostne iz dijaškega življenja	Veverica na lešniku	Vinska trta in krompir (korun)
Vesele tetice so oživele star narodni običaj	Veverica na orehu	Vinski trs
Veseli dan	Veverica na orehu	Violina
Veseli gobarji	Veverica na orehu	Viri džeza
Veselih časov srečo sem užival	Veverica na orehu	Viri Linhartovih iger
Veselih časov srečo sem užival	Veverica sanja	Viteški turnir na grajskem dvorišču
Veselje in žalost na snegu	Veverica zna mnogo!	Vlak
Veselje na paši	Veverička in velikanski lešnik	Vlak na domišljijo
	Vid je krasen dar nebeški	Vloga žene v sodobni družbi
	Vid je krasen dar nebeški	Vnuček in muca
	Videla sem Dachau	Voda
	Videla sem dosti novega	Voda
	Videla sem dosti novega	Voda
	Videla sem nesrečo	Voda
	Videla sem pijanca	
	Videla sem ranjenega fazana	
	Videli smo nenavadno ptico	

Voda najkoristnejša tekočina	Vožnja z vlakom	Vrvenje in drvenje na mravljišču v gozdu (ob robu gozda, ob cesti, ob robu našega travnika, naše njive, našega vinograda, vrh naše drvarnice)
Voda v naši kleti	Vožnja z vlakom (ladjo, letalom)	Vsak začetek je težak
Voda v stanovanju	Vožnja z vlakom v Ljubljano	Vsak začetek je težak
Vodilna misel Umekove pesmi 'Mladenič in vila'	Vprašanja ob kronanju v Zagrebu	Vsaka glava ima svojo pamet
Vodilo življenja	Vprašanje	Vsaka ptica ljubi svoje gnezdo
Vojaki nam pomagajo	Vprašanje blaginje	Vsakdanja pot v šolo
Vojaki v Rušah	Vrabca na brzovavni žici	Vsako popoldne hodim na pašo
Vojna in njen smisel	Vrabček pripoveduje	'Vse čez'
Vojna na Hrvaškem	Vravec (zajec, srnjak) mi je pripovedoval	Vse manj delovnih mest na deželi
Vojna nevarnost	Vravec (zajec, srnjak) mi je pripovedoval	Vse mine
Vojna v zalivu	Vravec pripoveduje	Vse mine
Vojška, kuga, kolera	Vrag in Sam	Vse mine
Volčja jagoda in češnja	Vrana vrani ne izključe oči	Vse mine (jesensko razmišljanje)
Volk	Vrata v preteklost in okno v prihodnost	Vse moje neizpolnjene želje
Volk	Vrbsko jezero	Vse mu je bilo smešno
Volk in jagnje	Vrč poln solza	Vse orožje eno vam premaga, bratovska je sloga to orožje!
Volk in lisica	Vreme je prav	(Besede umirajočega kralja Svetopolka)
Volk in lisica	Vreme je prav	Vse premalo upoštevamo prometne predpise
Volk in lisica	Vreme na dan 40. mučencev	Vse to je moja domovina
Volk in sedmero kozličkov v Šiški	Vreme pred letošnjim božičem	Vse ure sveta so se ustavile
Volk in sedmero kozličkov v Šiški	Vremenska napoved za mlečno stezo	Vsega dovolj
Volk in sedem kozličkov v Šiški	Vremenska napoved za našo galaksijo (domišljajska napoved)	Vseh mrtvih dan
Volk kosmatinec	Vremenska napoved za podmorsko kraljestvo	Vseh mrtvih dan
Volk z Rožnika in sedem kozličkov iz Šiške	Vremenska napoved za vesoljce	Vsem ne moreš ustreči
Voluhar	Vremenske zadeve	Vsem ni ustreči
Voščilo materi za god	Vrnitev očeta iz vojne	Vsem se ne more streči
Voščilo očetu za god	Vrnitev v domovino	Vsem se ne more ustreči
Voščilo tovarišu Titu	Vročina	Vsi ljudje ne vedo
Voščilo za Novo leto	Vrste čevljev	Vsi smo tekmovali
Vožnja na oblaku	Vrt	
Vožnja po oblaku	Vrtnar bom	
Vožnja s kajakom	Vrtnar bom	
Vožnja s kolesom	Vrtnar bom	
Vožnja s tankom		
Vožnja z ladjo		
Vožnja z letalom		
Vožnja z vlakom		
Vožnja z vlakom		

Vsi smo ubogi grešniki	Za kakšnega me imajo in	Zadnjikrat v šoli
Vsi smo ubogi grešniki	kakšen sem	Zadolžnica
Vsi sveti	Za ljubi kruhek	Zagreb
Vsi sveti	Za mamo	Zahribški stric
Vsi sveti – praznik mrtvih	Za mano ostani zidovje, /	Zahvala
Vsi za enega, eden za vse	iz mesta radosten	Zahvala za poslano
Vstopil(a) sem v televizijo	bežim, / čez travnik,	izpustnico
Vu soboto sem odišao	polje in grmovje, / od	Zahvala za poslano
Vznemirili smo sipo	holma do holma hitim.	molitveno knjižico
Vzorna gospodinja	(Levstik)	(pismo)
Vzpon na Triglav	Za mater	Zahvala za poslano sadje
Vztrajna mravlja	Za mater	(pismo)
Vztrajna mravlja	Za medvedom	Zahvala za voščilo (pismo)
Vztrajna mravlja	Za nagrado čokolada	Zahvalna nedelja v
Vžigalice	Za prazen nič	Sovodnjah
Z balonom okoli sveta	Za slovo v spominsko	Zajček
Z barko sem prepotoval(a)	knjigo našega razreda	Zajček
celotno Primorje	Za staro pravdo	Zajček
Z dobro voljo začni delo,	Za staro pravdo	Zajček in veverica
pa bo lep uspeh imelo	Za viharjem sonce lepše	Zajček Franček
Z lažjo ne prideš daleč	posije	Zajček reši pingvina
Z letalom nad našim	Zabijanje žebnja	Zajček v grmu
krajem	Zacvetela je naša hruška	Zajček v grmu
Z letalom nad našim	Zacvetela je naša hruška	Zajčkov nosek
krajem	Začasna ljubezen	Zajec mi je pripovedoval
Z letalom v Beograd	Začetek novoslovenskega	Zajec govori o svojih
Z mamico sva spet	slovstva	stiskah
prijateljici	Začetek šolskega leta	Zakaj in kako je treba
Z mamo kolesariva	Začutila sem domotožje	zemljo gnojiti?
Z mamo na sprehodu	Zadnja jagoda	Zakaj gledam med
Z Markom Polom po	Zadnja podobica	poukom skozi okno
svilni poti	Zadnja povodenj	Zakaj imam rad svoj
Z mavrico okoli sveta	Zadnje praznovanje	domači kraj
Z Naočnikom in	mojega rojstnega dne	Zakaj imam svojo mamo
Očalnikom na Mirionu	(božiča, novega leta)	rada?
Z oblačkom	Zadnji dan leta	Zakaj imamo radi ptiče?
Z očetom sva šla v	Zadnji jesenski list	Zakaj imamo v nedeljo
Postojnsko jamo	pripoveduje	lepšo obleko
Z očkom loviva ribe	Zadnji ljudje, ki še	Zakaj imamo v nedeljo
Z raketo po vesolju	govorijo slovensko	lepšo obleko?
Z vztrajnostjo veliko	Zadnji metri do vrha	Zakaj imamo zimo?
dosežeš	Zadnji metri do vrha (z	Zakaj imenujemo žolno
Z zelenimi škornji v širni	vidika alpinista)	gozdnega tesarja
svet	Zadnji rumeni list	Zakaj je častitljiv in nam
Za darilo sem dobil kolo	Zadnji rumeni list	koristen vojaški stan
Za en časek radosti	Zadnji rumeni list	Zakaj je gozd tako
	Zadnjič sva šla s sestro	koristen?

Zakaj je izginil peti letni čas? (poimenuj peti letni čas)
 Zakaj je ona moja najboljša prijateljica
 Zakaj je ona moja najljubša prijateljica
 Zakaj je zadovoljnost polovica srečnega življenja
 Zakaj je znanje najboljšo premoženje
 Zakaj ljubim svoj rojstni kraj?
 Zakaj ljubimo svojo domovino
 Zakaj ljubimo svojo domovino
 Zakaj me starši nadlegujejo (kritizirajo)
 Zakaj mi je film MISTU CHIPS ugajal
 Zakaj mi tako ugaja gozd
 Zakaj mi ugaja jesen?
 Zakaj mi ugaja junija naš travnik?
 Zakaj mi ugaja pomlad?
 Zakaj mi ugaja zima?
 Zakaj moramo svojo domovino ljubiti
 Zakaj na naših gričih ne rastejo več oljke
 Zakaj ni maral terne
 Zakaj ni snega
 Zakaj nimam rad(a) zime (ipd.)
 Zakaj nisem imel lepih počitnic
 'Zakaj nisi prišel?'
 Zakaj obžaluje Prešeren, da je zapustil 'Vrbo, drago vas domačo'?
 Zakaj opravljajo naši ljudje v Ameriki najtežja in

najnevarnejša dela? (pismo)
 Zakaj ostajam danes rad(a) v sobi?
 Zakaj pingvinov ne zebe v podplate
 Zakaj rad hodim po žitnem polju?
 Zakaj se moramo vaditi materni jezik lepo govoriti?
 Zakaj se ne učim tujih jezikov
 Zakaj se ptice selijo
 Zakaj se stavka
 Zakaj se učimo prirodoznanstva?
 Zakaj se učimo?
 Zakaj se učimo?
 Zakaj se veselim Velike noči
 Zakaj se veselim božičnih praznikov
 Zakaj se veselim jesenskih počitnic
 Zakaj se veselim pomladi
 Zakaj se veselim Velike noči
 Zakaj se veselim velike noči?
 Zakaj se veselim velikonočnih praznikov
 Zakaj se veselim velikonočnih praznikov
 Zakaj se veselimo božiča
 Zakaj sem se danes tako prestrašil
 Zakaj sem se danes tako prestrašil
 Zakaj sem tako otožna ob košnji
 Zakaj smo ljudje žalostni
 Zakaj smo siromaki
 Zakaj smo to zimo tako radi na prostem

Zakaj so dobre knjige dobra tovarišija
 Zakaj so psi jezni na mačke in lisice
 Zakaj so psi jezni na mačke in lisice?
 Zakaj so ptice naše prijateljice?
 Zakaj so Vile pobegnile z Gorjancev
 Zakaj sovraži pes zajca
 Zakaj sovraži pes zajca
 Zakaj sovraži pes zajca?
 Zakaj sovraži pes zajca?
 Zakaj telovadimo
 Zakaj voliti
 Zakaj živim
 Zakaj?
 Zaklad – pogubne posledice, propad, smrt
 Zaljubljenca
 Zaljubljeni Bonbonček in Bonbončica
 Zaljubljeni zaljubljeni
 Zaljubljenost v vesolju
 Zame najlepši letni čas
 Zamisli se v neznosni položaj vajenca, ki mu zavest podlega dejanja ne da miru. Rad bi se s kom pogovoril in si olajšal vest, a nima s kom. V hudi srčni stiski se odloči in se v pismu razkrije materi (očetu, prijatelju).
 Pismo je napisal s silnim zaupanjem, čisto ljubeznivo in brezobzirno resničnostjo. Napiši tako pismo!
 Zamislil sem se v tiste čase
 Zanimiv dnevnik prijaznih vesoljcev

Zanimiva ekskurzija	Zasanjanost in težave, v	Zdravilo zoper plešo
Zanimiva ekskurzija	katere me je spravila	Zdravilo zoper učiteljsko
Zanimiva pripoved	Zasebni detektiv in njegov	razburjenje
svetilnika na oceanu	pomočnik	Zdravje je naše največje
Zanimiva pripoved zlatega	Zaslužil sem prvi denar	bogastvo
cekina	Zaspana Ana in čarobni	Zdravniška sestra neguje
Zanimive dogodivščine v	škrat	ljudi
džungli	Zaspanec sanja	Zdravo telo, najboljšo
Zanimive počitnice	Zasvojenost	blago, skazi se lahko,
Zanimivo potovanje	Zašumelo je	popravi težko
Zanimivo potovanje v	Zavzema se za zakon o	Zdrobov narastek po
vesolje in obisk na	zaščiti polžev, 27.	receptu
Marsu	septembra 2002	Zelo rad imam živali
Zanimivo risanje	Zavzemam se za zakon o	Zelo rada imam živali
Zanimivo srečanje	zaščiti polžev	Zelo rada imam živali
Zanimivo srečanje	Zavzemam se za zakon o	Zelo rada imam živali
vesoljskih, podvodnih	zaščiti polžev	Zemlja I. in Zemlja II.
in zemeljskih šol	Zbiram plošče klasične	Zemlja na obzorju
Zanimivo viteško	glasbe	Zemlja na obzorju (z
doživetje	Zbiramo papir	vidika brodolomca)
Zanimivo zdravilo	Zbirke in kako urediti	Zemlja, le kdo te bo oral
Zanimivosti iz vesoljske	predmete	Zemljevid neznane dežele
postaje	Zbudil sem se brez kosti	Zemljevid samotnega
Zapis intervjuja s kipi v	Zbudil(a) sem se v deželi	otoka
muzeju	Fantaziji	Zgled ljubezni do
Zapisi iz mojega dnevnika	Zbudil(a) sem se v deželi	domovine
Zapiši to pesmico s	igrač	Zgled ljubezni do
svojimi besedami brez	Zbudil(a) sem se v deželi	domovine
stihov	izobilja	Zgodaj zvenel
Zapiši to pesmico s	Zbudil(a) sem v neznani	Zgodba
svojimi besedami brez	deželi	Zgodba o oblačku, ki ni
stihov	Zbudila sem se in	znal gledati
Zapišite, kaj delate vsako	Zbudila sem se kot kužek	Zgodba drobne snežinke
jutro	Zdaj imamo tudi živo	Zgodba izgubljene
Zapišite, kaj delate vsako	mejo	verižice
jutro	Zdaj klije tebi dvojni cvet	Zgodba mestnega
Zaplaval sem	Zdaj odhajamo	vodnjaka
Zaplaval sem	Zdaj pa že bodo Matevžek	Zgodba na P
Zapletene težave	vojak	Zgodba o aviončku
Zapojem si veselo pesmico	'Zdaj si pa sita!'	Zgodba o leni deklici
Zapojem si veselo pesmico	Zdrav duh v zdravem	Zgodba o Marku in
Zapor ga je izučil	telesu	čarovnem svinčniku
Zapostavljeni nakupovalec	Zdrava, kmečka kri,	Zgodba o mojem rojstvu
Zapuščen	zmerno, trezno	Zgodba o pastirju
Zaradi čmrljev	življenje, dela kolikor	Zgodba o svinčniku
'Zaradi šmarnic'	prav	Zgodba o Tončku
	Zdravilo zoper plešo	Zgodba o večerji

Zgodba o zadnjem rumenem listu	Zima	Zjutraj pri nas doma
Zgodba pojočega zvončka	Zima	Zaklad smo šli iskat
Zgodba s taborjenja	Zima	Zlagani učenci
Zgodba štiriperesne deteljice	Zima	Zlata jesen je prišla z zakladi
Zgodba ulične svetilke	Zima	Zlata lisica
Zgodba zaljubljene ulične svetilke	Zima	Zlata poroka
Zgodba zamišljene ulične svetilke	Zima je tu	Zlata poroka na domu moje babice
Zgodba zlatega cekina	Zima krog mojega doma	Zlata ptička O. Župančič (Pripoveduj zgodbo v spremenjeni obliki)
Zgodbe	Zima na cesti	Zlata tica
Zgodbe na podlagi spodbujevalnih besed	Zima na cesti	Zlata tica
Zgodilo se je	Zima na Vranskem	Zlate nitke časa
Zgodilo se je	Zima nam prihaja v goste	Zlato in železo
Zgodilo se je	Zima nam prihaja v goste	Zlato v pregovorih in rekih
Zgodilo se je	Zima ob Dravi	Zlato v pregovorih in rekih
Zgodilo se je	Zima ob potoku	Zlato v pregovorih in rekih
Zgodilo se je	Zima se je vrnila	Zlil sem črnilo
Zgodilo se je	Zimska idila	Zločin v predmestju
Zgodilo se je v našem razredu	Zimska pravljica	Zlomljena perut
Zgodilo se mi je ...	Zimska slika	Zlomljene smučke
Zgodnja danica, pridnim zlatica	Zimske počitnice	Zmaga in porazi kulture v teku tisočletij
Zgodovina	Zimske počitnice	Zmagali smo
Zgodovina – učiteljica življenja	Zimske počitnice	Zmagati na volitvah
Zgodovina – učiteljica življenja	Zimske podobice	Zmaj
Zgodovina naše cerkve sredi vasi	Zimski dan	Zmaj in gasilci
Zgodovina naše kapelice sredi vasi	Zimski dan	Zmajček
Zgodovina naše šole sredi vasi	Zimski dan	Zmajček Grga
Zgubila sem se	Zimski sprehod v gozd	Zmajček si je izmislil
Zgubila sem se	Zimski športni dan	Zmajček, ki je vedno bruhal ogenj
Zidar na delu	Zimski večer na Pohorju	Zmanjkalo je vode
Zima	Zimski večeri na kmetih	Zmanjkalo je vode
Zima	Zimski večeri v naši hiši	Zmanjkalo je elektrike
Zima	Zimski večeri v naši hiši	Zmede ali vzponi in padci Alenke K. Ali saga o šoloobveznem skupku atomov
Zima	Zimski večeri v naši hiši	Zmedena šola
Zima	Zimsko drsanje na bajerju	Zmešana abeceda
Zima	Zimsko jutro	Zmešnjava letnih časov
Zima	Zimsko veselje	Zmešnjava ob dogodku
Zima	Zimsko veselje	Zmešnjava pri pouku
Zima	Zimsko veselje	
Zima	Zimsko veselje	
Zima	Zimsko veselje	
Zima	Zimsko veselje	
Zima	Zrna	
Zima	Zjutraj na paši	
Zima	Zjutraj na paši	
Zima	Zjutraj na poti v šolo	

Zmešnjava v svetu brez ogledal	Zvezde	Žalost
Značaj Franceta Prešerna, kot ga opisujeta njegova sestra in hči	Zvezdica zaspanka	Žalost
Značaj Martina Krpana	Zvezdici	Žalost v naši hiši pred božičem
Znaki jeseni	Zvita lisica	Žalosten dogodek
Znamka pripoveduje o svojem potovanju	Zvita tatica	Žalostna zgodba
Znanilci pomladi	Zvitorepka	Žalostna zgodba
Znanje pa tako	Zvitorepko	Žalostna zgodba
Znanost – napredek ali poguba?	Zvitost se zbija z zvitostjo	Žalostno je po košnji na travniku
Znanost v družbi dobrega in zla	Zvočniki so izginili	Žaži
Znanost olajšuje življenje, umetnost ga olepšuje	Zvonček	Že čriček prepeva
Znanost spreminja podobo sveta in si osvaja vesolje	Zvonček	Že čriček prepeva
Zob dosti, kruha malo	Zvonček	Želeli bi se vrniti
Zob dosti, kruha malo	Zvonček	Želeli so govoriti v materinem jeziku, pa niso smeli
Zopet imamo ljubega očeta	Zvonček	Želene spremembe v življenju
Zoprna jed	Zvončki	Železniki
Zradiral sem dogodke v preteklosti	Zvončki na našem travniku	Železniške zapornice
Zrakoplov v Rušah	Zvončki na našem vrtu	Železniške zapornice
Zrakoplov v Rušah	Zvončki na našem vrtu	Železo
Zrcalček in Zrcalčica pri Snežni Kraljici	Zvončki pri našem studencu	Železo v pogovorih
Zrelostni izpit	Zvončki že cveto	Želi smo ajdo
Zrno do zrna palača, kamen na kamen palača	Zvončki že cveto	Želim si mir
Zrno do zrna pogača, kamen do kamna palača	Zvončki že cveto	Želiranje zob
Zrno do zrna pogača, kamen do kamna palača	Zvonec kliče	Želja malega Maria
Zunajzemeljsko bitje	Zvonik	Želja malega Maria
Zveličar in plevice	Zvonik	Želod in buča
Zveličarjevo rojstvo	Žaba in vol	Želod in buča
Zvesti psiček	Žaba in vol	Želod in buča
Zvezde	Žaba in vol	Želod in buča
Zvezde	Žaba in vol	Želva Genovefa
	Žaba rega	Žetev je tu!
	Žaba se predstavi	Žganje jih pogubi več nego kuga glad in meč
	Žabje regljanje spomladanskega večera	Žganje jih pogubi več nego kuga, glad in meč
	Žabji pogovor	Žito
	Žaga in vol	Živ krompirček
	Žaga in vol	Živ, nič več
	Žagino kolesce	Živali in avtomobili
	Žalost	Živali in rastline pripovedujejo
	Žalost	Živali – ta čudovita bitja
		Živali so me presenetile

Živali so me presenetile
 Živali so me presenetile
 Živali so me presenetile
 Živali so me presenetile
 Živali so me presenetile
 Živali so me presenetile
 Živali so naše prijateljice
 Živali v primerah
 Živali v zimi
 Živalska pravljica
 Živečemu človeku se vse
 primeri
 Živela sem na mostišču
 Živela sem v kameni dobi
 Živeli primorski bratje
 Živemu človeku se vse
 primeri
 Živim v 22. stoletju
 Živimo skupaj v družini, v
 šoli, v službi, na delu –
 pa se ne poznamo
 Življenje dr. Franceta
 Prešerna
 Življenje je trpljenje

Življenje na našem
 kostanju
 Življenje na starih
 gradovih
 Življenje na travniku
 Življenje nekoč
 Življenje ni praznik
 Življenje ni praznik
 Življenje ni praznik
 Življenje ni praznik
 Življenje ni praznik, je
 delaven dan
 Življenje ob robniku na
 njem in v njem
 Življenje v gradu
 Življenje v mladem
 bukovem gozdu
 Življenje v razredu
 Življenje zmaguje nad
 smrtjo
 Življenjepis
 Življenjepis steklenega
 možička
 Življenjepis steklenega
 možička

Življenjepis steklenega
 možička
 Življenjepis zvezde
 Severnice
 Življenjski mostovi
 Životopis dr. Franca
 Prešerna
 Životopis Ksenofontov
 Životopis našega
 presvitlega cesarja
 Franca Jožefa I.
 Životopis Rudolfa
 Habsburškega
 Žlička je rešila zajčke
 Žogo je razneslo
 Žrebali smo za žogo
 Žrtev alkohola
 Žrtev nepremišljene
 prisege
 Žrtev nepremišljene
 prisege
 Žuljava roka
 Žuljave roke moje mamice
 Županov maček v škripcu
 Županov maček v škripcu